

رۇژنامەوانىي كوردى

گۆڧارى ھىوا ۱۹۵۷ - ۱۹۶۳

بەرگى پىنچەم

رۆژنامەوانى كوردى

گوڤارى هيووا ۱۹۵۷ - ۱۹۶۳

ليكوئينهوه و ئامادهكردين

د. هيمدادى حوسين

به رنگى پينجههه

دهزگای چاپ و بلاوكردنهوهى ئاراس

ههولير - ههرىمى كوردستانى عيراق

هه‌موو مافیک هاتووته پاراستن ©
دهزگای چاپ و بلاوکردنه‌وهی ئاراس
شه‌قامی گولان - هه‌ولیر
هه‌ریمی کوردستانی عێراق
هه‌گبه‌ی ئه‌لیکترۆنی aras@araspess.com
وارگه‌ی ئینتەرنیتت www.araspublishers.com
ته‌له‌فۆن: 00964 (0) 66 224 49 35
دهزگای ئاراس له ٢٨ تشرین (٢) ١٩٩٨ هاتووته دامه‌زران

رۆژنامه‌وانی کوردی - به‌رگی پینجه‌م
لیکۆلینه‌وه و ئاماده‌کردن: د. هیمدادی حوسین
کتیبه‌ی ئاراس ژماره: ١٠٣٠
چاپی یه‌که‌م ٢٠١٠
تیریز: ٦٠٠ دانه
چاپخانه‌ی ئاراس - هه‌ولیر
ژماره‌ی سپاردن له به‌رپوه‌به‌رایه‌تی گشتی کتیبخانه گشتیه‌کان ٧٥٧ - ٢٠١٠
رازانده‌وه‌ی به‌رگ: مریه‌م موته‌قییان

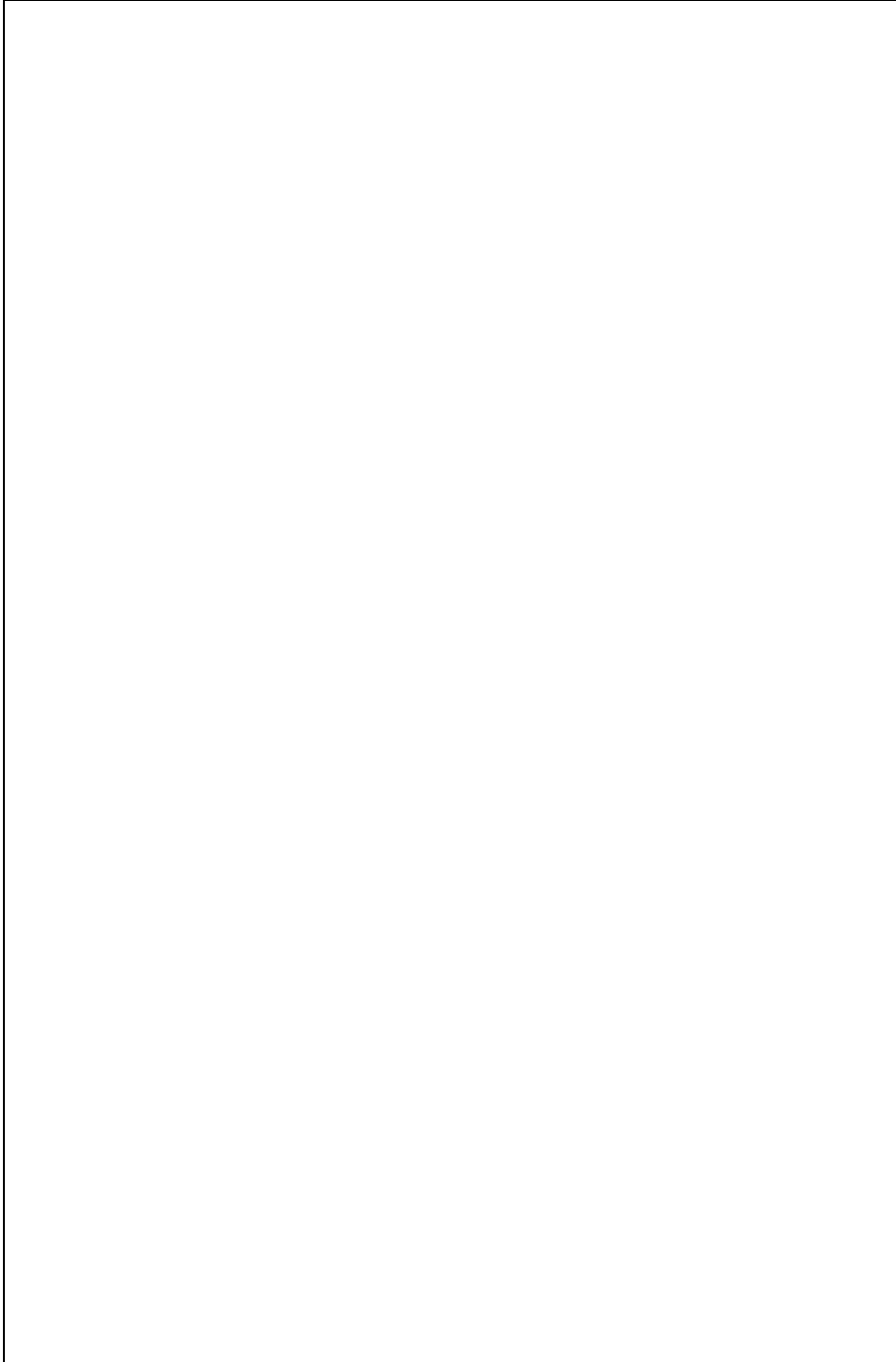
پښت

7	.....	گؤڅاری هیوا، ژماره ۳۰ سالی ۴
127	.....	گؤڅاری هیوا، ژماره ۳۱ سالی ۴
219	.....	گؤڅاری هیوا، ژماره ۳۲ سالی ۴
305	.....	گؤڅاری هیوا، ژماره ۳۳ سالی ۴
411	.....	گؤڅاری هیوا، ژماره ۳۴ سالی ۵
497	.....	گؤڅاری هیوا، ژماره ۳۵ سالی ۵
521	.....	گؤڅاری هیوا، ژماره ۳۶ سالی ۵
565	.....	گؤڅاری هیوا، ژماره ۳۷ سالی ۵
593	.....	گؤڅاری هیوا، ژماره ۳۸ سالی ۶

گۆقارى ھيوا

ژماره 30 سالى 4 تشريني يەكەمى 1960

هيو

گورڻيڪي ندهه سروي رانسئي ماڳانه
ڌماره (۳۰) سال (۴) نشري بهگهسي ۱۹۶۰

لهم ڌماره دا :

هيو	● هيانهوي ٺاوانه نه ته وايه تي بهگاني ڪورد له عراق دا ، مردى بناغهي بهگهتي نيشتماني به
ڪاڪهي مهلاج	● ڪاروان (ههلهست)
محمد نوري توفيق	● نامهى باو ڪيڪ له بهنديخانه وه
عصمت شريف وانلي	● بهك خستني زماني ڪوردى
حهمه جهزا	● وهلامى رهخنهگهي فهرهنگي خال
محمد رشيد قهره داغى	● سهردانيڪي چاوهروان نه ڪراو
هوگر گوران	● له نهدهسي بيگانه
عبدالرزاق محمد	● له گهل شيخ رهزاي تاله باني
احمد عثمان ابوبڪر	● نه تون چيخوف
هيو	● بيره وهري روڙى زدهشي شهشي ٺهبلول
معروف خهزه دار	● سهبره نان له وولاتي ناندا نهبي
حسن قرلجي	● چيروڪي ڌماره ، نوشتهگهي ٺامينه خان
	● وه گهلي شتي تر نهخوينيته وه ...

دانهى به (۱۰۰) فلسه

ناوو نیشانی هیوا

بەغداد : شەقامی زەهاوی ، یانەی سەرکەوتن

تەلەفون ٢٨٤٠٥

خاوەنی ئیمتیاز : یانەی سەرکەوتن

مۆدیری مەسئول : دوکتور هاشم دوغرمەچی

لەپۆستەخانەدا تۆمار کراوە بەژمارەی ٤٩

— (ئابونە) —

دینار	فلس	
١	٢٥٠	ئابونە بو دەرهووی عێراق
١	٠٠٠	ئابونە سالیکی لە عێراقدا
—	٧٥٠	بو قوتابی

پارەی ئابونە پیشەکی ئەنێریت

و بەم ناوێشانە ئەنێریت

بەغداد : وزارە الاصلاح الزراعی

المفتش العام الاستاذ مکرم الطالبانی

گوفاریکی ئەدەبی و زانستی یە
مانگی جاریک دەر ئەچی

هینانەدی ئاوانە ئەتەو ایەتی یەگانی کورد ،

لە عیراقدا ، بەردی بناغەیی یەکیەتی نیشتمانی یە .

نەتەوی کورد ، بە هەموو ریکایەک ، رو بە روی چەرخێ گور بە گور وەستاو ،
هەموو هیزو توانایەکی خستە کار بو لە ناو بردنی ئەو یاسایەکی کە بناغەکی لە سەر
قوتدانی مافی کوردو خستکێانی ئازادی و سەزەستی و پیشیل کردنی هەموو مافیکی
سەرشتی ، کە گەلانی جیهان هەیانە ، دامەزرا بو ! .

هەر لە کۆنەوێ گەلی کورد ناوی دەر کردووە بەوێ کە نەتەوێ یەکی تیکوشەر و
کول نەدەر و ، خاونی راپەڕینی خویناوی و هەزای گەرم گەرم بو ، هەر هەریعی
لە هەریەگانی کوردستان شایەتی گەلی راپەڕینی خویناوی کە گەلی کورد پێی
هەلساوە ، رو بەروی داگیر کەران و زورداران ، لە پیناوی وەرگرتەوێ ئازادی و
مافی نەتەوایەتی شەری خوی ...

لە چەرخێ عوسمانی دا بەشیکێ زور لە جەندەرەگانی ... خەریکی

تیکوشانی ، تهگات به گهلی له مافه نهتهوايه تی به کانی ، بهلی حکومتی شورشیش
هر له روژانی به کهمی شورش دا گوپی دایه نهه خواسته شهرعی بهو به تاشکرا
جاری دا که کوماری عیراق ، کوماری کوردو عهره ب و کهمه نهتهوايه تی به
براده ره گانهو له دهستوری کانی دا نهه مافانه جیگیر کران بهو مهرجهی که له پاشه
روژا نههو نهريت و یاسایانه جیگیر بکیرن به چهشتی که خستهکاری ناوه روکی بهندی
سی ۵۵می دهستور مسوگر بکات .

شتیکی تاشکرایه مافی زانیاری له چوارچیره ی کیه تی عیراقی راسته قینه دا ،
که له سهر بناغه ی ریز له به ک گرتن و باوه ری دولاپی دابه زری ، به کیکه له
مافه سهره تایی به کانی کورد له عیراق دا ، که همیشه ههولیان بو داوه و ناوانه
خوازیی ، نهتهوهی کورد ههقیه تی بدوی و بنوسی و بخویقی به زمانه شیرینه گهی
خوی ، نهتهوهی کورد ههقیه تی که زروقی بو ناماده بکری بو گهشه پی دان و پیش
خستی زانیاری نهتهوايه تی ، نههش له ریگای دروس کردنی ده زگای خوینه واری و
سرد و هرگرتن له ده زگایانه ی ئیستا هه . ، ههروه ها له ریگای دامه زرانی
به ریوه به رایه تی خوینه واری که پروگرامی ریک و یکی وه ها دایی بگونجی و به
که لک بی له گهل زروقی نهتهوهی کوردا ، وه پیوسته نهه ده زگاوه
به ریوه به رایه تی یانه هه موو توانایه کیان بو ناماده بکری و پاره ی باشیان بو تهرخان
بکری بو پرکردنه وه ی پیوستی نهتهوهی کورد له عیراق وا ، که له ره وه گهلی
له برا عه ره به کانیان دوا که و نوون ؛ به هوی سیاسه تی چه وسانه وه ی نهتهوايه تی که
بی به زه بی یانه ؛ ساله های سال بالی ره شی ناره زای کیشا بو به سهریا ...

بهلی له سهره تاوه بریار و ابو به ریوه به رایه تی به ک دابه زری ، به ناوی
« به ریوه به رایه تی زانیاری کوردستانه وه » گوایا بو نهوه ی پیش خستن و بوژانه وه ی
زانیاری نهتهوايه تی نهتهوهی کوردو وورده نهتهوايه تی به دانیشه کانی کوردستان

بگریته نهستوی خوی ! ، بهلام ئەم بەریوە بەرایه تی به نه هاته دی و له بانی ئەوه « بەریوە بەرایه تی گشتی خویندنی کوردی » دانرا ، بو پی گه یاندنی « کادر » و پروگرامی تایه تی خویندنی کوردی و پیش خستنی زانیاری کوردی ! ، بهلام له گه له ئەوه شدا که ماوه به که ئەم بەریوە بەرایه تی به دامهزراوه ، کورده گان ههست ناکهن بهوهی که به دل و گیان ئەم ئیشه بیری به ریوه و ئامانجی نه ته وایه تی بان بهیتره دی ، وه لەم روه وه ههقیانه دله راوکی بان تی بکهوی سه بارهت به پاشه روژی ئەم بەریوە بەرایه تی به ، له بهر ئەمه روژنامه دلسوزه گانی کورد : خهبات ، ژین ، نازادی و روژنامه کوردی به گانی ترو روژنامه عه ره بی به دیمو کراتی به گان ، کهم و زور ، ئەم مه سه له بیان له لاپه ره گانیانا خستوه ته روو به گه رم داوایان کردوه کهم ئەم ئاواته بهیتره دی که مافیکی شه رعی کوردانه و بهری تیکوشانی تیکراییی و برایه تی بانه له گه له نه ته وهی عه ره بی براده ریان به دریزایی سالانی دهسته لاتی بیگانه ، شان به شانی ئەمهش نه ته وهی کورد زور دلگه رانه له وه هه ولانه ی ، لیره و لهوی ، که کونه پرستی دوژمن به گه لی کوردو عه ره ب نهیدا دژی ئاواتی نه ته وایه تی کورد ، دباره مه به ستیان لەم هه ول و ته قه لایه کز کردنی باوه ری گه له به حکومه تی نیشتمانی و هینانه دی ئاواتی دا گیر که رانه که زور به ته نگه وهن بو نه وهی گومان و دودلی بلا و بکه نه وه له بهینی گه لو حکومه تی نیشتمانی دا .

نه ته وهی کورد ، به بی لام و جیم ، به هه مو هینیکیه وه ، لایه نگری خوی پیشان دا بو شورش چواره ی ته موزو ، هاوکاری به کی گه رمی کرد له کوژانه وهی هه موو پیلانیکی ئیعه ریا است و ته ماع کاران ، بهر له ته قینی شورش پیروزی هه ر ئەم ریگایه ی گرتبو ، چونکه باوه ری به هیزه به وهی که ئامانجی نه ته وهی کوردو عه ره ب به سراوون به به که وه و ، دوژمنی هه ردو کیان ئیستعمار و ته ماع کارانه ، بویه

به‌لایه‌وه شتیکی سه‌ره‌تایی و سورشی به که ، لای کهمی ، کهم و کوری نه‌کری
له هینانه‌دی ورده تاواته نه‌ته‌واپه‌تی به‌کانی .

به‌لی راسته نه‌ته‌وه‌ی کورد له عیراقدنا ، له سایه‌ی شورشی چوارده‌ی
ته‌موزی پی‌روزه‌وه ، گه‌لی مافی زه‌وت کراوی وه‌رگرته‌وه ، به‌لام هیشتا هر
به‌ته‌مایه ، که‌گه‌لی زیاتری ده‌س بکه‌وی .

هینانه‌دی تاواته نه‌ته‌واپه‌تی به‌کانی نه‌ته‌وه‌ی کورد ، له عیراقدنا ، له سه‌ر
ده‌ستی کوماری دیموکراتی چوارده‌ی ته‌موز ؛ له سه‌ر ده‌ستی پیشه‌راو روله‌ی گه‌ل
عبدالکریم قاسم وه‌نه‌بی ته‌نها بیته خیروبیر یو نه‌ته‌وه‌ی کورد ؛ به‌لکه
به‌شیوه‌به‌کی سه‌ره‌کی کاریکی گه‌وره ته‌گانه سه‌ر به‌هین کردنی به‌کیه‌تی نیشتمانی ؛
که‌یه‌کیکه له‌و چوار درشمه به‌نرخه‌ی که سه‌روک خوی به‌ریزی کردونه‌ته‌وه :-
ژیانی کوماری عیراق ؛ ژبانی به‌کیه‌تی عیراقی راسته‌قینه ؛ ژبانی سه‌ره‌به‌خویی
نیشتمانی ؛ ژبانی نه‌ته‌وه‌ی عه‌ره‌بی سه‌ره‌ریز ، چونکه ته‌گه‌رچی ماوه‌به‌که لیره‌و
له‌وی هه‌ندی تاوازی ناساز په‌یداوه که گویا کورد له به‌ره‌تا عه‌ره‌بن !!
وه خاوه‌نی ته‌م ده‌نگه ناره‌زایه نه‌یه‌وی فه‌له‌فه‌یه‌کی هیچ و پوچی له‌سه‌ر
دامه‌زینی ؛ به‌لام راستی به‌ک هه‌یه هه‌رگیز له یاد ناکری ؛ راستی به‌ک هه‌یه که
چهرخی گوناگونی گه‌ردون نه‌یتوانیوه تا ئیسته له‌ناوی به‌ری ؛ راستی به‌ک هه‌یه
که له هیتله‌ری گوره‌گور نازی‌تر ناچاره سه‌ری بو دانه‌ویی ته‌ویش ته‌وه‌یه ؛
نه‌ته‌وه‌ی کورد هه‌یه و راسته ، گه‌له ، خاکه ؛ زبانه ؛ خووره‌وشته ؛ ژبانی ملیونه‌ها
ساله ؛ نه‌ته‌وه‌یه که له هه‌ره کونه نه‌ته‌وه‌کانی روژهلالت ؛ نه‌ته‌وه‌یه که ؛ که ته‌نانه‌ت
ژبانی ئایینی پیروز ، جه‌وری پاشا بیگانه ستم‌کاره‌کانی ته‌م ناوچه‌به‌به ؛ له کون و
تازه‌دا نه‌یتوانی و ناتوانی ژبانی نه‌ته‌واپه‌تی له ناو به‌ری و بی‌گومان روژی له روژان
نه‌ته‌وه‌ی کوردیش وه‌کو هه‌موو نه‌ته‌وه‌ی نازادی خوازه‌کانی تر ، ته‌گانه تاوانی خوی و

قه‌واره‌ی خوی دانه‌م‌رزینی له سەر بناغهی دوستانه‌تی گهلان و هاوکاری بو پاراستنی ناشتی جهان و دربر کردنی دهستی یارمه‌تی بو هه‌مو گه‌لیکی دوستخواز .

با پێشه‌وه سەر عیراقی عبدالکریم قاسم ، عیراقی کوروو عه‌ره‌ب ، هیچ گومانی تیا نیه که لهم وولانه‌دا دو نه‌وه‌ی گه‌وره هه‌یه ، له کون و تازه‌دا له‌خوشی و ناخوشیدا هاوبه‌ش بوونو ؛ نیسته‌ش خوینیان بیکه‌وه نه‌رژنی له‌پیناوی جیگیر کردنی کومارو پاراستنی باری دیموکراتی و ؛ راگرتنی سەر کرده‌بی سه‌روکی دلسوز عبد الکریم قاسم ؛ له به‌ر نه‌وه‌هینانه‌دی ناوانه‌کانی هویه‌کی به‌ره‌تی به بو به‌هیز کردنی بروایان به حکومه‌تی نیشتمانی ؛ هویه‌کی گه‌وره‌یه بو راگرتنی کوماری نه‌میری عیراق ؛ هویه‌کی گه‌وره‌یه بو پاراستنی سەر به‌خوینی نیشتمان ؛ که گه‌له‌گورگی ئیمپریالیست و کومپانی به‌کان و نوکه‌ره‌کان له هه‌مو لایه که‌وه گه‌مارویان داوه و ئه‌یانه‌وی له هه‌ر سوچیکه‌وه بی که‌له‌به‌ریک بکه‌نه‌وه و ده‌س بکێشه‌وه کارو باری وولاتی ئازاد وه له دوایدا هویه‌کی به‌ره‌تی به بو ژبانی نه‌ته‌وه‌ی عه‌ره‌ب که ته‌وانیش له گه‌لی لاوه ئیستعمار ده‌می ژه‌نده‌وه‌ته خوینیا نه‌وه و ئه‌مانیش شیرانه ئه‌جه‌نگی یو رزگاری ئیجگاری یان و پهبوستان به هاوکاری هه‌مو نه‌ته‌وه ئازادی خوازه‌کان هه‌یه نه‌مش بیجگه له راستی به‌ک که هه‌رگیز ئینکار نا‌کری ته‌وه‌ش نه‌وه‌یه هه‌ر نه‌ته‌وه‌یه‌ک نه‌ته‌وه‌یه‌کی تر بجه‌وسینه‌وه ناتوانی ئازادی ! »

له لایه‌کی تریشه‌وه ، هه‌ر ما‌ئیکێ نه‌ته‌وا‌یه‌تی شه‌ری ؛ که بدریته‌وه به نه‌ته‌وه‌ی کورد له عیراقد ؛ ته‌یه‌ته هوی وریا بو نه‌وه‌ی به‌شه‌کانی تری کوردستان ؛ له هه‌ر سی لاوه ؛ ته‌وانیش له گه‌ل نه‌وه‌دا شانازی یان زیاتر ته‌بی به کومارو سه‌روکی کوماری عیراق ؛ هه‌زینی ئیکوشانیان زیاتر به‌ره ئه‌سینی و بنج و بناوان دانه‌کو‌تی ؛ له دژی حکومه‌ته کونه‌به‌رسته‌کانیان ؛ که بونه‌ته دارده‌ستی ئیستعمارو هه‌ره‌شه له ئه‌من و ئاسایشی کوماری چوارده‌ی ته‌موزو گهلانی روژه‌لاتی ناوه‌راست و

گهلی عیراق پیک هاتوه له نهتهوهی
 عه ره ب و نهتهوهی کوردو تورکمان و
 کهمایه تی به براده ره دوسته گانی تر ...
 بهشی گهوه ری گهله کهمان عه ره به ...
 له پاش نهوان نهتهوهی کوردده . نهتهوهی
 براکانمان نهه نیشتماندا ، ئیعه شانازی یان
 پیوه نه کهین ، پاش نهوانیش به شه گانی تر .
 گهلی عیراق لهه نهتهوه براده ره دوستانه
 پیک هاتوه ، بویه ئیعه هه همیشه دروشمی

ناشتی جهان نه کهن ؛ وه نه نجامی نهه تیکوشانهش بی گومان نه بیته خیره بهره کهت
 بو دهوله ته عه ره به نازاده کانو نه بیته ریگا خوش کهر بو نازاد بونی نهوانی تریان ؛
 که هیشتا له زیر باری گرانی ئیستعمارو کونه په رسیدا نه تالین ! . .
 نهتهوهی کورد له عیراقدا باوه ریکی به تینی هه به بهوهی که شان به شانی
 نهتهوهی عه ره بی براده ری ؛ له عیراقدا ؛ نه گاته ناوات و چاوه روانه له حکومه تی
 نیشتمانی و سهروکی دلسوزی کوردو عه ره ب عبد الکریم قاسم ؛ که ههنگاوی
 گورج گورج بنسین بو هینانه دی ناواتیانو ؛ بو ریگا گرتن له کلکه نهوتینه کان
 ونو کهرانو ؛ تهماع کاران .
 نهتهوهی کورد دلنیا به که ناوانی گه لان هه نه بی سه رکهوی . .

یه کیه تی عیراقیمان بهرز کردوه تهوه . هه تار یگا له دوژمن و تهماع کار بگرین و نه یه لاین لوت بزه نه ناو ریزه گانمان و له به کمان جیا بکه نهوه و جار یکی تر که له بهریک بکه نهوه و بیته ژوره وه ، بویه هه میشه ئه لاین : بزیت یه کیه تی راسته قینه ی عیراق ، چونکه هیزی ئیمه لهم یه کیه تی به دایه ... بی گومان ئیمه ، گه لی عیراق ، به تیکرایی پشتیوانیکی گه و ره و به هیزین بو پاریزگاری بهرژه وه ندی نه تهوه ی عه ره ب .

ئیمه له گه ل نه وه دا که شانازی ئه کهن یه یه کیه تی راسته قینه ی عیراقی به وه ، شانازی ئه کهن به وه ی که یارمه تی ده ری نه تهوه ی عه ره بین و ، پاریزگاری یان ئه کهن .

من ناموژگاری نه وانه ئه کم لاری ئه گرن و « تطرف » ئه کهن ، که واز له و خووه بین ، چونکه زوتریش چهن دکتاتوریکی زوردار ریگای « تطرف » یان گرت ، له ناو نه تهوه ی ئه مان دا ، له سه ره ده می هیتلرا ، هه مویشتان ئه زان . چاره نویسی نه و دکتاتوره و چاره نویسی نه و نه تهوه په رستی به « متطرفه » چی بو ؟!

ئیمه نامانهوی له هیچ کس که نه تهوه په رستی وه ها بکاو ، بیته هوی ده س دریزی کردن بو سه ره نه تهوه گانی تر ، ئیمه ئه مانهوی نه تهوه گانی تر شانازی بکهن به نه تهوه ی عه ره به وه ، خوشیان بوین و ، ریزیان لی بگرن ، نامانهوی که خه لکی تر نه تهوه ی عه ره ب به شه ر خواو دوژمن به ده نه قه له م !!

زوتر « هیتلر » بانگه وازی ئه کرد که نه تهوه ی ئه ملان له هه موو نه تهوه گانی تر گه و ره تره !! ؛ وه له ریگای ئه م باوهره دا گه لی له میله تانی له ناو برد ، به لام له هه مان کلت دا نه تهوه ی ئه مانشی له ناو برد ، گه لی ئه مان هه تا ئسته ش له ژیر باری گرانی ئه نجامی نه و سیاسه ته چه و ته دا ئه نالینی که کار به ده سته گانیان گرتیویانه بهر !

کاروان

- کاکه‌ی فلاح - (۱)

کاروانی سهر ریگه‌ی خه‌بات
هه‌زازان ساله بی وچان
بی سره‌وتن ، بی پشودان
ریگه نه‌بری

تی نه‌پیری
هه‌نگاو نه‌نی به‌ره و تاوات
به‌ره و قوناشی نازادی
بو زینی پرگه‌شهی شادی

.....

تهو کاروانه به روزو شهو
له دو چاوی جه‌رامه خه‌و
ریگا وون بووی شه‌وه زه‌نگه
به‌لام گویی له ده‌نگی زه‌نگه

(۱) تا نیسته زور جار به ناوی روناکی کچم یان (م . شارباژییری).

هونراوهم بلاو کردوته‌وه به‌لام بریارم دا که تیر به ناوی سه‌ره‌وه شت بلاو
بکه‌مه‌وه .
- ک . ف -

له تاریکی

بو روناکی

ټشیلې ګهڼدو کوسپې ری
ناو جهرګې تاریکې ټهدری
بهره و ټاسو ، بهره و ګزنگ
ههورازی بهر دهی ټهبری

.....

له و روژه وه ګه ټوته ری
ټه و کاروانه هر لی ټهدری

هزاران چار

دهستی زوردار

قهلای له بهر دهما ههله است
- قهلای دهرګاو دیوار ټاسن -
زنجیری خسته قاچ و دهست
تهوقی زلی ګرده ګهردن
بهلام ګه شانی راوه شان
کاروانه ګه وره ی ټیکوشان
دهرګاو دیواری ههله ټه کارن
قف قهف زنجیری ټیک شکان

.....

ههرچهن ریګای سهخت و دوره
له بهر چقل شوین پی ی سوره

لیره و لهوی
 که ده رکه وی
 چته و ری گر ده وری داوه
 کاروان خه لسانی خویناوه
 بهلام بی ترس و بی پهروا
 مل نهی ، بو قوناغ نهروا
 راهاتوی ری سهخت و دوره
 چ ده ربهستی لوره لوره
 خوین نه ریژی
 لمش نه نیژی
 له سه رکه و تن پشت نه ستوره

من بویه باسی شت نه کم هه تا ئیوه نرخ دابین بو زوران بازی میانی
 چاکه و خراپه ، نرخ دانایکی راست .

نهو که سانهی نه مان چه وسینه وه ، ههول نه ده . تهنگ و چه له مه بهک
 بخولقین ، سزای پیاوه تی تیا بدری و پاداشی ناپیاوی بده نه وه ، بهلام له
 راستی دا ناتوانن نه م ناواته بینهدی ، بهلی نه توانن ترس دروس بهکن ، بهلام
 نهک تا راده بهک که نه توانن زال بین به سه ریا ... ، رقی و قینه بیری بهرپا نه کن ،
 بهلام نهک تا ماوه یکی دور ... چونکه شتیکی زور نایاب ههیه که ئیمه
 په یوه ندیمان پیوه ههیه نه وهش نه وهیه ئیمه خومان له باوهشی پاشه روژا داناوه و
 ئیمه خوشی له کوری تیکوشانا نه بین .

- باروز دنهام -

نامدی پارکیک له به ندي پخوانه وده

چهمچه مال : محمد نوری توفیق

روله خوشه ويسته کم کاوه !

له کاتیکا تم نامت بو ته نوسم که نزيکهی سعاتيک له مه و بهر پيمان
ووترا که مه حکمه حوکمی به سرتانا دا به خنکاندن . به لی مه حکمه حوکمی
چوارمانی داوه به مردن ، به لام زور تکات لی ته کم که دلی دایکت و براو
خوشکه بچوو که کانت بدهیته وه ، بتوانیت به شهرفه وه بیته تمی که ریان ،
ههروه ها تکايشت لی ته کم - هه ر چن و ابرانم پیویست به دوو باره ییش
ناکانه وه - که نیوه ییش هه ر له سهر نهو ریگایه بروون که من گرتبووم ، چونکه
که ر بهری دهن مانای ته وه به تاوانیکی زورتان بهرامه ر به نیشتمان و نه ته وه که تان
کردووه ، که هه ر دوو کیان ته نها خوانه بی به هیچ ناگورینه وه .

کاوه گیان !

نیمه هیچ کاتیک بهم حوکمه دلگیر نابین ، هه ر له یه کم کانه وه نه مان
زانی که حوکمه پیسه کهی شا نه مان گه یینیت بهم روژه ، دلشمان زور خوشه
به وهی گه لی کورد به تاسانی واز له خوینی نیمه ناهینن ... روژیک ته بی شاو
دهست و دایره کهی به کونه دهستان به بی بهزه بی یانه به هه ر شه قامه کانا
رایان بکیشن ، وه کوو چون نوری سه عیدو دهسته و دایره که یان را کیشا ...

کورره ژیره کهم!

گهلی کورد که نه مرو له سی پارچهیدا له ژیر چهوسانهوه و نالینایه و ،
تهنها له پارچهیه کیا تازاده ، پیویسته که هه موو بینه بهک هیز بو له ناو بردنی
ئیسعمارو داگیر کهران ، چونکه نهو گه لهی خوی ههولو تهقلای رزگار بوونی
خوی نهکات ، نابی چاوه رریی به کیکی تر بکات ، بویه پیویسته له سهرتان ، ئیسوه
که دهستهی لاوانن ، نه م راستی بهتان لا تاشکرا بیتو دریخی تیا نه کهن .

کاوه گیان!

روژ نیه نه یستین که فلانه وولات رزگار بوو ، گه یشته ئامانج ، نهوه
مهده غه شقهر ، به کیتی مالی ، سوممال ، قیبرس ، وولاته کانی نه مه ربکای خواروو ،
کونفو ، وه گهلی شوینی تریش ، نه م شوینانهش دیاره پاش خه باتیکی خویناوی
توانیویانه که سهه به داگیر کهران دانه وینو ، ئالای سهه ربستی هه لکهن ،
رزگار بوونی نه م وولات و نه ته واننش نه بی زیانتر گری خه باتی کورد خوشکهن و
پتر هانمان بدهن بو ههولو کوشش له پیناوی رزگاری کوردوستانا و مافه کانی
گه له کهمان .

کاوه خوشه ویسته کهم!

پاش چهن روژیکی تر یادی له سیداره دانی چوار نه فسهری نه مری کورد
ته کرته وه له کوردستانا ، که له سهه کوردو کوردوستان ملیان کرا به په ته وه
بهلی یادی عیزهت و ، خیراللهو ، خوشناوو ، قودسی ، نه کرته وه ، که نوری سهه عید
خنکاندیانی ، چونکه سهه ریان شور نه کردو نه بیان ویست کوردوستان ههه له ژیر
زولمو زورداری یا بهینیته وه ... ده نه مرو وا نهو روژه نریک بوه ته وه روله کانی
کوردیش زور به سهه بهرزی به وه نهو یاده پیروژه نه که نه وه ، چ به تاشکرا ، یان
به دزی به وه ، وه کوو چهن مانگیگ له مه بهر یادی له سیداره دانی سهه وکی

نهمری کوردیان کردهوه ، که پیشه‌وا قازی محمده ... له‌مه و به‌ریش یادی
شه‌هیده‌کانی تری کوردوستان ...

روژیکیش دیت یادی له سیداره‌دانی ئیمه و ئهمین بانئ بکه‌نه‌وه ، که به
دهست جانه‌وه‌ره‌کانی مهنده‌ریسه‌وه گیانی پاکی له پیناوی نه‌ته‌وه‌دا سپارد ...
له‌م کانه‌دا کاوه گیان ! ره‌نگه دلت ته‌نگ‌بی ، نالیم ره‌نگه بگریت ،
چونکه گریان بو کورر نه‌هاتووه ، خو تو کورره کوردیشیت ، به‌لی گریان بو کورد
نه‌هاتووه له خو بووردن و فیداکاری به‌و لاوه .

کاوه گیان !

به هزاران لاوو پیر سه‌ریان له‌م ریگایه‌دا نایه‌وه که ئیمه گرتوو‌مانه ،
ره‌نگه به هزاره‌های تریش سه‌ر بنه‌وه ، به‌لام گه‌لی کورد هر بهره‌وامه‌و
نامری تا نه‌گانه ئامانجی پیروزی ، ئه‌ویش رزگاری کوردو کوردوستانه ،
چه‌کی خه‌بات فرری نادات .

دوای ته‌وه‌ی پارچه‌کانی تری کوردوستان رزگاریان بوو ، ئالای کورد
ئشه‌کیته‌وه ، کورد ته‌پلی شایبی و سه‌ر به‌ستی لی ئهدات و نه‌که‌ونه جه‌ژنه‌وه ،
ئهم روژه ره‌شانه‌ی له‌ پیر نه‌چیته‌وه ، نه‌وسا به‌ ئاشتی و هیمن گه‌لی کورد
ئه‌حه‌ویته‌وه .

تیت زوری پی ناوی ، چاوی مناله‌کان ماچ نه‌که‌م ، سلاوی شورشگیرانه‌م بو
هموو کوردیکی دلسوز ، بو کوردو کوردوستان ! ئه‌مانه‌تی نه‌ته‌وه‌ی کوردو براو
خوشکه بچو که‌کانت .

باوکت : سواره

مرونی بلیعت نه‌و که‌سه‌به له روداوی چه‌رخ‌خی خوی تی‌بگات .

(یه‌ندیکی چینی)

پهك خستنی زبانی کوردی

به پینوسی ماموستا عیسمت شریف وانلی - سویسره

وهرگیری بو عهره بی : دوکتور سدیق تهتروشی

وهرگیری بو کوردی : فاتح عبدالکریم

.....

بو په کهم جار ئەم نامیلکه بهم کهوته بهر چاو ، که هندی چاری
داناوه بو په کخستن « توحید » ی زبانی کوردی ، جا له بهر
تهوهی که زورگرنگ و په یوه نندی به خوینده وارانلی کورده وه
ههیه ، به شیوه به کی تاییهتی وه به تهوهی کوردی بهش بهش
کراوه وه ، به شیوه به کی گشتی ، به پیوستم زانی بیگیرمه سهر
کوردی و له لاپه ره کانی گو فاری « هیوای » خوشه ویستا بیخه مه
پیش چاوی خوینده کورده دلسوزه کان هه تا ته وانیش بتوان
سودی لی وهر بگرن و رای خویمان لهم بابته وه ده برن ، چونکه
تهوی راستی بی ماوه به کی زوره ئەم مهسه له به ته سوریته وه له
میشکی هه موو کوردیکی سرنج وورد او ته یانهوی ههر هیچ نه بی
چاریکی « نظری ! » بو بدوزریته وه ...

[وهرگیر]

پیشه کی :

هه لیککی به ختیارانه به که له چه رخی کوماره پرشنگداره که ماندا ، ماوه

کراوه تهوه بو لیکولینهوه و ده مه‌قاله له کارو باری نه‌ته‌وایه‌تی و زانیاریمان له زروفیکی پر له تازادی و گیانی هاوکاری دا .

گه‌لی کورد گه‌لی تازارو چه‌وسانه‌وه‌ی دی له سه‌ر ده‌ستی حکومه‌ته‌کانی چه‌رخ‌ی روخاودا ، نه‌وه‌نده‌ی نه‌ما بو و که سامانی نه‌ته‌وایه‌تی و نیشانه‌ی ئاوه‌دان‌ی له ناو بچی و ناو نیشانی نه‌ته‌وایه‌تی بته‌ته‌وه ، له کورد برابوه به‌ست که خه‌ریکی ساده‌ترین مافی ئاده‌میزادی خوی بی ، وه‌کو به‌کار هیئانی زبانی خوی له خویندن داو ، بلاو کورده‌وه‌ی زانیاری و نه‌ده‌بی خوی ، وه‌کو ئیسته‌ی ئیران و تورکیا و سوریا .

به‌هوی شورشی نه‌مری ته‌موزه‌وه کوردوستانی عیراق رزگار بوو ، مافی هاو به‌شیان ، له نیشتمان دا ، له گه‌ل عه‌ره‌ب دا جیگیر کرا ، به‌م جوهره گه‌لی کورد ریگای بو کرایه‌وه که هه‌ول بدا له پیناوی هیئانه‌دی مافی نه‌ته‌وایه‌تی و قوشمه‌یی « مسابقه » له گه‌ل چه‌رخا بو هیئانه‌وه ده‌ستی ته‌وه‌ی له چه‌رخ‌ی روخاوی تاریک دا له کیسی چوو بوو به جوری که بگات به بارگه‌ی جیهانی پیشکه‌وتوو ، ده‌ستی یارمه‌تی درێژ بکا بو براکانی تری له هه‌موو لایه‌کی کوردستانی داگیر کراودا ، هه‌تا ته‌وانیش خویان تازاد بکه‌ن .

شتیکی ئاشکرایه که زبانی هویه‌کی کاربگه‌ره بو به‌رز بونه‌وه‌ی راده‌ی زانیاری و سیاسی ، چونکه زبانی هوی به‌یه‌ک گه‌یشتن و گه‌توگویه له به‌ینی خه‌لکی نیشتمان داو هوی په‌یوه‌ندی رابووردوو و ئیستای نه‌ته‌وه‌یه ، وه هه‌تا زبانی نویسی نه‌ته‌وه یه‌ک نه‌خری زور گرانه یه‌ک بگرن و ریگای پیش که‌وتن و به‌رز بونه‌وه‌یان ئاماده بکه‌ن ، هه‌ر له به‌ر ته‌مه‌یه زبانی زور به گرنگی سه‌یر نه‌کری له لایه‌ن . ته‌وانه‌ی که خه‌ریکی کارو باری سیاسی و بیرین ، له هه‌موو نه‌ته‌وه‌یه‌ک دا ، هه‌روه‌ها گه‌له‌کان ، له قوناغی دوا که‌وتیان دا ، به چهن زاراو « له‌جه » به‌کی جیاجیا گه‌فت و

گوته کهن ، ئیتر زور ، یاگهم به پی سرتقی خاکه که یان و رادی گوشه گپری
« انزال » یان له جهان ، وه پیوستی یان به زبانیکی نویسی تیکرایبی هه به .

زبانی کوردیش ، وه گو هه موو زبانیکی تر ، له چهن زاراویکی جیا جیا
پیک هاتوه و ئهم سروشتهی خوی راگرتوه به هوی سهختی خاکی کوردوستان که
بوه به هوی کهم هاتوچووپی له ناو بهینی به شه کانیا نا ، بیجگه له و کوسپه
سیاسی یانهی که له دابش کردنی کوردستانه وه له بهینی چهن دهوله تیکدا
پهیدا بووه ! ..

ئیستا پاش ئه وهی که کوردوستانی عیراق رزگار بووه ، ماوه کراوه ته وه
له بهردهم کورده کانا بو ئه وهی که زمانی خویان به کار بین له خویندن و نویسن و
بلاو کردنه وه دا ، شتیکی پیوست و گرنگه له سه ره هه موو روشن بیره کورده کان
که هه ول بهن بو پهیدا کردنی زبانیکی تیکرایبی نویسن بو نه ته وهی کورد .

کورده کان له هه موو لایه کی کوردوستان دا چاوی هیوایان بریوه ته برا
کورده کانی عیراقیان بو هیتانه دی ئهم ئامانجه نه ته وایه تی یانه ، چونکه زرونی سیاسی
عیراق ئاماده به بو ئهم ههنگاوه ، وه بوونی هه موو زاراوه کانی کوورد له عیراق دا
ریگا ئاسان نه کات بو دوزینه وه هه لپژاردنی چاکترین زاراو ، یاتی هه لکیش
کردنی به جوری که که لکی به کارهینانی پیوه بی له هه موو لایه کی
کوردوستان دا .

جا له بهر ئه وهی به ریوه به رایه تی زانیاری گشتی دامه زراوه بو خویندنی
کوردی و گرتویه ته ئه ستوی خوی په راوی خویندن دابنی و بیگیرینه سه ره کوردی و
پشتگیری بکات له نویسن و بلاو کردنه وهی زبانی کوردی به شیوه یه کی فراوان ،
مه سه له ی زبانی نه ته وایه تی نویسن بو به شتیکی پیوست که قازانچی به رزی
نه ته وایه تی ئه دیوی به تایه تی ئه گه ر وورد بینه وه له وهی که کورده کانی عیراق

به هـوى وه زعى گونجاويانهوه مهسئوليه تيكي گهوره كهوتوه ته سهرشانيان بو
پيش خستى زبانو زانيارى كوردى .

ههروه ها كورده كان له ههـوو لايه كهوه زور به گرنگى سهيرى يهك
خستى زباني كوردى نه كه نو داوا له خوينه واره كورده كان نه كهـن كه زور
به گورجى دهس بكهن به ليكولينه وه وه گه پيشتن به نه انجاميكي په سهـند .

زورمان پي خورشه كه نم كورته ليكولينه وه بخهينه بهرده مي خوبهـره
بهريزه كان كه به پينوسى كاك « عصمت شريف وانلى » نوسراوه ، وه نم
ليكولينه وه نه گهر چي ليكولينه وه يه كي گشتى به وه مه بهستى نه وه نه چاريكي تايبهـتى
دابزى بو نم گيرو گورفته ، به لام گهـلى شتى ده رخستوه كه لام وايه شاراووه بوون
له زور كهس ، له خوينه واره كورده كان و زور جوان و به كه لكه بيزان و به گرنگى
گويى بدنهـنى ، هيوادارين نم ليكولينه وه بيته هـوى بهرپا كردنى دمهـهـهـهـهـه
ره خنه گرتيكي دامه زرينهـر له ناو ريزى خاوون بيره كورده كان دا ، به جورى كه
مهسه لهـى يهك خستى زماني نوسيني كوردى به ته واوى پي بگا و روشن بيته وه وه
له سهر چهن بناغه يهـكى زانيارى جيگير بكري .

بهـم ريگايه ههـندى له نامهـى نه ته وايه تيمان نه هيننه جى و ريگا خوش
نه كهـين بو يهك خستى نم نه ته وه يهـh

وه رگير بو عهـرهـh

دوكتور صديق نهـh

نه گهر پيم ههـh
پيرسـهـh

عبدالكريم قاسم

...

مهسه لهی یهك خستنی زبانی نویسی کوردی :

کرمانجی ، یا سورانی ؟

عصمت شریف وانی - سویسه

ههندی له براکام لهوانهی به زاراوی سورانی نه دین ، رهنگه سهریان سور بهینی له کانی خویندهوهی هم باسه دا ، که له ژیر هم ناوو نیشانه دا نوسراوه ! ، چونکه سه بارهت به زبانی نویسی کوردی تا ئیسته لهم گپو گرفته نه گواپونه تهوه له چوارچیوهی پیوستی نه ته وایه تیدا ، زاراوی سورانی موسیقادار که به کار نه هینری له شاری سولهیمانی داو ، زور بهی نوسراوو چاپه مهنی کوردی عیراقی پی نه نوسری ، لای تهوان تهوه به زبانی کوردی ، هم برایانه بهم ریگیاهی گرتویانه رهنگیکی ناوچهیی پهنی نه هینن به سهه مهسه له یه کی نه ته وایه تی بهرزو فراوان دا ، هم باسه له چوارچیوهی تهنها ناوچه یه کدا بهرپا ناگری که به یهك زاراو گفتموگو بکهن ، ئیتر زاراوه کوردی به کانی تر چ تهوانهی به کار نه هینن له نویسنه ، یا پی دینا ، له ناوچه کانی تری کوردستانی تورکیاو ئیرانو سوریاو ته ناندت لهو ناوچهانی لیوای موسل که به کرمانجی نه دین ، به چاوی گرنگی سهیر ناگرین ! .

بهلام له لایه کی تریشهوه ههندی له براکامان که به سورانی نه دین و خهریکی کارو باری کوردایه تی نه بر به شیوه به کی گشتی ، له چوارچیوهی نه ته وایه تی دا ، ته مانه هم گپو گرفته یان بهرپا کردوه ، بهلام زور له مانهش هیشتا له سهه نهو باوه رهن که زاراوی سورانی پیوسته بی به زبانی کوردی ، وه هم باوه رهی خویان له سهه نهو بناغه یه دامه زراندهوه که گواپا روداوه سیاسی به کان

تایسته له باری قازانجی زاراوی سورانی دا بووه ، وه توانیویهتی پیش کهوتنیکی گه ووه وه ربگری له مهیدانی نوینا ، وه له بهر تهوهی زاراوی کرمانجی نهم بههره سیاسی بهی دهس نه کهوتوه ناتوانی تهو پیش کهوتنا بهرتهوه ، وه ناشی بو تهوهی بی به زمانی نویسی کوردی . بی گومان تهو کوردانهی که به زاراوی کرمانجی تهوین له تورکیاو سوریاو بهکیهتی شورهوی له گهل تهو بریا نهدا ناکهونه بهک لهم باوه ره دا ، وه هیچ گومانم نه لهوهی کا لای تهمانه زاراوی کرمانجی به زمانی کوردی دانهتری ، دیاره له کاتیکا کرمانجی و سورانی لهم مهسه له به بدوین و ایسی بکولنه وه ههر به کهی زور به گورجی تهیهوی بهوی تری بهملینی که زاراوه کهی خوی جوانه و گهل باشهی تیا به ، کرمانجی تهلی : - زاراوی کرمانجی زاراوی زور بهی گهل کورده و بهشی زوری کورد بهم زاراوه تهووی ، وه گهل بنکهی (نحوی) ناشکرای هه به که ایسی کولراوه تهوه و جیگیر کراوه . له گهل پهراوی بنکهکان له بهکیهتی سوفیت و سوریاو پاریس دا ، وه نهم بنکانهش له لایهن چهر . شاره زایه کی تیا به تهیهوه دانراوه که هندی له زبانهکانی هندو - نهوروی تری تهزان ، وه له لای چهن کهسیکه وه دانهراوه که ناگیان له زبانهکانی هیندو - نهوروی نه بی ، (که زبانی کوردیش بهکیکه لهوان) ، ههتا لهوانه بی کویرانه بهکونه دوای بنکهکانی زبانی عاره بی ، که شتیکی ناشکرایه زور جیا به له بنکهکانی زبانی کوردی .

ههروه ها کوردی کرمانجی تهلی : زاراوی کرمانجی له هندی شوینا به پیتی لاتینی نوسراوه که زور باش تهگونجی له گهل یا کهچی زاراوی سورانی به پیتی عاره بی تهنوسری ، که ههرگیز ناگونجی له گهل دهنگی کوردی دا ... خو ته گهر تهو کرمانجه شاره زای میژویش بی تهوا تهلی : کرمانجی ، لای زوری ، نریکترین زبانیکی زیندوه به زبانه ناری به کونهکان ، به تیا به تهی زبانی

(زه‌ند - ئافستا - Zend - Avesta) .

بى گومان كوردى سورانىش له وه لامي ئهمه‌دا جوانى زاراوى خوى
پيشان ئه‌دا ، موسيقاي ئهم زاراوه ئه‌خاته روو ، پيشانى ئه‌دا كه بنگه
نه‌خوى به‌گاني ئاسانه ، هه‌روه‌ها ئه‌لى : - زاراوى سورانى به‌ دريژايى (٣٠) سال
گه‌لى پيشكه‌وتوه‌و تاقي كردنه‌وه‌ى نوسيني هه‌يه له‌ عيراق دا .

باس كردنى ئهم مه‌سه‌له‌يه به‌م شيوه‌ ده‌مه‌ قاله‌يه باس كردنيكى بى سوچه‌و
چارى گيرو گرفت ناكات ، تا ئسته دوو كونگره‌ي كوردى گرنگ به‌سرا بو
ليكولينه‌وه‌ى زباني نوسيني كوردى ، به‌كه‌ميان له « ئه‌ريوان » - ئه‌رمه‌نستاني
شوره‌وى - به‌سترا ، هاوينى ١٩٣٤ چهن شاره‌زايه‌كى به‌ ناوبانگه‌كاني كوردو
ئهرمه‌ن و سوفيت حازر بون كه هه‌مويان له ماموستا به‌ ناوبانگه‌كاني ليكولينه‌وه‌ى
كوردى بوون ... ئهمه‌ش به‌ چاو ديري كار به‌ ده‌سته ره‌سمي به‌ سوفيته‌كان ... وه له‌م
كو بونه‌وه‌دا بريار درا ته‌نها زاراوى كرمانجى ، ئه‌وه‌ى كه كورده‌كاني به‌ كه‌ته‌ى
سوفيت پسي ئه‌دوين ، بكريت به‌ زباني نه‌ته‌وايه‌ته‌ى نوسين ، چونكه ئهم زاراوه
له به‌شى هه‌ره زورى كوردوستانا بلاو بوه‌ته‌وه‌و ، شيوه‌ ويژه‌يي به‌ كلاسيكى به‌گاني
به‌رزه ، هه‌ر وه‌كوو له نوسينه‌كاني (احمدى خاني) دا ده‌ر ته‌كه‌رى ...

كونگره‌ى دوهم كونگره‌ى ماموستايانى كورد بو كه له‌م دوايى به‌دا
له شه‌قلاوه ، كوردوستانى عيراق دا ، به‌سرا ، ماموستا كورده‌كاني عيراق حازر
بون ... ئهم كونگره‌يه خوى روو داويكى گرنگ بوو ... هه‌ر وه‌كوو كونگره‌ى
پيشوو . وه بريارى دا كه پيوسته ته‌نها زاراوى سورانى بيته زباني نوسيني
نه‌ته‌وه‌ى كورد ، به‌لام ئه‌بى سود له زاراوه‌كاني تريس وه‌ربگرى ...
شتيكى ئاشكرايه برياره‌كاني ئهم دو كونگره‌يه دوو بريارى به‌ يه‌ك دژ
له يه‌ك دورن ...

بيجگه له‌وه‌ى پيوسته بلين كه ئهم دو برياره ، له گه‌ل ئه‌وه‌شدا كه

گرنگن هیچ کامیان نویندیری نتهوهی کورد نین به شیوهیهکی تیکراییی ، چونکه
یهکه میان ته نیا بو کوردی شورهوی بوو ، دوهه میشیان بو کوردی عیراق ... بهلام
هیومان بههیزه نهم دوو کونگرهیه ههنگاویک بن بو هیئانهدی و بهستی
کونگرهیهکی کوردی له چوارچیوهی نتهوهی کوردا هه مووی .

هیچ گومانی تیا نیه که زبانی کرمانجی له هه موو زاراوه کانی تر بلاوترو
فراوانتره ، جا نه گهر سهیری نهوه بکهین که ژماره ی کوردان هه مووی برتیه
له ۱۳ ملیون ، وه ۱۲ر۵۰۰ر۰۰۰ له کوردوستانان ، بیجگه له ۵۰۰ر۰۰۰ کورد
که له ناوچهی کوچان - بوجنرد له خوراسان ، سهروی روژه لانی ئیران ، بومان
دهر نه کهوی نهم کوردانهی خواره وه به زاراوی کرمانجی گفتوگو نه کهن :-

<p>کورد ، له تورکیا « به کورده زازا کانه وه ، که نزیکه ی دوو ملیون نه بن و زاراوه تاییه تیه که بیان نزیکه له زاراوی هه ورامی ، بهلام له ئیش و کاری روزانه یان دا به کرمانجی نه دوین . »</p>	} ۶ر۰۰۰ر۰۰۰
<p>کوردی ئیران له ئاذربایجانی خورنشین له شنو هه تا سوفیت له خوراسان .</p>	} ۸۰۰ر۰۰۰
<p>کورد له ناوچهی « بادینار » له کوردوستانی عیراق ، له ناوچهی کورده کانی لیوای موصل و ههندی ناوچهی لیوای هه ولیر ، واته :- $\frac{1}{3}$ ی کوردی عیراق ،</p>	} ۶۵۰ر۰۰۰
<p>کورد له سوریا .</p>	} ۴۰۰ر۰۰۰
<p>کورد له یه کیه تی شوره وی .</p>	} ۱۵۰ر۰۰۰
<p>هه موو نه و کوردانه ی که به کرمانجی قسه نه کهن واته :</p>	} ۸ر۰۰۰ر۰۰۰
<p>۶۲ . / ی نتهوهی کورد .</p>	

کوردەکانی تر که بریتین له (۵) ملیون هه‌موویان به زاراوی سورانی
 قسه ناکهن ، چونکه نزیکه‌ی ۱۵۰۰۰۰۰ به لوری به‌ختیاری ئه‌دوین « زاراوی
 کوردی هه‌ره‌ خواروو » ، ئه‌و ۳۵۰۰۰۰۰ یه‌شی که ماوه‌ته‌وه به‌شی زوریان .
 که له کوردستانی ئیران‌دانو به‌تایه‌تی له ناوچه‌ی ئه‌رده‌لان و موکری‌دا
 داته‌نیشن ، ئه‌وانیش به‌سورانی ئادوین ، ئه‌وی راستی‌بی ته‌نها کوردەکانی عیراق
 به‌سورانی گفتوگو ئه‌کهن ، ئه‌وانه‌ی که به‌کرمانجی ، یا لوری - فهیلی ئادوین ،
 واته ۱۲۰۰۰۰ کورد ، یاخو ۹ / ۱ گه‌لی کورد هه‌مووی .

به‌لام ئه‌بی ئه‌وه له بیر نه‌کهن که ئه‌و زاراوی کوردی‌یه‌ی له به‌شی
 زوری کوردستانی ئیران‌دا باوه زور نزیکه له سورانی ، وه له به‌ر ئه‌وه‌ی به‌شی
 زوری کوردەکانی ئیران چاپه‌مه‌نی سورانی‌به‌کانی عیراق به‌ئاسانی ئه‌خوینته‌وه و
 لیبی تی ئه‌گهن ، ئه‌توانین سورانی به‌زبانی نویسی ئه‌و کوردانه دابنشین ، ئه‌وی
 راستی بی تاقه‌ روژنامه‌یه‌کی کوردی که له ئیران‌دا ئیسته‌ ده‌ر ئه‌چی به‌زاراوی
 سلیمانی ئه‌نوسی به‌ته‌واوی ، وه‌کو عیراق ، ئه‌مه‌ش شتیکی جوانه ...

به‌م جوهره که زوری‌یه‌ی کوردەکانی ئیرانمان ، به‌لوره‌کانیشیا نه‌وه ، خسته
 پال کورده سورانی‌به‌کانی عیراق ، ئه‌توانین زاراوی سورانی دابنشین به‌زاراوی
 نزیکی (۵) ملیون کورد ، واته : ۲۸ / ۱ ی نه‌ته‌وه‌ی کورد ...

بی گومان ، بیجگه له‌چهن جیاوازی‌یه‌کی که‌می ناوخو ، که چارنیه‌هه‌ر
 ئه‌بی بی ، ئیسته دو زاراوی کوردی سه‌ره‌ک له به‌رده‌م ماته‌یه : -

۱ - زاراوی کرمانجی ، یاخو ، زاراوی باکوری - شمال - وه‌کو
 باسمان کرد ، که زاراوی ۶۲ / ۱ ی میله‌تی کورده .

۲ - زاراوی سورانی ، یاخو ، زاراوی خواروو (جنوب) که ۳۸ / ۱ ی
 نه‌ته‌وه‌ی کورد گفتوگوی بی ئه‌کهن ...

ئیسته ، بو ئه‌وه‌ی نه‌که‌وینه‌ دوای خه‌یال ! ؛ پیوسته‌ دان به‌وه‌دا بنشین

که جیایی ئەم دوو زاراوه زور گرنه به راده به که به گران نه بی له به کتر ناگهن ، لهم زور فه دا ، ههروه ها له بهر نه وهی که له به کیه تی سوفیت دا کرمانجی به تپی روسی ، وه له سور یادا به تپی لاتینی نه نوسری ، وه له تور کیدا که لاتینی نه زانن کهم و زور کوردی نونوسری ، وه له عیراق و ئیران دا کرمانجی نونوسری ، به لکو سورانی نه نوسری و به تپی هه ره بی ... له بهر نه مانه به داخه وه ئەلیم که جیاوازی زیاترو فراوان نه بی ، وه ئەم گیروگرفته زیاتر گری و گولای نه بی ...

بو چار کردنی ئەم گیر گرفته به لای منه وه زور هه له به که لهم کاته دا بلین هه ته نها به کی لهم دوو زاراوه زبانی نوسینه ، یا پیویسته زبانی نوسینی هه موو کوردیک بی ، چونکه به چاوپوشی له چاکه ی زاراوه کان ، هه رگین ناتوانری به کی لهم دوانه به زور دابسه پینری به سه ر میله ته تی کوردا هه مووی .

زاراوی سورانی بهو چاوه ی که زبانی نوسینی کوردی به له عیراق دا ، توانیوه تی پیش بکه وی ، چونکه وه زعی سیاسی ماوه ی نهو کوردانه ی داوه که روزنامه و پهراوی کوردی ده ر بکه ن ، ههروه ها کورده گانی سورباش ، سه باره ت به زاراوی کرمانجی ، ماوه یان هه بوو به لام ته سک تر ، ههروه ها کرمانجی له به کیه تی شوره وی دا نه نوسری و وه کو ئەلین نزیکه ی ۱۵۰۰ پهراوی کوردی هه به که له ماوه ی (۳۰) سالی زا بور دوو دا بلاو کراونه ته وه ، به لام ، داخه کهم ، ئەم چاپه مه نی یانه زور سو دیان نه گه یانده وه به کرمانجی ، له وروه وه که زبانی نوسینی نه ته وایه تی به ، چونکه تپی روسی تیا به کار هینراوه ، هه ر وه ها له بهر چه ر هویه کی سیاسی ئەم چاپه مه نی یانه نه گه یشتو نه ته دهستی ملیونه های کورد له تور کیا و شوینه گانی ترا ... وه له بهر نه بونی په یوه ندی روشن بیری له میانی زور به ی نه ته وه ی کوردو نه و کومه له بچو که ی به کیه تی سوفیت دا ...

بهلام ئەو چاپمەننی یانەى كە لە سوریا دا ریگایان دراو شیوهى ئەدەبىیان
 گەیشتووە تە رادە یە كى بەرز لە جوانى دا ، بەلى ئەمانە لە گەل كە مەشیا نا سودیان گەلى
 زیاترە ، چونكە هەندىكیان بە تىببى لائىبى نوسراوون ، وە لە كوردستانى توركیا
 ئەوانى بخوینزیتە وەو سودى لى وەر بگىرى ، نوسراو ئەدەبىیە كوردى بە كانى
 یە كى تەى سوفیتىش لە توانا دا یە بگاتە دەستى هەموو كوردىك و سودى لى وەر بگرن
 ئەگەر بە تىببى لائىبى بنوسرا یەو ئەگەر وەزعی سیاسى بگونجى ، بە لام ، داخى گرانم ،
 ئەم مەرجانە ئىستە نین !... لە كانى خوى دا هەندى لە پەراو قوتابخانە یى بە كانى
 كورده كانى سوفیت لە هەندى نامە خانە كانى سوریا دا خرایە روو بو فروشتن ، پیش
 پىك هاتنى كۆمارى بەك گرتوى عەرب ، بەلام پاش دامەزرانى ئەم كۆمارە یە كسەر
 یاساخ كرا !! ، بیجگە لەوهى كە كورده كانى سوریا لە كانى خویا دادیان بوو لە
 دەستى تىبە روسى یە كان ، وە لە گەل ئەو هەشدا كە زاراوى كورده كانى سوریا هەر
 ئەو زاراو یە كە لە سوفیت و لە تور كیادا بەكار ئەهینى ، بەلام ئەو شیوه نوسینانە یان
 زور بەلاو بە نرخ نەبو ، چونكە ئەیان ووت بە زبانی هەرمە (عامى) نوسراوون
 سەبرى پایەى ئەدەبىیان تیا نە كردووە تەنانەت خویان هەكە كیشاو ئەیان ووت كە
 ئەوان لەوانە باشتر بنوسن ، لە گەل ئەو هەشدا زور بەختیارو شادمان بوون بەوهى
 كە لە ئەرمینىای سوفیت دا ئەنوسرى ، بیجگە لەو هەش ، وادیارە ، لەو پەراوانە دا بە
 تیچگارى باسى ئەتەوهى كوردو كوردستان نەكراو « وە لە باتى ئەو ووشەى
 « ئەرمینیا » یە كى تەى سوفیت « دانراو .

بى بەش ترین زاراو لە پیش كە و تن و گورانی تازه بریتىە لە زاراوى كرمانجى
 كە زبانیكى میدیایى كونه ، هەروە كوو ئەرمەنە كان لە تومارە میژوى یەكەى
 خویاندا نوسیویانە ، ئەم بى بەشى یە بە تهواوى لە تور كیادا بە دیار ئەكەوى ، بەلى لە
 توركیایى بە ناو « دیموكراتى نازاد » دا نیوهى هەموو ئەتەوهى كورد ئەزىت كە

به زاراوی کرمانجی قسه نه کهن و هیچ مافیکی نه ته وایه تی یان نه، ته نانهت به ته وای
چاپه مهنی کوردی یان لی قه دهغه کراوه ، ههر جوره چاپه مهنی بهک بی !! به لام
تهمه مانای نهوه نه که زبانی کرمانجی « ته ده بیات » ی نه ! چونکه بی گومان
ته ده بی کلاسیکی که به زاراوی کرمانجی دانراوه گرنگتره له لاینی « چه نه تی »
یه وه له وانهی که به زاراوه کانی تر دانراون ، چونکه نه و کوردانهی که به
کرمانجی گفتوگو نه کهن ژماره یان زورتره ، به ناو بانگتره و دیاری ترین خاوه ن
هه لهستیکی کلاسیکی کوردو ، نه وهی که نهیسته له هه موویان زیاتر به گه لی
« شعبی » بدریته قه لهم ، چ لای کورده کان و چ لای پروفیسوره تایه نه بیگانه کان ،
« نه حمه دی خانی » یه ، که به راستی به باوکی بیرو باوه ری نه ته وایه تی ی کوردی
دانه نری !، ههروه هاشیوهی نویسی که به کرمانجی به نمونهی ته وای و بی عه بی به
جا نه گهرچی زاراوی کرمانجی به هوی نه و باره سیاسی بانه وه که باسمان کرد
نهیتوانی بی تا نهیسته له سهر خو ، له مه بدانی به ره هه می ته ده بی دا پیش بکه وی ،
به لام بی گومان باری سیاسی پیویسته بگوری و به په لهش بگوری و به جوری که
هه ندی کس پی خوش نه بی بی لی بکاته وه !!

روژی که تورکیا زیاتر دیموکراتی بی ! وه ده زگای حکومه تی تورکیا ،
لای که می دان بی به ماتی خوینه واری « ثقافتی » نه ته وهی کوردا ، نه و شمش ملیون
کوردهی که لهوین بی گومان زبانی خویان به کرمانجی نه نوسن ، وه کو سی سه دسال
له مه و پیش نه حمه دی خانی نویسی به تی ، وه وه کو کورده کانی سوریا و ته دی بی گه لی به ناو
بانگ « جگه رخوین » نهیسته نه نویسی ، که هه لهیسته نهیستمانی به کانی جیگای به ریزیان
هه به له قولایی دهرونی کورده کانی تورکیا ش دا ، ههروه ها گومانی نه نه و کاته
زاراوه که ی خویان به تیپی لاتینی نه نوسن ، وه کو کورده کانی سوریا و ، وه کو
تور که کان که زبانی خویان نه نوسن .

جا له کاتیکا که تور کیا گورانیکی دیمو کراتی به سهرایت ، گورانیکی وهها که دان نان به مافی نه ته وایه تی و خوینه واری نه ته وهی کوردا مسوگهر بکات هیچ گومانی نیه که کورده گانی تور کیا زاروی سورانی ناکن به زبانی نویسی خویان ! چونکه نه کورده گانی سوریا و نه کورده گانی سوفیت نه مه یان نه کردوه ، نه مانیش ناتوان بیکهن ، له سهر روشنایی تم زروفه شتیکی پوچ و بی کاکل و ، به لکو هه له په که هندی له براگانی سلیمان سورین له سهر ته وهی سورانی بی به زبانی نویسی نه ته وهی کورد هه موی !

ته نانهت نه گهر بیت و ههر له کوردستانی عیراق بیر بکهینه وه ، بی ته وهی له چوارچیوهی نه ته وایه تی وورد بینه وه ! ، نه و چاره ی که دای نه نین ، ته نانهت بو کورده گانی ناوچه ی بادینایش ناگونجی که به کرمانجی گه تو گو نه کن ...

بویه پیوسته ، به شیوه یه کی نه ته وایه تی راسته قینه ، له م باسه بکولینه وه و نه ی ترنجینه چزارچیوهی ناوچه یه کی دیاری ، ههروه ها تیکهل کردنی کوردستانی عیراق و نیشتمانی کوردستان هه موی ، واته : $\frac{1}{4}$ ، یا $\frac{1}{8}$ ی نه ته وهی کورد له گهل نه ته وهی کوردا هه موی تم مهسه له په نه گوری و هه رگیز ناخریته کارو تیشی پی ناگری !

نه بی سهیری ته وه بکه ین که له سه ره تایی ۹۵۹ وه حکومه تی سوریا ریگای له هه موو جو ره گورچ و گولی به کی خوینه واری کوردی بر دوه ته به ست له و وولانه دا به لام مافی نه ته وایه تی و خوینه واری ، له ئیران و تورکیاشدا ، زووبی یا دره نگ ، نه بی به شیوه یه کی دیمو کراسی دانی پیا بنزی ، چونکه زور گرانه ئیتر له مه وپاش مافه شهرعی به گانی نه ته وهی کوردی نه به ز بخرینه پشت گوی ، نه و روژه روویشت که ئیمپرالیست و نوکه رانی له روژه لانی ناوه راست دا بتوانن به بی ته وهی کس پی یان بزانی نه ته وهی کورد بچه وسینه وه .

خو ته گهر مهسه لهی نه ته وایه تی کوردی گشتی ، کتوپرو به شیوه به کی
 بنه ده تی چار کراو ده وله تیکی کردوستانی یه ک گرتوو هاته دی ، نه توانین بلین که
 سورانی هه رگین له لاین ئاکادیمی به کی گشتی کوردی ، یا له لاین بهر له مانیکی
 کوردی یه وه دەس نیشان نا کړی بو ته وه ی بکریت به تاقه زبانی نویسی کوردی ،
 چونکه زور به ی گه لی کوردو ده زگا که ی به زاراوی سهروو « کرمانجی »
 ته دوین ، نه ک به زاراوی خواروو « سورانی » ، بهم جوړه چ له کانی پیش که وتی
 دیعو کراتی سست و چ له کانی پهیدا بونی چاریکی گورچ و کوتوپری مهسه له ی
 نه ته وایه تی ، زبانی سورانی هه ئا بزیری بو زبانی نویسی گشتی ، چونکه زور به ی
 کورد به کرمانجی گفتوگو نه کات .

بهلام له لایه کی تره وه هیچ گومانی نیه که پیویسته جولانه وه ی نه ده بی
 سورانی ریچکه ی خوی بگری له عیرا قدا ، ههروه ها له بهشی زوری کورده کانی
 ئیرانیدا ته گهر باری سیاسی بان بو ریکهوت ، وه پیویسته زبانی نویسی کرمانجی
 دانه سه پینزی به سه ره ته و کورده اندا که به سورانی ته دوین ، وه ههروه ها
 سورانیس دانه سه پینزی ؛ وه کو زبانی نویسن به سه ره کرمانجه کان دا ...

ئایا نه مه ته وه نه گه یینی که نه ته وه ی کورد زبانه که ی خوی به دوو زاراو
 بنوسی : زاراوی سهروو خواروو : کرمانجی و سورانی ؟

زور له کورده کان رو به روی شه م بیره ته وهستن ، بهلام زور ئاشکرایه
 که زبانی کوردی ئیسته به دوو زاراو نه نویسی ، وه له مه و پاشیش . ههتا
 ماوه به کی زور ، که ناتوانین دیاری بکهین ، هه ره بهم دوو زاراوه ته نویسن :
 سورانی و کرمانجی .

لهم روژه دا زور هه له و ناره وایه بیر له وه بکهینه وه که ته نها زاراویک
 دا بیری به سه ره گه لی کوردا هه مووی ، چونکه وه کو باسمان کرد نه مه

هەرگیز ناگونجی ...

گیرو گرتی ئیسته مان بریتی نیه لهوهی که گواپا پیویسته زاراویک دیاری بکری ، بهلکو ئه بی به دواى ئهوه دا بگهڕین که چ ریگایهک بگهڕین بو زور نه کردن و پهره نهسه ندى ئه و جیاوازی یانهی که ههیه له میانی کرمانجی و سورانی دا ، چ ریگایهک بگهڕین بو کهم کردنهوهی ئه و جیاوازی یانه و ، بهک خستنی زبانی نویسی کوردی بکهین به شتیکی وه ها ، نهک تهنها له توانادابی ، بهلکو له وانه بی که به زوترین کات بهیژته دی ... بی گومان مهسهلهی بهک خستنی زبان له پاشه روزا چار ئه کری به ریبازی ری و شوینیکی پیش که وتوووی وه ها که به شیوهی لیکولینه وه به کی زانیاری قول وورده کاری تیا بکری ...

له وولاتی « نروبیج » دا که تهوانیش دوو زاراوی جیاوازیان هه بو و ، وه کو ئیمه توشی گیرو گرت هاتن ، بو ئهوهی خوینه واری و زانیاری بخه نه دهستی ههموو روله کانی گهل ، تهنها چاری که دوزیانه وه ئه وه بوو که زبانی نه ته وایه تی بان له بهک کات دا به دوو زاراو ئه نویسی ، وه ئیسته هههر بهشیک و هههر زاراویک چاپمه نه نی تاییه تی خوی ههیه ، بهلام ماوه یه که کار به دهستان ههولیان دا زاراویک یا زبانیکی سی ههه بهینه کایه وه ، که له ههردوو زاراوه که وه رگهیرابی و ، ههموو لایهک لیبی تی بگهن ، به جوری که ئیسته زبانی نروبیج به سی زاراوی جیا جیا ئه نویسی ، ئهم گوران ههیشتا تهواو نه بو و ، بهلام هههر بهریومه وه بهرده وامه و هیچ کوسپی ریگای لی ناگری ، وه روزی ئه بی که ههموو نه ته وهی نروبیج بهم ریگا تازه به بخوینن و بنوسن ، له گهل ئه وه شدا بوونی ئهم سی زاراوه جیا جیا به هیچ کاریکی نه کرد وه ته سهه ر یه کیتی نه ته وه ، وه ئهمه ریگای تازه و راست و دیمو کراتی به بو چار کردنی ئهم تهنگ و چه له ههیه .

ریگای کون و نادیمو کراتی نهوه بوو که یهك زاراو دانسه پینزا :
«زاراوی خیزانی پاشا» و ، نه کرا به زبانی ره سمی مسیری ، وه له ماوهی چهن
چه ریک دا تم زبانه نه بوو به زبانی هه لپژارده و زبانی نه ته وایه تی و ، نه ته وه
هه مووی به کاری نه هینا !! ...

به لام دهردی گران نهوه بوو که گهل « جماهیر » نه وانهی که به زاراوی
جیا جیا نه دوین به دریزایی تم چهن چه رکه به نه خوینه واری و نه زانی نه مانه وه ،
چونکه توند توند هوگری زاراوه ناوچه یی به کانی خویان نه بوون و نه بیان نه توانی و ،
نه بیان نه بوست فیری زاراوی ره سمی بین ا ، بویه تم زاراوه ره سمی یانه له
چوارچه وهی کار به ده ستانا دهر نه ته چوو ، به لام لهم چه رکه دا خوینه واری و زانیاری
نه بی فراوان بکری بو گهل هه مووی .

با بگه رینه وه بو کوردوستانی عراق ، که کورده کان ، له سایه ی شورشی
نهمری نه موزه وه رزگار بوون و نازادن له لیکولینه وه و دیاری کردنی گهروگرفتی
نه ته وایه تی خویان ، جا ، ههروه کوو باسمان کرد ، نیسته هه رگیز نابی که ناقه
یهك زاراو دیاری بکری بو زبانی نویسی کوردی بو نه ته وهی کورد هه مووی ،
زور هه له و ناره وایه هه ولی نه وه بدن زاراوی سورانی دابیری به سه ر
کورده کانی عراق دا نه وانهی که به کرمانجی نه دوین له دوو لیواکه ی موسلو
هه ولیردا ...

شایانی باسه که له چه رخی پاشایه تی « گور به گورا - وه رگیر » ، له بهر
چهن هویه کی سیاسی زاراوی سورانی به ره سمی به کار نه هینزا ، کار به دهسته
ئینگلیزه کان ، دوا به دوا ی نه وان حکومته کونه په رسته کانی به غدا ، به تاییه تی
نه و ناوچانه بیان خسته بوه پشت گوی که له کوردوستانی عراق دا به کرمانجی
قه بیان نه کرد ، له لایهن زانیاری و تابوری به وه ، چونکه راسته و خو دراوسی ی

کوردستانی کرمانجی بون ، ئەوانەى كە لە تورکیادا ئەچەوسینزینەوه ، ئەمەش
 بە پێى ریکەوتنى پەنھانى لە بەینی ئەندامەکانى پەیمانى سەدئابادو پەیمانى
 بەغداى « ئەوسا - وەرگیر » ، وە ئەو کوردە عێراقى بە کرمانجانه لە قوتابخانه
 عەرەبى بەکانا ئەیان خوند ، جا لە بەر ئەوەى چاپەمەنى کوردى لە عێراق دا هەمووی
 سورانى یوو ، وورده وورده زاراوى سورانى ، یا زبانی عەرەبى بو بە زبانی
 ئەدەبى کوردە کرمانجە خوینەوارەکانى عێراق !! پێى ناوی بلین کە ئەم
 خوینەوارانەش زور کەم بوون ، وە وورده وورده رەنگى سورانى بان بە سەرا
 کرا ، ئەگەر نەبوین بە عەرەب ! بەلام بەشى هەرە زورى کوردە کرمانجەکان لەم
 « ئەمەلیاتە دوورو رزگار بون ! » ؛ وە هەتا بنا گویان نوقمى دەریای گوشە گیرى و
 نەخوینەوارى بوون ! .

جا کە ئەمە وەزعی چەرخى روخاوبى ، زور مایەى دلگەرانى بەو ، زیان
 گەیانەنە بە قازانجى نەتەوهى کورد ، کە لە سایەى کومارى تازەشدا وەزەع هەر
 بەوجورە بەمىنیتەوه !

ئەمەش کە باسەمان کرد شتیکی ناوخویەو بە تاییەتى هی کوردەکانى
 عێراقەو ئیمە لەو باوەرەداين کە یاسای تازە دەس ناخاتە ئەم جورە کارە
 ناوخویى یانەى کوردەکانەوه ، چونکە شورش مافى رادەرپرین و خویندنى بە زبانی
 نەتەوايەتى داوه بە کوردەکانو ، پيوسته وازیان لی بەینى هەتا فیری خوینەوارى
 بین بەو زاراوهى کە خویان ئەیانەوي ...

وە وەکو ئەلین : حکومەتى عێراق ریکای هەندى روژنامەى کوردى
 داوه بە زاراوى کرمانجى ...

شتیکی ئاشکرایە كە پيوسته کوردە کرمانجەکانى عێراق قوتابخانهو
 روژنامەى تاییەتى خویان بې ، بە زاراوى خویان ، ئەک بە زاراوه جور جورە

ناوخوویی به کانیان ؛ به لیکو وه کو نه وهی که له نویسه کانی نه حمه دی خانی دا هه به .
وه وه کو نه وهی که له به کیتی سو فیت و سو ریادا نه سو ری و کورده کانی
کور دوستانی تور کیا پیسی نه دوون .

چار کردنی گیر و گرفت زانیاری کورده کانی بادینان ، بهو جو ره ی که
باسمان کرد له بهر پینج هوی به ره تی پیویسته : -

۱- له بهر نه هیشتی نهو ناره وایی به که لهم کورده کرمانجانه کرا ،
که بی بهش بوون له مافی قوتابخانه و روژنامه به زاراوی تایه تی خویان ، نهو
ناره وایی بهی که تیمپرالیست دروسی کردبو ...

۲- هه تا خوینه واری بگاته دهستی گهل هه مووی ، نه ههش ته نهها به وه
ته بی که لهو ناچه دا به کرمانجی بخوینزی .

۳- چونکه نهو زاراوهی که له بادینان دا هه به زاراویکی بچوک و
گوشه گیر « منعزل » نسه ، به لیکو له راستی با گه وره ترین زاراویکی فراوانی
نه ته وایه تی به .

۴- بو نه وهی هه تا نه توانین جیگای نه بوونی چاپه مه نی کوردی
له کور دوستانی تور کیا پر بکه یته وه . بو پینه کردنی بی بهشی زاراوی کرمانجی
له پیش که وئن ، له سایه ی ره شی دهسته لانی کونه په رستی تور کیا ، من رام وایه
نهم هه نگاهه پیویسته تامانجیکی نه ته وایه تی و پیویستیکی نیشتمانی به له سه ر
شانی هه موو کورده کانی عیراق چ سورانی و ، چ کرمانجی ، چونکه بی گومان ناچه
چاپه مه نی به ک که کورده کانی تور کیا لیبی تی بگهن بریتیه له چاپه مه نی
به زاراوی کرمانجی ...

۵- له بهر نه وهی که نهم دوو زاراوه نیسته له عیراقی ئازادا باوه ،
له توانادا هه به نهو چاره پیش که وتوهی که باسمان کرد جی به جی بکری

بو ئەوێ زبانی نوسینی کوردی بەکری بە بەک لە چوارچێوەی ئەتەوابەتی راستەقینەدا ، چونکە لەم کاتەدا بەراوورد کردن لە بەینی ئەم دوو زاراوەدا لە توانادا هەبە ، وە بو ئەوێ ئەم بەک خستە لە پاشە روژا لەوانەبێ یشە دی پێویستە هەردوو زاراوە کە بە بەک چەشنە تێپ بنوسری ...

شێکی زور گرانە کە بێر لەو بەکەنەوێ کرمانجی بە تێپی عەرەبی بنوسری ، لە بەر کوردەکانی تورکیا کە ئەنھا لاتینی ئەزانن ، وە لە بەر کوردەکانی سوریا ، کە لە دەمیکەوێ بە زبانه کەمی خویان بە لاتینی ئەنوسن ، ئەو گەنجانەش کە بە سورانی ئەدوین ، ئەوانیش بێر لە نوسین ئەکەنەوێ بە تێپی لاتینی ، هەر وەها کۆمەڵی قوتاییانی کورد لە ئەوروپا زور بە گەرمی لایەنگری ئەم ریگایە ئەکات و ، ئەندامەکانی بانگ ئەکات بو بلاو کرد ئەوێ تێپی لاتینی ، چونکە ئەنھا ئەم تێپانە کە ئەبێتە هەوی بەک خستنی زبانه کوردی بە خوشەویستە کەمان لە پاشەروژا ...

پێویست ناکا کە بلین مەسەلمی نوسینی لاتینی مەسەلمەکی هونەری پەتی بە ، وە پەبوێندی بە سیاسەتەوێ نەو ، هەرگیز کار ناکاتە سەر یەکی و پراپەتی کوردو عەرەبی عێراق ، ئەمە لە لایە کەوێ ، لە لایەکی تریشەوێ نابێ (اعتباراتی سیاسی) بێتە هەوی تەگەرە لە ریگای بەکار هێنانی ئەم تێپانە لە لایەن کوردەکانەوێ ، وە لەوانەبێ وورده ، وورده ، تێپی لاتینی لە کوردوستانی عێراقدا ، هەر لە قوتابخانە سەرەتایی بەکانەوێ هەتا قوتابخانە بەرزەکانو هەتا روزنامەش بەکار بەبێزی ...

بە کوورنی لە کوردوستانی عێراقدا پێویستە :-

- ١- جولانەوێ ئەدەبی سورانی ئێستە ئەبێ لە عێراقدا بەردەوام بێ .
- ٢- پێویستە لەو شوێنانەدا کە بە کرمانجی گشت وگۆ ئەکەن جولانەوێ

ئەدەبىي كىرمانجى شان بە شانى جولانەوھى ئەدەبىي سورانى ھان بەدرى و ' رىگى
بو خوش بىكرى بەو . مەرجەي كە بە تىپى لاتىنى بنوسرى ، وھ كوو كوردەگانى
سوريا بە كارى ئەھىنن « بى گومان تاقي كوردەوھو شارەزايى ئەوانىش لەم بابەتەوھ
يارمەتى دەرىكى باشە » .

۳ — وورده ، وورده ، دەس بىكرى بە نوسىنى سورانىش بە تىپى لاتىنى .

۴ — ئەنجا بە دلو گىزانو بە زانست بىكولریتەوھ لە چوئەتى كەم
كوردەوھى جىاوازى ئەم دوو زاراوھ سەرەگانە .

ئىتر لە كوردستانى عىراقدا ھەر چارىكى تر داھىرى بو ئەوھى كوردە
كىرمانجەگان فىرى سورانى بىكرى ، ئەنجامى ئەوھ ئەبى كە خوئىنەوارى پەرە
نەسىنى و بىكەيەكى فراوانى نەبى و ھەرگىز خوئىنەوارى ناچىتە ناو جەرگەي ناوچە
ئاوھدانەگانەوھ ، وھ ماناى ئەوھ بە چاوى نىخ سەبرى بەشەگانى تىرى نىشتمان
ناكرى ، بە تايپەتى كوردستانى تور كىا ، ھەرۆھ ماناى ئەوھ بە بىر لەم گىرۆگرتە
ناكرىتەوھ لە چوارچىوھى نەتەواپەتى داو بو ھەموو نەتەوھ . . .

بى گومان كوردە كىرمانجەگانى عىراق كە لە چەرخى ياساى گور بە گورا
رىگى گورج و گولى خوئىنەوارى يان لى گىرا بو ، ئەمرو ، ھەقى خوئىنەو پەيوەندى
بەوانەوھ ھەيە كە داوا لە كار بەدەستانى عىراق بىكەن بو ئەوھى قوتاپخانەو
روژنامەبان بە زاراوى خوئىنەو بى ، زوررىش شايستەو جوانە كە برا كوردە
سورانىەگانىشيان ئەمە تى بگەن و ، ھانىان بەدەن بو ئەم داخوازى بە .

كوردە عىراقىيەگان سەر بەرزىو بەرىزى لەوھدا كە لە پىش ھەموو
بەشەگانى تىرى نەتەوھى كوردە ئازادبون . . . پىويستى ئەمرويان تەنھا ئەوھ نىبە
كە لەم ھەنە بەكارەدا ھەنگايبى گەورە نرو زورتر بنىن ، بەلكو مەسئولەتەيىكى
گەورە كەوتەتە سەريان بو ئەوھى بىر لە كوردەگانى تىرىش بىكەنەوھ ،

مهستولیه تیکی وه ما که پیویسته پاک بکریته وه له ههله و چاری نیوه و ناتهاوو .
واته : بهرزه وهندی گشتی کوردایه تی پیویسته هه میسه له میشک و دل و
دهرونی خویاندایی !

(بهریوه بهرایه تی زانیاری گشتی بو خویاندانی کوردی) که له لاین .
دهوله تی عیراقه وه دامه زرا ، ماوه یه کی فراوانی له بهره ما هه یه بو تیش کردن و
مهستولیه تیکی گه وه ی له سه شانه .

من تا نیسته باسی نه کرده که چون . نم دوو زاراهه نه کربت
به یهک ، چونکه نه مه گهرو گرتیکی هونه ری « فیلولوژی » دژواره ،
به لیکولینه وه یه کی زانیاری قول نه یی و . له پروگرامیکی دوورو دریزو ناماده
کراوا نه یی چار ناکری ، پروگرامی که له لاین دهسته یه کی خاوه ن تیختصاصی
بهرزه وه دابری ، که نوینه ری ههردوو زاراهه که بن : سورانی و کرمانجی .

به پیی نه وه ی که له دهستوره کانه که مانا نوسراوه ، حکومه تی
شورش گه له به سهزچاوه ی هه سوو دهسته لاتی دانه نی ، باوه ری هه یه به وه ی
که گه له مانی هه یه سه ریسته گشتی وه ریگری و هه ول بدا بو نه وه ی بگوزبته وه
بو ژیانیکی باشتر ...

وه حکومه ت هه مو هه ولیک نه دا بو مسوگر کردنی نارامی و
پاریزگاری کومار .

نیمه باوه رمان . هه یه به وه ی که توانامان هه یه
خنسو هه ولی تیک بده یی که نه دریت بو هه ره شه کردن
له ئاسایشی وولات ...

عبدالکریم قاسم

تازدوب بو گه له

شاره زور : حسين عثمان نيرگسه جاري

(١)

ئهي هونيتو رست له دوای رست ،
تا سرر ئهكا پينوسى دهست
ئاسوى گهشى گهل داپوشى
ژينى چينىك تيا بنوينى
پيسى تير ئهبن ، تهچن بو خه و
رادهى بىرى بو داناووم
ههوينن بو ههلبهستى من !
يا سامانى بو كوى نهچى ؟

ههئدى شاعير جوانى سرشت
ئهكاتهوه دهركاي ههلبهست
له چوارچيوهى بىرو هوشى
جورىك ههلبهست تهچهسپينى
ئاسهى خوى و خهلكى وهك ئه و
من ههزارى دهرسى داووم
چهن پرسبارى ههتا مردن
سروش جىوانه ، بهلام بو كى ؟

(٢)

توب و تانگ تيايا هوكم ره وابى ؟
به خوين ، به فرمىك ليل بكا ئاسوم ؟
بهختبارى و خوشى له من بتورى ؟ ..
ههزارى بى يا بو كوشى مردن ؟ ..

بو نيشتمانم بهش بهش كرابى ؟
بو ئه بى چينىك له نهتهوهى خسوم
به پشتبوانى چهن چاكاو خورى
روژى به دهيان له نهتهوهى من

بو ته بی داوای سهر بهستی گهلان
 ته بی توانای شیعو ههله ستم
 شیعریک ریک بخا له تاواتی گهل
 شیعریک شورش بی لهوانه ی، کهوا
 با ته دینه کان « داسی » پینوسیان
 با دروینه ی کهن بیری ژه هر اوی ،
 با « ته دهب » بو کورد ، بو کوردستان بی،
 سور بکری به خوین ، بکری به تاوان؟ ..
 رابکا له شوین پینوسی ده ستم
 له موزده ی گه شی سبه بی و دم کهل
 ته مرین بز و تامانجی هیوا ...
 به درن له شیوه ی ژبانی ئینسان ،
 نهوانهش میلله ت نه خه نه داوی
 بو تیکوشانی گشت میلله تان بی

ئایا لات وایه که هونه روه ر شتیکی که وده ن و حوله ؟ ؛ لات وایه
 که وینه گر ته نها شتیکه دو چاوی هه یه ؟ ؛ یا خو موسیقار ته نها دو گوپی
 هه یه ؟ یا شاعیر ته نها ره گیکی لیده ری هه به له دلپا ؟ ... یا مشت زهن
 ته نها پیاویکی خاوه ن ماسوا که یه ؟

نه خهیر .. به پیچه وانته ی ته مانه هه موی ، هونه روه ر مروفیکی
 سیاسی به و روداوی ده ور و پستی کاری تی نه کات ، چ دلخوش کهر ،
 چ غم هاوهر ، وه به هه مو ریگایه ک له گهل نه م روداوانه دا نه روا .
 ئایا نه توانی که گوی نه ده یته ده ور و پشتت ، یا خوت گوشه گیر
 بکه بت له ژبان و بجیته کوشکیکی عاجی !!

نه خهیر ! هه به ست له وینه رازانه وه ی مال ئیه ، وینه
 چه کی چه نگه بو هیرش و بو پاریزگاری له دژی جانه وه ری و
 تاریکایی .

[بیگاسو]

له شاعیری تور کیاوه : نازم حیکمهت
بو دایکیکی عیراکی ...

ف . ع . ک

له عه ره بی به وه وه ری گیراوه

دایکیکی عیراکی نامه به کی نارد بو شاعیری مرو فایه تی مه زن نازم حیکمهت
له وه نامه دا داوای لی کرد بوو که نوسخه به ک له وه هه له به ته ی بو بنیری که له فینا دا
سه ره نای نه وه هه مو وه گفتو گو یانه ی پی کرا به وه که له دژی چه کی نه توم و
تاقی کرو نه وه ی درا ، نه وه هه له به ته ی که رای گشتی نه مسای هینایه له رزین و
تافره ته کانی فینای گریانند ، شاعیریش به گورجی نه م داخوازی به ی هینایه دی و ،
هه له به ته که ی له گه ل نه م نامه ی خوراه وه دا بو نارد : -

خوشکی به ریزم !

نامه که ت به ختیا ری کردم ، که وشه راسته پر له هه زه بی به کاتم خوینده وه
به راده به ک کاری تی کردم فرمیسم رشت ! . زورم لا گران بوو که نه م توانی
بیم بو به غدا و ساوا کانت ماچ بکه م و به توند نه وه ده سه دوستخوازه بگو شم که
تاماده بوو بوم له فرو که خانه ی به غدا . . به لام هه لم بو ربک نه که وت که بگه مه
لاتان و ، له کونگره ی ناشتی دا ها و به شیم .

وا هه له به ته که ت بو نه نیرم که داوات کرد بوو ، چن دلخوش نه بم که
ببینم وه رگیرا وه ته سه ر زبانه جوانه که ت ، زبانی عه ره بی ، هیوام وایه نه خوشی
لیم بگه ری و سه ر له عیراق بده م و ناشنایر به بیدا بکه م له گه ل دایکه عیراکی به کاندایه ،
چونکه له قولایی دله وه تاواته خوازی نه م .

جوانترین سو پاسم لی وه رگره ، خوشکی به ریزم ! .

نازم حیکمهت

تارمایی . . . کیشیک!

ها . . . ئەمە منم . . . منم لە دەرگاتان ئەدەم!
لە هەموو دەرگایەک ئەدەم . . . لیرەو لەوی
دە مەترسن . . . رامەچلە کین
کە ناتوانن من ببینن -
چونکە زیندوو ناتوانی مردوو ببینی!
من پێش دە سال لیرەدا بووم
لە هیروشیمادا مردم! . . .
لە کاتیکا کۆولە بووم . . . لە حەوت سالان پترنە بووم
بەلام ساوا هەر ساوا یە پاش مردنیش!
لە سەرەتاوە یلیسە رووی کردە قژی دریزم
ئەنجا دەستم . . . هەردوو چاوم!
ئەم لەشە تەرو تازە بەم بوو بە لا گویلی خولەمیش!
زوری پی نەچوو یاو گۆزە
تەورو تونای کرد بە ئاسمانی لایلا
لە راستی یا هیچم ناوی لە تیرە
چونکە ناتوانن رام ژەنن!
ئەو ساوا یە کە سوتاوە . . . وەک چون ئەسووتی گەلایەک!
ناتوانی هەرگیز شیرینی بخوا!
وا من لە دەرگاتان ئەدەم . گۆبم لی بگرن
ناوی خوتانم بەدەنی تاییخەمە پال ملیونها
هەتا تاوان تاران ئیتر دەس بەردارین . . . ساوا نەکوژن!
هەتا ئەوانیش نتوانن حەلوا بخون! . . .

وه لاهي ره خنه كهي فدرههنگي خال

حهمه جهزا

هه رههنگاويك بزى وه له ههه پناويكدا بيت گومانى تيا نيه كهه يازور كهه و كورتى تيا نه بيت . (فدرههنگى خال) يش كه ههنگاويكى پيروزه نراوه له رى خزسته ت و تومار كردنى زمانه كه مانا بي گومان اه كهه و كورتى به دهر نيه ، خسته پيش چاوى نه و كهه و كورتيا نه نه بي به هوى نه وهى كه له پاشه روزدا دووباره نه كرتيه وه .

جا ههه بهه نوميده وه ره خنه كهى كاك (طاهر صادق) م خوينده وه كه دهر باره ي (فدرههنگى خال) نوسيوى ، وه وام له وه ره خنه به چاوه روان نه كرد كه چند كهه و كورته كى به جى بخاته پيش چاو ، به لام داخه كهه ره خنه كانى كاك (طاهر) كهه و كورتى فدرههنگه كهى دهر نه خستيو ، وه نه و چند ديره ي نوسيوى وه به ره خنه ي دانا بو ، نه توانم بليم كه نا به جى بوون وه واى دهر نه خست كه كاك (طاهر) فدرههنگى ترى عه ره بي يا خود فارسى له شيوه ي (فدرههنگى خال) بهر چاو نه كه ونوه تا كه ميك شاره زايى له چرنه تى نوسينى فدرههنگه ا پيدا بكت . جا بو نه وهى نوسينه كهى كاك طاهر به ناوى ره خنه وه به سهه (فدرههنگى خال) دا ساغ نه يته وه به پويستم زانى كه به كه به كه وه لاهيان بنده وه .

۱ - كاك (طاهر) ره خنه له وه گرتوه كه ماموستا (خال) معنای چند

ووشه‌یه کی لیک داوه‌ته‌وه که کوردی نین ، له وه لامی ئەمه‌دا ئەلین که ئەو ووشانه
 هه‌موویان ئیستا له زمانی کوردیدا به‌کار ئەهه‌ن جی له‌به‌ر ئەوه‌ی که فهره‌نگه‌که‌ی
 ماموستا (خال) بریتیه له فهره‌نگی ئەو زمانه‌ی که ئیستا گه‌لی کورد پێی ئەدوین
 با جارو بار ووشه‌ی بیگانه‌شی تیدایت به‌لام پیویسته مه‌عنای ئەو ووشانه‌ش تومار
 بکرین ، چونکه‌بمانه‌وه‌ی و نه‌مانه‌وه‌ی له زمانه‌که‌مانا هه‌ن ، وه هه‌روه‌ها ماموستا نه‌هاتوه
 ووتاریکی ئەده‌بی بنوسی تا خوی له ووشه‌ی بیگانه پاریزی ! وه وا ئەزانم
 لیک‌دانه‌وه‌ی مه‌عنای ئەو ووشانه‌ی که کوردی نین و به‌لام له زمانه‌که‌مانا به‌کار
 ئەهه‌ن ئەک ته‌نیا شتیکی پیویسته به‌لکو زور سوودی ئی ئەهه‌ن بو ئەوه‌ی ئەگه‌ر کرا
 له‌مه‌و پاش به‌رامبه‌ره کوردیه‌که‌ی به‌کار به‌هه‌ن .

ئەگه‌ر سه‌رنجیکی که‌م له فهره‌نگی (امیر کبیر) به‌هه‌ن که له فارسیه‌وه بو
 فارسیه ئەهه‌ن که مه‌عنای سه‌ده‌ها ووشه‌ی لیک‌داوه‌ته‌وه که گشتیان عه‌ره‌به‌ن و
 قریان به سه‌ر فارسیه‌وه نه‌هه‌ن ته‌نها ئەوه نه‌ی که جارو بار له قسه‌و نوسینه‌یه‌سه‌رین
 وه‌کو (توفیق ، قاعده ، توقد ، توقیت ، ایجاز ، ایتم ، حاجب ، سه‌ج ، فحوی
 منفرجه ، وضع .. هتد) .

۲ - كاك (ظاهر) زه‌خه‌ی له‌زه‌گرتوه که ماموستا مه‌عنای « ئەسه‌پ‌کوژه‌ی »
 لیک داوه‌ته‌وه ؛ وه به شتیکی ناشیرینی داناوه ؛ وا دیاره كاك (ظاهر) ئەوه نازانی
 که فهره‌نگی زمانیک ئەگه‌ر به شیوه‌یه‌کی فراوان بنوسی گوی ناداته ئەوه‌ی ئەو
 ووشه‌یه جوانه یا ناشیرینه ؛ به‌لکو مه‌عنای هه‌موو ئەو ووشانه لیک ئەداته‌وه که له
 سه‌ر زاری ئەو میلله‌ته‌دینه ده‌ره‌وه وه هه‌روه‌ها لای ئیمه هه‌ج شتیکی سه‌یر نه‌هه‌ن
 ئەگه‌ر بلی « ئەسه‌پ‌کوژه » به‌رامبه‌ره که‌ی « په‌نجه‌گه‌وره‌یه » .

له پاش ئەمه كاك (ظاهر) ئەلی كه « ئەده‌ب » مه‌عنای « وێژه » یه وه
 ئەوه نازانی که ئەده‌ب له کوردی و عه‌ره‌یه‌شا به مه‌عنای خووو ره‌وشت

به کار دهه‌ییزی وه کو ئه‌لیت (فلان کس بی ئه‌ده به) ، ئه‌مه بیجگه له‌وه‌ی که به
مه‌عنای « وپژه » ش به کار دهه‌ییزی .

وه هه‌ره‌ها کاک (طاهر) ئه‌لیت که بریار مه‌عنای « قه‌راره » وه مه‌عنای
« په‌یمان » نیه ، به‌لی ئه‌مه شتیکی راسته ، به‌لام وه‌کو من به‌ر چاوم که‌وت ماموستا
له‌ فه‌ره‌نگه‌که‌یدا په‌یمانی به‌ مه‌عنای « حلف » لیک داوه‌ته‌وه نه‌ک بریار به‌ مه‌عنای
په‌یمان ، وه‌کو کاک طاهر ده‌ری خسته‌وه بو راستی ئه‌مه‌ش ته‌ماشای لاپه‌ره (٢٤٧)
فه‌ره‌نگه‌که‌که‌ بکه‌ن که‌ له‌ لیک دا نه‌وه‌ی ووشه‌ی (په‌یمان) دا نه‌لی (به‌ستی شتیکی
له‌ ناوه‌ندی دوو کس یا دوو ده‌وله‌تا) که‌ ئه‌مه‌ش بی‌گومان (حلف) ئه‌گه‌ینیت
وه‌کو کاک طاهر خوی نه‌لی .

٣ - ناهه‌قمان نه‌بوو که‌له‌ سه‌ره‌وه ووتمان کاک (طاهر) ره‌نگه‌ فه‌ره‌نگی
تری له‌ شیوه‌ی فه‌ره‌نگی خال به‌رچاو نه‌که‌وتی چونکه‌ ئه‌یین زور به‌هه‌له‌دا چوه
له‌وه‌دا که‌ ئه‌لیت پیوست نیه‌ بو کوردزمان به‌ دوورو دره‌زی مانای ته‌سپ ، یا خود
تاوله‌ یا تاوینه ... هتد لی بدریته‌وه نه‌بوایه‌ لاسای فه‌ره‌نگی راه‌ری ماموستاگیو
بکاته‌وه جاری نه‌بی ئه‌وه‌ بخه‌ینه‌ پیش‌چاو که‌ فه‌ره‌نگی خال له‌ کوردیه‌وه بو
کوردیه‌ وه‌له‌ چه‌شتی فه‌ره‌نگه‌که‌ی (ماموستاگیو) نیه‌ که‌ له‌ عه‌ره‌یه‌وه بو کوردیه‌ وه
یه‌ کسه‌ری ووشه‌ عه‌ره‌یه‌که‌ به‌رامبه‌ره کوردیه‌که‌ی بو دانه‌نی به‌لام (فه‌ره‌نگی
خال) له‌ زووربه‌ی شوینا ناچار ئه‌ییت مه‌عنای ووشه‌ کوردیه‌که‌ به‌دیریک لیک
بداته‌وه چونکه‌ له‌ کوردیدا ره‌نگه‌ ووشه‌ی تر نه‌ییت که‌ ئه‌وه مه‌عنایه‌ بگه‌ینیت .

وه‌ ئه‌گه‌ر سه‌رنجی ئه‌وه فه‌ره‌نگه‌ فارسی و عه‌ره‌ بیانه‌ بده‌ین که‌ له‌ سه‌رشویه‌ی
(فه‌ره‌نگی خال دانراون واته‌ له‌ عه‌ره‌یه‌وه بو عه‌ره‌بی وه‌ یا له‌ فارسیه‌وه بو
فارسین ئه‌یین له‌ گه‌لی شویندا مه‌عنای ووشه‌که‌ به‌ رستیک لیک ته‌داته‌وه بو وینه
ئه‌گه‌ر چاویک به‌ (منجد) عه‌ره‌یدا بخشین ئه‌یین که‌ له‌ مه‌عنای (عه‌ره‌ب) دا
ئه‌لیت (بریتین له‌ ده‌سته‌یه‌ک ئاده‌میزاد له‌ نیوه‌ دورگه‌یه‌دا ئه‌زین که‌ ئه‌که‌وته‌

روژه‌هلانی ده‌ریای سوور) وه یان له مه‌عنای (الماس) دا ته‌لیت (به‌ردیکی پیروزی ئیجگار رره‌قه) جا ته‌گه‌ر به‌سه‌سه‌ی کاک (طاهر) بیت (منجد) یش به‌هله‌دا چوه!

هه‌روه‌ها ته‌گه‌ر سه‌رنجیک له‌ فه‌ره‌نگی (به‌هان قاطع) به‌دین که له‌ فه‌ره‌نگی بو‌ فه‌ره‌نگی دووباره‌ ته‌بیین که مه‌عنای زور له‌ ووشه‌کانی به‌رستیک وه‌یا زیاتر لیک داوه‌ته‌وه وه‌کو ته‌وه‌ی له‌ مه‌عنای (به‌فراو) دا ته‌لیت (تاوی به‌فر یان تاویکی سارد) وه‌ یان له‌ مه‌عنای (سه‌رچاوه) دا ته‌لیت: جیگایه‌که تاوی سازگاری، له‌هله‌فولی). جا ته‌گه‌ر خاوه‌نی (به‌هان قاطع) به‌سه‌سه‌ی کاک طاهری به‌کردایه‌ ته‌بوایه مه‌عنای ته‌م جو‌ره‌ ووشانه‌ی لیک ته‌دایه‌ته‌وه که به‌نیه‌ت فه‌ره‌نگی وه‌ ناشکراو زانراون، وه‌ هه‌روه‌ها فه‌ره‌نگی (أمیر کبیر) یش که له‌ سه‌ره‌وه‌ باسمان کرد زوربه‌ی ووشه‌کانی به‌رستیک وه‌ یا زیاتر لیک داوه‌ته‌وه.

له‌ دوا ووتهمانا بو کاک (طاهر) ی روون ته‌که‌ینه‌وه که (فه‌ره‌نگی خال) ته‌نیا بو ته‌وه نه‌کراوه که کورد زمان سوودی لی وه‌رگری بو فه‌ریوون، چونکه به‌نیه‌ت کورد زمانه‌وه زوربه‌ی زوری ووشه‌کانی ناشکراو زانراون جا ته‌گه‌ر به‌هاتایه‌وه (ماموستا خال) له‌ سه‌ر سه‌سه‌ی کاک طاهر بو‌یه‌تایه‌ وه‌ ته‌ ووشانه‌ی که له‌ لایهن کورد زمانه‌وه ناشکران نه‌یتوسیا به‌ ته‌و کاته فه‌ره‌نگی که به‌سه‌سه‌سه‌ چند لاپه‌ره‌به‌کی کهم کوتای ته‌هات وه‌ ته‌و مه‌به‌سته‌ گرنگی بوی دانراوه که ته‌ویش تومار کردنی زمانی کوردیه‌ له‌م چه‌رخه‌دا، نه‌ته‌هاته‌ دی.

وه هه‌روه‌ها پیش ته‌وه‌ی کوتایی به‌ وه‌لامه‌که بینم به‌ پیوستی ته‌زانم که بیخه‌مه پیش چاوی کاک طاهر که پیش ته‌وه‌ی ره‌خه‌ له‌ هه‌ر جو‌ره به‌ره‌میک زانیاری و ته‌ده‌بی ته‌گری پیوسته‌ وورده‌ شاره‌زاییه‌کی له‌و باه‌ته‌وه هه‌یت وه‌من وا ته‌زانم ته‌و شتانه‌ی له‌ سه‌ره‌وه‌ باسم کردن هه‌مووی به‌نیه‌ت به‌کیکه‌وه که جاروبار چه‌ن فه‌ره‌نگیکی په‌ره‌ په‌ره‌ کردیت شتیکی ناشکراو زانراون.

بو هیوا ...

کوبه : « بی خه و »

○

نه‌ی گزنگی ویژه‌ی ژبان
زه‌نگ و چرای کاروانی گهل
هیوای دلو دهرن پاکان
زرنگ کهروی لای ته‌مهل

○ ○ ○

تو موژده به‌خشی به‌یانی
گولیکی نالی به‌هاری
تیماری زامی به‌ژانی
هه‌ست و تاوانی هه‌ژاری

○ ○ ○

توی ره‌وینهری ته‌مو مژ
تا‌کو هه‌تاو بدا له چاو
ته‌وانهی بو سودی خوین مژ
ریک ته‌خن پیلانی گلاو

○ ○ ○

۴۴

هيوای نهوانه‌ی پرر هستن
يو کارو ژير دینه نوسين
له ساردی و گهرمی ناوه‌ستن
يو ناشتی و نازادی نه‌ژير.

◊ ◊ ◊

هيوای گه‌لی مه‌ردو به‌کار
داريژه ووشه‌ی مرواری
ره‌وشن بکه بیرانی تار
يو دوا روژی به‌ختیاری

◊ ◊ ◊

نه‌ی لاوانی به‌هست و بیر
ده‌س‌کن به نوسين بی‌ووچان
تا ویزه‌ی نیمه‌ی کوردی ژير
بگانه ریز ویزه‌ی جیهان

◊ ◊ ◊

تا‌کو هیوا به تی‌کرایبی
بگانه جی و به‌رده‌ست‌که‌وی
يو گشتی نه‌ه‌نگو شایی
يو منیش نه‌نیا خه‌و شه‌وی

ف‌لاح سوپای بنه‌رتیه له جولانه‌وه‌ی نه‌ته‌وايه‌تیدا ، به بی‌نهم
سوپایه جولانه‌وه‌ی نه‌ته‌وايه‌تی هیچ هی‌زیکي نابی ، مه‌سه‌له‌ی نه‌ته‌وايه‌تی
له کا‌کلا ، مه‌سه‌له‌ی ف‌لاح‌گانه .

(ستالین)

سهر دانيكي چاوه روان نه گراو

له گوډاري « بلغاريا الجديدة » وه
وهرگير اووه
محمد رشيد قهره داغي - زانستگاي
پهروهرده

سهر له بهياني سالي ۱۹۱۸ بو ، شتيكي نه ناسايي له ماله كه ماندا رووي دا
كه زور سهرم لي سورما ، له وکانه يشدا له په نجره شكاوه كه ي دهرگا گه وره كه وه
هه واييكي فينكو خوشي به هار نه هانه ژووره وه . هه لسامه سهر پي وچاوم گيرا ...
سهر ي نهو قوژبنم كرد كه باپيرمي لي دائه نيشت ، به لام نه نوم دي و نه نه نكم ،
هه ووه ها ديم جيگاي دايكم و خوشكه كانم و نهواني تر چول بوه ... گشتيان
گومر ! .. له كوین ؟ .. لهم كانه دا له لاي عماره كه دا ده نكيكي هيواش به رباي
گويم كه وت ، وه ده ننگه ده ننگ له ته ويله كه دا په يدا بو . به سهر بانيزه كه دا
هه لگه رام و له بهر دم ته ويله كه دا هاتمه خواره وه ...

— بو كوي بهم به يانيه زوه ، كوره زا خوشه ويسته كم ؟

— نه مه وي بز انم چي نه كهن .

— تاه ! .. به دهمو چاويكي كرژومونه وه تير سرنجي باغچه گه وره كه ي

حاجي « ئيفان » ي دا كه دريژ بوته وه له پشت باغچه كه ي خسومان و دراو

سيكانمانه وه ، وه سرنجيكي دايه سهر خانوه چوار نوممه كه ي دهره به گه گه وره كه

كه نه كه وپته لاي چه پي ماله دراوسيه كه مانه وه ، ووتی : -

— بي ده ننگ به ! ... سه گه كه تا گادار مه كه !

— كام سه گت ؟ - ليم پرسى بي نه وه ي به ته واوي بز انم نه وچي ووت .

— ئۇ سەگەي لەدە وروپىشى ماله كەمان ئەسوربەتە وە ھەمىشە دارە كەي
ھەل ئەسوربىنى بەلایى مالى ئىمە و دراوسىبە كانمان ، ئەوسەگە شەو و روژ گوتان
لەلورە لورىبەنى ...

بەدەنگىكى نىزم و ھىواش نەنىكم ئەم قسانەي بو كىردم ، وە بەتىك چوينا
بوم دەر كەوت كە ئوردوبەك سەرباز گە يىشتونەتە دى بە كەمان وە بو خوار دەمەنى
ئەگەرىن ، وە ھەروەھا زانىم كە باپىرىم بە درىزايى ئەوشەو خەرىكى ئەو بو ئەونە
ختە گە نەمەي ھەمان . بو - ئەنھا خوار دنى خىزانە كەمان - يىشاربەتە وە ، دىسانەو
لىم پرسى : نەنكە ... نەنكە ... كاتىك توو باپىرىم منال بون ھىچ جەنگ روى دا ؟
— چى ئەپرسى ؟ بى ئەوئى چاوم لى بىتروكىنى ووتى :-

ئەمە چوئەتى سىروشتە كورم ... لەجەنگى « قىرم » دا لەدايك بوم
وە لەو كاتەدا كەروسە كان ھاتن رىزگارمان بو لە دەس تور كە كان ، باوكت ھاتە
دوئىا وە ... ئەوئىش توى ... ئايا لەچارەت نەنوسراو گە و رەبىت و لەكانى
جەنگىكى تازە دا بىزىت ؟ وادەر كەوت كە قەسە كان بوخوى ئەكات ... لىم پرسى :
نەنكە ئايا ئادەمىزاد ناتوانى بى جەنگ بىزىت ؟

بەسە ، بەسە مەشغول مەكە ، پىويستە چاوە دىرى ماله دەرە بەگە كە
بەكەم ... دواي ئەمە بە چاوىكى پىرر لە خوشە و بىستىو سەبرى كىردم و دەسى كىردە
ملم - ئەوئەندە پى نەچو گويمان لە كو كەي حاجى بو نىزىك ئەبو وە لەسنورى
باغچە كەدا ، حاجى پىاوىكى زور چا و برسى و جانەو ھەرانە بو ، بەجورىك ھەموو
دانىشتوانى دىكەي زور كىردبو ، سالى « ۴۰۰ » تەن گە نەمى زىاتر ئەبو ... بەلام
ئەمە ھەمووى بەشى نەتە كىرد ، ئەوئەندە نالە بار بو جارىك كولىك گە نەمى لە پىرە نىزىك
دا گىر كىرد كەمىردە كەي لەجەنگدا كوژرا بو .

دايكەم رەنگى زەرد بوو چاوى تارىك بو كە دىتى حاجى بەرە و ئىمە دىت !

وه ووتی : ئاه خودا ! هه موو روژ ئه م پیاوه ناوانباره چهن تازارمان ته دات ، خوا
بکهم بچی به ناخی زه ویا !

ئهو ساله سالیکی ووشک و بی به ره کهت بو ، خیزانه کهمان ههچی شک
ئهته برد ، ته نانهت تاقه پاروییک خواردن له مالمانا چنگ ئهته کهوت .

وله لم شه وده دا گویم له زرمه زرمی پی بو ، مانگ چوارده شه ووه بو ،
به شه وقه زیرینه کهسی هه مو شوینیکی رووناک کرد بووه ... داره کانی ته نیشته
گورستانه کهسی جوار رووناک کرد بووه ، له مالی موختاریشه ووه دهنگی ته پیل و
دهه لو شمشال ئه بیسترا ، به لام له مالی حاجیه ووه دهنگی هه راو به زمی خوارده ووه
بو چونکه ئه و شه ووه ئه فسه ریکی شه ره نگینه و تاقمه کهسی میوانی بون .

له کاتیکا نه نکم ئه هاتو ئه چو له بهینی باخچه که و راره ووه کهسی بهردهم
ته وبله کهدا ، باپیرم خه ریکی ئه ووه بو ده رگا پاش دا بخات وه کون بری بکات ، تاکو
کس نه زانی که وا له ژوره ووه یین و خه ریکی شت شارده ووه یین له عه ماره کهدا . دوا ی
ئه مه هینای خولی کرد به سه ر جیگا که داو به کا دا پیوشی و به م جو ره توانی
دو به رمیلی گه و ره که له ژیره وه کون کرایون بو ده رهینانی گه نعه که ، به شار ته ووه
له ناو عه ساره کهدا . ئایا خوارده نه که به شمان ئه کات ؟

ئه مه بو ئه و پر سیاره ی له خه یالی هه موو مانا بو وه هه موومان له بهر خو مانه ووه
ئهمان ووته ووه .

— ئه یینی به یانی چون ماله کهمان ئه پشکنن . پورم ووتی :-

— ئاه ! مه گه ر هه رخوا یارمه تیمان بدات .

باپیرم ووتی :- بهلی به لام پاش ئه ووه ی سه ری ئه م ده ره به گه چاو برسیه پان
ئه که ینه ووه . - له م کاته دا دهنگی گریان و روله رو ئه هاته گویمان ، که له چواره مین
مالی پشت مالی حاجیه ووه ده رئه چو ... دهنگی « ئه نشوفیشا » بو که میده کهسی

کوژرابو، نیستاش واراهاپتو هه موو ئیواره بیهک یادی بکاته ووه بوی بگری. . وه له هه مان کاندای تهه دهنگی گریانه تیسه هلاو بو بو له گهل دهنگی زه ماوه نندو هه رای مالی « حاجی » دا به یانی دوهم روژ هه لات و تیشکه زیرینه کهی بلا و کرده وه به هه موو لاییکدا و سه ربانی ماله کانی رووناک کرده وه ، سه گه که له خه وه هه لساو به رام بهر ده رگا که دانیشته .

— رویشته ! ... نه نکم ووتی ، ئاوری دایه وه بو لای ئیمه وه وه به وردیله

کانی ووت :

— زه ماتان بگری ، له م حاله ته دا بوین ، نه وه نده ی پی نه چو تا قمیگ سه رباز که له سه سه ربازو نه فه سه ربکی بچوک پیک هاتبو ، له بهر ده م ده رگا که ماندا وه ستان و نه فه سه ره که هاواری کرد ووتی : - نه و خه واره مه نیه ی هه تانه به مان ده نی ، نه نکم به هیواشیه وه وه لامی دایه وه ووتی : - هه ر چه که مان هه به نه وه تا له عه ماره که وا . ژنه کان هه مو له تر سانا ته له رزین ، با پیرم دو هه نکاو هاته دوا وه بو نه وه ی رریگا بدات به سه ربازه کان بچه ناو ته ویله که وه ، وه نه فه سه ره که ش ده سی کرد به پیشکینی چیگا که وه ، به سه سه ربازه کاندای خوری که ده س به که ن به هه لکه نده نی چیگا که به لکو نه ختیگ خواره مه نی بدوزنه وه ، کانی دیان نه مه هه مو ووی پی سوود بو ، چاویان وه رگریا به ره وه عه ماره که وه با پیرم ده رگای عه ماره که یی بو کرد نه وه و داوای چونه ژووره وه ی لی کردن و نه وانیش چونه ژور به لام که دیان نه مه ش هه ر بی سوود بو هیچان نه دوزینه وه ، چونه ده ره وه بوراره وه که وه سه ربکی ناو چه که یان کرد . نه فه سه ره که له تورره ییدا چاوه کانی ده ره به ربوو سوور بو بو وه وه ، پاش توژی سه ربی با پیرمی کرد و ووتی :

خاله . . بی عه قل مه به . . له کوی گه نه که ت شار دو ته وه پیمان بی . خواردن زور پویسته بو شه ر کردن ، پویسته هه ر چه که ت هه به به مان دیتی ناکو ئازارت

نه دین . باپیریشم وهلامی دایهوه ووتی :- ئایا ئەم هه‌موو تازاره‌ی دراوم به‌س‌نیه
هه‌رسی کورم ناردوه بو شهر کردن . .

— ئاوه‌ها ؟... ئەفسه‌ره که زور به‌توره‌یه‌وه سه‌یری باپیرمی کردو
قامچیه‌که‌ی به‌رز کرده‌وه . . . لیم ده . . هه‌ر له‌زه‌مانی تور که کانه‌وه پشتم راهاتوه
بو قامچی زورداران ... بام له‌زه‌مانی ئیوه‌یشه‌وه ئه‌وها بیت :

لهم کانه‌دا ئه‌و سه‌ربازه‌ی له‌به‌رده‌م ده‌رگای هه‌ماره‌که‌دا وه‌ستا بو هاواری
کرد : - گه‌وره‌م سه‌روک -

ویستی شتی به‌چرینی به‌گوبیدا ، به‌لام ئه‌وه‌نده‌ی پی نه‌چو ئەفسه‌ره‌که سه‌ری
هه‌لیری و ته‌ماشای دیواره‌ نزه‌که‌ی کرد که حاجی « ئیفان » له‌پشتیه‌وه راوه‌ستا بو
وه به‌ په‌نجهی ده‌ستی هه‌ر ئیشه‌اره‌تی بو بن دیواره‌ که ئه‌کرد ، ئەفسه‌ره‌که له‌خوشیا نا
گه‌شکه‌داربو وه‌به‌ره‌و ده‌ره‌به‌گه‌که رویشت و ده‌سی بودریژ کرد تا یاریده‌ی
بدات به‌سه‌ر دیواره‌که‌دا که‌وا باز بدات . پاشان هه‌موومان چوینه‌ ده‌ره‌وه له‌گه‌ل
باپیرم ، وه‌هه‌موو به‌قینه‌وه سه‌یری ده‌ره‌به‌گه‌که‌مان ئه‌کرد .

— ئیره ... حاجی ووتی وه‌به‌ دار ده‌سه‌که‌ی بو جیگای گه‌نمه‌که ئیشه‌اره‌تی
ئه‌کرد . نه‌نکم به‌سه‌ریا قیژانی وووتی .

ئهی له‌عنه‌تی خوات لی بیت ... دوای ئەمه‌ به‌لادا که‌وت ... هه‌موو
ره‌نگمان زه‌رد بوو خه‌فه‌ت دای گرتین که‌سه‌ر بازه‌کان جیگای گه‌نمه‌که‌پان
دوزه‌وه‌وه چو‌نکه ئه‌مان زانی ئه‌بی له‌برسا به‌مرین ، ئەفسه‌ره‌که خوری به‌ سه‌ر باپیرما
که‌رووی وه‌رگیربو ده‌سی به‌رز کانه‌وه بو سه‌ره‌وه و جوله نه‌کات ئه‌گینا
ئه‌ینه‌تانه به‌رگولله .

یه‌کیک له‌سه‌ر بازکان ووتی :- گه‌وره‌م ! ... پیوستیمان به‌ رووناکی هه‌یه
نه‌نکم چو چراییکی فته‌له‌ی بوه‌ینان ،

— ناي ... به شيوه يکي چهن جوان شاراوه تهوه !.

— جيگا که زور کونه گه ورهم

نهه ... نهه ... بيويسته نه ترسيته ... بهم شيوه يشهوه کچان ههر خوشيان
تهويت - به سهر چاو سهر بازه که دهسي کرد به گه تم دهره بنان له کوني تهو
عهماره ي دوزيبويانهوه . لهم کانه يشدا دايکم وپورم خهريکي تهوه بون به سه تل
گه نمه که بگويز نهوه بوناو عه ره پانه غه سکهر به که ، باپيرشم سهر ي دانه وانده بو ، چاوي
نواريهوه زه ويه که نه نکيشم سره وتي نه بو نه ي ته تواني له بهک جيگا دا بوه ستيت ،
وه نه هاتو نه چو وه کو به کيک بيه ويت تهو ناوچه يه بيه ويت ، له دو اييدا
تاوريکي دايهوه بو نه فسه ره که ووتی :

تهمه يه ژيانمان گه ورهم ؟! خوا يانزه کوري داييم به لام هيچيان بونه
هيشتم ... چواريان نه بيت ... سيانان له شهرن ... له دو اي تهمه چي تر ؟! تهمه
همه وي له بهر قازانچي کي و له بهر خاتري کي ؟ بو قازانچي دهره به گه خون
مزه کان وه کو تهمه ي له پال ديواره که دا وه ستاوه ؟!

تهفسره که فيژاني به سه رباو به توره بيهوه ووتی :

— به سه . لهم کانه دا گويم له ناوازيکي سه ربازي بوله مه يداني ناههنگ
گيرانهوه نه هات . تهمه يه که م جار بو له ژيانا گويم لهم چه شنه ناوازه بيت .
باپيرم ووتی : - چاک نه کهن ! گيانمان ته کيشن وپاشان ناوازي موسيقا
لي نه دن !

به لوتي قونده ره که ي ، سه ربازه که له عه ماره که ي دا ووتی : گه ورهم
سه روک ! هيچي تيانه ماوه وه له کو نه که وه سه يري عه ماره که ي نه کرد وه دو که لي
چرا که يش نه چوه ناو چاويه وه تهفسره که لي ي پرسي :

— هيچي تيانه ماوه

— نه .

— كهوا بو وهره دهري !

سهربازه كه هاته دهره وه هه نسكه بركي ي پي كه وتبو له هيلاكيا ،
هاوري به گاني لي نزيك بونهو دهستان كرد به بيكه نين چونكه دهموچاوي ههموو
رهش بو بو وه له ههموو له شيا ته نيا داني ما بو كه سپي نه چوو . كانيك نه وان .
رويشتن بايرم داواي لي كردم بچمه تاو هه ماره كه وه ، ووتي :

— سهير كه هيجان به جي هيشتوه ؟

— با به گه وره ! - ها !

— بهرميا دوهميان به جي هيشتوه !

— بي دهنگ به !!

با به گه وره ! - به لي

— له سهير بهرميله كه دا شتيك نوسراوه ... به ته باشير ... گوي بگره بوت
بخوينه وه : - « نه ي براي ان كانيك سهرتان دانه و نين ! لين سهري دهره به گه گاني
روسي اي پان كرده وه و گاني سهريان كرد نه وه ي دهره به گه گاني وولاتي نيمه يش هاتوه »
— بي دهنگ به ، نوسينه كه بكوژينه ره وه و چرا كه يش بكوژينه وه كتو
پرر چرا كه م كوژانده وه ... به لام نوسينه كه م هيشته وه چونكه ويستم تي بگم
بز انم كي به لين ...

ريگاي راست بو ناراسته كردني زوران بازي بيرو باوه .
نه وه به كه ماوه بدهير . به ههموو بيرو باوه ريكي راست و بي گهر د ،
له گهل جياوازياندا ، بو نه وه ي منافه سه ي به كتر بكن به و مهر جه ي
كه ههمو ريگايه ك بگرين له و بيرو باوه ره پيسانه كه بو گه ني
نيستعماري ليوه دي ...

ماموستا ره فبق حلمی کوچی دوایی کرد!

زیانیکی گهوره بو کهوت له نهتهوهی
کورد، لهم روژهدا، به تایبتهتی، که ماموستای
نهر، رفیق حلمی کوچی دوایی کرد.

ماموستای کوچ کردوو په کیک بو له کورده
به ناوبانگهکان، که هرگیز له یاد ناچیتهوهو،
همیشه له قولایی دهرونی ههموو کوردیکی
دلسوزا جیگیره، ماموستای کوچ کردوو له
مهیدانی نهدهبو میژوی کوردا دهستیکی بالای

هه بو، گهلی کهایی پر کردهوه که جیگای شانازی به، له مهیدانی سیاسیشدا به
دریایی تمهنتی هه لیکي دلسوزانهی دا له پیناوی مهسه لهی کوردو نهته وایه تیداو،
هاوبهشی به کی گهورهی کرد لهم مهیدانهدا، له مهیدانی جولانهوهی
دیموکراتیشدا دهستیکی دیاری بو. لهم دوایی بهدا نه ندام بو له دهستهی
دامه زینهری پارتی کوماری، نه ندامیکی به نرخ بو له سه ندیگای ماموستایاندا،
نه ندامیکی ریزلی گیرا بو له به کهینی نه دیبه گانی عراق دا ...

کوچی کتوبری ماموستا «رفیق» داخیکی گران بو نرا به دلی ههموو
کوردیکی دلسوزا، که لیک بو، لهم روژهدا به گران پر بکریتهوه.

دهستهی نوسهرانی «هوا» به ناوی خوی و خوینده ره گانی به وه سوگه وازی و
سهر خوشی نهکات له خیزانه به ریزه کهی ماموستا رفیق حلمی و له ههموو دوست و
ناسراوه گانی و له نهتهوهی کورد له ههموو سوچیکی کوردوستانا ...

سهر به رزی و نهر دن بو ماموستا «رفیق» ...
بهختیاری و بی به ژاره بی بو خیزانی به ریزی.

گورانی کەشتی پەوانیک

شاعری تورکی بەناوبانگ : نازم حکمەت
وەرگری کەمال غەمبار

باو ،

ئەستیرەو ،

ئاو

خەویکی ئەفریقی بالی بەسەر

شەپو لەکانیشا .

شەو بایەوانیکی رەش بو بەسەر داری کەشتی بەکەو

رووناکی رازانبویەو . . .

ئیمە نوقمەن لە ئاو ئەستیرەو بی شو مارو

بی سنوور .

ئەستیرەو ، باو ، ئاو

...

کەشتی بەوانیک گورانی ئەلیت لە ژوور سەردا

لە ئاسمانا .

گورانی بەک وەك ئەستیران ، وەك با ، وەك ئاو

ئەم گورانى بە ئەللىت : -
 نازانين ترس چى بە ؟
 ھەرگىز ووشەى ترس
 نانىشە سەر گورانى بە كەمان ؛ وەك ئىوارە يىكى زستان ...
 ئەم گورانى بە بانگ ئەكات -
 ئىمە ئەزانين چون جىگەرە كانمان دانەگىرسىن
 بە ئاگرى بىزە يىك بە روى مردنا
 ئەم گورانى بە ئەللىت : -
 « ئىمە رىگەى خومان كىشاوہ
 نەك لە سەر شىلپەى چەپەلەى برادەران
 بەلىكو لە سەر دەنگ دانەوہى سر كە سركى داني دوژمانان »
 ئەم گورانى بە بانگ ئەكات : -
 با دەريا راکىشىن لە دوو كەشتى بە كەمانا بەرەو
 بەندەرىك لە ناو رووناكى يا مەلە ئەكات
 لە ناو جەرگەى شەوہ زەنگا
 بەرەو ئەو بەندەرە فراوانە رورنە
 مەزنتىن بەندەر ! »
 ئەم گورانى بە
 گورانى ئەستىرەو ؛
 باو ،
 تاوہ .

په تروس و گا پوچکا

نوسینی : یوری یانوفسکی

له گوفاری (Soviet literature) وه

هوگر کردوو به تی به کوردی

په تروس که گه ووره که یان بو ، ده سقی گا پوچکای گرتبوو ، وه هر دوو
مناله که له په نای نه ووده شته دا وون بوون .

« چهن کچیکی نه قامی ! من ناتوانم به ناسانی هیچ شتیکت فیر بکهم !
من هر چنده نه دم له گه لئا که چی تو ته لیت که زری ! با نه م جاروش دوو باره ی
بکینه وه : عومرت چهنده ؟ »

« چوارسال » گا پوچکا به ده نگیکی نهرم وناسک وه لای دایه وه

— ناووت چی به ؟

— گا پوچکا

— دایکو باوکت له کوین ؟

— له وین ، گا پوچکا نه ختیگ وه ستاو به ده ست ئیشاره تی کرد ... له پرر

دلوپه فرمیسیکی زل به چاوبا هاته خواری بوسهر رومه تی ..

— من چیم پی ووتی ده رباره ی گریان ؟ نازانی منیشن وه کو تو خه فته

بو دایکم نه خوم ، به لام ناگریم ، من گریا ووم ؟ ره ننگه بلیسی که له بهر نه وه به
عومرم حهوت ساله ؟

— باشه! ناگریم، کاپوچکا به براکهی ووتو به خوشه ویستی به وه
سهیری کرد؛ « ههر توتووره مه به ... پتروس ... »

پتروس قزه ئالوسکا وه گهی سهیری نه ختیك ریک خست و ههر وه کوو
شتیکی بیر بکه ویته وه وه ستاووتی :-

— « نه وه ئه لهمانی به کیه » وه له پیر به شیوه به کی سهیر رووی گرز کردو
ووتی: من خومت لی نه کم به لهمانی و نه نهرینم به سه رتا ... ئاوا ... له ریگا
پیت نه گهم و نه نهرینم: بوهسته! تهق ... تهق ...! پی نه دم به زه وی دا، بو
نه وه ی بت تر سینم و وات لی بکه هم وه و شتیك پلیی ... ئه لیبی چی؟ ...

— نا ... ه ... هیچ نالیم، گاپوچکا وه لامی دایه وه

— ئایا ئه لیبی باو کم له سو پای سور دایه؟

— نا ... ه ... نالیم

— فاشیسته کان دایکمیان خنکاند ... ئایا نه وه یان پی نه لیبیت؟

— نه ... نه ویش نالیم

— نه ی نیمه بو کوی نه چین؟

— نیمه نه چین بو هیزی به رگری ... وانا ... پتروس؟

— توف ... چهند کچیکی نه فامی؟ وا نه لیبیت به لهمانی به که؟

— له بیرم چوو ...

— باشه له بیرت نه چی ... بزانه! نیمه نه چین بو لای خالو ژنمان،

نه بی وه ها به لهمانی به که بلیت ... لهمانی کهره واز نه هینی ... بهس ته ماشای

مه که و مهش ترسه ... نه و نه نهرینی به سه رتا ... به لام توو مه ترسه ... تو

تو کرانی به کی بچو کی، به لام نه و لهمانی به کی کهره و بهس با به نهرینی ... باو کم

له م ری به توشی نه لیبیت و نه ی کوژی ... تو نه بلیت چهن ریگایه کی باشه ...

هیشتا زور زوری ماوه بو دارستانه که ... ئیستا روژ ئهوه نده گهرم نیه ... حهز
له رویشتن ئه که ی ؟ ...

— « ئا... » گاپوچکا ووتی ودهستی کرد به پی که نین ، حهز
له شووتیش ئه که م « ...

— چهن کچیکی قیرسیچمه ی ؟ شووتیت ئهوی ؟ .. به لام کوا بیستانی
شوتی ؟ .. ئه گهر بیستان هاته ریمان داوای قاشیک ئه که نین .

— خه یاریش !

— باشه خه یاریش ... ته نها تو سه پیری من بکه و له فاشسته که مه ترسه ...
تو بوسته و هیچ مه که من خوم قسه ی له گهل ئه که م ، په تر وس ئه و جانتایه ی
کرده وه که له کولیا بو و ، کولیره یه کی دهره یناو دای به گاپوچکا و ووتی : -
— هانی ... ئه وه بخو ... هیشتا زورمان ماوه بگه ی نه هینی بهرگری ...
گاپوچکا کولیره که ی وهرگرت ، ئه وه ی دایکی کرد بووی و ، دهستی کرد
به خواردنی ...

ئه و ده غله زهرد بو هی لهم به ره و بهری باریکه ریگا که بوو ، با ئه ی
شه کانه وه ، ئه یدا له سه ری مناله کان ، تیشکی روژ ئه چوو به ناو شینایی ئاسمانا ،
ههروه کوو ده زوی زیویرس به ژور سه ریانه وه ئه بریسکایه وه ، ئه و ده شتایی نه ی
له پیشیانه وه بوو ئهت ووت دوا یی هه رتایه .

ههردوو مناله که له و ناوه دا به ته وای له بهر چاو وون بوون قاچه
پینا ووسه بچو که کانیا ن ئه چوو به ناو خولی داخ بووی ریگا که دا ... نیشانه یه کیان
له بهر چاویان دانا بوو به بی په روا ئه یان و بست پیسی بگهن .

— « سه یر که ! ئه وانه ئه له مانین . با خومان له ناو ده غله که دا بشارینه وه
نهمان بینن » .

گاپوچکا چربانندی به گوپی پتروس دا : نهترسم

— گویت له منه تو ؟ فاشی بهکان کهرن !

— « کهرن ! » ، گاپوچکا ووتیهوه و دواي پتروس کهوت بو ناو دهغله کهو له ناو دهغله کهدا سهربان وون بوو بوو ، کلاو کورره بهک له ژوور سهربانهوه نهفری و بالهکانی نهخشان له گیاکه ... مارمیلکه بهکی بوریش له بهر دهمیانا خوی کرد به ناو گردواکه بهک داو دیار نهما ... زیك زیکه به کیش پوره شینهکانی بلاو کرد بووه به سهر پوشیک داو جولانهی نه کرد .

منالهکان دوا به درای بهک به ناو دهغله کهدا نهرویشتن ، نهتووت به ناو دارستانا نهرون .

پتروس ووتی : -

« وابروین باشتره ، با دهغله که نهشیلین »

گاپوچکا پرسى و ئیشارهتی ژوور سهری خوی کرد : -

« نهو مهله بو کوی نهچیت ؟ »

— نهوه کلاو کورره بو ، کلاوه کهیت دی ؟ نهو زواله ویستی

له هیلانه کهی دوورمان بختهوه ! ..

گاپوچکا له سهر زهوی به که دانیشته دهستی کرد به خانوو دروس کردن له گیا ...

پتروس گوپی رایهل کرد . بهلام خشه خشی دهغله که پهستی کرد ، له پرر چه چپیکى بیست و چاوی کهوت به دهمو لوتی که فاوی سیگیک که به رقهوه سهیری نه کردن !

گاپوچکا ترساو دهستی کرد به گریان ، پتروس نهوی له دم و لووتی سهگه که دوور خستهوه و ، به هیواش دهستی کرد به فیکه ایندان بو نهوی

گاپوچکا وانەزانیت ئەویش ئەترسیت ، « ها ... کولیره ی ئەدەمی ... ها ئەم
کولیره یە بخو ... »

سەگە کە وەرری . فاشی بەکی ئیسک فۆرس هاتە لای ، سەگە کە وەو ،
بە تومی کە نە کە ی دەغە کە ی لادا .

— « مئان ! » ؛ سەربازە کە بە تورەیی ووتی : « دە ی بو سەریان ...
گورگە ! »

بەلام سەگە کە ، بە پیچەوانە ، سەر لووتی گاپوچکای لستەو ... لە بەر
ئەو لە قەبەکی باشی خوارد بە پۆستال ، فاشیە کە قو ناغە تە نگیکی گە یانە پستی
پەتروس ، پەتروس دەستی گاپوچکای گرت و چونە دەرەو ، سەر ریگاکە .

لەوی ئوتومبیلیکی بو بە کراوی سەیر وەستا بو ، پر بو لە ئەمانی ؛
گاپوچکا نە یوست بگری ، بەلام ناموزگاری بەکانی پەتروس یی کە و تەو ،
بە دەنگیکی بەرز گریا ... ئەمانی بەکان فافا دەستیان کرد بە پی کە نین و
ئیشارەتی منالەکان و ئەو سەربازەیان ئە کرد کە دوزیوئەو ، پەتروس لەوی
وەستا بو و سەیری ئە کردن ، هەر وە کۆ دایکی کە لە کانی دوزمن بردیە سەر
سیدارە ، راست سەیری چاوی ئەو بیگانانە ی ئە کرد . تەقەلای ئەدا کە چاو
دانەخت و نەترسیت ، بەلام ئەوان فافا پی ئە کە نین وە یە کیکیان وە ها بە توندی
لە پەتروس سەر واند کە ئە گەر هەج کە سیکێ تر بوایە توقی بوو .

— « ئیستا دەست ریژمان لی ئە کەن » ؛ پەتروس چرپاندی بە گویی
گاپوچکادا ، « بەلام ها نەترسیت ... گاپوچکا ! »

ئەمانیە ئیسک قورسە کە منالەکانی ئە سەر تەپۆلکە یە کە دانا لە نزیک
نیشانە یە کە وە و فەرمانی دانی کە لەوی بە پیو ، بوەستن ، ئینجا خوی هاویشته ناو
ئوتومبیلە کە وە کە لەو کاتەدا دەستی کرد بە رویشتن .

« گاپوچکا ! » پەتروس قېزانی بو ئەو دەنگی له دەنگی وورە
ئوتومبیلە که زیاتر بیت . « که من دەستم راکیشایت خیرا خوت بدە
بە زەوی دا ! »

ئوتومبیلە که له رویشتا بو ، ئەلەمانە دەمو چاو پانە که تەنگە کهی
ئاراستە پەتروس و گاپوچکا کرد . بەلام پەتروس گاپوچکای راکیشایە ناو
چالیکەووە هەر ئەو کاتەدا بوو که گولەکان بە لایانای پەڕین ! ! که ئوتومبیلە که
تەواو دوور کەوتەووە پەتروس سەری بەرز کردەووە :

— خو بوت دەر کەوت فاشی بەکان چەن کەرن !

گاپوچکا چاوە نوقاوەکانی کردەووە دانیشت : -

— پەتروس ! حەز له کولپەرە یەکی تر ئە کەم .

هەردوکیان دیسار دەستیان کردەووە بە رویشتن ، بەلام دارستانە که
ئەت ووت هەتا دیت لیان دور ئە کەوتەووە ! : هەر وەك ئەزانی که قاچی
پەتروس و گاپوچکا چەن ژان ئە کات ؟

چەشنە مەلە کهی ئەوسایش هەر لە ژوور سەریانەووە ئەفری ، ئەتووت
له گەلیاندا یەو پەتولە یەکی زەرد له پیشیانەووە ئەفری ، هەر وەك گالاتەیان پی بکات
له سەر چلە گیایەك ئەنیشتهووە ، تا ئەوان نزیك ئە بوئەووە ، دووبارە هەلەفری ! ،
حاجی ئەق لە قەیکیش بە سەر سەریانا فری ماریکی بە دەنو کەووە بوو .

— گاپوچکا ! ئەها ئەو مازە چور کینگلە ئەخواو ئەجولیتەووە ! بەلام
گاپوچکا بە تەواوی ماندوو بوو ، چاوەکانی داخستبوو ، هەرساتە ناساتیک له سەر
نەرمایی ریگا که بە دەم رویشتنەووە رەتی ئەبرد ، تەنانتە جاریکیان کەوت ،
پەتروس گورانی بو ووت ، حکابەتی بو کردو ، پیسی ووت که دارستانە که نزیکه
لییانەووە ، بەلام ئەو خویشی توانای رویشتی ئەما بو ، له پەرر که پریکی بچوکیان
هی له نزیك زیگا کەووە .

— « نهوه بیستانیکه گاپوچکا ! ، نهها بیستانیکی شووتی » : پتروس
قیژانی : « با داوای هه‌ندیک شووتی بکه‌ین گاپوچکا ! » گاپوچکا وا دیار بوو
که‌میک بوژایه‌وه ... ، پتروس خیرا رای کردو بانگی گاپوچکای کرد که دوا
نه‌که‌ویت ، به‌لام که له که‌پره که نزیك بویه‌وه وه‌ستاو به هیواشی رویی ...
پتروس شه‌پقه پوشینه‌که‌ی له سهر سهری لایردو ، ههر وه کوو دایکی
فیری کردبو بانگی کرد : -

« ئیره که‌سی لی‌یه ؟ »

پیاویکی پیر به چنگه‌کرری له که‌پره که هاته ده‌ری و له مناله‌کان مسون
بویه‌وه ... پتروس له‌وه پیش پیاوی وا پیری نه‌دیو .

« مهرجه‌با ... مامه‌که ! . » ، پتروس به حورمه‌ته‌وه ووئی :

« سچ شه‌یتانیک ئیوه‌ی گه‌یاندا ئیره ؟ » ، پیاوه پیره که قیژاندی و به‌دهم
کوکنه‌وه « لیم گهری ههر با داریک بدوزمه‌وه ! »

به‌لام گاپوچکا ، له بهر چهن هویه‌ک پیاوه پیره که‌ی خوش‌ویست و لپی
نزیك تر بوه‌وه : -

« مامه‌که ... تو چاووت ناییتیت ... هیچ ؟ وایش مامه هه‌ژاره که ! »

پیاوه پیره که ده‌ستی درېژ کردو له سهر سهری گاپوچکا دای‌ناو ...
خسته‌ی باوه‌شی خوی : -

« مناله بچو که هه‌ژاره کهم ! »

گاپوچکا هه‌ستی به فرمیسکه سارده‌کانی پیاوه پیره که کرد که هه‌تا
ته‌هات زورتر ته‌رژایه سهر ده‌ستی ، له‌و کانه‌دا دایکی پیر که‌وته‌وه و باوه‌شی
پیاوه پیره که‌ی نه‌وه‌نده لاخوش بو خه‌وی لی که‌وت ! ...

« چاوه‌کانیان ده‌ره‌ینام کوررم ! » ، پیاوه پیره که به پتروس‌ی ووت ...

« همدو کمانیان پهل بهس کردو دهستان کرد به لی پرسینه وه مان ، نه یان ویست بزائن هیزی بهرگری نهم ناوچه به له کوی به ؟ ... من ووتسم : « هرچی دیوینی همدو چاوی کویرییت ! » ، وام زانی نهم کوژن ... به لام نهه ... نه نهها چاویان ده رهیتام !

په تروس پرسپاری کرد : « تایا لهم نزدیکه هیچ هیزی بهرگری هه به ؟ »
— کی چوزانیت ؟ ، ههمه پنهشته کهسیک بهم ناوه دا دیت و نه روا ...
من داوام کرد که بهم به نهه ... هر ریگا که وه ، لهوی به ئاسانی بگریمو
چاوه روان بکهم ! ... »

« نیمه نه چین بو لای هیزی بهرگری ... مامه ! » ، په تروس ووتی ،
« من و گا پوچکا » .

« چون کهس و کارتان رریگای داوون برون ؟ »

« نه وه به سه رهاتیکی دریزه بو یاس کردن ، به لام ئیجگار وانیه بو بیستن ! » ، په تروس به گرنگی به که وه وه لاهی دا به وه .

« باشه منیش دیم له گه لتانا » ، پیاوه پیره که ووتی :

« تو به لای کهمه وه فاشی به کت کوشتوه ؟ » ، په تروس پرسی کرد ،
« هگر وانته بیت هیزی بهرگری په سندن ناکات ، من به دهستی به تال ناچسم ،
ژوری عماره که مانم به فاشی به کانه وه سوتاند ... نه وه له بهر دایکم ... مامه
قاشیک شوتیمان نادهیتی ؟ ... به لکو له پاشا بروین چوتکه دره نگه . »

بهم جوړه هر سیکیان پیکه وه که وته رری ، په تروس و گا پوچکا و پیاوه
پیره کویره که ، په تروس دهستی پیاوه پیره که ی گرت و پیاوه پیره کهش
گا پوچکای گرتنه باووش ، ئیستا دارستانه که ، هه تا دیت ، لی بان نزدیک نه بیته وه ،
هر وهك خوی بهزه و پیری بان بیت ! ...

بهلام چون زور جهوری جوری ژین دیوو
 چی به شهمه ، یا یهک شهمه و ههینی بو؟
 بویه دهستی خسته کهمه له پیشا
 تم جا پر سنگ ههناسه بهکی کیشا
 ووتی : فهقی ! ههچهن تهکم ناتوانم
 جووتم بهردهم ، که ریم نادا ژیانم!
 چون بیست روژه بو تاغا وهرده کهلم
 ئیمرویهتی بو خومه چون جیی یلم؟
 کاری نهروم هیوای سالی دوایمه
 ههر روژی وا له کارایم شایمه
 چهنم سوا ، بهرد بوو به تاو ووتی چهق
 تا ئیمروم پیسه نرا له تاغای دلرهق!
 تا ئیسته کیش جووتم بهردهم کهوا بی
 بلی : ژینی جوتیاران بو تاغابی !

○ ○ ○

فهقی ووتی : تو پییری نویژ بو خوایه
 که واته چون نههانت ره وایه ؟

○ ○ ○

لالو ووتی : راسته بهلام تاماوین
 پیویست ترین تیکوشانه له ریی ژین
 چونکه لای خوا ، خوا پهستی و کارکردن
 ههردوو مایهین بو بههشت و لی بووردن

له گدل شیخ ره زای تاله بانی

له دیوانه کهی

نوسینی : عبدالرزاق محمد

پیشه کی به کی کورت :

شیخ ره زای تاله بانی نهم شاعریره هوندره ره به که هیشتا نه که یشتوه به ریزی شیاوی خوی له میژوی نه ده بدا ، چونکه به کیکه له و بویره که ورا نهمان که تا ئیستا توزی (سالانی) له سدر هه نه گیراوه و تیشکیکی زانیاریانهی ناراسته نه کراوه بو نه وهی سیهرو روناکی نهم رووه مان بو ده ربه که ویت ...

دیوانی شعره کانی ، چهند پرره له ناکوکی و نازاوه له لانی بیرو ریگه و نامانجه وه ؛ نهمه ندهش بیرو باوه ری خه لک بهرام بهر شاعرمان لیک جیاو بلاوه ، وه رادهی نر خدانیان هه رگیز له به ک پله نهمه ستاوه ... به کیک له بابته قسه خوشه کان و ره زای سووکیه کهی له شوین (نه بو نواس) و به کیک تر له شوین (مه لای مدزبوره ی دانه نی ! به کیک به هوندرمه ندیک و به کیک تر به بی شهرم و قاپ گریکی له قه لهم نه دا ... نهم ناکوکی بهی له بیرو رای خه لکه که دایه بهرام بهر شیخ ره زای شتیکی سه مهر نه ، چونکه (ناکوکی) سروشتی ژبانی شیخ و نهم هونراوانه به تی که له دهرونی به جوشی پرر له موله که به وه هه لکولاره ... هه ر نهمه شه بوته هویه ک لهم هویانه ی ناوا شیخ ره زایان خستوته ناو دلی هه و تاکیکی کورده واری به وه ... بی گومان شیخ ره زای به کیکه له هه ره ناو بلاوو ناسراوترین

شاعیره کانمان ، وا له دلی نه دهب په ورو و نووسه ره کاندایه ... ته ناهنت زور جار
نهم و نهو له گوډوگوو ناخاوتنه کانمان دا په ندو قسه به توپکه کانی نه که ن به میسال و
میساله کانی نهو نه هیته وه بو تامدار کردنی باسه که یان ...

بو دهرس کردنی کردو کوشی ههر شاعیریک - به تایه تی به کیکی وه کو
شیخ رهزا - پیویسته نووسه نهک ههر تیپینی له ژبان و دهر و ن و زه مانی شاعیر
بکات ، به لکو نه بی دیر دیر به گهل کاروانی پارچه و تاکی هونراوه کانی دا
شاره زایانه بچینه ری و هه مو جوړه کات و سرده میکی گوتنی نهم شاعرانه بزانت ...
تیجگار نهوهی نهم کاره گرانت نه کات ... شیخ رهزا ... شاعیریکه هه موو گیانی
(هه ستداری به کی تیژه) و ژبانی وه کو شاعیره کانی پرره له ناکوکی و نیاری ، وه
له بهرامبر دیمه نی هه موره نگی جپاندا ره خنه گریکی زمان تیژو بی باک بوه .

من لهم باسدا له (۳) لاره هه ولم داوه بو دهرس کردنی شیخ رهزا بچم ،
ننجا باسه کهم کردوه به ۳ بهش : به کهم به ناوی (شیخ رهزا و نه ده بی کوردی
له سدهی نوزده هه م دا) نهوه نه هیتمه بهرچاو که لهم سرده مه دا نه ده بی کوردی
له چ باریک دا بوه ، بو نهوهی بتوانین چاکتر له شاعیره کانی شیخ بگه بن که به شیکه
لهم نه ده به ، هه رشیک زیان یا قازانجی بهم گه یاند بی به ویشی گه یاندوه ، به لکو
نهم کات و سرده مه شاعرو نه ده بیانی له چوار چیره یکی تایه تی دا دا ناوه که بو
لیکولینه وه نه بی نه دهب به گویره ی سانو ظروفي سیاسی و کومه لایه تی به وه
سه بر بکه بن .

دوهم : به ناوی (پی گه یشتنی شیخ رهزا) وه ، نهم ژبانه تایه تی به باس
نه کهم که له منالی به وه تا گه و ره بوون شاعیر رایواردوه و که کاری کردوته سهر
دروون و ره وشتی و ننجا شاعیره کانی .

سی بهم : به شیوه ییکی گشتی باس له هه جوړه کانی شیخ و گیانی گالته جاری
نه کهم .

شیخ ره زاو ئه ده بی کوردی له سه دهی نوزده هه م دا

له سه دهی نوزده هه م دا کومه لی عیراق له سه ده میکی ده ره به گی دا بو ، که له م ده وره دا ، زور بهی زه وی وزار ، کلیلی به ختیار و خوش گوزه رانی له دهس سه روک و ئاغا کاندای بو تهک به تهکی پساوانی مسیری تورک و به رده سه کانیان وه زور بهی زوری میله تیش دانیش توانی دیهانه کان بوور . که جوتیاره هه ژاره کان وه له تهک ئه وانیشه وه خاوه ن پیشه ورده له کان و بازارگانه به چو که کان له شارو دی کاندای بلاو بیونه وه . سه ره کی ئبل و خیله سانه کان که له چینی بالای وولانه که مان بوور . زور جار ده سه لاتیان هه لکشان و داکشانی تووش ئه هات به پی پی جولانه وه بیان له گهل تور که کان و سیاسه تی تورک له گهل میله تی کورد دا . له م سه رده مه دا چینی بالا لقیکی تری بو زیاد بو ، ئه م ئقه شیخه کان بو ، که به هوی سیاسه تی چاوه سه ته کی سلطانه وه ده ستیان له پشت پیرو سه رو کی نیسی سو فیه کان - ته ریقه تداره کان - ئه دا ، به ناوی (یارمه تی آینه وه !) به ره به ره ئه بیان کردن به خاوه ن زه وی و زارو دیهات .

یاسای ده ره به گی : یاسای ده ره به گی وه کو هه مو یاسایه کی کومه لایه تی و ئابوری تر جو ره ئه ده ب و هونه ریکی ره و والهت ئاشکرای هه به ، هه ره وه کو چو ن ئه ده بی بو رجوازی و ئیش تراکی (هاو به شی تی) هه به ، ئه ده بیکش هه به که ئه توانین پی پی بلین (ئه ده بی ده ره به گی) . چونه که چینی بالا له م یاسایه دا ئه ده بیکی تهویت له چوار چیوهی ئاره زوو به رژه وه ندو رازو نیازی دل گه وره کانه وه ده رنه چیت ! له ولاتی ئیمه دا زیاتر ئه م ئه ده به ئه ده بی کلاسیکی زمانه کانی فارسی و عه ره بی بو ، تا (نالی) و شاعیره به رزه کانی سوران ئه ده بیکی کلاسیکی ته و تویان دامه زران دو به ره پی دا که توانی شوینی ئه ده به فارسی و عه ره بی و بیگانه کان بگریته وه ، وه به که لکی ته و ده وره هات . له کاتیکدا چینی بالای

یاسای دهره به گیتی سودی لهم نه ده به بیخی و کردی به مال زور بهی گهل زور چاکی لی تی نه ده گه یشت وه ههروه ها ده ستیشی پی نه ده گه یشت ... وه له گیانی نه وه وه ههل نهولا بوو ؛ ههرچهند نه توانین به نمونهی نه ده ییکی بهرزی کورده واریمانی دابین ، به لام زیاتر کوشکیک بوو له سهر شیوه و نه اندازه ی ییگانه به دهستی هونه مندانهی خومان دروست کرابوو .

نه ده بی گهل ... چیروک و رازو به ندو به یتو هونراوهی گورانه کائن ، که گشتی به راویزیکی جوانی ساکار وه به شیوه ییکی ئاسان دهردی خهلکی ناو کومه لیان دهر بریوه و گهل جاریش نه م دهر برینه شیوه ییکی نه فسانه بی وهرگرتوه ... زاره و زار بهک بو به کی گیراوه ته وه . به پیچه وانتهی نه مه وه نه ده بی کلاسیکی سه دهی نوزده هم نه ده بی خوینده وارانی نه وه ده وره بو که نه مانه پایهی بهرزی کومه لایه تی یان نه بوو ؛ نه ده بی دیوه خان و ته کیه و مزگه و ته کان بوو ، نه ده بی مانا دار بژراوو ، ووشه و رستی پته و ، به ده بده به و پر له وشهی زلی ییگانه بوو ، نه ده بیک له ده وره ی آیین و ته ریهت و ههلنان و ستایش و غه زهل نه خولایه وه .

شورشیه ته ده ب : له پیشودا به م مانایه وه ووتمان که نالی و شاعیره بهرزه کانی تری سوران شورشیه کی نه ده بیان لهم چا خه دا ناوه ته وه ، مه به سمان لهم خه زمانه زورو بهر همه فروانه یه که نه م شاعیراته له غزلیات و هونراوهی تاک قافیه و عروض داردا هیناویه نیانه کایه وه وه نه م کرده وه یان له سهریکی ترمه وه وای کرد که شیوه ی سورانی بی به اسلوبی شیعرو به سهر شیوه کوردیه کانی تری وه کو (هه ورامانی) دا زال بیت که پیشوو (شعری نوسراو) هه به شیوه ی هه ورامانی بوه وه کو ماموستا علاء الدین سجادی له ل ۱۴۴ ی میژوی نه ده بی کوردی نه لی « نه م کاره ساته به م جوړه مایه وه تا » نالی له ولاتی شاره زوورا پهیدا بو قاپیه کی

زلی خسته سهر گازی پشت بو وتنی شیوری شیوهی موکری . بهره بهره بهره بهره
شیوه کهمی کراو نهده بی شیوهی موکریش بلاو بووه ، به جوری بلاو بووه که له
ولاتی موکری و شاره زوردا به تهواوی له باری شعر وتندا شیوهی هه ورامیان له
فیکر چوهوه . »

تهنانهت بهر لهم کاره ساته لهم ناوچهیدی کورده واری دا لهم عروض و
کیش و بهک قافیه تی به بهم چه شتی نیستا به هیچ کلوجیک باو ته بوه - له راستیدا
لهم ناهرازه نهده سی یانه هینی کورد نین ! - تیز نهک هه رباو نه بوه به لکو له چند
کوشیکی فهردی جار ناجازی شاعریکی وده کو مه لای جه زیره بی به دهه ، بهم
اسلوبه وه شیعر نه ووتراوه . نه گیتا ته مه علی حریری و احمدی خانی و باباناهر و
هه مو شاعیره کانی شیوهی هه ورامانی چ کامیکیان بهم شیوه تازه به شیعریان نه بوه .
لهمه وه نه توانین بلین ، بلاو کرد نه وه بهره پی دان به دارشتنی شیعی
کوردی لهم قالبه دا کرده وه به کی شورش گیرانه بوو که نا نیمرو گهلی له
شاعیره کانهان لهم ریچکه یان بهر نه داوه ... تا سه دهی تازه (پیره میردی) نهر سهر
له نو تامو بوی شیوهی کورده واری خسته وه شیعر پاش شه وه دی نه ده بی
چاولیکردن (تقلیدی) بهلی هاویشته وه شوین نه ده بی بیگانه که وتن بوه به
په بهره وی شاعیران .

کرده وه کانی نالی و کوردی و سالم و شاعیره کانی تری هاو چاخیان
کرده وه به کی گه وره به و بوشایی به کی گه وره له نه ده بی کوردی دا پرر
کرد و ته وه و تیه له نه ده بی نوسراوماندا گه نجینه و ده سما بهمان ههر لهم کوشه
به رزه ی لهم شاعیره بلیعه تانه به ...

شیوه و نامانچه کانی شیعر : تیز دوا ی نه وه زور به په له و به تیکرایی به وه
باسیکی لهم ده ورو کانه مان کرد که شیعی کوردی سه ده ی نوزده هه می لی ژیاوه ،

پیوسته جوړو شیوه‌ګانې هم شیعره دیار بخه‌ین و بیکه‌ین به ناوینه‌یه‌ک و شیعره‌ګانې
شیخ ره‌زای له بهرام‌بهره‌را نشان بده‌ینه‌وه وه به‌راووردی پی بکه‌ین ، که نه‌ګه‌رچی
شیخ به هوی ظروفي خیزانې و دهر و نې و کومه‌لایه‌تی تاییه‌تی خویره‌وه پیوست به‌وه
نه‌کا له ګه‌لی لای تره‌وه بوی بچین ، به‌لام دیسان شیعره‌ګانې نه‌و سروشت و چونه‌تی
هم ده‌وره‌ی له ژبانی میله‌تی کورد نشان نه‌دات و موریکې (طابع) ی هم
ژبانې هه‌لگرتوه ،

نجا شیوه و نامانجه‌ګانې شیعر له‌و سه‌رده‌مه‌یا له‌مانه‌ی خوارده‌وه پیک هان‌ون
که شیخ ره‌زاش شیعری له باره‌یانه‌وه ووتوه :

یه‌که‌م ، هونراوه‌ی دلدارې و دهر بررینې سوزی دهر و ن و خوشه‌وستی یار
له‌م سه‌رده‌مه‌وه غه‌زیاتیکې به‌رزو نه‌مرمان بو ماوه‌تدوه که برینې به له شعره
به‌رزه‌ګانې نالی و سالم و کوردی و محوی ، شیخ ره‌زا نه‌ګه‌رچی ده‌ستیکې بالایشی له‌م
شعرانه نه‌بویت ، به‌لام له ووتنی هم شیعرا نه هه‌ر دوانه‌که‌وتوه .

دوهم ، خولانه‌وه‌ی شیعر له ده‌وری مزګوت و تاین و ته‌ریقه‌ته‌ګان و
هه‌لنانی چاڼک و پیره‌ګان .

مه‌ربوونه حه‌یاتم به سوله‌یمانې و خاکی

خوزګه‌م به سه‌ګی قاپی به‌که‌ی « نه‌حمه‌دی کاکی »

شیخ لیره‌دا که خوزګه به سه‌ګی دهرګانه‌ی شیخیک ته‌خوازی ، به‌مه‌وه
واز ناهینې ، به‌لکو به هوی چه‌ند پیری ته‌ریقت و پیاوی دینی به‌وه به‌غدای پی له
* وور به‌هه‌شت دایه :

ګه‌ربلیم به‌غدا له جه‌ننه‌ت خوشتره هیشتا که‌مه

چونکه سوکنای غه‌وٹ و که‌رخ‌ی و امامی نه‌عز مه‌ه ،

سی‌یه‌م ، پی ده‌سه‌لاتی شاعیران له بهرام‌بهره‌ هه‌لسوران‌دنې ژبان و « سه‌ر

دەرنەکردنیان « لە ھۆی سەختی گوزەران و قین ھەلگر تێیان لە شتیکی ماخولیاپی
« وەھمی » بە ناوی « دەھر » یا « فەلەك » ھوہ --- كە ھەمیشە ئازاری دەروون و
ناگوزوری ژیان و بی دەستی خوباتیان ئەدا بە ئەستی ئەوا :

لە سایەمی « دەھری » دۆن پەرور ، تەمبەتە ئەك لە ئەك ئەدوی
بە كۆلی كلكەوہ زوی لە گەل ككەولی دەلەك ئەدوی

o o o

روخاندی گەردشی « گەردۆن » لە ھەرجی آستانی بوو
سوتاندی « چەرخی » ١٠٠ پەرور لە ھەرر كۆی ئاشیانی بوو
وہ لە نیوہ بەیتیکا :

لە گەلم خەصمە « فەلەك » نیبەتی بی دادی ھەبە

چوارەم . یاسای عەشایەری و جەوری پەبوەندی نیوانی عەشیرە تەكان ، شیخ
رەزا یەكێكە لەوانەمی « تەصبی قبلی » ئەكا بە سوچیکی گەورە لە شیعرا كانی پەوہ وە
شانازی بە عەشیرەتی خوێبوو ئەكەت و زور جار شەرو شەریان بە شیعرا ئەگیریتەوہ ؛
وہ كۆ روو ئەكەتە عەشیرەتی طالەبانی و ئەلی :

چوار عەشیرەت : كاكەیی و دەرئەندەر بەنیاری و ئادە
اتفاقیان كردو ھانن چوار سەدو پەنجا سوار
ھەر بە ئەو ھەل جەملە چەندیان كۆشت و چەندیان سەربری
چەند كەلەشیان لی بە جی ما بوون بە طوعەمی مورو مار

لەم مەیدانەدا شیخ رەزا دەستیکی بالای ھەبەو زور نیکە لاوی لە گەل
عەشیرەكاندا بوو لە گەلی شیعرا یاسی ھەلسو كەوت و پەبوەندی نیوانیانی کردوہ ،
سەرو كەكانی ناسیون و آشنایەتی لە گەلیاندا بوہ ... لە دیوانە كەیدا زور شەرمان
بەرچاو ئەكەوی ككە دەربارەمی خوی و ئاشنایەتی لە گەل ئاغاو بە گۆ سەروك

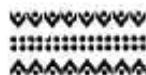
خيله كان هونيوتههوه ، وه تي باياندا زور روون وينه ي ژباني تهو سامان بو
دهرته كهوي .

پينجهه ، شيعري راباردن ، كه بو تهنجومهتهكان بشي ؛ تهه جوړه
شعرانهه بيگومان ييري قووليان تيا جي نايتهوهو و بريتي تهين له چهنه پارچه شعريكي
كورتو قافيه بوهانن و ... نوكتي خوشو ... گيررانهوهي روداوي سهيرو ...
ههوه تهه شتانهي كهتهين به دهسمايه ي شاعريك جهز بكت خوي به زمان رهواو
تيسك سووك نيشان بدات . تهپنين ديواني شيخ رها به شيكي زوري لهه جوړه
شعرانه پيك هاتوه ... ههه شيخ خوي خوبمان يي تهناسيني وه لهه بابتههوه تهلي ؛

« لامعي » شاعير به ههه مجلس بچي ، خهلكي تهلين

بولولي دهستان سدها ، مورغي غهزه لخواه هاتوهه !

شهشم ، شيعري سياسي ، ههه چهنه بهه مانايه ي تيستاوه ، تهوسا كه شيعري
سياسي نهوتراوه ، بهلام گهلي له شاعيره كانمان ، لهوانه شيخ رها جار نا جار
دهميان بو سياست بردهه تهههش ؛ چ به ناوردانهوهيهك بيت له ميژوي كورد !
چ به باسكردني دهسلاني روم و عجهه بيت به سهه كوردستانا ! يا تهنانهه
رهخنه گرتن و پهخه دادرين يي له دهست يي كهس كهوتني تاين و مزگوت ! تهمانه
گشتي جوړيكن له جوړه كاني شيعري سياسي تهو دهوره بهلام لهه مهبدانهه دا شيخ
رها پيش ههوميان كهوتوتهوهو باسي گهلي شتي كردهه له ماوهي سياستهه ؛ گهلي
له مهتموره گهوره كاني كردهه تيشانهي تيري شيعره كاني آيا ههه مهتموره كان ؟
خو ههوميان هيرشه توندو تيزه كهيمان بوسهه سلطان عبد الحميد له ياده !!
ماويهني ؛

KOMELEY XWENDIKARANI KURD LE EWRUP A

(Kurdish Students' Society in Europe)

Meju : 14 . . 8 . 1960

Berlin - Halensee

Jimare : B / 31

Johann-Sigismundstr. 2

بو کونگره‌ی دووهه‌می ماموستایانی کورد - شه‌قلاوه
کوردستانی عیراق

ماموستایانی به‌ریز :

سلاویکی گه‌رمه‌ گور ، سلاوی تیکوشانی بی‌ووچانی کومه‌له‌ی خویندکارانی
کوردی نه‌وروپاتان پیشکەش بی ، ئیوه که ئه‌سووتین و نه‌توینه‌وه تا شاخ و
چیا به‌رزه‌کانی کوردستان به‌ بیرو باوه‌ری روشنی کوردایه‌تی رووناک بکه‌نه‌وه .
ئیمه هیوادارین کونگره‌ی دووهه‌ممان ده‌وریکی بالای هه‌بیت له
پوژاندنه‌وه و پیشخستی که له‌په‌وری نه‌ه‌وا به‌تیمان و پیشکەوتنی زمان و نه‌ده‌ب و
زانباری له‌ کوردستانی خۆشه‌ویستمان دا بو هینانه‌دبی ئاواتی هه‌مومان به‌ جی به‌جی
کردنی راسته‌قینه‌ی به‌ریوه‌ به‌رایه‌تی زانباری کوردستان و ساغ کردنه‌وه‌ی شیوه‌ی
نوسینی کوردی به‌ لاتینی که ئاواتی هه‌مو کوردیکی دلسوز و به‌شه‌ره‌فه‌و نه‌رکیکی
پیروزی سه‌رشانی ئیوه و هه‌مو کوردیکه که به‌ته‌نگ چاکه‌و مانی گه‌لی
کورده‌وه بیت .

کومه‌له‌ هیوای وایه کونگره‌ی نه‌مسالتان به‌کتی ریزتان به‌هه‌ر بکات و وته‌ی
هه‌موتان بکات به‌یه‌ک یه‌ خزمه‌تی گه‌لی کورد و پیشخستی زانباری له‌ کوردستان دا .

بۆی کونگره‌ی دووهه‌می ماموستایانی کورد

بۆی بزوتنه‌وه‌ی کوردایه‌تی

له‌ بانی کومپته‌ی به‌ریوه‌ به‌ری گشتی

سکرته‌ری کومه‌له

کمال فؤاد

نه‌نتون چيخوف و نو سينه‌گاني و

گير و گرتي واقعيت ...

وه رگير احمد عثمان ابو بکر
له کوفاري : سوفيت ليرتريچر

نه‌نتون چيخوف ، لهو سرده‌ده‌هي که هيشتا خوي کوچي دوايي نه‌کردبو ،

چيروكه گانې له بهریتایاو ، فوره نساو ، تله مانیاو ، تهریکاو ، یونان دا وه رگیرا بون و
له چاپ دران ۱-۱۰۰ وورد بونه وو سرنجی گشتی به سهر دانراوه کان [تالیف]
ی نیم چیروک بیژو ، چیروکی شانو نوسره روسیه ، همیشه له پهره سندننا بو ،
له جیهاندا ههریم نه ما بو بیره بیره ناویانگی نیم پی نه ناسرایت ! ...

جا ناخو بیهوانی نیم خوشه ویستی به چی بویت ؟

بو وه لام دانه وه ی نیم پرسیاره [ماریا ته ایزاروفا] هه ولیکی نایابی نواندوه
له پراوه کېدا دهر باره ی چیخوف . که ، تیایا ، ههر وه کو نه لیت : « به ووردی بیرو
راکانی چیخوف له بابته گپرو گرتنه گانې دیمه نی جهان ، وه تی بینه گانې دهر باره ی
هونه رو هونه رده ی ، رون نه کړیته وه ، نه و گپرو گرتانه ی که له ه هه مو واقعیت
[Realism] ی روسی و نه ورو پای روزاوا به ک گپرو گرتن ، له دواروژه گانې
سده ی دوا بندا ، هه روه ها له و پراوه دا دوزینه وه ی ته و شته تازه رون کراوه ته وه
که چیخوف هیناویه ته بهرچاو ، بو چاره سهر کړدنی نیم گپرو گرتانه . »

له کاتیکا که بلیمه ی چیخوف بهر ز نه بوه وه ، روسیا بو بو به مه لیه ندی
هملت بردنی جله و شور کراوی کوله په رستی ... ته رستو کراتیته ی روس سزای
پیش که وتوه (تقدیمی) گانې ته دا ، وه به هه مو توانا به که وه باری دیلته ی و کوبله یی
گراوتر نه کړد ! ... به لام له گهل نه وه شدا هیزی سهختی نه بزی شورش گیری ، که
له هه ناوی کوه لی روس هه لقلولا بو ، همیشه له پهره سندننا و ... چنی کریکاری
روس که ته سهر شانوی میژوو ، بیروای (نارودنی گهل په رستی روسی ،
سهرنگوم نه بو ... پشروه وه گپوره خو بته واره گانې روس نه وسا هه ستیان نه کړد به
نزیک بونه وه ی ته قینیکی گپوره ی کومه لایه نی ، وه به دهر برینی بیزاری بان له یاسای
بوگه نی قه یسه ری ، پر به دل بروایان هه بو به سهر که وتی ههستی بهرزی نازادی و ،
دادخواهی ، وه به داسوزی به وه نه جه نگان بو هینانه دی نیم ناوانانه . وه هه روه کو

تهلزاروفا راستیه کهی دیوه کهوا: «سه بارهت به چاوه روانی نازادی، دانراوه کانی چیخوف «هه اینجرا بون» به شنهی روخوشی و ههست کردن به سهنگی ژبان. نوسه ریگای رزگار بونی له ناره وایی وهستان و نه بزوتته وه [Stagnation] ی تهو سه هردمه هی له بهر چاو بووه، نه گهرچی نهی تواینوه تهه ریگایه به رونی دیاری بکات».

تی یینین و لیکنده وهی قول له ژبانتا، بی نارانی دهه بارهی پاشه روزی تاده میزاد، بر واکردنی به هیزی سوذ به خشی گهل، وشیارای شاره وانی، تهمانه و بلیسه تی چیخوفی هوشمه تدو هونه رهنه ند، بوته هوی خوش ویستن و ریز لی گرتنی له لاین هاووولاتیه پیش که وتوه کان و خه لکی وولاتانی تر... وه نه گهرچی تهه له سه ژبانی خاوو بوشی روسیا و له سهه به سه رهاتی مام ناوه نجی ته نوی، له گهل تهو شا بهم چه شته ناشکر اکر دنهی بیرو هوشی مروفی فراوان نه کردو تهی گوری، به راستی ههز تهه بیر کردنه وه قوبله و تهه وورد بوته وه تیژهی بو دهه بارهی گیر وگرتنی کومه لایه تی که نرخی تهدا به نوسراوه کانی چیخوف، نهک به تهنها له بهر چاوی خونه وارانی روس به لکو له لاین خه لکی دهه وهش،

نامه و چیرو که کانی دهوری زوی چیخوف به ناشکرا مهسه لهی کامهرانی تاده میزاد و مهسه لهی په بوهندی شاره وانی و خورده وشتی مروفی له نیو گه له که یا، ته خه نه بهر چاو، بهرام بهر بهمانه، چیخوف ته وهستی نهک وه کو نوسه ریگی «متشائم» به لکو وه کو نوسه ریگی پر له بهزه بی بهرام بهر به مروفی کهم دهسه لات، [Little Man] که بی دادی کومه له کهی چه وساندی به ته وه، که ساسی کردیت، تهو مروقی که هاروه کو له ته انجام دا دهه ته که ویت هیچ جوره دهه سهه ری بهک سهه ری پی شور ناکات و بی بهری ناییت له کامهرانی، چیخوف بهم جوره ویتهی تهه ته رجسه مروفانه

تکلیفیت ، نهوانه‌ی که نه‌توانن بشتی چه‌ماوه‌یان راست بکه‌نه‌وه‌و به‌رگری کامه‌رانیسی ژیرپسی که‌وتویان بکه‌ن .

هونه‌رمه‌ندی‌به‌نی بالای چیخوف له زوربه‌ی چیروکه‌کانیا به رونی ده‌رته‌که‌ویت ، له‌وه‌دا که توانایه‌کی فراوانی هه‌به له پیش‌خستنی شتی بچکوله‌و عاده‌تی [Usual] له چوار چیوه‌ی شتیکی روشنی گه‌وره‌و سام گیردا [Unusual] ، به‌چهنی که هه‌ست و بیریکی تایه‌نی به‌گورجی رابکیشت .
نم راستی‌به‌ش به‌تایه‌تی له چیروکی (زه‌وی) دا ده‌رته‌که‌ویت .

ریازی جوانی [Aesthetic] چیخوفی واقعی به‌پوختی ده‌رته‌که‌ویت له تواناو ده‌سته‌لات‌داری له دوزینه‌وه‌ی شتی سام‌گیری نیوشتی عاده‌تی .

نه‌وسا له روسیاو روزاوادا نلاو نه‌کرایه‌وه که‌وا هیچ‌جوره دانراوبیکی نه‌ده‌بی و هونه‌ری [Theme] نه‌ماوه‌ بیری لی نه‌کرایته‌وه ، یا شایانی نوسین بیت ، هونه‌ری رزیو [Decadent] که‌وتبوه شوین شتی سام‌گیر . به‌لام چیخوف رونی کرده‌وه که راستی ناگونجیت له‌گه‌ل نم‌سه‌و ربگایه . وه رونی کرده‌وه که‌وا ژبانی عاده‌تی . هه‌میشه‌پره له شتی نوی که‌سه‌رچاوه‌که‌ی هه‌رگیز دوابی نایه‌ت ، وه نه‌گه‌رچی نم‌رون کرده‌وه به‌سه‌باره‌ت به‌شتی ژاساو بچوک بوه ، نه‌نایه‌ت له‌گه‌ل نه‌وه‌شا دلی خوینه‌واری بی ووچان راجله‌کاندوه .

چیخوف گه‌یک له نمونه‌ی تازه‌ی پیش‌خستوه بو رون کرده‌وه‌ی داناوه‌ی عاده‌تی ، له‌گه‌ل نه‌وه‌شا له‌ریبازی گرنگی ویژه‌ی روسیاو نه‌وروپای روزناوا هه‌رگیز ده‌رته‌چوه .

نه‌و گورینه‌ی که نه‌هات به‌سه‌ر بیرو‌تاوانی به‌رز [Ideal] ی هوشمه‌ندو روشن‌بیره پیش‌که‌وتوه‌کان‌دا ، نیشانه‌به‌کی گه‌ش بو ، بو نه‌و گورینه‌ی که به‌سه‌ر کومه‌لی روسی‌دا نه‌هات .

له دوا روژانی سه‌دهی نوزده‌هم ، جولانه‌وهی « نارودنی » له سه‌مه‌رگه‌دا بو ، ژبان هه‌میشه پال پشته مارکسه‌ت بو ، له‌گه‌ل نه‌وه‌ش کومه‌لیک له هوشمه‌نده‌کان هه‌ستیکی وایان هه‌بو ، وه‌کو بلیی تالان کرابن و هه‌ستیان به نا‌گزوری و ته‌ریق بونه‌وه نه‌کرد ، نه‌م هه‌سته‌ی که له ده‌رونیکی ته‌سکه‌وه هه‌لقولاوه زیانیکی زوری نه‌گه‌یاند هه‌قه‌لانی شورشگیری له دژی قه‌یسه‌ریه‌ت ... به‌لام چیخوف توانیویه‌تی نه‌م ناره‌وایی به‌بدی بکات ، وه به‌ره‌له‌ستی بکات ، له هه‌ندی له چیروکه‌کانیا ، وه‌کو « روناکی » وه « ئیفانوف » وه له هه‌ندی له نامه‌کانیا .

چیخوف ناگادار بو که نه‌م ناره‌وایی به‌له بشچینه‌وه ته‌نها هه‌ر روسی نه ، وه بو وینه چیخوف چیروکی « قوتایی » هینی (پول بورجیه) نه‌خاته به‌ر چاو ، بو نه‌وه‌ی رونی بکانه‌وه که چور له نه‌وروپایی روژتاواش هه‌ندیک له روشن بیره‌کان هه‌ولیان داوه بو دوزینه‌وه‌ی به‌لگه بو دایوشینی ده‌رونه هه‌زارو داماره‌کانیان که به هه‌ستی تالی ژبان گه‌مارو درابون .

هه‌رچه‌نده لاقاوی شورش نزیکترو به‌رزتر نه‌بو ، نه‌وه‌نده هونه‌رمه‌ندی چیخوف فراوانترو بالاتر نه‌بو ، ری‌ره‌وشتی گه‌وره‌ی چیخوف نه‌وه بو که مروف له ژبانا نه‌بی ووردی لیکداته‌وه ، هه‌رده‌م لیکولینه‌وه پیشه‌ی بیت بو نه‌وه‌ی ووردو درشت ، به‌رده‌وام له به‌ر چاویا بیت ، تاوه‌که نه‌و وینه‌ی پیوسته‌یی و بوی بکری بیکشیت . چیخوف نه‌لی :-

« باوه‌ر مه‌که به‌وه‌ی نه‌وو‌تریت ، خوت بو خوت سرنج به‌ره سه‌رشت و دواپی قول بیر که‌ره‌وه . »

په‌راوه‌که‌ی « نه‌لیزاروفا » به‌رونی پیشانی ته‌دات که چور هه‌ستی شاره‌وانی هیزی تابه‌به‌ر چیخوف که گه‌شتیک بکات بو « سخالین » ، نه‌و جیگایه‌ی

که حکومتی « قهیسری » کردبوی به بندبخانه بو تهوانمی که لیان
رازی نه بو! ...

چیخوف ههردم خهبریکی « فصح » کردنی (روشن بیری کهم
دهسلات) بو ، نهوی که خوی دور تهگرت له گهل ، به چاویکی کهم
روانیوبه نهو چیروک نوسانه که ههردم ته کروزیتهوه بو (کردهوهی بچوک) وه
ناله باری و ناتهواوی تمم جهشنه رایه ده رتهخات له چیروکه کانیا ، وه کو چیروکی
« فیلائی تازه » وه « ژبانی من » ، وه چیروکه کهمی « جوتیار » دیمه نیکی ترسناکی
تهوتو پیشان ته دات که هیچ جوره (کردهوهیه کی بچوک) کار ناکات بو
له ناویردنی نهو ناره وایی به کومه لایه تی بهی ، که هه ناسهی به گهل هه لچنیوه و
ژبانی له لادی تال کردهوه ...

چیخوف هه همیشه هیرش ته باته سهر شاعیره خاوه کان له چیروکی به ناوی
« خوینی ماسی » ، وه لیدانیکی هه ناسه بر ته سره ویشته هونه ری رزیوی ناوخو ،
له چیروکی « شازن » وه لاسایی تمم جوره هونه ره ته کاته وه له چیروکی شانویی
به ناوی (مهلی ده ریا) .

یه کیك له دیمه نی بلمه تی چیخوف نهو توانایه بو که به هویه وه
به شیوه یه کی بی گهره مروقی ناگادار ته کرد له روداوه گرنگه گانی سهردهمی
خوی ، وه نهو توانایه بو که به هویه وه سرنجی بیری خوینه وارانی راته کیشا بو نهو
گیرو گورفتهی که لهو سهردهمه دا باو بوو .

لهم راستی یانه دا هیچ گومانیک نیه ، چونکه خووره وشت ، ههستی بهرز ،
ووریایی شاره وانی ، واقعیته تی ماموستایانه ، چیخوفیان بهرز کردهوه بو ریزی
گهوره ترین نوسهرانی جهبان .

پێڕهوهی روژی رهشی
شهشی تهیلولی نهمر

« له روژنامهی خهباتی تیکوشهروه »

ژیانی تیکوشانی نهتهوهی کورد پریتی له کویرهوهی و چهوسانهوه ، له ههموی چهرگ برتر تهوهیه که ئیمهه کورد ، تهناهت ماوهشمان نهبو ، که یادی تهه کویرهوهی یانه به ئاشکرا زیندو بکهینهوه ، تههیی لی وهبرگرین ! ناھومیدبوین لهوهی تهناهت سوگه واری بهک پیک بهینین بو قوچه قوربانی بهکانی تهتهوهمان !

تهه بو وهزعمان ، تهوسا ، له ههمو سوچیکی کوردستانا ، ئیستهش ههر تههیه بهشمان له ههمو لایهکی کوردستاندا ، بیجگه له کوماری عیراقی ئازادا ، چونکه له دهرهوهی سنوری وولانه رزگاره کهماندا ، نهتهوهی کورد له قولایی دلیناو به په نهانی یادی شههیدهکانیان زیندو ته که تهوه ، تهوانهیی که بونه قوچی قوربانی له پیناوی وهرگرتهوهی مانی قوت دراوی گه له کهیان .

روژی شهشی تهیلولی نهمر ، یان روژی رهشی شهشی تهیلول ، وه کو کورد تهلی ، جیگایهکی گه وهی گرتوه له زنجیرهیی تهه کویرهوهی یانهدا که گه له کهمان عهباری کردنو شانازی یان پیوه تهکات ... گرتگی تهه روداوه له بهر گه وهی زبانه که و ناله باری روداوه که نیه ، بهلکو ، له بهر تهو ناقتی کردنهوه به ترخانهیه که نهتهوهی کورد وهی گرت لهو قهساب کاری بهوه ! که داگیرکه ران

له ناو گهلی کوردی کول نه ده را بهربایان کرد ، نه و گه لهی که سوچی نه نا نه وه بو داوای مافی خوی نه کرد ، داوای ژبان و نازادی نه کرد ! .

که گهل تهنگی هه لچنی به داگیر که رو سهرا نسهری وولات ههانه جونبوش ؛ ئیمپر بالست ناچار بوو روی سیاسهتی خوی له عیراق دا بگوری و راستی بشاریته وه نه ژیر په رده به کی رزیودا ؛ « که ناوی لی تا » ده ست لاتی نیشتمانی - الحکم الوطني » . وه به پیسی ئهم سیاسه ته تازه به کاروباری وولات بدریته ده ست نو که ره خه تا باره کانیان ؛ که له په نجهی دهس رام تر بوون بو ئیمپرالیست ، وه لهم روه وه داگیر کهر هه مو شتیکی لیک دایه وه وه ده زگایه کی تازه ی پیکه وه نا که بتوانی به نا به ریتسه بهر سیاسه تی دو به ره کی « فرق تسد » ؛ له هه ر کاتیکا پیویستی بی ، بهم جو ره داگیر کهر له لایه که وه عیراقی به ست وه به ره وه وه ی خو به وه به هوی په یمانی ناره وای (۹۳۰) وه ؛ عیراقی خسته پاشکوی خوی و نیشتمانی کرد به بکه به کی جهنگی بو هیزه سو پایی به کانی ، پاش نه وه ی که چهن په یمانیکی به ست له گهل نو که ره کانی ، وه له ریگای ئهم په یمانانه وه توانی سامانی وولات به تالان بهری و دهس بگری به سه ر ژبانی ئابوریدا . له لایه کی تره وه ده وله تیکی تازه ی دروست کرد ، به جو ری که گه لی کورد خوی به ژیر دهستی عه رب نه یی ، نهک ته نه نا ئهمه ، به لیکو به تاییه تی ناوی کوردو مافی کوردیان خسته پشت گوی ، له هه مو نه و قانون و نه ریتانه که ریک خران بو نه وه ی عیراق ، وه ککو ده وله تیکی سه ر به خو بچیه نه نجه مه نی « عصبه الامم » ، هه تا نه ته وه ی کورد له دو دلی دا بمینیتسه وه سه باره ت به پاشه رو ژبان له ناو حکومه تی عیراق دا .

که کورده کان ویستیان و داوایان کرد شوینیان دیاری بکری ، وه کو نه ته وه به کی دو ههم له و حکومه ته تازه دا ، وه داوایان کرد شوینیان له سه ر

بناغه په کی سرشتی دیاری بکری ، وه کو چور . ده واته فره نه ته وه کانی له سهر
 داته مهرزی ، که نهو بناغش بریتیه له دان نان به همو ماف و پیوستی نه ته وه کان ،
 چون بهک ، وه کو نه ته وه ، نهک وه کو نه فراد ، بهلی که کورده کان نه مه یان و بست
 ئیستیمار رو به روی نه م داخوازی به راسته شرعی به راوه ستا ، ههر جاریک
 به به هانه به ، جاریک به تاوانی (جایبی خوازی — انفصالیة) ! ، جاریک : گویا
 تابی دلی دهر و دراوسی خوشه و بسته کانیان زویر بی !! « وه کو وه کیلی معتمدی
 سامی ینگلیز له کانی خوی دا نهی نهرمو !! » ئیتر گویبی خویان کهر کرد بوو ،
 نهو راستی به یان خسته و پشته گوی که دان نانی بی پیچ و په نا به رازو نیازو
 تاوانی نه ته وهی کورد له چوارچیوهی به کبته تی عراق داو ، به چون بهک
 سهر کردنیان له گهل نه ته وهی عه ره بی براده ریا له ماف و پیوسته کاندان ،
 بناغه په کی سخت و نه له قوه ، که همو بیرو باوه ریکی « جایبی خوازی » و
 دوبهره کی له سهر ووردو خاش نه بی ! ... هه وره ها راستیه کی تریان له بیرو
 خویان برد بووه ، نه ویش نه وه به که : راگرتنی دلی دراوسی خوشه و بسته کانیان ،
 له سهر حیسانی تیک دانی به کیه تی نیشتمانی و پشته گوی خستی به رژه وه نندی
 هه موی گهل له بهر خاتری چاوی کالی نهو سیاسته چه و تهی که ده وله تیکی
 دراوسی گرتویه ته بهر ، ههر گیز او ههر گیز ، پاشه روژبکی به اختیارانهی تیانابی
 بو گهل ...

وانه : سهر به خوایی نیشتمانی و سهر به خوایی ده وله تیک چ نرخیکی نه مینی
 نه گهر نهو ده وله ته سهر به خوایی ! به رژه وه نندی گهل که هی بخاتنه ژیر پی و بیکا
 به قوریانی دل نه ره نه اندنی دراوسی بهک که سیاستیکی چه وتی ناله باری
 گرتیته بهر ۱۹ نهی نهو دراوسی خوشه و بسته بو نه بی سیاسته (جوانه) که ی
 خسوی نه گوری ۱۹ ! وه بو نه بی حکومتی عراق خوی ماندو بگردایه بهم جوړه

شتانهوه له بهر خاتری ئه و حکومه تانه ، له دانانی سیاسهتی ولات دا ۱۹ .
وهلامی ئه م پرسیاره ئه وه به که بی بیچ و په نا ئه و حکومه ته که داگیر کهر
نای به به که وه هه رگیز سه ربه خو نه بوه ، به ناو نه بی !

داگیر کهران ، له ریگای نو که ره هه لقه له گوی کانه وه ، توانیار .
که داخوازی به کانی نه نه وه ی کورد بخته نه ژهری و هانی نو که ره کانیان دا که له گهلی
کورد به دن و به م جو ره هیزی چه کداری حکومه ت دای له گهلی کوردی
بی چه ک ، وه ژماره به کی زوریان لی کوشتن و گه لیکیشیان لی بریندار کردن ،
بی گومان مه بهستی داگیر کهران له م پیلانه نه وه بو که هه وینی توله سه ندن بنیژن
له بهینی کورد و عه ره ب دا بیجگه له بی بهش کردنی کورده کان له مانی نه ته وایه تی
شه رعی یان ... به لام گهلی کوردی ووریا ، که به شیوه به کی سرشتی باوه ری هه به
به دوستانه تی گه لان . به گورجی دوژمنی خوی دوزی یه وه و ، زو زانی به نیازی
په سی دلی دوژمنه کانی ... زور باشی زانی که ئه مپریالیست بوچی قه ساب
کاری به که ی (۶) ی نه یلوی له شاری سلیمانی قاره مان دا بهر پا کرد ۱۹ زانی
مه بهستی ئه مپریالیست هه لگرانی ناگری رقه به ری و دوژمنه تی به ، له بهینی کورد و
عه ره ب دا ، زانی مه بهستیان نه وه به که گهلی کورد ، له بائی ئه وه ی ناگری رقیان
ناراسته ی ئه مپریالیست بکه ن ، ناراسته ی برا عه ره به کاتیان بکه ن .

به لام گهلی کورد زو ئه م که له به ره ی گرت و رقی خوی راسته و خو
ناراسته ی ئه مپریالیست کرد ، که دوژمنی هه مو و گه لانه ، وه له م روه وه روژ
له روژ زیاتر خوی نزیک نه خسته وه له گهلی عه ره بی براده ری و ، تیکوشانی خوی
تیکه ل کرد له گه ل تیکوشانی عه ره ب دا و ، پاشه روژی خوی به ست به
پاشه روژبانه وه ، چونکه هه ردو کیان رو به روی دوژمنی هه ردو لایان وه ستاوون ؛
وه شان به شانی به ک تیکوشان له پیناوی ئامانجی پیروزیان دا ، ئامانجی زیان و

سەر بەستی ، ئەم تیکۆشانه تیکراییی بە بەردەوام بوو ، هەتا ئەهات لە یەک نێك تر
 ئەبۆ ئەوهو ، خویینی قۆربانی بە کانیان لە مەیدانی خەبات دا تیکەل ئەبو لە دژی
 ئیستیعمار ، هەتا داری ئازادی هاتە بەر ، ئەو داری گە کوردو عەرەب بە خویینی
 روله دلسوزە کانیان ئاویان دا ، بەلی هەنا بەرە بەیانی چوار دەیی تەمبوز ، کە
 سەرۆکی دلسوز شورش گەلی ئەقاند : شورش گەل و سوپا ، شورش کوردو
 عەرەب ، شورش ئازادی و دیموکراسی .

ئەمە دەرزیک بو لە روزی (٦) ی ئەیلولی ئەمەر .

گەلان هەرگیز دەرسە کانی تیکۆشانیان لە بیر ناچیتەوه .

سەر بەرزی و ئەمەردن بو قۆربانی بە کانی (٦) ئەیلولی ئەمەر .

مەرگ و سەر شوری بو دا گیر کەران و نو کەرانیان .

شورشە کەمان شورش گەلە بە تیکراییی ، سوپا هەمووی هاوبەشی
 تیا کردو ؛ روله دلسوزە کانی گەل ، لە هەمو سوچیکی عیراقەوه
 هاوبەشیان تیا کرد ... شورشە کەمان درێژەیی رێچکەیی شورشە یەک ئە
 دوا یە کە کانی گەلە ... رو بە روی زولم و زور داری بە درێژایی میژوو . .
 هەر وه ها شور کەمان ئە نجامی شورش ٩٢٠ و راپەرینە دوا یی بە کانه لە
 ٩٣٦ و ٩٤١ و ٩٤٨ و ٩٥٢ و ٩٥٦ . عبدالکریم قاسم

لە پایزدا ، پاش ئەوهی هەمو بەر هەم کو کرایهوه ، چەن پایویک
 منایکی رهشیان . خنکاند ، کە ویستیان بگەرنهوه ، هەردو گوی و
 پەنجە کانی هەردو دەسی و هەردو پێیان بیری و خستیانه گیر فانیانەوه ! ،
 یەکیکیان ویستی کە هەردو قویشی بیری و بیهتیهوه ! بەلام دو دەستە کە
 لەوه رهق تریون کە بیری ! ئەرسکین کالدویل

سهیره ! نان له وولاتی نان دا نه بی !!

نووسینی : معروف خزنده دار

موسکو : به کیتی سوفیه ت

به راستی به بیرما نه ته هات ، پاش ته و او کردنی قوتا بخانه ی ناو هندی ،
روژیک له روزان بکهومه ناو جیهانی ژماره وه . راسته ژماره زانستی به ، به چاویکی
بهرز ته ماشای نه کم ، چونکه پیوستی ژبانه ، به لام حهز نا کم من بکهومه ناو وه وه ،
چونکه هیچی لی نازانم . نیستاش که ته جمه ناو جیهانی ژماره وه دلنیام له وه که
تیا یا سهر نه که وم ، چونکه مهسه له که تاسانه !

نه مهوی بهم هویه وه بیره وه ری یکی تر بهینه وه یاد ، بیره وه ری ته و هاوری و
دوستانه ی که هاو خوندنم بوون ، له قوتا بخانه ی سه ره تایی و ناو هندی دا ... هر
ته وان ته زانن چهنه بهست ته بووم له دهرزه گانی ژماره وه ته و دهرزانه ی که پیوه ندیان
بهم زانسته وه هه بوو .

به لام نه ی خوینده واری بهریز ! نان ، بهلی نان وای لی کردم ، که له م
ووتاره دا بکهومه ناو زانستی ژماره وه ، بهلی ژماره ، بو ته وه ی بیت بلیم دوو که ره ت
دوو نه گانه چوارو ناگانه پینج ... نه م دوو که ره ت دووه تاسانه ، به لام نه ی نه گره ی
وا هه بوو باوهر بهم دوو که ره ت دووه ی نه کرد ، نه و گانه خو ناچاری چهنه
بهردیک له ته رزه که هه لگری و دوو بهرد بده به دهستی و ته مه دوو ، دوو بهردی
تریش ته مه چوار ، عه جایب له وان به هیشتا باوهر نه کا ، وه له وان هسه له کانگای
میشکیه وه بزانی ته م مهسه له ی دوو که ره ت دووه راسته ، به لام نه بی بلی راست

نی به ، چونکه مام نه پرایزمی پیر نهم مهسه لهی دوو که رت دوو ناکانه
چواری گهره که !

قهی ناکا ، نه و خوم و خوت ، پیکه وه دانه نشین ، نهی خوینده واری
خوشه و بست ، گفتو گو ته که بن لهم با به ته وه .

نه زانی من کابراییکی کوردی عیراقم که له به کیتی سوفیه ت نه ژیم هه تا
ماوه بیکی تر ، توش عیراقی یکی هیشتا نهم وولاته ت نه دیوه . به مهرجیک گفتو گو
ته که بن ته که بن ، نهم مهرجه سوودی ههردوو لامانی تیاید ، نه ویش نه وه به ، تا لهم
گفتو گو به نه بینه وه ، فه لسه فه و مبدأ و عانیه نه بی بجه بینه نه ولاره . راسته من کابراییکم
یه کیتی سوفیه تم خوش نه وی ، به لگشم به دهسته وه به ، توش کابراییکی با بلین
یه کیتی سوفیه ات خوش ناوی ، جا لیره من خوشو بستنه که ی خوم و توش رقه که ی
خوت نه بی بجه بینه نه ولاره ، تا نهم دانیشه کوتایی دی ، من کابراییکم
راست گوم ، باوهرم پی نه که ی . باسی شیکت بو ته کم نه رقم لی به تی و نه خوشم
نه وی بو نهم دانیشه ، توش کابراییکی باوهر به راستی من ته که ی له بابه ت
شیکه وه نه رقت لی به تی و نه خوشت نه وی بو نهم دانیشه .

له بیرته نووری سه عیدی بی گور ، ختوی و دهست و پیکه ی به دیواریکی
ناسینی چون تیمه یان له وولاتی سوفیه ت و هه وو کوماره میلی و دیموکراتی یه کانی
نه وروپا و تاسیا کرد بور ! له بیرته چون شورشی ۱۴ تیمووز دوستایه تی تیمه ی له
گه ل نه و وولاتانه ی دوستایه تیمان له گه لیانا هه بوو کرد به دوستایه تی بیکی
یه کسانی ، هه ر وه ها دهستی دوستایه تی بو نه و وولاتانه ش دربو کرد که پیش
شورش دهستان نه ته گه بشته ناو دهستان .

تیحه ، ره کو تازانی ، پیوستیمان به وه هه به که قوتاییمان له له ندهن . و
به رلینی روزناو و بلگراد بخوینن ، هه ر وه ها پیوستیمان به وه ش هه به که

قوتاییمان له موسکوو بهرلینی دیمو کرانی و وارشو بخوینن ، پاش شورش ئەم هەموو
شتانەمان بو ریک کەوت ، قوتاییمان بەرەو ئەم وولاتانە کەوتنە ری ، دەستیان بە
خویندن کرد .

کاکێ خوم بەینیکە شتیکی سەیر داهاووه ، بەنگو باوه ، دبارە خوم
شیواوه ، له بەغدا ، له حله ، له سلیمانی ، باسی شتیکی سەیر ئەکەن ، پیوەندی بە
ئیمهوه هەبە ، بەلی بە ئیمه ، ئیمه ی قوتایانی عیراق کە له یه کیتی سوفیهت ئەخوینن ،
ئەلین ئیمه نانی رهش ئەخوین ، سەرما ی سبیریا رهقی کردووبنەهوه ، گرانی یه ،
پارەمان نی یه ، بەلکو لەم یه کیتی سوفیهتە هەر پارە نی یه ، ئەمرین له برسانا ، ناچارین
ئەمە قبوول بکەین ، چونکە خانەخوینکەمان خوی له برسانا ئەمری ، کەوابی
کابراییکی برسی خوی نانی ئەبی بوچ میوان راتەگری ، ئەوا ئەو میوانی راگرت ،
میوانە کە بوچ ئەم دەعوەتە قبوول ئەکا ! بەتایەنی میوانی روژیک و دوو روژی نی یه !!
سبحان الله کەم ماوه میشکم بەهقی ، یه من ئەلین له دوزەخ ئەژی ، لەو کاتە ی زور
بە ئاسانی ئەتوانم بچم بو بەهشت ، دیارە من شیتم تارەزووی دوزەخ ئەکەم !
بەلام ، نا ، من شیت تیم ، ئەوان شیتن ، نا ، ئەوانیش شیت نین بەلکو خویان .
کردووه بە شیت ، پیری سمیل کلکە سەگ ، ئەودی له ئەندەن و پارێرو واشتون
دانیشتووه ، گەرگیهتی ، ئەمانە خویان بکەن بە شیت ، هە ی گەلور ئەمە ئەمسێله
ئەیکەن . .

ناچارم کاکێ خوم ، له گەلتا بچمه ناو جیهاتی ژماردووه ، ئەبی باوەریشم
پس بکە ی ، چونکە ئەو شتانە ی من باسی ئەکەم وە کو ، « دوو کسرت دوو ئەکاتە
چوار » ه ، وە کو (هیلکە سپی یه) یه ! خو ئەگەر باوەریشت ئەکرد وە کوشیتە کە
ئەو کاتە لیم بیوورە پیت ئەلیم : « جەهەنەمت لی پر بی » ! ئەوهشت له بیر
نەچی مەرجمان کردووه ، خوشویستنه کە ی من و رەگە ی تو ، لەو لاوه مان .

داناوون تا لهم دانېشته کوتایمان دی .

تهزانی وولاتی سوفیهت پانزه کوماره به کی گرتووه اه ژیر ناوی « به کیتی کوماره کانی سوفیهتی سوشیالیستی » : شش به کی هه موو زه وی داگیر کردووه ؛ نزیکه ی شش جهوت زه ریای هه به ؛ ناوچه ی وای هه به سالی دوانزه ی مانگی سه هول به ندانه ؛ ناوچه ی واشی هه به پله ی گهرمای ته گاته چل و شش وه کو به غداو به سره ی لای خومان له هاوین دا . ده شته کانی ئو کرابنا مایه ی سالیکی گهنم و جوی ؛ نهک ته نیا به شی (۲۱۵) ملیون کهس نهکا ؛ به لکو به شی نه م هه موو خه لکه نهکا بو چند سالیک - اه جهنگی جیهانی دووه م دا ته له مانه فاشسته کان په ریزه کانی ئو کرابنا یان هه موو سووناند ؛ که چی کهس له برسانا نه مرد - لوکه و برنجی تاجیکستان ؛ مهرو مالاتی قهره غیز ؛ نهوتی نازریجان ؛ میوه ی نه زمه نستان و گورجستان ؛ ماسی ناو زه پاکان . له به اتیقه وه تا زه ریای سپی روژ هه لات ؛ له زه ریای ژوورووه وه تا زه ریای قه زوپن و رهش و نازوف ؛ فابریقه و ئاسنه کانی ئورال ؛ هه موو هی نه و نه وه ی سوفیه تهر . . له وانه به ایم پرسی که ته مه ریکاش ده وله مهنده ؛ به لی ته مه ریکا ده وله مهنده ؛ من له گهل توم ؛ به لام اه ته مه ریکا رو کفله رو فورد دانه نیشن ؛ به هوی ته مانه وه به ملیون کریکار بی نیشن ؛ سوفیه نیش ده وله مهنده به لام رو کفله رو فوردی لی نی به ؛ که ته مانه ی لی نه بوو دیاره نه م هه موو سامانه بو هه موو خه لکه که به ؛ له بهر نه وه به سی نیشی لیره نی به . نیمه ی کوتایانی عیراقیش وه کو ته بیخی میوانی نه م وولاته ده وله مهنده یین .

ههر ئیستا ، په له مه کهه ، ته چینه ناو دهرزی ژماره وه ، وه به ژماره باسی خانه خو بیکه ی خومانیت بو ته کهم ، دوا به دوا ی ته ویش سه ریک له ژبانی ئابووری کوتابی به کانمان ته دهن . ته وانه ی له بهر لینی روژ ئاوان ، بو بهش باسی نه م بهر لینه ته کهم چونکه کراوه به دوو کهرته وه ، کهرتی روژ هه لاتی خه ریکه لانه ی ویرانی

جهنگى دووهى چاك نه كانهوه ، وه كهترى روژ ناواى له هه موو شتىكى دا لاسايى
 نه مهريكا نه كانهوه ، بهلكو نه مهريكا خوى نهيهوى بيكا به پارچه بيك له خوى .

قوتابى عيراق كه نه گانه فروكه خانى موسكو ، به هوى باليوز خانى
 عيراق و به كيتى قوتابيانى عيراقهوه زانستگا نه دوزينهوه ، بو سهيهينى چهند سههه
 روبليكى نه دريتى نه گهر سههري مانگ نريك بى ، نه گهر سههري مانگيش دوور
 بو ، نهوا مووچه بى مانگيكى نه دريتى ، دوا به دواى نهه روژه نه خريتهه پولهوه ،
 بو فير هوونى زمانى رووسى ، روژى چوار دههه نه خويناى بو ماوهى شهش مانگ ،
 نهجا نيمتيجان نه داو سهه نه كهوى و نه چى بو خويناى نهوزانستى بهى بوى هاتوهوه .
 بو سههري مانگى به كهههه جگه له مووچه كهى خوى (٢٠٠٠) سى ههزار
 روبلى نه دريتى ، بو جل و بهرگى زستان ، مهيس له جل و بهرگ . پالتوو كلاوى
 خورى و پيلاوى نيرهيه ، چونكه هينه كانى لاي خومان به ههچ جورى بو نيره
 دهست نادهه .

نهه قوتابى به بههه پارهيه نه توانى نهه شتانهى لاي خوارهوه بكرى :

	روبل
پالتو - چوارسال له بهرى نهكاو به يادى نيره نه بهينهيهوه وولات ، نه گهرچى به كهلكى لاي خوشمان نايى .	١٢٠٠
كلاوى خورى .	١٠٠
پيلاوى ناواخن خورى ،	٢٨٠
بيجامهه زستان ، بو خشكهه سهه نه فريش دهست نه دا ،	١٨٠
وينه گريكى ناياب ، ناوى « ميره » ه ، وانه « ناشتى » .	٥٠٠
قهههه پاندايىكى « ليننگراد » يا « چينى » له بابتهه پاركههري (٥١) ه .	٨٠

۱۰۰ (ده) فھرھه نڱو (ده) ده فٿهرو (دوو) کٿيبي زماني روسي -
 فھرھه نڱه کان (عھره بي - رووسي ، رووسي - عھره بي ، کوردي -
 رووسي ، رووسي - کوردي ، ٿينگليزي - رووسي ؛ رووسي -
 ٿينگليزي ، فرھنسزي - رووسي ؛ رووسي - فرھنسزي ؛ ٺهله ماني -
 رووسي ؛ رووسي - ٺهله ماني .

۲۴۴۰ ھه مووي .

ھيشتا (۵۶۰) روبلي بو ٺه مينٿه وه ؛ ٺه تواني دياري پي بڪري و بو
 مالهوهي بنيري ؛ ٺه گھر ٺه مھشي ٺه ڪرد ٺه تواني بهم پارھه به راديوگراميڪ
 بو خوي بڪري .

قوتابي عيراق ليره دوو جورن ؛ بهشي دكتورا (كانديدات) مانگانه يان
 (۱۵۰۰) روبله ؛ كه ٺه گانه (۵۳) دينار ؛ قوتابي ڪوليه ؛ پاش قوتابخانهي
 ناوهندي مانگانه يان (۹۰۰) روبله ؛ كه ٺه گانه (۳۲) ديناري خومان .

ديناريڪ = به ۲۸ روبل .

روپليڪ = به ۱۰۰ ڪوپيڪ .

ٽيمه ليره باسي قوتابي بهشي دكتورا ناڪهين ، بهلڪو له ٺياني قوتاياني تر
 ٺه دوپين ، چونڪه ٺه وان مانگانه يان له مانه باشتره . با به يادي قوتابخانهي
 سهه تايي و ناوهندي به وه بچينه ناو ٺه م ده رزه تازه ٺه ماره وه ، بزائين ٺا به ٺه م
 قوتابي به ٺه تواني بهم پارھه به ٺي يانا ؟

روپل

۳۰ ڪري ٺوور له بهشي داخلي بو مانگيڪ .

۱۲۰ بو ناني به ياني مانگيڪ ، روپي [۴] روبل .

۱۸۰	بو نانی نیوه روی مانگیک ، روزی [۶] روبل .
۱۸۰	بو نانی نیواری مانگیک ، روزی [۶] روبل .
۴۵	جیگه ره بو مانگیک ، پاکه تی به روبل و نیویکه ، بیست جیگه ری تیایه .
۶	بو سایوون [۴] قالب بو مانگیک .
۶	بو حمام [۴] جار له مانگیکا ، (بهشیکی کم له داخله کان حمامی تیایه) .
۳	بو سهرناشین دوو جار بو مانگیک .
۵۰	بو جل شوشتن و له توتوودانی بو مانگیک .
۶۲۰	همموی .

له مانگانه که ی [۲۸۰] روبلی بو نه مینته وه ۰۰۰ یوچی ؟

بو هاتوچو ، کری ی (میتر) ی ژیر زهوی نیو روبله ، نهفتویوس [۴۵] کوپیکه ، تریلیوس [۴۰] کوپیکه ، تراموای [۳۰] کوپیکه . بو سخاته ، نرخ ی [۱۰] کوپیکه . زهرفی نامه بی پاره یه ، چونکه زهرفه که خوی پولیکی پوسته ی [۴۰] کوپیکی پیوه یه ؛ هه ره به [۴۰] کوپیکیش نه یفروشن . کتیب و کاغزه زو دهفتهر تا راده ییک ههرزانی پیاو باوه ره به نرخه کانیا ناکا . بو به لگه نه م باسه بچوو کهت بو نه گیرمه وه ، من و هاوریم عزالدین چو وینه نامه خانه ییک بو کتیب کرین ؛ بو نه وه ی به هوی وه فندی ماموستایانی عیراقه وه ؛ نه وانهی بو سهردان هانبوونه نیره ، بیاننیرینه وه وولات ، عزالدین کتیبی « گولستانی سعیدی » کری بو باوکی ، [۷۲۰] لاپه ره ی پارچه ی فولسکابه ، شیعه ره کان به زه نگوغراف به خه تی فارسی چاپ کراون ، له لای چه پیشه وه

همموو شيعره کان گورراون يو زمانى رووسى ، له بلاو کراوه کانی ناموزگای
 روزه هلات ناسی سهر به ناکادیمیهی زانستی سوفیه ته ... نه زانی به چهند ۱۹.
 به [۲۶] روبل ، له دیناریک که متر ، منیش کتیبی چوارینه کانی خه یامم کری
 بو ماموستا نجم الدین مهلا ؛ دوو بهرگه ؛ بهرگی به که می روتوگرانی کونترین
 ده سنووسه ؛ بهرگی دووهمی چوارینه کانه به فارسی به تیپی چاپ ؛ له گهل
 ترجمه می رووسی ؛ نهمشیان له بلاو کراوه کانی نه کادیمیه به ؛ نه زانی به چهند ۱۹.
 به [۷] روبل یانی [۲۵۰] فلس !! ههر لهم خدیامه عزالدینش دانه بیکی نارد
 بو ماموستا محمدی مهلا که ریم .

نانی رهش ، به لی نانی رهش ، نهی که هم نانه ره شه خوشه ! ! خو له نانه
 سپی به که هدرزانتی نه به ، نرخی ههر وه کو نه وه ، له چیشخانه کاندای بی پاره به ،
 له نانه و اخانه کاندای نرخی ههرزانه وه کو نانه سپی به که . نازانم بوچ ههریاسی نانی
 رهشی نیره نه کهن ، باو کم خو ههر ایره هم نانه ره شه نهی به ، له همموو نه وروپا
 هه به ، من به چاوی خوم دیمو له بهرلین و فیه ناو ستو کپولم خواردم . قونابی به
 کورده کان له کونگره ی پیسجه می خویندکارانی کورد له نه وروپا له بهرلین ، که له
 همموو پایته خته کانی نه وروپا وه هاتبوون نه یانوتوت هم نانه ره شه ، له کونه وه
 له همموو نه وروپا هه به ، دختره کان نه لاین بو ته ندورستی هم نانه ره شه له نانه
 سپی به که باشتره ، خو نه گهر جهزیشی لی نه که ی ، نانی سپی زورو زه وه نده به ،
 نیمه بهش به حالی خومان هندی جار هم نانه ره شه نه خوین چونکه جهزی
 لی نه که یین .

ننجا کاسی خوم ، با سهریکی ژبانی تابووری قونابی به کانی بهرلینی
 روژناو اشمان بده یین ، بویهش ته مهوی باسی ژبانی تابووری نه وان بکه م ، چونکه
 لی نه زانم ، به هوی کونگره ی پیسجه می خویندکارانی کورد له نه وروپا (ده)

روژ له بهرلین ژيام ، له ههر دوو بهرلین ! بهلام ههر باسی بهرلینه کهمی روژ تاوا
 ته کهم ، چونکه تا ئیستا له کهسمان نهیستوووه که لهم بهرلینه دا روله کانمان
 له برسانا تهمرن !

دهرزی به کهمی زانستی ژماره مان له موسکو کوتایی هات ، با بچینه ناو
 دهرزی دووهمی زانستی ژماره وه ، بهلام له بهرلینی روژ تاوا ، نهوه تهختی
 رهش و تهباشیرو مهیدان !

له بهرلینی روژ تاوا گهلی قوتاییمان ههیه له سههه گهرفانی خویان نهژین ،
 له ماله وه پاره یان بو تهچی ، با بلین بو ههر به کیکیان [۳۲] دینار نه نیری ،
 هیدهی [۹۰۰] روبله کهی که له به کیکی سو فیته تهدری به قوتایانی عیراق .

دیناریک = به ۱۱ مارک .

مارکیک = به ۱۰۰ فنیک .

واته مانگانهی ههر به کیکیان [۳۵۲] مارکی ته له مانی به .

	مارک
کری ی ژوور بو مانگیک ، ته بی خوی به دوایا بگهری و یگری .	۶۶
بو نانی به یانی مانگیک : روژی مارک و نیویک .	۴۵
بو نانی نیوه روی مانگیک : روژی [۳] مارک .	۹۰
بو نانی ئیواره ی مانگیک : روژی [۳] مارک .	۹۰
جیگه ره بو مانگیک . پاکه تی به مارکیکه : [۱۲] جیگه ره ی تیا به .	۳۰
	<hr/>
هههوی	۳۲۱

مانگانه [۳۱] مارکی بو نه مینته وه ، بو سا بوون و جهامو جل شوشتن و
 سههه تاشین و ههههو شتیکی تریش ، وه نه وه ی سهههه بی لیره دا نه وه یه که ئوتوموبیل

له بهرینی روژ ناوا ، به یانی به [۳۵] فنیکه ، نیوهره به [۴۰] فنیکه ، شهو
به [۶۰] فنیکه !! « ماشا الله لهوی جهلامانی » !! نهمه شی وا !! .

تیر کاکلی خوم ، نازانم نا ئیستا بیرو باوهرت چی به لهم بابتهوه ، باوهرت
به قسه کانی من هدیہ یانا ؟ . من له پیشهوه ووتم : تا نهم دانیشتهمان کوتابی دی ،
نهمه له بیر خوم نهدیمهوه که وولاتی سوفیهتم خوش تهوی ، وه به دوستیکی
راسته قینهی نهتهوه وولاته کهمی دانه نیم ... به دایک و خوشک و باوک و برای
قوتابی به کانیان بلی ، روله کانیان زور باشن ، به زانست و تافی کردنهوه یکی بهرز
ته گهرینهوه وولات ، ههرگیز نهو میوانداری به حاته می بهی به کیتی سوفیهت له بیر
ناکهن ، باوهریش بهو قسه پرو پروچانه مه کهن ، نهو مه تلانهی له ناو فابریقه کانی
ئیستیمار ساز ته کرین ، وه له ناو گه لا بلاو ته کرینهوه .

له گهل « جهمدی » نه لیم :

ره بی مووی لی بی زمانی په نجه کانی هه لوه ری .

ههر کهسی گوشه ن به دهردی کولخه نی دوزه بخ به ری .

هه مو هیرمان ، هه مو دهسته لایمان له گه لوه هه لته قوی ،
ههر ریگه یه که ته یگرین ههر هویدک که به کاری ته هینین ، گهل
دروسی ته کات .

به پال پستی گهل دوژمنمان شکاندو زال بوین به ههر هه موو
سه ختی به کدا ...

ئیعه تدها چه کیکی په نامه کیمان هه یه ، نه وهش به کیه تیه کی
ته واوو به وه له گهل گهلدا ...

تسو تیه

هەر بژی یادی شیخ محمودی نه‌مر

۹۷

نوی مانگی تشرینی په کهم چوارسالی ره بهق تی بهری به سهر کوچی
دوایی قارهمانی کورد شیخ محمودی نهمردا ...

بی گومان نهتهوهی کورد ، وه کو ههموو نهتهوهیهکی سهر روی نهم چیهانه
ههقیهتی شانازی بکات به میژوی تیکوشانی خویناوی بهوه ، شیخ محمودی نهمرد
یهکیکه لهو قارهمانانهی نهتهوهی کورد ، که له تی کوشانی نهتهواپهتیدا دهستیکی
بالا و جیگایهکی گهورهی ههیه .

خوو رهوشته بهرزهکانی شیخی نهمرد سهرههستیکی گهورهیه بو نهتهوهی
کورد ... نهم بلیمهته ههتا کوچی دوایی کرد سهری شور نهکرد بو داگیرکرد ،
سهرهرای سزاو تازارو ناههمواری وهزعی سیاسی ، سهرهرای پیلان و تازاوهی
نیستیمارو نوکهرانی ، روبهروی هیزی چهکداری بیگانه و داردهستهکانی
جهنگاو ، چین لاپهربهکی پیروزی خسته سهر میژوی پرشانازی نهتهوهی
کورد ...

نهتهوهی کورد که یادی شیخی نهمرد زیندو نهکانهوه ، له کانگای دایهوه
سهری ریز دانه نهوینی بو نهوو بو ههموو قوربانی بهکانی نهتهوه ، پهیمان تازه
نهکه نهوه که تا دوا ههناسهی ژین له خهبات دابن و له تیکوشان کول
نهدن . نا تازادی نهتهوهی کورد وه نهگر نهوه له ههمو سوچیکی
کوردستاندا شان به شانی نهتهوه تازادی خوازهکانی دراواسی و نهتهوه
دوستخوازهکانی جهان .

بژی یادی شیخ محمودی نهمرد
بژی تیکوشانی نهتهوهی کورد له پیتاوی .
ناشتی و تازادی و سهر بهخوبی دا .

روداویکی پر تازار

روژی ۹۶۰/۸/۳۰ تیکوشه‌ری نهر عدنان حسین خداداد، نه‌ندامی کومه‌لی خویندکارانی کورد له‌ئوروپا، له‌گه‌ل (۷) براده‌ریا به‌تومبیل گه‌رانه‌وه له‌بهرلینه‌وه بو‌میونیسخ، واهه‌لکه‌وت‌تومبیله‌که له‌ریگه‌لای داو وهرگه‌را، نه‌مه‌ش بو‌به‌هوی مردنی عدنان و بریندار بونی چهن براده‌ریکی ... لاشه‌ی نه‌م تیکوشه‌ره ئیواره‌ی ۹۶۰/۹/۴ گه‌یشته به‌غدا، له‌فروکه‌خانه‌دا پیشوازی به‌کی گه‌وره‌ی لی کرا ...

کوچی «عدنان» زبانیکی گه‌وره بو له کومه‌لی خویندکارانی کوردو، هه‌مو قوتایه‌کی کوردی دلسوز، داخیکی ناسور بو بو هه‌موو دوستیکی کورد ... چونکه نه‌ندامیکی به‌که‌لک و گورج و گول بو، هه‌ر له‌بهر نه‌مه کومه‌له‌روژی کوچ کردنی نه‌م براده‌ره تیکوشه‌ره، روژی (۳۰) ئابی کرد به‌روژی تیکوشانی قوتایانی کوردوستان، بو زیندو کردنه‌وه‌ی یادی نه‌م شه‌هیده نه‌مه ...

ده‌سته‌ی نوسه‌رانی «هیسوا» خه‌مو په‌ژاره‌یان ده‌رته‌برن به‌م بونه‌وه، وه‌خوبان به‌هاوبه‌ش نه‌زان له‌گه‌ل خیزانی نه‌م براده‌ره کوچ کردوه ... هیوادارن که چاریکی تر توشی ناخوشی ودها نه‌بن. سه‌ربه‌زی و نه‌مردن بو براده‌ری کوچ کردوو، عدنان سه‌رکه‌وتن بو تیکوشانی نه‌ته‌وه‌ی کوردی ناشتی و ئازادی خواه.

ئەي شىعر...!

ھەلبەستى : ابوالقاسم الشابى
كورينى : كهرىم شارهزا

ئەي شىعر! تو ھاۋارى
دەنگدانەۋەي ئازارى
تو چورراۋەي خوينتاۋى
فرمىسكى قەتسماۋى
پوختەي واتەي فرىشتەي
گرىنەرى زەمانەي
نەغمەي شەپولى جوانى
شادمانى دلانى
وورشەي نەگرىجەي خاۋى
تاسەو شەۋرى لاۋى
گورانى خوشى گولى
سروشى مىشكو دلى
جوانى پررشنكى سوورى
لەرمەي شەپولى نوورى
بلوبرى خەۋنى يارى
زمانى روزگارى

گىئانى پەستو بىزارى
دلى زارى دلدارى
زامى دىئەي دىرىنى
ئاۋپىلۋى چاۋى زىنى
ھەناسەو ئاھى غونچەي
ئاۋازى خەمبەخشى نەي
ئەفسوۋنى نەحرى قوۋلى
خوشى پەستو مەلوۋلى
يارى خەندە بە لىۋى
جولەي ساۋاي بىزىۋى
چرىكەي بولبولانى
رابەرى عاشقانى
سانى روزئاۋا بوۋنى
كانى تارىك و روۋنى!
دەنگى كەمانى گىئانى
بىزەي لىۋى زىئانى

چیزوکی ژماره

نوشته کهی ئامینه خان !

حسین قزلی

.....

قاجرو کانی پانکه دو دین له ناوچهی بوکان . هاوکوشه نن ، سنورو
سهراوه ردیان پیکه وه به و جوتیان له بهک ته گهرته وه .

شیخ نهحه هدی کانی پانکه (خوالی خوشی) به سه رینی خوی مالی له
کانی پانکه بو . خه یکی خوش کردنه وهی شیت و هار بو ، بو هه مو ایش و اوف و
دهرد و نازاری نوشتهی نه کرد . به هات و هاواری هه مو که سه وه بو ، هه رگیز
ماندویی و شه که تی نه نه زانی چه ، نازانم و ناتوانم و پیمناگری به ده ما نه ههات .
خوای لی رازی بیت بو کاروباری خه لک زور جه لده و خیراو چوست و چالاک بو .
له دوعاو نزا ، له نوشته و جادو ، له تیروانین و فال گرتنه وه ، له پروپیتسه و
داوده رمان دریغی له موسلمانان نه نه کرد .

دیاره موسلمانانیش بیریان له مه کرد بو وه ، که نه م پیاوه شه وو روژ
خه ریکی نویژ و تاعه تی خواو ایش و فه رمانی نه وانه ، کارو کاسی پیناگری . وهک
نه و له ریی خوادا به هه مو هاوارو بانگیکی نه وانه وه هه به و نه گانه فریایان ،
نه مانیش نه بی شهرم بیانگریت و به دهستی به تال نه چنه خزه ته تی . دوعاو نزی
بی خزهت ، نوشتهی بی سه رقه له مانه ، ده رمان و تیماری بی اولیفهت ، کار ناکات .
نه مانیش خیریکیان ده سگیر ناییت و نه ویش نفوسی نه شکی ! روژو شه و وهک

قهتاری رهش و سپی به دواى یه کا تینه پهرین ، نهم دهمی به سلاو سه ندانه وه و چاکو خوشیو دوعا خویندنه وه خهریکو ، ده ستیشی له نواشته نوئین و گروگیا کوتانا بو . خه لکیش دهم به سلاوو پارانه وه و ده ست به دیاری و پشت به کوله وه له هاتوچو دا بون .

ههر دولا پیک هاتبون و سهرو دلخوش بون . نهم بژیویکی باشی ده سته کهوت و گوزه رانیکی چاکی نه کردو دارایی و سامانیکی جوانی پیکه وه نابو ، له سه هر هیچ په کی نه نه کهوت .

نه وانیش کاروباریان هه لسه سوراو ، عه مر و مالیان به زیادته بو ، ده ردو به لایان له کول نه کهوت .

به لی و ابو ! هه ست و ناگا پادشای له شه و فه رمانی له ناوچه ی پاشایه تی خویدا ره وایه و له سه هر سه رو چاوانه !

نه وان لایان و ابو وایه ، جاتو ههر بلی : و ابو و اچو - به چی نه چیت ؟ ههر وه کو خوی نه یقه ره مو : (دنیا فانیه و بو کهس تا سه ر نامینیت ، نه وه ی بمینیته وه ههر چاکه یه !) پاش نه وه هه و چاکه و خزمه ته ی به خه لکی کرد له دنیا ده رچو ، به ره و قیامت کوچی کرد . به لام نهم وه ک هیندی پیاوچاگانی تر نه بو ، جگه له چاکه گانی نه نیا سامانیکی باشی بو مناله گانی جی هیشته و ، ئیتر بوی نه کرا دی و خانوبه ره و شتی واکریت .

مناله گانی له گاتی خوشی و تیرو ته سه لیدا چاوبارن پشکو تبو ، خوشخورو خوشدرو نازبه ر و درده بون ، ناگایان له سه ره تایی ژبانی باوکیان نه بو ، نه یانته زانی نهم مال و ده وله ته له کوی پهیدا بوه و ، نهم به نندو جوگه یه بناوانی له کوی هه لگیراوه . ژبان خوش ، دارایی زور ، هاتوچوی خه لکیش نه نه پسایه وه ایتر چی ؟

باشه ، نهمان خافلابون و بهرجهوه ندى دنيايان نه كړدو ، نهى باوكيان
 بو فيري پيشه كهى خوى نه كړدن و بهزه يى به موسلمانانا نه هاتپوهوه ؟
 منيش ودهك تو له تاريخكاييدام ! تو بليسى وه كو له ناوياانا باوه : له ترسى
 نهمه بويت كه نهوان ههولى ده ميان بوو ، ههززه كاربون ، نهترسا پييان راگير
 نه كريت و تيا بشويون يان نه بته ويست رازى نپيى پيشه و هونه رى خوي بليت كه
 (رازى نپيى هونه رو پيشه نه نانهت نيستاش خوشه ويسته) ؛ يان به دارايى و
 سامانه كهى لي يان دنيا بوه ؟ .

بهلام قسهى خومان بيت و له ناومان دهر نه چى ، چيان پي بلي و چيان
 فيركات ؟ خوى چى فير بو بو نا له وانى بشارته وه ! كارو ده سولات به خوايه نهو
 بلي چى و چپكات ؟ ، بهشى نهمانى تيانه بو !

مناله گانې ره نجيان تيا نه دا بو ، پشتيان پي به وه نه به شا بو ، دواى باوكيان
 شش و بيش لي يان داو ته خشان و په خشان يان كړد . خوا نهى برى نه وه نده زور بو
 بهم جوړه ش بهشى چه ند ساليكى كړد . كوره كان كه هه ربه كهى له ژنيك بون به ره و
 دوا جيا بونه وه و هه ربه كه يان مال و حالكي بو خوى بيكه وه ناو ، ودهك جوچكى
 كه چه له پره وازه بور . له بهر ده سته ننگى و نهمانى دارايى و سامانى ميراني
 رويان كرده ماله خالوانى خوويان و مرېدانى باوكيان و ، نامينه خان و برا
 پچكوله كهى و دا يكه كه يان جى هيشت . نه وهى له و ناوه دا ده سه ووسان و داماو بو
 هه ر نامينه خانى چاره رهش بو .

ديسان تا دا يكي ما بو هه ر باشتريك بو ، چونكه دا يكي هه ر چه ند پيرو
 په رپوت و كه نه فت و پهك كه و ته بو ، جيگه ي پيرو باوه رى خه لك بو ، به پيروزيان
 نه زانې و به چاويكى موفهرك تماشا يان نه كړد . به تايبه تى له ناو ژنانا دم و نفوسى
 به پيت و به ره كهت بو ، بهلام (نه هاتى چا كه قورتى خراپه) دواى جيا بونه وه و

تهفرو تونا بونی براکائی زوری نهخایاند دایکیشی نهمهگی بهجی هیناو دواى باوکی
کهوت بو شاری خاموشان .

تامینهخان خوی مایهوهو برا چکوله کهی !

تیتر تامینهخان بو به گه وره ی مال و جی نشینی باوکی و جیداری دایکی و
بتاوانی برا چکوله کهی ، نه بو ایش و کاری مال بکات و بو چاکو خوشی و دوعاو
نزاو دهرمان به دهم خه لکیشه وه بیت کاری به وه چاک بو له وه ختی خویدا
تاقه کچهی باوکی بو (کچیش خو شیرینکه ره) باوکی خوشی نه ویست و بهر
دهستی خوی پیته کرد ، سه بارهت بهمه هیندی ریو شوینی ایش شاره زابو ، بری
دهرمان و گیاو گزیشی که له وه ختی خویا بو باوکی جی بهجی نه کرد نه ناسی و
فیری به کار هینانین بو بو . له دیی خویان و ناوایه کانی دهورو پشتیانوه کورو
کچ بو دوعای چهورو شیرینی و پیک بران ، ژنو پیاو بو منال بون و دهم بهست و
داو دهرمان رویان تیه کردو سهریان قال کردبو .

تامینهخان وهک جوان نه بو نه وه ندهش دزیوو ناشیرین نه بو کس
نه یخوازی ، له تافی جوانی و نوخشی پیگه یشتیا که له گهت و پانو پورو به ژنو
بالایه کی ریک و پیک و لهخت ولارو دارو باریکی باشی بو ، به لام دیاره بوره پیاو و
کوره وه رزیر هاوشانی نه و نه بون و داوا کاریکی تریشی نه بو ، له بهر نه مه
مایه وه . به سهرینی دایکی مهیدانی تیکه لی کورو کال و مهودای باس و خواسی
له گهل گه وره کچ و جوانه ژاندا نه بو . ناچار به هیوای روژی بهخته وهری دوانی
به جهرگی خویا گرتبو ، که بن و بهینی دلداری نه ته زانی و تا گای لی نه بو .

تیترا ، که راسته و خو ، به ره و روی هه مو جوره سکالاییکی دلداری وه هه مو
چهنه رازو نیازیکی کچینی و کورینی بو وه ، له ژیر سهر به رشتی دایکیشیا نه ماوه ؛
ههر چند هاتو چوی مانگ و سالانی زور به سهریا شوینیا . کردوته دیمه نی و

گوناکانیاں سیس و مہمکہکانیاں بل کردوہ و چہناگہیان داچورا ندوہ و تالی سپی بان
 خستوتہ سہری و ددانیاں کھل کردوہ ، بہلام وک تری شہراب کہ تاخوی
 بخواتوہ توندتر تہیت ۔ تہمیش زیاتر دہرونی بلیسہی سہندبوو دلی گری
 گرتبوو ، ایتراچاربو لہ گہل کوروکالا لہ کاتی دہرمان پیدان و نوشتہ کردنا چاو
 برکینہ بسکو ، دو جہفہنگ و دو زہردہخہنہی دلترانہش آلوگور کات و ، جارو
 باریش لہ گہل تہوانہی زور دلگیر بن لہ چاو داگرتینکیش دریغی نہکات ۔

لہ گہل کچولہکان و ژنہ دلترہکانیش لہ باسی دلداری و کردنہوہی گری
 دلی خوی و ہاویر کردنی جوان و ناشیرنی لاوان و ہرزہ کارو کوروکالی ناوایی
 لمزہ تیک بہری ۔

ٹامینہ خان بازاری گہرم بو ، ہہر کہسہ بہ خہیالیک و ہہریہ کہی بوکاریک
 تہچونہ لای و ہہمیشہ مالہ کہی جمہی تہہات ۔

براکانی لہوہ توره بون کہ خہلکہ کہ سہریان کردوتہ ٹامینہ خان و دیاری
 بو تہبہن و خیر و بیریاں ہہمو بو تہوہ و تہمانیش کہس رویان تیناکات ۔

تہمارن با نہخویندہ واریش بن بہ سہرومیزہریکی زل و ریشیکی پانہوہ
 زرتہی چاویان بیت و ٹافرہ تیکیش لہ جیگہی باوکیان دانیشیت و بازاری
 واگہرم بیت ۱۹

براکانی لسی کہوتنہ توپ و تہشہر ، ناوو نیتکہہیکی زوریان دواخت و
 ہہزاران بہیت و باویان بو ریکخت ۔

ٹامینہ خائیش بہ نورہی خوی دہسہووسان نہویستاو ٹاکاری دزیوو
 کردہوہی ناپہسہندی تہوانی بو خہلک درخت و لسی کردنہ قاوو تہیگوت :
 ہہرچی بہ منی تہلین خویان خراپتر تہسکن ، تہگہر تہلین نہخویندہ وارم نازانم
 دوغاو نزابکہم ، تہوانیش وک من نہخویندہ وارن و ہیچ نازانن ، تہگہر تہلین
 دیاریم بو دیت تہوانیش ہہر بہ نانی خہلک بہری تہچن ، تہگہر تہلین من بہ دہم

پیاوان و کوروکالی نامه حره مهوه نهچم ، نهوانیش ته نانهت به سه ری نی باو کیشم
به دم نافرته و کیچ و کیژی نامه حره مهوه نهچون . خو من له سایه ی خواوه
له ریگه ی هیچیشا نیسم و له ری خوادا خزمه تی خه لک نه کم و ، نه لیم با
وه جاخه که مان کویر نه بیته وه ، من بهم آفره تی ه ی خومه وه حورمه تی جیگا کم
را گرتوه ، که چی نه وان بو رابواردنی خویان بلاوه یان لی کردو ه هر به که ی
روی کرده لایه ک !

خه لکه کهش نه بانسه توانی مرشدزاده کانیا ن به درو بخه نه وه ، ناچار بون
بروا به هر دو لایان بکه ن و ، وورده وورده تیگه یشتن نه مه بناغهی بوشه و
(کیشه له سه ریغهی مه لایه) و تمم گیره و کیشه و هه را و به زمه ه هر بو
کروسا نده وه ی نه وانه ! نیتر لی یان ته کینه وه و وازیان له هه ردولایان هینا .
نهمینه خان که هاتوچو که ری نه ما و دیاری و کوله باری لی برا ، ناچار بو
خسوی به مالان و له کانی نوخسه شا به خه رمانانه وه بگه ری ، نوشته بکا و دوعا
بخوینی و شت ده سخات .

بو هاتوچوی سه ر خه رمانان گویریژی یکی په بیدا کرد له م سه ره وه سواری
نه بو ، له و سه ری شه وه خه له ی لی نه نا .

خه رمانه کانی کانی پانکه ی ته وا و کرد بو ، نانی سالی کو کرد بو وه .
نه بچار بو جل و بهرگت و پیدا ویستی مال نه به ویست هیندیکی تریش کوکاته وه و
بیفروشی . نیتر تا سالیکیکه پوشته و په رداخ و تیرو ته سل رابویری .

گویریژی کورتان کردو ایسی سواریو به ره و خه رمانه کانی (قاجر) ، که
له ناسوگه ی کانی پانکه سه ر که وت ، له پی ده شتیدا ، که زوری نه نه ما بو سه ر
چهمی (ته ته هو) خه رمانیکی گه وره ی به دی کرد ، به دلیکی خوش و نه مایه کی
زوره وه ، وولاغه که ی به ره و خه رمان لیخوری ، زوری نه خایانده گه یشته پیشه وه ،
تعامشای کرد ره شیدی مام هه باس که باوکی به که ده وله مه ندی قاجر به ته نیا

لهوی بهو به کاوه خو شهن نه کات ، بهلام چهند مالوسکهی گه وره ی سور کرده .
 نامینه خان سلاویکی کردو هیندی دوعای له ژیر لیوه وه خویندو فوی کرد
 به سهر خهرمانه که دا ، پیت و بهره که تی تیکه ویت و بی چاوی بی بیت .
 رهشید که کوریکی گه نج و ههرزه کار بو ، دهستی له شان هه لگرت و هات
 به دهم نامینه خانه وه . زوری به خیره اتن کردو دوی ساردی له ممشکوله که بو
 تیکرد ، تا تینوایه تی بشکیت . له ژیر سیهری که پره که دانیشن و رهشید
 دهستی کرد به چایی لینان و له به ریشه وه چاکو خوشی بان نه کردو هه والی
 کس ؛ کاری به کترین نه پرسی .

نامینه خان هه والی خه جیسی خوشکی رهشیدی پرسی ، رهشید گوتی دوی بی
 خوازینیکه ری هاته سهر و دامان به شو ، نامینه خان که باسی شو کردنی بیست
 برینی دلی کولاره و ناخیکی هه لکیشاو گوتی ، نهی رهشید گیان تو که ی به خیر
 ژن دینی ؟

رهشید : چاره نوس به خوا به بزاین چون نه بیت !
 نامینه خان : به لی چاره نوس به خوا به ، بهلام کوریکی وه ک تو جوان و
 لاو چاک چون نه بی که ست نه دوزی یته وه و ههز له که س نه که بیت ! کوری
 وه ک تو جوان بو ژن دانه مینی ؟ خوا نهی بری جگه له جوانی خوت له هه چیشتان
 کهم نه !

رهشید : بلیم چی ا کی جوابی من نه داته وه ؟
 نامینه خان : (به نازیکو چاویکی نه رمه وه) نه وه نه ایسی چی ؟ حهیف نه !
 نه و چاوه جوانانه ی به تو وه به به خوا خوشکی خوشت عاشقت نه بیت !
 رهشید : چی بی له تو نه بی بی ، ههز له کچیک نه کهم بهلام نه وه نده ی
 نه کهم و نه کریمم جوابم ناداته وه ، نه گهر نوشته به کم بو به که ی بوم سازی چی
 نه ایسی نه تده می .

نامینه خان : رهشید گیان ! سهرقه لهمانه نه بی پیشه کی بدری ، نه گینا
نوشته کار ناکات .

رهشید : باشه چیت نهوی نه تدهمی ، بهلام نه ترسم نوشته که کار نه کات .
نامینه خان : تو جه والی گه نمم بده به ، نوشته یه کت بو نه کهم به مهرج .
خوا نه خواسته که کاری نه کرد له منی بناسه .

رهشید : هه سا جه واله که ی له گویریژده که ی نامینه خان دا گرت و پری کرد
له گه نم و دروی و دایناو هاته وه ژیر که پره که ، کوئی : نه وه گه نم ، ده یسا توش
نوشته کهم بو بنوسه .

نامینه خان : کوتیک کاغزه زی چلکن و قه له میکی له گیرفانی ده رهیناو
نه ختی خه تی رهش و سپی لی کیشاو نوشتان دیه وه و توزی منجه منجی کرد و فوی کرد
به نوشته که داو گوتی : به سه ری باو کم نوشته ییکم بو کردوی تا نیستا نوشته ی وام
بو کهس نه کرده .

رهشید : (نوشته که ی لی وه رگرت) گوتی : جا نه مه چی لی بکه م ؟
نامینه خان : بیخه ره کوشیه وه و ئیتر ده نگ مه که . خوی بانگت نه کات .
رهشید : ده ترسم دهستم ببری و توشی په ندیکیشم بکه ی ، بو خاتری خوا
نامینه خان چون له خومه وه بیخه مه کوشی ئافره ته وه ؟

نامینه خان : رهشید ! وا دیاره تو زور بی باوهری به چاک و پیران ، یان
زور شهرمنی . نه م نوشته یه ی بو توم کرده به سه ری باو کم بیخه یه کوشی
ئافره تیکی دینداری وه کو منیشه وه که له سایه ی خواوه له ریگه ی هیچیشا نیم ،
ناچاره ده نگ نه کات .

رهشید : که نه مه ی بیست نه بکرده نامهردی ری و راست نوشته که ی خسته
کوشی نامینه خانه وه .

دهسته‌ی به‌ریوه به‌ری یانه‌ی سه‌ر کهوتنی کوردان

روژی ۹۶۰/۹/۳۰ کوپونه‌وه ، ئەم ئەندامانه‌ی خواریه‌وه حازر بون :
دکتور صدیق ئەتروشی ، دکتور هاشم دوگرامه‌چی ، خوشکه ناهیده
سه‌لام ، کاک عبدعلی محمد علی ، ماموستا سعید زانستی ، کاک مکریم طالبانی ،
کاک عبدالرحیم عبدالکریم .

ماموستا احسان شیرزادو ، ماموستا ره‌شید عارف دیار نه‌بون .
ئه‌وانه‌ی که حازری کوپونه‌وه که بون به نیکراییی باوه‌رپی کراو و
جی نشینی و ، سکر تیرو ئەمین سندوقیان هه‌لبژارد ، نه نه‌نجامی هه‌لبژاردنا
ئه‌مانه ده‌رچون :

۱- دکتور صدیق ئەتروشی	باوه‌ر پی کراو
۲- خوشکه ناهیده سه‌لام	جی نشینی باوه‌ر پی کراو
۳- ماموستا که‌ریم زانستی	سکر تیر
۴- کاک عبد علی محمد علی	ئه‌مین صندوق [محاسب]

ئامینه خان گوتی : ئەبه‌رو ده‌شید ! ئەوه چیت کرد . چون نه و فیله‌ت
دۆزیه‌وه ؟

ئیت ئامینه خان خوی به‌ درو نه‌خسته‌وه و ، له پاشان نوشته‌که‌ی دایه‌وه
ده‌ست ره‌شیدو گوتی : خو باوه‌رت کرد کار ته‌کات . ده‌سا باشی هه‌لگره بو هه‌مو
جاری با به‌کارت بیت .

ره‌شید نوشته‌که‌ی ناگیرفانی و گه‌نمه‌که‌ی بو بار کرد . ئامینه خان به‌ جه‌واله
گه‌نمه‌وه به‌ره‌و کانی پانکه کهوته ری و ره‌شیدیش هه‌ی پیسی لی کرد بو چه‌می
« ته‌ته هو »

خوينه‌واری کوردی نیشتمان په‌روه‌ر !

گوواری « هیوا » گوواری خوتنه و پشت به یارمه‌تی تو نه‌به‌ستی !
یارمه‌تی بدهن ، هه‌له‌ست و ووناری به‌که‌لکی بو بنیرن به روداو به پر له
شانازی به‌کانی نه‌ته‌وه‌ی کورد لاپه‌ره‌کانی ده‌وله‌مه‌ند بکه‌ن ، « هیوا »
چاوهر وانه و په‌یماتان نه‌دانی که هه‌مو چه‌شنه نوسراویکی به‌که‌لکی نیوه
بلا و بکاته‌وه ، به چاو‌پوشی له جوری بیرو باوه‌ری سیاسی ، هه‌ر به‌و
مه‌رجه‌ی که سوودی گشتی نهم قوناغی نه‌ته‌وه‌ی کوردی نازادی خوای
تیابی و مه‌به‌ستی کو کردنه‌وه‌ی روله‌کانی کورد بی له تی کوشانیان دا له
پیناوی هینانه‌دی تا مانجه‌کانی نهم نه‌ته‌وه‌دا ، یارمه‌تی دانی نیوه ده‌وره‌یکی
که‌وره نه‌گیری بو نه‌وه‌ی « هیوا » به ریک‌ویکی ده‌رچیت و بگانه ده‌ستی
روله‌کانی کورد له هه‌موو لایه‌کی کوردستان دا ... نیتز خوتان و غیره‌تان .

اعلان

الحاقاً بااعلاتنا المرقم ۱۳۹۱۵ فی ۱۰/۱/۱۹۶۰

بناء علی ما جاء فی الفقرة الثالثة من قرار مجلس ادارة اللواء ۲۲۵۸ فی
۹/۱۰/۹۶۰ فقد تقرر تمديد مدة المناقصة العلنية لتعهد تجهيز الارزاق لطلاب
القسم الداخلي لثانوية کفري للعام الدراسي ۹۶۰-۹۶۱ الى الساعة (۱۱) زوالية
من صباح يوم الاحد الموافق ۲۳/۱۰/۹۶۰ فعلى الراغبين فی القيام بالتعهد المذكور
الحضور فی المجلس الاداري فی الموعد المذكور للاطلاع على الشروط مستصحين
تأميناتهم النظامية وشهادة ضريبة الدخل .

محمود البکري

متصرف لواء کرکوک

اعلان

مددت المناقصة السرية لتعهد تجهيز مديرية الري العامة بالزوارق البخارية ومصفاة المياه والضروريات الاخرى المصنوعة من الحديد التي تشمل خزانات وكراسي ومكاتب وموائد مطبخ ومناضد سكاير ومصايح منضدية ومراوح تنتهي في يوم الاربعاء الموافق ٢٦/١٠/٩٦٠ في الساعة العاشرة زوالية فعلى الراغبين بالاشتراك في هذا التعهد الاطلاع على الشروط والحصول على نسخة منها من مديرية الري العامة بعد دفع ثمنها البالغ — / ٥ دنانير غير قابلة للرد والحضور في اليوم المعين مستصحبين التأمينات المقتضية ٧ / . سبعة بالمائة للالف الاولى و ٥ / . خمسة بالمائة للالف الثانية التي تليها على ان تكون نقدية او كفالة مائية اما الصكوك فترفض رفضاً باتاً ان اجور نشر الاعلانات على المناقص الذي ترسو عليه المناقصة .

متصرف لواء بغداد

اعلان

بناء على طلب وزارة الشؤون الاجتماعية استملاك عموم الملك المرقم قطعة ٨/٧٤ مقاطعة ٢٠ الكائن في محلة الولداية ومينسيف العائد الى سلمان جبر وشريكته لغرض مدينة الرشاد ومصادقة مجلس ادارة اللواء على الاستملاك المذكور بقراره المرقم ٩٦٥٤ والمؤرخ ١٦/١٠/٩٦٠ كونه يعود للنفع العام نعلن الى ذوى العلاقة ان يقدموا اعتراضهم الى هذه المتصرفية خلال ثمانية ايام من تاريخ النشر ان وجد وفق المادة ٦ والمادة (٧) من قانون الاستملاك رقم ٥٧ لسنة ١٩٦٠ وعند ختام المدة ستجري المعاملة الاستملاكية وفق القانون .

متصرف لواء بغداد

أعلان

بناء على حصول راغب لايجار محل بيع المرطبات الكائن في مخبز بغداد فقد تقرر وضعه بالمزايدة العلنية للايجار لمدة سنة واحدة اعتباراً من تاريخ الاحالة وان مدة المزايدة عشرة ايام اعتباراً من تاريخ صدور الاعلان فعلى الراغبين للايجار مراجعة مجلس ادارة اللواء او مأمورية املاك اللواء مستصحين التأمينات القانونية .

متصرف لواء بغداد

اعلان رقم ٣٨١

تدعو امانة العاصمة المناقصين المسجلين في غرف التجارة ومديرية ضريبة الدخل العامة لهذا العام تقديم عطاءاتهم لتجهيز ٣٠٠ اطار و ٣٠٠ تيوب لسيارات الامانة ويمكن الحصول على نسخة من اوراق المناقصة من ملاحظ المناقصات والمزايدات في مركز هذه الدائرة لقاء خمسمائة فلس غير قابلة الاسترجاع .

يجب ان ترفق التأمينات النظامية وشهادة التسجيل في غرف التجارة ومديرية ضريبة الدخل العامة لهذا العام مع وصل شراء اوراق المناقصة ويجب ان توضع العطاءات من قبل المناقصين في الصندوق الحديدي المخصص للمناقصات في مركز الدائرة في او قبل الساعة الثانية عشرة من صباح يوم الاحد المصادف ١١/٦/٩٦٠ .

الزعيم عبدالمجيد حسن

امين العاصمة

عدد الاطارات مع تيوباتها	الحجم
عدد	
١٥٠	٢٠ × ٨٢٥
١٠٠	٢٠ × ٧٥٠
٥٠	١٦ × ٦٠٠

اخطار

الى :- السيد توفيق علي كاتب بلدية طوز المنقول الى بلدية الحويجة
بناء على انتهاء أجازتك الأعتيادية وعدم التحاقك بوظيفتك حتى الآن او بيان
معذرة مشروعة ولعدم التمكن من معرفة محل وجودك واستناداً الى الفقرة الثانية
من المادة (٢٣) من تعليمات خدمة البلدية وأنضباطها رقم (١) لسنة ١٩٦٠
ندعوك بضرورة الالتحاق بوظيفتك خلال سبعة ايام من تاريخ الاعلان والا فأنتك
تعتبر مستقلاً من وظيفتك
ع متصرف لواء كركوك

اعلان

بناء على طلب وزارة الشؤون الاجتماعية عموم استملاك الملك المرقم قطعة
٨/٩٠ مقاطعة ٢٠ الكائن في محلة الواداية ومنيسيف العائد الى سلمان جبر وشريكته
لغرض مدينة الارشاد ومصادقة مجلس ادارة اللواء على الاستملاك المذكور بقراره المرقم
٩٦٣٨ والمؤرخ ١٦/١٠/٩٦٠ كونه يعود للنفع العام نعلن الى ذوي العلاقة ان
يقدموا اعتراضهم الى هذه المتصرفية خلال ثمانية ايام من تاريخ النشر ان وجد وفق
المادة ٦ والمادة (٧) من قانون الاستملاك رقم ٥٧ لسنة ١٩٦٠ وعند ختام المدة
ستجري المعاملة الاستملاكية وفق القانون .

متصرف لواء بغداد

اعلان

بناء على طلب وزارة الاسكان الشعبية الرابعة استملاك عموم الملك لتسلسل ٣٥٩ الكائن في محلة سراج الدين العائد الى محمد جان بن بشير بن علي لغرض بنايات المركز المدني ومصادقة مجلس ادارة اللواء على الاستملاك المذكور بقراره المرقم ٩٦٧٢ والمؤرخ ١٦/١٠/٩٦٠ كونه يعود للنفع العام نعلن الى ذوي العلاقة ان يقدموا اعتراضهم الى هذه المتصرفية خلال ثمانية ايام من تاريخ النشر ان وجد وفق المادة ٦ والمادة (٧) من قانون الاستملاك رقم ٥٧ لسنة ١٩٦٠ وعند ختام المدة ستجري المعاملة الاستملاكية وفق القانون .

متصرف لواء بغداد

اعلان

بناء على طلب وزارة الشؤون الاجتماعية استملاك عموم الملك المرقم قطعة ٨/٩٦ مقاطعة ٢٠ الكائن في محلة الولداية ومنيسيف العائد الى سلمان جبر وشريكته لغرض مدينة الرشاد ومصادقة مجلس ادارة اللواء على الاستملاك المذكور بقراره المرقم ٩٦٣٢ والمؤرخ ١٦/١٠/٩٦٠ كونه يعود للنفع العام نعلن الى ذوي العلاقة ان يقدموا اعتراضهم الى هذه المتصرفية خلال ثمانية ايام من تاريخ النشر ان وجد وفق المادة ٦ والمادة (٧) من قانون الاستملاك رقم ٥٧ لسنة ١٩٦٠ وعند ختام المدة ستجري المعاملة الاستملاكية وفق القانون .

متصرف لواء بغداد

ٻاوهر پي گراواني هيوا

له :-

- ٻهغداد : ماموستا بهشير موشير - جهيدهر خانه
سوله يمانى : رؤوف معروف - نامه خانه ي گه لاويژ
محمد عارف معروف - نامه خانه ي زيوهر
محمد رسول - نامه خانه ي ئازادى
كهركووك : عمر بيكس - نامه خانه ي كوردستان ، شه قامى سيروان
ههولير : قادر احمد خوشناو - نامه خانه ي شورش
كويه : نامه خانه ي كوردستان
ههلهجه : سيد حسين سيد امين
قهلاذره : نورالدين مهلا صابر
رهواندز : على عبدالله - نامه خانه ي رهواندز
خانه قين : حبيب نهروز - نامه خانه ي سيروان

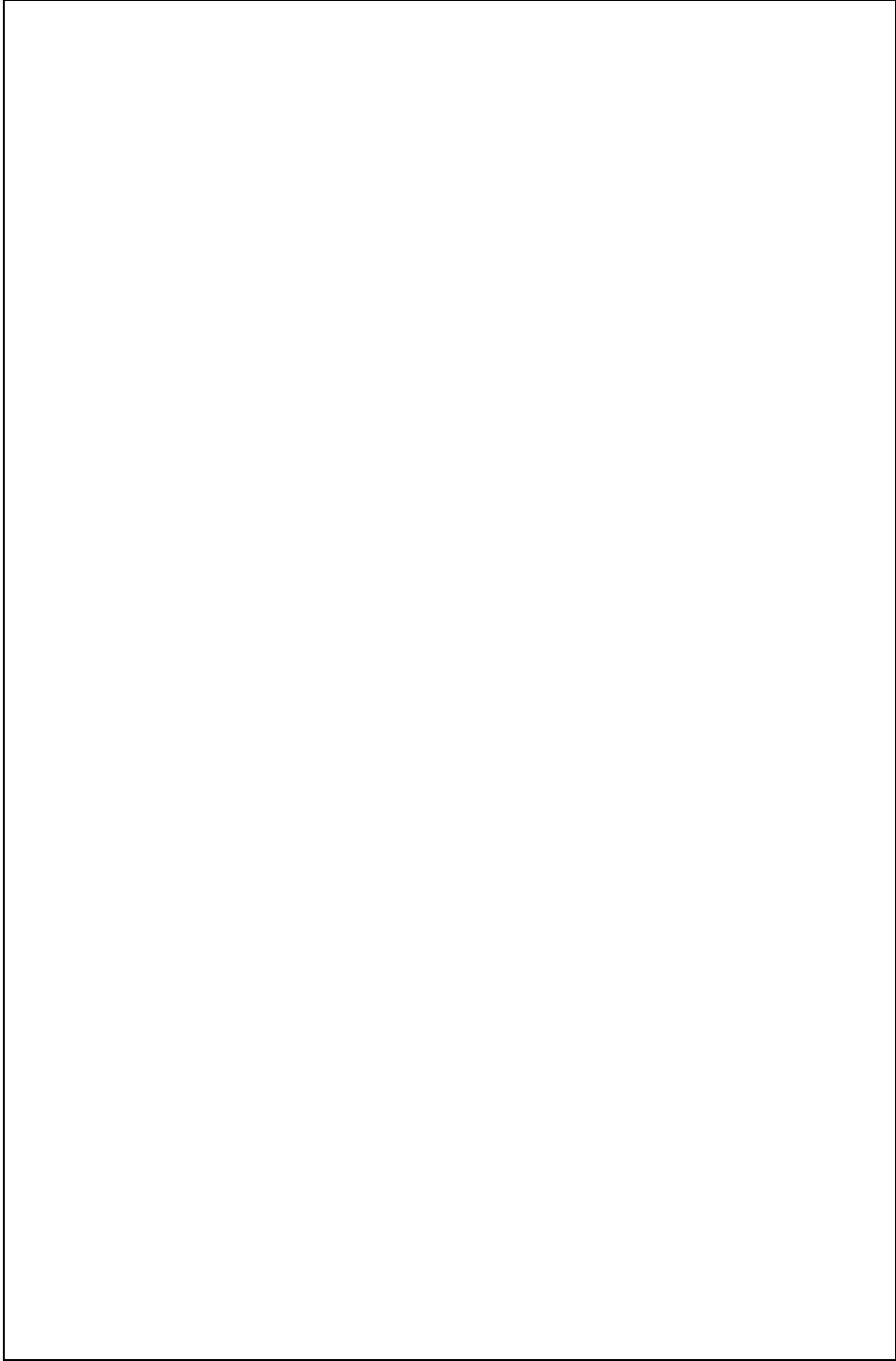

جیگہ رہی نور کی چاک توڑین
جیگہ رہی خود مالی یہ

چاخانہی النجوم — بغداد

گۆقاری هیوا

ژماره 31 سالی 4 کانوونی دووهمی ۱۹۶۱

هيو

گوواریکی ته ده بی و زانستی مانگانه به
ژماره (۳۱) سالی (۴) کاتوونی دووهه می ۱۹۶۱

لهم ژماره دا :

سهر وتار	●
کونی و تازه بی له هه لیه ستا	●
گوران	●
بابه تاهیری هه مه دانی	●
عبدالرزاق محمد	●
بیلیکی نازاد (هه لیه ست)	●
پشکو	●
ده سنووسی کوردی . . .	●
معروف خه زنه دار	●
نه خوشی ساری و خولی پاراستی	●
دوکتور هاشم دوغرامه چی	●
گولی شادیم (هه لیه ست)	●
جمال نوری	●
یولیوس فاوجیک	●
نموونه یه ک له رابوردوو (هه لیه ست)	●
م . ر	●
له خه و ما (چیروک)	●
محمد نوری توفیق	●
دوو پیتی بی وینه	●
طاهر صادق	●
ماموستا و زانای کورد دوکتور به کایف	●
عزالدین مصطفی رسول	●
له گهل شیخ ره زای تاله بانی . . .	●
عبدالرزاق محمد	●
که شکولی جادوو بی (چیروک)	●
حسن قزلی	●
وه هندی ورده باسی تر ته خویننه وه . . .	●

ناوو نیشانی هیروا

بهغدا : شه قمامی زه هاوی ، یانهی سه رکه وتنی کوردان

(بغداد - شارع الزهاوی - نادى الارنقاء الکردی)

تهلهفون ۲۸۴۰۵

خاونی ئیمتياز : یانهی سه رکه وتنی

مودیری مهسؤول : دوکتور هاشم دوغرامهچی

له پوسته خانهدا تومار کراوه به ژماره ی ۴۹

= ئابوونه =

دینار	فلس	
۱	۲۵۰	بو دهره وهی عیراق له سالیکا
۱	۰۰۰	له عیراق دا
-	۷۵۰	بو قوتابی

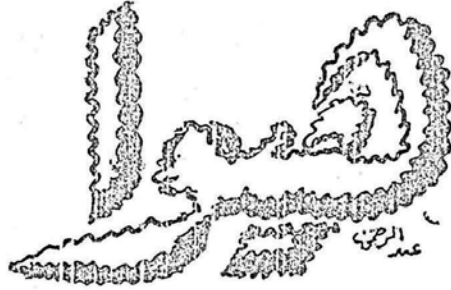
پاره ی ئابوونه پیشه کی ته نیریت

وه بهم ناوو نیشانه ته نیریت :

بغداد - وزارة الاصلاح الزراعی

المفتش العام الاستاذ مکرم الطالبانی

گوواریکی ئه ده بی و زانستی مانگانه یه

ژماره (۳۱) ه سالی (۴) ه کانونی دووهه می ۱۹۶۱

(یانه) بو چی دامه زراوه ،

وه چون ئه توانی تامانجه گانی بهینیه دی ؟

لهم چه ندانه دا به پی نه ریقی میری ئه ندامانی یانه ی سه رکه وتقی کوردان کوئه بنه وه و ده سته یه کی به ریوه به ری تازه ده ل ئه بزیرن بو به ریوه بردنی یانه که یان له سالی داها توودا . . جا به یونه ی ئه م هه لیزاردنه وه که به ریوه یه ، بی چی نی یه چاوی بگیرین به پیره وی ناو خوی یانه دا تا بزاین یانه بو چی دامه زریتراره ، وه بیر له وه بکهینه وه ئاخو چون ئه و تامانجانیه ی ئه هینیه دی ؟

له ماده ی دووهه می پهیره وی ناو خوی یانه دا نووسراوه : « یانه سازمانیکی

۱۰: تی و کومه لایه تی و ئه ده بی به . »

وه له ماده ی سه هه می شیا ئه لی : « تامانجی یانه ئه ره یه زانیاری گشتی بلاو

نه وه و یارمه تی قوتابی یان بسدا بو به رده ، وام بوونیان له خویندناو یارمه تی

هزارانی تر بدا و قوتابخانه بکاته وه بو بلاو کردنه وه ی خوینده واری له ناو

وله گانی گه لا . »

دهسته‌ی به‌ریوه به‌ری نوی بیر بکاته‌وه له‌وه که قوتابخانه‌یه‌کک دانی بو‌فیر کردنی
خویندنه‌وه و نووسینی کوردی به برافه‌یل به‌کان و هه‌ر کوردیکی‌تر که ئاره‌زووی
لی بی . . .

سه‌بارت به (هیوا) یش ئه‌بی دهسته‌یه‌کی نووسه‌رانی بو دیاری بکری ،
وه ئه‌مانه به خویان و به یارمه‌تی‌ی خه‌لک بتوانن ئه‌وه مسوگه‌ر بکه‌ن که گو‌فاره‌که
مانگی جاریک ده‌رچی ، هه‌تاوه کو ئه‌گه‌ر به نامه‌ی تاییه‌تی‌یش بووه داواله‌روشن بیران و
نووسه‌رانی کورد بکه‌ن که وتار بنووسن بو هیوا . . خوینده‌وارانی هیوا‌یش ئه‌بی
رژدی نه‌که‌ن له ناردنی ئابوونه‌دا ، تا گو‌فاره‌که بتوانی ئه‌رکی سه‌رشانی خوی
به‌جی بی نی . .

ئه‌مه‌یه به کورتی ئه‌و شتانه‌ی که ئه‌بن به هوی بووژانه‌وه‌ی یانه ، تا بتوانی
ئامانه‌کانی خوی بینیه‌دی ، وه نه‌ته‌وه‌ی کورد له راستی‌دا باوه‌ری وا بی
(یانه) یه‌کی هه‌یه له به‌غدا ، وه (هیوا) بتوانی ده‌وری خوی بگیری له
پیش خستی‌ی روشن بیریی کورد دا . .
وا چاوه‌روانین . .

کونی و تازه‌یی له هه‌لبه‌ستا

گوران

هاوری‌یه‌کی [هه‌لبه‌ست دوست] جیاوازی ناوه‌ندی هه‌لبه‌ستی کون و تازه‌یی لی پرسیم ، نه‌وه‌یی توانیم به‌دهم وتم ، به‌لام نه‌وه‌نده‌یی پی به‌س نه‌بوو ، وه‌لی خواستم لهم با‌به‌ته‌وه شتیك بنووسم ، به‌وه‌شه‌وه نه‌وه‌ستا نه‌م خواسته‌یی چه‌ند جارێك دووباره‌ کرده‌وه .

جیاوازی له ناوه‌ندی هه‌لبه‌ستی کون و تازه‌دا چی‌یه ؟ نه‌مه‌ پرسیاریکه له هه‌نگاوی یه‌که‌می سرنجا وه‌لامه‌که‌یی زور ساکار دیته‌ به‌ر چاو . به‌لام پی‌او هه‌تا وردتر نه‌یته‌وه‌گیرو گرفت له‌ری سرنج دانیا زورتر سهر هه‌ل نه‌دا .

نه‌جا له‌گه‌ل هه‌موو دیشواری‌یه‌ك ، له‌ماوه‌یی ره‌تی نه‌وه‌ شوینه‌دا كه له‌لاپه‌ره‌یی گوفاریکی وه‌ك [هیاوا] دا چنم نه‌که‌وی ، وه‌لامی پرسیاریی هاوری‌یی خوشه‌ویست نه‌خه‌مه‌ به‌ر چاوی گشتی ، نه‌ك له‌ به‌ر په‌رموونه‌وه به‌توانستی خوما ، به‌لکو به‌و نیازه‌ که‌ نه‌م چه‌ند دیره‌ وه‌ك سه‌ره‌تایه‌کی کردنه‌وه‌یی باس بخه‌مه‌ به‌ر چاوی روشن بیره‌کانمان بو‌لی دوان‌ولی کولینه‌وه‌وه ، بر دوزینه‌وه‌یی وه‌لامی وردتر و نزیکت‌تر له‌ راست ؛ چونکه‌ ناشکرایه‌ که‌ نه‌م جوهره‌ په‌یجوری‌یا نه‌ له‌ وپه‌ی کوردی‌دا شتیکه‌ نه‌ك هه‌ر به‌ر که‌لك ، به‌لکو زوریش پیوسته .

له‌ پیش هه‌موو شتیكا نه‌بی وه‌کوو سه‌ره‌تا [مبده‌] یك ، نه‌وه‌ راستی‌یه‌ بخه‌ینه‌ به‌ر چاو که‌ له‌ جیا کردنه‌وه‌یی هه‌لبه‌ستی کون و تازه‌دا ، هه‌تا قه‌له‌می درشت

•

بگرین به دهسته وه نیشانه کردن و دیاری کردنی سنوور ئاسانتر ئه بی ، بهلام که چووینه ناو باسی ورده کاری یه وه شته کان و بابه ته کان و ا به سه ر یه کا ئه ئالوز کین و تیکهل ئه بن که سه ر دهر کردن له بریاریکی دنلیایی بهخش له وزه ئه چینه دهره وه .

بهلام دروسته بو ئاسان کردن ، ته نیا بو سه رده می دریژه کیشانی باسو بهراورده که مان ، چاو بپوشین له و نموونه ده گمه نانه و ، له تابه تی یه کانی سه رده م و زرووفی دهسته ی کون و تازه ، جگه له وهش ، چاو بپوشین له جیاوازی موسته وای بهرهمی تیکراییی و تاکه و تاکی ههر دو ولایشیان ، بو ئه وه ی بتوانین بچینه بهراوردو سرنج دانیکی واوه که سه رمان بو لی دهر بگری .

به ر له گشت ، با له وینه [شکل] ه وه دهست پی بکه یین ، نهك له بهر گرنگی وینه ، به لکو له بهر ئاسانتر بوونی بهراورد لهم مهیدانه ی بابه ته درشته کانی هه له بستا :

۱- هه له بستی تازه ی کوردی ، به زوری ، چووته وه سه رکیش [وزن] ه نه ته وه بی یه که ی حونجه - په نجه [هجا - مقطع] ، له کاتیکا کیشی هه له بستی کون [عروض] بوو ، که ئیستایش هیشتا لایه نگیری له ناو بویره کانا ماوه ، که ئه مانه له سه ربکه وه که مایه تین ، له سه ربیکیشه وه نوینه سه ری ریژگه یه کی کونن . جگه له وه بویری به ناو بالگ مه وله وی و بویره کانی تری شیوه ی گورانی [هه ورامی] یش ، به عهرووز نا ، به کیشیکی ده حونجه [هجا] بی هه له بستیان داناوه .

۲- قالی هه له بستی کون قه سیده ، غه زهل ، پینج خشته کی ، چوار خشته کی ، ته رکیب به ند ، ته رجیع به ند ... بوو . له کاتیکا قالی هه له بستی تازه ئه گهر لیریك [غنائی] بی ، پارچه یه کی کورت یان دریژ ئه بی که پیک هاتوووه

له ژماره يهك به ندى دوو دیری ، یان ۳ ، ۴ ، ۵ ، ۶ ، تاد ... كه قافیه یی هم به ندانهش ، به مهر جيك له دوو دیری كه مستر نه بی ، به گهلی جوړی جیماواز پیکه وه نه به سترین . له هه لبه سستی تازه دا وینه یی قالی دراماتیکی هه به که له هی کونا نی یه . به لام قالی داستان [ملحمه] و هه لبه سستی چپروکی له کوردی یی کون و تازه دا - تیکرا - وه کوو یه کن .

۳ — هه لبه سستی کون دوا یی هه موو به یته کانی به دریزی کشانی قه سیده یان غه زهل له سهر یهك قافیه ئه روا ، به لام یهك قافیه له هه لبه سستی تازه دا دیره کان - زورتر - دوو دوو نه به سستی پیکه وه ، لای ئه و پهری له قافیه به ندى دیره کانی یهك به ند زیاتر تی ناپهری .

۴ — له هه لبه سستی کونا نرخى وینه له پیش نرخى ناوهروك [محتوی] دا دی . له بهر ئه وه نیشانه یی وشه بازی له هه لبه سستی کونا زهق ئه که ویته بهرچاو [جناس ، لفو نشر ، تاد ...] به لام له هه لبه سستی تازه دا ، به تاییه تی له هی قوتابخانه یی ریالیزمی تازه دا ، وشه بازی و زهر که شی کردنی ئوسلووب باوی نه ماوه ، وه له باتی یی ئه وه له ننگه ری بایه خ پیی دان خراوه ته سهر ناوهروك .

۵ — بایه خ دان به رازاننده وه یی وینه ، له گهل ئه و ماوه ته سکی یه یی که یه تی قافیه دروستی ئه کا ، هه لبه سستی کونی ناچار کردووه یه که یه تی بابهت [وحدة الموضوع] بترنجینه ته ماوه یی به یث . له غه زهل یان قه سیده یه کا به یث له وانا [معنی] دا ئه وه نده سهر به خو یه که پیاو ئه توانی به یته کان به هه وه سی خوی پاش و پیش بخات به بی ئه وه یی هه ست به جیماوازی یهك بکری . له هه لبه سستی تازه دا یه که یه تی بابهت دابهش کراوه به سهر هه موو پارچه هه لبه سته که دا . له بهر ئه وه له پارچه یهك هه لبه سستی تازه دا ، نهك هه ر له بهر جیماوازی قافیه ، له بهر تیک نه چوونی ریز پیوه گرتنی بابه تیش ، زور گرانه تاقه دیریک چی یه ، له شوینی

خوی بگويزریته وه .

له وینهی ویژهیی دا ئەمانه بوون - به قهلهمی درشت - جیاوازی به کانی ناوه ندی ههلبهستی کون و تازه . ئەمجا با چاویک بگيرين به ناوه روکا :
ئاشکرایه ناوه روکی ههلبهستیك لهمگه وهه رانه پیک دیت : بیر ، ئەندیشه «خیال» ، ههست «عاطفه» . هه چیی ههلبهستی کونه ، له بایهخ دا ، ههست و ئەندیشه ئەخاته پیش بیر ، له کاتیکا ههلبهستی هه ره تازه «ریالیزم» ، پایهی یه کهم به بیر ئەدات . ئەمه سه ره رای ئەو جیاوازی یانهی له ناوه ندی چه نیه تی و چو نیه تی ئەم سه گه وهه «عنصر» هدا هه یه له هه ردوو جوړی ههلبهستا :

بیر : بییری ههلبهستی کون شه قلی تابه تی ره ژیمی دهره به گی پیوه یه ؛ له سه ریکه وه ئایدیالی «مثالی» یه به رامبه ر به ریالیستی بییری ههلبهستی تازه ، له سه ر یکتزیشه وه زور بهی ئەم «کون» ، خوبی [ذاتی] یه ، له کاتیکا زور بهی بییری ههلبهستی تازه له دنیای بابه تی [موضوعی] وه ئەگیریت ئەگه رچی له دهر برینا ره نگی بوته چی هونه ری ی بویژ ئەگری .

به ها هونه ری به کانی سه رده می دهره به گی سه ر دهفته ریان پاله وان په رستی بوو . پاله وان ی بابه تی ههلبهست سه کوچکهی یارو میرو پیر بوو . سه رچاوه ی بیریک که وته و اتای پیا هه لدانی میری پی ته رازایه وه ئەفسانه بوو . میر له شی هه ره ساغی چوار په لیک ی ئیفلیجیش بوایه ، هه میشه ، به زوری بازوو روسته می داستان ، به سیبه ری دهرگا سوله یمانی زه مان ، به سام و شکو ئەسکه نده ری صاحب قران بوو . جادوو کاری و ته لیسمه کانی ئەفسوونیش سه رچاوه ی زانیاری بوون بو ههلبهستی ستایشی پیر . نوینه ری جوانی به کانی سه ر وشت و ژوور سه ر وشت هه موو که لای بویژه دلداره کان یار بوو ، ئەمیش زور جار پریشکی ئەفسوون و ئەفسانه ی لی ئەپزا ؛ ئەبوو به سه ر کرده ی له شکر یک که بروکانی دوو شمشیری

تیژو بژانگه کانی ریزه تیری ناو تیردان و پرچی که مه نندی لهشکری دلان بی .
له سهری نهفسوونی پیریشه وه ، چالی چه ناگهی بییری زه مزه م ، خالی
روومه تی زهنگی په چه و ، سیهری زولفی کافرستان و خه تی تازه ی رووی ئایه تی
قورئان بوو .

بوژی تازه نهو جووته پالهوانه ی ده میکه ناشتووه که میرو پیریان پی
ئه لین . یاریشی رزگار کردووه لهو ده برین [تعبیر] ه بیزراوه که بالا
شو خه که ی کردبوو به سنگی دیوه خان ، هه رچی چه کی ئاغا هه یه هه مووی پیا
هه لواسیوو .

له هه لبهستی کونا نه وه ی له پالهوان به جی هینانی نه خوازرا هه موو
ئاوات و ئاره زوووه خویی به کانی بوژ بوو ، بهرژه وه نندی به کانی خوی بوو . ئیستا
ئاره زوو ئاواته کانی گهل ، داخواری و پیوستی به کانی کومه له پالهوانی هه لبهستی
داوا نه کری . پالهوانی هه لبهستی تازه ش : تیکوشه ره . ته نانه ت یاریش به
جوانی به دل چه سپ و سروشتی به که ی ئیستایه وه هاو بهشی خه باتی پالهوانه ،
ئه گهر ، راسته و خو ، خوی نه بی ، پالهوان !

ههست : وه کوو له سه ره وه گه یانمان ، واز له به ره می بوژه بهرزه ده گه مه نه
کانمان بهین به جوریکی جو ی کراوه یی ، وه ته نیا له نمونه بدوین که له تیکرای
به ره مه کانی ویژه ی کون ، به خه یال ، له ، به کتری که له که مان کردووه .
ئه بین راسته هم به ره مه ژاوه ی دی له جوشی ههستا . به لام ره خه گره کانی
ویژه ناو نیشانی ههستی ویژه یی بهم چوره ههله ئه دن : ههستی ویژه یی نابی
که سی [شخصی] بیت و ، ته نیا به شوین بهرژه وه نندی بوژ خویا بسووریه وه .
دوایی نابی ههسته کانی خهم و خه فته به جوریک بن ژیان له بهر چاوی مروف
بکه نه به دوزهخی ئازارو بی هیوایی . ههروه ها ههست کردن به جوانی ئه بی له
سنووری تهسکی جوانی به کانی ئافرهت و سروشتا رانه گیری ، وه په ره ی پی بدری

تا نه و پهری رادهی ههست کردن به جوانی به ره هه میکی هونهری ، یان
ره و شتیکی جوان ، یان بیریکی بهرز ، یان خوویه کی شیرین ، یان فرمانیکی
به که لک به وینهی - له پیش هه موو شتیکا - کرده وه به کی شورشی ی خو بهخت
که رانهی تیکوشهر .

جگه له مانهش ره خنه وانسه کان شتیکی تریش نه کهن به مهرج بو به های
ئیسته تیکی [القيمة الجمالية] ی ههست به گشتی له هونه ره جوانه کاناو به تایه تی
له هه له بهستا : هاو ههستی کردن له گهل ژیان ! واتا ، به ههست له گهل نه و
شتانه نه بین که ژیان . له بهر چاو نه خهن ، به لکو چیژ له و شتانه وه رگرین که
پترمان نه نووسینن به خوشی و شیرینی ژیا نه وه .

ئه هم پیوانه یه له بازاری ههستا ، ره نگه به شیکی هه له بهستی تازهش
نه گریته وه ، به لام هه له بهستی کون به زور به بی به کی نزیك له سه ره جهم ههستی
پیچه وانهی دهر برینه به رامهر به ژیان . له راستی شانه وه و شتهی پی ی له لین
[گیانی سه ره دم] ، ماوهی نه داون بتوانن به جوریکی تر ته ماشای ژیان و
دنیا بکهن .

ئه نندیشه : هه له بهستی کون بالی نه نندیشه [خیال] ی زور تیژ بو وه . به لام
ئه نندیشه کاتیک نرخیکی هونهری یه بی که نیگار کیشی ههسته به سه نده کانی
لای سه ره وه بی . نه نندیشه به ک پاله وانسه کانی نه سه که ندهر نامه وه دیوه کانی کیوی
مازینده ران بهینته دی ته نیا نه توانی هاو ته من و هاو میشکی منال ژیر کاته وه ،
وه هه رگین ناتوانی تینویتی خاوهن چیژیکی ویژه بی بشکی . وه ئه م جوره
ئه نندیشه نه له ریزی که لکه له وه وهام دا نه ژمیرین .

له جوره کانی نه نندیشه دا نه وهی هه له بهستی کون ده وله مه نده تیا یا ، نه و
جوره یه که پی یه لین نه نندیشه ی لی دانه وه [تفسیری] ، وه ک لی چواندننی چاو
به نیرگس ، به ژن به سه روی ره وان ، روومهت به پهری گول . . له کاتیکا

ههلبهستی تازه بایهخ ئه‌دا به ئه‌ندیشه‌ی داهینه‌رانه ، که ئه‌م جوره ئه‌ندیشه‌یه
به‌ره‌می سرنج دانی بویژه له دنیای [جوانی] به دریزایی ته‌مه‌نی . له پاش ئه‌وه
یه‌ك‌خستی ئه‌و هه‌ست و بیرانه‌یه به وینه‌یه‌کی جوان له قالبی پارچه‌یه‌کی هونه‌ری
که پی‌ی ئه‌لین هه‌لبه‌ست .

جیاوازی به سه‌ره‌کی‌یه‌کانی هه‌لبه‌ستی کون و تازه له وینه‌ی هه‌لبه‌ست و له
ناوه‌روکیا ئه‌مانه‌ن . له ته‌کنیک و یه‌ك‌گرتنی گشتی [التركيب العام] ی هه‌لبه‌ستیشدا
هه‌ندی بابته‌ی جیاوازی له ناو کون و تازه‌دا هه‌یه ، به کورتی بی‌یان خه‌ینه به‌ر
چاوی سرنج بی که‌لك نی‌یه :

۱ - له هه‌لبه‌ستی کونا شه‌ق‌لی لاسایی به ئوسلو و به‌وه ئاشکرایه . له قالبا
که‌س نه‌ی و یستوووه له نه‌ریتی ماموستا پیشینه‌کان لا بدات . غه‌زهل هه‌ر ئه‌بی
ژماره‌ی به‌یه‌کانی تاك بی و له ۱۵ به‌یت تی‌نه‌په‌ریت . قه‌سیده ئه‌بی له سه‌ر یه‌ك
قافیه ته‌واو بییت . وته‌و ده‌برینه‌کانی ئه‌بی هه‌ر کلیشه‌ی پیشینان بن :
نیرگسی شه‌هلاو هیلا نه‌ی سه‌مه‌نده‌ر . . .

۲ - له به‌ره‌می کونا ئه‌و ئاره‌قه‌ی دانهر رشتوو‌یه‌تی له ناو رازاو‌یه‌ی
هه‌لبه‌سته‌که‌یا دیاره ، له کاتیکا که بو‌یژی تازه ره‌نج و ماندوو بوونه‌که‌ی
ئه‌شاریت‌ه‌وه .

۳ - بو‌یژی تازه ئه‌وه‌نده‌ی بو‌یژی کون له هونه‌ری یه‌ك‌خستی وشه‌وسفت
چینی وته‌دا وه‌ستا نی‌یه . به تاییه‌تی بو‌یژه‌کانی ئیستامان هیشتا له ده‌وری تا‌قی
کردنه‌وه تی‌نه‌په‌ریون . له سه‌ر ده‌میکیشا ئه‌ژین که ته‌نانه‌ت ئه‌و فه‌ره‌نگه‌ی
وشه‌ی لی هه‌نه‌بژیرن بو به‌ره‌میان هیشتا له قالبا نه‌مه‌ییوه . ئه‌م هویه ده‌ستی زوره
له‌وه‌دا که پشتی تازه زوو نه‌توانی شوین پی پته‌و کا له مه‌یدانی هونه‌ره‌که‌ی‌خویا .
به‌لام له به‌ر ئه‌وه‌ی هه‌یژیکه‌ی تازه‌یه‌و ئه‌و شه‌قامه‌ی گرتوووه که کاروانی میژوو‌ی به
سه‌را پیش ته‌که‌وی له ئه‌نجاما‌گره‌و هه‌ر ئه‌و ئه‌بیاته‌وه ! . . .

بابه تاهیری همه‌دانی

عبدالرزاق محمد

« ٺم ڪورته وتارهم له روزهلالت ناسی شاره‌زاو مه‌زنی ٺینگلیز - ٺه‌وارد
گرافیل براون - وه‌رگرتوه له کتیه‌که‌یا (میژووی ٺه‌دهب له ٺیرانا
له فیرده‌وسی‌یه‌وه تا سه‌عدی) که ڪراوه به‌عه‌ره‌بی .
ٺم روزهلالت ناسه ، بیجگه‌له‌م وتاره ، له شوینیکی تریش که باس له
چوارینه (رباعیات) دانهره‌کانی ٺیران ٺه‌کات ٺه‌وه‌ی له بیر ناچیته‌وه که له ٺاست
بابه تاهیرا که‌می بسه‌نگریته‌وه و کوتووپر به‌ (فارس) ی دانه‌نی وه‌کو زوری که ؛
به‌لکو ٺم ٺلی : « بابه تاهیر ٺم شاعیره‌یه که چوارینه‌کانی به‌له‌هجه‌یکی تابه‌تی
وتووه » ... ٺه‌گه‌رچی بو جاریکی تر سه‌ری لی ٺیک ٺه‌چیته‌وه . ٺنجا چ له‌بر
ٺه‌زانی یا که‌مته‌رخه‌می بی ، ته‌نانه‌ت وشه‌ی (له‌هجه) ش . به‌کار ناهینی . به‌لام
ٺه‌مه‌شتیکی تازه‌نی‌یه ، به‌لکو گه‌لی له‌روزهلالت ناسه‌کانو نووسه‌رانی ٺیران
له‌و بروایه‌دا بوون که (لوور) و (گوران) به‌شیکن له‌فارس ، وه‌چوارینه‌کانی
بابه تاهیریش که‌به‌شیوه‌ی ٺاخاوتنی ٺه‌مانه‌وتراوه ، فارسی‌یه . به‌لام یه‌که‌له
پیوستی‌یه‌گرنه‌گه‌کانی مه‌رجی نه‌ته‌وايه‌تی که‌هست ڪردنی هاوبه‌شی‌ی
ده‌روونه « ٺکون نفسی مش‌ٺرک » ٺم بریاره‌یان لی پووچ ٺه‌کاته‌وه .
له‌لایه‌کی تریشه‌وه روانینیک به‌بنکه‌ی (ریزمانی) و جوری پیکه‌اتنی وشه‌کانی
ٺم له‌هجه‌یه‌دا بومان . ده‌رٺه‌خا که‌به‌لانی ڪوردی‌یه‌وه‌دایه‌ نه‌که‌فارسی ...
سی‌یه‌م به‌لگه‌ش ٺه‌مه‌یه که‌زه‌وقی شیعره‌کانی بابه تاهیر (وه‌کو له‌م وتاره‌دا
ٺه‌یخوینینه‌وه) جیاوازه له‌گه‌ل شیعری فارسی » . [وه‌رگیر]

✧ ✧ ✧

ئىنجا ئەم جورە چوارىنا ئە لە بەر ئەو دەستکردى پياوى ساكارى
دېھاتەگانن ، ديارە لە لايەن . دارشتنى وتەو گوزارە (مەعنا) وە ناگاتە ئەو
چوارىنا ئەى كە پياوہ ہونەر وەرەگانى وە كو (عمر خيام) نووسىوانە . (۲)

ژيانى بابە تاهير : لە بابەت ژيانى يەوہ زور كەم ئەزانين ، چون نوسەرە
فارسەگان . لە ناو خوياندا جياوازى يان تى كەوتووہ لە دانانى سەردەمى ژيانى ،
ھەندىكيان لايان وا يە لە نيوہى دووہمى سەدەى يانزە ھەم (پىنجەمى ھىجرى)
ژياوہ ، ھەندىكى تر لە نيوہى دووہمى سەدەى سىانزە ھەمى ميلادى (دواى
سەدەى ھەوتەمى ھىجرى) يان داناوہ .

وہ كو نترين كتيبيكم ديبى لە سەر بابە تاهيرى نووسىبي كتيبى (راحة
الصدور) ە لە پەرەى ۴۲ ى تاكە دەستنووسە كەى كە لە كتيبخانەى پاریس دا ھەيە
ئاواى نووسىوہ :

« بيستوومە گانى كە سولتان طغرل بەگ ھاتە شارى ھەمەدان سى پيرى
صوفىە تى تيا بوو ئەمان بابە تاهيرو بابە جعفر و شيخ حمشا بوون ، كە لە سەر
چيايەك لە تەك دەرگاي ھەمەدانوہ دانىشتبوون ئەم چيايە پىى ئەوترى (جبل
الخضر) سولتان . كە جاوى پىيان كەوت فەرمانى دا پياوہگانى كە بوەستن .

(منادي) مي كەرن شەھرو بە شەھرو =

وہ فايى گول عوزاران ھەفتەيى بى

(مفاعيلن مفاعيلن مفاعل . مفاعيلن مفاعيلن فعولن) . [وەرگير]

(۲) ئەمە ئەگەر لە چاو ئەدەبى فارسى يەوہ بيت شتىكى ترە ، بەلام
لە چاو ئەدەبى كوردى كە چەشكەيەكى تايەتى و ريچكەيەكى ترى
گر تووہ ، نا كو نچى . [وەرگير]

له ئهسپه کهى دابهزى . لىيان چووه پيشهوه و دهستی ماچ کردن . بابه تاهير
ديوانه بوو واتا تووشى (جهذب) هاتبوو به سولتانى وت :

« ئهى کابراى تورک ! چیت نیازه بو بهندهکانى خواى بکهیت ؟ سولتان
وهلامى دایهوه : ئهوه ئهکهه که تو ئهمرم پى ئهکهى !

ئنجنا بابه تاهير وتى : بل افعل ما یا مارك به الله ، والله یا مرم بالعدل
والاحسان - سووره تى النحل . نایه تى ۹۲ - . که ئهوهى وت سولتان گریاو گوئى :
ان شاء الله وا ئهکهه . ئنجنا بابه تاهير دهستی گرت و پى گوت : ئهه دیارى بهم
لى وهر ئه گریت ؟ له ئهنگوستیهوه مى گوزه بیکى شکاوى دا که ند که زور له میژ
بوو دهست نویژى پى ئهشت و وهك ئالقه کردیه ئهنگوستى سولتان و پى وت :
چون ئهه ئه موسیلهت له په نجه ئهکهه ، وا من مولکى دنیات ئهخمه دهستهوه .
جا توش عادل به !!

سولتان پاش ئههه مله گوزه کهى هه رلاى خوى هیشتهوه و ئه گهر بچوو بایه
مهیدانهوه له ئهنگوستى ئه کردهوه . ئههه مانای باوهر پاکى و دهروون خاوینى
سولتان ئه گه بینى . که لهه بابه تهوه له موسلمانهکان کهسى نه ده گه یشتى .

له وانیه ئهه پیک گه یشتهه بابه تاهيرو طغرل بهگ وهكو له سه ره وه
نووسرا . له سالى ۴۴۷ یا ۴۵۰ هـ = ۱۰۵۵ یا ۱۰۵۸ م بوو بیت . له سهه
ئهوه به دنیاىی ئه توانین باوهر بهم میژووه نه کهین که (رضا قلی خان) بو مردنى
بابه تاهیری داناوه که له کتیه که یا (ریاض العارفين) ئهلى له سالى ۴۱۰ هـ =
۱۰۱۹ م مردووه . بهلام ئهه چه ندهى «ژوکوفسکى» (۳) له وتاره که یا نووسیویه تى

(۳) وتارى ژوکوفسکى به رووسى له بهرگى هه شتهمى لاپه ره ۱۰۴ - ۱۰۸
له راپورتى بهشى روزه لانی کومه لهى ئههه راتووورى دیرینهکانى رووسى
سالى ۱۹۰۱ م .

وتویه تی که بابا تاهیر له گهل [ابن سینا] ئاخاوتنی بووه ، که ابن سینا له سالی ۴۲۸ هـ = ۱۰۳۵ م مردوووه ، ری تی ئه چی راست بی به پی به لگه ی هوشمه ندی ، بی گومان ئه م چه ند دیره ی له کتیبی (راحة الصدور) مان ، وه رگرت له گهل ئه م هه وال و ده نگو باسانه ریک ئه که ویت که له کتیب و سه رچاوه کانی ترا هاتوون و که سایه تی « شخصیت » ی و ریزی بابه تاهیر پیشان ئه دهن که چون ریزی لی تراوه وه کوو هه موو (وه لی) و (مه جندووب) یک له ولاتی ئیسلامه تیدا . من به چاوی خوم تا قمیکم له مانه دی که به سه ره به ستی له دایه ره کانی حکوومه تی تورکی ئه سوورانه وه . فه رمانه ره کان به ئه و په ری ریز لی نان و گه وره کردنه وه پیشوازی یان ئه کردن (؟) .

گه بچینه

به شیکه له چوارینه کانی بابه تاهیری هه مه دانی ، دلزار وه ری گیراوه ته سه ر سورانی . ماموستا کامل حسن البصیر پیشه کی بو نووسیوه . له بلاو کراوه کانی (نازادی) به ، له چاپخانه ی (الوفاء) چاپ کراوه ، دانه ی به ۶۰ فلسه .

ببلیکی ئازاد

[پشکو]

بو راوم ئه‌نی چیت لیم ئه‌وی
من ببلیکی ئازادم
سروشت وای ناوه بنیادم
که ئازاد بم دیلیم نه‌وی
که وتوووته دووم لیره و له‌وی
دان رو ئه‌که‌ی
داو دائه‌نی
نیشان ئه‌گری
له پاریزای
تا بمگری

چیت لیم ئه‌وی من ئازادم
سروشت وای ناوه بنیادم
ئاواته خوازی سهر چلم
دلبه‌ندی ئالیه‌که‌ی گولم
ئال ، وینه‌ی خوینه‌که‌ی دلم

ئه‌گهر خه‌زانی پایزو
باوو بورفتی زستانیش
گولی له چل وهراندبی

له گول گه لاو چروکانش
من هر شهيدای گولی نالم
چاو نهی بینی خو خه یالم
پره له گول
گولی سهر چل

***

له خه زانا ، له زستانا
له کاتی ژيان وهستانا
تو بمینه
هر نه و بلبه نازادم
که نامادم
به هیوای گول
به دهم ، به دل
یه کجار به کول
نه خوینم پر به دول و چه م
بو هیواکم
نه خوینم بانگی نازادی
زور به شادی
به لام تو بو راوم نه نی
داو دائه نی ؟
تابگری و له ره که م نی
به ناره زوی تو بخوینم !

من ناخوینم
ئازادی خوم نادورینم
بی که لکه ره که و ته که
به زور له ئازادیم مه که
من بو تو ئازا ناخوینم
بو گولیک له رهنگی خوینم
من ئه خوینم

نموونه‌ی سوزی گورد پهروه‌ری
لای شاعیری به‌رزی کورد احمدی خانی

به‌د به‌ختی سه‌ری له ئیمه داوه
توزگالی که مایه‌سی نه‌ماوه
ئاخو ده‌بی روو بکاته کهم بوون ،
یاخو هه‌ر ته‌بی به‌مانی گه‌ردوه‌ن ؟

○ ○ ○

ری و شوینی وه‌هایه چه‌رخ‌ی گه‌ردوون
ته‌ویایه‌تی‌یه له پاش به‌رز بوون
تو پلای که هه‌لی چ زوو چ دیریک
بو ئیمه له عاسمان ستیریک ؟
به‌ختی مه له خه‌و هه‌لستی جاریک
جاریک بکه‌ویته‌وه کارو باریک ؟ . . .

دهسنووسی کوردی

له

« نامه خانەئى ئىمپراتوورى پيشووي بهرلين »

نووسينى : معروف خەزىنەدار

ليننگراد : ئەكادىمىيەى زانستى سوفىيت

- ۱ -

نامه خانەئى ئىمپراتوورى پيشووي بهرلين ، يەككە له نامه خانە گەورە و گرنگەكانى جيهان ، به تايهتەى له لايەن ئەو دەسنووسە بە نر خانەئى كە ئىيهتەى . ديارە بەشى زورى ئەم دەسنووسانە بە زمانانى دەرەوئى ئەورووپا نووسراوئەتەو ، چونكە چاپ و چاپمەنى له ئەورووپا داهات ، وە لەويو بەلاو بووئەو . نەتەوئەكانى روژەلات دەمىكە كئىب و ديوانى شىعر بە دەست ئەنووسنەو ، وە وورده كارى تيا ئەكەن ، بە تايهتەى له ناو نەتەوئە موسلمانەكاندا .

لەم نامه خانەئەدا (۱۴۰۰) چوار دەهزار دەسنووس هەيە له بابەت نەتەوئەكانى روژەلات ، لەم دەسنووسانە (۱۲۰۰) هەزار و دووسە دانەى فارسى يە ، يا خود ئەم دەسنووسانە بە كئىبى فارسى له قەلەم دراون . له راستىدا هەموويان فارسى نين ، بەلكو هى كورديشيان تيايە .

له جەنگى جيهانى دووم دا (۱۹۳۹ - ۱۹۴۵) دەسنووسەكانى ئەم نامه خانەئە كرا بە دوو بەشەو ، بەشىكى له ناوچەى ژووووى ئەلمانيا خرايە ناو سندوووقەو ، وە له ژىر ئەرزا پاريزرا ، بەشەكەى تریش ديسان . هەر خرايە ناو سندوووقەو ، وە له ناوچەى خوارووى ئەلمانيا له ژىر ئەرزا پاريزرا ، بو . ئەوئەى دوور بى له ئاگرى جەنگ .

۲۰

به راستی خوینده‌واری ی کوردی چـیرو کیکی سهیری هه‌یه له گهل
خوینده‌واری نه‌ته‌وهی فارس ، هه‌رله کونه‌وه ، به پیی ده‌ستووریکی سیاسی
تایه‌تی کاربه‌دهسته فارسه‌کان ویستوویانه نه‌ته‌وهی کورد به لقیك له فارس له قه‌له‌م
بدن ، زمانی کوردی به شیوه‌ییك له شیوه‌کانی زمانی فارسی له قه‌له‌م بدن ،
ئیسـتا ده‌نگی ئەم ده‌هوله گه‌وره‌تر بووه ! ئەم بیرو باوهره تا پایه‌ییك جیگای
خوی کردوته‌وه ، هه‌تا له زانستگاکانی ئەورووپا و ئەکادیمیەکانی ولاتی سوڤیه‌تیش .
هوی ئەمه‌ش بی گومان ، ئەوه‌یه که تا ئیسـتا به ته‌واوی زانستگا و ئەکادیمیەکان له
میژوو و ئەده‌ب و خوینده‌واری نه‌ته‌وهی کورد نه‌گه‌یشتوون ، له لاییکی
تریشه‌وه ، زانستگای تاران و زور له زاناکانی ئیران و هه‌موو بیرو باوهریکی که
له باهت کورده‌وه بلا و نه‌کرته‌وه له خاکی ئیران دا ، به شیوه‌ییکی گشتی هه‌موو
ئەو بیرو باوهرانه ژه‌هریکی کوشندن ، ئەخرینه ناو جیهانی خوینده‌واری
ئاده‌مزاده‌وه . ئەم بیرو باوهرانه زورن ، هه‌موو روژیک بلا و نه‌کرینه‌وه ، له
ناو گوفارو روژنامه‌کانی ئیران دا ، له زانستگای تاران دا ، له هه‌موو یانـه
کوبوونه‌وه‌ییکی خوینده‌واری دا ، وه ئەم ژه‌ره‌ی تیکهل به « به‌نگک » کراوه
له هه‌موو لاییک بلا و نه‌یته‌وه ، ماموستا و قوتاییانی روژه‌هلات ناس له هه‌موو
لاییکی جیهان نه‌یخویننه‌وه ، هیچ گومان له‌وه‌دا نی‌یه که تا پایه‌ییك تأثیر له سه‌ر
بیرو باوهریان ئەکا . بو پیشان دانی رووی راستی نه‌ته‌وهی کورد پیوسته هه‌موو
گوفارو روژنامه‌و نووسه‌رو شاعیره‌کانی کورد پیوه‌ندی‌ییکی به‌هیزیان بی له گهل
زانستگاکان دا ، بیرو باوهری راستی خویان به ئەوان بگه‌یین ، چونکه ئەوه‌ی
بوم ده‌رکه‌وتوووه ، فارسه‌کان گه‌لیك له ئیمه چاپوکت‌رن بو ئەوه‌ی به خه‌لکی
بگه‌یین که زمانی کوردی شیوه‌ییکی فارسی به ، راستی به‌گه‌ش تا پله‌ییك وور .
بووه ، که زمانی کوردی نه‌ک زمانیکی سه‌ربه‌خوی هیندی - ئەوروپایی به به‌لکو

قول شیخ صنعانیا ارگفت فقی طیران [؟] .	۱۲۰۳
اشعار متفرقهء کردی حسب الفرمایش پرفسور [مان] سیاح آلمانی ۱۳۲۱ [کردی] .	۱۲۱۰
آثار شیخ رضاو ترجمهء آن بفارسی [کردی] .	۱۲۱۲
دیوان اشعار سالم [فارسی ، بندرت کردی] .	۲۱۶۱
مجموعه از اشعار بگوش [گویا] ، [کردی] .	۳۲۲۷
اشعار کردی .	۱۰۵۴
اشعار کردی .	۱۰۵۵
اشعار کردی .	۱۰۵۶
اشعار کردی .	۱۰۵۷

له ناو دهسنووسه فارسی به کانش دا ، هه ندی دهسنووس هه یه که له بابته
کورد هه نووسراوه ته وه ، به لام به زمانی فارسی ، لیره دا ناوو ژماره ی ته م
دهسنووسانهش ته نووسمه وه :

<u>ژماره ی دهسنووس</u>	<u>ناوی دهسنووسی فارسی</u>
۴۶۱	تاریخ زندیه ، علی رضا شیرازی ابن عبد الکریم .
۱۲۱۳	تاریخ ششصد و چهل و یکسال مملکت کردستان متصرفی دولت ایران .
۱۲۱۵	رساله ضبط عشائر ساکنان اطراف ساوجبلاق مکری از محمد جواد الساجبلاقی .
۳۳۹۸	تاریخ زندیه ، محمد صادق موسوی [نامی] .

- ۴ -

نهك ته نیا دهسنووسه کانی کورد ، به لکو دهسنووسی گه لی له نه ته وه کانی
روژهلالت له نامه خانه و موزه خانه کانی ته وروپا هه ن ، وه کو نامه خانه و موزه

خانه کانی له ندهن و بهرلین و موسکوو لینینگرادو پاریس و هی تر ، ئەم دەسنووسانە
 له هه‌موو روویه‌که‌وه بووه به مولکی ئەوان ، کهس ناتوانی لی یان وەرگریته‌وه ،
 به‌لام ئەبی خواوه‌نه‌کانی راسته‌قینه‌ی ئەم دەسنووسانە بویان به‌ ته‌نگه‌وه بن . . .
 بو دەسنووسه‌ عه‌ره‌بی و فارسی‌یه‌کان زانستگا و زاناکانی عه‌ره‌ب و ئیران تا ئیستا
 دریغیان نه‌کردووه له چاپ دان و لیکولینه‌وه و ساغ کردنه‌وه و وینه‌گرتنی ئەم
 دەسنووسانە‌ی خویان . بو هینه‌کانی ئیمه‌ش ، خومان ، ناشکوری نه‌بی ، وه‌کو
 مه‌سه‌له‌ی رووسه‌که‌ ئەلی : « نه‌گه‌تی له‌وه‌یه‌ قسه‌ی زورو ئیشتی که‌م » ئیمه‌ی به‌
 ریوه‌ بردووه . بو خواوه‌نه‌کانی ئیستای دەسنووسه‌کانی ئیمه‌ش ، ئەوان ئەوه‌نده‌ به‌
 ته‌نگه‌وه‌ نین ، ته‌نیا شانازی به‌وه‌وه‌ ئە‌که‌ن که‌ دەسنوسی کوردی یان هه‌یه ، بریتی‌یه
 له‌ خوینده‌واری نه‌ته‌وه‌ییکی بچوووک که‌ له‌ ناو شاخه‌کانی زاگروس ئەژین ،
 دەسنووسه‌کانی ئیمه‌ له‌ ئەوانیتر به‌ نرختره‌ لایان ، چونکه‌ که‌مه‌و هه‌ی نه‌ته‌وه‌ییکی
 بچووکه‌ ! . به‌ راستی ، وه‌کو ته‌نگو چه‌له‌مه‌ییکیان بو پیدا بی ، له‌و کاته‌ی
 ئەسمه‌ریکی سمیل ره‌ش ئەچی بو نامه‌ خانه‌که‌ و داوای کونترین دەسنووسی
 « مه‌م و زین » ئەکا ، به‌لی بوی ده‌رئه‌هین ، به‌لام سی چوار که‌س به‌ سه‌ریه‌وه
 ئەوه‌ستن ، سرنجی ده‌ست و چاوو هه‌موو بزوتنه‌وه‌ییکی ئەده‌ن ، نه‌وه‌ک
 په‌ره‌ییکی بدری ، یا خود له‌ ناو ئەم هه‌موو خه‌لکه‌ بیرفینی !

پیوستی سه‌ر شانی هه‌موو زاناو یانه‌و ده‌سگاییکی خوینده‌واری
 کوردی به‌ ، که‌ هه‌ول بدن بو‌گرتنی وینه‌ی ئەم دەسنووسانه ، وینه‌کانیان بینه‌وه
 ولات ، له‌ نامه‌ خانه‌کانی سلیمانی و هه‌ول‌پرو که‌رکووک و به‌غدای دابین ، ئەو
 کاته‌ هه‌ر له‌ پاله‌وه‌ ئەتوانری ئەم دەسنووسانه‌ چاپ بکهرین و بلاو بکهرینه‌وه ،
 چونکه‌ روژی ژیان ، له‌م چه‌رخه‌ی بیسته‌مه‌دا خه‌ریکه‌ له‌ سه‌ر کوردیش هه‌لدی .
 لام وایه‌ خه‌باتی قه‌له‌م ئەتوانی زوو‌تر تیشکی ئەم روژه‌ به‌نیته‌ ناو شاخه‌کانی
 کوردستان ، چونکه‌ شتی ئەم سه‌ر زه‌وی‌یه‌ی ئیمه‌ی گه‌ یاندوته‌ مانگ !

نه خوشی ساری و

خولی پاراستنی

دو کتور هاشم دوغرامچی

نه خوشی ساری نهو نه خوشی یانه په که له په کیکه وه نه گاته په کیکی تر .
نه خوشی یانه هه موو له میکرو بیکه وه په پيدا نه بن و هه په که میکرو بی تایه تی
خوی هه په . په کهم جار ژماره په کی کهم له میکرو په نه گاته لهش ، لهوی نه گه
توانی په ره بسینی و دهست بکا به زیاد بوون نه خوشی په پيدا نه کا . نه په ره سه ندن و
زیاد بوونهش هه موو کاتی اه بهر گه لی هو مومکین نابی ، نه وه خته میکرو ب
نه مری و نه خوشی په پيدا نابی .

هو ی بلا و بوونه وهی نه خوشی یانه په که جور نی په ، به شیکیان په که
سه ره له نه خوشه وه نه گه نه لهش ساغ ، وه کو نه خوشی وه ناق (خناق) ، کو که
ره شه ، سیلی سی ، نیلیتهابی سه حایای ده ماغی . نه خوشی گرفتاری نه م دهردانه
به هه ناسه دان ، کو که و پزمین ، به قسه کردن ، به لغه م و تف فری دان ،
ژماره په کی زور له میکرو په کانی نه خوشی په که یان له ده میانه وه نه گه نه ده ره لهو
شوینانه ی تیا دانه نشن . له مه وه نهو میکرو بانه بلا و نه بنه وه و به هه ناسه وه رگرتن
نه گه نه ناو له شی نهو که سانه ی نزیکی نه خوش نه که ون و له گه لیان نه ژین .
به شیک کی تری نه خوشی ساری بو نه وهی له په کیکه وه بگاته په کیکی تر ،
هویه کی پیویسته . نه هویه کرم (حشره) یکه وه کو و میشتو و له که نه خوشی
مه لاریا بلا و نه گاته وه ، یا نه سپی که نه خوشی ره شه گرانه تیا و که و توپین بلا و

ٺڪاٽهه ، يا ڪيچ ڪه نه خوشي ٿا ڪوون بلاو ٺڪاٽههه ، يا ميس ڪه ڪه
نه خوشي وه ڪو وگرانه ٿا ، رشانههه ، ڊيزانٽري و گهلي نه خوشي ٿا
بلاو ٺڪاٽههه .

به گهيشٽي ميڪروب بو ناو لهشي لهش ساغ ، ٺهبي ٺه شوينه بو پهره
سهندن و زياد بووني ميڪروب دهس بدا . ٺههش هه موو کاتي به ميڪروب ريڪ
ناڪهوي ، چونڪه گهلي لهش مه ناعهت و مو قاوهمه ي به رامبه ر ٺهه ميڪروب به هه به
ناپهلي زياد بڪاو پهره بسيني ، به لڪو ٺهه مريئي . هه ندي ڪه سيش مه ناعهت و
مو قاوهمه ي به رامبه ر ميڪروب ني به ، له بهر ٺهه ميڪروب دهس ٺهڪا به زياد بوون
وه نه خوشي پهيدا ٺهڪاٽ . له بهر ٺهه نه خوشي ساري ٺافه تيڪي گه وره به بو
گهل ، وه پيوسته له سهر جو ڪوومهت و گهل به هه موو هين يانه وه روو بڪه نه
بهر بهر ڪاني ٺهه نه خوشي يانه ، وه ري بلاو بوونه ويان بگرن . له بهر ٺهه به
هه موو ولاته پيشڪه و تووه ڪان بهشي زوري بووجهي ته ندر و ستي يان بو چار ڪردي
نه خوشي ساري ته رخان ٺهڪن . ٺهه ڪه گهلي لهه نه خوشي يانه به زوري له
ناومانا بلاو بووه ته وه ، ٺهبي به گهل و جو ڪوومه ته وه به هه موو تو انامان مو ڪافه جهي
ٺهه نه خوشي يانه بڪهين . ٺهه نه خوشي يانه به ته نيا جو ڪوومهت پيشيان لي ناگيري ،
وه پيوسته هه موو ڪهسي هاوڪاري بڪاٽ له گهل جو ڪوومهت وه به ته و اووي
ٺامور ڳاري به ڪاني جي به جي بڪاٽ . حالي حازر گهلي لهه نه خوشي يانه له گهلي
ولاتان هه به ناو ماون ، چونڪه هه موو ٺهه نه خوشي يانه هوي بلاو بوونه ويان
زانراوه ، وه ٺهگر هاتو جو ڪوومهت و گهل پيڪه وه هه وليان دا پيشي نه خوشي
بگرن به ٺاساني بوياڻ پيڪ ديت .

ٺهبي ٺهوهش له بير نه ڪهين هه ندي لهه نه خوشي يانه وه ڪو و سيلي سي چار
ڪرديان ٺاسان ني به ، وه له ناو بردنيان بهنده له سهر بهر ز بووني پلهي ٺياني

خه لك ، چونكه خهسته خانه و ته داوی كردنی نه خوش هه چهنه سوودی زوره بهلام به ته نیا ئه مه بهش ناكا ، چونكه تا ئیستاش ژماره یه کی ئیجگار زور له خه لك خوار دنی صحی پیوستیان دهس ناکهوی ، وه خانووی صحی یان نی به .
ئه مهش هویه کی زور گرنگه بو بلاو بوونهوی نه خوشی .

بو پیش گرتن و موکافه حهی نه خوشی ساری ئه مانه پیوسته :

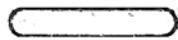
۱ — موکافه حهی حه شهرات وه کوو میش و میشووله و ئهسی ئه بیته هوی نه مانی گه لی نه خوشی وه کوو دیزانتری ، گرانه تا ، ره شه گرانه تا ، که وتویی و گه لی نه خوشی تر . میشووله له ماوهی چهنه سالی رابردوودا به هوی پهیدا بوونی هه ندی ده مانی میشووله و کیچ و ئه سپی زور که می کردووه ، له بهر ئه وه گه لی له م نه خوشی یانه زور که می کردووه و هه ندیکیان نه ماون .

بو موکافه حهی میش تا ئیستا هیچ نه کراوه . ئه مهش به نده له سه ر پاکو ته میزی خه لك . ئه گه ر تو انیمان هه موو شوینیک به پاکو و ته میزی را گرین ره نگه میش زور که م بکات ، وه هه روه ها نه خوشی که م بیته . ئه گه ر نه مان توانی میش له ناو بهر بن ئه بی نه یه لین میش له سه ر ئه نخانه کان و زبل بنیشیته وه ، چونکه میش لیره وه میکروب هه ل ئه گری . ئه مهش پیوست ئه کا که کهس جگه له ئه نخانه ی صحی له شوینیکی ترا نه نیژیت . ئه مهش ئه گه ر له شارا مومکین بی حالی حازر له لادی هه ر مومکین نی یه ، وه ئه گه ر ئه مهش نه کریت ئه بی خوارده مه نی له میش پیاریزیت .

۲ — گه لی نه خوشی ئیستا به کوتان (تلخیص) وه کوو ئاوله ، یان به شر نقه وه کوو وه ناق ، کوکه ره شه ، ئیغلیجی منالان (شلل الاطفال) ، تیفوئید پیشی لی ئه گیری . ئه بی هه موو کهس ئه وهی له بییر نه چسی که بهرام بهر بهم نه خوشی یانه تطعیم بکات .

نه خوشی ساری به پیدا یونی، نه بی نه خوشه که بیری بو خسته خانه
وه لهوی انه داوی بکری، چونکه مانه وهی له ماله وه نه یته هوی تووش بو واتی
خه لکی تراو بلاو یو ونه وهی نه خوشی.

۳ — هه موو نهو که ستانهی له جیگای گشتی ئیش نه کهن وه لک چایخانه،
که باب خانه، چیشته خانه، ماسه فروش، شهر بهت فروش، نه بی به باشی
فه حسن بکرین. که نه خوش نین، چونکه نه گهر نه خوش بن نه بن به هوی بلاو
بلو ونه وهی نه خوشی.

روژ ژمیری گوردستان

روژ ژمیری باخه و دیوار، ماموستای به بهر هه م
ماموستا نه ریمان دهری کردوه، میژووی کاره سات و
رووداوه کانی نه وهی کورد و جهانی تیدایه، له گه
وینهی ناو دارانی کرد و دیمه نی جوان و وه رزی
کشت و کال و گه لی شتی تر.

له بیرت نه چی له هه ریه گه ی دانیه لک بکری . .

گولی شادیم

سلیمانی : جمال نوری

گولیکی سووری پاراوم هه بوو
به سروهی بهیان ئه شایه وه
گولیکی هینده جوان و ناسک بوو
دل به یینی ئه حسایه وه

***

به روژو به شه و پاسهوانی بووم
ئه ویش تا ئه هات ئه گه شایه وه
ههردهم به دهوریا ئه هاتم ئه چووم
خهم و پهژا رهم ئه ره وایه وه

***

مهلیکی جوانیش هه ره وهك فریشته
بو پاسهوانی هاته کایه وه
به دل ئاوازی شادی ئه رسته
سه ره ئه و په رانه ی ئه دره وشایه وه

***

به لام له ناکاو گوله کهم زهرد بوو
هه لوهری و دلش به و خولیا یه وه

هه‌رگیز بی ئارام ئه‌هات و ئه‌چوو
به په‌ژاره‌وه ئه‌تلايه‌وه ..

o * o

چی بکهم وا گولی شادیم هه‌لوه‌ری
ره‌شه‌بای قینیش په‌ره‌که‌ی درى
ئه‌و ماله‌ش چهند سال پاسه‌وانی کرد
نمی‌ئه‌شکی رشت لی داو هه‌ل‌فری ! !

ده‌باره‌ی شانوو شانوگه‌ری و توویانه :

جیهان هه‌مووی شانویه . . ئاده‌مزادیش ، به پیاوو ئافره‌ته‌وه
نوینه‌ری سه‌ر شانون . . له شوینیکی تایه‌تی‌یه‌وه دینه ژووره‌وه و له
شوینیکی تره‌وه ئه‌چنه ده‌ره‌وه . . مروف له ژبانی خویاگه‌لی ده‌ور
یاری ئه‌کا . .
- شکسپیر -

— o —

من وینه‌ی (ژبانی راسته‌قینه) به‌وجوره ئه‌گرم که مروفه
عاده‌تی‌یه‌کان ئه‌ژین . ئه‌بی چیروکی شانویی به‌جوریک نووسرابی خه‌لکی
هات و چوکه‌ری ئیواران و به‌یانیا‌نی تیا‌بی ، شیو بکه‌نه‌وه و ، ده‌باره‌ی
هه‌وا بدوون و ، قاقه‌زین بکه‌ن . .

- چیخوف -

۳۰

يوليوس فاوچيک

روژنامه نووسی خبات گدر

فاشسته هیتلری به کان که فاوچیکیان کوشت ، وایان نه زانی به کوشتی
 ناوو نیشانی هه تا هه تایه کویر نه که نه وه . به لام به هه له چوو بوون . . خنکاندنی
 فاوچیک کاریکی کرد که بی به نموونه ی قاره مانه تی له تیکوشانا بو سه نده وه ی
 مانی گهل ، وه ناوی بی به سه رمه شقی خباتی هه زاران له پیناوی ئازادی و
 ئاشتی و پاشه روژیکی باشترا . .

* * *

فاوچیک له ۲۳ ی شوباتی ۱۹۰۳ دا له گهره کسی (سمیخنوف) که
 گهره کیکی کریکارانه له (پراگ) له دایک بووه . باوگیسی هه کریکار بوو ،
 به لام له گهل نه وه موو زه حمهت و مهینه ته شا که ئه ی کیشا هزی له گورانی
 وتن نه کرد ، وه وای لی هات ناوبانگی بلاو بووه وه ، وه له چهند لاهه بانگ
 کرا بو ئاهه نگ گیران له سه رشانو به ناوبانگه کان .

دایکیسی ئافره تیکی بهرگدروو بوو ، زور هزی له ژیان نه کرد . یولیوس
 فاوچیک له مه وه ، خوشه ویستی ژیان ، وه له باوکیه وه بیری قبول وههستی
 ناسکی به میرات بو مایه وه ، وه له ههردوو کیانه وه ههز کردن له هونه ر و
 گورانی و موسیقا . . مامیشی بوژیکی میلی بوو ، وه له جیهان دا ناوی ده ر کرد بوو .
 بهم چهشنه فاوچیک له خیزانیکسی هونه رمه ندا پی گه یشت . ته مهنی دوو
 سال و نیو بوو که له سه رشانوی سمیخنوف ده وری منالی دی ، له چیروکی
 (پیلای شووشه) یان (شازاده ته سه ندریللا) دا . .

فاوچیکى بچکوله سهردهمی منالیدا ههمیشه دهوری منالانى یاری ته کرد
له سهر شانوکانى (سمپخنوف) و (بلزن) ، وه که بوو به نو سالان دهوریکی
دی له سهر شانویهک له شانوکانى بهرلین . ههر به منالی حزی له کتیب بوو ،
پیش تهوهی بچیته قوتابخانه دایکی فیری ئهلف و بیی کردبوو . ههمیشه له گهل
مناله کریکاره کانا ههل تهسوورا ، له شهقامه کانا یاری ته کردو وهختیکی زوریشی
به خویندنهوه تهبردم سهر ، قوتابخانه کهی خوش تهویست . .

له ۱۹۱۳ دا له گهل دایکی چوووه بلزن ، وه بو سالی دواپی چوووه
قوتابخانهی سانهوی . لهو ساله دا باوکیشی گوپزرایهوه بو تهوی بو کارکردن
له کارگاکانى (شکودا) بو توپخانه دروست کردن . بهم چهشنه مانهوه تا
۱۹۱۹ . لهم ماوهیه دا زوربهی شهوهکان فاوچیک نانی تهبرد بو باوکی بو
کارگاکه ، وه لهم ریگایهوه شارهزایی بهکی وردی پهیدا کرد له بارهی ژيانی
کریکارهکان و هاوکاری یان . . سالهکانی جهنگ سالی قاتی بوون ، خهلیکی ریز
تهبوون بو وهگرتهی ئاردو کوایرهی گهنمه شامی . یولیوسیش پاش نیوهرویوان
له ناویانا تهوهستا بهلکو چنگی ئاردو چاند کوایرهیهکی دهسگیر بی . . لهو
کاتانه دا زوری گوی لی تهبوو ئافرهتان بو میدو براو باوک و دهزگیرانهکانیان .
تهگریان که له مهیدانی جهنگا کوژرابوون ، وه دادیان له دهس گرانی ته کردو ،
بیزاری یان دهرتهبری له جهنگ . . لهوهوه بریاری دا پهرتوک (نشره) یکی
بچووک دهرکا به ناوی منالانهوه ، ناوی لی نا (سلوفان) واته : سلوفاکیاییهکان .
بهم چهشنه له ۱۲ سالانا بوو یه کهبجار بوو به روژنامهچی . تههم روژنامهیهی له
دهفتهریکی قوتابخانه دا تهووسی یهوه ، وه دهنگ و باسی فیهتناو ولاتانی دهرهوهی
تیا بلاو ته کردهره ، وه له کارو باری ژيانی کومهلایهتی سهردهمی جهنگ
تهکولی یهوه و رهخنهی له سازمانی ئارد دا بهش کردن و ئارده کهی تهگرت و

تهیوت تهم ئاردهی دابهشی نهکا ، ئارد نییه ، سوسه . . ههروهها لاپه رهشی لی
تهرخان به کرد بو زانست و نهدهب و وهرزش و شانو . .

له ۱۹۱۶ شا پهرتوکیکی تری دهکرد ، ناوی لی نابوو (بییری خوش) .
روژی چهند سهعات له چیشتم خانه کهی مالی خویانا دانه نیشتم بهو دهس و
په نجه بچکولانهی لاپه ره گانی نه و روژنامه یه ی رهش نه کرده وه و وینهی کریکاتوری
بو نه کیشاو شیعرې بو ههل نه بهست و مه ته لی بو ریک نه خست ، تا روژنامه کهی
خوش و رهخنه که له که گر بی . . سروشتی ئاشکرای نه و روژه ی فاوچیک
ته وه بو و له عاستی مهینهت و نارحه تیدا نه ته بهزی ، وه به و روژنامه ولکه یه ی خوشی
ته خسته دلی باوک و دایکی و دهرو دراوسیکانیان . . بو ته وه ی - خوی واته نی -
خهم و په ژاره ی زه مانه یان له دل ده رکاو له بییر بیاته وه . .

که بوو به ۱۶ سالان ، پهرتوکیکی ته ده بیی ده کرد ، ناوی لی نا
(چیکی) . له و پهرتوکه یا له و مهسه لانه ته کولی یه وه که به خه یالیا ته هات ، وه
شیعره گانی (هافلیتشیک بوروفسکی) ی بلا و نه کرده وه که هه موو هیرش بوون
بو سهر جوکمی نه مسایی . بووروفسکی قاره مانیکی نیشتمان پهروهرو نووسهرو
شاعیریکی بهرزی سه ده ی نوزده هه م بوو ، دلی پر بوو له کینه له رژیمی پاشایه تی ،
وه میشکی پر بوو له بییری ئازادی خوایی .

* * *

شورش مهزنی تو لته بهریش کاریکی ته واوی کرده دهروونی فاوچیک .
پانزه سالان بوو که ئاوه له قوتایی به گانی هان داو شان به شانی کریکاران به شدار
بوون له خو پیشان دانیکا بو پیروز بایی سهر که وتی شورش تو کتوبه ره له یه کی
ته یاری ۱۹۱۸ د . هه ره له و ساله دا به چاوی خوی کاره ساتیکی ناخوشی دی ههستی
بزواندو ته ویش کینه ی خوی له خوین مژان له چهند شیعریکدا به جوانترین

شيوه دهر بری . کاره ساته که نه وه بسو و چهنند سهر بازیک عهره بانه یه ک نانیان .
نه گواسته وه ، تا قمه منالیکې برسی چاویان پیان که وت و دهوریان لی دارن و
دهسیان کرد به هاوار : برسیمانه . . برسیمانه . ره ننگ یسی ههنديکیشیان
کواپره یان فراندی . . بو بهر بهر کانی نه و منالانه سهر بازه کان ته یان کرد و
پینجیان لی کوشتن . . له زرو و فی سهر که وتنی شورشی نو کتوبه را کاره ساتی وا زور
کاریکهز بوو ، کریکاران تیکرا مانیان گرت ، فاوچیکیش ههستی بزواو به ناوی
سهرمایه داره کانه وه وتی :

نهم رهش و رووتانه هاواری چی یانه له خواره وه ؟
بو وا نه کهن . . چش با برسی یه تی بلاو بوو بیته وه له ولانا !

که واته چار چی یه ؟

یا بهند کردنیانه ، یا کوشتیان !

نه نجا به ناوی رهش و رووته کانیسه وه وه رامی دایسه وه :

ههقتانه . . گه ورهم ههقتانه !

به لام تیمهش نه مانه وی پی بکه نین . .

روژیکمان نه بی پیکه وه . .

له و روژه دا ره چه له کتان دهر نه هینین !

به م چه شنه فاوچیک بوو به لایه نگری بهش خوراوان و باوه ری کرد گه

نه بی شیوه ی جیهان بگوری ، وه هاته تیکوشان بوگه یشتن به و نامانجه پیروزی . .

که له سالی ۱۹۱۸ دا جومهوریه تی چیکوسلواکیا دامه زرا ، فاوچیک

وای زانی نازادی هاتووه ته دی ، خوی له باره ی نهم گومانه یه وه

له ۱۹۳۳ دا نووسیویه :

« ئىوارە بوو ، لېۋنەي كرىكاران و قوتابىيان كۈبوو بوونەو ، باسى وەزەي ولاتيان ئەكرد ، خەلك گەرم داھاتبوون ، لە ھەر لايەكەو كسومەليك شىكيان ئەخويندەو و شىكيان ئەوت .. لە لايەكى ترەو كرىكارىكى سوشىيال دىموكرات نووستبوو ، چووم خەبەرم كردهو ، ويسى بزانى چىي تر رووى داو ، وتى : ئەي ئازادى ؟ وتم : دەسمان كەوت . وتى : ئەي سەربەخويى وتم : ئەويش . وتى : بە سەركردەيى كسى ؟ سەرسام بووم كە دىم باوهرى بە ھىچ كام لەو سەركردانە نىيە . ئەنجا بە سوزەو بوى باس كردم كە ئەيى بزانين ئەم ئازادى بە تازەيە بو كىيە . تى ئەگەيشتم مەبەستى چىيە ، وتم : بو ئىمەيە ، بو ھەموو لايەكمانە .. شانىكى راتەكاند ، رازى نەبوو لە قسەكەم .. »

« ھەرگىز ئەو كرىكارەم لە ياد ناچى كە يەكەمىن كەس بوو لە نيو شەوي ۱۹۱۸/۱۰/۲۸ دا تىشكى راستى دى .. » .

بەم پىيە فاوچىك وردە وردە تىگەيشت كە ئەو ئامانجەي ئەو ئەيەوي ھىشتا نەيگەيشتووتى ، و ئەيى ھەولى بو بدا ..

فاوچىك زور ھەزى لە خويندەو بوو . لە سالانى ۱۹۱۹ - ۱۹۲۲ دا ۷۰ دان كىيى ئەدەبىي خويندەو ، وەگەلى شتى دەربارەي مېژووي ئەدەبى چىكى و رەخنەي ئەدەبىي خويندەو . لە ۱۹۲۰ دا بوو بە ئەندامى دەستەي نووسەرانى (پرافدا) كە پارتىي سوشىيال دىموكراتى چەپ رە و دەرى ئەكرد ، ئەو پارتىيەي كە پاشان بوو بە پارتىي كومونىست .

لە پايزى ۱۹۲۱ دا چوو بو (پراگ) بو خويندنى ئەدەب ، وە چونكە ھىچى نەبوو پىي بژى ، ئىشكىشى دوزىيەو لە نووسىن خانەي سەرژمىرى دەولەتى . لەم سەردەمەدا زورى ئەخويندەو ، وە جار جاريش لە روزنامەي (پرافدا) ي خويانا ئەي نووسى . لە ۱۹۲۳ دا لە سەرتىشەكەي دەركرا ، چونكە كار بە دەستەكانى ھان داوو مان بگرن ، وە بوو بە كرىكار . بەلام

هەر بەردەوام بوو لە نووسینا . لە ۱۹۲۵ هە دەستی کرد بە نووسین لە (رودی پرافسو) دا که روژنامەی پارتیی کومونیست بوو . بەم جوهره هەر خەریکی نووسین بوو ، وە که میری روژنامەیهکی دانهخست ، چەندی پسی بکرایه له روژنامەئێ ترا ئێ نووسی ، وە خزمەتی بیرو باوهری سوشالیستی ئێ کرد .

لە ۱۹۳۰ دا به ئاواتیکی خوی گەبشت ، وە چوو بو یه کیتی سوفیهت ، وە چوار مانگی تیا مایهوه . که هانهوه تهواو دلنیا بوو که یه کیتی سوفیهت ولاتیکه مهعناي بهزین نازانی . . وە دەسی کرد به تی گە یاندنی گەل و چینی کریکار له باره ی سوفیهتهوه .

هەر لهو ساله دا ۱۵ روژیان حوکم دا ، پاشان کردیان به سەرباز ، بهلام هیشتا مانگیکی به سەرا نه چوو بوو دهریان کرد ، وتبوویان چون ئه بی رری روژنامه نووسیکی کومونیست بدەن بیه ناو سەربازه کان و بی یان کا به کومونیست ؟

لە ۱۹۳۱ یشدا دیسانهوه به دزی یهوه سەریکی تری له یه کیتی سوفیهت دا ، وە که گه رایهوه گیرا و خرایه به ندیخانه .

لە ۱۹۳۲ یشدا دیسانهوه گیرایهوه به سەرباز ، بهلام هەر روژی له ته که نه یهک دایان ئه نا ، تا نه چیه ناو خه لک ! به لکو نه شیان ئه هیشته گه ر یه کیک لی پرسی : تو چیت ؟ بلی : روژنامه نووسم ، وە له (رودی پرافسو) ئیش ته کهم !

که له سەربازی رزگاری بوو گرتیانهوه ، بهلام توانی خوی له دادگا رزگار بکا . که ده چوو بوو به سەرنووسه رانی روژنامە ی (هالو نوفینی) که ئهرو کاته روژنامە ی پارتیی کومونیست بوو ، لهو دهمه دا پولیس زور به دوایا ئه گهران . تا ناچار بوو خوی بشاریتهوه و به ناوی خواسته مه نی یهوه بنووسی . هەر بهو چه شته مایهوه تا له ئایی ۱۹۲۴ دا دیسانهوه چوو بو یه کیتی سوفیهت ، وە بو

به پیام نیری رودی پرافو . دوو سال لهوی مایهوه و گهلی شوین گهرا . که له
۱۹۳۶ دا گهرایهوه دهستی کردهوه به نووسین ، بهلام له بهر پولیس خوی تا
راده بهك شارد بوهوه .

له ۱۹۲۸ یشا بوو به بهریوه بهری روژنامهی (نفوریا) وه به گهرمی
په ردهی له رووی مهترسی فاشیزم لانه دا بکه له چیکوسلوفاکیا دا سهری
هه لدا بوو ، وه به توندی بهرام بهر حو کمرانه خائنه گانی نه نووسی که له گهل
هیتله رو تیمپر یالیسته گانی روژاوادا دهسیان تیکهل کرد بوو . نه وروژه ته نها پارتی
کومونیست هه بوو خه لکی ریک نه خست بو خه بات له رووی فاشیزمدا . .

***

که حو کمرانه گانی چیکوسلوفاکیا سهریان بو هیتلهر دانه وانندو دهسیان .
کرد به بهر بهر گانی نیشتمان پهروه ره گانی ولاته که یان ، فاوچیک به پیی فهرانی
پارتی کومونیست دهسی کرد به نووسین له و تاک و تهرا روژنامه پیشکوه وتوانه دا
که ما بوون . له وتاریکیا نووسیووی :

« له ناخی دهرونی نه ته وه که مانا هیزیک هیه هه رگیز نابه زی . هه همیشه
خوی ده بریوه له بهر بهر گانی کردنی دوژمنه هیرش بهرو دا گیر که ره گانا . .
له ناخی دهرونی نه ته وه که مانه وه هه همیشه ییایوی وا راست بوونه ته وه که بی ترس
راستی یان وتووه و له سهری هاتوونه ته دهنگ و له جهورو سته می زوردارو نه نجامی
راستی وتن نه ترساون ، وه وه ستاون له رووی نه واندها که بوون به مایه ی نه گبه تی
بو ولاته که مان و به زور حو کمی خویانیاں داسه پاندووه به سهر میلله ته که مانا . . »
به م چه شنه دهسی کرد به زیندوو کردنه وه ی شکوی نه ته وایه تی ی
میلله ته که ی به دریا بی میژوو ، وه وتاری به ترخی له سهر نه نووسی ، وه توزی
له سهر نه ده بی نه ته وه که ی لانه دا . . وه هندی جار بو نه وه ی بتوانی به ئاشکرا
نووسراوه گانی بلاو بکانه وه ، ناوی خواسته مه نی له سهر دا نه نا .

که چیکوسلوفاکیا به ته‌واوی داگیر کراو ، ههموو روژنامه نیشتمان .
په‌روه‌رو پیشکه‌وتوو‌ه‌کان داخران و فاوچیک ناچار کرا که لاپه‌ره‌ی زانستی
روژنامه‌یه کی روو زه‌ردی فاشستی بنووسی ، نه‌ی کرد و خوی شاردوه . له‌و
ماوه‌دا ده‌سی کرد به لیکولینه‌وه‌ی نه‌ده‌بی نه‌ته‌وه‌که‌ی و نووسینی ره‌خنه‌ی نه‌ده‌بی ،
وه نه‌وه‌ی خسته نه‌ستوی خوی که نامه‌خانه‌یه‌ک دامه‌زینی ههموو نووسراوه
کلاسیکی به‌کانی سهرده‌می راپه‌رینی میلله‌تی چیکوسلوفاکیا‌ی تیا بی .

له ۱۹۴۰ دا پولیس ویستیان بچن له ماله‌وه بیگرن . به‌لام نهم پی‌ی
زانپوون و ده‌رباز بووبوو . پاش ماوه‌یه‌کیش پولیسکی چیکی چوو بیگری ،
به‌لام فاوچیک توانی قه‌ناعه‌تی پی بکا که نابی پولیسکی چیکی به‌کیکی چیکی
بگری له به‌ر خاتری گستا بو . به‌و چه‌شنه نه‌و جاروش ده‌رباز بوو ، وه رای کرد
بو پراک ، وه خوی شاردوه . له‌و سهرده‌مه‌دا به نه‌پتی نامه‌یه‌کی بلاو کرده‌وه
که بو گوبلزی نووسیوو ، له‌و نامه‌یه‌یدا نه‌لی : « نه‌ی سهر شور ! تو نه‌گهر وا
تی بگه‌ی نیمه ، روشن بیره‌کانی چیکوسلوفاکیا غیره‌تمان نه‌وه‌نده‌ی نه‌ته‌وه‌که‌مان
نی‌یه ، به‌هله‌دا نه‌چی ، چونکه سهر چاوه‌ی غیره‌تی نیمه نه‌ته‌وه‌که‌مانه ، وه
نه‌گهر وا بزانی سهرت بو شور نه‌که‌ین و ده‌س له نه‌ته‌وه‌که‌مان ههل نه‌گرین ،
گوی شل که بو وه‌را‌مان : نه .. نه .. هه‌تا هه‌تایه ، نه .. نه .. » .

له‌و سهرده‌مه‌دا به ناویکی خواسته‌مه‌نی له روژنامه‌یه‌کی منالانا نه‌ی نووسی
له باره‌ی نووسره چیکی به‌کانه‌وه ، تا مناله‌کان شاره‌زا بکا له شکوی نه‌ته‌وا‌یه‌تی‌یان ،
بو نه‌وه‌ی شاره‌ستایه‌تی خویان‌یان خوش بووی و زمانه‌که‌یان و که له پووری
نه‌ته‌وا‌یه‌تی‌یان زیندوو بکه‌نه‌وه . .

پاش نه‌وه‌ش که کومیتته‌ی ناوه‌ندی‌ی نیپتی‌ی پارتیی کومونست‌گیرا
له به‌هاری ۱۹۴۱ دا ، فاوچیک و چه‌ند که‌سیکی تر کومیتته‌یه‌کی ناوه‌ندی‌ی تریان
دانا . نه‌رکی سهرشانی فاوچیک له‌م کومیتته‌دا به‌ریوه‌بردنی نووسین و پروپاگه‌نده

بوو ، لهو دمه دا چند جار به بیان نامه و روژنامه ی زورو زه به ننده به نیینی بلاو
کرایه وه ، بو گهرم کردنی خه بات له رووی فاشیزم دا ، وه بو دهر برینی باوه ری
ته و او به وه فای یه کیتی سوفیه ت و سوپای مه زنی . .

لهو به بیان نامه یدا که به بونه ی یه کی ئه یاری ۱۹۴۱ هوه دهری کرد ،

نوسیووی :

« به لی ئیمه خومان شاردوه ته وه ، به لام نه مردوین و نه خراوینه ته گور ..
ئیمه تووی سوشیالیزمین ، که خوری به هار لی ی داین سهر دهر دینین و به رز
ئه یینه وه . یه کی ئه یار مژده ی مروی ئازادو برایه تی هه موو مرو فایه تی . .
ئیمه له ژیر ناخی زه و ی دا به ره و رووناکی که وتووینه ته ری ، بو سهر خستی
ئازادی و ژیان ، بو سهر خستی پیروزترین ئامانجه کانی ئاده میزاد ، بو سهر خستی
سوشیالیزم . . »

بلیسه ی خه باتی ئازادی خوازی به رز بووبوه وه ، په تی گستا بویش نریک
که وتبوه وه له ملی فاوچیک ، به لام فاوچیک گوی نه ئه دایه و به کول تی ئه کوشا
بو سوشیالیزم . پولیسی گستا بو وه ک سه گی پی سووتاو له هه موو لایه کا به دوا ی
فاوچیک و سهر کرده و ئه ندامه کانی تری پارتی ی کومونیستا ئه گهران . . به هوی
ئه وه وه هه زاران کومونیست و نیشتمان په روه ر قاره مانه تی یان پیشان ئه داو سزایان
ئه چیشت . .

له ۲۴ ی نیسانی ۱۹۴۲ دا فاوچیک که وته بهر که لبه ی گستا بوی شاری
پراگ . . وه فری درایه زیندانی ژماره ۲۶۷ ی به ندیخانه ی (پانکراتس) هوه ،
وه تا به هاری ۱۹۴۳ تیا مایه وه . فاوچیک خوی له نامیلکه که یا (له ژیر سیداره ی
خنکاندنا) هویه کانی گیرانی باس کردوه ، ئه و کاته کهس ئاگای له وه نه بوو
که پیلان گیریک توانیووی خوی بگه یه نیته ناو پارتی ی کومونیست ، وه که له

۱۹۳۹ دا گيرا راستی هاوری کانی وت و نازی به کان بهرام بهر بهوه بهرهلایان کرد .
نهم خائینه پاشان له بهرده می دادگادا پی پی لی نا که نهو بوو جیگه که ی فاوچیکسی
به گستا بو وت و بوو به هوی نهو هموو سزایه ی چیشتی و ، به کوشتی دا . .

فاوچیک زیاتر له سالیک له ژیر نازارو سزادا بوو . نهیان ویست جیگای
هاوری کانی بیلی ، بهلام نهو هرچهند له ژوورهوه بوو ، بهدل له دهرهوه بوو له
گهلایان له کوری خه باتا . . دنیا بوو که گه له که ی نازاد نه بی و به کیتی سوفیهت
فاشیزم نه به زینی و ناسویه کی وه ک ناسو که ی توکتو بهر بوو گه لی چیکوسلوفاکیا
به ره للا نه بی . .

له گهل نهو هموو سزاو نازاره شا له ژووری تاریکه وه نووسی : « من
خه فه تبار نیم ، خه فهت بو هیچ ناخوم . . چیم پی کرابی کردوومه . . له ناخی
دهروونمه وه چیم به نه رکی سهرشانی خوم زانی پی جی به جیم کردووه » وه له کاتی
چاو پی کهوتنا به خیزانه که ی نهوت : « نه زانم به ره و مهرگ نه روم ، وه مه گهر
موعجیزه به ک رزگارم بکا ، نه گینا رزگار نابم . . موعجیزهش روو نادات . . نه گهر
پیت بلیم ههرگیز بیر له مهرگ ناکه مه وه باوهرم پی بکه » .

به لکه ی راستی نهم قسانه ی ، کتیبه که یه تی (له ژیر سیداره ی خنکاندنا)
که په ره په ره نه ی دایه دهستی پاسه وانه که ی زیندانه که ی ، نه ویش هه لی نه گرت
تا پاش نازاد بوونی نیشتمان گه یاننده جی خوی . .

له کاتی مه حکمه مه کردنا فاشسته که ی سهره ک دادگا لی ی پرسی : « پی
له وه نه نی ی که به کرده وه کانت یارمه تی رووسیای بولشه ویت دا که دوژمنی
رایخه ؟ » فاوچیکیش به سهر بهرزی یه وه وتی « بهلی ، یارمه تی یه کیتی سوفیهت و
سو پای سوورم دا ، وه نه وه پیروزترین کرده وه ی ژبانی چل ساله مه » نه نجا وتی :
« بویه سووم به کومونیسیت ، چونکه نهم توانی و نهم ویست سهر بو

سهرمايه داری شور کهم .. من دلشام تهه جه ننگه بهره به یانیکي نوی له پاشه .. من به نپیتی تیکوشاوم بو یارمه تی دانی گه له کهم تا بتوانی داگیر کهران دهر کاو خائینه کان ههل ریژی .. »

پاشان وتی :

« مه به ستم له خه باتی شورشگیری نپینیم تهوه بوو دهر فتهت بو گه له کهم په پیدا بکهم نازادی راسته قینهی دهسگیر بی ، وه چیکوسلوفاکیا په کی سوشیالست دامه زرینی .. »

لیره دا کا برای سهره ک دادگا تووره بوو ، قاچی ته دا به عه رزاو ته هی نه راند ، به لام تهه گوی نه دایه وه له سهر قسه هی خوی رویشته وه به سهر به رزی په وه وتی :

« تیهه ئیستا حو کمی خوتان نه خوینته وه .. من ته زانم ته لین چی ؟ ته لین : ته بی تهه مرویه بیخنکیزی .. به لام حو کمی منیش به سهر تیهه دا له میژه دهر چوه ، به خوینی هه موو قاره مانانی گهلان نووسراوه : مهرگ بو فاشیزم ! مهرگ بو کویله یی سهرمايه داری ! ژین بو ئاده میزاده و ، پاشه روژ بو کومونیزم ! »

که ته یان برد بیخنکیسن ، سروودی ته تهر ناشنالی ته خوینده وه .. ئیس ئیسه کان دابارین به سهر یا ده می بگرن ، به لام به ندی په کانی تریش له دووره وه گویان له ده نگی سرووده کهی بوو ، ته وانیش بویان سه نده وه ..

له بهره به یانی ۸ ی ته یلوولی ۱۹۴۳ دا ، پاش دهر چوونی حو کمی خنکاندنن به ۱۴ روژ ، له بهرلین کرا به دارا ..

بهم چه شنه فاوچیکی قاره مانانی گه لی چیکوسلوفاکیا و خه بانکه ری سهر سه ختی ریگای نازادی و سوشیالیزم ، ناوی بوو به ویردی سهر زوبانی ملیونه ها نازادی

خوای کول نه دهر له جیپانا ، وه بوو به سهرمه شق بو هه موو خه باتکه رانی ریگای
سهر به خوئی و بهر بهر ه کانی جه ننگ و دانانی جیهانیکي پر له ناشتی ..

کتیبه کەشی (له ژیر سیداره ی خنکاندندا) وه رگیرایه سهر زیاتر له ۷۰
زمان ، وه زیاتر له ۱۵۰ جار له چاپ درایه وه .. فاوچیک له و کتیبه یا ئاواته
پسیره کانی هه موو نیاز پاکانی دهر بریوه ، بویهش کونگره می دووه می ناشتی
خوازانی گیتی که له ۱۹۵۱ دا له وار شو گیرا ، مه دالیای سهر بهرزی ی دایه ..

له عه ره بی به وه

وه رگیرا وه و کورت کرا وه ته وه

هیواو . . ده سمایه

گه لی ئازادی ی هه رگیز له بیر بی
خاوه نی روله ی وه کوو به شیر بی ،
به شیر موشیر بی و کامل و ژیر بی ،
بو کوردستانی قه لغانی تیر بی ،
ئه و گه له ئه بی بگات به ئاوات :
سهر به خو هه لکا به یداخی ولات !!

— ژیر —

نموونهیهك له رابوردوو بهگك و ، سهركار و ، جووتیار

۰.۴

بهگك :

وهجاغ زادهم ، خوا پی داوم
من رووته نیم ، گهوره پیانوم
من خاوهنی زهوی و زارم
سهیری كوشکی بهرزی شارم ،
سهیری وهردم ، سهیری جووتم ،
ههزار پیانوی رهش و رووتم !

ههله رهشی سهركار :

بهگم ! راسته : خوا دای ناوه
بهگك سهركردهی بوره پیانوه
گهر تو نهی ، نیمه ویلین
زهوی و زاری كي بکیلین ؟ !
داوام وایه راوهستاو بی
ههر له خوت دی گهوره پیانوی بی !

بهگك :

دهی ئافهرم ، دهی ئافهرم ،

عهله رهشی سهر نوکهرم !
به راستی توی نمهک جهلال
توی دلسوزی بو ملک و مال
عهله ! سهیری حسه شهل هات
سهیری سهگباب ، چون سهیر نهروات
ها ! حسه شهل ، ههوالی تو ؟
کز نهت بینم ، پیم بلی : بو ؟

حسه شهل :

چون کز نهبم ، چون کز نهبم ؟
ئهی روو خوش بم وهک تو ، بهگم ؟
ههموو روژی به بی پشوو
ههتاکو شهو ، بهیانی زوو
ئهرز نهکیلیم ، جوگا نهبرم
له برسیشا نهوا نهمرم !

بهگ :

ههی نا رهسهن ! ههی سهرسهری !
به بهشی خوا تو نا شوکری ؟

حسه شهل :

کهی خوا فهرمووی ، بهگی زوردار !
چهوسانهوهی ئیمهی ههژار ؟
تیگهیشتم ، چاک بوو زانیم :
تو بو تیپری ، من بو برسیم ؟
یا خو رهنجم کوا بهرو بوی ؟
ههی ورگک زل ههر تو ئهیخوی !

بهگگ :

چونت زات كورد ، چونت ويرا ؟
دهی ، عهله رهش ! خیرا ، خیرا
بو ناو دهمی مسته كوله
فیركراوه سهگی زوله !

حسه شهل :

عهله رهشیش چلكاو خوره
له عاستی گهل سهری شوره
روژی تهپی ههلان واسین
هیزی گهلان پی بناسین

بهگگ :

گهل ، گهلی رووت ، گهلی تهمهل ،
رووتی وهك توی پس و چهپهل ،
چی له دهس دی ؟ چی پی تهكری ؟
بهرگهی نیمه له كوی تهگری ؟

حسه شهل :

دهی داوامه كهوا تهجهل
ههلت گری بو هیزی گهل
مل كهچ بکهی ، دابمینی
به چاوی خوت بی یانینی
داخی خوم رشت تهوا نهروم
له بهر چاومه نهنجامی خوم

بهلام دواى من هەر يەك ئەگرى
هيزى جووتيار ؟ وركت ئەدرى

بهگك :

وهره ؛ عدله ! ئەوه بر نهو
سهرى حسهم ئەوى ئەمشه و

عدله رهش :

بهگم ، ئاخىر ئەى مه حكه مه ؟
ئەوسا نوبهى ئەو به زممه !

بهگك :

قسهى قوره ئەم بيانوه . .
كهم خهرمانت سووتاندوه ؟
وتيان : كهرت به چهند عدله ؟
كى ئەپرسى بو ئەو شهله !
عدله ! كهى تو وا ترساوى ؟
خو تو لاي خوت يه كه پياوى !
حسهم لى بوو به شيووعى !
خوى فهرموويه (نوورى سهعى) :
« ههرچى وتى : من برسيمه
يا خو تو ههته و من نيمه ،
نهى فهوتى ، ئەت فهوتى . . .
قەت نهيهلى سهر دهر نىتى ! »

***

یه کیک له ئاواپی :

برای فلاح ! ئەی ئاواپی !
هه تا کو که ی به رسواپی ؟
به هه ژاری و برسی به تی ؟
هه تا کو که ی ، ده به سیه تی !
تا که ی زوردار خوینمان بمژی !
تا که ی هه ژار خوینی برژی !

کومه لیک به گورانی :

ئیمه یین که وا زوره ی گه لاین
ئیمه یین اه گه ل کریکاران
جووتیاراتین و ره نه جبه رین
ئه رژینه کوری تیکوشان
با بیکه وه گشتمان یه ک ئه گرین
به ره و ئاوات ریگا ئه برین ! . .

•••••

قسه ی به جی

کتیب کولیره نی هه ر به گهرمی و تازه یی بخوری ، کتیبی
به که لک گهرمای هه رگیز لی نابری و سارد نایته وه . . نه ک هه ر
خومان ، نه وه کانی پاشه وه شمان گهرم ئه کاته وه . .

له خهوما ...

چهچه مال : محمد نوری توفیق

تهوی راستی بی نازانم چون گه یستمه تهو دووری یانهی تهو بهر چه مه که وه ، بهلام و ابزانم به ئیشیکه وه رویشتم که له بیرم نهماوه چی بوو ، سا هرچی چونیک بی لهوی بوی دانیشتم و جگهره به کم بو داگیرسان ، بهلام و ابزانم هیشتا جگهره کهم تهواو نه کردبوو که له دووره وه بورایی بهک دهر کهوت ، منیش ههستمه سه ر پی بو تهوی باش له بورایی به که ورد بيمه وه . ئیتر تهوه ندهی پی نهچوو لیم نزیك بووه وه و هاته بهر دهمم . وا ته بینم کا برایه کی ریش سپی پشت کوماوه که واو سه لته به کی بوری دراوی له به رایه و سه بیلکی داریشی به دهسته وه به . ههر که گه یسته لام سلاویکی کرد ، منیش سلاوه که یم سه نده وه و مانوو نه بوونیم لی کرد و پیم وت : ها خاله گیان خیره ؟ له کوی وه بو کوی ؟ کا برا سه یریکی کردم و وتی : خیره ئیشه لالا وا خه ریکم بچم بو شار سا بزاین خوا چی تهکا . . . ؟ له گهل تهم قسانه یا هه ناسه به کی دریژی بو هه لکیشا . . . منیش لهم کاته دا جگهره به کم بو دهر کردو دام پی ی ، بهلام لیمی وه رنه گرت ، وتی : برا به خوا تازه خوم فیری تهم سگریت و مگریته ناکهم . . ههر سه یله که ی خومان ته خوم بامه سره فی تهوه یشمان نه به ته سه ر چونکه حالمان زور خوش نی به ناشکوری نه بی . . . منیش که زانیم قسه کانی له کانی دل سه وه تهکا ، جگهره کهم بو خوم داگیرساند . . خاله یش ههر مژی له سه یله که ی تهدا . . . پاش تاویک

هاته قسه و وتی : برا با تاوی بوی دانیشین له داخی ئەم دنیا به . . منیش وتم :
 فەرموو . پاش کەمیک له خالەم پرسى ئەرى خالە زور پەشو کاوو خەفە تبارت ئەینم
 خوا نه خواسته چیت لی قەوماوه . . ؟ خالە مژە کەى له پیره سه بیله دایه وه و وتی :
 ئەرى کاکی برای چی بی له تو نهی بی . . . به سهرى تو نا ، به و خوایهی که
 نسیمانی گەیان دووه ته یهك حەوت سەر خیزانم هەموو رەش و رووت له ئاسمانی
 خوا دا ئەستیره مان نی به ، هەر چی پی بووتری یادیش شکى نابەین ، خویشم
 وه کوو ئەمینی په کم که وتوو و ئیشم پی ناگری ، خو ئەگەر پیشم بگری به کفری
 نالیم خوا ئیشی بو ئەم کوردهی ئیمه نه هیشتوو ، له گەل ئەم قسا : هیشا خالە
 چیلکه یه کی به ده سه وه گرتوو خوله کەى به رده می خوپی ی پی هەل ئە که ند .
 مژیکى دایه ره له سه بیله کەى و وتی : ئەوهی شک مان ئە برد تا قه سی سەر بز
 بوو که بو دوی مناله کانم هیشتوو مانه وه هەلسام فرۆشتم به پینج شەش دینار بو
 ئەوهی ئیشه کەى فەتهی کورمی پی ته وا و کەم . . وتم ئیشی چی ؟ وتی به ته مای
 ئەوه بو وین که فەته بی به کریکار لهم شه ریکه یه بو ئەوهی بتوانی یاریده یه کمان بدا .
 ئیتر ئەمه پارهی جنسیه یه و ئەوه هی ئەرزو حاله و هات و چوی شارە . وه لحاسل
 ئەمه نزیکه ی چوار مانگه ئیمه خه ریکین ، به سه ری تو نه پارهی سی سەر بز ما و
 نه ئەو چوار و نیوهی که قه ر زمان کرد له حاجی . . . هەموو درا به مه سرف و
 هات و چو کردن . . . پیم وت ئی شوکر قه ید بوو ؟ ناخیکی هەلکشاو وتی :
 قه یدی چی جه ناب ؟ ده را وه سته با هەقایه ته که ت بو ته وا و کەم ، وتم فەرموو .
 لهم کانه دا سه بیله کەى تازه کرده وه و منیش دەسم برد شقار ته کهم ده ر کرد بو
 ئەوهی سه بیله کەى بو داگیرسینم ، به لام له پیش منا به ردو ئەستیکه ی لی ده ر کردو
 سه بیله کەى داگیرساند . پاش مژیکى دریژ هاته وه قسه و وتی : هەر چی ئە یویست
 هەموو ته وا و بو ، به سه ری تو دوو جار ناردوو یانه ته به خا بو یه ک دوو ئیمزا . .
 ئیه ، سەرت نه یه شینم هەموو مه عمه له کانی دایه مدیری شه ریکه ، مال و منالیش

خوشی - خوشی ها نه مرو کور نه مره که ی دهر نه چچی ، ها سه بی بی ! . بهم ره ننگه به سه ری باو کی ههر دوو کمان نریکه ی بیست روز زیاتره هه موو روژی فه تاح نه م ری به نه گریته بهر به ته مای نه وه وه که نه مره که ی دهر چچی ، خو نه وروژه ی شی سا نیشیکی ناو ناوایی بوو بی خوم بهم کومه - کومه چوومه له به یانی به وه تا نیو هروو له و بهر دم قاپی به ی مدیر لی هه لسترو شکاوم ، هه تا دوینی فه تاح خوی دیته لای مدیر و پیی نه لی که نیشه که ی چی به سهر ها تووه ؟ نه ویش پیی نه لی : « به خوا زورم پی ناخوشه که تو دهس ناده ی بو نیش کردن ! » فه ته یش پاش پارانه وه یه کی زور له مدیر که بو نه م دهس ناداو روژنی به ده کهس له خه لکی دهره وه ی نه م ناوچه یه قه ید نه بی و خه لکی نه م ناوه یش هه روا بی نیش بن ، مدیر یش تهق نه کا له جهرگی و نه لی : « بابه . . . ن رازی نابی » خاله ههر له گهل نه مه یا پر قورگی بوو له گریان ، منیش زور دلم پیی سووتا بویه پیم وت گوا یه چی له سه ره ؟ بوچی . . . ن رازی نابی ؟ ههر له بهر نه وه ی کورده ؟ بویه پیی رازی نابی جا خاله نیستا تو بو کوی نه چی ؟ برا به خوا له دو بنیوه که نه مه م بیستووه نه خوم و نه مال و منالم خه وو خورا کمان نه بووه منیش فکرم کرده وه که بروم بوشار بولای مدیری نه و دایه ره یه سا به پارانه وه بی یان به دهس ماچ کردن به لکوو رازی ی بکه م که فه تاح قه ید کات . وتم جا پاره ی ریگاو مه سره فت پی یه یان نهه ؟ وتی : بهو خواهی که ههر دوو کمان نو بژی بو نه که بن له تا قه نیو دینار زیاتر شکی نابهم نه ویش بهک دوو مریشکمان بوو جارو بار هیلکه یه کیان نه کرد بو مناله کان سا به مزرو که بوا یه یان به کولای نه یان خوارد ، فروشتوومانه بو هه قی ریگاو مه سره ف .

له م کاته یا تینی ناگری جگه ره که م گه یشته دهستم بویه فریم داو دهسم بر د پاکه ته که م دهر که م نه بینم له جگه ره یه کی زیاتر تیا نه ماوه . به لام نه م زانی نه بی

خاله چهن سهیلی فت کردی نه وه نده نه بی زانیم که ماوه یه کی زوره دانیش تووین بویه پیم وت خاله و ابزانم دانیشته که مان زوری خایانسد با هه لسن نه وه ک دوا که وین . . . وتی بـرا دانیش تووینه گوايه تازه دوا نه که وین ؟ ئیمه ههر وا دوا که و تووین ... ! پیم وت خاله گیان روژیک نه بی پیش بکه وین ، نه و روژه دی نه م غهم و خه فه ته مان له بـیر بچیته وه ، روژیک دی فه تاح و هه زارانی وه ک فه تاح بی ئیش نه مینته وه ، روژیک دی له هه مرو لایه کا شه ریکه بکریته وه و کهس بو ئیش په کی نه که وی و مناله کانی تو و هه موو منالیکی کورد فییری خویندن بین و بینه خوینده وار ، وه له هه موو لایه کی نه م ولا ه مانا مه که ب کریته وه و خه سه خانه دا بنری بومان .

روژیک دی خومان بینه خاوه ن پیت و به ره که تی خومان ، حوکمی خومان بکه یین . . . نه وسایش رووی نه وانه رهش نه که یین که نه مرو به چاویکی دوژمانه وه سه برمان نه که ن . . . روژیک دی نه م کورده ی خویشمان وه کوو هه موو نه ته وه یه کی تر بگاته ئامانج و به خوشی و شادی بژی . . . نه وسایش کهس نامینی که نار ه زایی ده ربری به رامبه ر به قهید کردنی کریکاریک . . . ! ئیتر که من نه م قسانه م کرد خاله ره نگیکی گهشی که وته روو پیی وتم ده ک به ساقه ی ده مت بم ره بی . . . به لام بـرا تو بلی نه مر م و نه و روژه به چاوی خوم بینم ؟ وو تم نه و روژه زور نزیکه گهر خوا نه خواسته تویش نه وت دی فه تاح و مناله وورده کانت نه بینن ... ئیتر که نه م قسانه م کرد خاله چیلکه که ی ده سی فری دا له پاش نه وه ی گردولکه یه خولی له بهر خو یا دروست کرد بوو . سه بیله که ی فت کرد و هه لسایه سه رپی ، منیش له دوا ی نه و هه لسام . . . کاتی که خه به رم بووه وه وا نه بینم دایکم به ژوور سه رمه وه بیسمیلا بیسمیلا یه تی ، منیش پاش نه وه ی ده سی کم هینا به ده م و چاوما له نه وه له وه تا دوا بی خه وه که م بوگیرایه وه نه ویش وتی : خوا چاک بو نه م کورده بکا . . .

دوو پیتی بی وینه

کهر کووک : طاهر صادق

هیندی پیتی کوردی ههیه تاکو نیستا به پیتی کاف نووسراون وهک کیو ، کیوی ، کویر ، پیویست بوو له باتی پیتی کاف به پیتیکی تاییه تی خوی بنووسراوان چونکه شیوهی کاف زور جیایه له گهل ئەم شیوهیه . لیره و پاش و اچاکه بو جیا بوونهوهی له شیوهی کاف نیشانهیه کی (حهوت) بخریته بهر پیتی وهک کیو . کیوی . کویر . کی . کویندهر . کیرد . کیم . ههرکی . کویستان . کیژ . کیل . کیش . کیچ (کهچ) . کویخا . کیسهل . کیف . کیشکه (چوله که) . کیروشک (کهر ویشک) .

ههروهها ههر وشهیه کی که دوایی هاتی به پیتی کاف ئەگهر هاتو (اضافه) بکریت به پیتی (ی) دهنگی کاف دهگوری وهک ئەو کافهی لی دی که نیستا باسمان کرد ، وهک کهر کووک - کهر کووکی - درک - درکی - پووک - پووکی - ئەرک - ئەرکی - چهک - چهکی - سک - سکی - تهنک - تهنکی - سووک - سووکی - دهنوک - دهنوکی - تنوک - تنوکی - سهلک - سهلکی . . . هتد .

چه ند وشهیه کی تریش ههیه به پیتی گاف نووسراون وهک گیا ، گیان ، گیو . له گهل ئەمهش ئەم شیوهیه به تهواوهتی له پیتی گاف ناکات ئەبوایه به پیتیکی سهربهخوی تر بنووسراوان یا خود بو جیا کردنهوهی له پیتی گاف و اچاکه که نیشانهیکی (حهوت) له سهر پیتی گاف دا بنریت وهک گیا ، گیان ، گیو ، گویره ، گیژ ، رهنگین ، مینگوین ، ههنگوین . گويزان ، گويز ، گیشه ، گیه ، گیرکه ،

گیل ، گیلان ، گوتی ، گیسک (گهسک) ، گیسک ، بارگیر ، گیچ (گهچ) ،
گیژنه (جهژنه) ، گويسوانه ، گیژاو . گیزه ، گیونی ، گیره . . .

ههر له سهر ئهم دهستوره ههر وشهیهك كه دوایی هاتی به پیتی گاف
یتوو (اضافه) بکریت به پیتی (ی) دهنگی گاف تهگوری بهو گافهی كه ئیستا
باسمان کرد وهك رهنگ - رهنگی . دهنگ - دهنگی . سینگ - سینگی . گورگ
- گورگی . پلینگ - پلینگی . رهگ - رهگی . . . هتد .

هیاوا :

ماموستا پیشنیاری کردبوو كه له سهر ئهو (کاف) و (گاف) انه ئیشارهتی
(۷) دانین ، بهلام چونكه تپس و له چاپخانه کانا نی به ئهو (کاف) و (گاف) انه
بی (۷) مانهوه . دیاره خوینهر ئاگای لهمه ئه بی .

بانگیك له باوهرپی گراوی

(یانهای سهر کهوتنی کوردان) هوه

سیادهتی فرمانداری گشتی سوپایی ، به پی نامه ی ژماره ۱۹۶۴ ی روژی
۱۹۰/۱۲/۲۲ یان رهزانهندی یان پیشان دا که دهسته به کی بهریره بهری تازه له لیزیری
بو یانهی سهر کهوتنی کوردان له روژی جرمعهی ریکهوتنی ۱۳/۱/۱۹۶۱ دا .
تکایه له ههموو ئهو تهندا مانه ی که تا ئیستا ئابوونهی سالی ۱۹۶۰ یان نه داوه
دهس و برد بکه ن پیش روژی ۱۲/۱/۱۹۶۱ بی دهن، وه له ورورژه دایینه یانه بوده ننگ دان .
ههر کهس دوا که وی له ئابوونه دان مافی بهشد، اربوونی نابی له هه لیزاردنی دهسته ی
بهریوه بهرا . ئه وهش بزانی که بریار دراوه ئابوونهی سالانه نیو دینار بی .
دوکتور صدیق ئه تر ووشی

باوهر پی گراوی یانهی سهر کهوتنی کوردان

ماموستاو زانای کورد دوکتور (به کایف)

عزالدین مصطفی رسول

باکو : بهشی روژهلالت ناسی

دانشگای ئازربایجانی سوفیهت

ئهم زانایه ناوی (چهرکهسی خدوی به کو) به ، یا وهك رووسهکان ناوی
ئه بهن (چهرکهسی خدو فیچ به کایف) ه . له ناوچهی (قارس) له سال ۱۹۱۲ دا
له دایک بووه ، بهك سالان بوو که کهس و کاری له گهل گهلک له کورده
یهزیدی بهکان له دهست زورداری تورکان رایان کردو هاتنه ناوچهی (یهریفان) .
به کایف ، ههر له یهریفان خرایه بهر خویندن و خویندنی سه ره تایی و سانهوی
تهواو کرد . له سالی ۱۹۳۰ دا چوو (لینینگراد) بو تهواو کردنی خویندنی بهرز .
له سالی ۱۹۳۴ دا خویندنی بهرزی تهواو کردو چوووه یهریفان وه لهوی بوو به
ماموستای زمانی کوردی .

شهری دووه می جیهان به سهرا هات ، به کایف بووه ئه فسه ره له سوپای
سووری سوفیاتیدا ، وه له هه موو سالانی شهردا له ناوچهی لینینگراد و ده ریای
به لیک له ریزی قاره مانانی ولاتی سوفیه تدا پاریزگاریی خاکی نیشتمانی سوشیالیزمی
ئه کرد . ههر له وشهره دا ههردوو برا کهی : (ئه سه د) ی برا گه وهی و (که ره م) ی
برا بچووکی ، له پناوی شهره فی نیشتمان و سه ره رزیی نه ریتی سوشیالیستی و له
له ناو بردنی فاشیزم دا گیانان به خاکی پاکی نیشتمان سپارد .
پاش شهر ، به کایف جاریکی تر سه ری له یهریفان دایه وه و پاشان گه رایه وه

بو لینیگراد و بوو به ئەسپرانت (قوتایی دوکتورا) له ئەکادیمیای زانیاری ، وه له سالی ۱۹۵۰ دا پلهی کاندیدات - پالیوتراوی زانیاری (دوکتوراه) - ی وهرگرت ، باش ئەوهی دیسارتاتسیا (اطروحه) ی له سهرگراماتیک (ری زمان) ی زاراوهی کرمانجی زمانی کوردی نووسی .

بهکایف چهند سالیگ له ئەکادیمیای لینیگراد هیلرايهوه به ماموستایی ، تا سالی ۱۹۵۷ برایه موسکو . ئیستا لهوی ماموستای دانشگایه .

به رهه می ئەم زانایه مان :

۱ - زانا بهکایف ، له سالی ۱۹۵۷ دا (فه رهه نگگی کوردی - رووسی) ی تهواو کرد که بریتی به له ۱۴ ههزار وشه . ئەم فه رهه نگه بهر لهو ساله دا چاپیکی جوان و ریک و پیک کرا . دوو پیشه کی بو ئەم فه رهه نگه نووسراوه ، به که میان پیشه کی ی پروفیسور (ئوریلی) ، ئەوهی تریشیان پیشه کی ی بهکایف خوی . وه له ئاخری فه رهه نگه که وه ری زمانیکی زمانی کوردی چاپ کراوه که ۱۵۰ لاپه ره ئە بیت .

۲ - (زاراوهی کوردی تورکمانستان) : ئەمیش نووسراویکی ۴۰۰ لاپه ره یی به له سهر زاراوهی کوردی ناوچهی تورکمانستانی سوفیه تی ، وه ئیستا له ژیر چاپدایه .

ماموستا بهکایف خوی بو ماوه یهک چوو ه نه ناو ئەو کوردانه ، وه ئەلی که وا زاراوه که بیان له رووی وشه و ری زمانه وه تیکه لاهه یه کی زاراوهی سورانی و کرمانجی به ، چونکه ئەو کوردانه ی کوچیان کردووه بو ئەو ناوچه به کوردی ههردو زاراوه بوون وه لهوی زاراوه کانیان له یهک داوه و شتیکی تازه ی لی ده رچوو ، که دوکتور بهکایف لهو نووسراوه ی دا ئەیخاته بهرده می خوینده واران ی .

۳ - له م چه ندانه دا چه رکه سی خدوی به کو - به کایف هاتبوه ناوچه ی ئازربایجان و چور بووه ناو ئەو کوردانه ی له (که له جار) و (لاجین) ئەژین له

نازربایجان وه به زاراوهی کرمانجی ئەدوین . وه دهربارهی زاراوهی ئەم ناوچهیه گه لالهیه کی بیکه وه ناوه که بچینه وه موسکو کوی ئەکات هوه و ئەیخاته ژیر چاپه وه .

٤ - لهم بهرهمانهش بهولاهه ، ماموستا به کایف گه لیک وتاری نووسیوه . له مانه ٣ وتار به تپیی لاتینی نووسراوه ته وه بوگوفاری (مهسه له ی زمانه وانی سوفیهت) که ئیستا له ژیر چاپدایه ، دهربارهی زاراوهی کوردی تورکمانستان . ههروهها له کتیبکدا که به ناوی (گهلانی زمانی تازه) وه دهرچوهه ، وتاریکی ١٥ لاپه رهیی به رووسی نووسیوه دهربارهی زمانی کوردی . ئەوهشمان له بیر نهچیت که هه موو ئەم فهرهنگ و نووسراوانه وه هه موو نووسینیک له خاکی سوفیهتدا له سهه کیسهی مپیری چاپ ئەکریت و پارهیه کی زوری له سهه ئەدری به نووسه ره که ی .

پرسیاریک له به کایف :

ماموستا به کایف لهم چه ندانهدا له موسکو وه هاتبوه نازربایجان ، به ری کهوت له باکو پیی گهیشتم . له میانی گفتوگودا داوام لی کرد بیری خویم بو دهربری دهربارهی نووسینی زمانی کوردی به تپیی لاتینی . ئەویش وتی : تپیی رووسی زور به بهری زمانی کوردی به . رهنگه لای ههندی لاتینی باشتر بیت له رووی ئەوه وه که خهلکی دهره وهی ولاتی سوفیهت ئەزانن وه بهریک تریش ئەزانری بو زمانه که . بهلام ئیستا بو ئیمه - کوردهکانی سوفیهت - تپیی رووسی باشتره ، چونکه هه موو خهلکی ئەم ولاته بهم تپانه ئەنووسن و چاپخانهی زور و زه بهندهمان ههیه بو چاپ کردنی شتی کوردی ، وه منالی کورد که به کسهر فییری ئەو تپانه بو ، کوردی و زمانی تریش به زوویی فییر ئەبیت . بهلام ئەگهر له کوردستانی نازاددا ههنگاوی تر نرا لهم رووه وه ئەوسا مهسه له که باریکی تری ئەبیت .

زانایانی به ریوه به رایه تی گشتی عه تیکه و شوینه واره گان چند عه تیکه و شوینه واری گرنگیان

دووزی یه وه له ناوچهی شاره زوور

هونه رمه نده گانی به ریوه به رایه تی عه تیکه و شوینه واره گان لهم چندانه دا
له کوردستان گه رانه وه . ئەمانه به دواى عه تیکه و شوینه واره ئەگه ران له و ته پولکانه ی
شاره زوورا که له مه و پاش ئە که ویتته بهر ئاوی دهر به ندیخان .

ئەمانه پتر له ههشت مانگه سه ره مر خه ربکی ئیش کردن له زیاتر له ۱۵
گردی دهشتی شاره زوورا ، وه گه لی زانراوی به نرخیان ده سگیر بووه دهر باره ی
شارستانیه تی و میژووی ئەو به شه ی کوردستان ، وه به گه رمی هه ولیان داوه که
چه ندیان پی بکری عه تیکه و شوینه واره بدوزنه وه له ژبه ر ئەو گه رانه دا ، بهر له وه ی
که ئاوی بهستی دهر به ندیخان نوقمیان بکا . ئەو شتانه ی که دووزیانه ته وه له گه ل
خویان هیناویانه بو به غدا بو لیکولینه وه ی و بهر آورد کردنی له گه ل ئەو عه تیکانه ی
له عه تیکه خانه ی به غدا هه ن .

له هه لمالینی خسولی ئەو ته پولکانه وه دهر که وتوووه که شاره زوور له دیر
زه مانه وه خه لکی تیا بووه . نیشته گه ی گه وره گه ره ی چه رخی پاش و پیش میژووی
تیا دوزراوه ته وه . وا دیاره له بهر زوری ئاوو بهر هه م و به پستی عه رزه که ی
خه لک زور به باشیان زانیوه تیا دانیشن . پیاو به هه ر کوی به کدا چا و ئەگیری له
ته پولکه کانا شوینه واری کون ئەدووزیتته وه . مایه ی خووش به ختی به زور به ی ئه و
ته پولکانه ناکه ونه بهر ئا و ، وه ک که لاوه ی شاره ویران بووه گانی (به کراوا) و
(یاسین ته په) و (گومه ره ش) .

له ته پولکه گانی ده ورو پشتی دهشتی شاره زوورا ئالاتی ده وری بهرد دوزراوه ته وه .

ههروهه ها عهتیکه ی نهو چهرخهش دوزراوه تهوه که ئادهمیزاد تازه فیری کشت و کال بوو بوو . ههروهه ها گهلی عهتیکه ی واش دوزراوه تهوه که له عهتیکه ی سومه ری و بابلی و ئاشوری به کان نه چی . خه لکی نهو ناوچه یه په یوه ندیکی زورو هه میشه یی یانه بووه له گه ل خه لکی شاره کانی عیراق چ بهر له ئیسلام و چ پاش ئیسلام .

گرنگترین شت که دوزراوه تهوه نیشانه ی دوو شاره ستانیه تی ی نوی یه ، به کیکیان نه گه ریه وه بو پینج ههزار سال بهر له دایک بوونی عیسی که بریتی به له ههندی سواله تی هه مه جور که وینه ی زوریان پیوه یه ، وه به چهند رهنگ بسویه کراون و بویه کانش ماون . ئه مه وا ئه گه به نی که نهو چهرخه ولات زور ئاوه دان بووه و گوزه رانی خه لک خوش بووه و هونه ر له بره وا بووه و خه لکیش چه شیکی هونه ری به رزیان بووه . ئه وی تریشیان نه گریته وه سه ر ههزارو پینج سه د سال بهر له دایک بوونی عیسی ، ئیستا به شیوه یه کی وه ختی ناوی نه نین (شاره ستانیه تی شاملوو) چونکه له ته پی شاملوو دوزراوه تهوه ، وه تا ئیستا شتی وا نه دوزراوه تهوه نه له عیراق و نه له ولاتانی دراوسی . ئیستا شاره زاکان خه ریکی لیکولینه وه ی ئه م دوو به شه دوزراوانه ن .

ههروهه ها له گردی به کراوایشا گه راون ، وه نه نجامیکی باشیان ده سگیر بووه . گه لیک نشینگه ی کونیان تیا دوزیوه تهوه . له به کیکیانا خشتی سووره وه کراویان دوزیوه تهوه که خه تی بزما ری ی پیوه یه هی چه رخی جه مورایی . وا دیاره به کراوا شوینیکی گرنگی به ریوه بر دنی ناوچه ی شاره زوور بووه .

ههروهه ها له شوینه واره کانی ناحیه ی خورمالیشا گه ران ، وه نه نجامی زور به که لکیان ده سگیر بوو ، شووره یه کی گه وره ی به ردو گه چیان دوزی یه وه که چهند برجی خرو سووچ داری تیا به ، ئه م شووره یه ده وری شاریکی کونی داوه ، وه له سه رو خواریا دوو قه لای مه حکم هه یه . ههروهه ها پردیک و چهند بناوانیان له سه ر چه می زه لم دوزیوه تهوه که له روژه لاته وه دیاره به ره و روژاوا شاره کونه که ی بریوه . دیاره

ئەم شوینەوارانەى خورمال پاشماوەى شارى شارەزوورى كۆنن كە لە ئاخىر و ئوخى چەرخى ساسانى بە كانا دروست كراوە، وە لە سەردەمى عەباسى بە كانا زور بە ناو بانگ بوو، وە گەر و كۆمىژوو نووسە تەرە بە كان باسیان كراووە. جوغرافىزانى عەرب (ابن حوقل) كە لە سەدەى چوارەمى هىجرى دا هاتوووە شارەزوور وە باسى ئەكا، باسە كەى بە تەواوى جووتە لە گەل ئەو كە لاوانەى خورمالى كونا كە ئىستا دوزراووە تەووە.

دەشتى شارەزوور لەو ناوچانەى بە كە شوینەوارى زورى تىايە، وە لە شوینانەى بە كە زور هانى ئادەمىزاد ئەدا تىا بگەرى بە دواى عەتیکە و شوینەوارا. تا ئىستا لە شارەزوورا نەگەراون بو عەتیکە، شوینەوار، لە بەر ئەو ئەم ئىشانەى ئەمسالى بەر یو بەرایە تى گشتى عەتیکە و شوینەوارە كان سەرە تىا گەرانىكى زورە كە لەمە و پاش ئە كرى، وە سەرە تىا دوزینەوێ مىژووى شارستانى تى ئەو بەشەى كوردستانە، وە هیوا وایە گەلى لاپەرەى ون بووى مىژووى كوردو كوردستانمان بو بدوزیتەووە.

لە نىوانى (پىشەوای كوردستان) و

پەيام نىرى روژنامەى (مردم) دا

جاریكیان پەيام نىرى روژنامەى (مردم) لە خوا لى خوش بوو قازى حمدى پىشەوای كوردستانى پىرسى: ئاخو نیازتان هەیه بەرگى سەربازى بكەنە بەرى سەربازەكانتان، یان هەر بە بەرگى كوردى بەو ئەیان هیلنەووە؟ پىشەوالە وەر اما وتى: بىگومان بەرگیان ئەگورین چونكە كە لە كاتى شەرا جەنگاوەر شەدە كەى كرايەووە پى ناكرى بە دوژمن بلى لىم راووەستە تا شەدە كەم ئەپىچمەووە! . .

بیره وهری بی کهسی نه مر له باره گای په کیتی ته دیپانی عیراقد

به بونه یادی دوانزه ههمی کوچی بی کهسی نه مره وه ، په کیتی ته دیپانی عیراق له نیواری جمعهی ۱۹۶۰/۱۲/۳۰ دا ئاهه نگیکی به شکوی بهرپا کرد له باره گاکه ی خویا . له و ئاهه نگه دا که خه لکیکی زور تیا به شدار بوون چاوه شی ئاهه نگک دوکتور علی جواد الطاهر قسه ی کرد ، پاشان شاعیری گهل ماموستا محمد صالح بحر العلوم وتهی دهسته ی بهریوه بهری په کیتی ته دیپانی خوینده وه ، نه نجا ماموستا نور المائی قسه ی کرد ، پاشان ماموستا گوران پارچه هه لبهستیکی خوینده وه ،

وه كاك صلاح حمدي وهری گیرایه سهر عهره بی ، نه نجا خوشکه ناهده سلام وتاری دا ، دوا ی ته ویش ماموستا عبدالمجید لطفی به کوردی و عهره بی قسه ی کرد . كاك محمد مهلا کریمیش سه پارچه هه لبهستی بی کهسی خوینده وه ، وتاری ماموستا عبدالصمد خانه قایش له پاش ته وهات ، نه نجا ماموستا عمر کریم وتهی لیژنه ی کاروباری کوردستانی له نه قابه ی ماموستایانا خوینده وه . پاش ته و عهریفی ئاهه نگک ته لگرافی معروف بهرزنجی خوینده وه که له به ندیخانه وه نار دبووی . ئیتر ئاهه نگه که دوا بی هینرا به کورت ته وته یهك له لایهن عهریفی ئاهه نگه وه .

له گهل شیخ رهزای تاله بانی

له دیوانه کهی دا

— بهشی دووهم —

عبدالرزاق محمد

پی گهیشتنی شیخ رهزا :

له سالی ۱۸۳۵ دا شیخ رهزا ها توو ته ژیا نه وه ، کوری بنه ماله یه کی شیخانیه
به ریزو ناودار بوو ، هه رچه ند بنه ماله کهی شیخ میژوو یه کی زور کونی نی یه ، که
سی پشت بهر له شه وو . . « له هیندوستانه وه شهش مانگه ری تا خاکی کوردستان »
کابرایه کی هیندی ، شیخ نه حمده ناو که به (قوتی لاهوور) (۱) ناوی ده رکرد بوو
هاته ولاتی کوردستان و مهلا مهحموودی زه نگه نهی که وته بهر دل و ههلی بژارد ،
تا بهم جو ره مهلا مهحموود و نه حمده کی کوری ، عبدالرحمانی نه وه ی و شیخ
رهزای کوری نه وه ی بوون به (شیخ) .

له بابته شیخه کانه وه (نه دموندس) ناراستی نه وتوووه که تهلی :
« له کوردستانا مورشیده کانی دینی تامانجیان نه وه یه ، یان نه وه بووه که (دارایی)
کوبکه نه وه و توانایی گیتی یان دهس کهوی . نه ندنامه کانی خانه واده ی تاله بانی - که
به ناوی دیی تاله بانه وه ناو نراون که مهلا مهحموودی تیدا ژیاوه ، وه کوره کهی
یه کهم جار بووه به خه لیفه و ته ریفه تی تیدا داداوه - له هه ریمی قه ره جه سهن ،
گل و ، تاووق ، له روز هه لات و نیوه روی کهر کوو کدا ، له ههردوو بهری رووباری

(۱) دیوانی شیخ رهزا ، ل ۱۴ « له باسی باب و باپیری » .

سیروان ، له مه یانی کفری و خانه قین دا ، وه له باکوور له کویه دا دامه زراون و بوون به خاوه نی گه لی دی وه بهم چه شه سر و شتی سهره کی عه شیره تیان وه رگرت . « (۱) »

ئیت فرمائی شیخایه تی که ئیرشادو ته ربه دان و ته کیه داری به ؛ له گه له هیزیکی گیانی که شیخ نیشاندانه به وینه به کی بهرتر له خه لکه وه که ده سته لاتی له خواوه بو هاتوووه « له زومره ی ته ولیاکاندا ئه ژمیردری » (۲) ؛ له گه له سر و شتی سهره کی عه شیره تی : ئهم سی یانه . . بی گومان واته کهن که شیخ رهزا به ربه ته وه ناو کوشی نازو نیجمهت ، وه کوو به چکه سامانداریک به خیو بکریت ، بی پهروایت ، دهروونیکی بی باکانه و دلیکی ناسکی بیت . . . له ناو ئه و نازو بی خه می بهدا . . که بی گومان چ ده ربه ست به جوری گوزهران نه بووه و ژیان له چاو یه کیکی وه کو ئه و مهیدانیک بووه بو ده ست رویشتووی و خو پیشاندان ، وه که بیه ناو ژیان عه مه لی یشه وه لای وایه هه ره ئه بی نازی کیشراو بیت و ، زمان تیز و قسه ی بی باکانه بیت .

شیخی بچوو کمان هه ره له منالی یه وه له و ده مه دا که له لای باو کی سهره تایی خویندن و نووسین فیر بووه به هره و زیره کی یه کی دره وشه داری لی دیاری داوه . . که پیشه کی ی زانینه کانی ئه و سهرده مه له کهر کووک ئه خوینی ، بو فراوان کردنی زانین وه رگرتن ئه چیه (کویه) . سهره رای هه موو سروشت و به هره یه که شاعیر به تیکی هه ستداری هه لکو لویش له گه له خوی هه ل ئه گری . . که باو کیشی شاعیر بووه و هه ره ئه مه بووه به هوی سهر هه لدانی به هره ی شاعر رتن له شیخ ره زادا له زوووه . .

- (۱) گوفاری دهنگی گیتی تازه ژماره ۲ ی سالی ۱۹۴۳ ، نووسینی :
ئهموندس ، وه رگیرانی بو کوردی : توفیق وه هی .
(۲) سهر چاوه ی پیشتر .

ئا ، ئەم ھويانە لە لانی سایکولوجیەتەو ھەوینی کەسایەتی شیخ یان گرتەووە بوون بە ھوی ئەو « ھەز بە بەرز بوونەو ھەوینی لە سووچیک لە سووچەکانی ژیان بکات .. » (۱)

لە دەوری فەقی بەتیدا لە کویە ژیانیکی لاوینی پر لە دەبدە بەو ئاشنایەتی کوری ئەدەب و دیو خانەکانەکانی راباردوو ، شیعری وتوو ، بەلام ئایا ویستوو یەتی ، یا وە کو خومان ئەلین چاوی بەرابری داوہ کە بیینی کەسی تر لە بەرامبەر یا شاعر بلی . . بی گومان کورە شیخە ، زیرە کە ، زمان تیژە ، بە دەبدە بە کەسی تالەبانی ھەز بەمە ناکات . بو وینە ئەمە (کەیفی) فەقی بەکی جوانرویی و شاعیریکی تازە پی گەیشتوو لە یەکی لە مزگوتەکانی کویە . . تر ووسکەیی بە ھەرە ی شیعری لە خوی دا بەدی کردوو شیعری نووسیو ، شیخ چی پی بلی باشە ؟

شاعیر چو توی بە لبالبانت ریدم

وز فرق سرت تا بە دەھانت ریدم .. (۲)

واتە : شاعیر کە توی ، بە لیوتا بریم

لە تەوقی سەر تا بە دەمتا بریم

ئەم وینە ی بەرچاومان کەوت ، ئەک سەرەتای ژیان شاعیر بەتی شیخ رەزا دیار ئەخات و بەس ، بەلکو نموونە ی زورە ها رووداوی ترە کە شیخ لە سەریانەو شیعرو قوڵە شیعرو پارچە ی ھونیو تەو .

(۱) میژوو ی ئەدەبی کوردی ل ۳۴۴

(۲) کەیفی (۱۸۱۴ - ۱۸۸۳) شاعیریکی جوانرویی یە و لە کویە خویندنی

تەواو کردوو و ھەر لەوی ھەزی لە (ھەییەتی ئایشوکی) کوردوو . لە گەل حاجی قادر کویەیان بەجی ھیشتوو و چوونەتە ئەستەموول و لەوی مردوون .

دهوری لاوینی شیخ رهزا :

شیخ سهردهمی لاوینی به سنگیکی پر له هیوای گه وره و گیانیکی پر له نیازو
ثامانج و دهروونیکی به جوشهوه دهست پی کرد : زانین ؟ نهوه بوو که بایی خوی و
زیاتریشی لی هل هینجا . زمان ؟ نهوه ته کوردی و عهره بی و فارسی و تورکی نه زانی ..
گوزهران ؟ زور ئاسان و دس رویشتووه که باوکی ماوه و له پاره په کی ناخات ..
شاره زایی ؟ بهلی ، گه لی شاره گانی کوردستانی عیراق گه راوه و شاره زای ناو
عشایه ره کان و هه لسان و دانیشتیانه .. به لام نه م گوشه به یی هیشتا نه ی بشکینیتیه وه
(سیاست) ه که سیاستش مورکیکه بنده به بایی عالی و نهسته مووله وه ، هه رله
نهسته مووله وه نه م دنیای ئیسلامه تی به وه کوو داشی دامه هه لئه سوورینری ؛ سهر
چاره ی کردن و نه کردنه ، وه به گه لی شتی تازه داهاتوو به ناو بانگه که له نه وروپای
وه رگرتوو و له کوردستان دا نی به . . ئیتر بو نه فسی به کیکی وه ک شیخ رهزا له م
دهوره دا له هه مووشت ئاسانتر وه پیویست تر نه وه یه به چی نه و شارو دهسگا و
شوینه به ناو بانگه بیینی . نهوه بوو له تمه نی (۲۵) سالیدا چوووه نهسته موول
که گه شت کردن به کاروان و سواری ولاخ بوون بووه .

شعیره گانی شیخ له م دهوره دا بیچ رووداو یکی گرنک له ژیانانیشان نادهن .
له راستیدا شعیره گانی ئاساین و شعیری مه جلسه کانن . جار نا جار زورتر به
هه وایی شاعیره کونه گانی فارسه وه له ته لی دلداری نه داو چه ند پارچه شعیریکی
دلداری نه لی . نه گه رچی نه م شعیرانه له ورده کاری خالی نین ، وه وشک و بی گیانیش
نین ، به لام به لای منه وه نیشانه ی صناعهت و زور له خو کردنیان له سهر هه ر دیاره
له بهر نه مه له ناو شعیره گانا بایه خیکی زوریان نی یه ، وه کوو له م شعیره دا
دهرته کوی :

دهم کوژی حوکمه دهزانم به خوا دهردی حهبب
وهره سا بهشقی خوا دوس له یهقم بهرده طهبب
وه به تایبتهتی لهم بهندانهدا :

بی فراز نابی نهشب ئەم قسه تهحقیقه وهلی
من له ری عهشقی تو نهم دی بهخودا غهیری نهشب
غهیری زولفه له سهرو سهفحهیی رووت ثابته ، یا
طینهت و طیه که مهمز ووجه له گهل زینهت و زیب

❖ ❖ ❖

بیگومان شیخ دهر وونیکی پاک و ساکارانهی بووه ، ههر ئەم ساکاریتی بهی
بسووه که به روانینیکی رووتی بی تویکلهوه سهیری خهلك و رووداوی روزانهی
ئهوسای کردووه ، ساکار بووه له دلداریه کهیدا ، به ههموو کولی ههرزه کاریکهوه
لهم مهیدانهدا ئهسپی خوی تاوداوه ، له بهر ئەمهیه ، ئەم کچه وای پی وتوووه :

خواستی لی ماچی (رهزا) کافره نهیداوو گوتی

ئهی خوا لهم کوره شیخ زادهیه چهند بی ئەده به !

بهلی ئەم کوره شیخ زادهیه لهم سهردهمه ی ژانیا پر به دل بو ژیان

پی که نیوه و دیتوویهتی ژیانیش بوی پی ئە کهنی .

مردنی باوکی :

بهلام له گونهری جوانی یا ، ئەم جوره ژانیه به تام و چیژه پهرده به کی
به سهرا کیشرا بو ئهوهی دیمه نیکی تازه مان بهر چاو کهوی ، دیمه نیکی به کاری
پر له ئەندیشه .

له تهمه نی بیست و پنج سالدیدا کاتیک که له گهشتی گهرانی له ئهسته ممولدا
به ره و مال کهوته وه ری وه کوو له سه ره تایی دبوانه کهی نووسراوه ، خه بهری

وهفاتی باوکی له کاروانچی به کان بیستوو و چوووه تهوه کهر کووک . ئەم کاره ساته کاریکی قوولی کرده سەر ژبانی شاعیرو له ناکو جلهوی پی راکیشایه وه و هینایه مهیدانیکی تره وه . . لیره دا روو به رووی واقعی ژبان وه ستاو تی گه یشت که ژبانی تهوو هی تر پره له ناخ و هه نیسک و فرمیسک . . (فه لهك) و (ده هر) به .
پهچه وانهی ئاره زووی پیاوه هوشیاره کان ئەسوورینه وه .

پتر له شهش مانگی له کهر کووک به سەر برد پاش باوک مردنی به ژبانیک هەر روژه دهرسیکی سهخت و به تازار بیت له دهرسه کانی فه لسه فهی ژبان که هەر خـووی له پارچه شیعره که یا « گهر جاریکی تر بچمه وه کهر کووک » به تانیا دی (۱) به « جهوری برا ، لومهی خه لک و رابواردن به فه قیری ، مه غدووری ، مه زلوومی و جهفا - دیده یی » (۲) ئەم پارچه شیعره ی که روونستین ئاویته ی دهروون و وینه یه کی (ذات) ه که له ناو به نندو وشه کانی ههست به پهستی و شورش ی دهروونی شاعیرو دادی له دهرسه جهوری (زه مانه) ئەکه بیت ؛ ههست به بی ناز که وتن و دل شکاوی ی رهزای « شیرین وتارو خوش طبع و رهزا سووک » ئەکه بیت (۳) چی بو نامینته وه تهوه نه بی کهر کووک به جی بیلی ، هەر چند به دلیکی شکاوه وه ، رووه و کویه ئەکه و بته ری ، به لام به نهفسیکی ئیجگار به رزه وه په نجه ئەخاته چاوی دنیاوه و ئەلی :

من خواجهیی نه حـرارم و ، نامیزشی دنیا

هیشتا که نه می کردووه ته به ندهیی مهملووک !

***

(۱) به تانا هاتن ، به تانا چوون : وه صف کردن ، ته عریف کردن .

(۲) و (۳) ئەم وشانهی له ناو که وانهدان له پارچه شیعره که ی شیخ رهزا

وه رگیراون . لاپه ره ۲۸ ی دیوانه که ی .

لهم ماوه به دا زباتر ژيان و تهرک و تازاری پالی به دلیه وه ناوه و نه ویش
نهوی له دلی بووی له گهل تالی هونراوه کانیا هوندوویه تیه وه ، لهم ماوه به دا تیکهل
به ژیان بوو ، وه خه می گوزهران و ژن هینان و مال پیکه وه نانی که وته دل ، خوی له
کاسب کارو خه لکی ناو بازار خشانند و هه ژاری و ده ولهمه ندی دی ، زانی که :

که سی فه قیری بی چاره ، گهر عه بی هه بی دیاره

ده ولهمه ندی صاحب پاره ، صد عه بی هه بی مستوره

ته گهر ناگر له مالی چی ، ده لین ناگر نی به نووره !

له ره وشتی ته م خه لکانه ورد ته بیته وه له نیوان برواو ناهومیدی یا ، له
نیوان دلیایی و شورشاو قایل بوون و هه لچووندا ته م ماوه به به سهر ته بات ، سهیری
لهم به ندهی خواره وه دا چورن سهر زه نشتی خاوه ن دووکانیک ته کات و به
که سادی بیه وه په نجه بو خوی درېژ ته کات و ته لی :

خواستم له کسوری (حاجی به کر) کونه دوکانی

(بو ته جروبه) نه پدایه من و دای به دیانی (۱)

به لکو به جاری خوی به رسوای دهستی زه مان ته زانی و ته یینی که نرخی
زیره کی و شاعیره تی خوی پی نه دراوه و له حیاتی به دوا بوو کی شیعرو ته دهب
گهشت و گوزار بکات ، به دوا عفیرتی نان به سواری و پیاده بی رائه کات و نایگاتی ..
به نا هومیدی به کی قووله وه ته لی :

سهری جهنگی هه به دایم له گهل من چهرخی دوون په روه

نه به ختم یار ، نه چهرخم یاوه رو ، نی طالعم ره هبه ر

وه ته که ویته سهرم ته م بیره که بلی :

نه ماوه ره ونه قی بازاری عه قیل و دانش و وردی

به پوولی نای کرن لهم عه سره دا علمی (آیوردی)

(۱) دیان : مه سیجی

ئەم ھەستە بە كۆلەي شېخ ئەگاتە دوپلەي كۆلان ، بە ئەو پەري كېنەوۋە ئاورىك لە ژيانى خوي و بەلېنەكانى مامى لە كۆيە ئەداتەوۋە و سەر گوزەشتەي خوي ئەگىرېتەوۋە لە ۱۳ بەندا ، كە بەلای مەنەوۋە جوانتېرېن پارچە ھەلبەستېكە لە ئەدەبى كوردى بەرايى مان كە وىنەي ناخى دەروون بگىرى و باسى گوزەرانى شاعىر بگىرېتەوۋە ، وە ھەر ئەم شىعرە يەك پارچەشە لە ھونەرى شىعروتن دا ، لەم رووۋەوۋە ئەگەر چاوپوشى لە ھەندى وشە بېگانەكانى بگەين ، لە سەر دەستەي شىعرە ذاتى بەكانى تازەشمانا رائەوۋەستى .

شېخ بە پەنجەي ھونەروۋەرى رەنگىنى ، بەسەرھاتى ئەم ماوۋەبەي خويمان بو ئەنووسى و بە جوانتېرېن راوېژىكى كاريگەر چىروكە كەمان بو ئەگىرېتەوۋە ئەلى :

ئەو روژە كە تورام و لە كەركووك سەفەرم كرد
مانەندى (عەقارىب) لە ئەقارىب ھەذەرم كرد
گەردوون سىنگى كردم و ھىنامىە كۆبە
مىوانى لە كەن مامە غەفورى لە چەر(۱) م كرد
خواستم كە بروم بو سەفەرى روم بە سىياھت
نەپېشت و دوسەد ئەھلى عەمامەي لەسەرم كرد :
« دانىشى ، نەچى مەن كچى خوم مارە دەكەم لى
ئەو طالې دۇنيايە ئەوا موغتەبەرم كرد
چورسا لە بەرم جوبىبە و فىسا لە سەرم فىس
نەه فىسى لە سەر نام و نە جوبىبەي لە بەرم كرد .
شەش مانگە بەم ئەفسانە گلى دامەوۋە لای خوي
نەمزانى ، مەلم بىشكى ، تىسا چووم ، زەرەرم كرد ،

(۱) لەچەر : رژد ، بەخىل

وه للاهی ده کهم ده رحقی نه و به لکه زیاتر
 نه و کاره که ده رباری ره شیدی پسه رم کرد
 کارم تهر نه بی ، نه موت : نه گهر لوتقی بی مام
 نه ی لایقی ریشی - به خودا - کاری تهرم کرد !
 بو موخته هیدان گهر چسی جه وازی نی به تهقلید
 من موخته هیدم ، هاتم و تهقلیدی که رم کرد
 نه ی گوی خله بهم لوظفه که نه و کردی له گهل من
 لهم مهرحه مهت و لوظفه نه و ا من گوذهرم کرد
 ههر چه نده وتم وهختی که دیم نهخوه تی قه لسی
 یا ربی له گهل شیخ عه لی بوچی شهرم کرد ؟
 ههر ده چمه وه لای گهرچی بلی « هاته وه دیسان
 نه م خویری به ، بیکاره ، که من لیره ده رم کرد .. »
 ههر چهند (ره زا) باعسی به د نامی به عه وده ت
 لهم سووکی یو به د نامی به سه رقی نه زهرم کرد !!!

***

ئیتز نه م سکالا گهرمه ی هه لرشتووه و ناوریکیشی بو ده ورو بهری خوی و
 باسای کومه لایه تی و نه ریت و عورفی نه م وهخته داوه ته وه (که له بهشی یه که می
 وتاره کهم که میک لی دوا بووم) . که چاو نه گیری ، نه بینی : نه و ویستی بو نه م
 دنیا به (بگری) نه مهش له گهل (گیانی) نه و ریک ناکه وی ئیتز وه کو بلی :
ویستی بو دنیا بگری به لام پی که نی ، ههر چهند گریان و پیکه نین ناتوانین له یه ک
 په بیان دانین به لام ههر دوو کیان نوخته ی بزوتنه وهن بو بریاردانی هه لویستیک و
 کاریک . به تایبه تی نه م که سه ی له جیاتی گریان پیکه نین نه گریته دهس خوی له

بهرامبر ناگرووری و ستهمی (چهرخ) ا، نه مه خارهن سهرنجیکی قوول و سنگیکی فراوان و هیمن تره .

ئینجا لهم میژووهدا وه له دواى کاره ساتى باوك سردن و تیکوشان و پاشگهز بوونه وهى شیخ ، لاپه ره یه کی تر نه کریته وه بو دیمه نی ژيان و جووری شیعره کانی شاعیر ؛ ئەم شیعرانهی که له شیوهی جنیوو خواستن و شتی تردایه . ههر لهم ده وره دایه له ژيانى شیخ رها میژوو نوسان و شیعر دوستان پلاری قینی تی نه گرن و به گهلی نازو ناتورهی ناره وا نه یدنه نه قه لهم ، وه کسو ئەم به تانا چوونهی نه دموندس (له هه مان گوفارا) که نهلی :

« چاو پیاخشاندى به به یازه که دا نه وه ده رته خا که شیخ رها ههر چی بیکم وت ، نه وه بوو ، له وه پتریش پیاو ههر سه ری سوور نه مینی لهم زوری که لاهه و لهم هونه رهنه ندی به گه وره یه ی شیعر سازى یه و لهم بی نامووسى بیره که کو بوونه ته وه لهم پیاوه سه راسا (فوق العاده) یه دا . »

به تانا چوونه که ی زوری راسته ، به لام له ده برینی (بی نامووسى بیر) وه (پیاوی سه راسا) دا زور سهخت و دژواره ، وه بی لیکدا نه وه ی قوول به گرتیا چووه ، که هیوا دارم له به شی سى یه می وتاره که م دا باسی لیوه بکه م .

کومهلی ژماره کانی هیوا

کومهلی ژماره کانی گوفاری هیوا له یانه ی سه رکه وتن دهس نه که وه ی بو فروشتن . ههر کهس ئاره زووی له کو کر دنه وه ی سامانی روشن بییری کورده نه توانی دس و برد بکا بو کرینی .

کەشکولی جادووویی

حسن قزلبی

وهیسه و ناسکول تاقانسهی دایک و باوکی خویان بوون و ، به نازداری پهروهرده کرابوون . یاره و ، پیروتی باوکیان برایشان خوش بوو ، چهندیای چه نده سال بوو دلی به کتریان نهیه شانده بوو ، له سهه مال مابوونه وه و به برابهی رایان نه بوارد . ران و پاتالیان بوو ، له زهوی و زاری فه ره یدون به گانه یان له وه راندو بژیوی خویان پهیدا نه کرد ، هه ره چه نده ده وله مه نده نه بوون ، به لام سه بهاره ت به مه هیدی و هیمن و بی وهی بوون خه لکی ئاوابی خوشیان نه ویستن .

وهیسه و ناسکول که جیووته منالی مال بوون هوگری به کتر بوون و له یه ک جیا نه نه بوونه وه ، به یه که وه نه چه ونه مه زرا بولای باوکیان ، به یه که وه نه هاته وه مال بولای دایکیان ، به یه که وه یاری یان نه کرد له گه له بهرخوله کانا .

سال و مانگ به دوا یی به کاتی نه په رین و ، وهیسه و ناسکولیش به خودا نه هاتن و گه وه نه بوون تا گه وه تر نه بوون خوشه ویستی یان پته و تر و هاواله تی یان گه رمتر نه بوو .

روژی له روژان یاره و پیروت به یه که وه دانیشتیوون باسی حال و بالی خویان نه کرد . یاره ی باوکی وهیسه به پیروتی وت : ئیمه چه نده ساله برایشه تی خومان را گرتوووه به ته بابی و سه رو دل خوشی راما . بوواردوه ، ئیستاش با کاریکی وا بکه ین مناله کانیشمان وه کو خومان بن و له یه ک جیا نه بته وه ، خوت نه زانی له منالی یه وه به یه که وه گه وه بوون و زور هوگری به کترن .

پیروت وتی : یاره ، من هه‌رگیز نابمه درکی مه‌م و زین و ئوبالی
وه‌یسه و ناسکول ناهینه ئه‌ستوی خرم . براله منیش نه‌زانم (پاروو له‌ده‌م
بکه‌وته خواری بو کوش باشه) ئیمه که براین دیاره کچی منیش بو کوری تو
چاکه ، به بی ئه‌مه تو بلی من خوم ئه‌مه‌م هه‌ر له‌دلا بوو .

شه‌ویک مه‌لای ئاوابی و دوو - سه‌که‌س له‌ده‌رو دراوسی خویان .
بانگ کردو ناسکولیان له‌وه‌یسه ماره بری . مه‌لا به‌چاکه‌ی یاره و پیروتا
هاته خواری و ، زوری به‌وه‌یسه و ناسکول دا هه‌ل کوت و دو‌عای خیر و پیروز
بووی ئه‌و کاره‌چاکه‌ی کرد . یاره به‌هیواشیک ده‌ستی بولای مه‌لا درێژکردو
دوو دیناری ماره برانه‌دا به‌ماموستا . مه‌لا سه‌رله‌نوی ده‌سی کرده‌وه به
پیروزبووی و دو‌عای خیر و پاشان هه‌لستان و رویشتن .

وه‌یسه و ناسکول ئیتر له‌دوو منالی مال و دوو هاوالی خوشه‌ویسته‌وه بوونه
د‌د‌زگیرانی به‌کترو شه‌رمیان ئه‌کردو وه‌ک جارن به‌یه‌که‌وه نه‌ئه‌گه‌ران ، به‌لام تا
ئه‌هات عه‌شق و ئه‌وین له‌دلیاندا زیاتر تین و تاوی ئه‌سه‌ند .

پایز که‌خوری و رون و شه‌ک و کاوریان فروشت ، که‌وته سه‌روکاری
زه‌ماوه‌ندی ناسکول و وه‌یسه ، جگه له‌خه‌لکی ئاوابی ، له‌که‌س و کاری خوشیان
گیراوه و سی روژ شاییان کردو ، به‌ته‌قه‌می ده‌هول و زورنا داوه‌تیار . گه‌را ،
کچ و کوروژن و پیاوی ئاوابی به‌چه‌پی و روینه‌و سوپسکه‌پی و شیخانی هه‌ل ئه‌په‌رین .
یاره ده‌ست پیشکه‌ری خوی کرد ، نه‌ی هیشته‌گه‌زیر بیه‌سه‌ری ،
ده‌دیناری سوورانه بو فه‌ره‌یدوون به‌گه‌گ بردو دوو دیناری شیری دا به‌کوینخا و
کاوریکیشی پیشکه‌شی ئاغاژن کرد .

دوو - سی سالیک به‌سه‌ر زه‌ماوه‌ندی وه‌یسه و ناسکولا رابورد ، سالیک
ده‌رد که‌وته ناو رانه‌که‌یان و به‌رو‌دوای کوشته ، چه‌ند سه‌ریکیش که‌له‌چه‌نگ

دهرد رزگاری بوو ناچار فروشتیان و دایان به نان و نیتر به به کجاری په کیان .
کهوت ، نه بوو به ره نجبهری و وه رزیری خه لک بژیوی خویان په پیداکن . وه ک
جاران دهستیان نه نهرویشیت بیگارانه بدن ، ناچار بوون خویان بچنه بیگاری ناغایی .

جاریک گزیر هات و ده نگی دان بو بیگار ، پیروت وتی : من نه چم ، یاره
نه هیشت و وتی : توله من پیرتی و براگه وری تا من ماوم نایه لم له گهل منال و
مهزنا بچی بو بیگار ، وه یسهش ره نجبهری خه لکه ، من خوم نه چم .

یاره نان و شه کرو چا و قوری و پیاله ی خسته توشه به ره به که وه و
کلاشه کانی کرده پی و دهستی دا داس و که و ته دوا ی گزیر ، کانی گه یشته ناو
بیگارچی به کان و دیتی هموو هه رزه کارو کوروکان و که سی له تمه منی نه و تیا نی به
زور به زه بی به خویاندا هاته وه و له دلی خویدا وت و ویره ی نه وه ی نه کرد : که
نه گهر نه هاتی سواری شانیان نه بوایه و هه ژار نه که و تنایه ، یان بیگارانه یان شه دا ،
یا بوی نه کرا وه یسه بنیریت ! به هه ر جوریک بوو که و تنه به ندهن و روویان کرده
که ماجاری فهره ی دوون به گک .

که ماجاره که به هه و رازیکی زور سهخت و کوورو ته لانیکی رژدو
به رده لانه وه بوو ، لای خوارووشیان هه لدیرو زه ردوماه بوو . به ریان له که ما
که نندن گرت ، یاره که و تبه لای ره وه زه به ردی که وه و جگه له ماندووی و شه که تی
وت و ویره ش زوری بو نه هینا و دل ته نگی نه کرد ، کوروکال ده نگی به کتریان
نه داو ، وه ک گله وه کاری نه یانویست له به کتر پیشکه ون ، یاره ی هه ژار پیرو بی
هیز بوو له گهلین دهر نه نه چوو ، له لایه کیشه وه له وه نه ترسا که سه رکاره که بیان
قسه یه کی سووکی پی یلی ، ناچار نه ویش که و تبه په له و ته کانی نه دا ، چا ویشی کزو
پرووش بو ، باش ری به دی بی نه نه کرد ، له ناکاو له ره وه زه به رده که قاچی
خلیسکاو هه لدیرا !

کاتی چوونه سهري بی هوش که وتبوو ، نیواره به داره تهرم بردیانه وه
ماله وه ، یاره ی به دبهخت پستی شکابوو ، چند روژیک به ئیش و نازاره وه ژیا و
مرد . خه لکی ناوایی و سه خوشی که ری دیهاتی ده ورو بهر سه ریان تی کردن
(شین و شایی دهسته وایه) نه مرو له مانه ، سه بنیش له وار . . . نه بی پیانو به
تهنگ خزم و هاو ماله وه بیت !

چهک و پووشیکی بووشیان له پرسه دا رویش ، نه جار پروتیش هه ر چه ند
یاره ته قالای نه دا نه یه لی کاربکات ، که لکی نه نه گرت و به و پییری به وه ، ته کانی له
خوی نه دا و ئیشی نه کرد ، تا نه ویش له خهم و خه فته تی برا که ی و بی خوراکی و
که م سه سانه وه بی ، تاخری نه خوش کهوت و چند روژیک له سه ر جیگا بوو ،
نه وه نده ی (خیر و سه ده قه) یان بو به خشی به وه و ، نووشته و دو عایان بو کرد
سوودی نه دا و له دنیا ده رچوو !

وه یسه به تاقی ته نیا مایه وه ؛ نه بوو نه رکی ناغایش بگریته نه ستوی و ،
ناسکول و دایکی و خه سووشی به خیر کات . نه م قور به سه ره هه ر کرده ی نه و بوو
برده ی شه تیان ، تا نانی په یدا نه کرد شه کروچا نه بوو ، تا چه وری و به ره چیشتی
دهس نه خست جل و بهرگ نه بوو ، سه ری لی شیوا ، خوشی نه ی نه زانی چ بکا .
نه مانه ش گشتی له وی بوهستی ، هه ر تاو نا تا و یکیش ده نگیان نه دا بو بیگار و هه ره وه ز !
وه یسه بو نه وه ی له بیگار ته رخان بیت قه د پالیکی ختوایی له فه ره یدوون
بهگ مه خته گرت که بنیشتی لی بکات .

روژانه به ولیره وارو نزاره چرو پره دا نه گه راو داره به نی نه دوزی به وه ،
له له ی نه کردن و کوچه له ی به به ره وه نه نان بو بنیش . دارستانه که هیجگار پور
بوو ، هه میشه مه ترسی و رچ و پلینگ و درنده ی تری لی نه کرا ، یه کیکی وه ک
وه یسه بی بزوو داماو نه بوایه که متر نه ی ویرا رووی تی کا ، داره به نه کان .

ٺهستيور بوون و بنيشتيكي زوريان دهر ٺه دا ، وه يسه كه ٺهي دي كوچه له گان زوو پر
ٺه بن هه روا زوو دلي خوش بوو بوو ، هيوايه كي باشي به بهرو بووي كاره كي
پهيدا كرد بوو .

روژيك ٺيش و كاري خوي خيرا ته واو كرد ، به ٺاره زوو به ٺيره واره كه دا
ٺه گه را به نيازي ٺه وه به لكو گاني ٺاويك بدوزيته وه و له كونده ٺاو گيران رزگاري
ييت . به كه ٺه كه دا قرء هه لگه راو ته واو له ريبازو ٺاوه داني دوور كه وتبو وه .
نزار له وي زور پوروداري ته ٺبو ٺهستووو كونه سالي فره بوو ، له شيوه ليكدا
پنگه ل وزه ل و قهرم ديارى دا ، بهرداو بهردو بنداره و بندار بوي روشت تا
گه يشته پيشه وه ، ته ماشاي كرد ٺاويكي كه مه له سهروه ديتته خواري . زاني كه
دوور يا نزيك كويره گاني بهك له و ناوه دا هه يه . بهره و ژوور هه لكشا تا گه يشته
بن دار بهروويه كي زور ٺهستووو كونه سال كه به لك و پويي خوي سيهري له
مه و دايه كي هه راو كرد بوو ، را بوردني سالاني زور شوينيان كرد بوه دلي پيره دارو
كلوريكي گه و ره ي تيكه وتبوو . له بن دار بهرووه كه گاني به كي بچوو كي لي بوو ،
به لام تا بلي ٺاوه كه ي روون و سارد بوو . لي دانيشت و نه ختي بهري گاني به كه ي
خاوين كرده وه و ، دهست و دم و چساوي شوش و ، دوو - سي مشتي ٺاو
خوارده وه ، له حاستي خوي پالي دا به بهرديكه وه تسوزي بجه سيته وه . كه سهري
هه لبري ته ماشاي كرد ٺه وا سپاليك و هيندي كه ل و پهل له بهرام بهريه وه له ناو
كلوري داره كه دا دياره ، وتي ره نكه ٺه وان هس هيني چاره ره شيكي وهك من بن ،
وا چا كه چاوه رواني بكه م تا ديتته وه ، هه ر باشه له م نزاره به سامه دا ها واليكم بو
پهيدا بووه . ماوه يهك چاوه نواري كرد ، له لابه لاي داره گانه وه كا براهه كي ريش سپي
ناو چاوان . پاك ديارى دا ، ورده ورده هاته پيشه وه . وه يسه له بهري هه ستا و
سلاوي لي كرد ، ٺه و يش زور به روو خوشي به وه وه لام ي دايه وه و چاك و خوشي ي

له گهل كرد . وه بيسه پرسى : مامه گيان ناوت چى به ؟ مامه ي پيره وتى : ئيسان . وه بيسه ئهم ناوه ي به لاره سه مه ره بو ، ئيتر نه بويست لى پرسى كى به و چ كار به و بو چى له وى به ، به ده رفه تى زانى و له دلى خويا وتى : هه ر چى به ك بيت يا پياو چا كه يان به لانى كه مه وه دنيا ديتووه و به رجه وه ندى زوره ، وا باشه چاره ره شى خومى بو بگيرمه وه و ته گيريكى پى بكه م .

كه باسى شپزه بى خوى بو كرد لالوى پيره به زه بى پيا هاته وه و ، بزه بى كى گرت و وتى : هه روا نابى به لام دره ننگ و زووى كه وتووه ! به هه ر جور ، من دوو كه شكولم هه به به شيان ته كه ين به كيان بو من و ته وى تر شيان بو تو . وه بيسه زورى سو پاس كرد و له دلى خويا وتى ته ميس هه ر باشه كه لكى شتيك ته گريت . كه لالوى پيره كه شكوله كه ي له كه ل و په له كه ي ده ره يننا و دايه ده ستى ، ته ماشاى كرد شتيكى زور جوانه و باش نه خشاوه و كه نده كارى به كى نايابى لى كراوه ، ده رخنه به كى كپى به سه ره وه به ته گه ر شتى تى كرى ته پ و تو زى لى نانىشى . ته بچار به خه يال شتى بو ته دو زى به وه تى كات ، ناخرى وتى بو شه كرو چا باشه . كه شكولى وه رگرت و گه لى سو پاس و مال ئاوا بى لالوى پيره ي كرد و گه رايه وه ، كه لى ورد بو وه وه وه كه شتيكى لى نووسرا بى وا بوو به لام نه ي ته زانى بيخوينته وه ، به بينك رو بشت برسى بوو وتى : خوزگه ئهم كه شكوله ئيسانان و پيخوريكى تيدا بو ايه ، به دهم ريوه يارى به كه شكوله كه ته كرد و سه رى لا برد بزانى چونه كه ته ماشاى كرد نان و په نيريكى باشى تيدا به . تاويك سه رسام ماو وتى : تو بلى ئهمه وه كه هه مانه بو ر نى به يا كه شكوليكى جادو و بى بى هه ر چى پياو ئاره زوو بكات تيا بيت ؟ نان و په نيره كه ي خوار دو وتى : خوزگه پر بو ايه له ئاوى سارد ، كه ده رخنه كه ي لا برد پر بوو له ئاوى سارد ، تيريشى ئاو خوار ده وه ، ته بچار وتى : خوزگه سى چوار پيااله چاشى تيدا بو ايه ، ديسان كه ده رخنه كه ي لا برد چاشى تيدا بوو . .

وهیسه له خوشی یانا هەر نهوهنده بوو بالی نه نه گرت هوه وتی : ئیتر
 نهحه سیمه وه ، ئیتر ناسکول و دایکم و خه سووم برسیا به تی ناکیشن . . ئیتر ئاگای
 گرانی و هه زانی نازانم . . ئیتر له نانی گال و پوووه (١) خواردن رزگارمان نهیت . .
 به ره و مال کهوته ری ، تا زووتر خهیزانه کهی تیر کات و تا مه زوویی بان
 بشکینیت ، له خوشی بان و په له په لی یان ئاگای له ده وهن و بنچک و بهردو دا ،
 درک و دال نه بوو ههر واسهر نه به ری . هیندی جار گورانی بی نهوت ، هی .
 جاریش له که شکوله که ورد نه بوه وه و قاقا پی نه که نی ، بهردوو هه نگاوی نه کرده
 هه نگاویک و خهرا نه مات تا له دی نزیک بووه وه .

قه لای فهره ی دوون بهگ له ژوور ئاواپی به وه به جیگایه کی به رزه وه بوو ،
 په نجه ره کانی دیوا خانه کهی نه یان روانی به هه مه ئاواپی و مال به مالی لیوه دیار بوو .
 فهره ی دوون بهگ هه میسه له سه رووی دیوا خانه که له بهر په نجه ره یه ک
 دانه نیشت و سه ره نه چی خه لکی ئاواپی و کارو کرده وه یانی نه دا !

وهیسه که یه شته قه راخ ئاواپی و فهره ی دوون بهگ چاوی پی کهوت ، له خهرا
 رویشتی وهیسه و له زووهاته وهی ههستی بیدار بوو ، هه نگاو به هه نگاو بهر
 سرنجی دا ، که نزیکتر بووه وه ته ماشای کرد له خوشی یانا ده م و چاوی پی نه که نی و
 شتیکیشی توند گرتووه ته بن باخه لی .

فهره ی دوون بهگ وتی : بی و نه بی ته هم خوشی بهی وهیسه سه بارهت به و
 شته یه له بن باخه لیا یه . که له دیوا خان نزیک بووه وه فهره ی دوون بهک بانگی کرد :
 ئا ، وهیسه وه ره ئیره . وهیسه ش له ترسانا نه بویرا وه لامی نه داته وه ناچار چوو
 دیوا خان . فهره ی دوون بهگ وتی : نه وه چی به به بن باخه لته وه ؟ وهیسه وتی هیچ
 نی به که شکولیکه ده رویشی به ! فهره ی دوون بهگ که شکولی لی وه رگرت و ته ماشای

(١) بهروو نه هارن و له گهل ئاردی به تیکه لی نه کهن و ئه یکه نه نان و پی
 نه لین نانی پوووه . خه لکی هه ورامان له بهر نه داری و په ریشانی پتریان نه مه نه خون .

کرد نه‌خش و نینگاریکی سه‌یری لی کرابوو که سه‌رنجی ټه و لاکه‌ی دا به‌خه‌تیکي جوان لی نووسرابو (کشت و کال) . تی‌گه‌یشت که چه‌نده هیژاو به‌نرخه وتی ټمه بو من‌چاکه ، توکابرایه‌کی وه‌رزیرو بوره‌پیاویکی بی‌سه‌رو پی‌شایانی تونی‌یه . ټه‌ونده‌ی وه‌یسه‌ پاراوه و لالاوه سوودی نه‌بوو به‌پاله‌په‌ستو کردیانه . موه ! فه‌ریدوون به‌گ ټیتر خه‌وو خواردنی لی هه‌لگیرا ، هه‌میشه‌خه‌ریکی ولی تاین بو ، ټه‌ونده‌ی خه‌له و چه‌لتووک و تووتن و په‌موو نیسک و نوک و دانه‌ویله‌ی تر لی په‌یدا کردبوو ماله‌که‌ی وه‌ک هه‌راجه بازار هه‌میشه‌پر بوو له‌بازرگان و چه‌رچی ، دارابی و سامانیکي زورو زه‌وه‌ندی پیکه‌وه ناو‌قه‌لاکه‌ی له‌به‌ر کاره‌که‌رو خزمه‌تکاری زورو ، زره‌زری رادیوو ، بریسکه‌بریسکی کاره‌باو ، وره‌وری ترومبیل و ، چزو ه‌سووری چیشته‌خانه‌و ، زرینگه‌زرینگگی بوتل و پیک هه‌ر ټه‌ت وت کاباریه‌ی شاره‌گه‌وره‌کانه .

وه‌یسه‌ی چاره‌ره‌ش له‌تاوی که‌شکوله‌که‌ی ټاگای له‌بنیشت کردن براو ، بن‌داره‌و بن‌دار به‌دوای لالوی پیره‌دا ټه‌گه‌را ، سه‌ر کانی‌یه‌که‌ی کردبوه وارگه‌ی به‌یانی و ټیواره‌ی ، به‌لام بو نه‌گه‌تی به‌هیچ جوریک ټاسه‌واریکی له‌لالوی پیره‌به‌دی نه‌کرد . ماوه‌یه‌کی زوری به‌م چاوه‌روانی‌یه‌وه رابورد هیچ سوودی نه‌بوو ! ټه‌بجار بیریکي له‌حالی خوی کرده‌وه و تی : من تازه‌خه‌زیکي چیم ، پاش ټه‌وه‌ی نه‌م فامی و که‌شکوله‌که‌م له‌کیس خوم دا ، له‌بنیشت کردنه‌که‌بو واز بینم ، ټه‌ی دوو روژی تر خیزانه‌که‌م به‌چی به‌خيو که‌م ، پارهی مه‌خته‌که‌ی به‌گ چون بده‌م ؟ وه‌یسه‌که‌له‌سه‌ر کانی‌یه‌که‌ټم بیرانه‌ی ټه‌کرده‌وه . توزی هوشی هاته‌وه به‌رو دهم و چاوی شور دو نه‌ختی ټاوی خوارده‌وه و به‌داخیکه‌وه سرنجیکي جیگای لالوی پیره‌ی دا چول و هول بوو . هه‌ستاو به‌هه‌ناسه‌ساردی گه‌رایه‌وه سه‌ر ټیش و کاره‌که‌ی ، بنیشتی کوکرده‌وه و کردیه‌مه‌شقاله‌و بردیه‌شارفروشتی . که‌پاره‌که‌ی وه‌رگرت و لیکي دایه‌وه هه‌ر ټه‌ونده‌بوو له‌جیاتنی مه‌خته‌یدا به‌فه‌ریدوون به‌گ .

له تاوانا نهژنوی شکاو وتی : ئەم زستانه خـیزانه کهم له برسانا ئەمەرن ! پارە کهی نا باخەلی و بە شیرزەیی له شار دەر کهوت . له قەراخ شار خانوو یەکی گەورەیی تازە دروست ئەکرا . وەیسە له دیاری ویستا و بەیری کسریکار و وەستاو ئیشە که یانی ئە کرد و له دلیا ئەی وت ئەگەر بمرگن بە کریکار ماو یەک ئیش ئە کهم و شتیەک بو خـیزانه کهم کو ئە که ، وە . وەیسە لەم بیرانه دا بو که کابرای وەستا چاوی پی کهوت و بە ناوبانگی کرد : وەیسە وەرە بو ئیـرە . وەیسە سە سورماو چوو و پیشە وە ، وەستا وتی وەیسە ئەو نامنا سیتە وە ، وەیسە وتی ئە بەخوا جا من توم له کوی دیو وە تا بتناسم وە ! وەستا وتی من ئەو کابرایەم که شکولە کهم دا سیتی . وەیسە رای کردە پیشە وە و دەستی کردە ملی و وتی تو ئەو وەختە لە نزار بووی و ئیستا له شاری و بە نایەتی ئە کهیت ، ئەمە له کوی بە بیـری منا ئەهات . وەستا وتی : تاخر وەیسە بەرخ هەمیشە له ژیر سە وە ئەدا نابی ئینسان بەرەو پیش ئەچی . ئیستا حالت چوونە ؟

وەیسە بە سەر هاتی خوی بو گیرا وە و زوری دادو بیداد کرد له دەست فەرەیدوون بەگ . وەستا که جوان بو و بو وەو ، وەک کۆریکی قیت و قوز ئەهات و ئەچوو وتی وەیسە خەمت نەبی که شکولە کهی کهشم بو هەلگر تووی لیرە بو سته تا دیمە وە ، لالوی ئینسان تاویکی پی چوو و هاتە وە و که شکولە کهی دا دەست وەیسە . وەیسە وەری گرت و زوری مالاوایی لی کرد و بە دل خوشی یەو وە که و تە ری ، ماو یەک رویشت له ریگا ویستی تا قی کاتە وە ، هەرچەند نیازی لی گرت و تە قالای دا دەر خونه کهی بو نە کرایە وە . ئیتر خوی پیو د خەریک نە کرد و له خوشی یانا کارە ساتی پیشووی له بیـر چوو وە و بە پەلە رویشتە وە بو ماله وە ، گەیشتە وە ئاوایی ، سەر له نوی فەرەیدوون بەگ چاوی پی کهوت و بانگی کرد ، که چوو دیاو خان گورج ئەم که شکولە هشی لی ساند ، هیشتا وەیسە لەوی ویستا بو که فەرەیدوون بەگ وەک تە لیسیمیکی بە ناوی ئە وە وە بیت دەستی دا دەر خونهی

کەشکولە کە و بوی لایرا . بەلام دەس بەجی دوو مستی قورس و قایم لە کەشکول هاتنە دەری و راست و چەپیان لە سەری فەرەیدوون بەگ گرت و لە لاجانگیان ئەسەرە واند . هەر و پشوو یەکی پی چوو هیندەیان بەسەریا کیشا نزیك بو میشکی بە کونە لوتیدا بیتە خوارەو . فەرەیدوون بەگ خوی پی رانەگیرا و لە تاوانا اداری کردە وەیسە : کورە وەیسە فریام کەو ، وەیسە تو کورو برامی ، من رسم تو نەئە کەئە ، جاریکە و ئەبجار ئەمان وەیسە ، دەخیل وەیسە .

وەیسە ئاهیکی هاتەو بەرو بە کەشکولی تاین پشت ئەستوو بوو وتی :
ئاغا ، بفرمو کەشکولە کەئە ترم بو بینتەو جا رزگارت ئەکەم .

فەرەیدوون بەگ بانگی کرد : کی لەوی یە ؟ ئا ، راکەن کەشکولە کەئە بو بینتەو ، خیرا کەن گیانم دەرچوو ، کەللەئە سەرم وردوو خاش بوو ، کورە وەیسە من مالی دنیام بوچی بە گیانیشم هی تویە ! خزمەتکاری بەگ هاتە ژووری و کەشکولە کەئە پیشووی هینا و دایەو دەست وەیسە . کە وەیسە کەشکولە کەئە وەرگرت مستەکان لە جیگای خویان ویستان و لە تی سەرە واندنی سەر و گویلاکی فەرەیدوون بەگ بوونەو . فەرەیدوون بەگ بستی زمانی دەر کیشا بوو ، چاوی بە مولهق ویستا بوو ، زرینگە زرینگە لە سەریەو ئەهات ، سەرنجیکی کەشکولە کەئە دا بزانی چ جادوو یەکی تیدایە وائەم کارە ساتەئە پی کرد ، کە توزی لی خیس بوو وە لی نوسرابو : (زەوی بو وەرزیرو مەرگ بو دەرە بەگ) ئیت لە تاوانا وەئە مار پیوئە دا کەشکولی بو وەیسە فری دا و رای کرد ، ئەو روینەئە رویشت نەگەراییەو . ئیت جاریکی کە کشت و کال لە وەرزیرو بورە پیو داگیر نە کرا و هەرکەس رەنجی شانی خوی هی خوی بوو . ئەگەر کەسێک بی ویستایە زورداری بکا و دەس رەنجی خەلک داگیر کات مستەکان لای چەناگەئە ئویستان و دەستیان ئە کردەو بە تی سەرە واندن .
وەیسەش بە تیرو تەسەلی رای بوارد و لە نانی گال و پوو رزگاری بوو .

ژماره ۳۰ یانی چی؟

له ژماره ی پشوو هیوامان نووسیوو (ژماره ۳۰) . ئه مه بوو به مایه ی سهر سوور مانی زور له خوینده وارانی خوشه ویستمان . راسته که ی ئه بوو ههر له و ژماره یه دا ئه وه یان بو روون که ی نه وه ، به لام له یادمان چوو . . هه رچون بی وا ئیستا روونی ئه که ی نه وه :

هیسا گو فاریکی مانگانه یه ، واته مانگی جاریک مانی ده رچوونی هه یه ، به لام له راستیدا ته نها له سالی یه که میا توانیویه (۱۲) ژماره ی لی ددرچی ، سالی دووه می که ئه بوو له مانگی حوزه ی رانا ته واو بی ، له ته مووزا ته واو بوو ، له گهل ئه وه شا که (۳) جار (۲) ژماره ی به (۱) بهرگ ده رکرد . سالی سه هه میش که له جیانی ته مووز له ته شریفی دووه ما ده سی پی کرد . به ژماره ی مایس دواپی هات ، وه له و ساله دا (۵) ژماره ده رچوو له (۴) بهرگا .

جا بریارمان دا له یه کهم ژماره ی سالی چواره وه که له ته شریفی یه که ما ده رچوو ، ژماره ی تیکرای گو فاره که دانین ، نه ک ژماره ی ده رچوو ی ئه و ساله ، به و پی یه ژماره (۱) ی سالی (۴) ژماره (۳۰) ی تیکرای بوو ، چونکه له (۳) سالی ته مه نی هیوادا (۲۹) ژماره ده رچوو . که واته ژماره ی پشوو (۳۰) هه بوو ، وه ئه مه (۳۱) هه مه .

اعلان

بناء على طلب وزارة الشؤون الاجتماعية استملاك عموم الملك المرقم
قطعة ٦/٥١٦ مقاطعة ٢٠ الكائن في محلة الولادة ومنيسيف العائد الى يعقوب فيليب
لغرض مدينة الرشاد .

ومصادقة مجلس ادارة اللواء على الاستملاك المذكور بقراره المرقم ١١٣٨٤
والمؤرخ ٩٦٠/١٢/٢٨ كونه يعود للنفع العام نعلن الى ذوى العلاقة ان يقدموا
اعتراضهم الى هذه المتصرفية خلال ثمانية أيام من تأريخ النشر ان وجد وفق
المادة ٦ والمادة (٧) من قانون الاستملاك رقم ٥٧ لسنة ١٩٦٠ وعند ختام المدة
ستجرى المعاملة الاستملاكية وفق القانون .

متصرف لواء بغداد

اعلان

بناء على طلب وزارة الشؤون الاجتماعية استملاك عموم الملك المرقم
قطعة ٦/٦٠٠ مقاطعة ٢٠ الكائن من محلة الولادة ومنيسيف العائد الى كامل محمد
جاسم وشريكه لغرض مدينة الرشاد .

ومصادقة مجلس ادارة اللواء على الاستملاك المذكور بقراره المرقم ٦٠
المؤرخ ٩٦١/١/٣ كونه يعود للنفع العام نعلن الى ذوى العلاقة ان يقدموا
اعتراضهم الى هذه المتصرفية خلال ثمانية أيام من تأريخ النشر ان وجد وفق
المادة ٦ والمادة (٧) من قانون الاستملاك رقم ٥٧ لسنة ١٩٦٠ وعند ختام المدة
ستجرى المعاملة الاستملاكية وفق القانون .

متصرف لواء بغداد

اعلان

بناء على طلب وزارة الاسكان / الشئبة الرابعة استملاك عموم الملك
تسلسل ٢٧٣ الكائن في محلة راس الساقية العائد الى رشيد حبيب وشريكته لغرض
بنايات المركز المدين .

ومصادقة مجلس ادارة اللواء على الاستملاك المذكور بقراره المرقم ٨٠
والمؤرخ ٩٦١/١/٤ كونه يعود للنفع العام نعلن الى ذوي العلاقة ان يقدموا
اعتراضهم الى هذه المتصرفية خلال ثمانية ايام من تاريخ النشر ان وجد وفق
المادة ٦ والمادة (٧) من قانون الاستملاك رقم ٥٧ لسنة ١٩٦٠ وعند ختام المدة
ستجري المعاملة الاستملاكية وفق القانون .

متصرف لواء بغداد

اعلان

بناء على طلب وزارة الشؤون الاجتماعية استملاك عموم الملك المرقم
قطعة ٦/٥٥٢ مقاطعة ٢٠ الكائن في محلة الولادة ومنيسيف العائد الى بدر حسن
زاير لغرض مدينة الرشاد .

ومصادقة مجلس ادارة اللواء على الاستملاك المذكور بقراره المرقم ١١٣٨٣
والمؤرخ ٩٦٠/١٢/٢٨ كونه يعود للنفع العام نعلن الى ذوي العلاقة ان يقدموا
اعتراضهم الى هذه المتصرفية خلال ثمانية ايام من تاريخ النشر ان وجد وفق
المادة ٦ والمادة (٧) من قانون الاستملاك رقم ١٩٦٠ وعند ختام المدة ستجري
المعاملة الاستملاكية وفق القانون .

متصرف لواء بغداد

أعلان

بناء على طلب مديرية الطرق والجسور العامة استملاك ٣٤ دونم و ٦ أولك و ١٣ م ٢ زيادة عن الربع القانوني من القطعة ٥ مقاطعة ١٧ الكائن في محلة السويب العائد الى عزت عبدالرزاق السراج وشركاه لغرض المطار المدني الجديد .

ومصادقة مجلس ادارة اللواء على الاستملاك المذكور بقراره المرقم ٩ والمؤرخ ٩٦١/١/١ كونه يعود للنفع العام نعلن الى ذوى العلاقة ان يقدموا اعتراضهم الى هذه المتصرفية خلال ثمانية ايام من تأريخ النشر ان وجد وفق المادة ٦ والمادة (٧) من قانون الاستملاك رقم ٥٧ لسنة ١٩٦٠ وعند ختام المدة ستجري المعاملة الاستملاكية وفق القانون .

متصرف لواء بغداد

أعلان

بناء على طلب امانة العاصمة استملاك ٢٧ م ٢ من الملك المرقم قطعة ٢٠/٩٤ مقاطعة ٢٣ الكائن في محلة سبع ابيكار العائد الى خليل خلف لغرض استقامة الشارع العام في المحلة المذكوره .

ومصادقة مجلس ادارة اللواء على الاستملاك المذكور بقراره المرقم ٢٧ والمؤرخ ٩٦١/١/١ كونه يعود للنفع العام نعلن الى ذوى العلاقة ان يقدموا اعتراضهم الى هذه المتصرفية خلال ثمانية ايام من تأريخ النشر ان وجد وفق المادة ٦ والمادة (٧) من قانون الاستملاك رقم ٥٧ لسنة ١٩٦٠ وعند ختام المدة ستجري المعاملة الاستملاكية وفق القانون .

متصرف لواء بغداد

اعلان

بناء على طلب امانة العاصمة استملاك ٦٥/٨٦ م ٢ من الملك المرقم قطعة ١٩/١٠٣ مقاطعة ٢٣ الكائن في محلة سبع ابيكار العائد الى فؤاد على خليل لغرض استقامة الطريق العام في المحلة المذكورة .

ومصادقة مجلس ادارة اللواء على الاستملاك المذكور بقراره المرقم ١١٣٨٦ والمؤرخ ٩٦٠/١٢/٢٨ كونه يعود للنفع العام نعلن الى ذوي العلاقة ان يقدموا اعتراضهم الى هذه المتصرفية خلال ثمانية ايام من تاريخ النشر ان وجد وفق المادة ٦ والمادة (٧) من قانون الاستملاك رقم ٥٧ لسنة ١٩٦٠ وعند ختام المدة ستجري المعاملة الاستملاكية وفق القانون .

متصرف لواء بغداد

اعلان

بناء على طلب وزارة الشؤون الاجتماعية استملاك عموم الملك المرقم قطعة ٦/٦٤٨ مقاطعة ٢٠ الكائن في محلة الولداية ومنيسيف العائد الى كامل ايوب توماس لغرض مديته الرشاد .

ومصادقة مجلس ادارة اللواء على الاستملاك المذكور بقراره المرقم ١١٣٧٨ والمؤرخ ٩٦٠/١٢/٢٨ كونه يعود للنفع العام نعلن الى ذوي العلاقة ان يقدموا اعتراضهم الى هذه المتصرفية خلال ثمانية ايام من تاريخ النشر ان وجد وفق المادة ٦ والمادة (٧) من قانون الاستملاك رقم ٥٧ لسنة ١٩٦٠ وعند ختام المدة ستجري المعاملة الاستملاكية وفق القانون .

متصرف لواء بغداد

اعلان

بناء على طلب مديرية الطرق والجسور العامة استملاك ٤٦ دونم و ٢٠ أولك و ٧٥ م ٢ الملك المرقم قطعة ٧٢ مقاطعة ١٧ الكائن في محلة السويب العائد الى محمود المنفوس وشركائه لغرض المطار المدني الجديد .

ومصادقة مجلس ادارة اللواء على الاستملاك المذكور بقراره المرقم ١١٣٩٠ والمؤرخ ٩٦٠/١٢/٢٨ كونه يعود للنفع العام نعلن الى ذوي العلاقة ان يقدموا اعتراضهم الى هذه المتصرفية خلال ثمانية ايام من تاريخ النشر ان وجد وفق المادة ٦ والمادة (٧) من قانون الاستملاك رقم ٥٧ لسنة ١٩٦٠ وعند ختام المدة ستجري المعاملة الاستملاكية وفق القانون .

متصرف لواء بغداد

چيروكى [پيش مهرگه]

لاپهريه كه له خه باتى نه ته وهى كورد بهرامهر ناغاوهت و داگير كه ران له ده ورو بهرې جو مهور به تى ديمو كراتى كورد ستانا . نووسينى : دوكتور ره جيمى قازى . بهم زوانه نه كه ويته بازاره وه .

هه رزان و تالان !

تاقه دينار يك بنيره ، صهه فلسيش بو پوسته ، (١٠٠٠) هه موو ژماره كاني هيو اى سالى به كه مو دوو هه مت بو نه نيرين . نه هه له له كيس نه دهى ..

باوهر پی گراوانی هیوا

له : -

- بهغداد : ماموستا بهشیر موشیر - حهیده رخانه
سواهیمانی : رؤوف معروف - نامه خانهای گه لاویژ
محمد عارف معروف - نامه خانهای زیوهر
محمد رسول - نامه خانهای ئازادی
کهرکوک : عمر بیکهس - نامه خانهای کوردستان ، شهقامی سیروان
ههولیر : قادر احمد خوشناو - نامه خانهای شورش
کویه : نامه خانهای کوردستان
ههله بجه : سید حسین سید امین
قهلاذزه : نورالدین مهلا صابر
رهواندز : علی عبدالله - نامه خانهای رهواندز
خانهقین : حیب نهوروز - نامه خانهای سیروان

انتاج: شركة دخان الراقدين المحدودة

جگهره ی تورکی

چاکترین جگهره ی خومالی یه

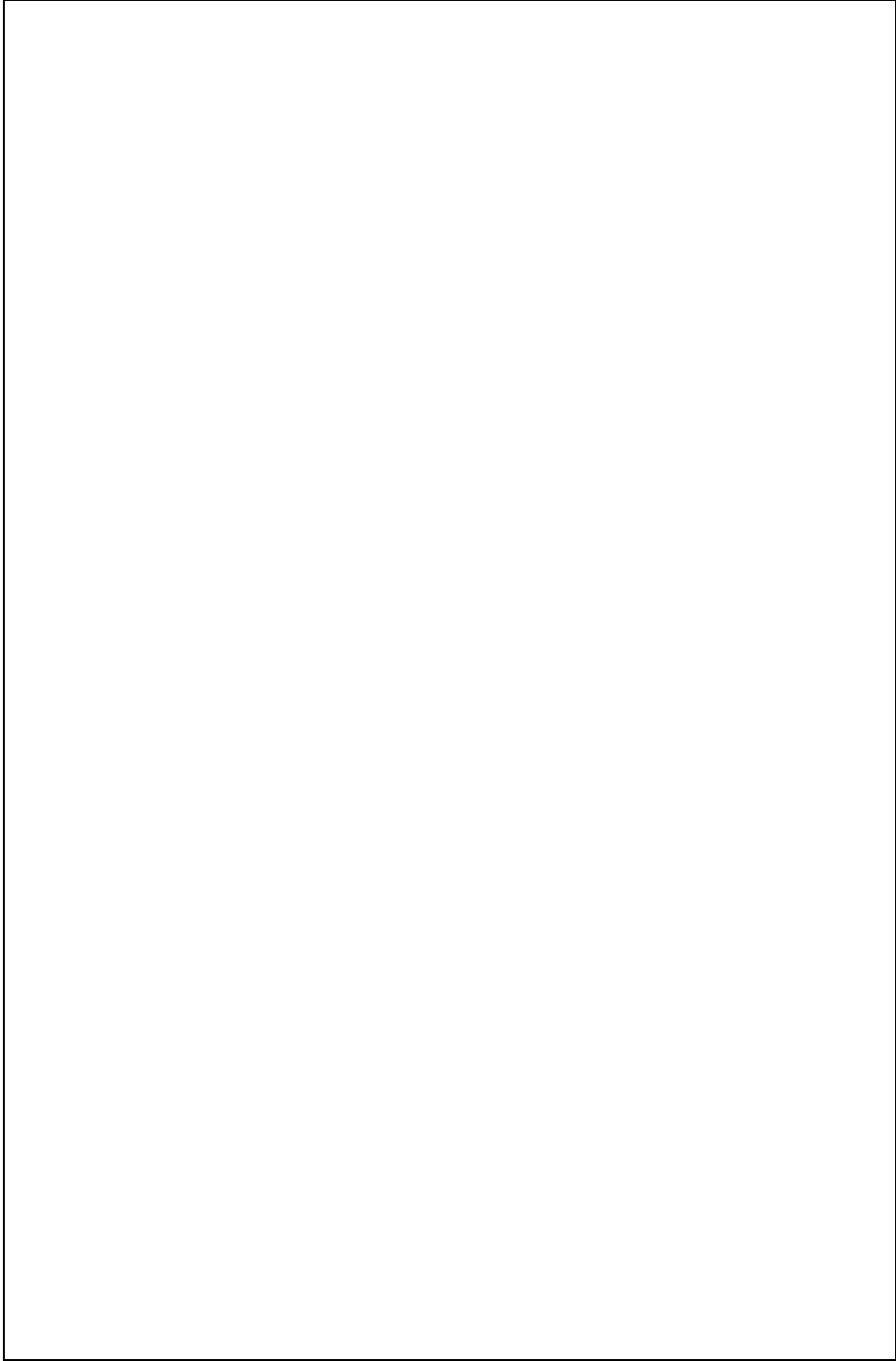
وه له ریزی باشترین جگهره ی جیهاندا یه
ملیونه ها جگهره خور له (تورکی) بهولاهه جگهره ی تر ناکیشن

له چاپخانه ی (النجوم) له بهغدا له چاپ دراوه

گۆقاری هیوا

ژماره 32 سائی 4 نیسانی 1961

لهم ژماره یه دا :

علاء الدین سجادی	میژوو به کمر که دت نه وروز . .
که نانی کوردویف	کورد زانی له لینینگراددا
نهمین ته بدال	ژیان و زانستی کورده کانی نهرمینای سوفیهت
کریم شارهزا	مهولهوی و به هار (ههلبهست)
پاکیزه رفیق حلمی	کویه و شاعیرانی
معروف بهرزنجی	وه لامیکی زمانهوانی
معروف خهزنهدار	سهرنجیک له وتاره کهی ماموستا ههژار
گوران	دوو تپی به وینه ، نهک بی وینه
عبدالخالق علاء الدین	به وروزی ۶۱ (ههلبهست)
طاهر صادق	له گوشهی نه دهب
کاکه مهم	روژژمیر ، بیان روژمیر
عبدالرزاق محمد	یادی کوچی شاعیر شیخ سهلامی نهمر
جلال میرزا کریم	شهیدانی قه لای دمدم
	لومومبا (ههلبهست)

وه هندی باسی ترو چهند ههوالیک نه خوبینه وه

دانهی به (۱۰۰) فلسه

ناوو نیشانی هیوا

بهغدا : شهقامی زههاوی ، یانهی سهرکهوتنی کوردان
(بغداد - شارع الزهاوی - نادى الارتقاء الكردى)

تهلهفون ۲۸۴۰۵

خاونی ئیمتياز : یانهی سهرکهوتن

مودیری مهسئول : دوكتور هاشم دوغرامهچى

له پوستهخانهدا تومار كراوه به ژمارهى ۴۹

== ئابوونه ==

دینار	فلس	
۱	۲۵۰	بو دهرهوهی عیراق له سالیكا
۱	۰۰۰	له عیراقدا
-	۷۵۰	بو قوتابی

پارهی ئابوونه پیشهکی ئهئیریریت
وه بهم ناوو نیشانه ئهئیریریت :
بنداد - وزارة الاصلاح الزراعى
المفتش العام الاستاذمكرم الطالبانى

گوواریکی تهده بی و زانستی مانگانه یه

ژماره (۳۲) ★ سالی (۴) ★ نیسانی ۱۹۶۱

میژوویه کی گورتی نه وروز ،

وه کوردو خزمهت کردنی به نه قافهتی عه رب

علاء الدین سجادی

نه وروز که به مانا « روژی تازه » یه ، روژیکی کون و جه ژنیکی کونه .
له لایهن داهانتی نه م روزه به جه ژنه وه گلی قسه و باس هه یه ، یه کیک له وانه نه لی :
« جهمشید » پادشای چواره می پیشدادی سهره تا ناوی « جهم » بووه ، له
زمانی په هله ویی کوندا جهم به مانا پادشای گه وره و به دهسه لاته . روژیک له
گه رانه که یا له نازر بایجان فرمان نه دا ته ختیکی مرصعی بو دانه نین ، خویشی تاجیکی
مرصح و رازاوه به جه واهیراتی له سهر کردووه و له کانی هه تا وکه وتنا له سهر ته خته که
روو به رووی روزه که دانه نیشی ، تیشکی هه تاوه که ، که نه دا له تاج و ته خته که
نه و ناوه نه وه ندهی رووناک نه بیته وه ، خه لکه که که چاویان به مه که وتیان
نه م روزه روژیکی تازه یه . هه ر له زمانی په هله ویی کوندا « شید » به مانا تیشکه ،
هینایان « شید » یان دایه پال « جهم » بوو به « جهمشید » و به روزه که شیان وت

— ۱ —

روژی نهووز ، وانه روژی نوی و کردیان به سه‌ری سال .

ریوایه‌تیکی تر ته‌لی :

« بیوراسب - نه‌زده‌هاک » هه‌موو روژی بو خواردنی ماره‌کانی سه‌رشانی دوو‌ک‌ه‌سی سه‌ر ته‌بری ، به‌م هه‌ویه‌وه زورو سته‌م له وزه ده‌رچوو‌بوو ، دلی هه‌موو‌ک‌ه‌س بریندار بوو وو . « کاوه » ی ئاسنگه‌ر له ولاتی « هه‌کباتان » نو کوری هه‌بوو ، هه‌شتیان بو ماره‌کانی سه‌رشانی بیوراسب سه‌ر بررابوون ، سه‌ره هاتبوه سه‌ر نویه‌مین که « قارن » ی ناو بوو ، لیره‌دا کاوه ئیستر ته‌مه‌ی پی هه‌ل نه‌گیرا ، پارچه هه‌مانه‌که‌ی کرد به سه‌ر داریکه‌وه و ده‌نگی شورشی له سه‌ر بیوراسب به‌رز کرده‌وه ، گه‌ل لی‌ی کو‌بو‌نه‌وه ، چوون بیوراسبیان گرت و له‌کیوی ده‌ماوه‌ند خسته‌یانه زیندانه‌وه . خه‌لکی ئیتر ته‌و روژه که روژی سه‌ر که‌وتنیان بوو به سه‌ر جه‌وورسته‌ما ناویان نا به نهووز ، واته روژی تازه .

ته‌مانه هه‌ر چه‌نده ریوایه‌ت بن کاریکی زوریان کرده سه‌ر بیرو باوه‌ری میژوو نووسه‌کانی عه‌ره‌بیش ، ته‌نانه‌ت گه‌لیکیان ته‌لین روژی دروست کردنی عالم و دروست کردنی ئاده‌م هه‌ر دوو‌کیان له‌م روژه‌دا بوون . وه‌کو چون (مقریزی) و (طبری) و (مسعودی) ته‌لین : ته‌م روژی نهووزه له‌ده‌وری ته‌خمینی به‌کانشا سه‌ری سالی تازه بووه و هه‌موو جووره زه‌ماوه‌ندو ئاهه‌نگیکیان تیایا گیراوه . ته‌م ره‌وشته‌مایه‌وه تا که‌وته ده‌وری ئیسلامی ، ته‌نانه‌ت « معتضد » خه‌لیفه‌ی عه‌باسی ویستی لای به‌ری وه یا سوو‌کتی کانه‌وه ، پی‌ی نه‌کرا .

« حمزه‌ی ته‌صفه‌هانی » ته‌لی : خه‌راج و سوورسات له‌سه‌ری سالی هه‌یچریدا کوئه‌کرایه‌وه ، هه‌نرا گوررا به‌روژی نهووز که‌ته‌وه خته‌تصادفی ۱۸ ی حوزه‌ی‌ر‌ب‌ر یه‌که‌م روژی ذی‌القعدة‌ی کردووه ، له‌زه‌مانی « متوکل » دا که‌تا ته‌وه‌وره خه‌راج هه‌ر له‌سه‌ره‌تای نهووزه‌وه کوئه‌کرایه‌وه ته‌هینای دوو مانگی پیش‌خست . له‌زه‌مانی مه‌لیک شای سه‌لجوو‌قیدا ته‌قویمیان گوری و نهووزیان به‌سه‌ری سالی

تازه دانا که نه و وهخته تهصادوقی (۱۰) ی رهمهزانی (۴۷۱) ی هیجری و (۱۵) ی
مارتی (۱۰۷۹) ی میلادی ته کرد .

تهم قسانه سه رچاوه یه کی ته ریخی بوون بهرانبهر به نه وروز . ته مینته وه سه ر
ته وه که ناشنایه تی نه وروز له گهل کوردا چی بیت ؟ .

کورده قه ومیک بوون و قه ومیکن هر له به ره به یانی میژوو یانه وه تاوو
خاکیکیان هه بووه و تیا یا دانیشتون که ته و شوینه ش ته م شوینه ی ئیستایانه . ژیانان
له گهل مهرو مالات و جووت و گادا بووه ، ولاته که یان ولاتیکی کویستان و سارده ،
له گهل شوینا نزیکه ی شه ش مانگ به فرو سه هول به ندانه ، نه مالات ده ره ته چی ،
نه جووت و کیشه ته کری . که روژی نه وروز هات موژده ی ژیانده وه ی گول و
گیا بو مالاته که یان و ری کرده وه ی جووت و وه رد برین بونان په پیدا کردنی
خویان دینی .

دیسان ته بیعت په رده یه کی تری ره نگا وره نگ به سه ر عالمی کوردستانا
دینی ، له بهر ته مه هه موو جووه زه ماوه ند و ئاهه نگیکیان له و روژه دا گیراوه ، له
ده وه ی « سه مه نی » سه مایان کردووه . هیچ قه ومیک له عه نعه ناتی قهومی دا بی به ش
نه بووه ، کوردیش ته م روژه یان به هوی ده رکه وتنی سه رچاوه ی ژیانایانه وه تیا یا
کردوو یانه به جه ژنیکی قهومی . روژی « شم النسیم » ی میسو و « ده ورة السنه » ی
عیراق هر ته و بونه یان لی دی بویه کردوو یانه به روژی ئاهه نگ و چوونه ته
ده ره وه بو سه یران .

جه ژنی ره سمی روژی نه وروزیش له ئیرانا ته گه رزور جوان لی ی بکولینه وه
له ته نها هه وای مه لبه ند نه بی هیچی تر نی یه ، له گهل ته وه شا کوردو فارس له بهر ته وه
هر دوو کیان له یه ک ره گه زن و له و زنجیره لیشاوه ن که له پیش ۳۵۰۰ سال پیش
میلاد دا سه ره و خوار بوونه ته وه و له وان « ماد » دروست بوو له مان هه خامه نشی ،
هر عه نعه نات و ره وشتیک بو هر لایه کیان بیت ته ویتریان تیا یا به شداره .
که و ابوو روژی جه ژنی نه وروز بهرانبهر به کورد نه شتیکی تازه دا هاتووه

وه نه روشته په کی ییگانه په و وه رگیراوه ، به لکو نه نجامی کی ناو و خاک و هه و او
 عاده تی کی رووتی قهومی به و هیچی تر . وه کو نه مه هه په نه و ش هه په که هیچ
 په یوه ندی به کی به باری نایینه وه نی به و له گه ل رووپه ری نایینی دا هیچ
 ناشنایه تی به کیان نی به . نه وانه ی جه ژنی نه و روز تیکلاو به مه سه له ی نایین نه که ن
 ناشایسته یی به که له گه ل ته ریخ و له گه ل نایین و له گه ل قهومی ته تی قهومی کی
 ناشکرا نه که ن .

به تاییه تی قهومی کی وه کو قهومی کورد لام وایه هه موو نه م گه واهی به ی
 بو نه دهن که له به ره به یانی میژووی نایینی نیسلامه وه تا نه م روزه به هه موو
 مه عنایه که له باری خزمهت کردن به نه قافه تی نیسلامی و عه ره بی هه موو ده می که له
 پیشه وه بووه و هیچ وه ختی که له کاروان دوانه که وتووه . وه کو چون له مه بدانی
 سیاستا بو پیشکه وتی عالمی نیسلامی هه میسه له کوشش و تی کوشینا بووه .

به ی پیاوانی عیلمی و نه ده بی کورد نه و خزمه ته ی که پی ی نه لین خزمه تی
 عیلمی و نه ده بی و دینی له رووپه ری روزگارا کردوویانه و کردیان به عیلم و نه ده بی
 عه ره بی ، هیچ فهرقیکیان له م رووه وه نه کردووه له به یی نه و زمانه داو زمانی خوینا ،
 زمانی نه وانیان به زمانی خوینا زانیوه ، نایینی نه وانیان به نایینی خوینا زانیوه ،
 نه قافه تی نه وانیان به نه قافه تی خوینا زانیوه ، پیشکه وتی نه وانیان به پیشکه وتی
 خوینا زانیوه . به به که دل و به به که زمان قولیان کردووه به قولی به کا بو به رز
 کردنه وه و پته و کردنه وه ی نه و نه قافه ته که پی ی و تراوه نه قافه تی عه ره بی ، بو نه و
 دینه که پی ی و تراوه دینی نیسلام . له ریزی پیاوانی ته ریخی دا که خزمه تیان به
 سیاستی نیسلامی و پیشکه وتی نیسلام کردبی به وینه پیاوانی وه کوو صلاح الدینی
 آیوبی ، کریم خانی زه ند ، عبدالرحمن کوری مسلم که به ابو مسلمی خوراسانی
 به ناو بانگه ، مهرزه بان سالار ، هزاره سپ ، ناصر الدوله احمدو حسینی کوری
 حسینی به رزگان .
 (بروانه لاپه ره ۶۷)

كورد زانی له لنینگراد دا

« ئەم وتارە لە لایەن ماموستا (كوردویف) هەو نووسراوەتەوه ، وه له روژنامەى (ریا تازە) ژمارە (۷۴ / ۱۰۹۴) بلاو كراوەتەوه ، ئەم روژنامەیه هەفتەى جارێك بەزمانى كوردى شیوهى كرمانجى ، وه بە تىپى رووسى له یەریفان پایتەختى كومارى ئەرمەنستانى سوفیەتى سوشیالیستى بلاو ئە كریتهوه . . بەشى

كوردى له ئاموژگای نەتەوهگانى ئاسیای سەر بە ئەكادیمیەى زانستى سوفیەت ، وای بە باش زانی - وه له سەرداوا كردنى ماموستا كوردویف خوى - ئەم وتارە وهربگیریتە سەر زمانى عەرەبى بە تاییەتى بوروژنامەى « خەبات » ، وه بە تىپى عەرەبى و شیوهى كوردى سورانى یینوسیتەوه ، تاییەتى بوگوفارى « هیوا » .

بەشى كوردى - ئاموژگای نەتەوهگانى ئاسیا

ئەكادیمیەى زانستى سوفیەت - لنینگراد

پیش شورشی نوکتوبر کورد زانی ولاتی رووسی له پلهی یه کهمدا وهستا بوو له هه مووگیتی دا ، شاری پیتز بورگ (لیننگرادی ئیستا) مهلبه ندی روزه هلات ناسی رووسی بوو ، مهسه لهی پیشکوتنی کورد زانی گه لیک له پیش چاو بوو ، ته گهر ته ماشای میژووی کورد زانی بکه ین بومان ئاشکرا نه بی که پیتز بورگ جیگای فیر بوونی زمان و میژوو و نه ده بی نه ته وهی کورد بووه له ته وروو پا دا .

له سه دهی هه ژده مه وه زانایانی رووس ده ستیان کرد به لیکولینه وه له خوینده واری کورد ، وه گه لی نامه و نووسراویان لهم بابه ته وه بلاو کرده وه . له ناوه ندی سه دهی نوزده هه م دا شاری پیتز بورگ بوو به جیگای کو بوونه وهی کورد زانه کانی رووس ، ههر له و کاته دا گه لی نامه و نووسیار له بابه ت شارستانیه تی کورد بلاو کرایه وه . لهم خه باته خوینده واری یانه ی که بلاو کرایه وه : « پ . لیرخ » (لیکولینه وه له بابه ت کوردی ئیران و پیوه ندیان به خالدی به کانی سه روو) سالی ۱۸۵۶-۱۸۵۷-۱۸۵۸ . « آ . ژابا » چه ند پارچه نووسراویکی کوردی له گه ل ته رجه مه ی بو زمانی فه ره نسی سالی ۱۸۶۰ ، دیسان « آ . ژانا » (فه ره نگه ی کوردی - فه ره نسی) سالی ۱۸۷۹ . « ف . یووستی » (ده ستووری زمانی کوردی به زمانی ته له مانی) سالی ۱۸۸۰ . « ف . زیرنوف » خه باتی شرف الدینی بدلیسی (شه رفنامه - میژووی کورد) که به فارسی نووسراوه ته وه گوری بو زمانی فه ره نسی . « آ . سوسین » بلاو کرده وه ی فولکلوری کوردی له گه ل ته رجه مه ی ته له مانی ۱۸۸۷-۱۸۹۰ . « ن . مار » (خه به ری چه له بی) سالی ۱۹۱۰ ، وه گه لی خه باتی تری خوینده واری له لایهن زاناکانی رووس له پیتز بورگ هیزاونه ته کایه وه له چاپ دراون . له مه وه بومان ده رته که وی که زاناکانی رووس هه نگاوی زلیان ناوه بو

پیش خستی کورد زانی له ولاتی رووسی و هه موو سوفیه ت دا .

پاش شورشی نوکتوبر ، پیش که وتنی کورد زانی به ناماده کردنی کادروه به نسترابوو بو به ریوه بردنی به شی کوردی ، بو فیر بوونی زمانی کوردی ، وه

لیکولینهوه له خوینده واری نه ته وهی کورد . له سالی ۱۹۲۸ کومیتهی ناوه ندی ی پارتی کومونستی نهرمه نستانی سوفیه ت ، به دهستی کوردی بولشه ویکی کور (نهره ب شامیلوف) چهند کوردیک نیران بو لیننگراد ، بو خویندن و لیکولینهوه ، وه به دهستی کورد زانی مهزن « ن . مار » ، « ی . ا . ئوربیلی » و « ئا . فریمان » ی ئیران زان ، لهم بهشی کوردی به کادریکی زانستی بو وتنه وهی ده رزی زمانی کوردی و به ریوه بردنی به شه که هاته کایه وه . ئیستا که ئهم کادره له نهرمه نستان و شاره گانی تری سوفیه ت کار نه کهن . پاش هینانه دی و ئاماده کردنی کادری کورد زانی له کورده کان و رووسه کان له ئاموزگای روژه لات ناسی (۱) لیننگراد بهشی کوردی دامه زریزا .

ئیستا که بهشی کوردی به سه رو کایه تی ئه کادیمیک ئوربیلی (۲) هه موو شیک له بابته لیکولینه وه ی میژوو و شارستانیه تی ی کورد ، خستوو یه تی به ژیر دهستی خوی ، لهم سالانه ی دوایی به دا بهشی کوردی بهرنامه ییکی وردی دانا بو لیکولینه وه له میژوو ی کورد ، وه ئهم پرسیارانه ی خسته پیش چاو : میژوو ی کونی کورد ، میژوو ی سه ده گانی ناوه راست و تازه ی کورد ، لیکولینه وه له خه بات و شورشه گانی کورد بو سه رهستی و ئازادی . له زمانه وانی و ئه ده ب ئهم پرسیارانه ی خسته پیش چاو : لیکولینه وه له ئه ده بی کلاسیکی کورد ، گورینی شاعر و نووسینی کوردی بو زمانه گانی تر ، به تاییه تی بو رووسی و نهرمه نی ، ده ستووری زمانی کوردی ، فهره نگی شیوه گانی زمانی کوردی (کرمانجی و سورانی) . جگه له مهش گرن گترین کاری بهشی ئاماده کردنی کادری زانستی به . زانا و قوتابی یانی

(۱) ناوی ئهم ئاموزگایه (ئاموزگای روژه لات ناسی) بو ، له دوا روژانی

سالی رابردوو ناوی گوررا ، کرا به « ئاموزگای نه ته وه گانی ئاسیا » .

(۲) ئه کادیمیک ئوربیلی : به داخه وه ئه لین که له ۲ ی شوباتی سالی ۱۹۶۱

کوچی دوایی کرد .

بهشی کوردی هه موویان خه ریکی نهو باسانهن که له سه ره وه لیسان دواین ، له مه زوریان هیناوه ته دی .

سه روکی بهشی کوردی نه کادیمیک (ئوربیلی) ، چهند پارچه نووسراویکی کوردی و فرههنگی کوردی - رووسی به شیوهی کورده کانی ناوچهی (موسکی) له تورکیا ، بو چاپ ناماده کردووه . نووسه ری ئه م وتاره له سالی ۱۹۵۷ دا دهستووری زمانی کوردی به زمانی رووسی چاپ کردووه . هه ره ها فرههنگیکی گه وره ی کوردی - رووسی بو چاپ ناماده کردووه (۱) . ئیستاش خه ریکی گورینی چهند پارچه نووسراویکی کوردی به بو زمانی رووسی ، ئه مه یان نزیکه ی (۳۰) مه لزه مه نه بی .

له کار کارانی بهشی کوردی (ئی . ئی . تسوو کرمان) چهند بهشیکی له دهستووری زمانی کوردی چاپ کردووه . (م . رودینکو) ناوی ده سنووسه کوردی به کانی ناماده کردووه بو چاپ ، نه وانهی له نامه خانه کانی لینینگرادن ، وه شیعه کانی نه حمه دی خانی (مهم و زین) - سه ده ی هه فده مین - به ته رجه مه ی رووسی ناماده کردووه بو چاپ .

بهشی کوردی به تیکراییی نزیکه ی (۳۰) مه لزه مه ماده ی لیکولینه وه ی ناماده کردووه بو چاپ ، له میژوو و فیلولوژیی کورد ، ئه م خه بانه زانستی به له لینینگراد و موسکو و یه ریفان چاپ نه کرین .

بهشی کوردی له م پروژهی جهوت سالی دوایی بهش دا شیوه ی سورانیی خستووه ته بهرنامه ی کاریه وه ، شیوه ی سورانی بو کورد زانی شتیکی گه لیک گرنه ، چونکه نه ده بی کوردی بهرز ، باسی میژوویی ، سیاسی له عیراق دا بهم شیوه به بلاو نه کرته وه . بهشی کوردی بریاری داوه که چهند نامه ییک له بابته فوژتیک و

(۱) ئه م فرههنگه له چاپ کوتایی هات و بلاو کرایه وه .

دهستووری زمانی کوردی (شیوهی سورانی) ناماده بکا، ههروهه بریاریشی داوه که فهرهه نگیکی (کوردی - رووسی)، وه چهند پارچه بیک له نووسراوی سورانی ته رجه مهی رووسی بکا. کارکارانی بهشی کوردی (کوردویف) (ئی. ئی. ئی. تسوو کرمان)، (معروف خزنه دار)، (م. رودینکو)، وه قوتابی بهکانی بهشی دکتوراه: (زاری یوسف) (۱)، (ئی. سمیر نوبا) (۲)، پیویسته ئهم پروژیهی که له سهروهه باسمان کرد بیپینه دی.

له بهشی کوردی دا، وتنه وهی ده رزی کوردی (شیوهی سورانی) هاته دی، ئیستا که ههفتهی دوو جار ماموستا معروف خزنه دار که له عیراقه وه هاتوه، ده رزی زمانی کوردی به قوتابی بهکانی بهشی دوکتوراه ئه لیته وه. بهشی کوردی گه لی کاری زانستی گرنگی تری به دهسته وهیه، (ئی. ئی. تسوو کرمان) خهریکی نووسینه وهی (مانای فورمه ی فیعل له زمانی کوردی دا) به (م. رودینکو) خهریکی لیکولینه وهیه له شیعری (فهقی تهیران)، وه شهری سیسا بانه - سه دهی سیزدهمین - به ته رجه مهی رووسی. کارکاری بهش (ژینیا دیمیتتیا) (۳)، به سهرکاری (ل. گوزه لیان) خهریکی ته رجه مه کردنی شه ره فنا مهیه بو زمانی رووسی، ههروهه ها (ژاکا مووسه یلیان) (۴) خهریکی نووسینه وهی ناوی ئه و کتیا نه به که له بابهت کورده وه دانراون به هه موو زمانانی بیگانه. قوتابی یانی بهشی دکتوراه خهریکی

(۱) زاری یوسف: کچه کوردیکی هوشیارو زیره که خه لکی شاری تفلیسه پایته ختی گورجستانی سوفیهت.

(۲) ئی. سمیر نوبا: کچیکی رووسه، زمانی کوردی ئه زانی، شیوهی سورانی.

(۳) ژینیا دیمیتتیا: کچیکی رووسه، زمانی کوردی ئه زانی، شیوهی کرمانجی.

(۴) ژاکا مووسه یلیان: کچیکی ئه رمه نییه، به لام ده میکه له لینینگراد

ئهژی، زمانی کوردی ئه زانی، شیوهی کرمانجی.

نووسینهوهی نامه‌ی دکتورایان ، له ئه‌دهب و زمان و میژوو . (م . خه‌مو) (١)
 خه‌ریکی (لیکولینه‌وه له شیوه‌ی کوردی بادینان) ه (جه‌لیلی جه‌لیل) (٢) خه‌ریکی
 (میژووی بزووتنه‌وه‌ی نه‌ته‌وه‌ی کورد بو سه‌ربه‌ستی له سه‌ده‌ی بیسته‌م دا) یه .
 (زاری یوسف) خه‌ریکی (گورانی فیعل له شیوه‌ی سورانی دا) یه .
 (م . ره‌شید) (٣) خه‌ریکی (میژووی ئه‌ده‌بی کوردی له ئه‌رمه‌نستانی سوفیه‌ت دا) یه .
 (ئوردوخانی جه‌لیل) (٤) خه‌ریکی (لیکولینه‌وه له بابته‌مه‌مه‌ی قه‌لای دم دم) ه .
 جگه‌ له‌مه‌ش به‌شی کوردی لینیگراد کادر بو هه‌موو کوماره‌کانی تری یه‌کیتی
 سوفیه‌ت ته‌هینته‌دی ، له قوتابی‌یانی به‌شی دکتوراه (ئوردوخان) و (م . ره‌شید)
 پاش ته‌واو کردنی کاریان له ئه‌کادیمی‌ه‌ی زانستی ئه‌رمه‌نستان کار ته‌که‌ن . به‌لام
 (م . نزاروف) (٥) پاش ته‌واو کردنی کاری له ئه‌کادیمی‌ه‌ی زانستی تورکمانستانی
 سوفیه‌تی کار ته‌کا ، نامه‌ی دوکتورای له بابته‌ کوردی تورکمانستانه .

له‌م دوایی‌به‌دا دوولای کوردی عیراق گه‌بشته‌ لینیگراد ، له به‌شی
 دکتوراه کار ته‌که‌ن ، پیوسته‌ نامه‌کانیان له بابته‌ ئه‌دهب و میژووی کورده‌وه‌ بیت ،
 ته‌م دوو لاهه‌ زیره‌ک و هوشیاره‌ یه‌که‌میان معروف خزنه‌داره ، نه‌ویتریان کاوس
 قه‌فتانه ، نامه‌ی دکتورای معروف خزنه‌دار (لیکولینه‌وه له میژووی ئه‌ده‌بی کوردی
 تازه ١٩٠٠ - ١٩٦٠) ه ، نامه‌ی دکتورای کاوس قه‌فتان (شورشه‌کانی بارزان) ه .

(١) م . خه‌مو : کوردی دیهاته‌کانی کورده‌ که له خوارووی به‌ریفان .
 پایته‌ختی ئه‌رمه‌نستان .

(٢) جه‌لیلی جه‌لیل : کوردی شاری به‌ریفانه .

(٣) م . ره‌شید : کوردی شاری به‌ریفانه .

(٤) ئوردوخانی جه‌لیل : کوردی شاری به‌ریفانه .

(٥) م . نزاروف : کورده ، خه‌لکی شاری عه‌شق ئاباده پایته‌ختی
 تورکمانستانی سوفیه‌ت .

ئیمه هیوادارین که ئەم دوو لاوه زیرەك و بە غیرەتە ، بە یاریدەمی زانایانی بەشی
 کوردی نامە کانیان بە سەرکەوتووویی بنووسنەوه ، وە لە پاشانا بە سەلامەتی بگەرینەوه
 نیشتمانی خوشەوویست ، لە گەل نەتەوه کەیان خەبات بکەن بو بەهیزکردنی یە کیتی و
 برایتی کوردو عەرەب ، وە بو بەریوه بردنی زانیاری لە عیراق دا ، بو پیش خستی
 کوماری خویان بەرە و دیموکراتی راست ، ئەوهی هەموو کەسیک ئەیهوی .
 بەریوه بەرانی بەشی کوردی باوهریان بە هیزه کە کورد زانی لە کومارەمانی
 تری سوفیەتیش دا ئە کریتەوه و پیش ئە کەوی ، زانستی سوفیەت ئەتوانی خزمەتیک
 زوری خویندەواری نەتەوهی کورد بکا .

کومەله شیعرە میهولهوی

دەمی سالا ماموستا مەلا عبدالکریمی مدرس خەریکی کو کردنەوهی
 هەلبەستە رەنگینەکانی مەولهوی و بەراوردکردنی ئەو چەند دانە دەسنووسەیه
 کە لە نامەخانەکانی ئەم و ئەوا هەیه . تا لەم دوایی بەدا ماموستا لەو پرۆژەیه
 بووهوه ، پارچه هەلبەستەکانی بە پیی تپی ئەلف و بی ریک خستووه و
 مەعنای وشەکان و تیکرای شیعرەکانی لە پەراییزی لاپەرەوه لیک داوهتەوه ،
 ئیستا ئەم پەراره نایابە لە ژیر چاپایە لەسەر قاقەزیکێ سپی ، وە لە ماوهیهکی
 کەما ئە کەوێتە بازارهوه لە گەل سەرەتایهکی گرنگ و میژووی ژیبانی
 مەولهوی بە دریزی .

ژیان و زانستی

کوردەکانی ئەرمینیای سوفیهتی

نووسینی : ئەمین ئەبدال

کۆمەڵی دوستانەتی و پەيوه ندى زانستی نیوانی

ئەرمینیا و ولاتانی بیگانه بلاوی کردوووه تهوه

گه‌لی کورد له‌کو‌نترین گه‌لانی روژه‌لاتی نزیکه . له‌چه‌رخ‌ی کونا کوردەکان له‌خوارووی [ئەرمینیا] دا ئەژیان له [چیا به‌کانی کورد] دا ، وه به‌روژه‌لاتی سه‌رچاو ه‌کانی رووباری ده‌جله و زنجیره‌ی شاخه‌کانی [زاگروس] دا بلاو بوو بوونهوه . پاشان له‌شاخه‌کانی [ته‌رووس] تا ناوچه‌ی [ده‌رسیم] یشیان گرته‌وه . ئیستاش نه‌ته‌وه‌ی کورد که‌وتوووه‌ته به‌ر ئیران و تورکیا و عیراق و سووریا وه له‌کوماره‌کانی [قه‌وقاز] و له‌ئاسیای ناوه‌راسته‌شا ئەژین .

له‌و دیوی شاخی قه‌وقازه‌وه کورد له‌کوماری ئەرمینیا و ئازهره‌بایجانی سوفیه‌تیدا ئەژین ، که‌میکیشیان له‌کوماری جورجیای سوفیه‌تیدا ئەژین .

له‌سالانی ۱۸۷۷ - ۱۸۷۸ دا له‌ماوه‌ی جه‌نگی رووس و تورکا هه‌ندیک کورد له‌ناوچه‌ی [عینتاب] ه‌وه له‌نزیکی شاری [بایه‌زیدی کون] کوچیان کرد بو‌ناوچه‌ی [دیکور] له‌ههریمی [قارس] وه بو [ئەپاران] و [سوورملو] و [چه‌میاژین] له‌ههریمی به‌ریقان ، وه پاشان له‌ناوچه‌کانی [هوکته‌مبه‌ریان] و [ئەشتاراک] یش بلاو بوونهوه . له‌سالی جه‌نگی به‌که‌می جیهانی یشا [۱۹۱۴-۱۹۱۸] کورده‌یه‌زیدی به‌کانی ناوچه‌ی [قارس] و [سوورملو] یان به‌جی هیشته‌ و کوچیان

کرد بو [ئه پاران] و [تالین] و [هو کتەمەریان] له ئهرمىنيا ، هه ندىکيشيان
چوون بو [جيورجيا] ، نهوهى ئهوانه ئیستا له شارانى [تفلیس] و [روستافى] و
[باطوم] وه له ناوچهى [کاختيا] ئهژین . کورده گانی ئهرمىنيای سوڤیه تى بش
له میژه له ناوچهى [ئه پاران] و [تالین] ئهژین ، که میکيشيان له ناوچهى
[باسارکشار] و [ئهشتاراک] ئهژین .

هه ر چه ند هه ندى نه ته وه په رستى شیت گیر پرو پا گانده ی درو بلا و ئه که نه وه
له باره ی په یوه ندى نيوانى کوردو ئه رمه نه وه ، به لام دوستایه تى ئهم دوو گه له
زور کونه ، وه ساله های ساله به میرات بو نه وه گانی پاشه وه دى .

پیش شورشی مه زنى سوشيا لىستى ئو کتو به ر ئابوورى و زانستى کورده گانی
ئهرمىنيا زور له دوا بوو ، کورده گان به شیوه یه کى تايبه تى خه رىکى حه یواندارى و
فهلاحت بوون ، هه ندى سنعانى ده ستى بشيان له ناوا هه بوو وه ک قالى و به ره
دروست کردن و شتى وا . ره نجکيشه کورده گانی له ژیر بارى تالان و چه وسانده وه ی
سه ختى سه رخیله گان و ده وه مه نده گانا بوون .

گیانی توله سه نده وه له ناو کورده گانی ئهرمىنيایشا ، وه ک له ناو هه ر
گه لىکى ترا ، ریشه ی دا کوتابوو ، وه پیونست بوو له سه ر هوز که چاو پوشى لى
نه کات . هه موو جارى به هوى مولکایه تى زه وى و زارو ، شه رى چى نایه تى و ؛
ئافره ت هه ل گرن و شتى وا وه ، هه را په یدا ئه بوو له نيوانى هوزه گانا ، وه ئه مه
ئه بوو به هوى شه رو ئاژاوه و خوین رشتنىکى زور له نيوانى دوو هوزا ، یا هه ر له
ناو هوزیکدا به ته نیا .

ئافره تى کورد له و وه زعه پاش که وتو وه دا ، وه ک به ندى وا بوو ، مافى
چون به کى نه بوو له گه ل پیاوان . له کاتى منال بوون و له وه ختى نه خوشینا ته نها
مامانىکى نه فام به دیار یه وه ئه بوو . کورده گان عاده تیان بوو هه ر به که چه ند ژن

بیتی . کورده دهوله مه نده کان تا چوار ژنیان ماره نه کرد . پیاو له خورایی وه به بیانووی هندی شتی هیچ و پوچه وه ژنه کهی ته لاق نه داو ده ری نه کرد و سزای نه دا . پیش دامه زانی حو کمی سوفیه تی دیهاتی کورده واری له نه رمینیا دا هیچ خویندنگایه کیان تیا نه بوو ، وه روژنامه و کتیب ری یان نه نه که و نه دیهاته کان . سه هوی نه وه وه که هیچ کتیبیک به کوردی نه بوو ، وه کورد نه لف و بی تاییه تی خوی نه بوو ، زور بهی کورده کان نه خوینده وار بسوون ، تاك و ته رایان تیا بوو به زمانی رووسی یا نه رمه نی ، یا تازه ربایجانی ، یا جیورجیایی فیری خوینده واری بوو بی . زه لامی کورد له شیوه یه کی ده شته کی یانه ی ته واودا نه ژیا .

شورشی مه زنی سوشیالیستی نوکتو بهر کورده کانی رووسیای کونی راهه راند . ههر که نه ریستی کوخووزی بلاو بووه وه به گونده کانی یه کیتی سوفیه تدا ، ژنیانی ره نجکیشه کورده کان ربیازیکی نوی گرت بهر ، وه ژنیانیکمی تازه یان دهس پی کرد . پاش دامه زانی یاسای سوفیه تی و دابهش کردنی زه وی و زار ، ره نجکیشه کورده کان زه وی یان دهس گیر بوو ، نه و کوردانه ی که له ژنیانیکمی ده شته کی یانه دا بوون ، دهسیان کرد به فلاحهت و تووتن و تهره کال کردن و پهروه ده کردنی میش ههنگ و چینه کهر . ئیستا ژماره یه کی زور له کریکارو پسرور و پیشه وه ره کورده کان له گارگا کانی [بهریفان] و [لینینیکان] و [تفلیس] و [باکو] و شاره کانی ترا تیش نه کهن ، وه له گونده کانی کورده واری دا تراکتور و مه کینه ی دره وو کیشه و مه کینه کشت و کالی یه کانی تر تیش نه کهن ، وه کورده کان نه یان بهن بهریوه .

دیمه نی گونده کانی کورده واری گوراوه ، چونکه خانووه گانیان له سه رشیوه ی نوی تازه کراونه ته وه ، وه له جیاتی خانووه کونه کان که له ژیر زه وی دا ههل نه که نران ئیستا خانووی جوانی یه ک نه سوم و دوو نهوم نه کریته وه ، وه ناو ماله کانی له سه رشیوه ی نوی پوشته کراونه ته وه . کورده کانی نه رمینیا پیش نوکتو بهر

هیچ پیشه به کیان نه نه زانی ، به لام ئیستا خانوو دروست گهر و دار تاش و سه ننگ
تاشیان تیا هه لکه وتوووه .

وه له نه نجامی دامه زرانی یاسای سوفیه تی و پهیدا بوونی شورشی زانستی دا
گورانیکی زوری کومه لایه تی و ئابووری هات به سهر ژبانی ئهرمینیا ی سوفیه تیدا ،
وه ئهمه بوو به هوی بهرز بوونه وهی پلهی زانیاری ی کورده کانی . جار ان خویندن
له بهر چاوی کورده بهزیدی به کانا به تاوان دانه نرا ، به لام ئیستا ئهو میشکه پووچه
بو یهك جاری باری کردوووه .

ئیستا کورده کان هه موویان چه زیان له خوینده واری به ، پارتی ی کومو نیست و
حوکوومه تی سوفیه تیش دریغی یان له هیچ نه کردوووه بو رزگار کردنی ره نه چکیشه
کورده کان له دوا که وتووویی جار انیان . ئه لف و بی ی کوردی بو یه کهم جار له
یه رفیقان دانرا . ئیستا ماموستایانی کورد له دیهاته کورده کانی ئهرمینیا دا ده رز
ئه لینه وه ، وه له قوتابخانه کانی کورده کانا ۱۱۲۰ قوتابی ئه خوینی . له هه موو دیهاته
کورده کانا قوتابخانه ی نوی کراوه ته وه . ئهو قوتابخانه وه نه بی ته نها ماموستای
کورد ده رسیان تیا بلیته وه ، به لکو ماموستای رووس و ئهرمه نیش ده رسیان تیا
ئه لینه وه ، وه شان به شانی روشن بیره کانی گونده کان تی ئه کوشن به رامبه ر پاشماوه ی
خوو ره وشته به ده کانی کون . یانه زانستی به کان و ژوو ره کانی کتیب خویندنه وه ش
که نامه خانه وه هولی گه وره یان هه یه بو خویندنه وه و شانو گیران و فلیم پیشان دان ،
ده ور یکی باشیان گیراوه له بهرز کردنه وه ی پله ی زانستی ره نه چکیشه کورده کانا ،
وه له گورینی ژبان وه هستی ده روونی یاندا . زور جار له و یانانه دا ئاهه ننگ ئه گیرری و
وتارو راپورت ئه خویندنه وه و شتی تر ئه کری . ئهم یانه و نامه خانه ئیشیکی زور
ئه کهن بو بلاو کردنه وه ی زانستی کشت و کالی و ته کنیکی له نیوانی کورده کانا .

یانه ههر له سه ره تا وه ده ور یکی گرنگی گیراوه له ربکه خستی چه زه
هونه ری به کانی گهل و پیش خستی هونه ری کوردی دا . بهم بونه یه وه جوانه ئیشاره ت

بکهین بو یانه و زانستی گای دی [ئەلاگیز] له ناوچهی [ئەپاران] که ئیشیکی
گهروه ئەکن بو بلاو کردنهوهی زانیاری له ئەلاگیز و دیهاتهکانی دهورو پشتیا .
ئهم زانستی گایه تیشیکی گورانی و ههلهپرکی یشی ههیه .

ههروهها کوردهکانی ئهرمینیا به شیوهیهکی ههست پی کراو ژیان
تهدروستی یشیان گوراوه ، وه توانای دوکتورهکان زیادی کردووه . ئەمانه وتار و
باسی پزیشکی ئەخویننهوه به سهرفهلاحه کوردهکانا .

له گوندی [ئەلاگیز] و گوندی [هاگو] له ناوچهی (تالین) دوو خهستهخانه
ههیه ، له گوندهکانی دهورو پشتیشیانا دهرفمان خانه و نهخوش خانهی منال بوون
ههیه . وه بو ئەوهی که خهلهک تووشی نهخوشی ساری نهبن ، بهیناو بهین دوکتور
دیت بو کوتانی خهلهکه که . ئەهمیهتیشکی زوریش ئەدری به لهس ساغی منال .

روژنامهی [ریاتازا] ئورگانی کومیتتهی ناوهندی پارتهی کومونستی
ئهرمینیا دهوریکی گرنگ ئەینی له مهسهلهی بهرزکردنهوهی پلهی زانستی
کوردهکانا . ئەم روژنامهیه به زوری وتار بلاو ئەکاتهوه له بارهی ئەتوگرافی و
فولکلورو بهخوکردنی منال و شتی واوه . [مروی ئەسهد] که یهکیکه له نووسهههکانی
ئهو روژنامهیه ژمارهیهکی زوری له لاوه کوردهکان خر کردووه تهوه له دهوری
خوی ، ئەمانه وتار و ههوالی به زوری بو ئەنیرن ، وه به گهرمی تی ئەکوشن بهرامبه
پاشماوهی رهوشتی کون ، وه له بارهی میژووی کوردهوه ئەنووسن ، وه سهبارهت
به ئاشتی و دوستایهتی نیوانی گهلان و فیرکردن و پهروهرده کردن و ئەدهبهوه
وتار بلاو ئەکه نهوه .

ههروهها له سالانی حوکمی سوفیهتیدا ئەدهبی کورد دامهزراوه و
تارادهیهکی زور پیش کهوتوووه . له سهههتای گری سهههمی ئەم سهههیهدا چهند
نووسههری کورد پهیدا بوون وهک [حاجی جندی] و [عهههه شامو] و [جاسمی

جهليل] و [وهزيرى نادرى] و [كوردوى كونجو] و [قوجاخى مراد] و [ئهممه دى ميرزاي] و [نورى] و [ئوتارى شارو] و من .

حاجى جندى يه كيكه له دامه زرينه رانى ئه ده بى كورد ، وه وه نه بى ته نيا نووسهر بى ، بهلكو زاناي شه وه يه كه م فولكولوريسى كورده كه له بهشى روزهلان ناسى ئه كاديميه زانستى ئه زمينياي سوفيه تيدا ئيش بكا ، وه گهلى نووسراوى ئه ده بى وكتيبي قوتابخانه ي به كوردى داناوه . حاجى جندى له پارچه ههلبهسته كه يا [ههلبهستى من] به شيوه يه كى رازاوه باسى كويله بى جارانى ئافره تانى كوردى كردوووه ، وه ده رى خستوووه كه ئيستا له ژير سايه ي هوكمى سوفيه تيدا چهند بهختيارن .

حاجى جندى به ههزى كى بى پايسانه وه ههلبستى كونى ميللى كورد ئه نووسيته وه وه نه ي رازاينته وه وه به كوردى و ئه رمه نى و رووسى بلاوى ئه كاته وه . له سالى 1941 دا قه سيده ي [كيارو كولو كى سليمانى سليفى] به كوردى ده ركرد وه له 1936 يشدا كتيبي [فولكلورا كرمانجا] ي ده ركرد بوو ، وه له 1953 يشا داستانى [كور توغلى] ، وه له 1954 دا كتيبي [ئه ده بى كورد له ئه رمينياي سوفيه تيدا] ي ده ركرد . ئهم كتيبانه هه موو له يه ريفان له چاپ دراون . حاجى جندى چهند دانراوى تريشى هه به . چيروك و ههلبهسته گانى حاجى جندى به شيوه يه كى جوان ژيانى گهلى سوفيه تى و ئيش و كارى ئهم گه له ده رنه برى ، وينه ي رازاوه ي ئه ده بى له نووسراوه گانى ئهم نووسهره دا دياره .

[جاسمى جهليل] و [عه رهب شه مو] يش له دامه زرينه رانى ئه ده بى كوردين . جاسمى جهليل خويندنى به رزى ته واو كردوووه ، وه ئيشيكي گه وهره ي كردوووه بو پيش خستى شيعرى ميللى كوردى له باره ي هونه رى يه وه ، وه بو بلاو كردنه وه ي به ئه رمه نى . ههروه ها گهلى پارچه ههلبهستى جوانى هه به وهك

[بهستهی هه‌ربك] و [تللی ئایشی] و [تللی هه‌مزه] و [سوزی کوردی] که له سالی ۱۹۵۵ دا له به‌ریفان چاپ کراون ، وه گه‌لی پارچه هه‌له‌ستی تریش .
 عه‌رب شه‌مویش له چیره‌که‌کانیا وینه‌ی ژبانی کون و نویی کورده‌کانی کیشاوه ، وه باسی خه‌باتیانی کردووه به‌رامبه‌ر به‌کونه و دوژمنی چینایه‌تی . هه‌روه‌ها چه‌ند نووسراوی زانستی‌بشی هه‌یه له باره‌ی دهره‌به‌گی له کوردستانا وه دهره‌باره‌ی گه‌لی مه‌سه‌له‌ی تر نووسراوه ئه‌ده‌بی‌یه‌کانی [وه‌زیری نادری] و [قوجاخی مراد] و [ئوسوی به‌گو] و [ئه‌جمه‌دی میرزا] و [نوری] و [ئوتاری شارو] و [میکائیل ره‌شید] و (عه‌لی مه‌مه‌دی) و (به‌ختشوی ئه‌سکو) و نووسه‌ره لاوه‌کانی تریش گیانی نیشتمان په‌روه‌ری و ناشتی خوازی و دوستانه‌تی یان تیا فه‌رمان ره‌وايه .

هه‌روه‌ها گه‌لیک له نووسه‌ره ناوداره‌کانی ئه‌رمه‌ن ئیشیکی زوریان کردووه بو ناساندنی نووسه‌رانی کورد و فولکلوری هه‌مه‌جوره‌ی کورد به‌خوینده‌وارانی ئه‌رمه‌ن ، له‌مانه (نایری زاریان) و (صوغومون داروتسی) و (هوفانسی شیراز) و (سارمین) و (فاهان گریگوریان) و (فاهان کارتس) و (مگر دیچ خیرانیان) که گه‌لیک نووسراوی نووسه‌ره کورده‌کانیان وه‌رگیراوه ته‌وه سه‌ره‌نه‌رمه‌نی .
 له زاو‌ره‌نجکیشه کورد‌د‌کانی ئه‌رمینیای سوفیه‌تیدا ژماره‌به‌کی زور له پیاوانی ده‌ولت و زانایان و تیکوشه‌رانی کومه‌لایه‌تی هه‌لکه‌وتوووه وه‌ک (نادوی خودو حمدوف) و قاره‌مانی به‌کیه‌تی سوفیه‌ت (سه‌مه‌ند سیامه‌ندوف) و گاندیدی زانیاری میژوو (خالد چه‌تویف) و (میروی ئه‌سه‌د) و (شاگروی خودو) و (خلیل مراد) و (شاوی برو) و (ئه‌راما تشاتشان) و (ته‌یموری برو) و گه‌لیکی تر

نووسه‌ره کورده‌کان له نووسراوه‌کانیا نا باسی نیشتمان په‌روه‌ریی کورده سوفیه‌تی به‌کان و ژبانی روژانه‌ی ولانه‌که‌یان و سه‌رکه‌وتنی سنعات کاری و کشت و

کال نه کهن ، وه گورانی بو ناشتی و ژبانی ئافره تانی ئازادو یاسای کولخوزی نه لین .
باشترین نووسراوه کانیان وه رگیراوه ته سهر رووسی و ئهرمه نی و جورجیایی و
نازه ربایجانی و توکرانیایی و زوبانه کانی تر .

په ریفان ، پایتهختی ئهرمینبای سوفیه تی بووه به بنکه به کی گه وره ی کورد
شوناسی . ههروهک پله ی ئابووری و زانیاری کورده کان بهرز بووه ته وه په یوه ندی
خیزانی یشیان گورانیکی زوری به سهر هاتووه ، نهو مافانه ی به پیی قانونی
سوفیاتی دراوه به ئافرهت به ته واوی بووه به عادهت له ناو خه لکا وه یاسای
دوو ژنه ی نه هیستوووه که جارن بووبوو به هوی به ده بختی و چاره رهشی
ئافره تانی کورد له ژبانی خیزانی و کومه لایه تی دا ، ههروه ها ژن هه ل گرتن ئیستا
به یه گجاری بن بر بووه . ئیش کردنی تیکرایی له کیلگه و کارگا و فابریقه کانا
ماوه ی ئاماده کردوووه بو له ناو بردنی خوو ره وشته زیان به خشه کانی جارن .

وه رگیر له عه ره بی یه وه :

محمدی مه لاکریم

سرئنج :

ره ننگ بی له ناوه کانا هه ندی هه له هه بی ، چونکه ئهم وتاره تا کراوه به
کوردی چهند وه رگیرانی تری دیتوووه ، وه ته وه بووه به هوی گورانی نهو ناوانه .

— ههوا —

مه‌واهوی و به‌هار

وه‌هارن ، سه‌برهن ، سه‌وزهی دیاران
نم کهوت نه دیده‌ش چون شهو بیداران
په‌ی دله‌ی مانیای دهره‌ون مه‌لالان
سایه به‌سته‌وه خه‌یمه‌ی گولالان
بوی به‌خه‌ی سه‌ه‌هر په‌ی ده‌ماخ دل
مانو وه نه‌سیم جیب جه‌مین گول
چون دیوانه‌ی شور نازیز نه سردا
شه‌تاو سه‌ر هور گرت وه ده‌شت و دهردا
توولانی چون هیجر خاتر پر دهردان
ره‌وان وینه‌ی وه‌صل گهردن بی گهردان
های جه‌شنوی وه‌ش روح نه‌فزای کاوان
سای جه‌شاخه‌ی تاف ساف سه‌راوان
نه‌ک چون تاف چه‌م پر نه‌س‌رین چه‌رخ
بارک‌الله چه‌رخ ، هه‌ی تافه‌رین چه‌رخ
چه‌نی جه‌ه‌س‌قی ویت ته‌واسایت
چه‌نی جوش عه‌شق مه‌جنوون تاسایت

بدیه چون هوردان وه نام و نهنگدا
بی پهروا مدو ویش وه رووی سهنگدا
های ساقی ههلای سهرمایه‌ی خامی
نمه‌دوم وه دهس رای نیک نامی
باوهره وهش وهش ساده‌ی هه‌ی په‌ی که‌ی
تساف قه‌لوه‌زه‌ی ساف شیشه‌ی مه‌ی
مه‌وجش بنچینه‌م بدو وه ههم دا
هه‌ستیم دو وه بهرد هه‌رد عه‌ده‌م دا

پیش مهرگه

پیش مهرگه ، یه که‌مین چیروکیکی درینوی کوردی‌یه تا ئیستا نووسرای .
پیش مهرگه لاپه‌ره‌یه که له خه‌باتی قاره‌مانانه‌ی نه‌ته‌وه‌ی کورد به‌رام‌بهر ئا‌غا‌وه‌ت و
دا‌گیر که‌ران له ده‌ور و به‌ری جو‌مه‌ووریه‌تی دیمو‌کراتی کوردستانا .. پیش مهرگه
چیروکی خه‌بات و دل‌داری‌یه .. پیش مهرگه پره له فولکلوری کوردی ، وه به
شیوه پارا‌وه‌که‌ی مو‌کریانی خوشه‌ویست نووسراوه .. پیش مهرگه دیاری‌ی لاوی
تیکوشه‌ری کورد (دو‌کتور ره‌حیمی قازی) یه بو نه‌ته‌وه‌ی کوردی قاره‌مان .

کویه و شاعرانی

نهمه به شیکه له کتیه کهی (کریم شارهزا) خاوه نی کومه له
هونراوهی (نازادی و ژیان) که ماوه یه که لهمه و پیش که و ته
بازاره وه . وا نهم کتیه ش خه ریکه بکه و یته ژیر چاپه وه و بهم نریکه
خوینده واری خوشه ویست چهن لاپه ره یه کی ره نگینی نه ده بی
نه ته وه کهی پی نه گات .

کویه نه و شاره میژووینه دیرینهی کوردستانی عیراقه که له داوینی چپای
هه بیته سولتانی ره ننگین دا بنیات نراوه ، لای ژوووو و روژهلانی به چیا
دهوره دراوه ، لای خوارووو روژئاووشی دهشتایی و گردو دوله . له روژهلانی
هه و لیره وه ۸۰ کیلو متر دووره ، به ریگای قیرتاو نه کراو به شارانی هه و لیرو
که رکوک و رانیه و سوله یمانی به وه به ستراوه . سه رژی میری گه یشتوو ته ۳۰۲۰۲
کهس .

کویه میژوو ی رابوردوو ی پره له کاره سات به تایه تی له سه رده می شهر و
هه رای ئاشوری به کان و میدی به کان و نه و ده وله تانهی له ئیراندا دامه زراون وه که
ئاخه مه نی و نه شکانی و ساسانی و ده وله تی رومه کان ، له و سه رده مه دا بووه ته پی شیلگه ی
له شکری نه و ده وله تانه دانیشتوانی گه لیک سزاو مال ویرانی یان دیوه و زور جار
شاره که یان ویران کراوه و دواپی تاوه دان کراوه ته وه (۱) .

(۱) گوفاری هیوا ژماره (۷) سالی (۱) و تاریکی طاهر نه حمده - جه ویزی .

ههروه‌ها له ده‌وری فتووحاتی ئیسلامی دا که عه‌ره‌به‌کان له ریگهی هه‌ولیره‌وه توانیویانه شاری (هه‌رمووته) بگرن - که ئیستا دی‌یه‌کی خنجیلهی دیانه کلدانی‌یه‌کانه و نزیکهی چوار کیلومه‌تره له روژئاوای کویه دووره - وه له پاشانا دوا‌ی شه‌ره شیریکهی زور شاری (کوه‌سار) یشیان‌گرتووه که کویه‌ی ئیستایه . له به‌ر ئه‌مه‌ی کوه‌سار به‌و شوینانه ئه‌لین که ناوچه‌ی شاخاوی بن ، دوورنی‌یه ناوی کوه‌ساریش کورت کرابیته‌وه و بوو‌یت به (کویه) وه یا (کو - شار) بوو‌یت . وه له ده‌وری عه‌باسی‌یه‌کانا وه‌ک زور جیگای تر حوکمی ده‌ره‌به‌گی له کویه دامه‌زراوه و سنووری تاروخی زی‌ی کویه (زابی بچووک) رویشتووه ، وه له دوا‌ی ئه‌م سه‌رده‌مه له گه‌ل حکوومه‌تی سوران و ئه‌رده‌لان هاو سنوور بووه (۱) وه له پاشا ئه‌م ناوچه‌یه چه‌ن جار ده‌می به ده‌ست بابان و ده‌می سه‌ره‌خوو ده‌میکیش به ده‌ست سورانه‌وه بووه . تا دوا‌یی راسته‌وخو که‌وته ژیر حوکمی عثمانی‌یه‌کان تا ده‌وری (ئیحتیلالی ئینگلیزی) .

کویه له دیر زه‌مانه‌وه ناوچه‌ییکی ئابین و زانیاری بوه و گه‌لی مه‌دره‌سه‌ی به‌ناوبانگی تیا بووه . گه‌لی زانا و شاعیری وه‌کو شیخ مصطفی‌ی قطبی‌شام (له چه‌رخ‌ی هه‌ژده‌م ژیاوه) و قاصد (۱۲۰۰-۱۲۷۰ هـ) و حاجی قادر و مه‌لا عبدالله‌ی جه‌لی (۱۲۵۰ - ۱۳۳۶ هـ) و ئه‌ختر (۱۸۳۹ - ۱۸۸۶ م) و ئانی و مه‌نقی و مه‌لا محمندی گه‌وره و صافی و دل‌داری لی هه‌لکه‌وتووه و ناوبانگیان به کوردستانا بلاو بووه‌ته‌وه ، به‌لام له دوا‌یی‌دا به هوی تومارنه‌کردنی به‌سه‌ره‌اتی ژبان و شیعریان ئه‌و ناوبانگه‌یان شار‌دراوه‌ته‌وه و له میژووی ئه‌ده‌با ون بووه . ئه‌وه‌ی مایته‌وه به‌ریکه‌وت ، له زاری ئه‌م و یا له ده‌فته‌ره شه‌ره و به‌رگی ئه‌و کتیبه‌ کونه که‌وتووه‌ته ده‌سمان ، ئه‌گینا نه‌ک کویه به‌لکو کوردستان شاعیری زور کون و

(۱) گوفاری هیوا ژماره (۷) سالی (۱) و تاریکی طاهر ئه‌حمه‌د حه‌ویزی .

ئىچكار بەرزى بووه ، نەك ھەر پياو ، بەلكو ژنیش شاعیری بەرزبان تیا ھەلکەوتووہ .
بو وینە (ھەزینە) کہ ئافرەتیکى کویى یە و لە (۱۳۳۰ ھ) کوچى کردوہ لە
لاواندەوہى سەر مەرگى حاجى مەلا عبداللەى میردیا ئاواى فەر مووہ :

ئەى رەفیقانى شەریعت ، بىن بکەین گریان و شین
حەیفە بو ئەو قوطى کامیل کوچى کرد بو رووى زەمین ..
وہ لە شیعریکى ترا کہ بە نامە بو خوشکى ناردووہ ئەلى :

مەلى خوشکم لە بىرى کردم ئاخىر
بە وەللا ھەر لە کن توپە خەىلم
بوسە دەستەکانى (دا خەجىجم)
سەرو رووى خوم بە خاکى پای دەمالم

کویە ھەر وەکو باسماں کرد لە کونەوہ مەلبەندى خویندەوارو زانایان
بووہ ، جگە لەمەلاو زاناو شاعیرانى خوى لە ھەموو گوشەبیکى کوردستانەوہ روویان
کردووہتى بو وەرگرتنى تەحسىل وەك (مەولانا خالىد) و (کەیفى جوانروپى)
- کہ ھەمو تەمەنى لاوى لە کویە بە سەر بردووہ تا چووہ تە ئەستەمبول - وە
(ثانى) و (صافى ھیرانى) - ھیرانىش لە گەل ناوچەى کویە بووہ - وە شىخ
رەزای تالەبانى . تەنانت شاعیرى بلیمەتى کورد (نالى) یش سەرى لى داوہ و لە
مەجلىسى ئەمین ئاغای ئەختەردا جىگایەكى دیارى بووہ .

ھونەرى شىعر لە ھەموو شوینىك نەك ھەر لە کویەدا بە پى دەورو بارى
ژيانى کومەلايەتى و ئابوورى کومەل دەگورى ، وە ھەر وەك ئاوينەيەكى ساف و
بى گەرد بارى ژيانى ئەو کومەلە ئەنوبى کہ شاعیر لە ناویا ئەژى ، بوپە دەبینى
ئەو شاعیرانەى کہ (فولکلور) ی ئەم ناوچەیان دا ناوہ ، بەشیوہیەكى سادە و راست و
رەوان شعورى خویان دەر بریوہ . بو وینە ئەم چەند پارچە فولکلورەى ناوچەى

کویه تهنوسین (۱) :

چاوت تهستیره ی (پیرو) وی   هه لدی له (دهرکی گهرو) وی
پیروزت بی له یلی نوی
چاوت تهستیره ی سهحهری   هه لدی له (بیژنگ به سهر) ی
کوژرام له ری پیغه مبهری
تهحا ، له کهوا کهی کونی   وهک ره یحانه دهر وا بونی
ژوانمان له گردی (که کون) ی

له سهده ی ههژده هم و سه ره تا و ناوه راستی سهده ی نوزده هم شاعیرانی
کویه له غه ره زی شیعری ئایینی و دلدار ی و ستایش دواون و هه مو توانای خویاون
بو ته رخان کر دووه . وا بو نموونه پارچه هه لبه سستیکی ئایینی تصوفی شیخ مسته فای
قو طبی شام پیشککش به خوینده وار ان ده کهین ، که نموونه ی هه لبهستی کوردی
(شیوه ی سورانی) یه له سهده ی ههژده هم دا :

الله هه بو ، قهت کهس نه بوو

بوونی بوو ، نه بوونی نه بوو

ئه زه لی بوو ، ئه بهدی بوو

فهر دو ئه حه د ، سه ره مده دی بوو

زاتی له غهیران غه نی بوو

[الآن کان کما کان]

وه له دوا ی ناوه راستی سهده ی نوزده هم شیعری په لاماردان (هجوم) و
دلدار ی زور له با بووه ، پاله وانانی ئه م دوو غه ره زه (ئه ختهر) و (که یفی) و (مه نفی) بوون .

(۱) ئه لین دانه ری ئه م شیعرا نه ئافره تیکی ناسراو بووه . (تهحا) وشه ی

سه ره سورمانه .

وه له هه مان کاتدا نووسین (نه نثر) ی کوردی یش پیشکه وتوووه ، وه له م
کاتهدا زانای شاعیر (مه لا عبداللهی جهلی) زور سه رکه وتوووووه (۱) . وا بو
نموونه پارچه یهک له نووسینه کانی پیشکه ش ده کهم که له مه ولوود نامه که یمان
وهرگرتوووه ، ده باره ی په یا بوونی (جنین) ی پیغمبه ره ئه لی :

« مه لاییکه تان ته به ق ته به ق نووریان نیشار کرد ، ده رگای جه هه تنه م
داخرا ، به هه هشت وه کو بووکان مزین کرا ، حوریان خویان ئارایشت دا ،
سه ریان له قه سرو قسووری به هه هشت ده رهینا . گولی به هه هشت پشکووتن ،
نه سیمی جه ته هت ئه نگووتن ، خونچه ده می داوه ، کانی وشک ژیاوه ،
ته یر هاته خروش ، جو و جو بار هاته جوش ، بلبل مه ست بوون له سه ر
چلان ، نه سیم وه ر بوون به نیو گولان ، گولوک سوور بوور . گیا پر
نوور بوون . . تاد . »

وه له مهیدانی بیرو باوه ری نه ته وایه تی دا (حاجی قادری کو بی) و
(مه لای گه وره) و (دلدار) عاطیفه و ههستی نه ته وایه تی یان جو شاوه ، وه له م
مهیدانه پیروه زه فراوانه دا ئه سپی شیعریان به تاو لینگ داوه و ده نگیان له هه موو
کوردستان بیستراوه و خه لک به شانازی یه وه بانگیان ستاندوووه ته وه ، وا نموونه ی
شیعری نه ته وایه تی ئه وسه ده یه پیشکه ش ئه که ین که شیعریکی حاجی قادره و ئه لی :

تا ریک نه که ون قه بیلی ئه کراد

هه روا ده بنه خرابه ئاباد

(۱) به راستی (جهلی) به ردی بناغهی نه نثری کوردی داناره ، له شیوه ی
ئیمه دا پارچه نووسراوی په خشانمان له مه ولوود نامه که ی ئه و کونتر و جوانتر نی به
که به لگه یه کی به که لکه بو میژووی ویژه له کوردی دا ، وه ههروه ها نموونه ی
میشولجیای ئایینی ئیسلامی به (ع) .

ئەنواعى مىللەل بە گەورەو و چووك

خەملىوہ مەمالىكى وە كو بووك

شيعرى نەتەوايەتى پى بە پى پىشكەوت تا بە شيوەيىكى پر جوش وئاگرين
خوى نواند لە ھەلبەستە بەرزە ناودارە كەى يونس رەوف دلدار (ئەى رەقيب) كە
ئىستا بوو بە (مارسىلىزى كوردى) و ويردى زمانى ھەموو لاويكى خوين گەرم
لە كوردستانا :

ئەى رەقيب ھەر ماوہ قەومى كورد زمان

ناى شەكىنى دانەبى توپى زەمان

كەس نەلى كورد مردووہ ، كورد زيندووہ

زيندووہ و قەت نانەوى ئالاكەمان

خويندەوارى بەريز ! ئەوہ بە كويە و شاعيرانى ، كە خوم بەبەختيار ئەزانم
ئەگەر بە تومار كردن و بلاو كردنەوہى شيعرى شاعيرانمان ، كەلينيكى بچووكم لە
ئەدەبى كوردى دا پر كردىتەوہ .

ھونەر و ھەرانى بە ريز

بو پال پيوەنانى ھونەر مەندانى كوردستان ، وە لە پىناوى پىش خستى
ھونەردا ، گوفارى ھىوا ، بريارى دا كە ھەموو جارىك ، وینەيەكى جوانى
پر مانا ، بلاو بکاتەوہ .

گوفارى ھىوا ، تگا لە ھونەر مەندان ئەكات كە وینەى تا ئىستا
بلاونە كراو ھەمان بو بئيرن ، تا بە [ديارى] پىش كەش بە خويندەوارانى
خوشەويستى بکەين ، لە ھەموو ژمارەيەكا ، وینەيەك .

ئىتر چاو ھەروانى وینەكەتائين .

وهلامیکی زمانهوانی

پاکیزه رفیق حلمی

له ژماره ۳۱ ی سالی ۴ ی کانونی دووهه می ۱۹۶۱ دا نووسراویکی ماموستا (ظاهر صادق) م بهر چاو کهوت به ناوی (دوو پیتی بی وینه) زور دلی روون کردمهوه، چونکه بوی ناشکرا کردم که هر تهنا من نه بووم بیر له ئهلف و بی کوردی بکهمهوه به تی بینی (ملاحظه) یه کی تازه و چاویکی تیژتر له جارن .. ئنجا بو ئهوهی دلی ماموستا ظاهر صادق فهراموش کهم ئهه چهند تی بینی بهی خومی ئهخمه بهر چاو بهلکو سوودیکی بو ئهویش و بو زمانی کوردی یش بی و دل نیاشی ئه کهم که ئهه تی بینی یانه بهم زووانه به دریژی باس ئه کهم له کتیییدا له بابته زمانی کوردی بهوه که دوو ساله پیوهی خهریکم، وه بهلکو چهند سالیکی تریش پیوهی خهریک ئه بهم، پاش شاره زایی به کی باش له زانیاریی زمانه وه به تاییه تی زمانه روژ ههلاتی به کان . . ئنجا تا ئهه کتیبه دهر ئهچی تکام وایه له خوینده واران ورده ورده ههرگری و گولیکی بهر چاوی زوو به زوو ههیه بوم ههل بژیرن با پیکه وه خاویان کهینه وه و پوخته یان بکهین .

جاری له پیش هه موو شتیکدا تکام وایه له کاک صادق دل گیر نه بی له ههوهل تی بینیم له سه ره تایی باسه کهی که ئههلی (دوو پیتی بی وینه) ئهه لیره دا ئه بوو بلی (دوو دهنگی بی وینه) نهک (دوو پیتی بی وینه) چونکه پیت خوی وینهی دهنگه، واته: پیت = وینهی دهنگه کهوا بوو که وتمان دوو پیتی بی وینه

هەر وهك ئهوهيه بليين دوو پیتی بی پیت . . چونکه پیت شتیکه دروست کراوه
 بو ئهوهی ئهوه دهنگه که هونهریکی بووهیه (موجود) وه له خویهوه به پی ی ئهوه
 توانا سروشتییهی له ئینساندا ههیه پهیدا بووه بخاته وینه کی ههست پی کراوهوه
 (محسوس) . کهوا بوو بوونی دهنگه که پیش دانانی پیته که کهوتوووه و دانانانی پیت
 لهسهر ئهوه داماوویه پیک هاتوووه که بو ئاشکرا کردنی دهنگه که و دهرخستی
 پیوستی به وینه کی ههست پی کراوه بووه . ئهم وینهههش له زانیاری ی زماندا پی ی
 ئهلین (پیت) کهوابی ئهم دوو دهنگه کی کاک صادق باسی کردوون هیشتا ههر له
 پلهی دهنگیکی بووه دان و وینه = پیتیان بو دانه نراوه ، له بهر ئهوه ئه بی بلیین دوو
 دهنگی بی وینه . ئینجا یینهوه سهه دوو دهنگه که ی ماموستا صادق بهدی کردوون
 له زمانی کوردیدا و وینهیان بو نه کیشراوه . راستییه که ی منیش له کاتیکدا که پار
 دهستم کرد به وتنهوهی زمانی کوردی له (قسمی دراستی کوردی) له کولاییه ی
 ئاداب ئهم ناتهرای یانهم به دی کرد و کهوتمه بیر کردنهوه و گهران ، بو ئهوه ی
 بزانه کی له پیش مندا بییری لهم دوو دهنگه و گهلی دهنگی تری زور ئاشکرا و
 تایهتی زمانی کوردی کردوووه تهوه که هیشتا وینهیان نی به له ئهلف و بی دا . .
 بهلام دوای تیکوشینیکی زور بوم دهر کهوت که ئهوه ی من بییری لی ئه کهمهوه به
 بییری خوینده واراندا نه هاتوووه . . ههر چه ند به جوریکی تر لیکیان داوه تهوه که
 گوايه (ك ، گ) ی ساده که کهوته پیش چه ند پیتیکی یارمهتی دهر (عله)
 دهنگه که یان ئهگوری و ئه بن بهو (ك ، گ) ه (٧) له سهردانراوهی که ماموستا
 صادق باسیان ده کا . بهلام بیریان لهوه نه کردوووه تهوه که ئهم گورینی دهنگه خوی
 مانای ئهوهیه دهنگیکی تری جیاواز پهیدا ئه کا و ناتوانین بهم دهنگه تازهیه بلیین
 (ك ، گ) ی ساده ، واته ، دیسان ههر ئه بی دان بهوه دا بنین که ئه مانه دهنگی
 جیاوازی تایهتین . له وتاریکی تر دا ئهوهش ئاشکرا ئه کهم که ئهم دوو دهنگه
 ته نها له گهله دهنگی یارمهتی دهری (ی) و (و) دا به کار نایهن به لکو له گهله هه موو

پسته یارمه تی دهره کاندای که ژماره یان له کوردیدا نه گاته (۱۱) و به کار دین، که واته زور به پیوستی نه زانم وهک ماموستا صادق تهلی بیر له وه بکه یته وه بو ته وهی وینه (پیت) دابنن بو نه دوو دهنگه و جیایان بکه یته وه له دهنگه کانی تر که نه مهش زمانی کوردی پی ده وه له مند نه بی و به ته واوی نیشانه ی جیا کردنه وه و سه ره خویی له زمانه کانی تر ئاشکرا نهکا، ههر وهک دهنگی (ز) له (ژ) جیا نه کریته وه و (و) له (ف). لیره دا پیوسته خوینده وارن بزانی به پی شاره زایی من له زانیاری زماندا (ف) لادانیکه دهنگی (و) ه نهک دهنگی (ف) وه نه بو و ابوو سراه (ف) چونکه (ئاو) نه بی به (ئاو) و نابی به (ئاف) و (گوفار) نه بی به (گوفار) نابی به (گوفار).

ئینجا نه هم هه موو گری و گول و ناته واوی بهی نه م ئه لف و بی به که له بنچینه دا عه ره بی به و دهستکاری به کی زوری بی سوودی تیا کراوه و زمانی کوردی پی نه نوو سهریته وه نه مان خاته سه ره نه و باوه ره که به هه موو تینیکه وه بلین نه م ئه لف و بی به دهس نادا بو نووسینی کوردی. تیا نه م هه موو نووسینه (املاء) په رپووت و په ره له هه له به بهس نی به بو ئاشکرا کردنی نه مه. گوایه چی له مه زیاتر نه م باوه ره بن گیر نه کا که تا ئیستا دوو کورد ناتوانن به بهک جور بنووسن. ده میکه هه ندی له کورده زاناکان و به تابه تی نه وانیه ی زمان په روه رن و له زانیاری زماندا دهسیان هه به وهک دوکتور کامران بدرخان، رهشید کورد، ماموستا جگه ره خوین، توفیق وهی، جهمال نه به زو، گیو مو کریانی و هه ندیکه تر هاتوونه ته سه ره نه و باوه ره که کوردی نه بی به ئه لف و بی لاتی نی بنووسری. به لام نه وانیش یا له وینه به کی لاساییدا لاسایی نه و ئه لف و بی به یان کردووه ته وه که بیگانه کان له م سه ده به ی دواییدا بو زمانی خوین داناو وهک نه و ئه لف و بی لاتی نی به که پاش جهنگی گیتی به که م بو زمانی تورکی دانرا و نه وانیه ی له سه ره نه و

ری و شوینه رویشان زانا کورده کانی تورکیا و سووریا بوون وهك دوكتور
 کامران و ، ماموستا جگهر خوین . . یان له سهر ته و ری و شوینه رویشتون که
 هه ندی له روز هه لات ناسه کانی وهك میچهر سون و ته دموندس بو ته وهی نووسراوی
 کوردی به پتی ئینگلیزی بنووسنه وه بو ئاسان کردنی خوینده وهی . . جوره
 شیوه به کی ئه لف و بی ئینگلیزی یان به کار هیناوه به ته وای به بهر زمانی کوردی
 ناکا . ته وانهی ته م ریگه به شیان گرتوو کورده کانی کوردوستانی خواروون وهك
 توفیق وهی و جهمال نه بهز . به لام وادیاره که ته م دوو جوره ئه لف و بی به وهك
 وتم به ته وای به بهر زمانی کوردی ناکه ن چونکه وادیاره له بهر ته وهی که تاییستا
 شاره زایی به کی وا له زانیاری زماندا له ناو کوردا پهیدا نه بووه ، به تاییه تی له
 زانیاری ده نگ دا له لایه که وه ، وه له لایه کی تریشه وه ته و زمانه وانانه بیرین
 له وه نه کردوو ته وه که زمانی کوردی زمانیکی سهر به خویه و ته و ده نگانهی له
 کوردیدا هه ن شتیکی تاییه تی خوین و ته بی هه موویان به ته وای ئاشکرا بکرین و
 که م و کورتی ئه لف و بی بیگانه نابی بی به هوی ته وهی چا و پوشین له هه ندی
 ده نگ و بی یان که یان به ژیر لیوه وه و بی یان که یان به قوربانی ته و که م و کورتی بهی
 له و ئه لف و بی بیگانه په دایه . . چونکه ته مه ته بی به هوی ته وه زمانه که به ره به ره
 کرژ بی و بکشسته دواوه و ئیتر ورده ورده جیاوازی که م بیته وه له گه ل ته و
 زمانه ی ئه لف و بی کانی به کار دینی .

که وا بوو بو بوژانه وهی زمانیکی دواکه و توو ، وه بو ئاشکرا کردنی
 سهر به خویی ته بی زانایان به بی پشوو ، وه زوو به زوو هه ولی ته وه بدنه ئه لف و
 بی به کی تاییه تی و پر به بهری زمانه که یان دانین و بیر له هه موو ده نگیکی سهر به خوی
 ده نگ دار (صحیح) و یارمه تی دهر [عله] ی ته و زمانه به هه موو پله کانه وه
 بکه نه وه و شیوه و وینه [پیت] بو هه موویان به ئاشکرای دابنن . . وه زور
 به پیوستی ته زانم که زانایان ته بی زور به ژیری له و ده نگانه ورد بینه وه که ته نها

له زمانى كوردیدا ههیه و له زمانهكانى تردا نییه چونكه ئەم دهنگانهیه كه سهر بهخویى زمانى كوردی دەرئەخەن و ئەبن به نیشانهی جیا کردنهوهی لهو زمانانهی لیوهی نزیکن وهك ئەو دهنگی كه وا ئەزانری له تی ههل كیشانی دهنگی [ن، گ] پەیدا ئەبی وهك : ههنگ . مهنگ . دهنگ . . وه له راستیدا خوی دهنگیكى سهر بهخویه و له زمانى سوهدیشدا ههیه و شیوهی تهنبا و سهر بهخوی ههیه . وه ههروهها دهنگی ئەو دوو پیتتهی بوون به هوی نووسینی ئەم باسه ، واته دهنگی ئەو [ك] و [گ] هى كه كاك طاهر پیشیاری كردبوو [۷] یان له سهردانری ، وه گهلی دهنگی تر وهك ئەو دهنگهیه كه به تی ههل كیشی [ن-د] ئەزانری وهك توند . پەند . قەند . وه له راستیدا دهنگیكى تاكى سهر بهخویه . .

ههموو ئەم تی پیتی یانه منی هان داوه بو دانانی جورە ئەلف و بی بهکی لاتینی وا بزانیم كه و كورتی بهکی وای تیا نادوزریتهوه و تهواو به بهر زمانى كوردی ئەكات . . ئەو ئەلف و بی به بو [هیاوا] ی ئەبجاره .

كامیانه ؟

ئەم ههموو زیری رهشەى وا سوودی بو داگیركەرە ،
 نهوته ، یا خود ئارهقی ناو چاوی چینی رهنجبهره ؟
 مالی سووتینراوی كورده دوو كهلی سهر كهوتروه ،
 یان ههناسهی رهشیهتی ئاسوی ولاتی گرتووه ؟
 ئاگره كهی ئەو سایه ئاسوی باوه گور گور شین ئەكا ،
 یان گری كورده ئەسووتی و ئیدیعیای خوی بوون ئەكا ؟

سهرنجيك له وتاره كهی ماموستا

ههژار

له ژماره (۱) ی رووناھی دا

معروف بهرزنجی

له لاپه ره کانی ژماره یه کهمی رووناھی ی خوشه ویستدا ماموستا ههژار
گه لیک دهردی دلی هه لرشتبوو ، له گه لیک لاوه باسکی بژاری له باخی ئه ده به کهمان
هه لالیبوو .

زور به جی به و زور پیویسته باخه وان و بژارکاری دلسوزمان بکه ونه کار ،
چونکه بهم بی سهرو بی بهری یه کاروانی ئه ده به کهمان سه رگهردان ئه بی و باخه که
درک و دال و ده وهن و چیم دا گپی ئه کهن . گه لیک شاگول ون ئه بن و زور
دوگمه و جونبوتی بایه خوار هه لده وه رین و ده پروین پیش کرانه وه و به تکام
گه یشتیان . دوور نی یه درک و ده وهن و چیم هیزی زه مینی ئاره زووی گه له کهمانیش
بچنی ، ئه وسا له داخی درک و چیم گولی نایابیشی لی بیبیری .

به لام سکالا کهی ماموستا ههژار له هه ندیک سووچه وه پیویستی به
لیکولینه وه یه وهک :

- ۱ — چاوه نواری ی هه لکه وتوو له چینی مری پلاوو کوشکی سپی نشین .
- ۲ — رووی گله بی و سکالا کهی زور تر له گه لی میلله ته گویا ریز له بوپژوو
نووسیارانی هه لکه وتوو یان ناگرن وه بهر تیری توانجیان ئه ده ن .

۳ — دهردی کولکه بویژو لاسایی مندالانهو نه گهنم و نه جو ، وه
سهر بهره وژیروی ئه ده به کهمان .

توبی و خوا ماموستا گیان ، له ژیانیکی کومه لایه تی ی وهك هی گه له که ی ئیمه دا ،
که ی بویژو نووسیارانی هه لکه وتوو له کوشکی سپی و مری پلاو ههل ئه کهون ؟
ئا هه لکه وتوو به کم له و مری پلاوو کوشک نشینانه نشان ده !

ئایا گریمان به ده گهن و ریکه وت یه کیك رووی دابی ، کوشک و پلاوه که ی
ماوه یا نه ؟ دهست و قه له مه « ۵۱ » ه که ی له که له بچه نراوه یا نه ؟

له کومه لیکی دوو بهره کی دا که چه وساووه و چه وسینه ر ، زوردار و زور
لی کراو ، دا گیر که رو دا گیر کراو هه بی ، هه لکه وتوو بو گهل له کام چین دهر ئه پهری ؟
هه لکه وتوو ی گه لی میلله ت کین ؟ با خوت و گوران بکه م به نموونه . له چ
چینیکه وه هاتوون و کی نازارتانی داوه و ئه دا ؟ کی دهر به دهری کردوون ؟
کی [قانع] ی رو وتهل کردوه و [جگه ر خوین] ی ئاواره کردوه و [عثمان
صبری] محاکمه ئه کاو [صالح یوسفی] ئه خاته زیندان ؟

تو بلی ورته ورتی چهنه نفام و گیژیکم بده یته وه بهروودا که یاسهر کویری
چاوه راوو پرو پا گنده ی دوژمنه کانمانن ، یا کری گرتی !

من له گه لت نیم بو ئه م گله بی به ئه گه ر به گه لی میلله ت بی . ئه گه ر به ویشته
نه بی گله بی به که ت له جی خوی نی یه ، چونکه گله بی له دوژمن ناکریت ،
ههروهك له نفام و کری گرتش ناکریت . بویژو هه لکه وتوو ی گهل له ریزی
گهلدا ئه ژین . گه لیک که بهشی هه ره زوری چه وساووه و نازار دراووی لی ته نراوو
بی بهش بی له هه موو سهر بهستی به کی سروشتی ئاده مزاد ، چ جای مافی نه ته وایه تی و
دیمو کراسی ، ئه بی هه لکه وتوو ه کانیشی له و نازارو بی بهشی به به شدار بن . وهك
وتوو یا نه : کالاله قه د بالا . به لکو دهردی بویژو نووسیارو روشن بیرانی گهل ئه بی

گرانتر بی ته گهر به راستی له ریزی گهلدا بجه ننگن . ههستی پاك و بهرزو ناسکی تهوان شایانی زورتر و زووتر پی زاینه به نازاری گهل و مروفایه تی . ته بی لهوانه بن که له پیش زورترین که سهوه نازاریان پی ته گا و له پاش ههموان به کامهرانی ته گهن . تهوانهن ههلکه وتوووی ته دهب و بیر بو گهل و مروفایه تی . بو یژ و روشن ییری گهل پهروه چی له گهل ته خوازی بوی بکا ، له گهلیکی ژیردهست و داگیرکراوو ری لی ته نراوو مال بو خو نه بووی وهك کورد ؟ ههلبهت ته زانن که مه بهستم چینی ره نجبهری گهله .

گهل مه گهر ههر تاکیک له که له بچه کهی و سووچیک له ژوووری زیندانه کهی بتوانی پیشکesh به روله ههلکه وتوه کانی بکا . با سه رنجیکی [ناظم حکمت] و [رصافی] و [لاهووتی] و [بحر العلوم] و [لورکا] و کی و کی کهی ههلکه وتوووی چینی ره نجبهرانی گهلانی کهش بدهین . که « ههزاران مه سیحی بیرو باوه و قهلم به سیداره دا کراون » و له زیندان و دهر به دهریدا گیانی پاك و بهرزیان پیشکesh کردوه و ته گهن . برواش ناکهم چاوه نواری یارمه تی بو ته ده بیکی راست و دروستی گهلخواز له خو په رست و دزو جهرده ی ره نجی گهلی میللهت بفرموون ! . چونکه تهو دهسته یه ته ده بیکیان تهوی بو بهزمی شهوی سوورو سهر کویر کردنی ره نجبهران بشی . تا کویله ههر کویله بن و بهرتیل دهر بهرتیل بدهن تا تهوانیش فیزو ته ته نهی خویانی پیوه بکهن . ته مانه ناتوانن و نایکهن که ههلکه وتوووی گهلی میللهت بژینن ، بهلکو بویان بکری وهك زور جار بویان کراوه ، باش باش ته یان کوژن . ههر گهلی میللهت « ههلکه وتوووی خوی ته ژینته وه له دلی خویدا » ته مهش گفته ی من نی به هی پیره میردی نهره !

کولکه بویژو ، شیعری به پهله و ، بویژ زوری

بو نهمه یان له گه لتم که بویژ زورن و سهری خویان و خه لکیش نه یه شینن .
پیشتریش گوفاری « شه فحق » له م دهرده کولیوه وه . له گه لیک چهرخ و سه رده مدا
نهمه رووی داوه . نایا شیعره که ی شیخ ره زات له یاد نه بوو : « هینده شاعیر
زور بووه له م عه سره دا . بوو به حه شری . . . » به لام چهند ناوداری وه ک شیخ
ره زان له و سه رده مه ماوه ته وه بو نهمرو ؟ وا بزانه دستووریکي سروشتی هه یه بو
پالوتن و ته نه له کردن : سووک نهر واو گران نهمینی ، سه رکوزهر فری نهدری و
دانه ویله ی پوخت گل نه دریته وه . له گه ل نه وه شدا بهم بهر بهر لایی به گه لیک کات و
ره نج و گه نج به فیرو نه چی . له بهر نه وه پیویسته نه ک ههر ته نیا دوو کهس له بویژو
نووسیاره هه لکه وتوووه کان خویان نهر خان بکه ن بو بژاری بهر هه می نه ده به که مان ،
به لکو پیویسته لیژنه یه ک له زانیارانی زمان و نه ده ب و هونه ر پیک بینین بو سه ر بهر شتی و
چاو دیری و بژارو ناراسته کردن . تا بهر هه مه کانمانی پیشکهش بکه نین و نه ویش
بریاری دلسوزانه ی خوی له سه ر بدات . نه وه ی شایانی بلاو کرده وه بی یارمه تی
بدریت بو بلاو کرده وه ی . نه وه شی که م و کوری و کورچ و کالی تیدا بی ،
ریگای نشان بدریت و یارمه تی بدریت بو پیشکه وتن . نه وه شی پووچهل بی
بدریته وه به سه ر خاوه نیا « مالی قه لب سه ره و خیوه » .

نهم لیژنه یه پیکهینانی زور گران نی یه . که میک له که مته ر خه می دوور
که وینه وه چی به چی نه بی . فه رموو با ماموستایان : ابراهیم احمد ، گوران ،
دکتور صدیق نه ترووشی ، هه ژار ، علاء الدین سجادی ، حسن قزلبی ، عبدالصمد
خانه قا ، پاکیزه رفیق حلمی بینه مه دیدان ، نه وان نهم نهر که یان به ئاسانی پی نه یینزی ،
نه توانن باره گا یا له نشینگه ی یه کیتی بویژان یان له یانه ی سه ر که وتن بگرن .

بهلام هوی سهردهستهی زوری شیعر وتن له کوردیدا نهوهیه ، که شیعر ، وتن و بلاو بوونهوهی ئاسانتره له پهخشان . میللهتیکی ژیر دهست و ری لیگیراوی وهك كورد ههر شیعرى به دهستهوه مابوو بسو دهربرینی ههستی خوی . ههرچی بابهتی پهخشانه وا ئاسان نییه ، چونکه پیویستی بهگهلیك شت ههیه وهك توانای نووسین و خویندنهوهو سهر بهستی له چاپ دان و بلاو کردنهوهو خویندنهوه . داگیر کهران و زورداران ریگای خویندن و نووسین و چاپ و بلاو کردنهوه بیان پی نهگیریت ، بهلام ههرگیز ناتوانن ریگا له بلاو بوونهوهی شیعر و وتی بگرن . چونکه دهماو دهم و به له بهر کردن بلاو نهیتهوهو خویندهواری یشی زور ناویت . شیعر تاقانه هوی دهستی گهلی دوا خراوو ری لی ته تراوی وهك كورد بووه بو دهربرینی ههست و تاوات و بیزاری خوی بهرامبهر ژیان و گوزهرانی سهخت و زورداران و داگیر کهرانی ولات و ره نجه کهی .

ئهگهر هات ریگا و دهرقهتی نووسین و چاپ و خویندن هه بوو ، زور پیویسته پهخشان پیش بخریت و بایهخی پی بدریث ، به تایهتی ، چیروك به هه موو چه شه کانیهوه . ئهمر و تاچیروك هه بی هه لکه وتوانی قه لهم هینده رووله شیعر ناکهن ، له نه ده بی نه تهوه پیشکه وتوو هکاندا .

لا سایی مندالانه و ، نه گهنم و نه جو

ماموستا ئهم باسه وا به ئاسانی نادریته قه لهم . چونکه نموونه به کی تازه و په سه ندی زهوق و پیویستی ژیانی ئهم سهردهمه به جاریک ناکریت به لاسایی و گالتهی مندالان . سه بریک و دووفووی ئهویست . وهك لهم بابه ته دا شتی پووچ هه ن له بابه تی کلاسیدا پووچتر زورترن . ته نانهت له بهر هه می ئه و هه لکه وتوانه شدا که ناوت هینا بوون . به مهرجی ئه گهر به ترازووی زهوقی ئهمر و بیان کیشن . بهلام به ربهی ئهمر و بهر هه می چه رخی را بووردوو پوانه کردن شتیکی راست نییه .

ههروه کو پیوانی بهرهمی نهروش به ربهی کون دروست نییه . ههروهها تهر و
وشك پیکهوه سووتانندن بیدادی پی تهلین .

نازانم بوچ هم بابهته تازهیهی ههلبهست بووه به رموزن له ههنديک .
ههندي کهم پی تهلین شيعری تازه . بهلام ناو نانی به « تازه » شتيکی تهواو
نییه . چونکه تهوهی نهرو کونه جاران تازه بووه و تهوی نهرو تازه به سهی
کون نهی . ناوی تازه فیرگهیه کمان بو دیاری ناکا . تهوی راست نهی بووتری
شيعری نازاد « الشعر الحر » ، نازاد له قالی کون ، نهک له رهوت ، چونکه
رهوت موسیقایه و شعیریش بی موسیقا نابی وهک نهفهرموون .

مه بهست له نازادی تهوهیه که له قالی تهسکی بهیت ، واته دوو کهرتی وهک
یهک به پیوان و به کیشان « دومیصرهع » رزگار بین . بهلام موسیقا « رهوت یا کیش »
زور مهرجیکی پیوسته که بهجی یسنری ، بهلام له سهر ههوايه کی نوی و تازه و
ریک له گهل زهوقی نهرودا . با ناوازدانه ره کانش ناوازی بو بدوزنهوه ، کهم
دهستی نهگرتوون ، نهگهر ناوازدانه ره مان هه بن . تهوه نهگرتی تهوانه هی بویت نییه .
قالی کون وای له سهر بویت دانه نا که شيعریک له دوو کهرت پیک بینی ،
به مهرجیک ههر کهرتی له نه اندازهی کهرتی که زیادو کهم نهی به پیوان و
به کیشانه ، شت بهرام بهر شت ، تا بابهتی موسته زادیش پیوه ، بیجگه له وهش
تهوايه ههر شيعره مانایه کی سهر بهخوی تهواوی تیا بی . واته په یوه نندی به شيعری
پیش و پاشی خوبه وه نهی بو مانا . بو نمونه له ههر ههلبهستیکی کون له ههر
لایه کهوه شيعریک وه برگرین نه توانین بیخوینینه وه و مانایه کی به تهواوی لی
تی بگهین ، بی تهوهی ههست به په یوه نندی یهک بکهین که هه بی له گهل شيعریکی
پاشیدا یا پیشیدا . له بهر تهوه گهلیک جار شاعیره کان تووشی تهنگ و چه له مه بوون و
نهیان توانیوه تهو بیره ورده جوان و ناسک و بهر زانه که له دل و میشکیانا بووه
بیخه نه قالیکی وا تهسکه وه . بهلام فیرگهیه ههلبهستی نازاد هم کوسپه ی له ریگای

بیری بوژاندا تهخت کردووہ . ھەلبەستی ئازاد پارچە پارچە لە یەک جیاواز نییە ، بەلکو گیانداریکی زیندووی پیکەوہ بەستراوہ . دەست و سەر و پێی لە یەک ناکرینەوہ بی ئەوہی گیانی تیا نەمرینیت . پیکەوہ گیانداریکی زیندوو شیرینە ، بە پارچە پارچەیی بی گیان و بی کەلکە . بە ھەمووی سەر تا بە دامان وینە یەکی ھونەری و جوان ئەبی بخاتە پیش چاو و خەیاڵ . ئازاد لە کوتی پاش بەندو قبالی بەیت ، « دو میصرەع » . وە لە سەر ئارەزوویەکی شیرزە نە بووی شوین پاش بەندو قابی بەیت ، بە رەوانی بیری وردو جوان لە واتەیی گەش و رەوت خوش « موسیقادار » و دەمار بزویندا دارشتن ، پێی ئەلین ھونراوہ و ھەلبەستی ئازاد . ماموستای ئەم فیرگە یەش کوردنی یە . ئەمە فیرگە یەکی جیھانی یە و ئیمە لە بوژە عەرە بە کانی عیراقەوہ پیمان گەیشتووہ وەك عبدالوہاب بەیاتی و ھاوری کانی . بەلام ئەگەر قرژالیش لافی ھەلبری و بلی منیش ئەسپی محە نە کەم ئایا ئەبی ئەسپی محە ئەك بیبزی ؟ یا خەلکی بروای پێ ئە کەن ؟ ئەگەر بیکەن تاوان تاوانی خەلکە کە یە ئەك ھی ئەسپ و قرژال .

لە فیرگەیی کون و تازە دا پەسەند و نا پەسەند ھاتووہ تە مەیدان ، بەلام کە فەزێلکە ئەر و او گەو ھەر ئەمینتەوہ . دەستووریکێ سروشتی یە کە ھەر تازە یە کیش بە ئاسانی جیگای خوی ناکاتەوہ . ئەبی تەلبەندو شوورای کون برووخینی تا شوینی خوی ئەکاتەوہ . ھەر و ھا ئەم شیوہ تازە یەش تەقە لایەکی باشی لە پیشەوہ یە تا ریگای خوی ئەکاتەوہ بو گوچک و دلی نەوہی ئەم سەردە مەمان کە تا ئیستا گوشی ھەلبەستی کلاسی یە و بەو راھاتووہ . ئایا لە بەر شان و دلی کوردیکی لادی یی کەواو چوغەل لە بەر ئاسانە کتوپر چاکەت و پانتولی بکەیتە بەر ؟ بی گومان تا رادی و ئەبی بە رەوشت و عادەت لە ناویانا ھەر زبیرە بە گیانی . وە تا ئیستاش دیمەنی ئەفەندی بە ناھەموار دیتە بەر چاو لە لادیکاندا . یەلام لە شارستاندا بە پیچەوانەوہ یە . ئەوہ نا پەسەندی چاکەت و پانتول ناگە یە نی یا پەسەندی

که‌واو عه‌با و چوغهل . بی‌گومان له پاشه روژیکئی نزیکدا لادی‌یش به‌رگی نوی‌ی
لای په‌سندتر ئه‌بی .

هه‌لبه‌ستی تازه ، مه‌به‌ستم ئازاده ، ئه‌بی تابلوو‌یه‌کی شوخمان بخاته‌پیش
چاوو بیر له‌و بابه‌ته‌ی که‌کراوه به‌ئامانجی هه‌لبه‌سته‌که . ئامانجه‌کش ئه‌بی یا
شاراوه‌یه‌کمان بو دهرخاو سوو‌چی‌کمان بو روون بکاته‌وه ، یا تالی‌یه‌کمان لی‌سه‌نی‌و
خوشی‌یه‌کمان پی‌به‌خشی . نه‌ک هه‌ر وشه‌ریز کردن و لاسایی و دووباره‌کردنه‌وه‌ی
شته‌وتراوه‌کار . بی . هه‌ندیک شیع‌ر هه‌ن وه‌ک ئاوه‌که‌ی قه‌شقه‌یان لی‌ها‌تووه .
قه‌شقه‌دی‌یه‌که‌له‌ناوچه‌ی قادر که‌رم ، ته‌نیا‌حه‌وزیکیان هه‌یه‌بو ئاو . ئاوه‌کش
کز و که‌مه‌له‌به‌ر ئه‌وه‌کراوه به‌ئه‌ستیل . جا‌بووه به‌مه‌ئهل ، که‌شتیک و تراوه‌بی
زور ، ئه‌لین بووه به‌ئاوه‌که‌ی قه‌شقه ، یه‌کیک له‌ولاوه‌تاره‌تی پی‌ئه‌گری و یه‌کیکی
که‌له‌م‌لاوه‌له‌ده‌می وه‌ر ئه‌دا .

جا‌له‌به‌ر ئه‌وه‌ی هه‌لبه‌ستی ئازاد ریگایه‌کی فراوانی له‌پیش بو‌یژه‌کاندا
کردوو‌ه‌ته‌وه و ماوه‌ی ئه‌وه‌ی هه‌یه‌به‌ره‌وانی بی‌یری به‌رزووردو جوانی بو‌یژی
پی‌دهر‌بیری وه‌چاووه‌نوازی به‌ره‌میکئی ره‌نگین و تابلوو‌ی شیرینکارو دلگیری
لی‌ئه‌کری بو‌مروفایه‌تی ، بی‌ئه‌وه‌ی پاش به‌ندو‌قالی « به‌یت » ی‌شیوه‌ی کون ،
ریگابگری و بی‌به‌کوسپ ، له‌ماموستا هه‌ژارو هاو بافانی ئه‌خوازم وردتر سه‌رنجی
خویان بده‌نه‌ئهم بابه‌ته‌تازه‌یه ، وه‌هونه‌ر بازی‌ی خویانی تیدا‌به‌کار بین . گومانم
نی‌یه‌له‌ئه‌نجامدا سامانیکئی نایاب و بایه‌خدارمان ده‌سگیر ئه‌بی بو‌ئه‌ده‌به‌که‌مان .
وه‌له‌« ره‌تابه‌ت » ی‌قالی کون وه‌ئاوازی کون رزگار ئه‌بین ، واته‌ئاواز ئه‌گورین و
پیشی ئه‌خه‌ین له‌سه‌ر بناخه‌یه‌کی خومانه‌و تازه . وا‌بزانم هه‌موو ئه‌زانین که‌
هه‌لبه‌ستی کلاسی هه‌ریه‌ک هه‌وا ئه‌روا له‌گورانیدا . شیع‌ریک و هه‌زار شیعری
هه‌لبه‌ستیک یه‌ک ئاوازی و تراوه‌ی لی‌دهر‌دی . هه‌ر وه‌ک موسیقا و گورانی‌یه‌کانمان

زور پیوستیان به‌گورین و دەس لیدانه‌تا له‌گه‌ل زه‌وقی تازه و سه‌رده‌مدا بگونجین،
 قالبی هونراوه و هه‌لبه‌سته‌کانیشمان پیوستیان به‌گوران هه‌یه .
 له‌به‌ر ئەمانه‌ من وا ئەزانم که‌مته‌رخه‌می کردن له‌ لیکولینه‌وه‌ی ئەم‌ فیرگه
 تازه‌یه و گوی پی‌ نه‌دانی زیانی هه‌یه بومان .
 پیش ئەوه‌ی بگه‌مه‌ پایانی سه‌رنجه‌که‌م ، ئەمه‌وی بی‌ سیه‌و دوو‌بلیم : ئەگه‌ر
 گه‌لی کورد به‌ره‌و ژیان‌ه‌وه‌ و پیشکه‌وتن بروا ئەوا ئەده‌به‌که‌شی له‌ پیشکه‌وتندایه .
 وه‌ ئەگه‌ر به‌ره‌ و مردن و سه‌ره‌ و ژیر بروا وا بی‌گومان ئەده‌به‌که‌شی سه‌ر‌به‌ره‌وژیر
 ده‌روا ، خو‌ دیاره‌ کام‌ ریگاشی له‌به‌ره‌ . . .

یانه‌ی سه‌ر‌گه‌وتنی کوردان

داوای وه‌ستاندنی مو‌حاکه‌مه‌کردنی ناده‌ستووری یانه‌ی
 کورده‌کانی تورکیا ئەکات

مو‌حاکه‌مه‌کردنی نیشتمان په‌روه‌ره‌ کورده‌کانی تورکیا ، به‌ هوی نه‌ته‌وه
 په‌روه‌ریتی و ده‌ست‌گرتنیا نه‌وه‌ به‌ ماف و یاسای نه‌ته‌وه‌که‌ یانه‌وه ، به‌ پی‌ له‌ لهرینیکی
 ئاشکرا و پشت‌تی‌کردن ئەژمیری له‌ مافه‌کانی ئاده‌میزاد و یه‌کیه‌تی نیشتمانی
 له‌ تورکیادا .

ئیمه‌ داوای وه‌ستاندنی ئەو مو‌حاکه‌مه‌ ناده‌ستووری یانه‌ ئەکه‌ین ، وه‌ داوا
 ئەکه‌ین ئەو کوردانه‌ به‌ره‌‌للا بکیرین .

له‌ جیاتی ده‌سته‌ی به‌ریوه‌به‌ری یانه‌ی سه‌ر‌گه‌وتنی کوردان

دوکتور صدیق ئەتروشی

دوو تیمی به وینه ، (نهك بی وینه)

نووسینی : معروف خزنه دار

لینینگراد : نهكادیمیعی زانستی سوفیهت

ماموستا طاهر صادق ، له ژماره (۳۱) ی هیوا تیمینی ییکی زمانه وانی ی
خستبوه پیش چاو ، که گوایه وشه ی کیو ، کویر ، کسی ، کیرد ، هدرکی ، کیژ ،
کیل ، کیش ، کوپخا ، کیسهل ، تیمه کانی (ك) ده نگیکی تایه تی به لهو (ك) ه ناکا
که له وشه ی ترا به کار نه هینزی . ههروه ها وشه ی گیا ، گیان ، گیو ، گوریره ، گیژ ،
ره نگیان ، مینگوین ، هه نگوین ، گويز ، گپه ، گیل ، گیلان ، تیمه کانی (گك)
ده نگیکی تایه تی به لهو (گك) ه ناکا که له وشه کانی ترا به کار نه هینزی .

من له سهر نهو باوهره م که نه م دوو تیمه (ك) ، (گك) ده نگی تایه تی
نین ، به لکو به که میان ههر نهو (ك) ه به که له هه موو وشه ییک دا به کار نه هینزی ،
وه دوو ه میشیان ههر نهو (گك) ه به که له هه موو وشه ییک دا به کار نه هینزی ، به لام
راسته نه گهر نه م دوو تیمه که وتنه پیش هه ندی تیمی بی ده نگی ده نگیه کانیان .
نه گوری ، نووسهر له وتاره که دا خوشی له سهر نهو باوهره به ، نه م ش رووداویکی
فونوتیکی به له هه موو زمانه کانی دنیا دا هه به ، جا نه وارن نه م تیمه پانه یان
جیانه کردووه ته وه ، چونکه که وتمان فونوتیک مانای نه وه به نه ته وه ی نه م زمانه
به پیی فونوتیکی زمانه که ی ده نگی که له ده می دیته دهره وه . له زمانی هره بی دا

وشه‌ی (المصدر) هه‌یه ، ئه‌گهر ته‌ماشای ده‌نگی (ص) بکه‌ین له‌ قسه‌کردن دا
وه‌کو (المزدر) یا خود (المظدر) ئه‌خویندر ته‌وه ، به‌لام عه‌ره‌ب هه‌ر به (ص)
ئه‌ینووسی ، له‌ به‌ر ئه‌وه‌ پهبویست نا‌کا هیچ هه‌وتیک بخریته‌ سه‌ر (ك) و (گک) ،
وه‌ پهبویست به‌وه‌ش نا‌کا (هه‌یوا) هه‌ولی ئه‌وه‌ بدا بو دروست کردنی ته‌یی
(ك) و (گک) ی هه‌وت دار .

دوو جه‌ژنه‌ پیروزه‌ بو (هه‌یوا) له‌ ئه‌کادیمیه‌ی گه‌لانی ئاسیاوه‌ له‌ لینین گراد

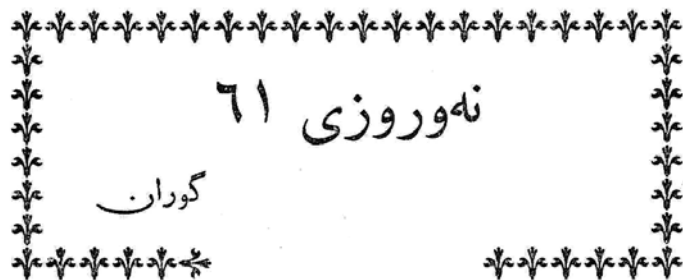
مبارک و پیروز بی عیدا وی . پیروز گوفاری عزیز . بی دل وی هه‌میارا
سان ساغوبی و قه‌وه‌تی دخوازم بو وی کارا ئیروین کوو هه‌ون . ددن ئیتوایی
کورد . بژی هه‌یوا .

ئوردوو خان جلیل

هه‌یوای خوشه‌ویست !

به‌هوی جه‌ژنی نه‌وروزو جه‌ژنی ره‌مه‌زان ، پیروزبایی جه‌ژنت لی
ئه‌که‌م ، له‌ توو له‌ سه‌ر نووسه‌رت ، له‌ ده‌سته‌ی نووسه‌رانت ، له‌ چاپخانه‌که‌ت ، له
ده‌ست و په‌نجه‌ی کریکاره‌ بلیمه‌ته‌کانت که‌ ته‌یه‌کانت ئه‌چن ، نه‌وروزت لی پیروز
بی ، له‌ هه‌موو گه‌لی کورد له‌ بی‌ری روشن ، له‌ کرده‌وه‌ی چاک .
دیسانه‌وه‌ جه‌ژنت پیروز بی .

دوستت : معروف خزنده‌دار

نه روزی ۶۱

گوران

وه نه وشه ی بن درك خزاو
چاوی رهشی كرده وه ، دی ،
نیرگسه جار به ههزار چاو
پی نه كه نی : زهررد و سپی !

نیرگسی بهر ههتاوی گهرم
مژده ی پی بوو بو وه نه وشه ،
وتی : خوشکی ،
خوشکی جوانی چاو پر له شهرم ،
خر داخراو ده رگای هه وشه ،
فرمیسك له چاوت بو نه تکی ؟ ...

وا ، به هاره ..
له سهر لووتكه ی سپی دیاره
ورشه و پرشه ی یاقووتی ئال ،
گری جه ژنی سهره تای سال ! ...

وهنهوشه‌ی چاو ره‌شی شهرمن
دهستی کرد به بهسته وتن !
بی سل کردن
له نووکی خه‌نجهری دوژمن ،
خوی هاویشته باوهش چه‌پک . . .

گولی ره‌نهوشه‌ی ناو درک
که گه‌بسته دهستی تاسهم ،
پر له بونی بوو مه‌ناسهم !
عه‌تری چه‌ی تکانده گویم ،
مژده‌ی : « هات . . نه‌وروز ! » ی داییم . .

o o o

نه‌ی نه‌و جه‌ژنه‌ی هاتیت و ، چوو
اه دهم ، تالی پاری مردوو !
نه‌ی نه‌و جه‌ژنه‌ی هه‌زاران سال
له رابوردووی کوردی زور تال ،
تاقه بزهی بادگاریان
هه‌ر تو بووی : جه‌ژن و به‌هاریان ! . . .

له خه‌می کون ، نازاری کون ،
زووخاوی دهست زورداری کون ،
به‌ک سالی تر دوورت خستین !
له‌و لاشه‌وه ، جه‌ژنی شیرین ،

به هانتت يهك سالى دهق
كاروان پش كهوت : بهرهو شه بهق !

واتا : ريگا بېرين به دهو ،
ساليك زووتر دوايى دى شهو ؛
تهو شه وهى مه شخهلى گه لان ،
ئاگرى بهر ئه دا له گيان
له ههر چوار لاي جيهانه وه ،
تا به دم باي سووتانه وه ،
توزى له رووى پهره ي ميژوو
ته نيشى وهك خاكه ي ريژوو ! . . .

تهوسا ، نه وروز ،
جهژنى پيروز !
درک ئه رزى و داخى دلى ،
تهبى به بوگهن بو گلى !
تويش ئاههنگى به هاره كهت
نه خشى لووتكه و نزاره كهت ،
له باغچه ي گولى گه لانا
گولىك تهبى له مهيدانا . . .

ههر مروفي دى و بونى كرد
تهلى : بژى ، نه وروزي كورد ! . . .

له گوشه‌ی ئه‌دهب

کویه : عبدالحالق علاء الدین

زمان زان و روشن بیره‌کانی کورد باش ئه‌زانن هوی دوا کهوتنی زمان و بهک نه‌بوونی شیوه و زاراوه‌کانی هه‌موو ناوچه به زور لیک دابراوه‌کانی کوردوستان چی‌یه . . گومان له‌وه‌دانیه که له هه‌موو هویه‌کان گرنگتر بهک نه‌بوونی کوردوستان و دانه‌مهرای حکومه‌تیکه‌ی تایبه‌تی سهر به‌خوی کورده ، تا ئه‌رک و ره‌نجی پیش‌خستن و گه‌شه‌پیدانی ئه‌دهب و زمانه‌که‌مان بگریته ئه‌ستوی خوی ، وه دوا به دوا‌ی ئه‌وانه‌شه‌وه نه‌بوونی ئه‌نجومه‌تیکه‌ی زمانه‌وانی (جمع لغوی) یه .

بو ئه‌وه‌ی له مه‌به‌س دوور نه‌که‌ومه‌وه نایه‌مه سهر باسی لی دوان و لی کولینه‌وه‌ی هوی نه‌بوونی ئه‌و شتانه‌ی باسمان کرد . لیره دا ئه‌مه‌وی نه‌ختی له باب‌ت نووسین و به کار هاتووی هه‌ندی وشه‌ی نابه‌چی‌وه بدویم که له شوین و جیگای خویاندا به‌کار نه‌هاتوون ، وه هه‌ندی له نووسه‌رانی به‌ریز ئه‌یان‌ه‌وی به زور بی‌بان سه‌پین به‌سهر خوینده‌وارانا ، ئه‌وه‌ش له چی‌یه‌وه هاتوه . . ؟ نووسه‌ریک ئه‌بینین دانیشتوی شاری سلیمانی یا کویه یا شوینیکه‌تری کوردوستانه . تومه‌ز زور شاره‌زای شیوه و زمانی ناوچه جیاوازه‌کانی تر نی‌یه ، جا له کاتی وه‌رگیرانی باسیک له زمانه‌ی بیگانه‌وه بو زمانی کوردی تووشی هه‌ندی وشه‌ده‌بیت که نه‌ی‌یستوووه یا خود به‌کوردی نایزانی ، جا هه‌لده‌ستی به ئاره‌زووی خوی بی‌ئه‌وه‌ی خوی ماندوو بکا یان پرس به زمان زانیکه‌ی دانیشتوی شاره‌که‌ی بکا له خویه‌وه وشه‌یه‌کی کوردی - ئه‌گه‌ر به‌و مانایه‌ش نه‌ی‌یسترا بی - داده‌نی ، ئیتر سهر له خوینده‌وار

دهشوی که ته بینی له جیگایه کی تر دا وشه یه کی تر نووسراوه ، بهم جوړه توشی پاشاگردانی زمانمان ته کات .

مهسه لا وشه ی (پالاوتن) بهرامبر وشه ی (ترشیخ) ی عاره بی بو پالاوتنی شتی شل وه بو پایوه نوینه ری په رله مانیش به کاری ده هینن ، نه ووش به لای منه وه راست نی به ، چونکو وشه ی پالاوتن له کوردی یا ته نیا بو شتی شل به کار دی که ده لی « شیره که ی پیالیوه » واته پاکی بکه ره وه له و توزو گه ردو پووشکه و مووه ی که له لارا تیکه لوی بووه ، نه ووش به هوی پارچه بسوزیک ده کری . ته نانه ت له کوردی یا وشه یه کی تریش هه یه که بو شتی شل به کار دی به لام جیساوازه نه ویش وشه ی « پارزین » ه ، مهسه لا : ده لی « سماقه که ی پارزنی » واته تلپه که ی له ناوه که جیا کرده وه ، یا ده لی « ناوی ته ماته که پارزنه » یانی تلپ و ناوه که ی لیک جودا بکه وه ، نه ووش به هوی هیله گه وه ده کری .

ره نگه هندی له خوینده واران بلین خو له عاره بی یشدا به ههر دوو مانا به کار هاتووه ، چی تیدا به سته یه بو نیمه ش به کاری نه یه نین ؟ نیمه ش له وه لاما ده لین ههر زمانه ریزمان و شیوه و زار او هی تاییه تی خوی هه یه که له ناوجهرگی نه ته وه تاییه تی به که ی خوی هه لتولپوه ، که وا بو بو چاو له زمانی عاره بی بکه نین ، چ په یوه ندی و پیک چوونیکیان له نیواندا هه یه . . ؟ ناخو له هه موو زمانه کانی تر دا نه ووشه یه به ههر دوو مانای باسمان کرد به کار دی . . ؟ بی گومان نه با دوور نه روین له زمانی ټینگلیزیدا وشه ی (Percolation) بو پالاوتنی شتی شل به کار دی وه وشه ی (Nomination) بو خو دانان بو نوینه ری په رله مان ده وتری . . جا من له سهر نه و بروایم که زمانی کوردی یش ده وله منده ده تواندری وشه یه کی تاییه تی وه ټینگلیزی بو نوینه ری په رله مان دا بندری که لیک جیا بکریته وه له گه ل وشه ی پالاوتن .

یا خود وشه ی (پاشکو) که له جیاتی (ملحق) ی عاره بی به کاریان

هیناوه ، ئەوێش وا بزانیم لە جی ی خوی نی یە چونکە پاشکو بەو شت و مە کە ی دە لێن کە لە پشت سواریک دا بندری جا ئەو شت و مە کە چ لە ناو خورجیک بندری چ پیچرابی و لە پشت و لاغە کە ی قایم کرابی ، جا بویە هەر کە گویمان لەم وشە یە دە بی و لاغیکمان دیتە بەر چاو هەندی شت و مە کە ی لە پشتەووە داندرابی . تە نانت لە عەرە بی شیا وشە یە کە ی تاییە تی بان بو داناووە کە جیا یە لە گەل وشە ی (ملحق) .. کە چی بە شیک لە قوتابخانە ی قادریە ی کویە لە بەر تە نگی و جیگا نە بوونی گواستییانەووە خانوویە کە تر و ناویان ناووە « پاشکوی مە کتە بی قادریە » جا بە گویریە ئە مە یە کیک لیت پرسی لە کوی بوویت ، ئە بی بلی « لە پاشکو بووم » جا تو خوا کوردیک ئە گەر نە خویندە وار بی وە بگرە با خویندە واریش بی چ تی دە گا لەم قسە یە وە ئاخو سەری سور نامینی ، یا خود پیکە نیی بە زمانە کە ی نایە ؟ . .

لە هەمووی باشتەر ئە گەر بمانەوی وشە ی کوردی ی پە تی راستمان دەس کەوی ئە بی بگەریین لە ناو جەرگە ی دانیشتوانی شار و لادی ی کوردە واری خوماندا بە تاییە تی پیاووە پیرە کانی لادی بدوینین ، دە بینین هەر وشە یە کە لە زار دیتە دەر کوردی یە کە ی پە تی ساغە . ئیتر بو ئەوێ لەو هەلەو تە نگ و چە لە مانە ی کە دیتە پیشمان دەر باز بین پیویستە :

- ١ — هەموو لایەک دە نگمان بکەینە یەک و بە گەرمی داوا لە کار بە دەستان بکەین کە ئەنجومە نیکی زمانیمان بو پیک بینن و ئەدیب و شارەزا کانی زمانی کوردی تیدا ببینە ئەندام و ئەم کارە گرنگ و بەرزو پیروزمان بخاتە ئەستوی . .
- ٢ — تکا لە گوفارە کانی کوردی بکەین کە هەر جارە چەند لاپەرە یە کیان تەرخان بکەن . بو لیکولینەووە و ساغ کردنەوێ ئەو و شانە ی کە لە جی ی خویاندا بە کار نەهاتوون و پیش نیاری خویندە واران بخەنە بەر چاو ، وە پیرورای ئەدیب و زمان زانەکان بلاو بکەنەووە .

ئیتر چاوەروانی هیممە تی دلسوزانە ی هەموو لایە کین .

پیشنیاریکی تری زمانهوانی :

روژ ژمیر ، یان ، روژمیر

که رکوک : طاهر صادق

- روژ ژمیر که مانای (تهقویم) ه له دوو وشه پیک هاتووه : (روژ) وه (ژمیر) که بریتین له جهوت پیت ، وشه ی روژ دوابی هاتووه به پیتی (ژ) ، ژمیرش به کهم پیتی (ژ) به ، ههر دوو پیتی (ژ) بی دهنگن و گهیشتوننه وه بهک ، لهسهر زمانا هاویژیان لهنگ و گرانه ، وه له نووسینیشا جوان نین له بهر نهمه نه پیت بهک لهم دوو (ژ) به بروات و بیته روژمیر .
- ههر وه که وشه ی (ئاوینه) ش له دوو وشه پیک هاتووه (ئاو) وه (وینه) بهک لهم دوو (واو) بی دهنگانه ون بووه ، وه بهک (واو) ماوه ته وه بووه به وشه ی ئاوینه .
- وشه ی قژن (سه قژن) ههر بهم جوره به (قژ) وه (ژن) بهک لهم دوو (ژ) به فری دراوه بووه ته قژن . قژ مانای پرچه .
- زور وشه ی تریش هه به له کوردی دا بو خوش هاویژی و سووکی له سهر زمانا هیندی پیتی په ریوه وهک : نیوه رو (نیوه روژ) ، جوامیر (جوان میرد) ، ماموستا (مام وهستا) ، بوگه نی (بون گه نی) ، کانه بی (کاک نه بی) ، کامه لا (کاک مه لا) ، باگردان (بان گیردان) ، نهمر (نهمرد) ، خوا (خودا) ، گرگوران (گردگوران) ، دهسکار (دهست کار) گاسن (گائاسن) ، کانیسکان (کانی ئاسکان) ، زیاتر (زیادتر) .

● جگه له مانهش ههر وشه يهك كه دوايي هاتي به پتي (ت) نهگه هات بو
 (جمعي مخاطب) بهكار هات دوو (ت) نهگاتهوه يهك ، پويسته (ت) يهكيان
 بخوريت وهك : خشتان (خشتان) بري، خوشهويستان (خوشهويستان)
 هات ، دهستان (دهستان) له كار بهردا ، گشتان (گشتان) له گهل يهك
 ريك بن ، پشتان (پشتان) به يه كتر بههين كهن ، كهي دوستان (دوستان)
 نهاسن ، ههستان (ههستان) بهخشيپي مار كرد .

ليژنه‌ي گوفاري [هيو]

دهسته‌ي بهريوه بهري يانه له كووونهوه‌ي روژي ۱۷/۲/۱۹۶۱ يدا
 برياري دا ليژنه‌ي دهركردني گوفاري (هيو) لهم زاتانه‌ي خوارهوه
 پيك بيت :

ماموستا علاء الدين سجادي

خوشكه ناهيده سهلام

ماموستا مكرم تاله باني

كاك عبدالرزاق محمد

كاكه مهم

گهوره يهك . . .

گهوره يهك نهبي بو من سيهري

بو خوم بگيرم له دهوري سهري

شیخ سهلامی نهمر

« کاکه نهم »

له مانگی مارتدا ، یادی دوو سال به سهر کوچی شاعیریکی کورداتی پهری . هیواش ، وهك ههموو خوشکه کانی تری ، وه به پیی نامانجی خوی به پیوستی نه زانیت که له یاد کردنه وهی دوا نه که ویت ، بویه وا له یادی نهم شاعیره نهمرماندا نهم چند دیره بلاو نه کانه وه :

میژووی ژیانی له چند دیریکدا :

له سالی ۱۸۹۲ ی زانی له عازهبان - که نه که ویته ناوچهی وارماوه له قهزای هه له بجه - هاتوو ته دنیاوه ، له خیزانیککی پایه داری ئیسلامی که ساداتی عازهبانه . له ماوهی ژیانیا ، گهلی جور کاری کردوو ، به گهلی تاقی کردنه وهی ژیاندا تی پهریوه - وهك ههموو کوردیککی ناو نهم کوردستانه - سهره رای نه ههموو ته نگ و چه له مانهی که له ماوهی ژیانیدا توشی بووه .

فیربوونی زمانی فارسی و تورکی و عهره بی کاریکی پیوست بووه ، بو نهم ده وره یه که کوردستانی تیا تی پهریوه ، له بهر نه وه توانویه تی قسه ی پی بکا و به فارسیش هه له بست بلی ، سهره رای هه له بست دانانی به کوردی .

له زستاندا ، له کاتیکدا کوردستان بهرگی سپی پوشیوو ، شیخ سهلامی نهمر ، دوا چاوی به کوردستاندا گیراو ، گیانی پاکی به گل سپارد ، وه سهره رای

ئهوهی له ژبانی دا ، لایه کی نامه‌خانه‌ی کوردی بو خوی گرت ، ههروه‌ها به مردنیشی بوشایی به کی له شاعیرانمانا به جی هیشته ، بو ئه‌و رولانه‌ی که وا ژبانیان ته‌رخان ئه‌که‌ن بو خزمه‌تی کوردو و پیش خستی هه‌لبه‌ستی .

ماموستامان له (دولان) له ۳ ی مارتی ۱۹۵۹ دا کوچی دوایی کرد ، وه خرایه لیسته‌ی بوژانی نهمری کوردستانمان

هه‌لبه‌سته‌کانی :

وه کو وتمان کوردستان به ده‌وریکی گرنگی تایه‌تی دا تی ئه‌په‌ری ، بویه له هه‌لبه‌سته‌کانی دا « بیرو باوه‌ری زال بووه به‌سه‌ر خه‌یالیا » به تایه‌تی له هه‌لبه‌سته نیشتمانی به‌کانی دا . به‌لام ماموستامان هه‌ر ته‌نیا خاوه‌نی هه‌لبه‌ستی نیشتمانی نی‌یه ، به‌لکو گه‌لی جار هه‌لبه‌ستی دلداری‌ی له‌سه‌ر کاغه‌ز نه‌خشاندوووه و له ولیه‌وه هه‌لی رشتوووه ته‌سه‌ره‌له‌م . که ئه‌توانین بلین له « قالیکی دلداری » جوان داربژراوه . که له گه‌ل خایالدا تیکه‌ل کراوه .

وه له‌به‌ر ئه‌وه‌ی که له خیزانیکی ئایینی بووه ، گه‌لی جار هه‌لبه‌ستی ذاتی و ئاینیشی وتوووه . که‌وابو ئه‌توانین بلین ماموستای نهمرمان شیخ سه‌لام شاعیریکی « نیشتمانی ، دلداری ، ئایینی » بووه ...

به بونه‌ی تپه‌ر بوونی دوو سال به‌سه‌ر کوچی ئه‌م شاعیره نهمرمان دا ، وا ئه‌م هه‌لبه‌سته نیشتمانی به‌ی بلاو ئه‌که‌ینه‌وه :

که‌ی کورد ئه‌جوولی

وه کو قه‌ومی تر که‌ی کورد راپه‌ری ؟

له حقووق هه‌لچی ، له ته‌ماع گه‌ری ؟

ده‌ره‌ونی به کول بو کورد بجوشی

خوی فی‌دا بکا ، وه‌ته‌ن نه‌فروشی

بگری ، بریژی ، فرمیسیکی خوینین
ههتاكو وهتەن دیتە پیکەنین

✧ ✧ ✧

نەمی نی بمری هەموو پیاوی پیر
نەك بو ئەم و ئەو بێن بە گزیر
لە جی ی ئەمانە نیشتمانی كورد
بە بەرھەم بی نی منالانی كورد
وەك فەرەنسە بو [ئەلزاس و لورەن]
كورد وەھا یادی كوردستان بکەن

✧ ✧ ✧

خەریتە ی هەموو خاکی كوردستان
دایك بە دەرزى و دەزوو دروومان
بنووسی لە سەر ، سەر بیشکە ی منال
هەر بە كوردستان بیتە گر و گال
لە بیشکە ی وادا چاو هەل نەهی نی
درویه هەلسی توله بسی نی !

دیناریك و صەد فەلس بنـپـرە
ژمارەكانی سالی یەك و دووی [هیوا] وەرگرە

شهیدانی قه‌لای دمدم

نووسینی : عبدالرزاق محمد

ئەگەر جوولانەووی چیرۆک نووسی هونەری کوردی ، لە پیش چەند سالیکی کەم دا کەوتیبته ناوێ وە و گری پی کەوتی ، بی‌گومان مصطفی صالح کریم یەکیکە لەو نووسەرە گەنجانەئەم جوولانەوویان جوش پیداوێ و بەلکو پەیدایان کردووێ ، ئیتر هەر نووسەری ئەگەر بی‌هوی میژوووی چیرۆکی کوردی و نووسەرانێ باس بکات ، بی‌گومان لە تەک ناوی ماموستایان ابراهیم احمد و محرم و محمد مەم و ع . میدیا و معروف بەرزنجی و چەند نووسەریکی تر ناوی ماموستا مصطفی ش هەر باس ئەکات ، وەک بلی دروشمیکە بو ئەم هونەرە لەم سالانەئە دواییدا . رەنگ بی هوی ئەمەش ئەوێ بی ، ماموستا چیرۆک نووسەکانێ تر هەر یەکە لقیکی تری ئەدەبیشیان لە دەسدا یە و یان لە کوریکێ تری نووسینا کار ئەکەن و ئەمەندە دەر بەست بە لقه داری چیرۆک نین ، هی وایان هەیه بیجگە لە چیرۆک نووسی بە شاعیر ناسراوێ ، هی تریان بە وتار نووسی سیاسی و ئەدەبی و شتی تره‌وێ ناسراون ، وانا هونەرە کەیان [تاییه‌تی] نە کردووێ بو چیرۆک نووسین و بەس ، وە مصطفی ش لە یە کەم هەلا هەر بە دەسمایه‌ی چیرۆکەوێ وایانم هاتوو تە مەیدانی نووسین .

ئەمە ئەلیم لە کاتیکدا ، نابى ئەو لە بىر بکەین **ك** [مصطفى] له نووسىنى وتارى كومه لایه تی دا ، هونەر مەندی یەکی ئاشکرای نواندوو و بەرھەمیکی باشى لى وه چنگ هیناوه ؛ که ئەم وتارانە [بە تايه تی گوشه تايه تی یە کەى لە روزنامەى ژین دا] بە لای مەو هەندیکیان لە چىروک بە هیز ترن وه بايەخى شارەزایی روزنامە گەریه تی لە کورده واری دا نیشان ئەدەن .

كومە لە چىروکی « شەھیدانی قەلای دمدم » که بەرھەمی پینوسى **ك** مصطفى بە ، زور بە رووت و روو بەرزى یەو شوینى شیاوی خوی لە نامە خانەى تازه ئاوه دانی کوردی یا ئەگریته وه و ئەبیتە مزگینی بو بەرھەمی گەلى باشتر و رەنگین تر لە دوا روزا . . . که وای ئەم کومە لە چىروکە رەوانى یە هەر سەر بەخوو بی هەست و خوست ، بە ناومانان رەت بیت و بچیتە شوینى خویه وه ، بە پینوسىم زانی چ نەبى بە رى بکەم ، وه بەرى کردنى منیش حەز ناکەم هەر هەلنار . بیت .. بە **ك** ئەمەوى سەرنج دان و رەختە لى گرتن و خەوش دیاری کردنىش بیت لە تەك پیدانی هەقى شیاوی خوی .

شیوهى نووسین (اسلوب) :

ئەگەر هەر نووسەر یکی راست ، پینوسىم بی شیوهى نووسىنى شەقل لى دراوی خوی هەبیت و ئەم شیوه یەش بە گىروگرفت و دەسکاری یەو لە بەرھەمی کى روون و زیرە کى و پیشەداری یەتیکى راسته وه هەلقولابیت . . . خوینەرە وهى ئەم کومە لە چىروکەش هەست بە جوورە شیوه یەك ئەکات لە نووسینا ، که تا پلە یە **ك** بەرز تايه تی یە بە نووسەر و پى ئەناسریتە وه . . .

ئەم ئوسلووبە زور سەیره . . سەیره که لەو دایە بەبى زورگوتن و هەل رشتنى وه صف و دەر برینى پر لە وشەى ئاوه زدار . . وم بەبى نووسىنىکی رازاوه ، وه زور بە ساکاریتی یەو گیانی پیاو بەرە بەرە راکیش ئەکات ، کاتى بە خوت ئەزانیت وا

له ناو مهیدانی رووداوی چپروکه که دایت و دهر وونت ئەکه ویتە بەرکار تی کردنی
ههستی نووسەر . به جوریک ئەگەر نووسەر بی بهوی ههندی جار چەند تهعبیریکی
به لاغی یا بلین رازاوه بینی ، گورج پیوهی دیاره و ئەزانیت که لهم ریچکه بهی
گرتووبه تی ئەبهوی ده رچی ...

ئهوهی تیمرو له چپروکی کوردی یا له بابته شیوهی نووسینه وه دیار بیت
چەند ریگایه که : ههندی له نووسهران ههول ئەدهن له سهەر راویژی چپروک
گیرانه وهی ناو گهل به وشه و وه صفی ئاوا که تام و چیژی کورده واری له
چپروکه کانیانا پیاریزیت ، زور و کهم خویان له ئوسلووبی نووسینی چپروکی بیگانه
ههل نه سوون . . بو ئەمه ئەتوانین [هه میشه به هار] ی ماموستا علاء الدین سجادی و
چپروکه کانی حسن قزلی و شاکر فتاح بکه بن به وینه . . به شیکه که یان ههر چەند
شیوهی نووسینی کورده واری ئەپاریزن به لام نیشانهی هونهری چپروکی بیگانه
به هوی زانستی و خوینده واری یانه وه ، له چپروکه کانیاندا دیار ئەبی ، وه ههول
ئەدهن نیوانی ههر دوو لا نزیك بکه نه وه ، ئەمه زورتر له چپروکه کانی ماموستایان
ابراهیم احمد و محمد مهم و ع . میدیا و بهک دوو چپروکه کهی حسین عارف دا
دیار ئەکه وی . . هونهرمه ندانی ئەم دهستهی دواپی به سهەر که وتن و سهەر نه که وتیان
له ئوسلووبا به وه بهنده که ئایا تا چەند ئەتوانن ههر به خویانا را بهرموون و له
روی به هره و داهینانه وه چپروک بنووسن . . به لام ئەم چپروک نووسانهی ههر
راسته و خو له ئەنجامی خوینده وه و خو ههلسوون له چپروکی بیگانه وه ، دهست
ئەکه ن به نووسینه وهی ههندی رووداو ، بی گومان شیوه نووسینیکی تایبه تی یان ناییت
به لکو وه کوو نووسینه کانیان ته رجهمه بیت ئاوا به . . ئینجا پیاو ههر که دهس ئەکا
به خوینده وهی چپروکه کانی کاک مصطفی ، پیش هه موو شتیك له شیوهی ناسکی
نووسینه کهی [ئەگەر به ناسکی ناو بهین] چیژیکی وا وه ئەگری ، که رووت
تهعبیر له پینووسی کابرایه کی هونهرمه ند ئەداته وه که ئاگاداری چپروکی بیگانه بی و

بی‌سه‌وهی نهم هونهرهش که کوردی دا بچه‌سپینی ، ههر چه‌نده له چه‌ند
که‌له به‌ریکی ته‌نگا نه‌گه‌رنه‌ختی وینه‌ی ئوسلووبی بیگانه‌ش دیار بیت ، زور که‌مه ، وه
ههرگیز نه‌وه ناگه‌ینه‌نی که ره‌پا و ره‌پ وهرگیران وه یا خواسته‌وهی ئوسلووبی
بیگانه‌یه .

چه‌ند سه‌رنجیک

نه‌گه‌رچی لیره دا ناتوانین زور ورد به سه‌ر راویژی چیرو که‌کان دا بچینه‌وه و
خه‌وشی جیا بکه‌ینه‌وه به ته‌واوی ، به‌لام نه‌وهی سه‌رنجی راکیشا چه‌ند ته‌عبیریکه
که زور دوو پاتی نه‌کاته‌وه وه کو : « چاوه‌کانی فرمیسکی قه‌وی قه‌وی بان پیا نه‌هاته
خواری - ل ۲۸ » وه « فرمیسکی قه‌وی قه‌وی یار . ههل نه‌رشت وه‌ک بارانی
به‌هار - ل ۲۸ » وه « فرمیسک به‌چاوما وه‌ک بارانی به‌هار نه‌هاته خواری - ل ۹۶ »
وه « وه‌ک پلووسک فرمیسک به‌چاوه ره‌شه‌کانیا هاتنه خواری - ل ۴۰ » به‌تابیه‌تی
وشه‌ی (قه‌وی قه‌وی) زور ده‌نگیکی ناله‌بارو په‌ست که‌ری هه‌یه .

وه یا باوکیک نه‌گه‌ر باسی دوو کچه‌ عازمه‌به‌که‌ی خوی بکات وه کو له لاپه‌ره
۵۲ له چیروکی (ده‌ستم دامینت کلپله بوور) دا به‌م گویره وشه نا‌هونته‌وه بلی :
« یه‌کیکیان گه‌نم ره‌نگیکه‌ چاوره‌ش ، نه‌ویتریان سپیالکه‌یه که‌چاوه‌گه‌ش ، گه‌ردن
به‌رز » .

وه هه‌روه‌ها له لاپه‌ره ۸۲ دا کاتی که‌ شه‌ری قه‌لای دمدم وه‌ستینزا ،
سه‌ردار وه‌لامی بو‌مه‌لا نه‌حمدی بادینانی نارد که « نه‌رکی هاتن نه‌کیشی وا جه‌نگ
[به‌ریا] بوو ، وه ناشتی که‌وته به‌ینه‌وه » لیره‌دا نا‌کوکی هه‌یه له نیوان شه‌ر
وه‌ستان و ناشتی له‌گه‌ل شه‌ر هه‌لگیرسان و به‌ریا بوون ،... وا دیاره وشه‌ی [به‌ریا] ی
به‌هه‌له له شوینی [دامر‌کانه‌وه] به‌کار هیناوه .

وه ههر لهم رووه وه ههز نه كهه به بن گوی ماموستا دا بچر پینم كه ههر گین راست نی به وشه ی بنه رته تی و ره وان له بهر خاتری جور ی قسه پی كردنی ناوچه یهك كلك و گوی بگریت و بشیویت وه كو له جیاتی چی نه ند ، چه نگك ، وه توند ، تونگك ، وه نه فنه ندی ، نه فنه نی ... تاد . . به كار بهیتری .

بابه تی چیرو كه كان

نهم بابه تانه ی له سه ری نووسیوه . هه مووی یا كاره ساتیگی ناوگه لت بو نه گیریته وه یا ده ردیگی كومه لایه تیت بو نه خاته روو ، وه ههر له ناو دیره كانیسه وه چاره یشی دیار نه كات ، وه یا ههستیگی نه ته وایه تی ی پاك ت بو ده رته بری . وه یا نیشتمان پهروه ریتی و كول نه دانی روله دلسوزه كانی كوردت بو وینه نه كیشی .

نیسانی نهم چیروكانه چ ماموستای قوتابخانه ی [فرمیسیگی په شیمانی] یا زیرین و باجی هه مینی [بریا نه هاتیتایه وه] و مام سلیمانی [چه ندم لی نه ستینی] و پرشنگك و كوره دلداره كه ی [چون له بیرم بچیه وه] و سمایله فنه ندی [بهرگری میلی] و هه موو كه سانی تری چیروكه كان : مروفی پاكن ، له گهل پاکی یاندا نه گهر تووشی هه له ش هاتین ، ههر دل پاك و ساكارن . وه هه موویان به جووله و ئیشكه رن له مهیدانی ئیجاییه ت دا . . ههز له چا كه كاری نه كهن ، به راده یهك نه ترسم بووبن به نموونه ی چاكان ، واتا نووسهر ههر هه ولی نه وه ی دابی مروفی میسالی بخاته سهر شانوی چیروكه وه . . كه نه مهش مهیدان به خو ته نگك كردنه بو نووسهر وه دوور كه وته وه یه له هه موو روویه کی ژیان ، دشتی و وردی .

چیروكه كان

بریا نه هاتیتایه وه - ل ۲۲

له وه ختیكا نووسهر له چیروکی [فرمیسیگی په شیمانی] و [منالی ژماره ههشت] و [چه ندم لی نه ستینی] و [كوا كوره كهه] و [قه لای دمدم] دا زور

ناشکرا سهر که وتوووه و هونه رهنندی به کی تهواوی نواندوووه ، داخه کهم له چپروکی
 [بریا نه هاتیتایه وه] دا جلهوی له دهس شل بووه تهوه و چپروکه کهی وه کوو
 کهشتی به کی بی بایه وان و بی خاوهن بهم لاو بهو لادا دیت و دهچی .. که نهماوهی
 چپروکه که ، نهرووداوه کانی ، وه نهگیرانه وه و راویژی تهوه نین « فرمیسکی قهوی
 قهوی بیننه چاوی » ژنه مه ئمووریکي بیگانهی دوور له جهرگه ی کاره ساتی چپروکه که ..
 به تاییه تی که هه موو کاره ساته که بریتی بی له وه که [سواره] ناویک حهز له
 [زیرین] تهکات و ، نایدنه نی .. تهچی ته بی به سه ربازی لیقی له حبانیه و پاره
 دینیته وه بو خواستی .. به لام چاره نووس وا ته بی ، له کاتی نان خوار دنیا له ناو
 پاوانیکا ئاگر دهوری ههله تهچی و تهسووتی .. پاوان که دارستانیکی چری
 ئیستیوایی نهییت ؟ نازانم چون سه زه لامي به کاره تهکا به خه لووز ؟ وه یا خو چون
 دهستی [ریکهوت] تهم روژه زیرن و سواره و بایزی هاوری پیکه وه کوکرده وه
 تا مهرگه ساتی دوله بر و دلدار به شیوه یه کی رومانئیکي سهیر بیته ته نجام ؟
 له راستی یا [زیرین] دیاره کچیکی ژیر و دوور بینه ، بویه ری [به دوو
 کهوتن] له گهل سواره دا ناگری ، به لام سواره وا دیاره چ ده ربهست به دواروژی
 ژیان و بهری تهم دلدار یه نی به ، مروفیکي بی پشووه وه کو بلی له یه کهم ههله وه
 دواروژی خوی ته رخا . کردوووه و ئامانجی تهوه یه که بمریت و بکوژریت له
 پیناوی تهم دلدار یه دا ؟ هه ر بویه شه نووسه ر دوچار ی مردنیکي [سهیر] ی
 کردوووه ! ته گینا تهم قسه رومانئیکي به بی جی به چی به ؟ « نهمن وا هاتبووم که هه ر
 ئیستا که ههات گرم و بروین ته گه ر بشم کوژن بهس نی یه سهرم ده خه یته سه ر رانت
 تا گیانم ده ر ده چی - ل ۲۴ » به لام داخه کهم به ئاوات نه گه یشت به لکو به
 پیچه وانه زیرن سه ری به « سه ر رانه سووتاوه کانی سواره تهکا تا گیانی ده ر ته چی - ل
 ۲۸ » . باجی هه مین که دایکی سواره یه ، له وه خته که سواره له [حبانیه]
 رانهکات و له ترسی پولیس له چیادا قاچاخ تهییت ، نازانم بو ته بی « بتریقته وه و

بداته قاقای پیکه نین و خوشی له دلدا بی - ل ۲۲ « له کاتیکدا ئەو کورە ی
 چیرۆکه کهمان بو ئەگیریتەوه ، میرد منالیکێ دوور له جەرگه ی قهوماوه که به ئەبی
 بی : « ئەم قاچاخی بهم به دل نه بوو ، به لام هه ناسه یه کی شادمانیم دا که هه رچونی
 بی به کوله مهرگیش بی خو ئەم دوو دلخوازه به ئاوات ئەگهن - ل ۲۷ « لام وای
 ئەگەر ئەم قسانه ی کورە که هین باجی هه مین بوایه سه دجار باشتر ئەبوو .

خو [بایز] ی هاوری کهس چی لی نازانی ؟ بو چی له گه ل سواره دا
 ئاواپی به چی ئەهیلی ؟ کی به . چ کهسه ؟ دژواری ئەم چی به ؟ . . .
 ئەمانه و گه ل شتی تر ، ئەتوانم بلیم ، له سه ره وه تا دواپی داوی چیرۆکه که
 خاوو ئالوزاوه و ناچیته ریزی چیرۆکه کانی تره وه .

چه ندم لی ئەستینی - ل ۳۵

ئەم چیرۆکه ئەوه یه که پاداشی دووه می گو فاری شه فهقی پی درا بوو ، له
 راستی با شایانی خه لاته که به ، تا بیلی چیرۆکیکی به تام و ماناو به کاکله ... هونه ر -
 وه ری به کی زوری تیا به خت کراوه . . وه نووسه ر له هه موو چیرۆکه کانی تریا
 زیاتر له جسوری نووسینی ره وانی کورده واری دا سه رکه وتوو تره . . هه ر
 چه ند کاک [نوری وه شتی] ئەلی بیرو رووداوی چیرۆکه که له عه ره بی و له
 محمد حمدی ناویکه وه وه رگیراوه .. هیشتا ئەگەر واش بی دیسان نرخێ کهم ناکانه وه ..
 چونکه چیرۆکه که له وه ناچی که له بنه ره تیکی بیگانه وه وه رگیرایت ، به لکو زور
 ئاشکرا به که له نوژنه وه له جەرگه ی کومه لایه تی کورده وه هاتوو ته دهر و
 دارشتر اوه .. ئەم جو ره لیک چوو نانهش له ئەده بی زور له گه لانی ترا شتیکی بلاوه ..
 وه لام وای (حمدی) ناویک که نووسه ریکی عه ره بی نه ناسراو و بی ناوه هه رگیز
 ئەم کاره ناگیری که چیرۆک نووسیکی کوردی وه ک کاک مصطفی بیته ریزی به وه و
 لی وه ربگری .

ئینجا نووسهران و خویندهوارانی کورد هەرگیز چاوهروانی ئەوه نەبوون
 له کاک وەشتی که له باتی [هونەری رەخنە و لیکولینەوه] بو ئەم بۆسە خۆی
 [پەست] بکات و بکەوێتە سەر ئەم هورۆژمە بە تەوژمانە ! . بۆ درێژە پێدانی
 ئەم بۆسە ، ئارەزوو ئەکەم ئەگەر بلوی هەلیکی ترم دەس کەوی و لی بدویم .

ماموستا بەشیر موشیر ئەلیت :

ماموستا بەشیر موشیر ، له وتاریکیا به عینوانی [زیرو زیو] که بو
 ئەم گوفارە ی نووسیوه سه بارەت به داوای تواندەوهی کورد ، له لایەن
 هەندی له کونە پەرستانەوه ، نووسیویه :

« . . . وتم سرنجیکی میژوو بدە ، بزانه کوردی دلیر چەند شورشی
 بەرپا کردوو بە ناوی کوردەوه بۆ رزگار بوونی نەتەوه و نیشتمانە کە ی ؟
 بزانه چەند کۆشتاری لی کراوه ؟ چەنگیزخان و هولاکوو تەیمووری لەنگ
 نەیان توانی کورد بیهزین . . ئەگەر باومریش ناکەیت بروانە میژووی
 (ابن خلدون) و بزانه چی ئەلیت ! » .

هەرۆه ها نووسیویه :

« میژوو دەری ئەخات که ئیمە ی کوردی دلیر نەتەوه یە کین لەو
 نەتەوانە ی خویان . به خاوەنی میژوو ، وه رابوردوو یە کی خاوین و
 پر له شانازی ئەزان . . . »

لومومبا . . .

سلیمانی : جلال

ټهستیره پهك ، بریسكه دار
نیشانی دوو چاوم ټه دا
پشكوی سووری تیا ټه بینم
هه لهاتنی خوری كوونغو
له « سوور » بوونیا رانه بینم

***

دوو چاوی كورد ،
وهك دوو چاوی ټهم گه لانه
زور به تینه
له وهی كړدی ټهم تاوانه
ټه و تاوانه ی بو به موری
بی عاری و په ننگ بو خوین خوری
گهلی كوونغو و هاوریكانی
كه ټامانجیان له نهمانی
دا گیر كړدن و ره نج دزین
سهر بهستی په و ناشتی په و ژین

دوو چاوی كورد ،
وهك دوو چاوی ټهم گه لانه
ته ماشای كړد . .
رووی كړده ټه و نیشمانه
تیا یا دلی پاله وانی
وهك ټهستیره

جوان ، جوان كشا بو ټاسمانی
كه ههر كوونغو . .
خوی به خاوه نی ټه زانی

***

كونغوی ره شی لاشه ټه نجن
نیچیری سهرخوانی دوژمن !
گهرچی خاکی كوردستانم ،
دووره لیت ، بلام ټاسمانم
شهوی جاریک ،
له گهل هه لهاتنی « كو » دا

دهنگ و باسی خوینده‌واری کورد له یه کیتی سوفیهت دا

لیننگراد

● له بلاو کراوه‌کانی ئاموژگای نه‌ته‌وه‌کانی ئاسیای ئه‌کادیمی‌ی زانستی سوفیهت (موسکو - لیننگراد) فهره‌نگی کوردی - رووسی ماموستا کوردویف بلاو کراوه‌وه ، ئه‌وه‌ی شایانی باس بی ، کوردی‌یه‌که‌ی به‌شیوه‌ی کرمانجی‌یه ، وه به‌تیپی لاتینی .

● فهره‌نگی کوردی - رووسی ، شیوه‌ی سورانی ، له به‌رنامه‌ی کاری به‌شی کوردی ئاموژگای نه‌ته‌وه‌کانی ئاسیای لیننگراده ، ده‌ست کراوه‌به‌نووسینه‌وه‌ی ، هیوا وایه به‌م زوانه ئاماده‌بی بو چاپ .

● له پروگرامی بلاو کراوه‌کانی ئه‌کادیمی‌یه بو سالی (۱۹۶۱) دوو کیتی کوردی چاپ ئه‌کرین ، که هه‌ردووکیان له لایهن (م . رودینکو) وه ئاماده‌کران ، یه‌که‌میان « مه‌م و زین » له‌گه‌ل ته‌رجمه‌ی رووسی ، دووه‌میان ده‌سنووسه کوردی‌یه‌کان له نامه‌خانه‌کانی لیننگراد .

● له مانگی شوباتی رابردوودا ئه‌نجومه‌نی به‌شی کوردی ئه‌کادیمی‌یه کو بووه‌وه بو گفتوگو له بابته‌وه به‌شانه‌ی که ئاماده‌کران له نامه‌کانی دکتورای قوتابی‌یان « زاری یوسف » ، « مه‌کسیمی خه‌مو » و « جه‌لیلی جه‌لیل » . یه‌که‌میان له بابته‌وه زمانی کوردی - شیوه‌ی سورانی ئه‌نووسی ، دووه‌میان له بابته‌وه زمانی کوردی - شیوه‌ی بادینان ئه‌نووسی ، سی‌یه‌میان له بابته‌وه میژووی بزوتنه‌وه‌ی کورد بو ئازادی له نیوه‌ی یه‌که‌می سه‌ده‌ی بیسته‌م دا ئه‌نووسی .

دیار بوو ههموریان خویان ماندوو کر دبوو ، وه سو پاس کران له لایهن ته نجومه نه وه .
هه ندی له نه دامانی به شه کانی تری ته کادیمیهش له کو بوونه وه که دا بوون .

● روژی ۲۹ ی مارتی ۱۹۶۱ بهشی کوردی کو بوونه وه بو گفتوگو له پروگرامی نامه‌ی دکتورای دوو کورده که ی عیراق یه که میان معروف خزنده دار نامه که ی « له بابهت میژووی نه ده بی کوردی له نیوه ی یه که می سه ده ی بیستم دا » یه ، دووه میان کاوس قهفتان نامه که ی « بزوتنه وه ی بارزان » ه ، ههروه ها هه ره له و کو بوونه وه یه دا ته ماشای نه و به شان کرا که « ژاکا موسه یلیان » ته واوی کردوه له بابهت « سه ر چاوه ی خوینده واری ی کوردی به زمانه کانی رووسی ، ئینگلیزی ، نه له مانی ، فره نسی » .

● بهم زوانه گفتوگوی دوایی نامه‌ی ئوردوو خانی جه لیل نه کری له بابهت « قه لای دم دم » ه وه .

● له پاش کوچی دوایی ته کادیمی ی . ا . ئوربیلی ، بگیری ئاموژگای نه ته وه کانی ئاسیا ، وه یه که م سه روکی بهشی کوردی ، ته کادیمی کونونوف له جیگای نه و دانرا ، که له وه پیش یارمه تی ده ری بوو .

● له پاش کوچی دوایی ته کادیمی ی . ا . ئوربیلی چه ند پیش نیاریک خرایه پیش چاو که ناوی بهشی کوردی ته کادیمیه ، به ناوی ئوربیلی بزری ، واته ناوی بیته « بهشی کوردی به ناوی ئوربیلی » چونکه یه که مین سه روکی نه م به شه بووه ، وه هه ول و ته ته لای زوری داوه بو پیش خستی خوینده واری ی کوردی له ئهرمه نستان و رووسییه ی سوفیه ت دا . نه مه کاریکی به جی یه ، وا چاوه روان نه کری که ته نجومه نی ته کادیمیه نه و پیش نیاره بهینته دی .

● روژی ۱۸ ی مارتی ۱۹۶۱ به یانی هه موو پاشماوه خوینده واری یه کانی ته کادیمی ئوربیلی هینرایه بهشی کوردی ، کورسی و میزو کتیب و روژنامه و هه موو

ئەو شتانەي كە لە ژووړي خوي دا بەكاري ئەهينان ، ئەمانە بو يادگار لە بەشي كوردی ئەمينهوه . ئەم كارە بوو بە هوي سرنج راكيشاني ههموو بەشەكاني تر ، ههروهها بوو بە ماوهي سەر بلندي بو ئيمه .

● لە سهرهتاي ئەم مانگه دا ، دوو قوتابیی كوردی تر لە ئەرمه نستاني سوفيه تي به وه بهرە و لينينگر ادھاتن ، ئەمانە لە بەشي كوردی ئەبن بە قوتابیی دكتورا .

ئەرمه نستاني سوفيه ت

● لەم روژانه دا كتيبي « دەستووري زماني كوردی » ی ماموستا كوردوييف ، بە شيوهي كرمانجی و تيبی رووسی بو پولي ۵ ، ۶ ، ۷ ، ۸ كهوته بازارهوه . گهلي دانەي بە ديارى نيرا بو گوڤارو روژنامه و زاناکاني كوردستان .

● كتيبي « هوشيار بوون » ، كه كومه له شيعر و چيرو كيكه له زماني ئەزربيجاني به وه « كوردي كورد » گوريويه تي به سەر كوردی بلاو كرايه وه .

● بەم زوانه كتيبي « ئەده بي كورد » بو قوتابخانه پولي ۵ ، ۶ ، له نووسيني جاسمی جهليل ، وه « پروگرامی دەرزه كاني قوتابخانه كاني كوردی ئەرمه نستان » له نووسيني ئەمینی عهبدال ، وه ديواني جهردوی ئەسه د و جاسمی جهليل و ميكايل رهشيد بلاو ئەكره ته وه .

● لیستهی ناوی ئەو كتيبه كوردی يانهي كه له يه كيتی سوفيه ت دا چاپ كراون تا ئیستا ، له لایهن « نهرسيس ئەليكسانيان » هوه ئاماده كراوه بو چاپ .

● كه شكوليكي ئەده بي به زماني ئەرمه ني و رووسی له ئەكادیميهي زانستی ئەرمه نستاني سوفيه ت بلاو كراوه ته وه ، له و كه شكوله دا وتاریكي ئەمینی عهبدال به زماني رووسی له ژیر ناوی « خوینده واری ی نه ته وه ی كورد له ئەرمه نستان دا » بلاو كراوه ته وه .

● گوفاره کانی زانستی « دهنگ و باس » ی زمانی ته کادیمی هی نهرمه نستان ، « میژوو - فیلولوگ » ، له بلاو کراوه کانی ته کادیمی هی نهرمه نستان ، « ته دبئی سوفیهت » ، زمانی کومه له ی نووسه رانی نهرمه نستان ، له هه موو ژماره ییکیاندا دریغان نه کردوو له ناساندنی خوینده واری ی کورد به هه موو لاییک ، به زمانی نهرمه نی و رووسی .

[ماموستا معروف خه زنه دار نهم دهنگ و باسه ی بو ناردووین]

پاشماوه ی : میژوو یه کی کورتی نه روز ،

وه یا له پیاوانی عیلم و نه دهب دا که خزمه تیان به نه دهب و عیلم و زمانی عهره بی کردبی به بی جیاوازی ، پیاوانی وه کوو : ابن الاثیر ، ابن خلکان ، ابن الصلاح ، ابن المستوفی ، ابن الحاجب ، ابو النداء ، - که خاوه نی میژوو قه له م بووه - ابو علی قالی ، عبدالله ی کوری مسلمی دهینه وه ری ، محمدی کوری محمدی ابن الجزری ، مهلا ابو بکری مصنف ، ملا یحیی مزووری ، مولانا خالدی نه قشبه ندی ، شیخ معروفی نوده ی ، که مؤلفاته زوره که ی نهمانه به زمانی عهره بی گه لی کتیبخانه ی له و نه قافه ته دا پر کردوو ته وه .

وه یا له ادباو شعرای زور کون نه که وتوو کهسانی وه کوو شیخ محمد عبده ، احمد شوقی ، احمد تیمور پاشا ، قاسم امین ، عائشة التیموریه ، جمیل صدقی زه هاوی ، معروف ره صافی که نهمانه به رانهر به نه دهب و شعری عهره ب نهمانه یه کی ههره گهشیان هه یه و مفهومی نه دهبی عهره بی یان به ته واوی ده وله مه ند کردوو ، دیاره باس کردنی نهمانه بو وینه و میسال بووو نه وه ک بو نه وه که ههر نهمانه هه بوون ، نه گهر باسی عیلمی نه و کوردانه بکری دیاره به نه وه نده دواپی نایه .

یانه‌ی سهر کهوتن و داوای تواندنه‌وه‌ی کورد

به بونه‌ی دروشمی داوای تواندنه‌وه‌ی نه‌ته‌وه‌ی کورده‌وه که روژنامه‌ی (الثوره) هه‌لی گرتبوو، ده‌سته‌ی به‌ریوه‌به‌ری یانه‌ی نه‌م به‌یانه‌ی خواره‌وه بلاو کرده‌وه: کورد له عیراقا به‌شیکه له نه‌ته‌وه‌ی کورد که له هه‌زاره‌ها سال پیش ئیستاوه له کوردستانی نیشتمانیا ژیاوه، وه هه‌موو ئه‌و مهرجانه‌ی پیکهاتی نه‌ته‌وه‌ی تیا‌یه که له نه‌ته‌وه‌کانی ترا هه‌یه.

گه‌لی کورد، وه‌ک گه‌لانی تری روژه‌لاتی ناوه‌راست، تی‌ته‌کوشی له پیناوی هینانه‌دی ئامانج و ئاواته نه‌ته‌وه‌بی‌یه راسته‌کانیا، وه به‌شداره له هه‌موو جوولانه‌وه‌یه‌کی ئازادی خوازانه‌ی گه‌لانی دراوسی‌یدا.

هه‌ول و ته‌قه‌لا ناپا که‌کانی که‌مالی یه‌کان که دایان بو‌ئه‌وه‌ی کورده‌کانی کوردستانی تورکیا بکه‌ن به‌تورک، هه‌مووی به‌هیچ ده‌رچوو، به‌لکو کورده‌کانی به‌هیزتر کرد له خه‌بات کردنا بو‌ده‌س خستی مافه زه‌وت کراوه‌کانیان.

هه‌ول دان بو‌ژیا‌ندنه‌وه‌ی بی‌ری چه‌په‌لی تواندنه‌وه، له‌لایه‌ن روژنامه‌ی (الثوره) وه له‌م سه‌رده‌می جو‌مه‌وو‌ریه‌ته ئازاده‌دا، له ده‌سیسه‌یه‌کی ئیمپریالیزم به‌ولاوه‌نی‌یه که ئه‌یه‌وی ریزی نیشتمانی پارچه‌پارچه بکا و جیاوازی بنیته‌وه له نیوانی روله‌کانی کورد و عه‌ره‌با بو‌ئه‌وه‌ی ئیمپریالیزم و کونه‌په‌رسی بینه‌وه سه‌ر رووی کار.

ئیمه‌دنیان که ئه‌م داوا روخینه‌رانه سه‌رناکه‌ون، وه به‌هیوان که برا عه‌ره‌به‌کانه‌مان هه‌میشه‌به‌رده‌وام بن له ده‌ربری بی‌زاری دا له‌م هه‌وله‌نیاز خراپه که ئه‌دریت بو‌گیره شیوینی و بلاو کرده‌وه‌ی دوو‌به‌ره‌کی له نیوانی هاو نیشتمانه‌کانا.

دوکتور صدیق ئه‌ترووشی

باوه‌ر پی‌کراوی گشتی یانه‌ی سهر کهوتنی کوردان

نامه‌یهك

به یادی جهژنی نه‌وروز . . .

به پینووسی : پولا

به یادی تو ئه‌ی جهژنی نه‌وروز نامه‌یهك ئه‌نووسم بو « کوردستان » ه‌کەت ، بو سروشته جوانه‌کەت ، بو گول و گولاله و وه‌نه‌وشه و نه‌سرین و شه‌وبوی قه‌راخ کانی‌یه‌کانت ، بو توانه‌وه‌ی به‌فری سهر لووتکه‌ی شاخه‌کانت ، بو شنه‌ی بای شه‌مالت ، که ئاوازی ئاشتی و سهر به‌ستی و به‌ختیاری لی ئه‌دا . ئه‌م نامه‌یه بو تویه و بو منه ، بو دایکته و بو دایکمه ، بو هه‌موو کوردیکی ئازادی خوازه ، بو هه‌موو گهلانی گیتی به . .

له‌م روژه تازه‌یه‌دا ، له‌م روژه پیروزه‌دا ، بیره‌وه‌ری به‌کی کونی روژگاری دیرینی زور کونمان دیته‌وه یاد ، بیره‌وه‌ری خه‌باتی گهل بو ژبان به‌رامبه‌ر به زوردار ، بیره‌وه‌ری کاوه‌ی ئاسنگه‌رو ئه‌و ته‌وقه ئاسینه‌ی که گه‌لی کوردی پی به‌سرا بووه‌وه ، بیره‌وه‌ری به‌ک که چه‌کوشه‌که‌ی (کاوه) مان دینیته‌وه یاد ، وه مژده‌مان ئه‌داتی که ئه‌بی ده‌ماغی هه‌موو زورداریکی وه‌کو زوحاک به‌چه‌کوشی روله ره‌نج خوراوه نه‌به‌زه‌کانی گهل پیژی .

له لاپه‌ره‌ی نه‌وروزدا داستانیکی هه‌ره گرنگی سروشت ئه‌خوینیه‌وه ، له لاپه‌ره‌کانی نه‌وروزدا گورانیکی ئه‌وتو ئه‌یینین که هه‌موو سووچیکی ژبان ئه‌گریته‌وه ، زستانیکی سه‌خت و به‌فر و بارانیکی به‌تینمان لی ئه‌یته‌گول و گولزارو به‌هه‌شت . .

به دریا بی روزگار نه تهوهی کورد یادی نه و روزی کردوه و ئەیکا ، خوا
ئەم یاد کردنه به ئاشکرا بووبی یان به نهیی ، زورداریش هه موو کاتیک ویستوویه تی
ئەو پیوه نده به هیزه ی نه تهوهی کوردی به ستووه به یادی نه و روزی پروزه وه
بیسچرینی ، به لام هه ول و تهقه لای بی سوود بووه ، گه لی کورد به نهینیش بووبی
ئەم بیره وه ری به ی له یاد نه چوووه تهوه ، چونکه ئەگه ر هاتوو نه تهوه یه ک بو ژیان
به ته نگه وه بی ، له هه یچ کاتیک خوی له بیر ناکا و سه ر نانه وینسته وه له خه باتا بو
پاراستن و سه ندنی مافه نه تهوه یی به کانی .

نه و روز پیوه ندی به لاپه ره به کی خویناوی خه باتی گه لی کورده وه هه یه
له پیناوی ژیان دا ، روله یه کی زه حمه تکیشی وه کو کاوه سه ر کرده بی هینانه ده ی
ئامانجی گه لی کوردی کردوو له و کاته دا ، وه بلند کردنی چه کوشه که ی بووه به
ده ستووریککی هه میشه بی نه تهوه ی کورد بو خه بات کردن و خو به خت کردن
دژی زوردارو پیاو خراب ، ههروه ها ئەم نه و روزه بووه به ته جرو به یه کی مه زن
بو گه لی کورد ، بو ده ست له ناو ده ستی یه کترنان ، وه بو هه موو لایه کی ئاشکرا
کردوو که گه لی کورد به هه یچ جوریک واز له عادات و نه ریه میلی به کانی ناو
کومه له که ی خوی ناهینی ، ئا نه وه ته جه ژنی نه و روز ساله های ساله ئەم کورده
بیره وه ری ئەکا و ئاههنگی بو ئەگیری له هه موو ناوچه کانی کوردستان دا ، وه
نه و روز و کورد و مافه کانی له سه ر لیوی هه یچ کورد پهروه ریککی راسته قینه
نه که وه تووه و ناکه وی .

میلله تانی جیهان هه ر یه که جه ژنی تایبه تی میلی ی خویان هه یه . کوردیش
که یه کیکه له م میلله تانه ی جیهان جه ژنی نه و روزی هه یه ، ئەم جه ژنی نه و روزه یش
هه ر وه کو گوتمان کونه وه کو میژوووه که ی . له سه ر ده می له ناو چوودا به نهینی
بیره وه ری ئەم نه و روزه ئەکرایه وه ، پاش شورش ی چوارده ی ته مووز که میلله ت

ههستی به ئازادی و توانای دهر برینی بیرو باوهری خوی کرد به شیوه یه کی فراوانتر
 ئاهه نگی نه وروز له هه موو سووچیکی کوردستان دا کرا ، ههر ئهم ئازادی یهش بوو
 وای له میری کرد که ئهم روژه بکا به روژیکی ره سمی بو داخستی دائیره کان بو
 ئه وهی میللهت لهم روژه دا به گیرانی ئاهه نگی و چونه دهر وه خه ریک بیت ، به لام
 داخی گرانمان ئهم روژه پیروزه له لایهن میری به وه هه قی خوی نه درایه وه ناوی
 نه ترا جه ژنی نه وروز ، به هک و ناوی ترا جه ژنی دارو درهخت ، له لایه نی
 ئیمه وه جه ژنی دارو درهخت به هیچ جوریک ناوی جه ژنی نه وروز ناگریته وه .
 له وهش ناخوش تر : ئه مسال له گه لی لای کوردستانا گه له خویه وه نه وروزی
 کرد بی ئه وهی کار به دهستان رازی بن . . واته وه ک جاران کوسپ هینرایه وه
 ریگای ئاهه نگی گیرانی نه ته وه که مان به بونه ی جه ژنه میلی یه که یه وه .
 ئیتر با ههر بله ریته وه ئالای نه وروز و سه ره بهستی و ژیان ، با بهر خوردار
 بیت یادی نه وروزی پیروزی کورد له سه ره لووتکه ی شاخه ره نگی نه کانی کوردستان و
 له دلی هه موو کوردیکی تیکوشه ری ریگای ئازادی و ژیان دا .

سوپاس

یانهی سه ره که وتنی کوردان و گو فاری هیوا ، پر به دل
 سوپاسی ئه و برایانه ئه که من که به بونه ی جه ژنی ره مه زان و جه ژنی
 نه وروزه وه جه ژنه پیروزیان ناردوه . هیوامان وایه هه موو کاتیکیان
 روژ و هه موو روژیکیان جه ژن بی .

؟ ؟ ؟

هیاو ، گوفاری یانهی سهرکهوتنی کوردانه له بهغدا که یه کیکه له ویانانهی میری ریگای داوون ، وه له لیستهی وهزارهتی ناو خودا ناوی نووسراوه ، بو بهلگه ههر لهم روزانه دا وهزارهتی پاره داری ۰۰؛ دیناری دابه یانه بو بهریوه بردنی کاروباری . .

هیاوای گوفاری یانه به پی ره زامه ندی میری ، وه له سنووری یاسای چاپه مه نیدا ده رچووه و دهر ته چی ، وه وه نه بی گوفاریکی نه ناسراو بیت ، له تهمووزی سالی ۱۹۵۷ ه وه ههیه ، وه له وکاته وه خزمه ته تی ته دهب و زمان و میژووی گه لی کورد ته کات . .

ئهم راستی یانه بویه ته خهینه بهرچاو چونکه ئهمه نزیکه ی سالیکه [هیاو] له کهر کووک کراوه به هوی تاوانبار کردنی هاوولاتان ، وه تا ئیستا مالی چه ند هاوولاتیان له کهر کووک پشکنیه وه وه [هیاو] یان تیاگرتووه و خاوه نه که یان خستوو ته ژووره وه . لهم روزانه شا یه کیک له قوتابخانه کانی کهر کووکیان پشکنی و [هیاو] یان تیاگرت . .

ههروه ها به نامه یه کی تایه تی به قوتابخانه کانا را گه به تراوه که [هیاو] و چه ند گوفاریکی تر یاساخه ری یان بکه ویته قوتابخانه .

ئیمه که ئهمه ته خهینه بهرچاو ، ئه پرسین بوچی ، وه چوون ، وه له بهر چی . . بلی [بانیک بی و دوو ههوا] ؟ !

پارتی دیمو کراتی کوردستان

له ئاههنگی نهو روزدا

پارتی دیمو کراتی کوردستان هه موو سالیک له یادی نهو روزا ئاههنگی
گیراوه ، چ به نهینی و چ به ئاشکرا ، ئه مسالیش - وهك سالانی تری پاش شورش -
خوی ئاماده کرد بو گیرانی ئاههنگیکی وا به جوش که شایانی یادی ئهم شورشه
پیروزه میژوویی بهمان بیت و بگونجی له گهل ههست و هیوای نه تهوهی کورد
لهم کانه دا .

له ئاههنگه که دا . .

فواد عارف و مه داوی و وصفی و ماجد و شالی . .

به راستی به دنیایی یه وه ئه توانین بلیین « سهر پهرشتی که رانی ئاههنگه که تا
راده یه کی زور توانی یان به سهر ئه وه هه موو تهنگ و چه له مه به دا زال بین که له
ری ئاههنگ گیرانا هه بوو ، وه ئاههنگیکی جوانی قه شهنگی ریک و پیک ، پیک

بینن ، ههر چه‌نده - وهك بو میوانه‌کانیان روون کرده‌وه - فه‌رمانداری سوپایی
ته‌نیا پیش دوو روژ نا‌گاداری کردن که رازی‌یه‌ ئاهه‌نگه‌که‌یان بگین .

ئه‌وه‌ بوو ئیواری ۳/۲۱ هولی [خلد] پر بوو بوو له میوان ، له ژن و
له پیاو ، له کورد و عه‌رب ، له کاربه‌ده‌ستان و هاو ولاتان ، بالیوزه‌کانی بیگانه و
سه‌روک و ئه‌ندامانی دادگای گه‌لیش هاتوون . مه‌داوی و ماجد محمد امین و فوآد
عارف و فتاح سعید شالی و گه‌لیکی‌تر له پیشه‌وه جیگای خوینانین گرتیوو .

له سه‌ره‌تای ئاهه‌نگه‌که‌دا مارشی سه‌لامی جو‌مه‌وری لی‌درا ، ئه‌نجا عه‌ریفی
ناهه‌نگك كاك حبيب محمد کریم به‌خیر هاتنیکی گه‌رم و کورتی کرد له میوانه‌کان وه
به‌رنامه‌ی ئاهه‌نگه‌که‌ پیشکه‌ش کرا . که تیکوشهر ، ماموستا جه‌لال تاله‌بانی ئه‌ندامی
کومیته‌ی ناوه‌ندی پارتی هاته‌ پیشه‌وه ، دانیشتووان هه‌موو ده‌سیان کرد به
چه‌پله‌ لی‌دان ، مام جه‌لال به‌ ناوی پارتی‌یه‌ دیموکراتی‌یه‌ شورشگیره‌ که‌یه‌وه ،
وتاریکی گرنگی‌دا ، که زور جار به‌ چه‌پله‌ پی‌یان بری ، بنچینه‌ی وتاره‌که‌ی بریتی
بوو له « پیوستی‌یه‌ که‌ته‌ی نیشتمانی و ، دروو ده‌له‌سه‌ی جیا‌بوونه‌وه‌ی نه‌ته‌وه‌ی
کورد و ، دروشمی کونه‌ په‌رستانه‌ی توانده‌وه‌ی کورد و ، داوا کردنه‌وه‌ی
خواسته‌کانی گه‌ل (ده‌ستووری هه‌میشه‌یی ، په‌ره‌ پی‌دانی دیموکراتیته‌ ، هه‌لبژاردنی
ئه‌نجومه‌نی نیشتمانی ، به‌ردانی به‌ندی‌یه‌ سیاسی‌یه‌کان) و ، ده‌وری بوگه‌نی ده‌ره‌به‌گه‌کان
له تیک‌دانی به‌ینی نه‌ته‌وه‌ی کورد و حوکومه‌ت دا . .

چه‌ند جار له وتاره‌که‌دا باسی « پیکه‌نانی به‌ره‌ی به‌ک‌گرتووی نیشتمانی »
کرا ، وه ئه‌وه‌ گه‌رمترین چه‌پله‌ی بو لی‌ئه‌درا .

مام جه‌لال له دوایی وتاره‌که‌ی دا سوپاسی میوانه‌کانی کرد که ئه‌رکی
هاتیان کیشاوه .

پاش لی‌بوونه‌وه‌ی مام جه‌لال گورانی بیژه‌کانی کورد ماموستایان طاهر
توفیق ، علی مه‌ردان ، جه‌زراوی ، گه‌ردی هه‌ریه‌که‌ چه‌پکه‌ گولیکی گورانی یان
پیشکه‌ش کرد . كاك عومەر ره‌زاش گورانی‌یه‌کی وت .

له نیوانی گورانی به کاندایا لوانی کوردستان چهند جار شای فیللی و سورانی و کرمانجی بان کرد . هونهرمه ندی بچکوله « بهختیار » یش به هونهره جوانه کانی خوی ئاههنگه کهی خوشتر کرد بوو .

منالانی کوردستان چیروکیکی شانویی بان به یهک پهزده پیشکش کرد ، چیروکه که ناوی (شوان) بوو ، وه به راستی دیمه نیکی نایابی پیشان دا ، مناله کان تاراده یه کی باش له هونهره که یانا سهر که وتوو بوون .

لاوانی کوردستان ههل ئه پهرن

ئهووی نابی له یاد بچی دهوری خوشکه (ئایشی) بوو . به راستی مایه ی شانازی به ئافره تیک بهم چهشنه بیه سهر شانو ، وه وهک بولبول بچریکیکی و (شیرین به هاره) ی ماموستای نه بهز ابراهیم احمد به گورانی بلی . هولکه که هه موو دهنگی ئه دایه وه له بهر چه پله لی دان بو خوشکه ئایشی . ئه وهش که هه موو مانسی هینایه پیکه نین ئه و لاوه بوو که به چوار دهنگی گوی گوی قسه ی ئه کرد و ئهت گوت چوار که سه .

بهم چهشنه ئاههنگه که برایه سهر ، تا به مارشی نهمری « ئهی ره قیب . . » دوابی پی هینا .

ههلبژاردنی دهستهی بهریوه بهری تازهی

یانهی سه رکهوتنی کوردان

له سه ره زامه ندیی سیاده تی فه رمانداری گشتی سوپایی ، روژی ۱۳/۱/۱۹۶۱ دیاری کرابوو بو ههلبژاردنی دهستهی بهریوه بهری نوی یانه . بهلام به هوی نه هاتی زور بهی ئەندامانه وه ههلبژاردنه که دو اخرا بو روژی ۱۰/۲/۱۹۶۱ له و روژه دا به شیوه یه کی هیمن و دیمو کراتی دهس کرا به ههلبژاردن ، وه ئەندامان دهنگیان دا به لیستهی (دیمو کراتی یهک گرتوو) که تاقه لیسته یهک بوو خوی ههلبژاردن . ئەو لیسته یهش له م ذاتانهی خواره وه پیک هاتوو ه :

۱ - ماموستا مکرم تاله بانی	۶ - دوکتور صدیق ئەترووشی
۲ - خوشکه ناهیده سهلام	۷ - دوکتور هاشم دوغره مهچی
۳ - ماموستا فایق هوشیار	۸ - کاک عبد علی محمد علی
۴ - ماموستا علاء الدین سجادی	۹ - کاک عبدالستار کاظم
۵ - دوکتور محمد محمد صالح	

ئهم دوو برایش بوون به ئەندامی جی گر (احتیاط) :

- ۱ - کاک حمید حسین فهیلی
- ۲ - کاک اسعد خیالانی

دهستهی بهریوه بهری نوی یانه له روژی ۱۷/۲/۱۹۶۱ دا کوبوه وه ، وه

نیش و کاری بهم جوړه له بهینی ئەندامه کانی دا بهش کرد :

- ۱ - دوکتور صدیق ئەترووشی : باوهر پی کراو
- ۲ - خوشکه ناهیده سهلام : جی نشینی باوهر پی کراو
- ۳ - کاک عبدالستار کاظم : سکر تیری یانه
- ۴ - کاک عبد علی محمد علی : خهزنه داری یانه

هيووا و خوینده وارانى

بوټانى - سه ربه رشتى نه کا

هيووا ، گوفارى خوته ، بو سوود به خشين به توو
به نه ته وهى كورد ها تو وه ته كورى خه با نه وه ؛ چراهه كه ، بو
روناكى كوردستانى پيروز نه سووتيت .
ههر ره خنه يه كت هه يه لى گره ، ههر پرسياريكت
هه يه لى بكه . چيت لا باشه ، به شانازى يه وه له سنوورى
توانا دا بوت نه هينته دى .

خوشك و برايانى كوردى به ريز !
به ره له وهى كه دهس بكه ين به گف تو گو له گهل نووسه ره خوشه ويسته كانمان ،
به پيوستى نه زانين كه سه رنجتان راكيشين بو نهم خالانهى خواره وه :
۱ - له سه ر روويه كى قاقهز ، به خه تيكى خوش وه ميره كه ب بومان .
بنووسن ؛ وه راسته و خو به ناوو نيشانى (يسانه) بينين .
۲ - هيووا زور مه به سيه تى (دراسات) سه باره ت به هه موو روويه كى
ژيانى كورده وارى بلاو بكا ته وه له زمانه وانى و ئابوورى و نه ده ب و ميژوو جوغرافيا و
باسى تر . . له بهر نه وه داوا له نووسه رانى به ريز نه كات كه گرنگى به و باسانه بدهن .
۳ - هيووا نووسراوى راسته و خوى له وه رگيرا ولا گرنگ تره .

- ٤ - له نووسراوی وهرگیراودا ئهوهمان پی باشته له سهر چاوه
بهره تی به کانیه وه وهر بگیری .
- ٥ - هیوا ئه یه وی هه موو جاری گوشه یه ک تهرخان بکا بو زانیاری و
ته ندرستی و چیروکی شانویی .
- ٦ - نووسهر ئه بی ناوونیشانی ته واوی خوی بنووسی ، به لام ئه گهر نه ی و بست
ناوه که ی له چاپ بدری ئه توانی ناوی خواسته مه نی بو خوی دانی .
- ٧ - تکایه ههر نووسهریک که بی به وی وینه ی بلاو بکریته وه وینه یه کی
خوی له گهل وتاره که ی بنیری .

* * *

- کاک (ج . ن) خاوه نی هه لبهستی (بو چاوی تو) : هه لبهسته که ت
مه بهستی نه ئه دایه دهست ؛ تکامان وایه هه لبهسته کانی له مه و لات روون تر بیت .
- (باوکی جوان) ی به ریز : لهم مه سه له یه دا ، هیوا خوی به خاوه ن
نه ئه زانی نه خوازه لا له گهل ئه و جوره که سانه دا . . لایشی وایه ئه وه نده ناهینی
زور خوتی پیوه خهریک بکه ی .
- کاک فره ج مه لا ئه مین - هه له بجه : ئه وانهی که له نامه که تا ناوت
هیناون ، نامه ی تایه تی بان بو بنووسی باشته . لاشمان وایه ئه و پروژه ی تو به
دهسته وه یه پیوستی به وه یه دانیشتووی شاریک بیت که چه ند نامه خانه ی گرنگی تیا بی .
- کاک جه لال مه حموود له سلیمانی یه وه ، نامه یه کی بو ناردووین ،
له نامه که یا ئه لیت « هه موو باسه به نرخه کانی ژماره [٣١] م خوینده وه به راستی
تهرکی ئیوه و ئه و ماموستا نووسه رانه یش جی شانازی و سوپاسه . . » ئیمهش له
کانگای دلمانه وه سوپاسی ههستی پیروزی کاک جه لال ئه که یین ، وه هیوامانه که ههر
له پیش که وتنا بین له پیناوی خزمه تی کورد و کوردستان دا .

ئه نچسا ماموستا چه ند تی بیینی به کی جوان ئه خاته روو ده باره ی دهست -
نووسی کوردی وه گرنگی ئه دات به ئه رکی ماموستا معروف خه زنه دارو ئه لیت :
« خه زم ئه کرد که کاک معروف خه زنه دارو هه موو قوتایی یانی کوردی تر که له
دهره وه ی کوردستان ناوی ئه و کتیبانه یان بنوسینا که له کورد ئه دوین و ژماره و
شوینه کانیان بو دیاری بگردینایه . . » ئیمهش داوا له هه موو قوتایی یانی کورد
ئه که یان به تایبه تی کومه لی خویندکارانی کورد که نووسینه وه ی ئه م دهست - نووسه
کوردی یانه بگر نه ئه ستوی خویان .

له پاشا ماموستا دیته سه رباسی « عه تیکه دوزراوه کانی شاره زور » . به راستی
ئیمهش وه ک تو دل ته نگین که « ئه م هه موو پاشماوه دیرینه ی باوو باپرمان هه یه ،
وه ئیمه خاوه نی ئه و پاشماوه به نرخانه یان که چی که لکیان لی نابین . . » ئیمهش
له گهل توو نیقا به ی ماموستایانین ، که پیویسته میری له سلیمانی جیگایه کی وا ته رخان
بکات بو پاشماوه ی دیرینی باوو باپرمان .

له باره ی گوفاری سومه ریشه وه که به ریوه به رایه تی گشتی عه تیکه و
شوینه واره کان ده ری ئه کات ، ئیمهش له و بروایه داین که پیویسته به کوردیش
دهر بچیت ، وه ههروه ها ژماره یه کی زوریشی له کوردستاندا بلاو بکه نه وه . .
کاک جه لال له دوایی نامه که یدا ئه لیت :

« به هوی گوفاری هیوای خوشه ویسته وه بانگی هه موو ئه و برایانه
ئه که م که توانای گورینی ئه و باسانه یان هه یه بسوسه ر سه ر کوردی چ له عه ره بی به وه
یان له ئینگلیزی به وه ، به تایبه تی ئه و برایانه ی که له به غدان ، وه هه موو ژماره کانی
(سومه ر) یان له بهر دهست دایه ، هیچ که مته رخه می نه که ن له م رووه وه » .

جهژنه پیروزه یهك له كومه لی خویندکارانی کورده وه

لقى یه کیتی سوفیهت

گوفاری [هیوا] ی خوشه ویست

به بونهی جهژنی نه وروزی پیروزه وه ئیمه ی قوتابی یان ، نه ندامانی
کومه له ی خویندکارانی کورد له نه وروپا لقی یه کیتی شوره وی به گه رمی
پیروزایی له گه له نه بهزه که مان نه که یین وه گه رمترین ههستی دلسوزانه ی کوردایه تی
پیشکش به نه ته وه که مان نه که یین . په یمان تازه نه که یینه وه که شان به شانی
هه مو و ره وشن بیره کورد په روهره کول نه ده ره کانمان به پشتی نه ته وه و کومه له
تیکوشه ره که مان نه وه پهری توانایی لی بخه یینه کاره وه بو ناسینی میلیله تانی نه وروپا
به رابوردوی خه باتی نه ته وه که مان و خه باتی ئیستای و روور کرد نه وه ی
لا پهره کانی مه سه له ی نیشتمانیمان و نامانجی به رزی میلیله ته که مان نه که یین به
هیوای پرشنگذاری ریازمان ، چونکه رابوردوی پر له نه شککه نجبه ی خه باتی
نه ته وایه تیمان شه م ریازه راسته ی زور به روونی بو ده رختووین و بو وه ته
به لگه یکی زانستی راست که له بهر تیشکیا نه توانین نه خشه ی رزگاری ی
پاشه روزمان بکیشین .

با ههر بژی یادې نه وروزی نهر ، شانازی لا پهره ی خه باتی نه ته وایه تیمان .
با ههر له شه کانه وه داییت ئالای هوشیار بو نه وه و راجله کینی نه ته وایه تیمان .

کومه له ی خویندکارانی کورد له نه وروپا

لقى یه کیتی شوره وی

ٻاوهر پي گراواني هيوا

له :-

- به غداد : ماموستا به شير موشير - جهيدهر خانه
سوله يمانى : رؤوف معروف - نامه خانه ي گه لاويژ
محمد عارف معروف - نامه خانه ي زيوهر
محمد رسول - نامه خانه ي ئازادى
كهركووك : عمر بيگهس - نامه خانه ي كوردستان ، شه قامى سيروان
ههولير : قادر احمد خوشناو - نامه خانه ي شورش
كويه : نامه خانه ي كوردستان
ههله جه : سيد حسين سيد امين
قه لادزه : نورالدين مهلا صابر
ره واندز : على عبدالله - نامه خانه ي ره واندز
خانه يقين : حبيب نه وروز - نامه خانه ي سيروان

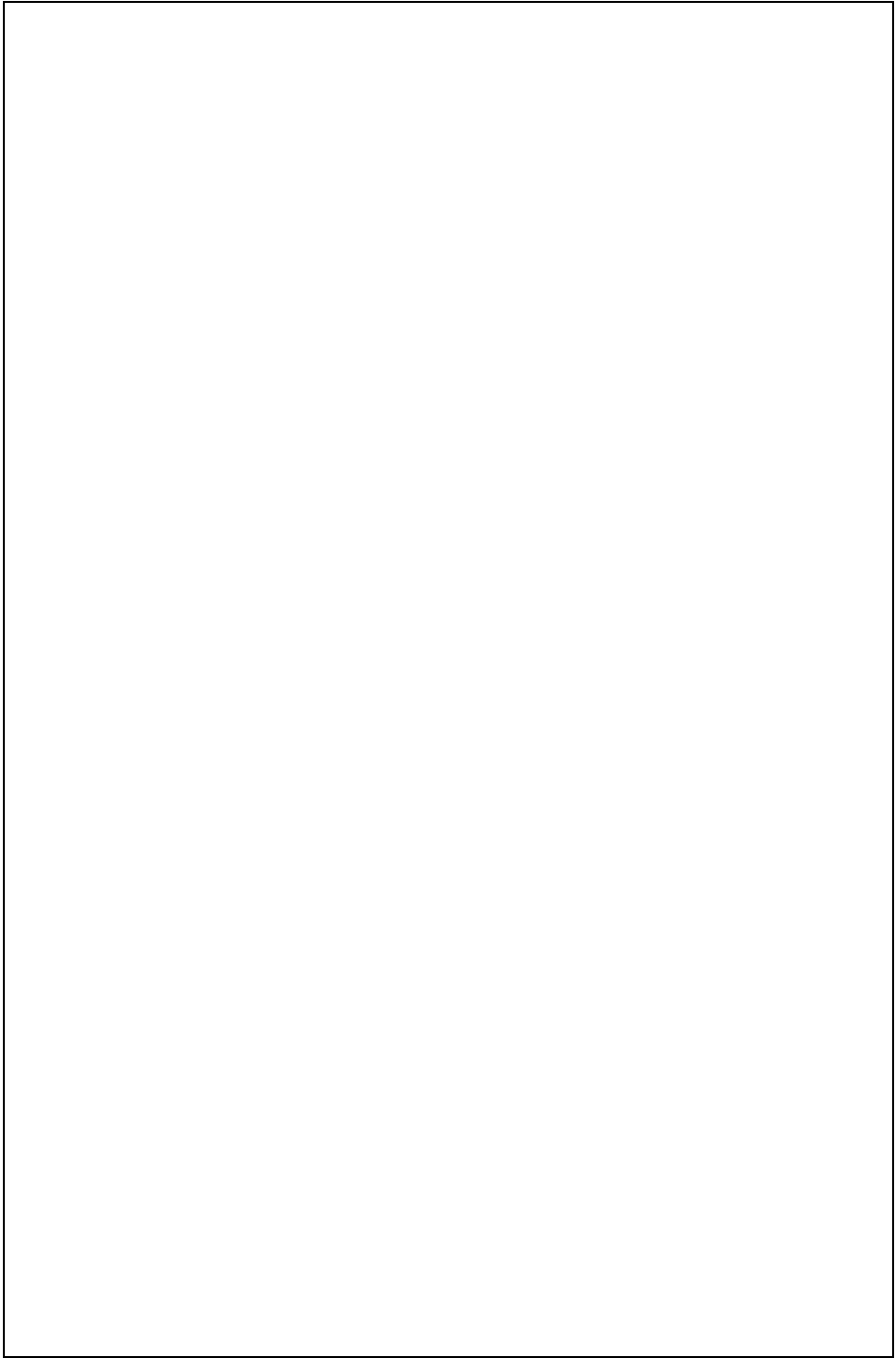
جگہ رہی تور کی

چاکترین جگہ رہی خود مالیہ

وہ لہ ریزی باشترین جگہ رہی جیہ اندایہ
ملیونہا جگہ رہ خور لہ (تور کی) بہ ول اوہ جگہ رہی تر ناکیشن

لہ چاپخانہ (النجوم) لہ بہ عدا لہ چاپ دراوہ

گۆقارى هيووا
ژماره 33 سائى 4 نئەيلونى 1961

ئابوونەى

دینار

فلس

۱

۲۵۰

بو دەرەوہی عیراق لہ سالیکا

۱

۰۰۰

لہ عیراق دا

۰

۷۵۰

بو قوتابی

بارہی ئابوونہ بيشهكى ئهئيرريت

وہ بہم ناوو نيشانہ ئهئيرريت

بغداد - ساحة السباع

المبيد عبد علي محمد علي تاجر الاخشاب

گوواریکی ئه ده بی و زانستی مانگانه یه

ژماره ۳۳ سالی ۵ ته مووزی ۱۹۶۱

یادی سه هه می

شورشی چواردهی ته مووزی پیروز

پیناوی پاشه روژیکی بهختیارا
هینانیه کوری خهباتی سهخته وه .
ئهو شورشهی که رهنگی رشت بو
عیراقیکی کامهران و پیشکته وتوو ،
وه سه ره تای نازادی بو گهل
دهرخت . . ئهو شورشه که له
ماوهی که متر له سالیکا ئه وهندهی
دهسکهوت دهسی گهل خست که
هه موو تا قم و کومه لانی کونه
په رستی و نوو که رانی ئیستیعمار
زیاتر له دوو ساله نه یان توانیوه
هه مووی بدزنه وه و زهوتی که ن . .
ئه مرو گه لی عیراق له وه زعیقا
یادی ئه و شورشه پیروزه ی خوی

چهند روژی له مه و بهر گه لی
نه بهزو قاره مانی عیراق ، ناههنگی
یادی سه هه می شورشی پیروزی
چواردهی ته مووزی گیرا ، ئه و
شورشهی که رژیمی بوگه نی
پاشایه تی و نو که رایه تی
ئیمپریالیستی تیکدا و نیشتمان
که مانی له کوتی په یمانه جهنگاوی -
په کان و شوین که وتنی راو
فه رمانی ئیمپریالیزم رزگار کرد ،
وه گیانیکی به کولی شورشگیرانه ی
له گه لدا خولقاندو دوورترین
پله کانی کومه لانی خه لکی له
سیاسه ته وه - وریا کرده وه له

ژيانیکی دیموکراسی و نازادی په کی،
 تهواوو گوزه رانیکی خوش .
 هر بژی خهباتی گهل له
 پیناوی هیئانه دی تهواوی
 نامانجه گانی شورشی پیروزی
 چواردهی ته مووزا !
 هرگیز نه نهوی نالای شورشی
 چواردهی ته مووز !
 سه رکه وتوو بی خهباتی هموو
 دلسوزان بو په خستنی ریزی
 هموو نیشتمان په روه رکان !
 پیروز بی خهباتی گهل کورد
 بو دهس خستنی مافه راستو
 به جی گانی !

نه گانه وه که هر تاویک مه ترسی
 دوژمن زیاتره له سهری له تاوی
 پیشوو . . له کاتیکا که دوژمنانی
 دیموکراسیه ت و نازادی نه یانه وی
 به تهواوی ده رتای هموو ده میکی
 راستو ویز بگرن ، وه دهنگی
 هموو نیشتمان په روه ریک و
 دیموکراسی خوازیک کپ بکن .
 له بهر نهوه ناهنگی گهل داخ
 له دلی عیراق ، نه مسال له ژیر
 دروشمی به هیز کردنی خهباتا
 بوو، بو دی گرتن له دوژمن، وه بو
 په کگرتنی هموو هیزه نیشتمان
 په روه رو دیموکراتی بکه کان بو
 سه رکرده بی کردنی گهل به ره و

وتوو یانه له باره ی نافرته وه

دلی نافرته که ووه ترین سه رچاوه ی خوشه ویستی و دلسوزی په،
 هموو کاریکی گرتنگ نافرته تیکی له دواوه په .

- سوفرات -

نه گهر روز بتوانی تاوی ده ریا وشک بکا له توانای دا نی په
 فرمیسیکی نافرته وشک بکا .

- سوفرات -

نافرته نه گهر له هموو باشی په کیشی رووت بکه پنه وه ، نه و
 شانازی په ی به سه که دایکه .

- جویبر -

موسیقای کوردی له یه کیتی سوقیهت به ره و پیشه وه چوونی موسیقای کوردی له ماوهی ۴۰ سالدا

• نهم وتاره له روزنامهی (ری یا تازه) ی کوردی وهرگراوه به
پینووسی موسیقاری به ناوبانگی نهرمه نی (س • کاسپاریان) که
شاره زایی به کی زوری هه به له موسیقاو هه قامو گورانی میلی کوردیدا ،
وا من لیره دا وهرم گبرایه سهر شیوهی سورانی • نهو موسیقاره زینکی
ناودازه له هه موو رووسیدا ، وه نیستا سه روگی نوپه رایه له موسکو •
له قوتابخانهی به رزی موسیقا له نیتالیا ده رجوه • ههر نهو ژنه شه که
تیپی موسیقاو نوپه رای به ناو بانگی نهریقانی له نهرمه نستان دروست
کردوه • به کورتی له مه بدانی موسیقای کوردی و نهرمه نی و رووسرو
روژه لاتیدا شاره زایی به کی نیچگار گرنگی هه به • نهوش • وتاره که به تی :

به غدا : وردی

له ماوهی چل سالی پاش دروست بوونی ره ژیمی سوقیه تیدا له
نهرمه نستانی سوشیالیستی ، خه باتیکی بی وچان گراوه بو به ره و
پیشه وه بردنی سامانی موسیقای کوردی • هه تا پیش کوکردنه وه و
نووسینی فولکلوری میلی و نه ده بیاتی کومه لایه نی ، ههروه ها شتی
میژوویی و گه لی شتی تر ، روشن بیرانی نهرمه ن له نهرمه نستاند ،
ههروه کو بو گه لی نهرمه نی له و باره وه تیکوشاون ، ههروه ها بو پهره پی
دانی نه وشتانه ی کوردیش هه ولیان داوه و نو نووسینه وه ی موسیقای
کوردی کورتی یان نه کردوه •

به لام نه وه ی که نه بی بو وثریت نه وه یه که کادری موسیقازانی کوردی
که من ، له بهر نه وه یه له ماوه ی نه و چل ساله دا فولکلوری موسیقای
کوردی له بابه ت موسیقازانی و ، تیپی موسیقاو ، شه روکی تیپی
موسیقاوه له ناو به شی نهرمه تیدا نووسراوه و دروست گراوه •

هه تا پیش دروست بوونی حوکومه تی نهرمینای سوقیه تی ،
موسیقازانی به ناوبانگی نهرمه نی (کومیته س) له بابه ت کوکردنه وه ی
موسیقای کلاسیکی کورده وه و نووسینه وه ی نه و شسته به نرخه وه
خه باتیکی بی هاوتای کردوه • کومیته س هیشتا ههر قوتابی بوو
خه ریکی لی کولینه وه و خزمه ت کردنی موسیقای میلی کوردی بوو •
له پاشا قوتابخانه ی موسیقای به رزی له شاری به رلین دا نه واو کرد •

ههتا نامیلکه‌ی تاقی کوردنه‌وه (امتحان) ی له بابته موسیقای کوردی‌یه‌وه پیشکەشی قوتابخانه کردو تیایا سه‌رکه‌وت .

له پاش ته‌واو کردنی‌ته‌و شته چەند سالی تر هه‌ر خەریکی ئاماده کردو نووسینه‌وه‌ی گورانی و مه‌قامی میلی‌ی کوردی بوو . له گورانی و مه‌قامانه‌ی کوی کرده‌وه و خستیه سه‌ر نوتە‌ی موسیقا‌ئه‌وانه بیوون که بریتی بوون له چوار دەنگی (نه‌خمە‌ی چوار دەنگی) له چه‌شنی (لور دە لور) و (هه‌ری وه‌ی) و گه‌لی گورانی‌ی تری کوردی . جگه له‌ویش هه‌ندی که‌سی تر وه‌کو (ئاشق جیقان یی) و (کارا مورزا) و (تیگرانیان) و گه‌لی موسیقا‌زانی تریش نوتە‌ی موسیقای کوردی‌یان کو کردووه‌ته‌وه و نووسیویانه .

موسیقای فولکلوری کوردی له بابته لیکولینه‌وه‌ی میژووی‌ی و زانیاری‌یه‌وه جیگه‌یه‌کی به‌ری‌ی داگیر کردووه ، هه‌ر له‌به‌ر ته‌وه‌ش بوو گه‌لی موسیقا‌زانی ناوداری ته‌رمەن به شیوه‌یه‌کی تایبه‌تی خەریکی کو کردنه‌وه‌ی موسیقای میلی‌ی کوردی بوون .

هه‌روه‌کو فولکلوری کوردی به هه‌وی خه‌باتی بی وچانی تیکوشه‌رانی گه‌له‌وه‌یه ، به‌ره‌م هینانی موسیقای کوردی‌یش به‌ری ته‌و ره‌نج و ته‌قه‌لایه‌یه .

ته‌و گورانی‌یانه باری ژبانی میلیله‌تی کوردی تیکوشه‌رمان ته‌خه‌نه به‌رچاو ، زور ترینیش له‌و ئاوازو گورانی‌یانه به‌زار و تراون و کوردانی ته‌خوینده‌وار دروستیان کردووه ، وه تابلوی به‌ ئرخ و جوانن .

میلله‌تی کورد هه‌روه‌کو به هه‌وی فولکلوره‌که‌یه‌وه باسی ژبانی پرتازاری خوی ته‌کات ، هه‌روه‌هاش موسیقای میلی‌ی و گورانی‌ی کوردی حاله‌تی کورده‌ زورلی کراوه‌کان و خه‌باتی چینایه‌تی‌یان ته‌خه‌نه به‌رچاو بو به‌رامبه‌ر بوون له ژبانی ئابووری‌دا . هه‌لسان و دانیشتن و خووره‌وشتی کورد پيشانمان ته‌دات که ته‌و میلیله‌ته‌ تاچ زاده‌یه‌ک هه‌زی که موسیقا کردووه .

ته‌وه‌شمان له بیر نه‌چیت که له ماوه‌ی چل سالی ته‌مه‌نی جوکوومه‌تی ته‌رمینیای سوقیه‌تی و حیزبه‌که‌ی (حیزبی کومونیست) دا ، موسیقای کوردی به‌جگاز به‌ره‌و پیشه‌وه چوووه‌و زور ترینی گورانی‌یه کوردی‌یه‌کان کو کراونه‌ته‌وه‌و نوتە‌یان بو دروست کراوه .

ته‌و گورانی و شتانه‌ی که له سالانی ۱۹۲۰ - ۱۹۳۰ دا

وهرگيرانو زورتريان له کاتي ههلهپرکيدا نهوتران ، تائيسنتاش ههروه
ووو بهروه پيشهوه نهرونو نرخیان ههرومه .

له ماوهی نهو سالانهدا باندی موسیقای کوردی دروست بوو ،
وگهلی گورانی بیژو موسیقایانی میلی کوردی دههگهوتن ، وه گهلی
لهوانه بلیمهتی و ئاکاداری و زانایی خویان له موسیقای میلی کوردی دا .
پیشان داوه . کوازو گورانیان به سه رژیانی بهختیاری خویانو ،
خهبات کردن له ناو کولخوز دا ههلهداوه ، وه دهههق نیشتمانی مهزنی
سوشیالیستی و بریهتی و ناشتیش زور گورانیان داناو ، یان نوتهی .
موسیقایان دروست کردوو .

با لیرهدا ناوی هندی له گورانی بیژانی میلی و دلداری بنوسین .
که جیکایهکی بهرزیان داکیر کردوو بو بهروه پيشهوه بردنی
موسیقای کوردی . لهوانه نهمانه : (نه ته می سلنو) ، (نه حمی چولو) ،
(نازووک) و گهلیکی تر .

تیپی موسیقای گوندی (ئالهگهز) به پیا ههلهوتن ناوی
دهر کردوو . ههلهپرکی و گورانییهکانی ناحیهی (ئاپاران) زور بو
پیشهوه چوو به هوی تیپی موسیقای نهو ناوهوه - ههروهه تیپهکانی
گوندی (حهکو) و (سـووریک) له ناحیهی (تالین) . نهو تیپه
موسیقای یانهو گهلی تیپی تری کوردی شارهزایییهکی گرنگیان
نیشان داوه له بابته گورانی و موسیقای کوردی یهوه .

ههموو سالیک رژه (استعراض) یهک پیک نههینریت بو
پیشان دانی تیپهکان و موسیقای کوردی . لهو رژهیهدا کوردهکان
ههموو جوهره موسیقا و گورانی و ههلهپرکییهکی خویان پیشان نهدهنو
زور به شانازی یهوه خهک باسیان نهکن .

له سالی ۱۹۳۰ یهوه قوتابخانهیهکی هونهری کوردی کرایهوه ،
تیپی گورانی و دهرسی موسیقا و ههلهپرکی تیا نهوترایهوه .
ههروهکوو نهو دهورهیه ، دیسان نهو دههسانهیه که لهو قوتابخانهیهدا
نهخوینران یاریدهیهکی گهورهیان دا بو بهروه پيشهوه بردنی
نهدهبیاتی موسیقای میلی کوردی .

له سالی ۱۹۳۲ دا له بلاو کراوهکانی حوکومتهتی نهرمینیای
سوقیهتید؛ نامیلکهیهکی موسیقای ههههوه که ۱۲ گورانی میلی
کوردی تیا نووسراپهوه ، لهوانه (سروودی نهنته ناسیونال) به
کوردی ، (هاوری قارهمان) و گهلیکی تری شورسگیری و

موسیقیای هندی له موسیقاره تازه کانی سوفیهت .
له و نامیلکه به که به نوتی موسیقاه چاپ گرابو زور به سوود
بوو بو پی که یاندنی خبات کاران و لاوانی کورد .

منیش له سالن ۱۹۳۹ دا بو تیپی چار ده بنگانی نامیلکه ی
گورانی میلی کوردیم چاپ کرد به ناوی (له یلو) و (که له شو) .
پیوسته که بلیین چاپ کردنی له دوو نامیلکه موسیقایی به بو
قوتابخانه ی موسیقای کوردی و به ره و پیشه وه بردنی هونه ری کوردی
خرمه تیکی گوره بوو .

هروه هاش له کاتی بلاو کردنه وه ی موسیقای نهرمه پیدا له
یه کیه تی سوفیهت که لی به عشه نیرا بو دهره وه بو له وه له بابهت
کو کردنه وه نووسینه وه ی موسیقای کوردی به وه شماره زانی به پیدا
بگن ، به و چه شنه که لی نامیلکه ی تری موسیقای کوردی بلاو کرایه وه
له نهرمه نستاندا .

دیسان موسیقای کوردی له لایه ن نه وانه وه نووسرایه وه :
(سپیریندون میلیکیان) ، (کارو زااریان) ، (نارام کوچاریان) ،
(کریستافور کوشناریان) . نه وانه موسیقای کوردی یان نووسی به وه و
بلاویان کرده وه ، هه تاوای لی هات که ۴۰۰ - ۵۰۰ پارچه گورانی و
موسیقای کورد له کتیبکی گوره دا له لایه ن دوو موسیقاری نهرمه نی
(میکائیلیان) و (زاگاریان) وه بلاو کرایه وه . نه و کتیه بووه
تویشوویه کی باش بو موسیقاره کانی نهرمینیا ی سوفیه تی بو تاگادار
بوون له موسیقاه گورانی ی کوردی .

نه بی نه وه ش بلیین که له موسیقاره به ناو بانگه کانی نهرمه نی
(نارام خاچاتوریان) له م نوتی موسیقی یانه ی خوی دا (کایانی) ،
(لامارتین) ، (مامازیان) هه لبه سستی (بوئیمی) ، (مه می و تایشی)
ی کردووه ته سیمفونیک . به و چه شنه نمونه یه کی له موسیقای
به رزی کوردی هینا به مه ی دانه وه و به و چه شنه موسیقای کوردی نرخ و
بایه خی زور گوره ی پیدا کرد .

که لی گورانی و کوتنی کوردی به هوی (تاکسومبونیمینتی -
تاله تیکی موسیقاه -) و (پیانو) وه ، له لایه ن (کارو زاگاریان) وه
تاماده کراون و زوریان له رادیو دا بلاو کراونه ته وه .
له م سالانه ی دوا یی دا له م بابه ته وه (نارام میران گولیان) هه ولیکی
باشی دا وه بو کو کردنه وه ی گورانی و وتنی گورانی ، له زور جتار له

رادبودا' ئەو شتانه ئى ئەدرىن .

ئەوش ئەبى بووتىرى كە كوردەكانى ئەرمەستانى سوفىيەتى و كوردەكانى تىزى ولاتەكانى تر ئەو موسىقاو گورانى يە كوردى يانە پەسەند ئەكەن كە لە رادبوى ئەرمەستان - بەشى كوردى يەو - ئى ئەدرى . وا ئىستا لە بابەت بەرھەمى موسىقاي مىللى كوردى يەو بەرھەمىكى باش ھاتووو تە دەست ، ھەرە و كوو لە سالى ۱۹۶۰ يىشدا يەككە لە نامىلكەكانى ئەرمىنىاي سوفىيەتى نامىلكە يەكى موسىقى بوو كە ۳۳ گورانى شايى كوردى تيا نووسراو تەو بە نو تەو . بلاو كەرەو مى ئەو نامىلكە يە يەككە لە قسوتابى يەكانى قوتابخانەى موسىقاي ئەرىقان ، ناوى (كۆمىتاس نوراجەوەر) .

ئەو شتە زورشتىكى بەنرحو دلشاد كەرەو خزمەتىكى گەرە يە كە ئەو كچە كوردە كوردو يەتى لە بابەت بلاو كوردنەو نووسىنەو مى فولكلورى موسىقاي مىللى كوردى يەو . ئەو شتە وامان پىشان ئەدات كەوا ئىمە دلنىابىن كە بەم زوووانە ناوبراؤ بىتە پىسپور لە خو بندنى موسىقاي كوردى دا . بەو چەشنە بە سسايەى خەم خورى پارتى كۆمونسىت و حكومەتى سوفىيەتى يەو روزبەرۆژ داواو ئارەزوو كانى مىلەتى كورد بىتە جى بەجى بوون .

مىللەتى كورد ئىمرو وا خەرىكى ئاوەدان كوردنەو يەو بو برا يەتى تى ئەكوشىت ، وە خەبات ئەكات بو جى بەجى بوونى رەژىمى كۆمىونسىتى و رىگاي بەختيارى و رووناكى گرتووو تە پىش . خزمەت ئەكات بو پىش خستنى وىژەو ، ژيانى خوى لەسەر رىگايەكى مىللى لە سىبەرى سوشىالىستىدا ئەچىتە پىشەو .

س . كاسپارىان

بەرپو بەرى قوتابخانەى مەنەرى (ر . س . س)

لە ئەرمەستانى سوفىيەتىدا

(۱) مەمۇ ئايشى لە بەشى ھەوتەمى فولكلورى كوردى دا بلاوى ئەكەمەو - وردى .

گورانی من

که مال شه میار

هەر چونی بیت ، چ زور ، چ کهم
به خوشی بی ، یاخو به غم
ثم زیانه به سهر نه بهین
روو نه کهینه ژینیکی تر
ریگه مان هەر به ک ریگایه
گورانیمان
گورانی برواو هیوايه
نه ترسی پولا ، نه ناگر
نه لیره ی زهر
دهنگی دلیرمان کپ ناکا
هەرچونی بی
نرکه مان زیاتر دهنگی دی
چونکه نیمه پر باوه رین
نهو ریگایه ی کیشاومانه
لهم زیانه
نه زانین سهخته ، پر ترسه
بهلام هەرگیسز
گولی سووری روو گهشی ژین
ناوه ری وهك گه لای پاییز
چونکه نیمه خاوهن برواین
پیشمه رگه ی، نه به زی هیواين

تازه ترین بهرهمی خوینده واری کتیبیک و وتاریک له ولاتی سوقیه تدا

نووسینی : معروف خزنده دار
لینینگراد : نه کادیمییهی زانستی سوقیه ت
« بهشی کوردی »

۱ - په نندوقسهی نهسته قی نه ته وه کانی روژه هلات

هم کتیبه (۷۳۶) لاپه رمی گه وره یه ، له بلاو کراوه کانی ناموزگای
نه ته وه کانی ناسیای نه کادیمییهی زانستی سوقیه ت ، له موسکو (۷۵۰۰۰)
هفتا و پینچ هزار دانه ی لی چاپ کراوه ، له سالی ۱۹۶۱ ، واته له م
روژاندها گه وتوو ته بازار .

نه ته وه کانی روژه هلات ، گه وره و بچووک ، له هر په کیکیانا هندی
په نندوقسهی نهسته قی نه ته وایه تی یان هلبژاردوو و گوریویانه ته سهر
زمانی رووسی . بو ناماده کردن و گورینی په نندوقسهی نهسته قی هر
نه ته وه یه کانی تاییه تی یه نه ته وه یه ، یا خود زانایه کی زانستی
نه ته وه یه بهم کاره هلساوه ، له هندیکیانا له یه کس زیاتر بهم
کاره هلساون .

له م کتیبه نایابه دا په نندوقسهی نهسته قی هم نه ته وانه به زمانی
رووسی نه خوینینه وه : (نه بخازی - نه ته وه یه که له گوزجستان ،
نه دیکی - نه ته وه یه که له قه فقاس ، نه زریجانی ، نه فخاری -
نه ته وه یه که له قه فقاس ، عه ره بی ، نه رهنی ، ناسووری ، به شکیری ،
به نکالی ، فیتنامی ، گاگاووزی - نه ته وه یه که له قه فقاس ، گورجی ،
دارگینی - نه ته وه یه که له قه فقاس ، هیندی کون ، کازاخی ، کالمیتی
- نه ته وه یه که له سهروی ئورال ، قهره قه لپاغی ، قهره غیزی ، چینی ،
کوریا بی ، کوردی ، لیزگی - نه ته وه یه که له قه فقاس ، فارسی ، هیندی
سه نکالی ، تاجیکی ، ته ته ری ، تاتی - نه ته وه یه که له ئیران ، تورکی ،
تورکمانی ، ئوزبگی ، چاچانی و ئینگوش - نه ته وه یه که له ئیران ، تورکی ،
سومهری و نه که دی ، ژاپونی ، وه گه لیکي تیر .)
په نندوقسه نهسته قه کانی نه ته وه ی کورد له لاپه ره (۳۳۰) یه وه

تا لاپه‌ره (٣٣٩) یه ، واته (١٠) لاپه‌ری گرتوو ، ئهم په‌ندانه له لایهن ماموستا فه‌ناتی گوردوییف ، که سه‌روکی به‌شی گوردی ناموزگای نه‌ته‌وه‌کانی ئسیای نه‌کادیمیه‌ی ژانستی سوڤیه‌تی ، وه رودینکو که کارگه‌ره له‌م به‌شه‌دا ، ناماده‌و ته‌رجه‌مه کراون بو زمانی رووسی .

له‌م لاپه‌رانهدا (٣٥١) په‌ندو وته‌ی نه‌سته‌قی گوردیان پیشکەش کردوو ، ئیمه‌ش له‌م ماوه‌یه‌دا ، چەند په‌ندیک له‌م په‌نده گوردی‌یان‌ه‌ی ناو ئهم کتیبه‌ به گوردی نه‌نووسینه‌وه ، وه‌کو چه‌یکه گولی پیروژبایی جه‌زنی نه‌وروز له‌ لینینگراده‌وه بوتانی نه‌نیرین (١) چونکە گولی راسته‌قینه ئیستا که لیره‌ نی‌یه ، هیشتا لای ئیمه‌ هەر زستانه ، بو به‌هار زورمان ماوه . که وتم گولی راسته‌قینه نی‌یه ، مه‌به‌سم نه‌وه‌یه که چول هیشتا سه‌وز نه‌بووه ، به‌لکو باخچه‌کانی ناوشار سه‌وز نه‌بوونه ، وه‌کو لای خومان ، نه‌گینا مغازه‌ی تایبه‌تی‌ی فروشتنی گولی راسته‌قینه له‌م ولاته‌دا هه‌میشه‌یی‌یه ، به‌لام وه‌کو نه‌زانن بو نه‌وروز گولی چو‌ی به‌هارو نه‌وروز گه‌ره‌که !! ئیوه بومانی بنیرن !!
 ئهمه‌ی خواره‌وه چەند په‌ندیکی گوردی‌یه که له کتیبه‌که نووسراوه‌ته‌وه :

- ١ - نه‌گه‌ز چاو نه‌بیینی ، دل نای‌گری .
- ٢ - رم رمباز ته‌ی‌هاوی
- ٣ - ته‌مه‌نی ئینسانی خاین کورته .
- ٤ - دنیا گولیکه ، بونیکه‌و بیده به‌ هاوری خوت .
- ٥ - خه‌نچه‌ر کالانی خوی نابری .
- ٦ - له‌ ده‌رگای خه‌لکی مه‌ده ، تا له‌ ده‌رگای تو نه‌دن .
- ٧ - گول نی‌یه بی درک ، دل‌داریش نی‌یه بی به‌گری مه‌رگه‌وه‌ر .
- ٨ - جوانی‌ی کچ له‌ رویشتنیایه‌تی .
- ٩ - پی‌اوی بریندار ئیشی برینی خوی نه‌زانی .
- ١٠ - مردن هه‌با ، پیر بوون نه‌با .

٢ - روون گردنه‌وه‌ی چەند پرسیاریک له‌ باب‌ه‌ت فولکلوری نه‌ته‌وه‌ی **گورده‌وه**

گوفاری میژوو - فیلولوگ ، گه‌وره‌و گرنگترین گوفاریکی

(١) ئهم وتاره پیش جه‌زنی نه‌وروز نیراوه .

زانستی به زمانه ئه‌رمه‌نی و رووسی له ئه‌رمه‌نستانه سوڤیه‌تی دا
 بلاو ئه‌کرینه‌وه، له لایه‌ن ئه‌کادیمی‌ه‌ی زانستی ئه‌رمه‌نستانه سوڤیه‌ته‌وه
 سالی چوار ژماره‌ی ل‌ده‌ر ئه‌چی له شاری به‌ریقان ، ده‌سته‌ی نووسه‌رانی
 بریتی به له سینزه ئه‌کادیمی و زاناو ماموستای گه‌وره‌ی ئه‌رمه‌نی ،
 ئه‌وانه‌ی ئه‌کادیمی به‌ریوه ئه‌به‌ن ، له‌مانه‌ (نه‌رسیسیان) . .
 (ئاراکیلیان) ، (به‌رمیان) ، (کارینیان) و (سیفاک) . .

ژماره چواری سالی (۱۹۶۰) ، واته تازه‌تریسن ژماره‌ی
 ژماره‌یه‌کی تایبه‌تی به بو بیره‌وه‌ری‌ی جه‌زنی چل‌ساله‌ی ئه‌رمه‌نستانه
 سوڤیه‌ت ، جه‌زنی سه‌ربه‌سته‌ی نه‌ته‌وه‌ی ئه‌رمه‌ن و دروست کردنی
 کوماریکی سه‌ربه‌خو له ناو به‌کیتی سوڤیه‌ته‌دا .

له‌م ژماره‌یه‌دا به‌ زمانه‌ی رووسی له لاپه‌ره (۱۹۶) هوه تا لاپه‌ره
 (۲۰۸) به‌ تیبی وردی رووسی وتاری « روون کوردنه‌وه‌ی چهند
 پرسیاریک له بابته فولکلوری نه‌ته‌وه‌ی کورد » ئه‌خوینی‌نه‌وه ، ئه‌م
 وتاره له لایه‌ن ئوردوو‌خانی جه‌لیله‌وه نووسراوه‌ته‌وه ، که قوتابی‌یه‌کی
 کوردی ئه‌رمه‌نستانه له به‌شی دکتورا له لینینگراد ، له‌م نزیکانه‌دا
 به‌رامبه‌ر مه‌جلیسی زانستی ئه‌وه‌ستی به‌خوی و « قه‌لای دمدم » به‌وه ،
 وه‌رامی پرسیاریان ئه‌داته‌وه و شتیان بو روون ئه‌کاته‌وه ، ئنجا ریگای
 ئه‌دری که بچی له به‌شی کوردی ئه‌کادیمی‌ه‌ی زانستی ئه‌رمه‌نستان
 کار بکا .

له‌م وتاره‌دا ئوردوو‌خان له میژووی نه‌ته‌وه‌ی کورد ئه‌دوی ، باسی
 ئه‌وه ئه‌کا ، که کورد له نه‌ته‌وه‌ کونه‌کانی ولاتی روژه‌ه‌لاته ، له
 فولکلوردا گه‌لیک ده‌وله‌مه‌نده ، ئه‌مه‌ش ئه‌وه ناگه‌یه‌نی که ئه‌ده‌بی
 کلاسیکی‌ی به‌ززی نی‌یه ، نه‌ته‌وه‌ی کورد پیاوی گه‌وره‌ی پی‌گه‌یاندووه
 بو روژه‌ه‌لات ، وه‌کو ، صلاح‌الدین ، شه‌دای به‌کان ، ئه‌حمه‌دی خانی
 مه‌لای جه‌زیری ، وه‌هی تر . . .

له‌ باشانا له بابته‌کانی فولکلور ئه‌دوی ، ئنجا دیته سه‌ر قه‌لای
 « دمدم » که باسی نامه‌ تایبه‌تی به‌که‌ی خوبه‌تی . بی‌گومان بلاوکردنه‌وه‌ی
 ئه‌م چه‌شنه‌ باسانه ، وه‌ ناساندنی کورد به‌ بیگانه به‌ زمانیکی وه‌کو
 زمانه‌ی رووسی ئرخیکی گه‌وره‌ی هه‌یه . . .

له قوژبنیگی به ندیخانه وه

پیشکده شه به خاوه نی (بت به وان) و
هموو تیکوشه رانی جیهان

تهی خوینی گهش
زاری برینی پر به لهش
با نینوکی دوژمنی رهش
ههل بکولی جهرگی کون کون
له کهل برینی پر به چن
کوکو گری جهرگی به کول
هانا بهری بو زامی دل
بو ئاره قی که ناو چهوان
پی ئاوه ئه دا ریگه هه ژیان
تا بیته خواری
قه تار قه تار
له گومی خویناو
هر دوو چاو
که هر ئه ناسیت و به ناو
لیک نانی پیلوو کاتی خه و
با بیته خواری
قه تار قه تار
ئه سرین به ره و سیمای پشیوو
تا بهر ئه دا ئاگر له لیو
باهه ر شالوو بینی مردن
پهت رایهل کات به ره و گهردن
با دیلی کورت بنی دهست و پییت
ته نیا درک بروی له ریت
له گهل شه وی تاریک و تار
(بتلیره وانی) و بی وچان

— ۱۲ —

له گهل چوار ديواري زیندان
ئیشك گر بهو تا بهر به یان
بازاری خویناوی دوژمن
له گهل دلی پیسو لیخن
(بخواتهوانی) چه شینی مهی
خوینی ئالی تو
هر لهی ۰۰۰۶

هتا وی له ژیندا نه که ی
له ریگهی کوشش لا بدهی
خوت کهر که له عاستی ئازار
نەت ترسینی چه په ی زوردار
کهر بهم جوړه ژین به یته سهر
ژیان نه به خشی به ره نجبه ر
نهوسا له ناو دلی نهوان
نه ژیت هتا مایی ژیان

باکو - نه سرین فه خری

میرووله و ماسی

که ئلو زور نه بی و هه له که شنی ماسی میرووله
نه خون ، به لام که ئاوه که د نه کشی میرووله ماسی به کان
نه خون .

هه سه ئیکه لاووسی

نهو نووسه ردی که نه ترسمیت له کاتی پیویستا
قسه ی خوی دهر باره ی ژیان بکا ، شانازی تره بو نهو
قه له مه ترسنو که که ی پارچه پارچه بکا .

جان پول سارته ر

ههر چه ند ژیان ناخوش و تاریک بیت ، هیوا وهک
نه ستیره ی ئاسمان گهش نرو جوانتر نه بیت

وتسلو

به ناوبانگ ترين شتي لای خومان

ج . بابان

له کاتي خویا کورته په کي هم شتانه م له ژماره ۱۲۹۴ ی روژنامه ی ژینی به ریزا بلاو کرده وه له ژیر سه رناوی (میوه و خوارده مه نیی به ناوبانگ له کوردستانا) باسه که تایه تی بوو به میوه و خوارده مه نیی به و بهس ، وه داش نه ریزر ابووه هم قالبه ی نیستای .
نه وه بوو له دوا پیدا هر له هه مان روژنامه دا ماموستای مه زن نجم الدین مه لاور براده ریکی تریش هه ندیکی تریان خسته سه ر . نه ش زانم دوو بازه کورده وه ناخوشه ، به لام تی هه لچوونه وه که ی نه مجار ه مان له بهر نه و کالا نوی یانه به که له بالای نه و شتانه هه لکیشراون وه کوو و تمان ، وه له بهر نه وه به که دوو سی نه وه نده ی تر شتمان خستووه ته سه ر که بی گومان به وه باسه که مان پرسوود تر نه بیت . جا نه بی لیم ببوورن نه گه ر له کاتي خویندنه وه دا ناو زایه ده متان ، یاخود دلتان کورکه ی هات بو هندی له خواردن و خوارده وه کان

بو بهرچایی به یانیان

له تام و بونا په نیری یاخیان . له ده رهینانی ئاسانیا کاکله گویزی هه ورامان به چه قو له ت له تی که ماستی کوزه ره قه و خه راجیان .
له دل نه دا دوشاوی خوشتاوه تی و نودی و عازه بان . وه ک کاغز سپی ، وه ک ئالتوون زه رده هه نگوینی باله ک و پشت ئاشان . چه ورو نه رمه به نیری زوزان . فرم خوشه به فه ریکه قه زوانه وه ماستاوی هه ولیرو بازیان . تواوه ته وه هه نجیری مه رگه و ژه نگار (سنجار) ئی تیر نابی به گیای کویستانه وه ژازی هه رکی . هه رده نکي به قه د خورمايه که تهره تووه که ی ولیان .

بو سک هه ل په نجایی فاوه لتي یان

له خورا کشانی برنجی بازیان . له خر تی و قه له ویدا گوشتی که له شیر ی کرماشان و شه کی گیزی کویستان . له ناوئاخنی پر له کشمیش و

بادما كفتهی ره واندزو سابوون كه ران • خوزدنیشی ههیه و بردنی نییه
 پیازی عه و دالان • زور به پیت و کولو که ماشی ئالان • مه گه نه گبه تی
 بیت بزنیش بخوا نانی شوان • له ئاو کیشسانا برنجی عه قره و
 بانئ خیلان و بادینان • نه تام و بونا رونی جافه تی • له مزی و خوشی یا
 سلقاوی که رکوک و کویی • به یه که دانه مر نه بی له کوبه بی موسلی • له
 چهوری و نه رمی یا داندوک و ساوهر و به ربه سیله ی دهشتی هه و لیرایه تی و
 دزه بی • نه خهست و خولی یا دوی قره گی • قهت له زه تی ته و او نابیت
 ترشیاتی نه خه ته له گه که بابی سلیمانی • سارد و شیرینه شه ربه تی
 نه له سنه بی و به فری مه لکه نی ، بو مه عیده ساف کردن نیسکی به رزنجه و
 عه نکاوه • نه کشی وه لاستیک ، سسی به وه که کاغز نانی گه نی
 مووسل و قهراج و شه مامک و که ندینوه •

بو ده مه ته قی شه وان

باسووقی قامیش و عازه بانو ، سنجووقی بزه نی یان • ریواسی
 که لی خان • جگه ره ی تووتنی زارگه لی و ناو دهشت و مه ران و کانی شوان •
 که ستانه ی شاری وان • خیشاوی له تکه هه رمی ژاژوک و میوزی
 شارباژیر • قه زوانی مووسل • گه زوی پینجوبین • تهره سازه که ی
 پووره مسری • شیلیم به ترشی سلیمانی • شه رابی حه دبا • ئاره قی
 قاچاخی عه نکاوه و شه قلاوا •

سه وزه و میوه هات ، خوارده مه نی گشت کات

له تیرینی یا وه که شه کر گوندوره ی پردی و نه لقوش ، وه له ده ما
 نه بی به ئاو کاله کی قه لا چوالان • له میخوشی و ده نسک گه و ره بی دا
 هه ناری نازه نین و شاره بان و هه ورامان • خو گرانه ، زوریشی نه خوی
 چاکه ، قوخی شه قلاوه و هیران • ئنجا وهره سه ر هه لووژه ی چنگیانو ،
 تری گه و ره ، گوژی دازه قیته له و ، ناسکه هه رمی وه رازو ،
 خه یاری هه ول و زه لان •

هه یئو هه ووتی خانوو دروست کردن و

رایه خی ناو مال

بو کوله که و رایه ل سپی داری شه قلاوه و سیساوه و ته گه ران ،

بو بن میچ قامیشی ئەحمەد برنەو عازەبان . بو چیمەنتو لمی قەشقوولی و
بو رایەخی ناو مال قالی و سوژادەمی دەست کردی جافان و ، بەرەمی
سیوسینان و ، مافووری کوردستانی ئیران .

جگە لەوانەش

چای دەرویش شەریف . ئاوەکەمی قوللەمی رائیە . بزنی دیلیژە .
ئاگری گلەزەردە . تانجی بەکەمی ئەحمەدی ساغا . مانگای مالوان . پردی
قلیاسان . تەزییحی ئەبلەقی بەرزنجە . سەھولی پیرەمەگروون .
ئاوی حەماموک نەوتی کەرکوک . رەشەبا قایمەکەمی سلیمانی .
خەوہکەمی لالە سەرحدی روغزایی . شیانەو تەشی هەجیج . تیروک و
پنەمی هەورمان . سی بازو کەوشەکی فەقیکان . هەوای شنوو لاجان .
قوتابخانەمی کەشتی نووح . شەکرشکین و لڤکەمی سلیمانی . دوانزە
سواری مەریوان . کلاش و چوغەمی هەورمان . دارجگەرەمی ئامیدی و ،
دارقەنگەمی بارزان . کیچی گریزەو موان . مەری باسماخ . دارە
گەرەکەمی قەرەداخ . . . . . ئابلاخ . نیرە . . . خوشناو . حەلوو
مەسکەتی ئەحەمی جاو . گوزەو دیزەمی بەردەزەرد . دوویشکی عەرەت .
قەلەمبەری تەویلە . ریوی قەمچووغە . میشوولەمی شارەزوورو دەشتی
بیتوین . داری پینجۆین . خەلووزی سوورداش . سەگی هەوشار .
کەوچکی ماستاوی هەجیج . سیاچەمانەمی هەورامی و ، هورەمی جافەتی .
سەگنی جرتاواو ، پاسی کونەماسی . ئیستری توپخانە . ورچی دەبوکە
زەرەوی کانی بەکەمی چوارتاق . لوکەمی سنجار . سەگی دورگە .
هەزارویەک دەرەکەمی توونی بابا .

هەرۆهەا . .

چیری قویبی قەرەداغ . سەدی دووکان و دەربەندیخان . قەلای
مەریوان . پیری موغان . توپی رەمەزان . گەرۆمەکەمی خورمال .
کاریزی دایکی پاشا . گونجی حەسەن بەغایی . ئاشی مەولانا . گەلی
عەلی بەگ . هاوینە هەورای سەلاحەدین . تادوایی . . .

•• به لامل دلنیام

معمولی مهلا کریم

نه ترسم بمرم ، نه گم به هیوای پیروزی ژینم :
کوردستانیکی یه گرتووی نازاد به چاو بیسم
گه وری ولات بن پاله و جووتیارو روشن بیرانی
ئیشیان ته رخان بی بو ئاسایش و بو کامه رانی
دهشتی کوردستان به هه ره وهزی هه مووی کیلرایی
تووی بی ئیشی له بهینی چینی ره نجبه ر برایی
کوینتانه کانی ولات هه و زگهی رازوه و جوان بی
جی حه سانه وهی ساوا ره نجکیش و قوتایی یان بی
زهوی به پیت و ، باخ پر له میوه و ، باخچه گولزار بی
پلهی ژیانی لادی یش به چه شنی ژیانی شاز بی
به دووی کارخانه بهری عاسمانی ولات گیرایی
نیشتمان هه مووی به داوی خه تی ئاسن ته نرایی
سه رچاوه کانی سامانی ولات بینرینه به ره هم
بو قازانجی گه ان ، نه وهک وهک ئیستا سه رچاوهی سته م
نه خوینده و نرې نه مایی له ناو دانیشتووانا
ده یان زانستگا دروست کرایی له کوردستانا
له هه موولایه شه قامی پان و راست راکیشرابی
په یکه ری زاناو خه بات که رانی تیا دامه زرابی
که ل گشت ته ندروست ، خه سته خانه زور ، ساوا خرپن بی
مروفت له عاستی بیر و لی که وتن دلی هیمن بی
کلوپی جاده و ناومالی شه وان وهک نه ستیره ی شه و
بدره وشیته وه و خاکی نیشتمان پرکا له پرته و

به هونهری بهرز ، به نووسپینی راست ، به ئاوازی خوش
هاو نیشتمانان زاخاو دهنهوه گوچیچهو چاوه هوش
ساوا له کوشی بهروهرشگادا بهروهرده بگری
به گیانی ناشتی و برایی گهلان دهرزی دایدی
کوثره گهی ناشتی ، چلی دار زهینوون به دهنووک بگری
بی ترس ناو جهرگهی ناسمانی شینی کوردستان بگری

* * *

بهلام ، قهه ناگا منیش نهی بینم ، مادهم دلنیام
روزی له روزان هیوای خهباتم نه گاته نه نجم :
کوردستانیکی جوانتر لقمهی من داته سهه زوری گهر
خه لکی تیا نه زین ، به کامه رانی و ناشتی پایه دار

شانوی کوردستان

چوار ئوپهریت و چپروکی سهه شانوی هونراوه به ، نووسینی
عبدالرزاق محمده ، به شیکه له ئالو والو رهنگین ترین پارچهی
جل و بهرگی نه دهپ که نه ده به که مان ئهی گاته بهری . .
که وتووته بازار : . تا تهو و نه بووه دانه به کی ئی بکره .

کویه و شاعیرانی

له نووسپینی کریم شارهزا . . که وتووته بازاره وه . .
به لگه به کی میزووی به ده باره ی جوولانه وه ی شیمیری له کویه .

بازگی . ناشتی

دایکی روژ
- ناهیده سهلام -

٠٠ ئەی دایکی دلسوز ٠٠ ئەی ژنه کوردی ئازاد ٠٠

ناشتی ئاواتی من و توو هه موو دایکیکه ، ناشتی هیوای گهلانه و ،
کوردیش یه کیکه له و گهلانه ٠ منیش دایکیکی کوردم ، ناشتیم ئەوی ،
دوشمنی شهرو ویران کردنم ٠ به دل دوستی بووژاندنه و ئاوا
گردنه وەم ٠٠ مەرگم ناوی بو ئەو کورپه یه م که به شه و نوخونی و
کویره وەی گه ورم کردوو ، تا هاته ریز تومای چاوم نه ما ، گیانم
بوو به ئاو ، هیزم لی برا ، تافی گه نجیم له پیناوی به خیو کردنیا برده
سهر ، رهنجی شان و ئیشی روژانم بو پی گه یاندن و تی گه یاندنی بو ،
پی گه یی هاته ریز بو ئەوی به میشکی فروانی خزمه تی نه ته وەو
گه له که ی بکا ٠٠ نامه وی ئەو میشکه ی به بومبای شهر فروشان بیژی ٠٠
نه ، نه ، نامه وی ٠٠ هەرگیز نامه وی ٠

به دل من ئەلیم که شهرم ناوی
به لا له وەدا شوین شهر ئە که وی

به لی ٠٠ من وهك دایکیك روله که م به خیو ئە که م بو ئەوی بازووی
لی هه ل کاو بیته مه یدان بو ژیانیکی ئازاد و ره وشتیکی باش ، نهك له
کوری شهرا ئیسک و بازووی وردو خاش کری و کهس ئیسقانیشتی .
نه بینی

چا راسته ئەلیم من شهرم ناوی
بی فەر ئەو که سه ی شوینی ئە که وی

ئای من جگەر گوشه که م و ا په روه رده کردوو که به نووکی خامه ی
خزمه تی گه له که ی و گهلانی که ی ناشتی خواز بکات ، نهك له شهرا به
گولله توپ دهسته کانی په ریت و هه لوه ری ، بیته بار بو ژیانکی خوی و
نه ته وە که یشی ٠٠ بویه پر به دل هاوار ئە که م :

من شهرم ناوی ۰۰ من شهرم ناوی
تف لهو کهسهی شوین شهر نه کهوی

به کردهوه ، به گوفتار ، به دل ، به گیان ، به زوبان ، به کردهوه
به نووسین ، به خهبات دوژمنایه تی له گهل شهر و شهر هل گرسینه رانا
نه کهم ۰۰ نهک من به تنها ۰۰ هموو دایکیک ، گشت باوکیک ، سهراپا
لاوان ، هموو نهو مروفانهی که تامی ئاسایش بزانی تف له شهر و
جامبازه کانی شهر نه کهن ۰۰

منیش وهک دایکیک دوژمنی شهر و فروشانم ۰۰ گیانه ناشتی
ئاواتی من و توو ئهوان و ئیمه و هموو گهلانی سهرزوهی به ۰۰

بویه هر نه لیم من ئاشتیم نهوی
نه فرهت لهو کهسهی شوین شهر نه کهوی

دایکی کوردیش وه کوو هموو دایکانی گهلانی تر دوژمنی دهسه و
یه خهی شهره ، دوستی ناشتی به ۰۰ رولهی دایکه کورد سهربازی
ناشتی خوزی به ۰۰ ریکهی سهرکه تن و ئامانجی له ناو بردنی شهر و
بارزگانانی مهرگه ۰۰ ههولی بو دنیا یه کی پر له خوشی و کامه رانی به ،
نایهوی له دنیای ویراندا بژی ، ژینی ناو زیندان و چهوسانهوه ۰۰ ژینی
پر سامو ترسناک ۰۰ بویه دهنگی دایکانی کوردستانیش له گهل دایکانی
جیهان به یهک دهنگ هاوار ئه کات ئه لیت :

ناشتیمان نهوی ۰۰ ئاشتیمان نهوی
هیزی ناشتی خواز ئه بی سهر کهوی

جولهو ههست

یه کهم به رهه می کاکه مه م بوتانی به .
سی چیروکی کسومه لایه تی و نیشتهانی به به بهرگیکی رهنگاو
رهنگو چند وینه یه کی نایاب و جوانهوه ۰۰ بهم زوانه نه کهویته
بازارهوه .

گهلی کوبا

جلال ده باغ

له روژیکا ۰۰
که پاتیستا ۰۰۰
خوینی گهلی ،
کوبای ئه رشت
دهستی پیسی ئیمپریالست
گیر بوو له سهر ،
دلی کوبا
له و روژه دا :
به ندیخانه کانی ولات
جمه ی ئه حات
زیندانه کان
پرکرا بوون
له دلسوزان
که گیرا بوون |
له سهر شوسته ی
شه قامه کان
راکشابوون هزاره کان
بی شیو ۰۰۰ بی نان

❖

❖

❖

دهنگی به سته ی
سازو سه مای
دولار په رست
تانیوه ی شه و
بانگی (چریه و)
ئه هاته گوی
له و کوشکانه
که بناغه ی
له سهر لاشه ی
ههزارانه ۰۰۰
خیرو بیری
هموو کوبا

يو ٺه مريڪا
به ري ٺه ڪرا ۰۰
فهرمان به ران
پهشي زور يان
پيڪ هاتپوون
له نوڪه ران ۰۰
به بي پرسي گهلي پرسي !!

* * *

له و روزهدا
له و سه رده مه
تاريڪه دا ۰۰
گهلي ڪوبا
تي ٺه ڪوشا
به بي وچان
تا شورشي
(ٺازادي) يان
به رپا ڪرا
ٺه لقه له گوي ڪاني
ٺه لقه له گوي ڪاني پياوي
ٺه مريڪا
هه ل و اسران
مبللهت سه رڪهوت
روڙي ٺازادي
خوازي يان
له سه ر خاڪي
خويناي يان
تيشڪي ده رڪهوت ۰۰
ڪوباي تازه
هه نگاو ٺه ني
هه نگاوي جي گيرو به جي
به رامبه ر به ٽيمپريالست
ڪه لينيڪي زور گه وري گرت

- ۲۲ -

دهك هالت ويران شهردا گير سينه ر

كويه - عبدالخالق علاءالدين

گهر ورد ببينه ووه سه رنچ بدهينه ته رزي ژي ساني بنيادهم ده بينين
ته مرو له هه موو سووچو كه لينيكه ووه هه نكاوي به رزي به ره و پيشه ووه
ناوه ، هوي خوش گوزه راني و كامراني ، كه ل و پهل ، جل و به رگك ،
خانوي جوان جوان و كه رسته ي به ختيازي ، پايه ي زانيني پيشه سازي و
پزيشكي كه يشته ووه ته پله يه كي به رزي به رزي و پيشكه وتن ، ته نا ته
ژي سنا و اخريكن كه به هيزي عيلم و زانين بچنه ناو ته ستيره كاييشي .
ته ووهش نابي له بيري بكري كه هه ر شتيكي له ووي باسما ن كرد كه
ژيمه ده بينين هه مووي به تيكر ابي تا گه يشته ووه ته ته م زاده يه و ته م شيوه و
ديمه نه ي وهر گر تووه ، سه ره ته نجامي هه ول و ته قه لا و ره نجی بي پسانه ووي
مه ردومه كه له به ره به ياني ميژ ووه ووه تا ته مرو داويه تي . نهك كتوپر
يا ره نجی نه ته ووه يه كي تا بيه تي بووبي ، له به ره ته ووه ميراتي هه موو
ژينسانيكی سه ر ته م زه مينه يه ، وه بو. هه موو كه سيك هاتووه و هه قی
ته ووي هه يه كه پي شاد ببي . جا ته مه له لايهك ، له لايه كي تر يشته ووه
گهر سه يري به سه ره هات و گوراني بنيادهم بكه ين ده بينين هيچ گورانيكي
ته ووتو به سه ر دل و ده رووني ثاده مي زادا نه هاتووه ، له پيناوي سوودو
قازانجي وه پر كردني ورگنو گيرفاني براي خوي كه ژينسانه
ده ي كوژي ، وه له ثاره زوو نيازي كوشتن و ويران كردني ثاوه داني هه ر
له درنده كاني ناو دارستان ده كا وه بگره له وانيشي تي به ر كردوه .
سه ير كه له دوو جه نكه مه زنه كه ي رابوردووا (۸۰) مليون كه س
گرفتاري ده ردي كوژران و برينداری و شيواني له ش بوو ، له و
پاره ي كه جه نكي گه ووه ي به كه م هه لي لووشي ده تواندرا بو هه ر
سه ربازيك كه ژماره يان ته وسا (۴۷) مليون بوو خانويه كي خنجيلانه ي
پر باغجه و گولي پي دروست بكري . جه نكي گيتي دووه م له ويشي
تي به ر كرد . به و پسا ره ي كه له هه ردوو جه نكه كه دا خه رج گرا
ده تواندرا خانويه كي پينچ هوده يي بو هه ر خيزانيك كه له سه ر ته م
زه مينه دا به ، دروست بكريت .

ته مرو له پيناوي پر چه كي دا نزيكه ي (۱۰۰) مليار دولار هه موو
سالي خه رج ته كري و ده روا ، له هه موو جيهاندا نزيكه ي (۲۰) مليون
سه رباز له ژير چه كدا به جگه له ووي كه به رامبه ر سه ربازيك چوار كه سي
تر دانراوه بو هه لسووراني كاروباري پيشه سازي ، كشت و كال و

گواستنه وه ، جا به تیکرایي ژماره یی ئه وه که سانه یی له سوپادان و بو
ئاماده کردنی کاروباری سوپایی ئیش ده کهن ده گاته (۱۰۰) ملیون
که س .

گهر بیتوو یه که یه که سه یری دهوله ته به دهسه لاته کانی گیتی بکه ین
به ئاسانی بومان ده رده که وی که کام دهوله ت خه ریکی شه ر
داگیره ساندنه ؟ هه ر چه نده یه که ته ی سوقیه ت ژماره ی دانیشه تووانی
له ئه مریکا پتیه به لام له گهل ئه وه شه دا ئه وه پارهی که بو نیازی سوپایی
ته رخانه ی کردوو ناکاته نیوه ی ئه مریکا ، ۰۰ خو ئه گهر بیتوو ئه مریکا
ئه وه پارهی که ئیستا بو سوپاو په له ی پر چه ک کردن دیناوه ته نیسا
پینچ یه کی بگیرینه وه ده توانی هه موو سالیک (۵۰۰) هه زار خانووی
پی دروست بکا وه به لای که مه وه (۹۰۰) هه زار که سی پی بخاته ئیش .
خو ئه وه پارهی که دهوله ته کان له م ده ساله ی دوایه د! له پیناوی پر چه کی دا
خه رجیان کردوو ده تواندرا که (۱۵۰) ملیون خانووی پر له هه موو
که رسته و پیوستیکی ناومالی پی دروست بکری ۰۰ ئه وه ش له وه لاه
بوهستی ، ئه گهر ئه وه دهوله تانه ی که ئه مرو خه ریکی خو هه لکو تانی
پر چه ک کردن ته نیا ده یه کی پاره که گل بده نه وه له به نقی دانین
ده توانن به ماوه به کی که م به ئاسانی هه ژاری و که ساسی له ناو هه موو
خیزانیکی سه رزه میندا نه هیلن .

له گهل ئه وه هه موو راستی یانه ی که له به رچه اون : پیشکه وتن و
خوش و به ختیار ی ئاده میزاد له ناشتی دوستایه تی و هیمنی دایه ،
رووتی و برسی یه تی ، سووتان و کوژرن ، ده ربه ده ری و ویران بوون و
له ناوچوونی ئینسان له شه ردایه ، له گهل ئه وه شا ده بینین سه رمایه داره
زله کانی تریستات زور به نیازو ئاوانی کردنه وه ی ئاگری بی ئامانی
جهنگی سی یه من . جا ده ک هه ر مالی تو ویران بی هه ی شه ر داگیر سینهر .
سرنج :

کاک عبدالخالق به شیوه یه کی ورد نه دوا که وتی (۰۰ ده بینین
هیچ گورانیکی ئه وتو به سه ر دل و ده روونی چیهانی رهنج خورا نه هاتوو ه
چونکه له راستیدا گوران به سه ر دل و ده روونی چینانی رهنج خورا
نه هاتوو ه وه ئه وان له پیناوی سوودی ته سکی چینایه تی ی خویاندا هه موو
کاره ساتیکی ناپه سه ندیان په سه ند کردوو ه ۰۰ به لام زور به ی ئاده میزاد
چینانی رهنج خورا و ئه گهر به ربه ره کانی ی کاریگه ریشیان نه کردبی
هه ر له ریزی به رامبه را بوون ، وه به دوا ی قه لاجو کردنی مرو فایه تی دا
نه گه راون . (هیوا)
- ۲۴ -

بهرواری کوردی له چی یهوه هاتوووه ؟

به پینووسی : ماموستا بشیر مشیر

گهلی کهس ته پرسن که بهرواری کوردی له چی یهوه هاتوووه ، وه چون تهوتری ته مسال سالی ۲۶۶۱ی کوردی به ؟ ههندی له میژووژانه کان ته مه یان لا ههله یه ، جا من بو ته وهی ته و شک و گومانه له میشکی خوینده وارانان نه هیلیم بنچینه ی ته و شته تان بو روون ته که مه وه :

ماده کان ، واته ره گهزی (ماد) ، کوردنو کورده کان له وانن میژوو ته مه ی پیشان داوه . دهوله تی 'مادیش له ۷۰۰ - ۵۵۰ سال پیش میلاده وه دهوله تیان دروست کردوه که پی ی ته لین دهوله تی ماد ، هه رچه ند هه ندی میژوونوسی فارس به درو پیکهینان و دروست بوونی ته و دهوله ته مه زنه ته خه نه وه سه ره گهزی فارس .

دهوله تی ماد له کاتی خوی دا سنووری تا هیسرو هیندوستان دریز بووه ته وه ، وه ته نگي به ولاتی ناشووری به کان هه لچنیوه .
حوکوومه تی ماد سه دو په نجا سال به رده ونم بووه ، سه ره تاي دامه زرانی حوکومه تی ماد که سه ره تاي میژووی کورده به م وینه لبک ته دریته وه :
 $۲۶۶۱ = ۱۹۶۱ + ۷۰۰$

که وابوو ته مسال که ته ریخی میلادی (۱۹۶۱) ه ، ته ریخی کوردی وه کو له سه ره وه باسمان کرد ته کاته ۲۶۶۱ . من بو به ته م شته م روون کرده وه که ئیتپ خه لکی کوردستان گومانیان نه بی له وه دا که دانانی ۲۶۶۱ به ته ریخی کوردی شتیکی هه له نی یه . به لکه له روداویکی راسته وه وه رگیراوه . له وتاری دووه م دا بنچینه ی مانگه کانی کوردتان بو روون ته که مه وه له چی یه وه هاتوووه بوچی وایان ناو ناوه .

يادی پیره میردی بویژ

ئەم بەھارە
لە سەر گردی مامە یارە ،
بۆ یانزە جار ،
نوی گولالەھێ سووری بەھار
خوینی رژایە سەر گیای سەوز ،
خۆین پەنگی خواردەووە ، وەك حەوز ****

بۆ یانزە جار ،
سەوزە گیاکەھێ گردی یارە
مووی سپی کرد وەك چوری شیر ،
تووکی کەللەھێ بۆ یانزە جار
با رشتی یە بەر پێی ریوار !
پووشی دە سال ئینستە خۆلە
لەو رۆژەووە جێی پیرەمێرد
(قۆچی تینوو بۆ دەمی کێرد) (۱)
لە باخچەھێ ھەلبەستا چۆلە ***

باغچەھێ ھەلبەستا ،
ھەزارو یەك جۆر گول ئەگرێ ،
تیا یا ھە یە : زوو رەس ، بۆن مەوست ،

(۱) ئیشارەتە بو ئەم شیعەرە ی پیرەمێرد لە قەسیدە ی (ھاتن شەھیدەکان) ۱ :

من وام ئەوی کە حەشر ئەکریم خوین بە بەزگەووە .

بەو عەشقی میلی بەووە ، بە کزە ی سوزی جەرگەووە

بهلام ، ئاخ ، زوو ههل ئهوهري !

له ناو ههزارو يهك گولا ،

من هيرۆم زۆر (چۆ) به دلا :

كه پاش ئهوهي بههار پير بوو ،

به دركو پووش ههرد داگير بوو ..

گولي هيرۆ ،

گورج له سهر بنجي سهر بهخۆ ،

سپي و سوور ههل ئهكا بهياخ ،

دركو دال ئهگيري به باخ !

پاش بههاري ،

كاتيك : رۆژي لاي نيوهرو

دهرزي داخي لي ئهباري ،

ريوار تك تك ئهتويتهوه ...

لهو كاتهدا .. گولي هيرۆ

له ناكاو ئهشه كيتهوه ،

سرنجيك ئهگرته ري و بان :

فينك وهك ئاو ، وهك باي كوستان !

هيرۆم بۆيه لا پهسهنده :

له سهر ره گيكي قوول بهنده

به سهر دركي ژينا زاله ،

تا ئهمرى ، سهر لقمه ئاله ! ...

- گوران -

له یادی شههیده کانی ۱۹ ای حوزه یرانا

له ۱۹ ای حوزه یرانا یادیکی تری خویناوی به سهر نه تهوهی کوردی تیکوشه را تیپه ری ، یادی له سیداره دانی چوار نه فسه ره قاره مانه که خوشناو و خیر الله و عزت و قودسی که بی ترس له شه ره تاوانکارانه که کونه به رستانی دهوری گوربه گوری پاشایه تی دا چوونه پال برا بارزانی به کانیان ، وه له و ریگا به روزو پیروزو به شه ره فه دا گیانی خوینان سپارد .

نه و روله دلسوزانه ی گه لی کورد له سه خت ترین روزه کانی نه ته وه که بانا ژبانی کویله یی و سهرشوری بان نه ویست ، وه هاتنه ریزی تیکوشه رانی گه له که بان ، وه به و کرده وه مهردانه یی ژبانی نه به دی بان له سهر لایه ره ی میزوو ، وه له دلی میله تی کوردا بو مایه وه .

نه و تیکوشه رانه ، پاش دواپی هاتنی شورشه که ی به رزان ، چوونه نه و دیو ، وه له ریزی سوپای نازاد که ری کوماری دیموکراتی کوردستانا ئیشیان کرد ، تا نه و جومه و ورپه ته له ناو برا ، نه نجنا گه رانه وه عیراق ، وه بوون به قوربانی نازادی نه ته وه و نیشتمان که بان ، بویه یادی نه و چوار نه فسه ره تیکوشه ره هه همیشه له دلی گه لی کوردا یه و به شانازی به وه یادبان نه کاته وه .

ههر بژی یادی شههیده کانی ۱۹ ای حوزه یران !
بژی خه باتی گه لی کورد بو نازادی و زنگاری و دواروژیکی باشتر !

زمانه وانی

دیسانہوہ لہ گہل کاک طاہر صادق

پاکیزہ رفیق حلمی

نہم جارہیش کاک طاہر صادق ہانی دام بو وہ لام دانہوی ، بہ لام زور دریزہی نادمی و بہ کورتی ٹہلم :

۱ - کاک صادق وا تکایہ نہ بلی (روژ ژمیر) وہ نہ بلی (روژمیر) ۰۰ مہلی (روژ ژمیر) چونکہ ہاتنی دوو (ژ) بہ دواہی بہ کدا لہ واژہیہ کی تی ہلکیشدا توزیک زمان ٹہ بہستی ، جوان نیہو پھسند نہ کراوہ لہ کوردیدا ۰ مہشلی (روژمیر) چونکہ لابرڈنی (ژ) ی (روژ) ہ کہ یا (ژمیر) ہ کہ واژہ کہ ٹہ گوری و ٹہ بی بہ واژہیہ کی نازہ ، وہ ہر لہنگو گرانیشہ لہ سہر زمان ۰

کورد ٹہلی (روژنامہ) ۰ ہر لہ کونہوہ عہربہ لہ دەمی کوردی . وہرگرتوہوہ کردوویہ تی بہ (روژنامہ) بہ (ز) ۰ با ٹیمہ لی یان وہرگرینہوہوہ بلیین (روژنامہ) سووک و ٹاسان و پھسند کراو ۰

۲ - واژہی (ٹاو - وینہ) وہک (روژ ژمیر) نی بہ ، چونکہ لہ (روژ ژمیر) دا سہ دەنگی سہر بہ خوی یہک دەنگ دوا بہ دواہی یہک دین وہ زور گران لہ زار دینہ دہرہوہ ، لہ بہر ٹہوہ یان (روژ ژمیر) ٹہ نووسری و لہ گرفتاردا ٹہ بی پشووی بو بدہی ، لہ دواہی (روژ) ٹہنجا (ژمیر) بدرکینی ۰۰ یا ٹہ گہر (ژ) یہکت لابرڈ ٹہ بی بہ ہوی تیکداننی واژہ تی ہلکیشہ کہو مانای ٹہ گوری کہ ٹہلی (روژمیر) ، وہ چہند وہختیکی ٹہوی تا بہ سہر خہلکا ٹہسہ پیو پھسند ٹہ کری ، وہ من لہو باوہرہ دام کہ خوی ناگری ۰

ہر وہک وتم واژہی (ٹاو - وینہ) کہ تی ہلکیشہ لہ دوو واژہ (ٹاو) و (وینہ) ، جیاہ لہ (روژ - ژمیر) چونکہ (ٹاو) بہ پیتیکی نیو بزوینہر دواہی دی کہ (و) ہو بزوینہریکی ساغی دریزہی لہ پیشہوہیہ کہ (ٹا) یہ (وینہ) ش بہ پیتیکی (نیو بزوینہر) دەس پی ٹہ کا کہ دیسان (و) ہو لہ دواہی (و) ہ کہش پیتیکی بزوینہری دریزہ کہ (ی) ہ ۰ ٹہنجا لیرہدا کہ دوو نیو بزوینہر دوا بہ دواہی یہک دا دین واژہ بہ خاوی و

ئاسانى له زار دېته دەرو هیچ نې به رى له دەنگت بېهستى ، وه نه کهر
یه کیک له و نیو بزوپنه رانه کرا به ژیر لیوه وه کاریکی ته وتو ناکا له
وینه و مه بهست له واژه که ، له بهر ته وه زمان خوی بی ته وهی تو ههستى
پی بکه ی یه کیک له دوو (و) ه که ی له وی تىر هه لکیشاوه و
شاردوو یه ته وه و بووه به (ئاوینه) و په سه ند کراوه و نالین (ئاو - وینه) .

۳ - قژن : له دوو واژه په یدا نه بووه وه که ئه لى (قژ - ژن) بووبى و
یه که خرابى و بووبى به (قژن) به هوى فرى دانى یه کیک له دوو (ژ)
یه که وه . واتهى (قژن) ههر (قژ) و (ن) ه که چارچار پاشگریکه له
کوردیدا بو موباله غه به کاردى ، واته بو پیشان دانى زورى ئه و شته
وه که (چلمن ، ئه سپیون ، کولکن ، قژن ، چلکن) وه بو پیشان دانى
به رده و امى یه ، وه صیفه ته .

۴ - واژه کانى تر . (نیوه روژ) . قووت دانى پیتیکی دواىی واژه
شتیکی ئاشکرایه له کوردیدا ، به لام (جوان میرد) واته تى هه لکیشانى
دهنگى (ن) و (م) له هه موو زمانیکدا رووى دواوه . چونکه ئه م دوو دهنگه
زور نزیکن له یه که وه ، وه که له قورئانا و تراوه (کلوا ماما رزقناکم) که
(ماما) له دوو واژه پیکه اتوووه (من) و (ما) له بهر نزیکی دهنگى (نا) و
(م) تیک هه لکیشرون و بووه به (ماما) که ئه مه پی ئه لین (ادغام) .
(مام - وهستا) ئه بی ههر (مام - وهستا) بووترى و هه روه ها
بنووسرى ، هه له یه بلین (ماموستا) .

له (بوکه ن) دا (بو) له (بووه) وه یه نه که له (بو ن) ، وه دهنگى (ه) که
بزوپنه ریکه سووکه و له پیشیدا بزوپنه ریکى له خوی دریزتر هه یه ،
لابردنى واژه که نهنگ ناکا .

(کا نه بی) و (کامه لا) دیسان په سه ند کراون به لابردنى (ک) یکه
چونکه لابردنى ئه و پیته سه ر به خویه رى به بزوپنه ره که ئه دا واژه که
خاو بیته وه و زمان نه بهستى . (کاک) که واژه یه کى زور به کار هاتوووه
ئه مه ی په سه ند کرموووه له بهر زور به کار هینان . بو واژه یه کى که م
به کار بیت رهنگه ئه مه هه ل نه که وى .

ههر وه ها بو واژه کانى تریش بو ئاسانى فرى دانى پیتیکی که
مانای واژه که ی پی ناگورى یا بزوپنه ریکى وایه به فرى دانى واژه که
زمان ناگیرى .

بهلام فری دانی پیتی (ت) که نامرازی کو (جمع) • وهك
(دهستان) نهمه ههر تهها له گوفتاردا دهچی ، وه له نووسیندا پیویسته
بمینیته وه چونکه فری دانی (ت) که مانای واژه که نهگوری و (ت) جی
خالی نهمینیته وه • لای من (دهستان) که نهشی کو (جمع) ی (دهستان) بی
زور جایه له (دهستان) که مانای دهستی نیوه به •

تی پینی :

من له سهر نهو باوره رم له نووسیندا ههولی نهوه بدین هه موو
پینه کان بنووسین و هیچ پیتیک فری نهدری له بهر نهوه که دهر نابری
له گوفتاردا ، ههر وهك له عه ره بی یا نهلین (نص الليل) وه نه نووسن
(نصف الليل) یا (عشجرة) وه نه نووسن (على الشجرة) و (هل كتاب)
وه نه نووسن (هذا الكتاب) ، چونکه دهر برینی واژه یا بیت نهگوری به
بی گوفتار وه به بی شیوه کانی زمان ، بهلام نووسین نه بی یهك
جور بی و هه موو به یهك جور بنووسین و بخوبین بو بیکهینانی
شیوه یهکی نه ده بی و په سهند کراو بو نووسین و زانیاری •

نهو گه له گه وره یه ی که بو سه ره بهستی و رزگاری
تی نه کوشیت ، زیر چه پوک ناکه ویت ، یان دوژمنانی
پی شیل نهکات ، یان ههزاری و خوین و برسی یه تی
نه بی بو یان به جی ناهیلیت .

پیتته ناسازه کان - حروف العلة -

که رکووک : طاهر صادق

پیتته کانی کسوردی به دوو بهش دابهش نه کرین : پیتی ساز
(صحیح) وه پیتی ناساز (علة) • پیتته ناسازه کان ژماره یان جهوته (أ ،
و ، وو ، و ، ی ، ی ، ه) • و! لیره داجه ند تی بینتی به کی گرنگ پیشان
ته دین دهر باره ی کارو ئیشی ته م تپانه •

۱ - ههر وشه یه ک دوایی بیت به یه کیک له پیتته ناسازه کان که
بوو به (معطوف) ، ته نها پیتی (ش) له دوای نه نووسریت وه ک :
• چرا - چراش • کابرا - کابراش • ناموزا - ناموزاش •
• دوو - دووش • شوو - شووش • گه روو - گه رووش •
• دو - دوش • نیوه رو - نیوه رووش • زاخو - زاخوش •
• ی : قومری - قومریش • زهوی - زهویش • (بی که وشینه که
پیکه وه بنووسرین) •
• ی : لادی - لادیش • ههوی - ههویش • (بی که وشینه پیکه وه
بنووسرین) •

• ده - دهش • هیزه - هیزهش • شانه - شانەش •
به لام ههر وشه یه ک که دوایی هاتی به تپیتی (ا + و) نه وه به ده
(شاذ) نه بیت ، وه عه طفی به (ی + ش) نه کری ، وه ک (کلاو - کلاویش
خاو - خاویش • جاو - چاویش) •
ههروه ها نه و وشانه ی که دوایی یان هاتی به تپیتی ساز ، عه طفیان به
(ی + ش) نه بیت وه ک (که باب - که بایمیش • بهرگ - بهرگیش • شان -
شانیش)

۲ - ههر وشه یه ک که پیتی به که می (ک) وه پیتی دووه می (ی)
یان (ی) یان (ی + و) یا (و + ی) بیت ده نگ و شیوه ی کافه که ی نه گوری و
تیک نه چی وه ک (کیسه ل • کیژ • کیل • کیو • کویر • کوستان) •
ته گه ر پاش پیتی (ک) یش پیتی (ی) ئیضافه هه بیت ، دیسان
ده نگ و شیوه ی تیک نه چی وه ک (که رکووک - که رکووکی • بووک -

بووکی • ده نووک - ده نووکی (۱۰)

۳ - هەر بهم جوړه هەر وشه یهك كه پیتی یه كه می (گك) وه
پیتی دوو هه می (ی) یان (ی) وه یا (و + ی) یان (ی + و) بی هه می دیسان.
دهنگو شیوهی (گ) • كه نه گوریت و تیک نه چیت وهك (گیپه • گیشه •
گوینی - گیوه) •

هەر وها نه گهر هەر وشه یهك كه دوایی هابتی به پیتی (گك) كه
ئیضافه كرا به (ی) دهنگو شیوهی (گ) • كه نه گوریت وهك (ره گك -
ره گی • بهرگك - بهرگی • به گك - به گی) •

به راستی هم دوو رزه پینهی ناوبراو كه به تیتی پیتی ناساز
پهیدا بوون زور پیویسته كه لكیان لی وهربگیری بو رسكاندنی وشه و
زاراوهی نوی • له بهر نه وه پیویسته نیشانه یه کیان بو دا بنریت •

۴ - پیتی ناساز كه كه وته پیش (ن + د) نه و كاته دهنگو.
شیوه یه کی تاییه تی پهیدا نه كات وهك :

۱ : ساند • چاند • گه یاند
و: سوند • گوند • توند
وو : ئاخووند •

ر : هوند • سوند • قوند
ی : بلیند • هیند • زیند

ی : هیند • سویند • خویند
• : په ند • قه ند • كه ند

لیره دا نه گهر پاش (ند) پیتی تر هات دهنگو و شیوهی نه گوریت.
وهك (سانندی • سون دان • ماندوو • گوندور • كونده) •

۵ - پیتی ناساز كه كه وته پیش (نك) به دهنگو و شیوه یه کی
تاییه تی نه خوینرینه وه ، وهك :

۱ : مانگ • قانگ

و : رونگ • پونگ

و : دردونگ

ئی : لینگ • گرینگ

• : دهنگ • رونگ

ئەگەر پىتتى تر كەوتە پاش (نگ) ئەو كاتە ھاويژى تىك ئەچىت
ۋەك (مانگا • سەنگەر • سەنگەسەر)

٦ - ھەر وشە يەك پاش پىتتى (و + ى) بىت بە دەنگ و شىوہ بەكى
تايبەتتى ئەخوينریتەوہ ۋەك (خوين • جوين • نوين) •

سرنج : ماموستا بو ھەر قاعىدە يەكى ، ژمارە يەكى زور مىسالى
ھىنا بوہ ، ئىمە ئەو ەندە مان بە پىويست نەزانى بو ھەر قاعىدە يەك
چەند مىسالىكىمان ھىشتەوہ •

ھەر ۋەھا لە چاپخانە كەدا كلاو دەست نەكەوت بو ئەو (و) و
(ى) يانەى ماموستا طلھر كلاوى لە سەر نابوون • بى گومان ئەمە بە
سەر خويندە ۋارى زىرە كاتى ناپەرى •

- ھىوا -

پرسى پى كوردنىكى قانۋوبى

لە قانۋون زانىكى ئىنگلىزىيان پرسى : چ جەزايەكى
قورس دانراۋە بوئەو كەسەى لە يەك ژن زياتر بەينى ؟
ئەويش كوتوپر وتى : خەسووى زور !

- ۳۵ -

سه رنجیک له وتاره که ی کاک عبدالخالق علاءالدین

له ژماره ۳۲ ی سالی ۴ ی گوواری هیوای خوشه ویستدا کاک عبدالخالق علاءالدین وتاریکی بلاو کرده وه به ناوی « له گوشه ی نه دهب » . وا منیش ده رباره ی نهو وتاره چهند سه رنجیکی خوم دهر ده برم ، وه پیشه کی به ده سته ی نووسه راونی هیوای به ریزو خوینده و زانی خووشه ویست را نه گه یه نم که ده سته ی نووسینم نی یه و زمانه وانیش نیم ، به لام هه موو ئامانجیکم له خوینده وه وه نه دهب با نه وه یه که زمان و ویژه که مان پیش بکه وی و بگاتسه ریزی ویژه و زمانی نه ته وه پیشکه و تو وه کان له جیهاندا .

بی گومان ئاشکرایه - هه ر وه ک کاک عبدالخالق ئه لی - هوی دوا که وتنی زمان و یه ک نه بوونی شیوه و زراوه کانمان ، زرووفی کومه لایه تی و سیاسی کوردستانه ، ئه مهش بوویته هوی نه بوونی قه واره کی سیاسی تایبه تی بو کوردو کوردستان ، تا نه دهب و زمانه که مان له ژیر سایه یا بگه شیته وه .

ئهمه هه مووی راسته ، به لام ئایا ریگا له وه گیراوه که زاناو . شماره زاکانی کورد نه نجومه نیکی زمانه وانی (مجمع لغوی) پیک بینن ؟ ئایا له تو ئایاندا نی یه ئهم دیزواره بو خوینده و زرو نووسه رانی کورد چاره سه ر بگهن ؟ من له و بروایه دام که زور چاک ده توانن ، چونکه گه لی کورد هه ر چهند ریگاشی لی بگیری هه ر نه توانی ری ره وی پیشکه وتنی خوی به ر نه داو هه موو کوت و زنجیریک بشکینی و زور به یه ک له روله کانی خوی پیش بخا که دلسوزانه هه ول بدن بو پیشکه وتنی زمان و ویژه که ی خویان . . ئینجا تا زوه بوچ خه ریک نه بن ؟ من وی به چاک نه زانم که زمان زانو شماره زاکانمان ، خوبان نه و ئه رکه بخه نه سه رشان ، نه ک چاوه روانی کومه لیکي تر بگهن . . من که ئهمه ئه لیم مه به سم نه وه نی یه هیچ پیوستیمان به یارمه تی کومه لانی تر نی یه ، چونکه له راستیدا پیوستیمان به هه موو شماره زایه که خویی بی یا بیگانه ، بو نه وه ی سوود له وانیش وه رگرین ، به لام پیوسته هه موو نه و ئه رکه بخه یه سه ر شانی خومان ، وه زمان زانو شماره زاکانی ناسراوه کانی کورد داوا له کار به ده ستان بگهن و بی وچان هه ول بدن

بو پیکهینانی ئەم ئەنجومه نه ، وه خو ئاماده کردنیکی زوریشی بو .
 بکەن تا کۆرۆ سوودو ئەنجامیکی باش ببهخشی .
 ئینجا له دواییدا ، نووسەر رهخنه له وه ئەگـری که گوايه .
 ههندی کەس له کاتی وه رگیرانی باسیکدا له زمانی بیگانه وه بو
 زمانی کوردی ، به ئاره زووی خوی وشه یهك ئەدو زینه وه دای ئەنی .
 به بی ئەوهی له زمان زانه کان بپرسی ، وه دوو وشه شی به نمونه
 هیناوه : « پالوتن » و « پاشکو » هه ر دوو کیان له « ترشیح » و « ملحق » ی .
 عه ره بی یه وه وه رگیراون .

کاک خالق ، نووسەر چ بکا له کاتی وه رگیرانی وتاریکدا له
 زمانیکه وه بو زمانی کوردی ، ئایا هه موو ناوچه کانی کوردستان
 بگه ری ، وه یا به دوی زمان زانه کان بکه وی ، ئەوه چی یه وشه یهك
 بدو زینه وه ، ئینجا دای بنی ؟! کی ئەلی کاک خالق رای له م وشه یه ش
 ئەبی ؟ وه ئەگه ر نووسه ریک ئەمه بکا ئەبی وتارکه ی چەند بخایه نی .
 جگه له زیانی ئابووری که لی ئەکه وی ؟ وه ئایا ئەمه نابیته
 هوی دو که وتنی زمانه که مان ؟ بی گومان : به لی .. یا
 وشه ی « پاشکو » که له سه ر ده رگای « ملحق » ی قوتابخانه ی قادریه
 نووسرا بوو - گه رچی ئیستا نه ماوه - ئەمه چی تیا به سته یه ئەم
 وشه یه له جیاتیی وشه ی « الملحق » ی عاره بی به کار بهینریت ؟ ئەوه
 باشتره ، یا هه ر به عاره بی بنووسرایه ؟ یا ئەبوایه چاوه روانی بگری
 تا کو ئەنجومه نیکی زمانه وانیی کوردلی ببه ستری و وشه یهك به رامبه ر
 « ملحق » ی قوتابخانه ی قادریه بنووسری .

یا تو بو واشت به زحمه ت ئەخه ی و ئەم ئەرکه ئەخه یه سه ر
 شاننی خوت وشه ی « پاشکو » مان بو « شه رح » ئەکه ی ، یا ئەلیت :
 « یه کیك لیت بپرسی له کوی بوویت ئەبی بلیت (له پاشکو بووم)
 جا تو خوا کوردیک ئەگه ر نه خوینده وار بی و بگره خوینده واریش بی
 چی تی ده گا له م قسه یه و ئاخو سه ری سور نامینی ، یا خود پی که نینی .
 به زمانه که ی نایه ؟ » .

به لی ، کاک خالق من له گه ل تودم ئەو که سه ی ئەمه ی گوی لیوه بی
 له یه که م جارا سه ری سور ئەمینی ، به لام ئەپرسی تا کو له مه به س
 بگات هه ر وهك وشه کوردی یه تازه کانی تر .. تو ئەگه ر بیتوو سه رنج
 له کتیه کانی قوتابخانه بده ی چاوت به زۆر وشه ی وا ئەکه وی .

که نهت بیستووه ، ئینجا ئه بی سه رت سور بمینی و بیکه نین
بتگری ، یا ئه بی لی یان بکولیته وه .
چی تیا بهسته یه کاک خالق توش هندی خوت ماندوو بکه ی و
ئهو که سه ی پر سیاره که ی لی کردی تری بگه یه نی که مه بهس له
« پاشکو » ی قوتابخانه ی قادریه « ملحق » ی قوتابخانه که یه ، با به
هه ر شتیکی تریش بووتری .

من لیره دا مه بهسم له وه نی یه که ئهم زاروا نه راستن یانه ،
به لام لام وایه پیو بیستیش به وه نا کا ریگا له نووسه رو خوینده وارانی
کورد بگیری ، ئه وه چی یه ، نابی ئه مه وایی . . با ماوه بده یین به
نووسه رو خوینده واریمان به پهی زانین و لیکولینه وه ی خویان وشه و
زاراوه بو زمانی کوردی بدوزنه وه و بلاوی بکه نه وه ، ئینجا که ی
ئهنجومه نیکی زمانه وانی بهسترا ئهو کاته بریار ئه دری ئه مه راسته
یان نه . . وه ئهو وشه ی راستو به که لک بوو ئه مینی و ئه وی تریشی
فری ئه دری .

ئیسناش له م کاته دا بو چاره سه ر کردنیکی وه ختی بو ئهم
دیژواره ، ئهو دوو نوقته یه ی کاک عبدالخالق که له پایانی وتاره که یا
پیشانی دابوون ، زور به جین . هه ر وه ها ئهو شیواز (اسلوب) ه ی
که گوواره خوشه و یسته کوردی یه کان (روزی نوی ، هیوا ،
(شه فاق (۱) له پیناوی زمان و زاراوه و ئه ده بی کوردی دا به کاری
ئه هینن زور سوود به خش و به جی یه .

کویه - ح ۱۰

---

(۱) من وا به باش ئه زانم که ئه دیبو زمان زانانی کورد - به بی جیاوازی
له بیرو باوه ردا - گوواریگی تاییه تی ئه ده بی زمانه وانی ده ر بکن بو پیش خستی
ئه ده بو زمانی کوردی و چاره سه رکردنی زاراوه کانمان ، به لکو له م وه خته دا جیگای
ئهنجومه نی باس کراو بگریته وه . پیو بیستیش له سه سه ر خوینده واریمان زور به
که رمی هانی ئهو گوواره یه ن تا توشی ته نگو چه له مه ی بی پاره یی نه بی و ریگای
ده رچوونی لی نه گیری .

دوو پیتی به وینه

جمال جلال عبدالله
مشيگان - نهمريكا

هرچه نده ژماره ۳۱ هیوام نهدیوه ، بهلام له ژماره ۳۲ سالی
چوار بوم دهرکوت که ماموستا ظاهر صادق لهو بروایه دایه که ته بیت
دوو پیتی تایبه تی دروست بکریت بو شیوهی دهنگی (ك) و (گ) که
ته که ونه پیش هندی له پیتته بزوینه ره کانی کوردیدا وهك (بی) ، (ی) ،
(وی) ؟

ماموستا پاکیزه رفیق حلمی له گهل ماموستا معروف خه زنده دار
وهلامیان داوه ته وه : یه که میان لایه نی ته وه ته گریت که ته دوو دهنگه
وینه یان نی یه وه پیویسته تیپ تایبه تی یان بو دانریت ، بهلام ماموستا
خه زنده دار بروای وایه که ته ماموستا جیاوازی یه له ناوه ندی ته ماموستا
هه به جیاوازی یه کی فونه تیکی یه وه پیویستی به تیپ تایبه تی نی یه ،
چونکه شیوهی دووه ماموستا له کاتیکدا به پیدا ته بیت که ته دوو پیتته
ته که ونه پیش ته پیتته بزویناه ی که له سه ره وه باس کراون .
گومانی نی یه که کورد له کاتی قسه کردندا پیر له وه ناکاته وه
تایا به ج شیوه بهك ته دهنگانه دهربری چونکه سروشتی زمانی کوردی
وایه که ته گهر هر یه کی له دوو پیتته که وته پیش ته وه سی پیتته
بزویناه شیوه که یان ته گورین ، ته نانهت ته گهر غه ریه بهك به
شیوه یه کی تر ته ماموستا دهنگانه ی دهربری ، کوتوو پر ههستی پی ته گریت وه
پی ته وتریت که راست نی یه .

له بهر ته ماموستا بومان دهر ته که ویت که هوی گورینی شیوهی ته وه
دوو پیتته وهك كاك خه زنده دار ته لیت ، فونه تیکه
تهك فونیمیکه Phonemic واته پیویستی به وینه ی تایبه تی
نی یه ، یه عنی ته وه دوو پیتته که ته که ونه پیش پیتی بزوینی به رزو
ناوه ندی به ردهم وهك I , I , E , O دهنگیکی تایبه تی یان ته بیت
چونکه (ك) و (گ) له دوا به شی دهم (مهلاشوو) دروست ته بن ،
وه له بهر ته وهی زمان فریا ناکه وی بهو کوتوو پره جیگای خوی بگوریت
له پشته وه بو پیشه وه ، جیگای دروست بوونی (ك) و (گ) ته گوری
←

یادی پیره میردی کورد

له ۱۷ی حوزهیرانا ۱۱ سال به سهر کوچی دوایی شاعیری بهرزی
کورد حاجی توفیق پیره میردا تی بهری •
حاجی توفیق پایهیه کی بلندی ههیه له میژووی ئهده بی کورددا ،
وه ده وریکی گرنکی یاری کردوو له پیش خستنی زمان و ئهده بو
روزنامه گهری کوردیدا • پیره میرد بوو که بو یه کهم جار شاعیری
بهرزی کورد مهوله ویی زیندوو کرده وه ، وه په نده کانی پیشینانی
کوردی کو کرده وه و خستیه سهر قاقهز ، وه چیروکی قاره مانه تی
(دو انزه سواره ی په ریوان) و (مه محمود ئاغای شیوه کهل) ی نووسی
که له بهرترین چیروکه کانی قاره مانه تی کورده • روزنامه که ی
پیره میرده پتر له چاره که سه ده یه که خزمه تی هونه ری روزنامه گهری ئه کا
له کوردستانا •
هه ر بژی یادی پیره میردی کورد !

→
به وه ی که توزیک له پیشتر دروستیان ئه کات • ئه مهش ئه بیته هوی
ئه و شیوه جیاوازی یه که له زانیاری زماندا پی ئه وتیریت
Paletilization که له زور زمانی تری جیهاندا ههیه ، وه له
ئینگلیزیدا ههیه به تایبه تی دهنگی T و N که ئه که ونه پیش
۱ . ۶

له بهر ئه وه ئاشکرایه که هیچ پیویسبت ناکات به دروست کردنی
پیشی تازه بو ئه م دوو شیوه یه •

بازاری چاپه مه‌نی

کولینه‌وه و ره‌خنه‌گرتنه له به‌ره‌مه تازه‌کانی
چاپه‌مه‌نی کوردی . . ناساندن و پیشک‌کش
کردنی چاکه‌کانیانه . . خه‌وش پیشان‌دان و
رابه‌ری کردنی نووسه‌ره‌کانیانه . . په‌سه‌ند
کردن و هان‌دانی هه‌موو به‌ره‌میکی تازه‌و به
که‌لکه . . بژار کردن و چاوه‌دیری‌یه له باخی
ته‌ده‌بو گولزاری زمانی کوردی . .
به‌ره‌می چاکو ، نیازی پاکو ، پیشک‌وتن
دروشممانه .

(هیوا)

- ۱ - جووتیاری کورد له چیروکی (جوان) دا

(جوان) چیروکی کوردی به ، ماموستا محمود احمد نووسیویه
٦٤ لاپهړه به ، له چاپخانه ی ژین له سلیمانی له چاپ دراوه

باری ئیستای ژیانی نه ته وه که مان له دوخیکی تازه دا خوی پیشان
ته دا ، نه میش له نه نجامی ئالوزکان و به یه کا چوونی پیویستی به کانی
گه له وه یه . هه ربه م هویه شه نه دیبی کورد وا لی نه کا که له باره ی ته نگ و
چه له مه ی نه ته وه که ی و چند نیازو ئامانچیکی تازه بدوی به شیوه یه کی
قول تر و فراوانتر . نه میش له شیعر دا به ئاسانی چنگ ناکه وی ، چونکه
ئه بی شتی زور بترنجینه ناو چوار چپوه به کی ته سک و تروسک ، که
ئه بی به هوی زده کردنی چوار چپوه که یشو و باسه که یشو .

نوسه ر ، پیش نه وه ی ده ست بدانه پینوس ئه بی بزانی چی به
پالی پیوه ئه نی بو نووسین . بی گومان ژیانی پر له کویره وه ری و
چه وسانه وه ، سه رکه وتنی مروف به سه ر ئه و کوسپانه دا باشتربن پال
پیوه نرن بو نووسین . که و ابو ئه بی چیروک نووس چاوی بیرو هوشی
هل خاو ئه و نمونه مروفانه دس نیشان کا که توانایه کی تایه تی بان
هه یه بو نه هیشتن و په رچ دانه وه ی ئه م کوسپانه . ئه بی پاله وانانی
چیروکه که ی له و هه لکه و تووانه بن که نیشانه ی خه باتی چینایه تی له
که سه کانی ده ورو پشتمان باشتربن ئه فامن . ئه بی نووسه ر به شیوه یه ک
له ده رده کانی کومه لایه تی بدوی بیخاته ناو بوته ی هزاره ها ده ردی تره وه
که ئه مانه یشو هه موو یاسای (گوران و په ره سه ندن) سه ری پی شور
کردون .

ده با له م په نجه ره وه بروانینه چیروکی (جوان) ی ماموستا محمود
احمد . . ماموستای به ریز کتیه که ی کردوه به سه به شه وه ، له
پیشه کی به گه ی دا ئه لی : « رووداوه کانیم بینوه و که سه کانیشی ئه ناسم
به لام له بهر هندی هو نامه وی ناوو نیشانیان به راستی هه لده م » جا

توبیلی نووسەر نیازی وایی بهم جوړه کولکه سنووری دابنی له میانهی
«روماتیکی و واقعیه تدا؟ نه گهر نیازی وایی ریگهی نهم پرنسیارهم هه به.
نه گهر نووسەر رووداوه کانی نه بینیبی و که سه کانیسی نه ناسیبی ، له
واقعیه ت دهر نه چی ؟

بی گومان نووسەر چه وساوه بی و هه ژاری نه ته وه که ی ، ژبانی پر
نهرک و نزاری نه و کومه لگایه ی که تیایا نه ژی وای لی کردووه که بنووسی ،
واته : نووسەر له کومه لو به سه رهاته کانی نه که ههر ناگاداره و بهس ،
به لکو هه و لیش نه دا چاره یه که دانی بو دهرده کوشنده کانی ، (بیر) و
(توانا) تا راده یه که زالن به سه ر عاطیفه دا ، نه مانه نه بن به سنوور له
میانهی (واقعیه ت) و (روماتیکیه ت) دا . نایا ج خوینده واریکی (جوان)
ختووره نه کات که گویا رووداوو هه خسیاته کانی نه فسانه ن ؟

که نه گه یته به شی دووه می کتیه که به ناستهم گویت له گله یی
به شی سه هم نه بیت له نووسەر ، چونکه به راستی به ناهق لی جیا
کراوه ته وه . منیش شایه تم نه گهر وشه ی (پیشه کی) لابریت هیچ
هدستیک به جیاوازی ناکری له میانهی به شی دووه و سه هه م دا .
باواز بینین له ورده گله یی و بچینه لای گله یی قهوی تر :

نووسەر له سه ره تایی سه ره تاکه ی دا پیمان رانه گه یه نی کسه
« دانیشتووانی کوردستان وه که کله یی ناگر ژن و پیاوی ، کورو کچی
تینوو بوون به تیک شکاندنی میری که هاو په یمانی دهره به گی به » ، یانی
ژبان له کوردستانا شلو قه ، فه لاجه کانی هه سلتیان به وه کردووه که چینیک
له نه ته وه و هاومال (و زور کات له غه شسره ت) ی خویمان نه یان
چه وسیننه وه و به ری رهنجیان لی زهوت نه که ن ، کومه له مرو فیکسی
چست و چالاکن وه که هه موو نه ته وه کانی جیهان ، که چی له پر وه که (کله یی
ناگره که !) زیفی لی سه ندبی و شه که تی کردبی باشگه ز نه بیته وه و له باسی
جووتیاره کانی کوردستاندا نه لی : « له رووی نه زانینه وه به رامبه ر
په سته مکاری ی ناغاو میری لافاوان کیلگه و مه زراکان شه ق و په ق نه که ن
وه که جو باری فرمیسکی چه مانی بی نارامی مسکین سه ر نه کات وه که
سه دان چرچ و لوچ په یدا بکا له دهم و چاویانا » . پشان دانی جووتیاری
کورد بهم جوژه بی تواناو به زیو له جهنگانی له گهل سروشتا ، ته مه ل و
ته وه زهل له خه باتی چینایه تیدا گه لی دووره له راستی به وه :

نه ته وهی کورد وهك هه موو نه ته وه کانی تر له کانی په بیدا بوونیه وه .
 تا ئیستا چاکی خه باتی پاله وانانیه لی کردوو به لاداو نه جهنگی له گهل .
 مه ترسی به کانی سروشتا ، په له ناو نهو مه ترسی یاندا توانیویه ژیانو
 نه وهی خوی بیاریزی . له دوای دروست بوونی (چین) یش خه باتی .
 بهرهم هینه کانی کورد بووه به دووسه ری : جهنگیان له گهل سروشت ،
 وه خه باتی خویناوی یان له گهل راو رووتی چینه خاوهن دهسه لاته کان ،
 له کاتیکا که جگه له کوشتن و برین جوړه ها په یره وو نه ده بیان نه خسته کار
 بو کرمول کردنی نه فسیشیان له گهل هه موو نه مانده دا سوپای بی ژماره ی .
 بهرهم هینی کورد له هه موو روویه که به وه سهر که وتوو بووه . له سهر
 نه دیب و نووسه ریشسه بهرهمی ویژه یی تهرخان بکا بو چاره کردنی
 دهرده کانی کومهل ، واته بهرهمه ویژه یی به که ی بکا به دهسته مه لحه می .
 بو گه ین و دهرگا بوونی نه م کویره دومه له ی که له لاشه ی کومه لگا هاتووه ،
 نه وه یش یاسای رهنج دزین و هه ژاری به : ئیتر نه « جواری فرمیسک و »
 نه هه ناسه ی ساردی جووتیاره کان که له گهل بای نه جهل لوول نه خوون و
 بهره و عهرشی په روه ردگار مل نه نین « دادنادا . بی گومانم ماموستای
 به ریز نه مانه له من گه لی باشتر نه زانی ، به لام بو ؟
 هه روه ها چیروک نووس جله وی چیروکه که ی نه داته دهست به کی
 له مانه : شه خسی یهت ، رووداو ، بیرو باوه ریکی تاینه تی . به هه
 سووچیکدا بروا (نه ی هینته وه سهر بای به ره بور) . هه ر چیروکی
 سهر کرده یی به کی له مانه ی تیا دیار نه بی ، وه نووسه ره که ی نه ی توانی بی
 به کی له مانه وه صف بکا ، پر به پیستی خوی نهو چیروکه نه مه ییوه ،
 چونکه باسی نه مانه نه کا به لام به پچر پچری و کال و نه کولوی .
 له چیروکی (جوان) دا وهك ناشکرایه جله و به دهستی
 شه خسیه ته وه یه ، به لام نه بی بزاین ئایا له سهر شانوی رووداو و بیرو
 باوه ر ، به چ جوری پاله وانی چیروکه که دهر که وتوووه به دی کراوه ؟
 نووسه ری به ریز پاش نه وه ی به شیوه یه کی گشتی دیمنه نی ژیانی .
 جووتیاره کان پیشان نه دا دیته سهر پیشکه ش کردنی پاله وانی .
 چیروکه که ی که : خیزانیکي جووتیاره هه موو نه ندامه کانی
 هه ست به چه وساندنه وه ی دهر به گایه تی نه کهن . له باسی مام
 هه باسدا نه لی : « تی گه یشتوو له چاو هاومالانیا ، ناقایل .

یه پهیرهوی کومهل ، هان دهر، بو بهر ههلسستی و
 قارهزایی « . له باسی کاکه لاسیشدا نهلی : « روله یه کی لی وه شاره ، مان
 گرو در بهرام بهر به ناغاو ناغاو په رستانی هاو مالی « ، له باسی جوانیشدا
 نهلی : « ناحهز به پهیرهوی دهر به گی و ژبانی مسکینایه تی « . به راستی
 ماموستا چه ندکه سیکی دیاری دهس نیشان کردوو له ناو جووتیاره کاند
 بهلام نه م وریایی به تنها له وتوو یژدا دهر نه که وی . ماموستای به ریز
 ههول نه دا پالهوانی چیرو که که ی که خیزانی مام هه باسه له سهر شانوی
 قسه زانی و شهره قسه و ، وتوو یژ له میانی دوو که سدا (یا . . . .)
 یخاته پیشس چاوی خوینده وارانی به ریز ، بویه نه بینری زور به ی
 چیرو که که کراوه به وتوو یژ له میانی دوو که سدا ، وه به راستی دانه
 دانه و فلهسه فی رازاوه ته وه !

له باره ی در و مان گری ی کاکه لاسه وه نهلی : « گری کویره یه ک
 له دلیابوو که هه رگیز (!) له کردنه وه دا نه بوو ، نه ویش کوشتنی باوکی و
 داگیر کردنی چه ند پارچه زهوی به کی بوو له لایهن گورگین ناغاوه . نه م
 وقه شه خسی به تاراده یه ک سهره تایه بو ههست کردن به زور لی کراوی ی
 هاومالانی ، بهلام هه ق و ابوو به (تاویک) ی باریکیش بی بی به سستی به
 سوو دیکی گشتی به وه . نه و گری کویره ی « که هه رگیز له کردنه وه دا
 نه یه « له لایهن کوشتنی باوکی به وه تاراده یه ک راسته ، چونکه تازه بوی
 فریندوو نابیته وه ، بهلام داخی سهختی زهوی به که گری به کی « نه له فه » یه
 کردنه وه ی به سراوه به توندو تیژی و چونیه تی ی خهباتی جووتیاره کانه وه
 کاکه لاس که تازه له به ندیخانه هاتبوه دهر وه ، بوپووری نه گیریته وه
 که : « روله کانی شار باسیان بو کردوو که هه موو شتی نه گوری » ، بهلام
 نووسهر وه ک خوی شه که ت کردوو به ریکخستن ی هه ندی رستی قوت
 قوته وه ، نه بوایه پیشانی بدایه نایا ژبانی جووتیاره کان گوراوه ؟ وه نه م
 گورانه نایا هوی خهباتی خویناوی ی خویانه ، یا هوی دهر به گه گه کانه
 (وه ک دهر به گه کان نه لین) خیزانی مام هه باس هه رچی هه ژاری و
 چه وساوه بی جووتیاره کان هه یه نه ی داته پال دهر به گه یه تی ، بی نه وه ی
 تاقه که ره تیک باسی بکا بو جووتیاره کانی هاومالی که چی بکه ن بو
 ووو خاندنی نه و یاسا پر زورداری یه ؟
 وه ک زهق دیاره به لای هه موو خوینده واریکه وه که خیزانیکی

(شو رشگیر) ی و ا هیشتا له هه لویستیکی کومه لایه تیدا بهدی نه کراوه ،
 واته خیزانیکی گوشه گیره له هاو ماله کانی (وهک نووسهر خوی ئهلی
 هاوماله کانی بهم خیزانه ئه لین - سه ره به گیچهل -) وه نهیتوانی به هیچ
 جوری به شداری بکا له گورینی قوناغیکی میژوو بی دا .
 سهیر کهن چون نووسه ری به ریز به یک له پاله وانانی چیرو که که ی
 له سه ره لووتکه ی شکوو به رزی به وه گل ئه کاته وه به دلیکی نه خوش و
 زمانیکی شکا وه له بهرده می گورگین ناغادا فری ئه دا :

« مام هه باس (که جارن کوریکی تر بوو !!) ئیسته ئه که ویته تفاق و
 ئه چی بو خزمهت ناغا به دیاری به کی قه به وه ، که ئه گاته خزمه تی کرنووشی
 بو ئه باو په لاماری دهستی ئه دا ماچی کا ، به لام ئه و بیزی ناهینی دهستی
 بداتی ، له ناو جنیوی ناشیرینا خوی و هه موو مسکینی ئه گه وزنی ، بی
 ئه وی نقه ی لیوه بی ، ناغازن خوا کاری راس بینی رزگاری ئه کا له چنگی
 ناغاو لیشاوی جنیوی » .

ئو په یوه نده ی که هه به له میانه ی کاکه لاس و هاوری کانی (که
 بوون به جهرده) نه ته واوی روون نه کراوه ته وه : ئایا ئه وانیش داخ له
 دین ، ناغا باوکی کوشتوون و زه وی ی لی داگیر کردوون ، یاخو په یوه نده ی -
 به که له مه گه لی قول تره ؟ له ناو جووتیارانی کوردستاندا به درێژایی
 سه ده کانی پیشوو تا ئیسته گه لی خزانای وا ههل که وتوو که ئالای
 به ره به ره کانی ومل ملانی یان له رووی زورداری وستهمکاری دا ههل کردوو وه
 هه تا مردن سه ریان شور نه کردوو له روویاندا ، وه به پیلانی سته مکاران
 تووشی جووره ها مه ینته و ده ردی سه ز بوون ، وه گه هه مان کاتا بوون
 به بزیکه له شه وی ، ده یجوردا ، وه ریگه یان بو هه زاران جه و تیاری
 کوردستان روون کردوو ته وه ، بوچی نووسه ری به ریز خیزانی له م
 جورانه دهس نیشان ناکا (یاخو ریکی ناخا ؟)

نووسه ری به ناوبانگی جیهانو ، (مه کسیم گورکی) ئه لی .
 « باشترین هونه رمه ند بی به وی وینه ی کریکاری با به قالی بکیشی
 ناتوانی زرووفی کومه لایه تی و شیوه ی ژیان و چونیه تی خوو ره وشتی
 به ئاسانی پیشان بدا . به لام نووسه ره ئه گه ره له ناو هه زاره ها کریکارو
 مووچه خورو به قالا توانی ئه وانه دهس نیشان کا که نیشانه کانی
 چینه یه تی و ره وشتی کومه لایه تی و بیرو باوه ریکی پته وو نه رووخواوو

وریایی له قسه و گف و گودا له که سه کانی ده و رو پشتیان باشتر نه فامن و
تیا یاندا به دی نه کری ، و نه مانه ی به یه که وه به سست نه توانین به و
نووسه ره بلین داهینه ر (مبدع) وه به به ره مه که یشی بلین به ره مه میکی
هونه ری .

له لایه ن شیوه ی نووسین و دارشتنیشه وه زوری چیر و که که بریتی به
له (مجادلة) یا خود گف و گو له میانه ی دوو که سدا ، وه عونسوری عه قل و
فهلسه فیشی کرده به سه رباری نه و وتو ویژه . به م جوره باری
سه رسانی چیر و که که یش و خوینده وارانشی قورس کرده وه ، هر چه ند
که سه کانی چیر و که که دهس کردی نووسه ر نین و نابی دهس کاری . بکری
خو جوری دارشتن و وتو ویژه مافی که سی پیوه نی به و نایشی به
(جهله بی) داریژی . .

نیتر تکای لی بووردنم هه یه له ماموستای نووسه ره وه .

حسین عثمان نیرگسه جاری

گراماتیکا زمانی کوردی

نووسینی ماموستای به ناوبانگی کوردی سوقیه تی پروفیسور
که ناتی کوردو بیف ، کتیبیکی به نرخه به زمانی کوردی وه به تیپی
رووسی نووسرا وه ته وه .
دانه ی کی به دباری بو زردوورین ، زور سوپاسی نه که ین ، وه
هیوی سه رکه و تنمان هه یه بی بو ده رکردنی نه م جوره به ره مه
به که لکانه .

فۆلكلۆرى كوردى

كوكدنهوى : محمد توفيق وردى ،

۶۸ لاپهريه ، بهغدا ۱۹۶۱ ، بهرگى دووهم ، چاپخانهى (دار التضامن)

ئەم بەشى دووهمە ، لەم مانگەدا ، دوا بە دواى بەشى يەكەمى فۆلكلۆرى كوردى ، دەرچوو ، بەمەوه ئەبى بە دوو بهرگى بچوك له گەنجينهى ويژهى كورده وارينان كه ماموستا وردى بهلىنى دوو ههزار لاپهريه پى داوين كه كوى كردووتهوه و ئامادهى كردوه بوچاپو بلاو كردنهوى ئوميده وارين سهرو مرو به پى توانا ئەم فرمانهى دەمىكه گرتويه تيه سهر شانى خوى و شارهزايى و ناوبانگى تايه تىتى له مەيدانهوه سهندوووه ، جى بهجى بكات .

بەشى دووهم ، برىتى يه له بهيتى ئاوره حمان پاشاى بهبه ، كه مهلحه مهيه كه وشايه رى شهعبى على بهرده شانى هونويه تيه وه و نمونه يه كى به نرخی ئەده به كه مانه ، كه زور دهوله مهنده بهو جوړه مهلحه مه (داستان) و سهده ها چيروكى هونراوه . . ئەم بهيتەى على بهرده شانى وهختى خوى داماو حسين حوزنى ش له ژماره (۸)ى گوڤارى (رووناكى) كه له ههولير دهرده چوو بهشيكى زورى لى بلاو كردووتهوه و ئەم چهند ديره شى له سهر نووسيوه كه وردىنى يه كه له مەيدانى هونراوهى كوردى دا . حوزنى نووسيوه تى . . ئەم بهيتە «هەر چەندە به دهستورى شيعرى ئەمزۆكه بى قافيه و وئ نه چوووه ، بهلام ئەو وهخته شاعيره كانى كورد كه ئاگادار نه بوون له تهزرى شيعرى بيانى (بيگانه) بهو له هجه و شيوه به شيعريان گوتوووه . »

ئەوى ئاشكرايه هينه كهى گوڤارى (رووناكى) كه مى جياوازى ي ههيه له گهله مەى بەشى دووهمى (فۆلكلۆرى كوردى) . . له سهر ئەوه شهوه هينه كهى (وردى) پوخت و تهواوو راستتر دياره . جياوازى لهم چهشنه شيعرانهى كه دهماو دەم ئەگير ريته وه ، بوونى شتيكى زور سهير نى يه ، به تايه تى كه ئەم له ئەوو ، لەم شارو له ودى و نزيك و دوور ديت و دده چى و

تووشی دهردی بیرچوون ویاں زیاد کردن ئه بی . وه گهلج جار دیتسه
سه ر شیوهی قسه پی کردنی کابرای که له نوی وه وه ری ئه گری . ئه وهی
چاکه ، ماموستا وردی له کاکه برایه کی کوردستانی ئیرانی وه رگرتووه
که تاراده یه کی زور جیاوازی نی یه له نیوان شیوهی ئاخاوتنی پشده رو
موکریان .

من لام وایه ، ئه بی پیاو له تومار کردنی ئه م چه شنه شتانه ، زور
ده ستپاک بیت ، چۆنه ئاوا بینووسیتته وه ، دوا ی ئه وه خوی سه ره سه
له پشکنینه وه و شی کردنه وهی له بهر رووناکی ی نیازو ئامانجی خوی ،
وه یان ئه گهر بتوانی بهرگیکی تازه بابته تی له بهر بکات . .

ئیمه که دوو دانه ی ئه و به یته ره نگینه مان لایه ، ئه توانین باش
به ارورد کردن و به یه گرتنیان وینه یه کی جوانی رووداوی چپروکه که و
چیژی هونه ری ی هونراوه کان دهس نیشان بکه یں .

له دوا یی دا ، ئه لئین ، ریگه ی کو کردنه وه و چاپ کردن و زیندوو
کردنه وه ی فولکلوری کوردی چاوه روانی هه ول و کوششی هه موو
خوینده وارو نووسه ریکی کورده ، که ماموستا وردی ، له م ریگه دا
پیشبرکی (مسابقه) ی له گه لا کردوون .

سه روکه کانی شورش دهس بلاون به قسه ی زل
کردن . پیویسته که ده ستوریکی دادپهروه رانه بو
گهل دانین ، نه که به وتاری دریزو به لین ، ئه گهر
بی یانه وی گهل توند به شورش وه به ستنه وه .
- کوتون -

کلوان سوپای ئه م سه ر زه وی یه ن ، مافی خویانه
پیاوه کانی حوکومه ته که یان بدوینن و ره خنه یان لی بگرن
له سه ر گوی پی نه دانیان .
- سان جوست -

کەشتی خەو و چیترا

چیرۆکی سەرشانوو کۆمەڵە هونراوەیەکی فەیلەسووفی
گهۆری هیندوستان « تاگور » ، احمد عزیز علی وهری
گیراوتە سەر کوردی (۱۱۴) لاپەرەیه ، له چاپخانهی
(الوفاء) له بهغدا چاپکراوه .

« تاگور » که یه کهم شاعیریکی روژهلانه پاداشتی بۆبلی پی
بیه خشری، دیاره له شیعره کانییا لووتکه یه کی وایهرز هه به که چ شاعیری
تری پی نه گه یشتوو ، وه سروشتیکی تایه تی بان تیا به که جیا یان
ئه کاته وه له شیعری شاعیرانی تری روژهلان و روژ ئاوا به لیج ، تاگور
ئه و ریش سپی و دل به کوله یه ، که به هوی گیانیکی سافو بی گهردو
رهوانیکی سازگاره وه ، وه به دوو چاوێ ترووسکه داری جوانی کردگارو
پر له روشنایی په رستنی پاکو و راستی به وه ، له جیهانی نایدیالستی و
سۆفی به تی به وه ، ناسک ترو پاکترین ئاوازی که دهر ئه بری که به جۆشتر و
رووناکتوبین سروودی ئهم زه مینه یه و کاکله که ی (چاکه خوازی) به بۆ
هه موو مرقۆفی سهر زهوی .

ئه گهر ئهم گیانه یه کتایه ی نه ییت ، خۆ له هه موو سووچیکی
سهر زهوی شاعیر نه ماوه له باسی دل ساری و ژیان و گول و دیمه نی
کۆمه لایه تی و دهروونی پیاو ، هه له به سستی زوری نه هونییته وه ، به لام
هینه کانی تاگور سروودیکی ده گمه نی ساکاری گیانی به ، که رهنگی روژ
هلان (به تایه تی هیندوستانی) لیج نه چوو هه وه .

ئهم ریگه یه ی تاگور گرتوو یه تی له شیعرا ، کالایه ک بووه براره
به بالای خویاو ، داهینه رانه به ره میکی گرنگی نوئی پیشکەش و یژه ی
جیهانی کردوو ، له وانه یه ههر کهس بی یه وئ لایسای بکاته وه ، که به م
ته جره به گیانی و دهروونی یانه ی تاگورو هاوچه شنانیدا نه چئ بی گومان
له جیاتی ی سروودو ئاوازی گیان ، (رنه کی گیان) دروست ئه کا . . .

ئەم سەردەمەى ئىمە ، كاتو سەردەمى تاگورنى يە ھەتا بىرو باوەرى
ئایدیالستى (بانىازى چاکە خوازىش بى) بىتە نمونەو سەرمەشق لە
تىكوشانى بىرو لىكدانەو ھەمانا .

وەرگىرانى ئەم چەشنە ئەدەبە، بۆ سەر زمانى كوردى، وە دەرگا
کردنەو ھە بۆ بىرو مىشكى خویندەوارانمان لە ئەدەبى جىھانى دا ، شتىكى
مايەدار و بە كەلكە . . . وەرگىرى ئەم كتیبە ماموستا (احمد على عزيز)
سوپاس ئەكرى بو ھەول و كوششى لەم مەيدانەدا ، وە لە گورىنى
شىعرەكانى تاگورا – كە گورىنيان گەلى ذۇوارو گرانە – سەرکەوتوو ھە
ئەوانە نەبى كە ھەر بە شىعر ھونىو پەتەو ھە ، وە شىو ھى كوردى نووسىنى
شايانى پەسند كردن و رىز لى گرتنە . . . وەرگىر بەدوا شەپولى نووسىنى
پر لە ئازاوەى تازە بابەتى ئەم سەردەمە نەكەوتوو ھە نووسىنى كوردى
بەر لە دەھا سالى پاراستوو ھە زور وشەو رستەى جوان و شىاوى لە
جى رىا پە كارھىناو ھە ، كە ئىمرۆ كز داگەراون و خەرىكى لە ناوچوونن
ئەم كتیبە كە تەرجومەى چىروكى سەر شانۆى (چىترأ) و
دىوانى (زوارق الاحلام) ھە ، بە ئومىدەو ھە بىن بىن نونەخشەى بەرھەمى
خویندەوارە كۆن (وتا رادەيەك بى كار) ھە كانمان ، كە ئەگەر ھىچ نەبى ،
كاتى بى ئىشىيان بە گورىنى و پزەى جىھانى بو سەر كوردى بە سەربەھەن ،
و ھە خزمەتتىكى زمان و پزەى نەتەو ھە كە شىيان بكن .

فره وه گيانم خوشه

سى كورته چيروكه ، جلال محمود نووسيو به تى ۲۴ لابه ريه
له چاپخانهى (الارشاد) له بهغدا چاپ كراوه

ئه بى شتيكى دان پيانراو بى كه پيوسته هانى نووسه ره كانمان
بده بى نووسى چيروك ، كه هر چيروكه كه رسته بى به نوخ و ميه له
بيناي ئه ده با وه دوا روژى مشه مه رى و پهل هاو پرتن هر بو ئه وه ، وه
ئه وه ئه ده به بى به شه له چيروك به هه موو جو ره كانى به وه ، ئه ده بى كى
له رو لاوازو هه زاره . وه كو نيشانهى دياره - جهز بكه بى و نه كه بى -
چهرخى پيشكه وتى ژيانمان هر چه نده بو پيشه وه بگه رى ، زياتر
هونراوه له مه يدانا ده كشيته وه و چيروك ديتته پيشه وه . . وه تا
خوينده واريمان مشه ترو قوول تر بيت ، ئه وه دم چيروكى چاك و مه زمان
ئه بيت ، له كاتيكا كه هونراوه ئاسان تر بى بيناي ئه ده به وه له هه مو خاكيكا
ئه روى .

ئيتر كه ئيمه ئاوا پيوستيمان به چيروك بى بو ده وه له مه نده
كردن و پيشخستى ئه ده به كه مان ، ئه بى شاباشى هه موو به ره ميه كى تازه
بكه بى له كورى چيروك نووسين دا ، ئه وه بى مزگينى خوش به ختى بى
ئه وه بيه كه ده ميه كه جم و جوولى چيروك نووسى كه وتووه ته ناو بىرونناكو
خوينده واره كانمانه وه ، ئوميد ده كه بى نه نجامى ئه م جم و جووله به ره ميه
پوخت و هه يزاو بى خه وش بى ، تا له دوا روژا چيروكى كوردى تازه
بگانه رادهى چيروكى گهلانى دراوسى و جيهان .

ئه م سى چيروكه كاك جلال محمود كه پيكهاتووه له چيروكى
(خاكه روكر) و (بى گانه بيه كى چه تاوه رو) و (فره وه گيانم خوشه) ،
سى پهل كوتين و هه ولدانى به جهر گانه له مه يدانى چيروكدا ، نووسه ر
وه كو فه رهادى كى تازه كار ، ره نج ئه دا ، دار به به ردا دائه داو به رد به دارا ،
بو دروست كردنى په يكه ره كه بى . ئنجا ئه گه ر زور ته واو ئه م ئاواته يشى
ته هاتيه ته دي ، ره نجه كه بى له مغه ناروات و به لكو ئه بيته پال پيوه نهرى ك
هؤ جارى كى كه و كارى كى كه . .

چيروكى يه كه م (خاكه رو كه ر) برىتى به له (وینه گرتنى) پیره
ژىكى خهرمان لوغه كه ر ، به زور دووباره كردنه وه . خهوشى ئهم
چيروكه ئه وه يه كه ئه گهر (وینه گرتن) يه كيك بى له كه ره سسته كانى
چيروكه تهك به تهك شى كردنه وه ي دهر وون ، راويزو گيرانه وه ،
جوولانه وه كار ، له گهل كات دا ، لام واى نووسهر ههر گرتكى داوه به
كه ره سته ي يه كه م و ئه وانى ترى خستوه ته لاه .

ئهم رواله ته كه متر له چيروكى دووم دهرده كه وى . به لام
چيروكى سى به م (فره وه گيانم خوشه) ئه توانم بليم له ههر دووه كانى
قر سهر كه وتوو تره ، كه چيروكه كه برىتى به له ته جى و به يه كى مرو قايه تنى
له ناو كومه لى خومانا وه جگه له وینه كيشان توانيو به تى كه م و زور بابته تى
چيروكه كه ش پى بگه يه نى و ئامانج ديار بخت .
ئومىدى دوا روژىكى رووناك بو ماموستاى نووسهر وه هموو
چيروكه - نووسىكى تازه پى گه يشتوو ره نجدهر ئه كه ين .

عبدالرزاق محمد

نزاو پارانه وه . .

روژنامه يه كى مه كسىكى به كارىكاتور وینه ي
چوو تيارىكى بلاو كرده وه له ژير دارىكا نويزى ئه كردو
ئهى وت :

خوايه له ديموكراتيه تى ئه مه ريكيمان بپاريزيت ،
ههر وه ها له و ژنانه ي قومار ئه كه نو جگه ره ئه كيشن و
مه ي ئه خونه وه . . وه له دهس موسيقاى تازه ي وهك روك
ئهنده رول و هموو ره وشته تازه كان . . راگيرمان كه
له سهر (خهوشه) كونه كانمان كه ئيمرو بوونه ته
شتى كه ئاخى بو هه ل ئه كيشن . . .

نامه‌یه‌کی کراوه بو هه‌موو کوردیک

له کاک جه‌لیل جاسمه‌وه که یه‌کیکه له کورده‌کانی سوئیه‌ت وه له
لینین‌گراڊ ئه‌خوینی ئه‌م نامه‌یه‌مان وه‌رگرت ، وا روو به‌ رای
خوینده‌وارانی ئه‌که‌ینه‌وه له گه‌ل هیوای جی‌به‌جی کردنی داواکه‌ی کاک
جه‌لیل دا :

من ئیستا که خه‌ریکی نووسینه‌وه‌ی میژووی خه‌باتی نه‌ته‌وه‌ی
کوردم له دوا روژانی سه‌ده‌ی نوزده‌هه‌م و سه‌ره‌تای سه‌ده‌ی بیسته‌م‌دا -
ئه‌گه‌ر چی لیره‌ لای ئیجه‌ سه‌ر چاوه‌ی ئه‌ورووپایی بو نووسینه‌که‌ی من
زوره ، به‌لام دیاره‌ به‌ پیچه‌وانه‌وه سه‌ر چاوه‌ی روژه‌لاتو هی لای
خومان زور که‌مه . جا هیوادارم به‌ هوی (هیوا) ی خوشه‌ویسته‌وه
بتوانم کتیبو نامه‌ به‌ دیاری له نووسه‌ره خوشه‌ویسته‌کانمانه‌وه
وه‌رگرم .

هه‌رکه‌سیک بی‌هوی کتیبم بو بنیری ئه‌توانی یه‌کسه‌ر بو شاری
به‌ریفانی بنیری چونکه‌ من مالم له‌وی‌به‌و بو خویندن هاتومه‌ته
لینین‌گراڊ .

ئه‌وا له لای خواره‌وه ئه‌دره‌سی خومتان بو ئه‌نووسم به‌زمانی
ئینگیزی :

دلسوژتانی
جه‌لیلی جاسم

U. S. S. R. ERIVAN.
ST. Peçatnikov 3.
Jalil Jasim.

— ۵۵ —

شهیدی زوله کفر و شورانی ناوی . .

حلهسن قزنجی

سالیك له سالان دیوی قات و قری و گرانی بالی رهشی به سهرناوچهی ژاوه رودا کیشا ، ره هیلهی پهریشانی و په شیوی و شپزه یی دای کره .
وهرزیر له کشت و کالی به هاری و له ره پسته و ناوه نیای پایزه مافنگی و
ره نجهرو مایه وه هه ژارو نه دارو کزو که نه فت کهوت و ، ژیانی تالو
نالوزبوو . سهره رای نه مانهش نه وهنده یان بردبوه گهل و هره وهز ، وه
قسه قوتان نه لین : (له چوار په لا گوچکهی ساغ بوو) ، زگی برسی و
پشتی بریندارو شان و شپلکی تیک شکابوو ، کول کیشانی زورو ره وهند
هیزو توانای پی نه هیشتبوو ، برسی یاه تی و بی بژیوی برستو دهره تانی
لی بریبوو .

وهرزیر نه وهندهی سهرنجی داویری کرده وه و سهری هیناو برد
نهیتوانی ریگای رزگاری و چاری چاره رهشی خوی به دی بکا . له
لایه که وه بیگار مهودای نه نه دا بهرزه وهندیک له حالی خوی بکات و له
لایه کی تریشه وه ناشاره زایی و نه زانی روژی رووناکي لی کر دبووه
شه وه زهنگ .

بی بارانی و وشکه سال و خه له گران بوو ، بی کاری بوو ، ئیش له حاند
ره نجهرو ئیشکه ران چوو بووه پشتی شیران . نه وهی له و ناوه دا فره و
فراوان و کهم ترخو هه رزان بوو ، ته نیا تهرمو جهنده کی هه ژاران و فرین و
په ره وازه و ناوه کی بوونی گیانی وهرزیران بو . ناژاوه و په شیوی بوو له ناو
له شاندا ، گیانی سهر به ههش توانای مانه وهی ناو جهنده کانیان نه ما بوو
ناچار هه لوهدا نه بوون و رایان نه کرد به ئاسمانا .

هه باسی وهرزیر پیش گیان لی تودان ، چشی کرد له خاو و خیزان و
سهری خوی هه لگرت و رویشت ، به داره داره و لاره و لاره وه ریگای گرت
بهر به لکو له جیگایه ک چاره سهری خوی بکا ، به چنگه کر که و په له کوته و
لنگه له رزه به چند که ژو کیوو چیاو هه ورازا هه لگه راو ، له چند شیوو

— ۵۶ —

دولو نشیوهوه داگهراو ، له چهند چهمو رووبار پهریسهوه تا ناخړی به هر مهینهتیک بوو خوی گه یانده شاریک له شاره نزیکه کانی گهرمین . که له شار نزیک بوهوه شنه ی هیوایهک دای له دلی زاماری ، به خه یالی خوی لای واپوو نیترو ناوه دانی یه و جیگای ئینسانه تی و پیاوه تی و شارستانیه ته ، زگی تیرو له شی تیمار نه کات و که توی بووژایه وه دهس نه داته کارو باریک ، خوشی نه ژیننی و پارهش بو خاوو خیزانی نه نیری و له چنگ برسی پایه تی و مردن دهریان نه هینی . جا به شینه یی نه وانیش دینی و لی دانه نیسی ، ههریه که خهریکی ئیش و کاریک نه بن و له شارستانی پر خیر و بیرو له ولاتی تیرو ته سه لدا ناسووده و دنلیا نه حه سینه وه و جاریکی تر به بیریش ناگه ریته وه .

وهرزیری ساویلکه و دل پاک ههروا زوو ژینی خوی و خیزانی له و شارهدا سووک و ناسان به خه یال پیک هیناوبزه ی هومیدو هیوانه ی گرتو له بهر خویه وه نه ی گوت : نهم نه زانی کوردستان ناوایه ، جیگای به پیتو به ره که تی وهک ئیره ی تیدایه . نامه خوا نهم خه لک و مه ردمه چن تیرو پرن ، چن پوشته و په رداخ و به هیزو گورن ، چن کولک و بوشناخن ، چن رهنگ و روو سوورو خهریک و دهس به کارن . نه گهر کوردستان وا ناوه دانه نه ی بو لای ئیمه نه وه نده کوورو کرین و خاپوورو ویرانه ؟ نه بوو که قات و قری و نه هاتی رووی کرده لایهک لایه که ی تر دزیفی لی نه کات و یارمه تی بدات ! دیسان ههر باشه دین لیره نه ژین تا له سیا سالو نه هاتی رزگار نه بین . خوا دهروویه کی باشی لی کرده وه ، به هوی مهینه ت و درده وه گه یاندمیه ئیره . پیرو پیشینان گوتوویانه : خوا که به لی زانی ده رگایهک داخات ، به میهره بانی که لینیکی تر نه کاته وه ! نیترو شان و قولم له بیگار ناسووده نه بیتو ، مردووی گورو گورستانیشم له خوسه ندو جمین و جینو نه حه سینه وه .

وهرزیر گه شایه وه و زوری پی خوش بوو که رزگاری بووه و ، جه ندرمه و خان و به گکو بیگاری له کول که وتوو . به دلیکی پر له ناوات و هیواوه رووی کرده ناو شارو هیندی گه را به جاده و بازارا . شهرمی کرد داوای هیچ له هیچ کهس بکات و له رووی نه هات له کووچه و کولانان هه ولی دووسن نان بدات . به زگی برسی و له شی ماندوو شه که ته وه رویشت و رووی کرده مزگهوت . به لکو له وی دل نه رمی ، دینداری ،

خاوهن ئیمانی ، به چهن فلسی یا به یهك دوو نانی دهسگرویی بکات ،
تاشه و بهسیتهوهو بهیانی خوی گورج کا بو ئیشی و کاریک . تهنیا
روژیکی دژواره ، که یهك دوو ژهم تیر بوو ئیتر ورده ورده ئیش نهکات و
پاره ی دهس نهکهویت و نهبووژیتهوهو دیتهوه دوخی جارن . (چبکا ،
بلی چی ؟ کار بو رهنجبهران هسانهوهیه ، پیشه ی کریکار رهنج و چهو-
سانهوهیه . کار کالایه که به بهژنو بالای کریکارو وهرزیران براوه . نهو
روژه ی بی کارنه بن خوشی و جهژیانه) .

چوو له هه یوانی مزگهوت دانیشتو به چاوه نواری ریکهوت
کزکه ی کرد . زوری نه خایاند کابرایه کی چلکنه ی چاو مژمور له ده رگای
مزگهوت که هاته دهروه له م نهگهت و چاره ره شه هاته بهروه .

چلکن به تی خورینه وه گوتی : کابرا خه لکی کوی ؟
وهرزیر به خاوو خلیچک و بی هیزی به وه وهلامی دایه وه : ژا . . . وه . . . رو
چلکن گوتی : خیرا که ههسته برو .

وهرزیر گوتی : هیچ ئه رکیکم له سه ر تونی به ، بوچی ده رم نه که ی ؟
ئیره مزگهوته ، خانه ی خواجه ، جیگه ی ناواره و هه ژارو داماوانه . له خوا
ناترسی واتیم نه خوری و نه گورینی به سه رماو له م خانه ی خواجه وابه
سووکی به وه ده رم نه نیی ، توش ههروه کومن مافت پیوه به تی ئیتر بوچی
وازم لی نایه نی توزی به سیمه وه ؟

چلکن کوتی : با مجبوریش بم پیم ناخوش نی به و لیم له چانایه
کابرایه کی چاره ره شی وه کوتو لیره بیت ، به لام له بهر خوا نه مهت پی
ئه لیم ، که چی دیاره ناشاره زای و نازانی ، قوربه سه ر ، بتبینن نه لین
بیگانه ی و نه ت گرن ، جا ئیتر ناره زوی خوته .

وهرزیر گوتی : بوچی من و تو هه ر دژو کمان کوردنن ، هه ر دو کمان وه ک
یه ک هاو ره گه زو خوین نین ؟ ئیره شی هه ر کوردستان نی به ، من و ئه م
خه لکه ی له ئه م شاره دان گشتمان کورد نین و له کوردستان نین ؟ ئیتر
بوچی ئه م گرن ؟ ئه م من و تویی و دوو به ره کی به چی به و ، ئه م جیاوازی و
قینه به ری به شووره پی نی به ؟

خو من نه هاتووم به شی که س بخوم و بیمه بار به سه ر که سه وه ،
ئه مه وی لیره بهاویمه وه و به ره نجی شان و کری ی دهستی خوم بژیم .
ئیتر سووچ و تاوانم چی به له سه ر چی ئه م گرن ؟

چلکن گوتی : تی نه گه مو نه مانهم وهك روژ به لاره روشن و روونه ، به لام کن نه م چهندو چوونهت لی نه پیسی ، بی سووده ، راکه ، نه تگرن و ماوه بهك نه تخنه زیندان و نه پاشان بهریت نه که نه وه بو ولاتی خوتان !

وهرزیر که نه مهی بیست جهرگه وه ناوی داکه وت و حه وش و حه ساری مزگه وتی لی بوو به کونه مشك . جنیوو لیدان و برسی به تی و بیگاری بیرکه وته وه زامی جیگه کلولو داری زور داری کولایه وه . ناخیکی هه لکیشاو چاویکی به ناسمانا خشاندا . چ روانین و چاویک پسا خشاندنیک ؟ به قه درایی سه د کتیب پر بوو له گله یی و بناشت ! به دوو سی ته کان هه ستاو له شی له قاچی بار کرد . لاقی له رزی و نه تگوت نه لی : ئیتر به سه هیزم تیدا نه ماوه ، سوام ، دارو به ردو ئاسن و پولا نیم ، گوشت و ئیسقانم ، به کم که وتووه ، راستی به که ی نه وه به ئیتر به من ده رناچی !

وهرزیر گوی نه دایه ، به کومه گی گالو که که ی وهك پهت کیشی کردو به داره داره خوی پی گه یانده قه راخ شار . ئیتر له وی مهینهت کوتایی هات . لاق له رزی ، لهش که وته زهوی ، گیانی شه کهت و وهرزیش بو ناسمان فری .

* * * *

مجبور که قسه ی پته وو بیچی مهینه تباری کابرای وهرزیر کاریان کردبوه دلی و نازاریان نه دا ، ههستی هاومهینه تی بیدار بوو گوئی : ئیمه ی ههزار به زه بیمان به به کتره نه به ته وه کی به زه یی پیماندا دیته وه ؟ ههستا دوا ی کهوت که بهینیته وه به لکو خیرومه ندان له مزگه وت خیری پی بگن تا تووزی نه بووژیته وه جا نه وسا ملی کاری بگری یان پرواته وه . بازار و جاده و کولانی به دوازا گهراو گه لین و قوژینی شاری پشکنی تووشی نه هات تا فاخری له قه رابخ شتر دوزی یسه وه ، به لام چی ؟ لاشه به کی بی گیان و زامار ! زانی تاوانیکی گه وره ی کردووه و سووچی نه وه نه م چاژه ره شه مردووه . تهریق بوه وه و پارایه وه له ته رمی زامار و دوعا و فاتیحای خویند بو گیانی به ره وازه ی ههزار به لکو لی بیووری و له و تاوانه ی کردوویه تی بیبه خشی .

له بهر خو به وه نه یگوت : من به گیانی ناخیرم دلسوزیم کرد به و
 قسانه و ویستم خیر خوایی بکه م ، خو بو به کم نه بو بهم روزه بگات !
 به شه رمه زاری دای به کولی خویدا و په یتا په یتا له ژیر لچه وه
 نه ی گوت : بریا سه د بریا من بو و مایه له جیاتی تو ! هه لی گرت و هینای
 له چه وزی مزگه وت رای کیشاو بو کفن که وته ناو بازار ، رویشت تا
 که یشته دووکانی مام حاجی ی بازرگان و گوتی : کابرایه کی هه ژارو ناواره و
 بی که سو کار له برسسا مردووه و هاتووم بو کفن ، تو کفنی بو بکه و
 شوردن و گوریشی له سهر من . حاجی پیشی خوارده وه و مژیکی له
 جگه ره که ی دا ، وک مار پیوه ی دا پر به پیست ناوسا ، له پاشان کو که په کی
 کرد و هاته قسه و گوتی : بهم بی بازاری به خیر و به ره کتت هیناوه ، به من
 چی ره شو و رووتیک مردووه . دیسان هیندیکی که پیشی خوارده وه و
 گوتی : باشه په له مه که با بازارمان بیی نهوسا و هره وه کفنی بو نه کم ،
 مجبور به تووره بی و به سهر راوه شانندن گه رایه وه . له ژیر لیوه وه ،
 به دم ریگه وه و به جنیوه وه نه ی گوت : به لی مام حاجی تهرمه که خوی
 بکه م بوگن نه کات تا بازارت نه بیت نهوسا بیمه وه خزمه ت ! تف له
 خوت و پاره شت بوچی مردووش کالا و کووتاله په ساو ئحتیکار بگری ! ..
 بردی به جلو بهرگه که ی به ریوه و ناشتی و گوتی : شه هیدی زوله
 کفن و شور دنی ناوی .

نه و تورکانه ی خه باتیان کرد له پیناوی سه ره به ستیا ،
 کوردیان پلیشانه وه ، چونکه تی نه کوشان بو سه ره به ستیکی
 وه که نه وان .

(نهرو)

مهر وف بهرنجی

*****

له ریگایه کی دوور نه گه رامه وه ، مورده غه ی پشتم له بهر دانیشتنی زور له ناو جیبه که دا ژانی نه کرد . توزی ریگا رهنگی پرچو برژانگ و سمیلی وا گوریبووم که به ناسانی نه نه ناسرامه وه . گه یستمه شاری (ت) هیشتا نه بوو سواری ئوتوموبیلیکی که بیم تا بگمه وه مال ، زوری نه خایاند ریوار ژماره یان گه یسته شهش ، نه مجا ده لاله که چند یا الله یا الله یه کی به دهنکه دراوه که ی کردو خستمانیه به له پرووزه ی سوار بوونو جی گرتن . منو نه فهندی یه کی که میک ریگ و پیک له پیشه وه ، نه فهندی یه کی چاکه ت و پانتول گرژو لوچ بووی دووره ئوتوو له گه ل سیه که سی که له پشته وه تیک ترنجابن . هیشتا له شاره که زور دوور هه که وتبوو یه وه ههر دوو نه فهندی یه که له گه ل یه کدا که وتنه گفتو گو له سهر نامه یه که به دهستیانه وه بوو . نه وی پشته وه وتی :

– نه م فرمانه بو نیمه ناره وایه ، چونکه له پاش حه فته یه کی که لی پرسینه وه کوتایی دی ، ئیتر بوچ سهرانسهر مانگی حوزه یران وه که حاجی له قی به چکه له هیلانه دا نه ماو به دیار قوتابخانه چولو هوله که مانه وه بمیننه وه ؟ خوزگا نه یانزانی نیمه له م کویره دی یانه دا چ دهر دیک نه کیشین ، ههرچی تو حهزی لی بکه ی دهست ناکه ویت .
نه فهندی یه که ی ته نیشتم وه رامی دایه وه :

– رهنگه بیانه وی نه و چند که سه بهراگنده کراوانه ماوه یه کی که ش بمیننه وه تا نژاوه و بیری بوگه نیان له ناوا نه مینی . . نا . . نا . . که وتنه وه یادم : نه م فرمانه تازه نی به ، دوو سیه سال له مه و بهرو له

سەر دەمی بی گوره کهدا ئەمەیان بو دانان ، وا هەموو سالیك لەم
روزانەدا سەر لە نۆی دووبارەیی نەنەهوە .

– نازانی چ دەردیکم کیشاوه سالی ئەمسال ؟ مەگەر توشس لە
شوینەکەیی خوت جارسی ؟ خو تەنیا چارەك سەعاتی لەم شسارهوه
دووورە . بەیانیان بە سواریی پاسبکلهکەت بە دەواما نەگەیت و پاش
نیوهروشس بە ریگا راسته چهوریژ کراوه کهدا دیتەهوه ماله پاکو
خاوینەکەت . ئاوی پاکو کارهباو گوشت و میوه بە فری زور . . ئیتر
چی کەمتره لە کەرکوک ؟ ئەگەر بتزانی یایە من ئەمسال چونم
رابواردوو هەرگیز داواي گواستنهوهت نەنەکرد . دی (ك) حەوت
سەعاته ری لەم شارەوه دوورە ، چەپەکو لاری یە ، مەگەر بە ریکەوت
ئەگینا ئوتوموبیل رووی نی ناکا . خوت ئەزانی من خەلکی تاوغم ، وه
کوردی باش نازانم . دهباتهکانیش هەموو کوردن ، لە بەر ئەوه کە پییان
وتم بو ئەم دی یەم ئەنیرن کەمیک گرز بووم ، زورتر لە بەر ئەوهی کە
زمان باش نازانم . لە دلی خوما ئەموت : چون بە دروستی ئەم فرمانه
بەینمه جی ؟ ! منداڵ کوردو خویندن بە کوردی و منیش کوردی باشی
نازانم ! بەلام کاتیک کە چوو مە دی یە کە بوم دەرکەوت کە کوسپو تەگەرە
هەر زمان باش نەزانیی من نەبوو ، بە لکو گەلیک ناھەمواری ی کە هەبوو .
یەکیک لەوانه ئەوه بوو کە منداڵه کوردهکان ئەبوا یە بە عەرەبی بییان
خویندایە ، چونکە کتیبەکان هەموو بە عەرەبی دانرابوون ، هیشتا لە
بەرنامەیی تازەیی ئیدارەیی زانستی کوردستانیش شتیک جی بە جی
نەکرابوو .

ئەفەندی یەکەیی تەنیشتم وەرانی دایهوه ، وتی :

– منداڵ بە زمانی دایک و باوکی نەخوینی زور ستمه ، بە لکو
گوناهیکی زله ، چونکە رەنجی ماموستاو قوتابی گەلیکی بە خورایی
ئەروا . قوتابی یەکانی ئیمەش بەشی زوریان کوردن . من دەرسی پولی
یە کەم ئەلیمهوه ، روژیکیان مندالیکیانم هەلسانده سەر تەختە بە
کوردی لیم پرسی : چوارو چوار ئەکا چەند ؟ بەسە زمانه وه گە کەرو
لال وه سستاو وەرانی نەدامهوه ، کە وتم : ئەربەعه زائید ئەربەعه ؟
کو توپر وهك تووتی وتی : ئمانی یە . ئەمجار باش تی گەیشتم کە ئەم
منداله بە سەزمانانە فیری دەنگ بوون نەك فیری ژماره . ئەوسا بیرم

لهم هموو روژه کردهوه که من به ناو دهرسی ژمارهه بهم مندالانه داوه
کهچی توممز وهك دهرسی ناوازم پی وتبن وا بووه !

– گوی بگره هیشتا دهردی نهم سالم تهواو نه کردووه : دی به که
نزیکهی په نجا مالیکن ، به شی زوریان فه لاجن و نهو دواي رهشایین . نهم
دی به هی ناغایه کی به دبه خته که هرچی له و فه لاج و رهش و رووتانه
نه سبندی ، له گهل دهرامه دی شوینی که شیدا هموو له شاره کانا به
قومار نه دورینی . مال و مندالی شرلو و برسین ، سه ره رای نهوش
زور قهرزاره . که چووم به ریکهوت له م شاره تووشی بووم بو مال
نه چووه وه ، نو توموبیلیکی شی به کری گرتبوو ، منیش له ته کیا سوار بووم .
نه فندی به که ی ته نیشتم هه لی دایه :

– له سایه ی شور شه وه پو کهر باوی نه ماوه . قونترات گر هکان
جاری کوستپان که وتوو ، ههروه ها کار به دسته دزه کانیس ناشیان
ناگری ، نه گینا ناغات وا زوو نه نه گه رایه وه بو مال . به گزاده که ی
دی که ی نیمه ش ده میکه میوانی قوماری نایه ن ، به ناچاری فیری شه و
بووستن بووه .

– جا گوی بگره : هه ر نه وه نده مان خوش بوو تا نزیك بسویننه وه
له دی . سرنجم دا ناغا گژو کپ بوو ، به تایه تی که چوینه ناو
دی که وه . دیم منداله کان به چه پله لیدان و هات و هاوار که وتبه دوامان و
په نجه یان بو ناو نو توموبیله که را نه کیشا ، خه ریک بوون سه ر له
نو توموبیلچی به که بشیوینن .

تا دهنکه دهنکه که یان به رزتر نه بووه ناغا زورتر دانه ته پی له شوینه که ی
خوی داو رهنگی تال و رهش هه ل نه گه راو چاوه نیوه خیله که ی به قوولا
نه چوو . به و پایزه لوچه کانی ناو چاوانی که له هیلی جووتی نه کرد چین
چین ناره تی کردبوو . هات و هاواره که هه ر (برمی و بروخی ناغا !) ی
لی تی نه گه یستم . پاش که میک چه ر خه و دهوره به ناو کولانی ته سک و
ناریک و زرو زبلاویدا له بهر دهرگای خانوویه کی له قور دروست کراوی
به رزو دریز دابه زین . که نه لیم به رز مه به ستم نه وه یه له چاو کومه له
خانوه که لو کوم و نزم و شره کانی که دا به رزتر نه ی نواند . منیش هه ر
چاوم نه گیرا به چوار لادا بو قوتا بخانه که که به خه یالی خوم نه بی
کوشکیکی به گه چو جاروو کراو بی . . . شتی وام بهر چاو نه کهوت ،

تومەز بە بېرا نەھاتووہ بەم زووانہ قوتابخانہی بو بکریتەوہ ، بەلام دەسگای تازەي پاش شورش ئەم کارە گرانەي بە ئاسانی بە دی هینا ، ئەوہ تا منی بو ناردوون و دیواخانەکەي ئاغاش بە دی کراوہ بو قوتابخانە . کەمیک سەرم سر ما لەم ھەلبژاردنە : منی زمانی کوردی باش نەزان و قوتابخانەي دیواخان ! بەلام پاش کەمیک لیکدانەوہ خوم دلی خوم دایەوہ بەوہي کە جاری ھەر وا ئەبی . . کون و کەلەبەر گەلی زورہ ، ماوہیەکی ئەوی تا پر کریتەوہ . شتیکی کە سرنجی راکیشام ، ئەوہش ئەوہ بوو کە فەلاحەکان بە پیرمانەوہ نەھاتن ، نەم دی کەسیان بێن بە لامانا ، شەویش چاوہ نواری بووم بەلکو لەفرمان گەرابنەوہ ئەوسابین ، کەچی کەس دەرئەکەوت . بەیانی کەوتمە پەژارەي ئامادە کردنی شوین بو قوتابیەکان لە دیواخانە دوو کەلاوی یە وراقە کەدا کە بستیک خول و پرو پووشی تیا کەوتبوو . دەرگای شرو دەلاقەي بی پەنجەرہ ، تەخت و کورسییش هیشتا نەگەیشتبوہ جی . دەسم کرد بە گەران بە مالەکانەوہ تابزانم بوچ دیارنێن ، بو ئەوہش چەند کەسـیک بدوزمەوہ بو پاک کردنەوہي قوتابخانە کە . مالی موختارم دوزی یەوہ ، گیانم بەوہ بوو سەگە درەکان لە گەل رانا رویشتبوون ، ئەگینا بی توز دەرئەئەچووم ، بەلام هیشتا بەشی ترساندنێ من سەگە خویری لە دی دا مابوون . چەند مندالیکی رەشو رووت و چاو بز دوورو نزیک لە تەکما نەرویشتن و سەگەکانیان لی دوور ئەخستەوہ .

ئەم گەرانەم ۸-۹ قوتابی یەکی دەس خستم ، ھەر چەند ئیوہیان لە مالی ئاغاوہ ئەھاتن .

ئەفەندی یەکەي تەنیشتم بە دل گوئی بو شل کردبوو ، ھەر وەک لە بیری خوی دا خەریکی بەراورد کردنی گوزەرانەکەي خوی بی لە گەل ئەم گوزەرانەدا ، منیش لەو کەمتر نەبووم بو گوئی گرتن لەم سەر گوزەشتەيە ، بەلام دیمەنی ریگا کە جار جار سرنجی رانە کیشام ، ریگا قیرتاو کراوہ کە تا چاو ھەتەر ئەکا درێژو باریک ئەبوہوہ ، لە پیشس ئوتوموبیلەکەوہ وەک رەشمار کشابوو . ھەوا گەرم و قرچەي ھاوینی گەرمیان و سەردەمی خەرمان ، ئەم لاو ئەولای ریگا کەمان قایمەو پەریزی گەنم و جو ، کومەل کومەل سەپان و کول کیشەکان بە فەرنجی سپی یەکان کلاوہ قووچەکانیانەوہ ، دەس بە داسەوہ شان و بالیان ئەوہشان و

کیشهی قرچیهیان نه کرد . پول پول رهوی کور کور ههل نه فرینو
نه نیشتنه وه ، له بهر زوری ناو به ناو سیه بریکی ته نکیان نه خسته سهر
زهوی . تاک تاک مه کینهی زلو بچووی درهوم بهر چاو نه کهوت ، نهوسا
زورتر بیرم له نه رکمی گرانی هم ههزاران سهپان و رهنجبهرو کول کیشانه
نه کرده وه که نیستهش وه که ههزاران سال له مه و بهر ئاره قی رهشس و
شین نه ریژن و خوینیان نه کهن به ئاو تا جیگای قسنافی دره و نه کهن ،
کهچی مه کینه به سهعانی وه که ناگری قودرته نه رکمی چند روز له کول
نه کانه وه که سیش ناپروکینی . .

ههردوو نه فندی به که جگه رهپان بو یه که دریز کردو دایان گیرساند
پاش یه که دوو مز نهوی دواوه تی هه لچوو وه ، وتی :
– نه زانی بوچ فه لاهه کان منداله کانیا ن نه نارد ؟
– بوچ ؟

– چونکه وایان نه زانی که من سهر به ئاغام به نیشانهی نه وه دا که
له گهل نه ودا هاتبووم و له دیواخانه شره کهی نه ویشدا دابه زیووم ،
بیجگه له وهش کورو کوره زاکانی له پیش هه موو مندالانی کهی دی که وه
هاتنه قوتابخانه و ، دیواخانه کهی نه ویش کرابوو به قوتابخانه . فه لاه
زور رکمی له دیواخان نه بیته وه ، ههروه کوو له دوآیدا بیستم سویند
خواری به کتریش بوون بو نه وهی جازیکی که سهر به دیواخانا نه کهن .
رهنگه واشیان زانیبی که نه گهر منداله کانیشیان بچنه ناو دیواخانه که
ههر سوینده که یانم نه که ویت ، یا دیواخان بکریت به قوتابخانهش ههر
پاک نابیته وه ، وه که به گوی خوم لی یانم بیستوو ، نه یان وت : شوینی
زورو بی دادی به ، با بروخی باشتره . . به راستی ترسیان له وه هه به که
بیته وه به دیواخانه کهی جاران .

– نهی بو ههشت نو قوتابی چون مایته وه ؟
– جا بوهسته . . پاش چند روژیک که شهوؤ روژ سهرم کرده
سهر خه لکه که وه له گه لیانا هاتم و چووم ، بوم روون کردنه وه که نه هم
قوتابخانه به بو هه موو دی که کراوه ته وه ، هه رته نیا بو منداله کانی ئاغای نه به ،
به لکو منداله کانی ئاغاش وه که منداله کانی ئیوه نه توانن لهم قوتابخانه به دا
بخوینن ، وه به هیچ رهنگیک له مناله کانی که جیا ناکرینه وه ، هه موویان
به یه که چاو ته ماشا نه کهم ، بیجگه له وهش قوتابخانه ئاغای دروست

نه کردووه ، دلنياش بن که منداله کانی ناغا شوینی باوکی خویان ناگر نه ووه
 ته و ته به بهر چاوی خوتانه ووه دیواخانه که ی ناغا بووه به قوتابخانه و
 جاریکی تر ناپسته ووه به دیواخانه که ی جار ان که ئیوه لی ی ترساون .
 هندیکیان زوو باوهریان به قسه که م نه کردو ئه یان وت : به خوا
 بابه راست نه کا دور گورا . نه و ته پولیسه کانیس وهك جار ان نه ماون ،
 ئیسته ناویرن نازارمان بدهن و داوای بهرتیلمان لی بکن ، به لکو هر
 ناویرن له مالی ناغاش ئاو بخونه ووه . بهم رهنگه بوین به ئاشناو زوری
 پی نه چوو ژماره ی قوتابی به کانم گه یسته نزیکه ی په نجا ، ته نانهت له
 دی کانی نزیکشه ووه منداله فه لاحه کان ده سیان کرد به هاتن . شتیکی
 که م لا سهیر بوو که کچه کانیسیان نه نارد ، کورو کچ پیکه ووه ده سیان
 کرد به خویندن . ئیمهش له شاره کانا هزار چهنډو چون نه که ی و
 فه لسه فه به با نه که ین تا بزاین کورو کچ پیکه ووه بخوینن باشه ، یا به جیا
 بخوینن ؟

– به لی راسته فه لاح دل پاکن . منیش نه یان بینم ژنو پیاو پیکه ووه
 فرمان نه که ن و رهنج نه دهن . گه لی ژنیان له پیاو نازاتر دره و نه که ن ،
 خو کول کیشی هر به شی ئافره ته .

– گوی بگره ، زوری ماوه ، گوزه رانی خومم بوت نه گیراوه ته ووه
 هیشتا . . برادر ! شوینی خه و تن و حه سانه ووه قاوه جاخه که ی جارانی
 ناغا بوو ، که لا ژووریکی بچووک بوو له پاین دیواخانه که ووه . کلاو
 روژنه یه که له بانه ووه دوو سیه کونی بچووکی نه وندلی ده ستیک بخوا
 له م لاو له و لاوه تیا بوو که به زستان چنگیک قوریان پیا نه داو نه بوو به
 تاریکستان . به روژی نیوه رو به چرا شتم نه دوزی یه ووه نه گه ز شتی تیا
 بووایه . که ناری دیواره کانی به ریزه کونه مشک بوو ، به شه وو به روژ
 زیکه زیک و خرته خرتیان بوو ، جار جار له راکشانا له ناکاو نووکی پی
 یا ته نکلی گویچکه میان نه گه ست . له سه ره تادا زور ترسام وام نه زانی
 مارو دوو پشکه ، به لام له پاشانا له گه ل نه وانیشا بووم به ئاشنا . نه و
 شه وانهی که باران بیاری یایه ، لا ژووره که ی منیش ده سی نه کرد به
 دلوپه کردن . گه لی جار وای شپرزه نه کردم نه مه ویست بچمه ژیر
 قهره ویله شره که مه ووه ، به لام له بهر نه ووه ی که نه ویش نه بوو به قور ،
 به ناچاری له سه ری نه مامه ووه سه ری خوم به لیفه و به تانیا بوره که م

دا نه پوښی و به دهم ناوازی ناسازی دلوپه کانه وه خه و نهی برده موه -
 گه لی جاریش له تک و ته پی دلوپه رانه پهریم یا نه مروانی دهم تاله وهك
 قاوهم خواردبی ، که لی ورد نه بووموه بوم دهر نه کهوت که دلوپه ی
 دوو که لاوی بن میچه که یه که وتوو ته ناو دهم موه . سالی نه مسال
 نه مه گوزهرانی من بووه . خوا پی داوی واشمان هه ن که له خویندن گادا
 له دواي نیمه وه لوقه یان نه کرد ، چونکه پشتیوانیکیان هه بوو ، بو خویان
 له ښاره خوشه کانا دامه زران . رهنګ بی به په له بیتکه خویان بته کینن
 نهك توزی ته باشیریان لی نیشتی . .

نه فهندي په که ی ته نیشتم له م کاته دا زور بی دهنګ بوو وهك له حالی
 خوی شهرم گرتبیتی به رام بهر بهم گوزهرانه سهخته ی هاوری که ی .
 پاش دهمیک هلی دابه و وتی :

- به خوا ناخوشت رابواردوو . نه مه ی به سهر تودا هاتوو له
 وزه ی کهسانی یه ، من بوومایه رام نه کردو نهو مانگانه به شم نه ده ویست .
 - نا . . نا . . کاکه ! مه سه له هه مانگانه نی یه ، نهو ژبانه شس
 نه وهنده لای من ناخوش نه بوو ، چونکه ژبانی په نجما له که ی دورو پشتم
 زور زور له ژبانی من ناخوستر بوو به لکو من تاکه نه فهندي بووم له و
 ناوه دا . رهنګه نه یزانی فلاح و رهنجبه نه فهندي به چی نه لین ؟ به پاره ی
 زورو نه رکی کهم نه لین . تو نه زانی مروف تا پیری خوی به شتی نه دا
 به چاوی نای دینی . که باش سرنجی ژبانی نهو فلاح و رهنجبه رانه م
 نه دا نه وسا باش نه مدیت نه رکی گران و گوزهرانی سهخت چی به ؟ پیش
 به یان بروو نویژی شیوان روو بکه ره وه ناوایی و به دریزایی روژ شان و
 بال بوه شینه له جووت و دره و کیشه دا ، درکو دال شیلان و نانی جوو
 دوی ترش و ناوی گهرم و قرچه ی گهرمای ته مووزو فهره نجی په ک و
 کراسیکی خام و کلاشیکی شر . . نازانم بوچی که تاوانیک له ده سیان
 نه تراز ی نه یان بهن بو به نديخانه ؟ من دوور له نیستا به نديخانه م دیوه .
 به نديخانه ی کووت هیچ دور نی یه نه گهر بلیم له چاو گوزهرانی رهنجبه ردا
 وهك ژبانی ناغا که یان نه ، به لکو وهك ژبانی به گزاده کانی تو وایه . .

- قوتابی په کانت چه ندیان دهر چوون ؟

- به خوا له خه فته ی گوزهرانه کهم گرانتر لای من نه وه بوو که په ک
 دوو هفته پیش لی پرسینه وه چه ند فلاحیکیان هاتن منداله کانیان .

بردهوه بوئوهی له به هاره ههواره کانیانا کارو بهرخولهیان پیبله وه رینن . هه رچهند له گه لیانا هاتم و چووم به قسه یان نه کردم ، ۱۵-۱۶ قوتابی یان له دهس کردم هوه که بهشی زوریان له زیره کترین قوتابی قوتابخانه کم بوون . باوهر بکه هه رچی دهرده سه ریم کیشابوو به لامه وه به ههچ دهرچوو له چاو ئه م سته مه دا . باخه وانیکی دلسوز چه ندپی پی ناخوش شه تل و نه مامه تازه گیر ساوه کانی هه لکه نن ، من لهوم زورتر لا ناخوش بوو . . نه زانی چیم که وته وه یاد ؟ که مندا ل بووم له گه ل هاوری کانیما به دزی به وه نه چوینه ناو باخچه که ی باوگم و شه نله تازه لی دراوه کانیما له شوینی خویان هه ل نه کیشا ، که له نا کاو باوگم به سه ردا نه هات هاواری لی هه ل نه سا وه ک باوکه رو بکا ، نه مجا نه که وته سه رمان به را کردن تا منی به ردهس نه که وت ، چاک چاک سه رو گو یلاکی نه کوتام . نه وسام هاته وه به رچاو که له ناو خومانا نه موت : باوگم چه ند دل ره قه . . شه تله کانی له من خوشتر نه وی ! ئیستا نه زانم که باوگم ناحه قی نه بوو ، چونکه ره نجی له گه ل شه تل و نه مامه کانا کیشابوو ، هیوای دوا روژی بوون . به نیاده م ره نج له گه ل هه ر شتیکا بکیشی خوشی نه وی ت ، نه خواسته منال که نه مامی باخی ژیانن .

خوم پی راگیر نه کراو لام لی کرده وه دهستم به زور بو دریز کرد ، وتم : برادر ! توش پاله وانیکی . توو هاوری ی تو جهنگاوه ری شاراهن ، نهو جهنگاوه ری خوی نه بی خوی نه سی که نازیژی و ده ماری خوی نه سووتینی تا میشکی نه وه ی تازه مان روئسن بکاته وه . جهنگاوه ریکن نه زانی نه کوژن ، باخه وانیکن نه مامی راست و به ردارمان بو پهروه ده نه که ن . دلنیا به جومهووریه تی که هی ی گه ل بی ئیوه له بیر ناکا . وه ک به په له نار دوویتی بو دی به کی وا ، زوری پی ناچی کوشکی خویندنیشتان بو دروست نه کاو را بوارد نه که ی سالی نه مسالت نه بیته وه به سه ر هاتیکی خوش بو شه وان ی پاشه روژ . وا بزانه بیستووته که له پروژهی سالی نویمانا وه زاره تی زانستی ته نیا بو نه م لیوا به (۵۵) قوتابخانه ی داناوه که دروست بکریت ، نه گه ر دی که ی توی بهر نه که وت من ئاماده م پیکه وه بچینه لای کومه لی فه لاج ، وه یارمه تی له یه کیتی لاوان و یه کیتی قوتابی یانیش نه خوازین تا خانوویه کی ریک و خنجیلانه له قورو خشت بو خوت دروست بکه ین و ده ستیکش یه دیواخانه که ی

پارو قوتابخانه که ی نه مسالنا بهینین بو سالی تازه تان . .
 کاتی لام کرده وه ئوتوموبیله که مان گه شستبوه نزیك ماله کاتی
 (تاوغ) ماموستای براده رم وتی : ئوخه ی . . تاوغ . . نه مه سوی . .
 تاوغ به هه شته . . فهرموون میوانمان بن نه م شهو .
 به لام ، من خوا خوام بوو زوو بگه مه وه شسوینی خوم ، وه نه م
 به هه شته ش نهو شه وه لهو نه شله ژینم . .

کهر کووک ۱۰-۵-۱۹۵۹

پاداشی گریان

پاش نه وه ی بریار درا که سوقرات له سیداره
 بدری ، برایه ژوووری خنکاندن . . له ریگا چاوی به
 ژنه که ی که وت . . ویستی بوه ستی و قسه ی له گه ل
 بکا ، به لام زور سه رسام بوو که ژنه که ی دلوپ دلوپ
 فرمیسکی نه زشت . به گهرمی لی ی پرسی : ئافره ت . .
 گیانه که م . . بو نه گریت ؟ ژنه که ی به ده م هه نسکی
 گریانه وه پی وت : چونکه وا به چاوی خوم نه بینم به
 ناهه ق له سیداره ت نه دن . .
 سوقرات هه ر که گوی ی لهو قسه یه بوو ئاوریکی
 دایه وه و تفیکی زور به هیزی له ژنه که ی کردو وتی :
 ئه ی نه ته وی به حه ق له سیداره م به دن ؟ که واته حه زت
 نه کرد تاوانبار بوومایه . .

چيروکيکي ته مسيلي سهر راديو :

باوکه . . تو بروات به من ني په !

نووسيني : نووسهري نه مريکي : نارسهر ميللهر

سهر ناوی نه چيروکه ته مسيلي په (درکندنې وليام ئيرلانده) . وليام ئيرلانده
کابرايه که مردووه ، له ناو گورا له باره ی خويهوه نه دوی ، وه ديمه ني لاونيو
ژيانو رابواردني له گهل باوکي و کومهل دا نيشان نه دا . .

وه رگير : اع

وليام ئيرلاندي مردوو : ناوم وليام ئيرلانده ، له لهنده ن ژياوم ،
وايستاسته گهر ټيمه وه لاتان که سالي (١٧٩٠ ه . بهلام ههر به دهنگ ،
پاش نه وه ئيسقانه کانم بوونه ته خول . . نه زانن يوچی نه گهر ټيمه وه ؟
چونکه لهم جيهانه گوره دا تا که که بسيم نه دی به دل نه رمي به که وه يادم
بکاته وه ، يادي هه موانيان کرده وه ، نه مه شوسهر ، نه شيل ، سبنسهر ،
نه مه شه کسپير ، هه موريان « با » بهلام من « نا » . . وليام ئيرلانده
نه و بليمه ته ی تا ئيستاش به قين و رقه وه سه يري کومه له ئيسقاني
دارزاوی نه که ن ! ده سا گوئ له چيروکي من بگرن ، يو نه وه بزانه چهند
به دبه خت و زور ليچ کراوم . . هه رچهند له ته مه ني نوزده ساليمه
تراجيد يايه کم نووسی ، ره خنه گراني چاخي خوم نه يانوت له هينه کاني
شه کسپير ره تگين ترو نايابتره ! بهلام بليم چي ؟ ! بام له سه ره تا وه
چيروکه که متان يو بگيرمه وه ، خوتان قسه يه کی ليوه بکن :

باوکم ناوی سامويل ئيرلانده بوو زور به کوکردنه وه ی نووسراوی
کون و ده ستنووسه ديوبنه کان به ناوپانگ بوو ، روژيکيان من و نه و له
ناهنگي يوبيلي سالانه ی شه کسپير نه گه راينه وه ماله وه ، باوکم چاوی
له وه داچريبوو به لکو ده ستنووسيکی کوني چهنک بکه ويت خهت و
مؤري شه کسپيري له سهر بيت . . منيش نه م کاته له ته مه تي هه ژده
سالي يا بووم .

سامویل (باوك) :

ئىستاش له سەر ئه و باوه رهم كه ئه و دهستووسه ی خهت و
مۆرى شه كسپىرى له سهره ، له كوشك و قهلايه كا بهبى كهلك كه وتوووه و
له شوينيكايه بستىكى خول و توز له سهر نىشتوووه . . خوزگه ژيانم له
سهر دابنايه و بكه وتايه چهنگمه وه . . .

وليام (گور) :

باوكه . . لهم كارهدا يارمه تى منت گهرهك نابى ؟

سامویل :

(به پىزه وه) : تو . . وليام ؟ خوا توى شارهزا كردوووه به
گه و جى به كه وه ، كهسى تر راى پى ناكه وىت و وا شاره زابىت .

وليام :

(له گهل خويه وه) : باوكم وا نه زانى من گه وجم و گه لحوّم بو هيچ
شتىك دهس نادم ، بهلام وا سويندم خوارد كه ئه بى بىم به
پياويكى مهزن ، بىم به شاعىرىكى بهرز ، وه وا ئه كه م خهنگ
هزاره ها ميل بىرن و چه پكه گول پىننه سهر گوره كه م كه مردم

سامویل :

(به قينه وه) : چ قسه يه كت نى به بىكه يت ، جگه ئه م نىگا
گه و جانه ي له ئاسمانت برپوه ؟

وليام :

ئى . . . « جارىك » چند بهرز دهورى (هاملت) ي گىرا . .

سامویل :

جارىك ؟ (به گالته وه) وا قسه كه ئى مستهر (ويات) م په سه ند
كرد كه پى ئه وتى . . .

وليام :

دهر باره ي من چى وتوووه ؟ !

سامویل :

نه زانى چى وت ؟ گو تى تو گه و جترىن گيان له بهرى ئه م سه ر
زه مینه يت !

وليام :

بابه گيان . . شتىكى زور خوشم پى به ، كه شاگه شكهت ئه كات .

سامویل :

(به ساردی بهوه) . چی به ؟

وليام :

نهمرۆ که چوویته خانووه که له ستراتفور به شوین
دهستنوسه کانی شه کسپیرا نه گه رایت . . شیعریکم
هۆنیوه تهوه . . بۆتی بخوینمه وه ؟

سامویل :

(به تووره بی بهوه) : ولیام ! نهمه دوا جاره پیت بلیم دهمت گاله
ده (۱) نهمهش دوا جاره نهلیم که تو کوریکی بی که لک و بی
سوودیت ، تو بو من وه جاخ نیت . . نجا به قسه ی پووج سه رم
کاس مه که !

وليام :

(به تووره بی بهوه) : بابه . . چی تر له مه پترت لی قبول ناکه م . .
وه له دوايشدا نرخى منت بۆ دهر نه که وى .

سامویل :

(به گالته پی کردنه وه) : نا . . ههه چهن که ری . . ها . ها ،
لات وایه روژی له روژان توش نرخیکت بیی ؟

★ ★ ★

فیرلهندی مردوو : باو کم باوه ری وا به هیز بو که من بو هیچ دهس نادم
منیش به پیچه وانهی نهمه وه باوه رم و ابو که شاعیرم وهیچیشم
له بهر شه کسپیردا نی بهو نه بی ناچارى بکه م به ناچار کردن که
ریزم لی بنیت به لام چون ؟ به چ ریگه یه ک ؟ ! چووم سه ری
خوم هه لگرت ، ویلو سه رسام ، جاده کانی له ندهنم نه کوتایه وه ، نا
کات ژمیر پینجی نیشان دا ، دیم وا له کتیبخانه ی (هاریت) دام و
نووسراوه کۆنه کانی هه لگیرو داگیر نه که م . له ناکاویکا کتیبیکم
دوزی به وه که له ناو خولا خنکابوو : خولی سه د ساله ، هه ر
(هاریت) دیتی و قیزاندی :

هاریت :

توو حه قی شه یتان ، نه گه ر پیم نه لئی نهم کتیبه ت له کوئی وه
هینا ؟

وليام:

به خوا له دوا هم کتیبانهی سهر نهو ره فیه بوو . . کتیبه کوش
کتیبی (نويزان) . .

هاريت:

ئا . . هه وه ، به لام نه وه نازانم هم کتیبه له دوو کانه که ما چی
نه کرد ؟

وليام:

مستهر هاريت . نه بی هم کتیبه هینی تابه تی شازن
(نه لیزاییس) بیت ؟ !

هاريت:

به کم به وه ناکه ویت ، به لام سهیری ، سهیری چی له سهر
نووسراوه : . . « هم دانه به له لایهن دانه ره وه پیش کوش به
شازن نه لیزاییس کراوه » روله هم کتیبه تمه نی له سه د
سال زیاتره

وليام:

ئاخر ، بویه همه وی به ههر چه ندیک بیت لیت بکرم .

هاريت:

به خوا باوکت که هم کتیبه ی بو به یته وه ، زور دلشاد نه بی .

وليام:

(به خوی نه لئ) : به لام ئایا باوکم بروا نه کا که هم کتیبه هینی
تابه تی شازنه ؟ نه زانم . . پیم نه لئ ، پیره هاريت گالته ی
پی کردوی . . به لام نا . . پیشکشی به که ی !! نه گهر هم پیره ی
پیشکشی به که ی لی نووسراوه ته وه لی م کرده وه له سهر
پیره ی که ی تر وه کو نه و کون و به ساخته نووسیمه وه ، کی بین
بتوانی لیکیان جیاکاته وه ؟ ؟ . .

تیرلهندی مردوو : گویتان لی بیت و بزائن چون هم کاره ساز
بوو ، له دوا بی دا خوتان حوکم بدن بزائن نه وه ی کردم بوچی
بوو . ؟ بو پاره قازانج کردن بوو یا بو راکیشانی دلی
باوکم بوو ؟ . . .

بو پرووی دوا بی ، وه کو جاران ، چومه دایه ره ی مستهر

(بنگل) ی پاریزەر ، که لای ئەو ئیشم ئەکرد ، ئەمزانی فایله
کۆنەکانی پرن لەو نامانە (پەیمان بەستن) که پیش سەدەها
سال نووسراونەتەوه ، یەک لەو پەیمانانەم هینا ، لە ژیریەوه ،
کاغەزی سپی چەند پیوه مابوو لیم کردەوه ، بە قەلەمیکی
تایبەتی پیشکەشی یەکە ی نووسەری کتیبی نوێژانم نووسی یەوه
که لە سالی (۱۵۹۱) ه وه نووسرا بوو ، وه لەم شەوه نەمرەدا لە
باوگم چوومه ژووره ...

وليام:

بابه ... کتیبکی شازن ئەلیزابیسم بۆ دوزیویەوه که هی
نوێژانیەتی

سامویل:

بەرست ؟ کوا با بیبیم .. ئەترسم هەلیان فریواندبی ...
وليام ؟

وليام:

نە .. نەخیر .. بروانە ، وانیشانە ی شازنی لە سەر بەرگەوه یە

سامویل:

ئا .. راست ئەکە ی .. ئوویف .. ئەمەش پیشکەشی دانەرە بۆ
شازن بە خەت و نووسینی خویەوه .. هەر چەند دووسال
پتری بە سەرا تی بەریوه ، بەلام خەتەکه هەر ئاشکرایە ، هەر
ئەلی ی دۆینی نووسراوەتەوه .

وليام:

لەمەولا ، بابە گیان ، زور بە کەلکت ئەشیم ، وه بو تو هەموو ئەم
دووکانانە ی کتیبی کون ئەفروشن ئەگەریم ، هەرچی وه چەنگم
کەوت ، بۆتی ئەهینمەوه .. وانەبی شانازیم پیوه بکەیت ! ..

سامویل:

سوپاس ، رۆلە خوێشەویستەکەم .. بەلام ئازام ناگرم هەتا
خەت و مۆری ولیم شەکسپیرم دەس ئەکەوی ، ئەمە بە
نرخترین شتە لە هەموو بوون و نەبوون دا ..

★ ★ ★

وليام ئیرلاندى مردوو : رۆژیک لە رۆژانی مانگی نوڤەمبری ۱۷۹۴

کتیبکی دکتور جونسونم دوزی بهوه که وینهی « پهیمان » ی
فروشتنی خانوویهک له (بلاک فریاریز) ی تیابوو، که شه کسپیرو
(جون هیمنگ) ی هاور ی به خه تی خویان مؤریان کردبوو، نه م
پهیمانم له سهر تیلمه کاغه زیکی کون (۲) سهر له نوی روو
نوو س کرده وه وه کو چون له کتیبی « نویزان » دا کردم و به
نیمزاکانش مؤرم کرد ...

وليام:

باوکه هانی .. وا خه ت و موری شه کسپیرم بو دوزیته وه !

سامویل:

(به هه شتاوه وه) : به راست .. فهت نه بی .. وام لی هاتووه
بروا نه که م کوا رو له پینه نیشانم ده .. نای له م شادی به ! نه مه
نه و مؤره ی به شوینیا نه گهرام ، به لام پیم نالی ی .. کوره که ی
خوم ، نه مه ت له کوئی دوزیته وه ؟ کریوته ؟

وليام:

(به شله ژانه وه) : نه خیر .. به لام من .. جوامیریک هه یه ..
باشه .. پیش هه فته یه ک بانگ کرابووم بو نانی شیوان له مالی
مستهر (میچل) له وئی دا مستهر (هئی) م ناسی ، مستهر هئی
ههر که چاوی پیم که وت دلی که وته سهرم ، خوشی ویستم ،
نه ویش زور هه ز به کو کردنه وه ی کتیبی دیرینه و کون نه کات ،
که شه ومان به سهر برد پی گوتم له گه لی دا بچمه وه .. منیش
له گه لیا چوومه ماله وه یان (ماله دیهاتی به که ی) تاکتیبه کائی خویم
پی نیشان بدات .. له وئی دا سند و و قیکی گه وره ی پراو پری
ده ستخه ت و به لگه ی کونم دی ، وه له ناویاندا نه م
« پهیمان » هم دوزی به وه ..

سامویل:

نه م جوامیره ی نه لی ی ناوی چی به ؟ پیم بلین تا ههر چی هه یه تی
لی ی بکرم

وليام:

ناوی مستهر (هئی) یه و نه مهنده .. به لینی پی تاوم ههر چی
لی ی داوا بکه م به داتی به مهرجیک ناوی لای که س نه هینم ..

وه پیشی وتووم که ببرای ببر نایان فروشیت .

سامویل :

بی گومانم ، وا دیاره توانیوته کاری تی بکهیت . زور چاک کاری .
تی بکهیت

وليام :

وادیاره ، به تایبه تی که هونراوه کانی منی خوینده وه ، له سهر
نه وه سوور بو که من شاعیریکی به هره دارم .

سامویل :

لام وایه ، روزیک ئه بی ئه م هونراوانهت بخوینمه وه ، به لام جاری
نا ، پیم بلن چ دهستوووسی تری پیشان دایت ؟

وليام :

به لن ، زیاتر له په نجا به لگه ی کونی لا هه یه ، نه وه ی له بیرم بیته .
چهند نامه یه کی شه کسپیره بو « سوتها مبتون » ی دوستی . .
وه یه کیکی تر له شه کسپیره وه بو « هیمنگ » وه ئه وی تر له
هیمنگه وه بو نه و نووسراوه . .

سامویل :

سهر سامت کردم . . سهرسام . . نه ی شانوی بی به کانی ؟

وليام :

تا ئیستا به چیره که شانوی بی به کانی نه گه یشتووم ، رهنگ بی له
ناخی سندووقه که دا بی ، به لام نامه یه کی دلدار ی شه کسپیرم
دی که له کانی خویا بو (نان هافوا) ی نووسیوه ، وه ههروه ها
دهس خه ته که ی (شالیر) یشی تیا به به خه تی شه کسپیر خوی .

سامویل :

وليام !! ناتوانم له وه زیاتر گوی بگرم ! رۆله م گویت له باوکی
خوت بی . . وا به خیرایی نه چمه لای (فرانسسیس ویت)
شارهزا له زانستگای هیرالذر تا مۆره که ی شه کسپیر سهیر
بکات و ئی ورد بیته وه ، بزانه ئه ویش نه لی راسته ؟ !

وليام :

(به ترسه وه) : ئنجا . . باوه اهر تو بهس نیت ، بو نه وه ی
بزانیته راسته یا ساخته به . . نه وی چی پی نه وی ؟

سامویل :

نهء .. رۆله .. ئەمەوئ لئى جهخت بم .. بهلام ، كهنگين
دهس نووسه كهى شاليرم بۆ ئەهينيت ؟

وليام :

لهم دوو ههفته بهدا .

سامویل :

سهيرو سه مه ره ... سه رسام كه ره .. كه و ابى دوكتور بارو
دوكتور هوارتونو مستهر ويانو مستهر جيمس بوسويل ،
ئهمانيش بانگ ئەكەم ، با به هه موويان لهم شتانه ورد ببنه وه
لئى يان بيشكنه وه ... رۆله م، له جيهان ناوت دهنگ ئەداته وه ،
چونكه تو ئەم شته ده گمه نانهت ژياندوو هته وه .

★ ★ ★

ئير له ندى مردوو : ئيتير باوكم ئەو به لگه بهى مۆرى شه كسپيرى له
سه ر بوو هينا به وه ، له خوشى يانا هه ندهى ئەما بوو بال بگري ،
پاش ئەوه ديرينه ناسو شاره زا كه بۆى سوور كرد بووه وه كه
ئهمه راست مۆرى شه كسپيره هيج ساخته كارى تيا نى به .

هه ر كه له كرده وهى خوم بدنيا بووم ، چووم ده ستنووسى
چيروكى شاليريشم نووسى .. ئەم چيروكه گه لى وتهى
ناشيرين و كرئتى (٣) تيا بوو ، كه ره خنه گراني سه رده مى
خوى به ته و ژم به لاماريان دابوو ، من ئەوانم لئى گۆرى و
ناشيره كانم لئى فرئ دار پيشكه ش باوكم كرد ، ئەويش
شاره زا كانى هه موو بانگ كردو هاتن دانيشتن ، گوئى يان دا به
(بۆسۆيل) كه بۆى ئەخويندنه وه .. هه تا گه يشته سه رنامهى
دوايى قاره مانى چيروكه كه ، دلم له ليلدان وه ستا .. چونكه
ئهمه خوم هونيوومه وه له سه ره تا وه تا دوايى . ئنجا باوكم لئى
پرسى داخوا به رامبه ر ئەم كاره چى ئەلئى ، ئەويش وه لامى
دا به وه :

بوسويل :

راى من ؟ راى من ئەوه به تا وانى كى گه و ره كراوه ! .

وليام:

(به مننه مننهوه) : ئاي . دوام برا . . فهوتام . بي گومان وا
دوزي پهوه

بوسويل:

(ههر له سهر قسهي خوي نهروا) : به لئني نهي گهوره كان . .
تاوانيكي گهوره له رووي شاعيري مهزنامانا كراوه . . بهر له
۲۰۰ سال وه تا نه م كاته و امان نه زاني شه كسپير چيروكه كه ي
به م چه شنه نووسيوه كه ديومان به لام وا هاورئ بچووكه كه مان ،
كاكه وليام په ردهي له سهر دانهي بنه گه يي به كه مي هه لمالي و
بوي روون كردينه وه كه شه كسپير زور لئج كراو بووه . . .
چونكه نه و تاكه وشه به كي نه نووسيوو كه بوني شووره يي ليوه
بيت و شهرمي پياو دابرووشيني .

وليام:

(به خوي نه لئني) : ئا ، زور باش له چيروكي شاليري
شه كسپير سهر كه وتم و له كاري خوم دنيا بووم ، نه مننده
هه لنان و پي دا هه لگوتنه ي گويم لي بوو ، نه منندهم به سه . نه ي
وليام بيروز بايي بيت ! .

سامويل:

وه ئيستاش ، گهوره كانم ، شتيكتان پي نيشان نه دهم سه يرترو . .
كوره كه م نامه به كي دلداري تان بو نه خوښته وه كه شاعيري
هه لكه و تووي نه مرمان بو دوسته كه ي (آن هافوا) ي نووسيوه . . .
سا بيخوينه ره وه رو له م ! . .

ئيرلهندي مردوو: نامه كه م خوښنده وه ، گشتيان كه وتته هه لسه نگانندن و
پي هه لگوتني به وشه ره نگينه كاني ، ته نانهت (بوسويل) هاته
سهر نه ژنو و نامه كه ي بو ليوي بهرز كرده وه و ماچي كرد . . ئاي
كه نه زاني منم نه و كه سه ي هه موو پيتو وشه به كي
نووسيوه و شه كسپير له نووسين و له تووسه ره كه ي بي ناگايه لا
نه و دهم ، ليكم دايه وه . . گوتم ، من كه ئاوا سهر كه وتم له

هه لفریواندنیان ئەهی که واتە بوچی چیرۆکیکی شانویی تهواو ،
تراجیدیایه کی هۆنراوه نه نووسم و نه ویشس بدهمه پال
شه کسپیر ؟ !

له ژووره کهی ترا ده سم کرد به نووسینی چیرۆکه
هۆنراوی یه که که ناوم نابوو (فورتیگه پاشا) به لام پاش ههفته یه که
کابرایه کمان لی به ژوور کهوت ، ئەم پیاوم (ئەدموند مالون)
بوو ، یه کیکه له گهوره ترین شاره زا کانی کرده وه کانی
شه کسپیر .. به شیوه یه که خوی کرد به ژوورا ، له تووره یی و
قینا نه له رزی یه وه . منی به ساخته تینا کردت له موری
شه کسپیرو هیمنگی سهر به لگه کونه کهی (بلاک فاریزه ر)
تاوانبار کرد ..

مالون :

ئه پرسی چونم زانی ؟ بهم زوانه به لگه یه کم دوزیوه ته وه که
مۆری (جون هیمنگ) ی له سه ره و زور له به لگه ی (بلاک
فاریزه ر) جیا به ، ئەمه مانای وایه ئەم مناله هه مووتانی به
هه که بردوووه .

وليام :

کاتیکت ئارام بی .. مستهر مالون .. تو ئەوه نازانی که دوو
کهس هه ن ناو (جون هیمنگ) ؟ یه کیکیان کورت و نهوی که بیان
که له گه ته ، ئنجا ئەوهی به لگه کهی توی مور کردوووه ، کورته
بالا که یه وه ئەوهی هینی منی مور کردوووه ئەوی تریانه . وه
ئه توانم زور چاک ئەمه شت پی بسه لیمم ..

مالون :

ئه تهوی (ئەدموند مالون) یش هه ل بخره له تیننی ، ئەهی گه و جی
ساوا ؟

وليام :

نا ، نا ، نه خیر .. به لام هه ر ئەوه نده ئیستا ئەچه لای مستهر

(هی) و نامه بهك یان دوو نامهت بو نههینم كه هیمنگی كورته
بالا موری كردبی .

★ ★ ★

ئیرلهندی مردوو : بهلگهكهی (مالون) م وهرگرت و زور به وردی
سهرنجیم لی هه لکرت و دامه وه دهستی . نئجا خیرا چوومه
دایره کهی خوم و دوو نامه ی کورتم نووسی و بهو ئیمزایه ی
نه و گه ره کی بوو مؤرم کرد . هیشتا مه ره که به که ی و شک
نه بوو بوه وه ، پاش نیو سه عات هاتمه وه ، هه ر که مالون لی
وهرگرت و پشکنی و لی ورد بوه وه گوتی :

مالون :

راسته نه مه ئیمزای هیمنگه ، بهلام له گهل نه وه شه وه گومان
له دوزینه وه کانی کوره کهت نه کهم نه ی مسته ر ئیرلاندا .

بوسویل :

جا ، بوچی ، گه وره م ؟

مالون :

چونکه چیروکی شا - لیر که نه لئنه مه دانه ی به که مجاری
شه کسپیره پرو بووچ و بی مانا بوو

سامویل :

بهلام شاره زاکان بریاریان دا که ...

مالون :

(پی نه بریته وه) : توخوا به وانه نه لی شاره زا ؟ نه وان هه ر
پارچه هونراوه به کیان بو به نیت ، هه ر پیت گووتن شه کسپیر
دایناوه ، کرنووشی بو نه بهن .. بهلام من .. نه دموند مالونم
شه کسپیر په رست نیم .. کوره که ی توش ساخته که ریکی زور
زانایه نه ی مسته ر ئیرلاندا .. نه وه یه نه توانم ئیستا بیلیم !

★ ★ ★

ئیرلهندی مردوو : گویم به قسه ی مالون نه دا ، زور به گه رمی به وه
ئیشیم تیا کرد تا له نووسینی چیروکی فورتیگه ر پاششا
بوومه وه گوا یا نه مه مه رگه ساتی (ع) ون بووی شه کسپیره !

- ۸۰ -

په لہم لی کرد ، تا له سهر شانوش پیشان بدری ، پیش نه وهی
 (مالون) لیم به خو بکه وی و خه لک بو رقه بهری چیرو که که
 هان بدات .. ته واوم کرد .. شه وی پیشاندانی ، هوی
 تیاتروی (دوری لین) مونجه ی نه هات له سهر که ران ، که
 هه موو په سندکه رو سهر سور ماوی بلیمه تی دانهره که ی
 بوون . ههر که به شسی یه که م دواپی هات گویمان له
 جوولانه وه یه کی ناوه خت و بی جی بوو له لایره که دا ... نه مه
 (مالون) بوو تیپیکی له سهر سهری یه کان به کری گرتبوو که
 میوه ی بوگه نیان تی نه گرتین ، نیمه ش خیرا خومان کوتایه
 ژووری (جل دا که نندن) .

ویات :

وا بزانه مالون نارام ناگری تا مستهر (هی) ناشکرا نه کات .

سامویل :

راست نه لی ی ، ولیام .. پیویسته نه و مستهر هی یه ی نه یلی ی
 بانگی که یته ماله وه ، پیش نه وه ی بو جاری دوو وه م چیرو که که
 له سهر شانوش پیشان بدریته وه .

ولیام :

به لام من به لیم پی داوه ، که ههر چونیک بیت ، په رده ی له
 سهر روو ههل نه گرم .

سامویل :

نا ، رولم ، ههر نه بی بیت و به عالم بلی نه م ده ستنووسه ی
 شه کسپیری له کوی هی ناوه .

ولیام :

به لام ناخر تووره نه بیت و جاریکی که نا هیللی و شتیکی ترم
 ناداتی . هه موو چیرو که کانی شه کسپیری لا هه یه .. چیرو کی
 هه نری چوارهم .. هاملیت .. ریچاردی دوو ههم ..

سامویل :

نه خیر ، بی سووده .. ولیام .. پیویسته مستهر هی بانگ
 بکه یته مال تا خه لکه که بیینی .

* * *

ئيرلەندى مردوو : بەيان داھات ، لە کاتى دانراوا ، خوم بۆ خەلکە کە ناشکرا کردو ھەموو شتیکم لا درکاندن ، ئەوساشى بروايان نەئە کردو بە شىتبان دائەنام ، منيش چيم پىنەما ئەو ئەبى لە پيش چاوى ئەوان ، نامەپەکم نووسى و ئىمزای شەكسپيرم لە سەردانا . ئيتىر بە جوپن و قسەى ناشيرين بەرپوونە سەرم پيسترين ناو ئەتورەيان لى نام . . بليغەت بووم . . مەزن بووم کە کردەو کاتى خوم ئەدايە پال شەكسپير ، بەلام ئيستنا بووم بەو گەوجە کە ھيچ کەلک و سوودىكى پيوەنى بە . . بوچى لا چونکە من وليام ئيرلەندم وليام شەكسپير نيم . ئا ئەمە بە چيروکى من ، ئەي گەرە بەريزە کان ئيتىر ئايا تاوانبارم ئەکەن ؟ من چاکەى ھيچم لە ئيوە ناويت ، تەنيا نامەوى ئينسافتان ھەبیت ، پاش ئەوە کردەو کاتم پير چووتە ئەو و بيرەو ھريم ون بوو .

دەنگى لە ئاسمانەو : ئەو کەپە سکالا ھەل دەريژى لا
ئيرلەندى مردوو : (بە واق ورمە ئەو) : کەپە . . کى قسە ئەکات ؟
دەنگە کە (نيزىک بوو ئەو) : مستەر ئيرلەند نام ناسبت ؟
ئيرلەندى مردوو : شەكسپيرت ؟ ئەي خواکەم ! . . گەرەم ليم پيوورە کەمى چيروکە کەت (شام لير) م دەستکاری کردبوو .
شەكسپير : ھەر بۆ ئەوئەشە ، داواى لى بوردن ئەکەيت ؟ بە پيچەوانە من زور قابلم بە چاک کردن و دەس ليدانت ، بەلام يەک شت سەرسام ئەکات . . ئايا ھامليت لە بيرە کە گوئى : « ئەبم يا نايم »

ئيرلەندى مردوو : بەلى زور چاکم لە بيرە .
شەكسپير : تو باوھرت وايە ئەم ديمەنە زور دريزە ؟ ئنجا بويە کورتم کردەو . . ئيستنا وای لى ھاتوو . . کە ھامليت ديتە ژووورەو ئەلئى : . . . .

(دەنگە کە ون ئەبیت)
 (موسيقای گونايى)

(١) ئالەدان : کليلدان ، داخستن (٢) نيلە : بارچە (٣) گريت : نانسيرين . عميب .
 (٤) مەرگە سات : وابزانم وشەبەمى جوانە ئەگەر لە شوين وشەى (تراچيديا) بەگارى بهيئين وانای لەم چيروکە دلگيرانەيە کە ئەنجامى بە گارسەتاي مانەمين و مردن ديتەو .

مواوآره كان

نووسینی : مهم

ههردووکیان به جووته .. به هه ورازه که ی پشت گوندی (نازی) دا
ههله نه گهران، وه له ریگا باریکه هه لدیره که، به خاوی ههنگاویان نه ناو ..
وه کوو پالیان پیوه نرابی ، وا له شیان نه گوازه وه . ههتا سهه نه که وتن ،
لووتکه ی شاخی (ئاودهل کیو) .. دهشتی (بهراز گر) وه رووباره
گه و ره که ، له بهر چاویان ئاشکرا تر نه بوون .. وه ناوچه ی (شیروان) و
(میرگه سوور) یان باشتر لی دهر نه که وت .. له پر راوه بستان ..
ئاوریکیان له یه کتر دایه وه .. پیاوه که پرسی ؛
پچهک ، نه هه سیینه وه ؟

پیره میردیکی زراف بوو ، هیسکی گونای له بن پیست ههلی
دابوو .. رانکه که ی له بهر کونی و شری چ رهنگیکی نه ئه دا ، سهه چوکی و
دهره لینگکی له بهر پینه ی زور نه ستوو روو گری - گری ببوو ، چوخه لیککی
بی کراس له بهر بوو ، سنگ رووت و په راسووه کانی به دهره وه بوون .
له گهل هه ناسه ی زوو - زووی سنگه موای به که ی بهرزو نزم نه بوه وه ..
بوخچه یه کی قه به ی چلکنی دابوو سهه شانی ، وه له ژیر باری
بوخچه که و سالانی ته مهنی به سهه چووی .. کوور ببوه وه ، بویی وا
به گرانی ههنگاوی نه گوازه وه به هه ورازه که دا ههله نه گه را ..
راوه ستا ، هه ناسه یه کی دریزی خوارده وه ، رووی کرده پوو
مامز .. که پیری ژنیککی قوته بنه ی ورگنی دهم و چاو چوچه یی .. پان
بوو ، روو گرژو چاوه کانی به رو پشت سووتاو .. چ تاقه برژانگیکیان
پیوه نه مابوو ، به کراسیکی خامی شین له شی خوی شارده بوه وه ،
بسکه کانی له ژیر ده مامکه بوره که وهک تیسکه خوری سپی سهه ریان
دهه هینابوو .. تئووریککی دابوو پهشتی ، وه ههردوو دهست بهنده کانی
له سهه سنگی گری دابووون .. له گهل ههه ههنگاویکی نه ی نا نه ختیک

ټه چه مایه وه . ټه ویش راوه ستاو ټاوریکي ماندوو بووانه ی له مېرده که ی دایه وه و گوتی :

— به لی . . خودی ، بلا . . پیچکه رونین . . ماندی یا خوېره تینین . . ټه و دمه نیواریه کی دره ننگ بوو ، ټاسو وهک چاوی گرینوک لیل و سوور هه لگه رابوو . کزه بایه کی گه زینه ر له چیاکانی کوردستانی باکسوور ، به ره و روویان ټه بوو ، له میژ نه بوو له ده شته که دره باز بیوون ، وه له رووباری به رزا گر په ریوونه وه . . رانکی مام سیودین هیشتا به چاکی وشک نه بیوه وه کزه با سارده پایزی یه که ش نیم و ته راتی یه که ی ره ق کردبوو . . هه ر له بهر ټه وه ش کراسه که ی پوور مامز به سستبووی و وه کوو که ول بهل بیوو ، وه ره پ راوه ستابوو .

لاری بوونه سهر جوگه له ټاوه که ی روخ ریگا ، مام سیودین پری دایه تووره که ی سهر پشستی پری ژنه که ی ، وه له سهر خو دای ټایه سهر ټه رزه که ، پوور مامزیش هه ردوو دهستی بردنه ناو . . وه مه لو تکه به کی لی دهره ینا ، نه ختیک لی ورد بووه وه . . بو باوه شی به رز کرده وه . . به سنگیه وه نووساندی ، له پاشان مام سیودین دهستی بو پان کرده وه و لی وه زگرته باوه شی ، تیر بونی کرد ، ټینجا دانیشته و خستیه ناو کوشی ، سهر چاوه که ی له سهر لاداو چاوی تی برین . . پوور مامزیش راست بووه وه و ټاوریکي له ده شته به رینه که دایه وه . . ده شته که بیوه دهر بایه کی شین و ره شی بی پایانی په نگاوه ی دوو که ل . له هه ندی جیگاش سولیه ټاگر له گه ل دوو که ل به گورزه به ره و ټاسمان پیچیان ټه خواردو به رز ټه بوونه وه . . له و سولیه ټاگرانه جی شوینی گه لیک گوندی به دی کردن . . گونده جوانه قه شه ننگه کانی بارزان ، ها . . ها . . ټه وه (که کله) به ټه سووتی . . سولیه شینه ټاگرینه که ی به رام به ریشی گوندی (خیره زوک) ه . . ټا ټه ویشیان (گرگال) و ټه ویان (پیرسیا) و (ژاژوک) ن . لووتکه ی چیا ی پیرایش وه کوو دوورگه له ناو ټه و دهریا دوو که له دا چه تری سپی هه لدا بوو . . ټه و روژانه له شکر ی دوژمن به گورجی بو ناو جه رگه ی ولات ټه هاته ییش ، وه به ریگایه وه ته رو وشکی ټه سووتاند ، بی برانه وه ته قه ی تفه ننگ . . گرمه ی توپه . . بومبا ټه هاته گوی . پیری ژن به و دیمه نانه ههستی جوولایه وه و دهر وونی گری گرت . . له بهر خو یه وه گوتی :

— خودی .. مهزنه ، ئیشه للا رووژهك دهیت .. مه تولهی خو ..
وه كهین . ئیشه للا دهیت .. نهو روژه ..
به زویری رووی وهر گیرابه وه لای مام سیودین ، وه په لزاری
تووره که ی دا .. کوتیکی داری له قورنه یه کی دهرهینا ، پری کرد له ناو
گه رایبه وه سهر مه لوتکه که : سهری به سهر دا گرت و به دهنگی نووساو
پرسی :

— سهری وی .. هیشتا .. گهرمه ؟

— رهشکو .. بابو .. (مام سیودین بانگی کرد) .

چ دهنگو هست له ساواکه وه نه هات .. نه وهی له له شمی
ئه بزووته وه ، تنها .. ههر دوو لا لووتی بوون که له گهل هات و چوی
هه ناسه ی پهل .. نه بوون و .. وه بهك نه هاتنه وه ، له بهر پرچک و پهرو
زوره ی ساواکه یان تی لوول دابوو ، جگه له رووی چ جیگایه کی تری به
دهره وه نه بوو .. ساواکه کی رهش تاله ی چورچ بوو ..
پوور مامز وه کوو به پرسیاره که ی پیشووی دلی دانه که وتبی
پرسی به وه :

— هیشتا .. سهری وی ههر له .. جوشه ؟

— نهو .. هوش له خو .. نینه (مام سیودین سهری هه ژاند) .
پووره مامز سهر په نجه ی دهستی خسته سهر نیو چاوانی ساواکه و
دهمی له سهری نریك کرده وه ، به جوش سهر و روومه ته گهرمه که ی
ماچ کرد .. دلی هاته کولین ، گریان زایه چاوی .. چهند فرمیسیکی
باراندنه سهر رووی ساوا بی هوشه که ، پاشی کاتیک سهری
هه لهینا یه وه ، دهستی برده باخه لی .. گلوله په موویه کی بچووی لی
دهرهینا و ، خسته ناو کوتکه ناوه که ، هه ندیک ناوی پی هه ل مژت ..
وه به ئاسته م دوو سه دلوبه ی رژاندنه سهر دهمی قوو چاوی ساواکه ..
ئاوه که به ناوین ههر دوو لیوی دا .. جوگه له ی به ست و خزین تا به سهر
روومه ته کانیه وه په رت بوون .. به ته نیشتی دهستی سرینیه وه .
رهشکو .. کوری من .. چاوا خو هه لینه ، نهز ، قوربان !
پوور مامز په بهر نووز که یه که وه وا ئه پارابه وه ، نیشانه ی ترسو و

چەشیوی یه کی بی پایان له سەر رووی دیاری ئەدا .
 مام سیودینیش .. به وه ره سی سهری به سەر سنگیه وه که چ
 کردبوو ، چەند دانە فرمیسیکی به ریشه سپی به که یه وه گیرسابوون ..
 وه که وتبوه قوولایی بیر کردنه وه و یادگار .. رستهی ژبانی رابوردووی
 به بهر چاودا رائه بوورده وه ، گری .. گری به سهریا ئە چوو وه .
 روژیکی له روزانی رابوردووی دووری که وتوه یاد .. ئەو سهرده مه
 گهنج بوو .. که له شکری عوسمانی ت خوینخوار ، هەر چوار سووچی
 ولاتیان خسته ژیر نیزه ی سته م و لووله ی تفهنگ .. وه به ناگرو ناسن ،
 درندانه ویرانیان ئە کرد .. لاوه قاره مانه نیشتمان پهروه ره کانیش ..
 شیرانه پیشیان پی گرتبوون و به ره ره کانیان ئە کردن .. له هه موو
 لایه که جهنگاوه ران دهستیان دابوو چه که پاریزگاری ی نازادی وشه ره فی
 نه ته وایه تی خویان ئە کرد ، باوکی مام سیودینیش ، یه کیک بوو له و
 خه باتکه رانه و .. له سەر لووتکه ی (پیرس) له نورینگیک .. چوکی
 دادابوو .. ئەو روژه .. ئەم تولازیکی ته مه ن پازده سالان بوو .. وه که
 هه رزه کاره چه که دهس که وتوووه کانی ته مه نی ، له ناو سه نگه ره که ی باوکی
 چاوه روانی چه کیکی ئە کرد .. بو ئە وه ی بچیه ریز شهر که ره کانه وه ،
 یان جیگای ئە وانه بگریته وه .. که به گولله ی دوژمن ئە پیکرین .
 تا ئیستاش دهنگی باوکی خوا لی خوش بووی له گوی دا ئە زرنگیته وه
 که له پر بانگی کرد :

– ئاخ .. کورم .. ئەز پیکرام .

که خوی دا به سەر لاشه که ی باوکیداو قلی گریان گهرووی گرت ،
 خه ریک بوو هاوار بکات .. به لام باوکی دهستیکی به سنگیه وه ناو ..
 تفهنگه که ی نایه دهست و به بزه به کی تالی خویناوی پی ی گوت : کوری
 من .. نه گری .. شهرمه بو مرویان گریان .. ها ئە مه تفهنگی من ..
 کوری باوکی خوت به .. توله یا ولاتا خو .. بستینه و ری مه ده دوژمنی
 خاکی کوردستان بشیلی و .. مله تی مه .. دیل بکه ن و بچه وسینه وه ،
 هه رگیز حه قی ولاتا خو .. له دهست نه ده ی بلا بکوژی ی به شهره ف ..
 له ریگای خه بات نه وه که سەر بو ناحق بچه مینی .. مردنا سهر
 به رزی .. نه که ژبنا دیلی و کویله پی ..
 مام سیودین .. وا قه و ماوانی ئەو هه موو سالانه ی رابوردووی پر

ئازارو ناسورى .. پر خهباتو مل ملانه نه بهزانه دوورو دريژه كهى
 گهلى كوردى وهك كاروان .. بهريز به خه يالدا تى نه پهرين .. تا گه يشته
 سه ر كاره ساتيكى پر ئيش و جهرگه بر .. پر فرميسك و خوين .. پر
 ناله بارى و سته مكارى .. نه و روژهى كه هيزى به زه برو زهنگى
 حو كوومه تى كونه په رستى سه ر به ئيمپريالست ، بو جارى سيهم به
 توپو فروكه بومبا هاويژه سووتينه ره كانيه وه .. به ره نگارى گيانى
 گهلى ئاسايى ئاشتى خوازي نه و هيزه ره شه .. كيلگه و مه زراى هموو
 گونده كانيان تيك دان، وه راوى پاله و، كاسب و كريكاره بى تاوانه كانيان نا
 تا ئزالو بالنده و دارو بارى دارستانه كانيشيان له ناو بردن .. وه
 ده ستيان دريژ كرد بو پيروز ترين پيروزي مرو ف ، نه و وه خته ش ئهم
 پير بيو ، ته مه نى تى په ر بيو .. زور بسوى نه بو وه كه په كه وتوو
 له ناو كويلته قورينه كه .. بى ده سلات كه وتوو بى نه وهى تواناى
 هه بى ده وريكي تريش بنوينى له پيناوى پاراستنى ولانه كهى دا .. وهك
 هه ره تى گه نجى ، وه جو ره ها يادگارى تالو پر كوپره وه رى پاليان به
 هه ست و ميشكيه وه نه نا ، برينى كون و نوى هاتبوونه وه سوت و
 سوى .. به تايبه تى كه دهنگ و باسى هاتنه پيشى دوژمنى پى نه گه يشت و
 چون له ريگايانا وشك و تهر نه سووتين و چول و ناوه دان ويران نه كه ن ..
 يا .. كه جار جار له دوور دهنگى گر مه به كه نهى دا له په ردهى گويچكهى ..
 كه له تاوان ئوقرهى لى هه ل نه گيراو هه ل نه ستايه سه ر پى به پانايى
 ژووره كه دا .. به په شيبوى هات و چوى نه كرد .. نه و رووژه لانكى
 كوره زا ساواكه شى له بهر ده رگا دانرا بو .. سه ر پوشيكى سوورى به
 سه ره وه بو ، (په ريخان) بو و كه كه شى له روخ لانكه كه دانيشت بو
 خه ريكي گوره وى چنين بو .. به پى به كيش لانكهى نه هه ژانده و به
 ئاوازيكى نه رم و پر سوز كور په كهى نه لاوانده وه . كه مونجيك تووره بى
 هيرشيان بو هيناو چه مابه وه .. شيشه ئاسنه كهى سه ر ئاگردانى
 هه لگرت و .. چوو ه بنه بانى ژووره كه .. به شيشه كه چه ند خشتيكى
 له ديوارى پشته وهى ده رهينا .. تا كولانه به كى تى كرده وه .. ده ستى
 برده ناو تفهنگيكى (قوناغ به گرى) هاته ده ست نه و تفهنگه كى كه له
 تاو سه نگره كهى (پيرس) له باوكى شه هيدى وه رگرت بو .. نه مه
 جارى چواره م بو هاناي بو نه هينا : چاز چى به .. مرو ف هه ر نه بيت

پاریزگاری ی ئابروو مافی خوی و - ولاته‌که‌ی بکات « بهم جوړه لیکۍ
نه‌دایه‌وه . تفه‌نگه‌که‌ی هینایه بهر رووناکۍ . له خولو و گهرد
سری‌یه‌وه و ، به دیواری ژووره‌که‌یدا په‌سارد .

نه‌وه‌بوو بو به‌یانی‌یش (مامه‌ند)ی کوره تاقانه‌که‌ی تفه‌نگه‌که‌ی کرده
ملی و شیرانه ریگای گرتنه بهرو چووه ریزی لاهه جه‌نگاوه‌ره
خه‌باتکه‌ره‌کانی تر ، که له سهر لووتکه‌ی چیاکان . له دول و
دهشته‌کان . به شهو ، به روژ ، پاریزگاری ی نیشتمان و به‌ره‌ره‌کانی‌یان
نه‌کرد دژی دوژمنی دهست دریز کهر .

مام سیودین بهم جوولانه‌وه‌یه‌ی کوره‌که‌ی زور دلخوش بوو . .
وه دلنیایی هات‌که هه‌رگیز په‌که‌وته‌نی‌یه‌و . جیکای چول‌نی‌یه‌و نیشانه‌ی
کامه‌رانی‌یه‌کی گهرداوی له سهر روو دیاری‌دا ، ناهیکی فه‌راموشانه‌ی
هه‌لکیشا . مامه‌ندیش نه‌به‌رده‌رگا سهر لانکه سووره‌که‌ی هه‌لدا‌یه‌وه و
سهرده‌میک روانی‌یه‌په‌له جه‌رگه‌که‌ی ، په‌ریخانی‌یش تا چند هه‌نگاو‌یک
دوور له زنجه‌که‌یان له‌گه‌لی چوو ، به بزه‌یه‌کی خوشه‌و‌یستانه به‌ری
کرد . که گه‌رایه‌وه ساواکه‌ی له لانکه‌که‌ه‌ره‌یناو گرتیه باوه‌ش . . پر
ناره‌زوو روومه‌ته نه‌رموله‌کانی مژی و . . گه‌رده‌ن و بناگویی بون کردن و
له بهر ده‌رگا رووه و چیا به‌رزه‌که وه‌ستا :

- خودی . . مه‌زنه . . نیشه‌للا . . روژه‌که دهیت توله‌ی خو
وه‌که‌ین !

وا به مرقه‌وه جوشی ده‌روونی دامرکاند .

مام سیودینیش تا مامه‌ند ئاوابوو له ریگاکه وه‌راما . . به‌لام له‌وه
بی‌گومان بوو که هه‌رگیز چاوه روانی‌ی نه‌وه‌ی نه‌نه‌کرد کوره تاقانه‌که‌ی
به‌ره و پاش بگه‌ریته‌وه ، له پاشا رووی له ساواکه کردو چه‌چه‌کانی
گرتنو له رووه لوچاوی‌یه‌که‌ی . . له چاوو . . له نیوچاوانه گرزه‌که‌ی
هه‌لسووت . . وه گواستیه‌وه سهر ریشه سپی‌یه‌که‌ی و خسته‌یه‌ناو
دهمه بی‌دانه‌که‌ی . . دلی پیری هاته جوش و کولان . . گریان شه‌پولی
بو گه‌رووی هیشاو . . به‌ده‌نگ ناهیکی هه‌لکیشا . . چاوی ئاویان تی‌زا . .
به‌تایبه‌تی که نه‌و روژه‌ی هاته‌وه یاد که دایکی ساواکه بهر بومبا بارانی
تیپه فروکه‌که‌ی دوژمن که‌وت . . نه‌و روژه شه‌ست‌تیر وه‌که باران
گولله‌ی نه‌باراند ، بومباش نارچه‌که‌ی سهره‌وژیر کرد . . په‌ریخانی‌یش

نان و تفاق و دهرمانی بو جهنگاوه ره کان بردبوو ، به راستی روژیکی پر
سام و ماته مین بوو . . هه موو دانیشتوانی گونده که له ژنو مندال و پیر
بو په ریخانی نازدار فرمیسکیان نه باراند ، ره شکوی کوره ساواکه ی
نه بیت که به سهر پستی لانکه که وه . . هه رفه لفی بوو . . وه په نجه ی
دهستی نه مزی و چاوی بری بووه بن میچی ژووره که ، جار جاره ش خنده
نه ی گرت و پانی ی پی به خرپنه کانی له پستی لانکه که نه ژهنی .

مام سیودین که نه و دیمه نه ی هاته وه به رچاو نارامی لی هه لگیرا . .
هه ناسه ی تهنگ بوو . . خوین هیرشی بو سهر هینا . . دلی که وته په له
فرکی ، رهنگی هه لیزرکا . . گری رکو توله دهروونیان گسرتوه . .
ته زوویه که به میشکیا هات رسته ی بیره وه ری لی پچراو . . هاته وه
هوش خوی و . . شیتانه رووی کرده وه ساواکه ی ناو کوشی و
کوله مستیکی به ره و ژوور بهرز کرده وه به توندی هاواری کرد :

– ره شکو . . کورا بابی خو . . نابت . . نابت . . خودی . . نابت
هوتو بمری . . تولا ولانا . . بریندارو دیل کرای نه که یه وه ، توله ی
شه هیدان ، ره شکو . . ره شکو . . چاقا باو کاخو ، رابه . . رابه
کورا شیران . . سهری خو هه لینه ، باب . . چاوه روانی کورا دکن ،
فهلان خه باتکه ر پی دوین !! ؟ . .

نه و کاته ش پوور مامز سهرده میک بوو نه بوورژاو جار جاره خوی له
بیر نه چوه وه . . له گهل هاواره که ی مام سیودین راجله کی و سهری به
سهر مه لوتکه که دا گرت و به به شوکاوی هه لی بری یه وه و له رووی
میرده که ی . . راما . . چاوی له سهر یه کتری دانان و له گه روویه کی
وشک خوزیکی قووت دایه وه و ، چهند جاریک سهری هه ژانند . .
دهماری دهستی ساواکه ی گوشین . . پارچه په موو که ی گرتوه دهست
له کوتکه که چهند دلوپه یه که ناوی پی هه لمزی یه وه و سهر له نوی له سهر
لیوه به باره کانی ره شکوی گوشی یه وه . . لیوه کانی ره شکو نه م جار
بزووتنه وه و به ملچه ملچیکی دلگیر که وتنه مژینی ناوه که .

ژنو . . میرد . . چاویان له چاوی یه کتر چه قین . . گورانیک
هاته سهریان . . وه نیشانه ی کامه رانی یه کی بی پایان . . له سهر رووه

زمرده گهر داوی به که بیان دوو باره بووه وه ، له گه لیا تاسانو به شیواوی
ههردووکیان بانگیان کرد :

- رهشکو ... نهز قوربان ؟ !!

رهشکو دوو چاوی رهشی جوانی وهک نهستیره گهشی کردنه وه و
به ره و تاسمان روانی . وه کوو له شتیکی نهینی دووری بی دواوی ورد
بوو بیته وه . بزیه کی خنجیلانه به سه زاریا تی بهر بوو .

نهوکاتهش (نهستیره ی به بیان) به تاسمانه وه نه گه شایه وه ،
تاسوی روژ ههلات نالایه کی سپی خویناوی ی هه ل کردبوو . چهند
پنکه هه وریکی مه یله و سوور تیکه لاوی هه وره سپی به کان بیوون ، وه کو
وینه ی چیا گهردن که شه به فرو خویننه کانی کوردستانی دوو باره
کرد بیته وه ، که به لگه و نیشانه ی قاره مانی و خه بات و خوبهخت کردنی
گه لی کوردی نه به زن . له پیناوی رزگاری و نازادی دا . ناگری گونده
سووتینراوه کانیش تریسکه ی مه شقه لیان له چاوی ناواره کان نه چه قی و ،
له سه رووی روو باره که دوو باره نه بووه وه . روو باره که ی وهک
جانه وه ریکی تر سینهر نه بریسکانده وه .

جگه له نهستیره ی به بیان . چهند کومه له نهستیره ی تریشی
سینگی شینی تاسمانی نه و به ره به یانه بیان رازاند بووه . به لام له هه موو
نه و نهستیرانه جوانترو پرشنگدار تر نه و جووته نهستیره یه بوون که له
ناو کوشی مام سیودین نه دره و شان وه وه ههستیکی سیجری و گیانیکی
تازه بیان به دوو ناواره کان نه به خشی ، که هه موو کویره وه ری و ناژارو
ماندوو یه تی بیان له گه له بیر نه چه وه ، گیانیکی نوی ی پر له هومیدو
سهر که وتن . وه به هیزی نه و گیانه تازه یه هه لستانه وه و ریگیان گرت وه
بهر .

له سه روو نه و انیشه وه . ریچکه ی ناواره کانی تری بارزان .
وه کوو کاروانیکی دریز به ره و گه رووی (سهر که م) ته کانیان نه داو ، به
سهر خاکی کوردستانی به ئیرانه وه به ستر او دا شور نه بوونه وه .

دواکهسانی کاروانه که مام سیودین و پوور مامزو رهشکو پوون .
 پوور مامز رهشکوی توند له باوهش گرتبوو . مام سیودینیش له ژیر
 کوله که ی سهر پستی نهختیک چه مابوه وه . گورج ههنگاوی نه ناو .
 سهری له بن باره که کیل کردبوه وه له کاروانی ناواره کان رانه ما .
 هه ر که گه یشتنه سهر بسته که و پیش نه وه ی بو نه و دیو نشیو
 چینه وه ، پر ناره زوو په روش . ناوریکیان به ره و دوايان دایه وه . مام
 سیودینیش له ژیر باره که بانگی کرد :

– خودی مه زنه . . روزه له هه ردیت . . ملله تا مه . . توله یا خو
 بستینیت . . به لی . . دیهیت نه و روزه .

سو پاسی

خوشکه نه سرین فه خری له باکووه نه م دووکتیبه ی به دیاری نلردوووه
 پو نامه خانی هیوا (په ندو قسه ی پیشینان له روزه لاتندا) که ناموژگای
 نه ته وه کانی ئاسیای نه کادیمییه ی زانستی سو فیته ده ری کردوووه ، وه
 (فره هنگی کوردی – رووسی) نووسی نی پروفیسور به کایف که
 زانایه کی کورده .

زور سو پاسی خوشکه نه سرین نه که یین .

دیمه، ییکی سامناک له سهر سنوور

قهله ندر نالانی

نال نالی پیره ژنه کویره که .. ناخو داخی دایکی مناله ساواکان ..
گیزه گیزی میشو مه گز .. کوره کورو باره باری پاتاله نه خوشه که ..
کرووزانه وهو گریانی مناله چاو ئیشاوه دهرده داره کان .. نه مانه هموو
له لایهک ، له لایه کی تریشه وه مه ترسی و دله خورپی له بهر ده سی
دریژی پی او خراپو ری گره کان ، ماله که یان کردبوو به شیویکی
دوزه خ ! .. دوو که لو جه خارو قرچه قرچی دهر وون بوو به پارچه
هیه وریکی تالو گرژ به سه رمانه وه ، کرووزانه وهو ناله ی لهش به باره کانیش
بوو بوو به تریشقه و برووسکه نه م هوره ناله یان پیچو لوول نه دا .
داخم ناچی ! کوره لای خوی به دیده نی چوو ته وه ، شادمان و دل
تاواشته بیت ..

نه ی بو کوی بچم ؟ وه ک ریوی قانگ دراو په نگم خوارو وه ته وه ،
باش وایه بگه ریم به ناو ماله دراوسی کانا ، خوم ویل کم .. که چی
نه بینم نه وان گه لیک لی قه و ماوترن ؟ ! ماله که ی خومان به هه شته له چاو
زنجه که ی نه وانا ..

په ی تا په ی تا به دم نه و ناله وه شالاوم بو دینن : توبی و خوا ! تو له
شاران هاتوو یه وه خوینده واری ، نیمه کوپرو نه شماره زاین ..
دهرمانیکمان نیشان ده .. مناله کان زگیان نه روا ، چاویان ئیشی ، ئوف
ولاخه کانمان دهر دیان تی که وتوو ه ..

توبی و خوا ! نوو شته مان بو بنووسه .. تامان بو بیره .. تو خوا
نووشته ی مو حافیزه مان بو بنووسه ، دوژمن قهرمان نه که ویت ..
مناله کان به دم هارژنی تفته نکه وه له نیوه شه و گه شکه نه گرن ..
وا چاکه بگه ریمه وه ماله که ی خومان ، خوشتره ! سهر نه که مه وه
به ژوردا : ناله یه و کرووزانه وه یه .. ورووژ - ورووژی میشو مه گزه
به سهر چاو به سته ی ساواکانا .. پیره ژنه که (دایکم) دم و چاوی
سوور هه ل گه راوه ، نه لایته وه و نه پاریته وه : بو خاتری خوا نه ختی ناومان

فرياخه ن . . ئاي كويري و داماي ! نهينم منايكي سه سالي سهري
ناوه ته كوشسي . . چاوه كاني هاتوونه ته گل ، دوو لانكي تر به
ته نشتيه وهن رايان نه ژهني ، هه ر نه كروو زينه وه . . دايكه كانيان له كاري
تووتنان ، به له شي به بارو منال له بهري و زگي پروه به كول پهين
ته كيستن ! . .

ئاي له م كانه سامناكه . . هم ته مه كه ي نه ره ويته وه ؟ سو پاس بو
خوا ، هيشتا روژي رووناكه ، شهو باله ره شه كه ي به سه رمانا
نه كيشاوه ته وه تا ناشي ته قه و ره قه بكه ويته وه گه ر .

– نه ي بو نه چم بو لاي كاك (ن) ي برين پيچ ؟ هه ر باشه به س ني به
به چوار دي ي دوو سه د مالي نه ويشمان هه به ؟ !

نه مه م له دلي خومدا وت و ريگه م گرته به ر . . له م زنج بو نه وزنج . .
جار جاريش نه م وت بو نه ختي داوو ده رمان بو خوم و نه خوشه كان داوا
نه كه م ؟

– ئاي خو من بو نه وه نه چم هه ندي خه م و په زاره له خوم
بره وينمه وه ؟ بو چي نه خوشه كان بوونه ته كر مي سه رم ؟ . .

نه وه نده م زاني به ده م هم گه رده لووله وه له به رده مي پله كانه كانا
قوت بوومه ته وه نه لي ي چه كه ر داسم !

وادياره كاك (ن) له هو ده كه ي خوياني به . . نه ي بو سرنجيكي
ده رمان خانه كه نه ده م ؟ نه . . وا جوانه هه لوسته يه ك بكه م تا ديته ده ر .
زيره و گرياني منايك نه دا له ته پلي گويم . . وا دياره زور به ناسوره
به شه پريويكه وه هه ستم راگرته وه . . نه داله گويم : مامه گيان . . خه مت
نه بيت هه ر چه رمي پيشه سه ره كه ي دا بيته كاوه ، ئيسه قبا نه كه ي
نه شكاهه .

زورم دل پي سووتا ، له وانه بوو فر كه كه مه ناو ده رمان خانه كه وه . .
به لام پاشه و پاش كسامه وه و گويم هه ل خسته وه . . زريكه هه ر له
زيادي دا بوو ، تيكه ل به م بزركاندنه : بابه ! . . ئيسه تره كه . .
ئيسه تره كه . . عه جه مه كان . . عه جه مه كان . . عه جه مه كان . .
مه يه له . . مه يه له . .

به جاريك زاره تره ك بووم وه ك ته له ي ده م ته قيو . . عه جه مي چي ؟
خو به ناو ئيره عيراقه ؟ ! تو بلي من ريگه م هه له كردي ؟ ! ته ماشاي

دهره لنگی خوم کرد هیچ تهر نی یه ، دیاره له چه مه که نه به ریومه ته وه بو
نه و بهر .

چاوه کانم نه بله ق بوون . . هیشتا له هه یوانه که دا چاوه روانم ،
پیاویکی چوار شانیهی تیک سمرای گرزو پهست له دهرمان خانه که هاته
دهر ، کوزیکی ۷ - ۸ سالانی به باوه شه وه بوو سهرو ملی به که تان
پیچرا بوه وه ، که لو په له که یان خه لتانی خون بوو بوو . دوا به دوا ی نه و
کاک (ن) به دهست و په لی خویناوی و گرزوی یه که وه به ره و هوده که ی
خوی کشا .

نهمزانی نه م ته یسه مه چی بوو ؟ من بوچی هاتم و چیم دی ؟ به
شهر میکه وه ته ماشای باو که ره نجه رو که م کرد کراسه که ی بهری له
خوینا ره ق بووه ته وه ، دهر وونی وه ک کلپه ی ته نوور نه گری ، پیشس
نه خواته وه و چاوه کانی شله قاون . .

لی چیومه پیشه وه بو دل دانه وه و لاواندنه وه ی کوره ئیسک
سهو که داماره که ی ، بو نه وه ی له م کاتی گهرمایه دا بی یان به مه مالی
براکه م ، پشویه کیان پیا بیه وه و له م به سه ره اته ناهه مواره بگه م . .
به لام سه ره وتی نه بوو ههر وه ک بی یه وی له م قرچه قرچی نیوه رویه دا
دهر چی و بروا . . کاک (ن) زوری پیا هه لاوت به لام بی سوود بوو ، نارامی
لی برابوو ، نه ی وت و نه ی وته وه : نه ی مناله کانی نرم نه بی چی یان به سه ر
هاتی به له سه ر گوی چه مه که ؟

که وتی مناله کانی ترم ، به جاری سه رسام مام ، وا دیاره نه م
سه ره اته زور قوول و نه گری سه . .

نه وه ی راستی بی پی له هاتن نه نا ، بو نه وه ی کوره که ی توزی
هوشی پیا بیه وه به نا چاری پستی دابه دیواری هه یوانه که وه ، کوره که ش
ههر نه کرو و زایه وه و نه ی بزراکان ، باو که ش به دهستی له نگه ری کوره
بیماره که ی گرتبوو ، به دهستی کیش چاوه کانی ههل نه گلوفی . . په ی تا
په ی تاش داوای له کاک (ن) نه کرد : بو خاتری خوا نه ختی دهرمانی تیژم
بو له چاوه کان که تا نه ختی کول و کویان دامر کیه وه ، نه ختی کیشم ده ری
شه و تی یان که م بو نه وه ی خه وه که م بزریت هه رچه ند شه وو روژیکشه
خه ویان تی نه چوه ، به لام چارم ناچاره ، نه م ته مه له من ناره و یته وه تا
گلوله مان هه روا له لیژیدا بیت ! . .

نهم ديمنه سامناکه کوریکي ماته مینیی پی گرتین ، به ههرجوری
هيوو ناراممان پی گرت له هه یوانه کهدا ، چونکه ناشسی برینداریکی وا
ناسکه له ماوهی سهعات و نیویک بکه ویته بهر تیشکی روژ . به هه لیشم
زانی له چونیته تی نهم به سه رهاته بگهم ، نازانم بنج و بناوانی چی به ،
بیجگه له وهی هه زاریکی کورده له کوردستانی نهو دیوه وه تاراوه . به لام
چون ؟ خوم پی رانه گیرا پیم نا به جهرگی خوما ویستم له بنج و بنهوانی
نهم قورته ناپه سهنده بگهم .

پیاوه که هه ناسه یه کی هه لکیشا لاچاوی کوردهی خسته وه سهه
رانی و سهه ری به سهه را شور کرده وه بی نه وهی له گهل نیمه بدویت ،
وهک تارمایی یه کی له پیش چاوبیت و له گه لی بدویت به شه بریویکه وه .
خوا نهو خواجه روله گیان ! نیسته قسه یه کم بو بکهیت وا نه زانم
گیانیکی تازه م نه کریته وه به بهه را ، دوینی شه ویش خوا خوام بوو دهنگت
لیوه نه یهت باگیانیشت بسپاردايه . .
سهه ری هه لبری و راجله کی . . زانی نیمه گویمان بو نهم ناسورانه
شل کردوه . .

– نهم ناوانه ناگرینه له بهر گیانی خوم نه بوو ، بیتوو دهنگی لیوه
بهاتایه دایکه که ی و وردیله کانی تریش نه بوون به خوراکی شسلیگی
تفهنگ . . بهس نه بوو کاتی چوومه سهه ری بووردبوه وه و کشو مات . .
کوره برینداره ناسکه له که تاو به تاو نه له رزی و نه کرووزایه وه ،
دووباره باوکی نهی گوشه به بهه روکه خویناوی یه کانی . . داخه که م نه بوو
جاریک پی بلیت روله ناره زووی چی نه کهیت و چی نه خویت . . تمهز
رووی نایهت . . نه وهنده نه بی وتی کوره کهم خواردنی پی ناخوری ، دلی
گیراوه شهوو روژیکه بیجگه له ناوو قاشی خه یار هیچ نه چوه ته دیوی
دهروونی ، هه رچهند کولیره یه کیشم به ناو بو نه رم کرده وه هه ر ده می
لی نه دا ، گه ر بشلیی کولیره ی گهنم بوو . . هه ر دلی پرده بویه هیچ
ناخوا . .

که ناوی کولیره که ی برد من وام زانی له بهر (بی رابه تی ناره زووی
نه کردوه ، له راستی شسلی ناره زووی خواردنی به سرا بوو .
هه ر چهند ناوی هه ندی خواردنی خوشکیله م بو هه لدا بی سوود

بوو . . تاو تاو ئه‌ی بزرکانده‌وه : بابه ! ئه‌وه ئیمه له کویین . . ئه‌وه کوا
دایکم ؟

راسته کاسه که پر بوو ئاوی لی ئه‌رژی ، ئیتر کابرا بی ئه‌وه‌ی
بی‌یه‌وی باری ئه‌م رووداوه‌مان به ته‌واوی بو روون کاته‌وه ، سا له‌به‌ر
هه‌ر شتی بی ، هه‌ر خوی پی‌رانه‌گیرا . . له ئه‌نجاما رووی تی کردین و
رووداوه‌که‌ی بی سه‌مهینه‌وه والا کرده‌وه :

براکان ! هه‌موومان کوردین و دل پاکین . . راستان ئه‌وی و
راستتان پی ئه‌لیم . . ئه‌وه دیاره ژبانی کورده‌واری هه‌روا کوله مه‌رگی‌به ،
من که له ناوچه‌ی (سه‌رده‌شت) بووم ماوه‌ی چه‌ند سالیکه له گه‌ل
عه‌جه‌مه‌کان دانوومان نه‌کولاره . . هه‌ر شه‌ر به‌کیو بووم ، ماله‌که‌یشم
به چه‌ند لایه‌کا په‌راگه‌نده کردبوو ، به ده‌گمه‌ن له ده‌رفه‌تیکا خوم
ئه‌گه‌یانندی . نه‌وان و پیاوانی میری هه‌مده‌م ناخورانیان و داخورانیان
بوو بو سه‌ر نگووم کردنم ، وه‌له راستی‌شا ساغم کردووته‌وه به پی‌ی
توماری ناو نووسین خه‌لکی پێ‌ده‌رم و عیراقیم ، به‌لام ئه‌وه‌نده ئه‌لیم
(تاریوی قه‌باله‌ی خوی خوینده‌وه ، که‌ولیان کرد !) .

به‌م گیروده‌بی‌یه‌ ماوه‌یه‌کی دوورو درێژم برده‌ سه‌ر له ژبانما تا
ده‌نگی ئازاد بوونی عیراق به هه‌موو لایه‌کدا بلاو بووه‌وه . . وه باره‌ها
ئه‌مان‌بیست ده‌رگا کراوه‌ته‌وه بو په‌نادان . به‌م بونه‌یه‌وه په‌نام بو ئه‌م دیو
هینا ، هه‌ر چه‌ند خویشم خه‌لکی ئه‌م دیوم . . به‌لام پاش هاتو چوو‌یه‌کی
زور هه‌شتا ریگه روون نه‌بووم ، وه له به‌ر ئه‌وه‌ی به ته‌واوی ده‌نگم زرا ،
ناچار بووم بو خو ده‌رباز کردن !

ئه‌ی ئه‌بی کی فریامان بکه‌وی و چون ده‌رباز بین ؟ دیاره هه‌ر (پوول)ه
بووه‌ته گیانی هه‌موو شتیک . . به چه‌ند شه‌ویک هه‌ندی ناومالی پێ‌ژو
بلاوم به نیوه مایه ساغ کرده‌وه بو کری بار . . زور که‌س هه‌یه له‌به‌ر
نه‌دارایی به پاره خوی ئه‌خاته ناو ناگری سووره‌وه .

به پاره و پارانه‌وه‌یه‌کی زور پیاویک به دوو ئیستره‌وه پی مل بوو
تا روژیک ده‌ره‌فه‌ت ئه‌بینین ، چه‌ند شه‌ویک له ناو دولی کپا خوم
حه‌شاردا . . به هه‌ر ده‌ردی سه‌ری‌یه‌ک بوو مناله‌کان و مانگایه‌کو دو
به‌ره شرم له شه‌وه زه‌نگا ده‌رباز کرد ، چونکه مناله‌کانم نازین به‌بی دو .
کاکێ خوم ! هه‌رچه‌ند له به‌ر مناله‌کانم بی ئارامم ئیوه راستان

ئەوى و منىش راست ئەروم . . ھەموو لايەكمان كوردىن و دل پاكىن .
 لە ژىر بالى شەوھەزەنگا ، بە نشىوو نزارا ئەروىشتىن ، لە ترىنى
 ەجھەمەكان خوم پشت رى و بەر رىم ئەگرت . . منالېكىشم بە چاروكە
 لە كول شەتەك داوھ . . دەستېشم لە سەر بەلەپىتكەى تەنگەكەىھو ،
 لاپال و نشىوى پر مەترسىمان گرتووتە بەر . . دوورو نزيك ناگرى
 دېھتەكان ئەترووسكىنەوھ ، جار جارېش دەست ئەگرم بە دەمى منالەكەوھ
 كە ئەكرووزىتەوھ ، نەوھك پىمان بزائن .
 لە ناكاو ترپەيەك داي چلەكاندم ، تو بلى دەعبا بى و داخزايىت ؟
 ھەستىم راگر تەوھ دەنگىكى بە بەزەبى وەك برووسكە داي لە دلم . . لە
 دەنگى دايكى منالەكان ئەچى ، دەست بەجى زانىم ئىستىرەكەپە
 وەرگەراوھ تەوھو كەوتووتە سەر قلووت .
 خواپە ! ناوېرم بانگ كەم . . دەنگەكەش كىش و مات بوو ؟ لىم روونە
 يان ژنەكەمەو منالەكەى پاشكوبەتې يان كورە حەوت سالانەكەمە لەگەل
 رمانى ئىستىرەكە ھەپروون ھەپروون بووھ .
 بە راپسكانىكەوھ ھەلم كوتايە سەر ئىستىرەكە ، بە خەنجەرەكەم
 تەنگەو قەياسەكەم ھەلېرى . . بەلى كورەكەم بوو . . باش بوو دەنگى
 لىوھ نەئەھات . نەمزانى مردووه يام زىندووه ؟ ئەى ئىستىرە بەسەزمانەكە
 ئەترسىم ژىر سىم ھەلېنايىت . . من لەم پەرىشانى بەدا نازانم وامنالم
 بە كولەوھىھ ، لە ناكاو سەرم تەقى بە ناو چاوانىھوھ لەوانەبوو ھەرا بەر
 پا كات و بى قەومىنى . . چاك بوو خىرا دايكەكەى فرىا كسەوت . .
 ھاورى كەشم خەرىكى ئىستىرەكەبوو . . خو ناشوېرىن شقار تە لى دەبن . .
 كورەكەم وا لە كوشايە . . بشى نەمردبى ! ئەئ نەمردووه . . دلى لى
 ئەدا . . ئەى ئەم گەرمایە چى بە بە سەر سنگ و دەست و پەلما دىتە
 خوارەوھ ؟ دەستىم لە سەرو چاوى كوتا . . ديارە خويناوى بە . . تو بلى
 ھى خوى بىت يا ھى ژىر سكى ئىستىرەكەبىت . .
 دايكى شالاوى بو ھىناو وىستى شقار تە لى دا ، لەوانەشە گرىانەكەى
 قولپە بكات . . چاك بوو شقار تەكەم لە دەستى راتەكاندودەستىم نا بە
 دەمىھوھ . . ئازايانە لكى چاروكەكەى لە دەم گرت ، نەبھىشت پىشى
 گرىانەكەى بەرەللا بىت . . ئەگىنا ئەقەوما . بە دەست لى كوتان زانىمان
 سەرو چاوى شكاوھو ژىر سكى ئىستىرەكەش برىندارە . ھەرچونى بوو

بهو شهوه زهنگه برینه کانمان پیچان . . جار جاریش مانگا رهش نهی
قوران . بهلام زور دهر بهست نه بووم چونکه شهو به کیوی بو پاتال
نهشی نهک بو ناده مزاد .

کابرای داخ له دل ههر له سهر باسه کهی خوی نهروی و تامی
تامی کوره کهی نه دایه وه به پیاله چاکه ی خوی ، کورهش به دهنگی
بی هیزه وه نهی گوت ناخوم . . ناخر ناخوم . .

برای خوم ، نا بهم لی قه و ماوی به پهرینه وه بو نه م بهر ، خاوه نی
نیستره کهش نهی ویرا به ندیبت . ههر بهو شهوه پهری یه وه بو نه و بهر ،
تاوا بوو خوی له گهل بیت نازانم چی لی به سهرهات .

لیم دووباد کرده وه : خاله گیان ! نه مه ماوه یه که له م بهر هه یوانه
بروینه ته هاوبه شی نه م تهنگانه یه ، با بچین نیوه روژه که مان بکه یسن ،
خهریکه روژ لانه کاته وه ، سا به شکو کوره کهیش روژووی بشکیت .

من نه وه م وتو نه و نارامی لی برا ، به شه پریویکه وه وتی . له تاو
مالو مناله که م بووم به شیر کیوان . . له سهر لیوی چه مه که هه لم
رشتوون بی که سو بی زه واد . . ههر نه وه ندهم پی کراوه کوره که م
فراندووه بو ئیره ، نه گهر برین پیچیش ببوایه له وی نه م نه ویرا خوم
ناشکرا که م .

من بلیم و نه لیم خوتان باشتر نه زانن شوینه که زور زور مه ترسی
لی نه کری . به وه نی به ئیره نه م به ره . . چه م پی چه قهل نابی . . تو خوا
وانی یه ؟ مه لین پیاره که نه و بهری یه و تاو اره به . . باههر
خومان بیزانین . . سهرم سور ماوه له ویوه بو کوی یان بفرینم ؟ تو بلی
به په ناینده وهرمان گرن ؟ خو ماوه یه کی زور یه له م سهره و سهرام ،
نه ترسم وه کورده ی له ههر دوو جهژن بووم لی بی . . له گهل نه وه شا
که خه لکی پژدهرم به بنه چه و بنه چه م . .

سهرنج نه دهم کوره سهری له سهر رانی باوکیه تی ، هه روا کشو
ماته . . ورده ورده به رزی کرده وه سهر پی ، به لام له نگه ری قاچه کانی بو
ناگیری . . خو روژووی نه شکاوه . . جله شروله کانی شی خه لتانی
خوین بوون . .

نای داخم ناچی .. چه‌رمه ناسکه‌له‌که‌ی پیشه‌سه‌ری دامالاره‌ته
 سه‌ر ناو چاوانی .. ئیتر کی تیماری کات ؟
 نه‌بی مناله وردیله‌کانی له سه‌ر گوی چه‌مه‌که چی‌یان لی به‌سه‌ر
 هاتبی ؟ نه‌ی مانگا‌که‌یان ؟ نه‌بی دوشیبتیان ؟ جا نه‌ویرن ناگر بکه‌نه‌وه ..
 نه‌ترسم دایکه کلوله‌که دیمه‌نه سامناکه‌که‌ی دوی شه‌وی بیته‌وه به‌ر
 چاوو نه‌ویری ده‌ستی بو شقارته‌که به‌ری ؟
 کاتی ته‌ماشای دیارو نه‌دیارم کرد ، به‌خوی و کوره‌بیماره‌که‌یه‌وه
 له به‌ر چاوو ناوا بوون، منیش گه‌رامه‌وه بو ناو کوری نه‌خوشه‌کانمان ..
 ئیستاش له به‌ر خومه‌وه هه‌ر نه‌لیم :
 « بلی‌ی به‌په‌ناینده‌وه‌رگیرایی، یان خرابیته‌وه سه‌ر ره‌چه‌له‌که‌که‌ی
 خوی ؟ » .

۱۹۶۰-۶-۲۸

(چاپخانه‌ی سه‌لاحه‌ددین)

هه‌موو جوړه کتیبو کوفاری کوردی و
عه‌ره‌بی و چاپه‌مه‌نی تر به‌شیوه‌ییکی
جوان و رازاوه ، به‌ئه‌نته‌ر تایپ و
لاینو تایپ چاپ ده‌کاو له‌سه‌وداشی‌دا
گرانجان‌نی‌به

ناونیشانی :

بغداد - شارع الشیخ عمر - کولات مقابل مقبرة اليهود

مطبعة صلاح‌الدین

باوهر پی کراوانی هیوا

له :

- بهغداد - ماموستا بهشیر موشیر . چهیدهرخانه
- سولهیمانی - رءوف معروف . نامهخانهی گهلاویژ
- محمد عارف معروف . نامهخانهی زیوهر
- کهرکوک - عمر بیکهس . نامهخانهی کوردستان
- نامهخانهی خهبات . حمید باتاسی
- ههولیر - قادر احمد خوشناو . نامهخانهی شورش
- کوبه - نامهخانهی کوردستان
- ههلهبچه - سیدحسین سید امین
- قهلادزه - نورالدین مهلا صابر
- رهواندز - علی عبدالله . نامهخانهی رهواندز
- خانهقین - حبیب نهوروز . نامهخانهی سیروان

ناوو نیشانی هیوا

به‌غده، شه‌قامی زه‌هاوی، یانه‌ی سه‌رکه‌وتنی کوردان

(نادى الارتقاء الكردى)

ته‌له‌فوون ۲۸۴۰۴

خاوه‌ی نیشانی، یانه‌ی سه‌رکه‌وتن

مودیری مه‌سئوول: دوکتور هاشم دوغرامه‌چی

له بوسته‌خانه‌دا تومار گراوه به ژماره‌ی ۴۹

لیژنه‌ی سه‌ر به‌رشته‌ی

ماموستا علاء‌الدین سجادی

ماموستا مکرم تاله‌بانی

خوشکه ناهیده سه‌لام

کاک عبدالرزاق محمد

کاکه مه‌م

جگهره‌ی تورکی

چاکترین جگهره‌ی خومالی‌یه

وه له ریزی باشتترین جگهره‌ی جیهاندایه
 ملیونه‌ها جگهره خور له (تورکی) به‌ولاوله
 جگهره‌ی تر ناکیشن

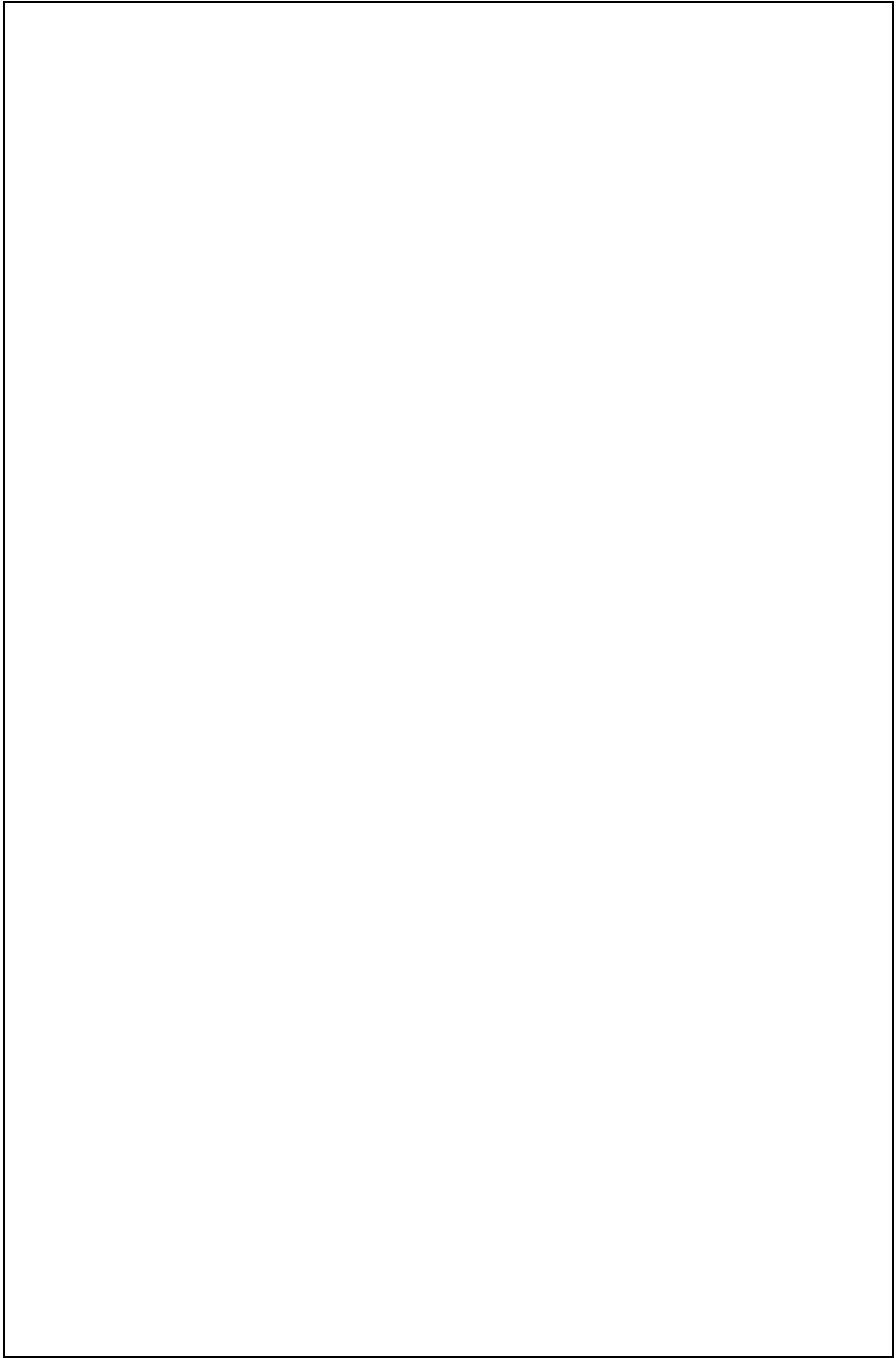
نرخي نهم دانه‌یه (۱۲۰) فلسه

له چاپخانه‌ی (صلاح‌الدین) له به‌غدا له چاپ دراوه

گۆقارى هيووا

ژماره 34 سائى 5 نه يلووى 1961

هيو

گوواریکی نهده بیو ژانستری مانگانه به

ژماره ۳۴ • سالی ۵ • اپول ۱۹۶۱

لهم ژماره به دا

- کوردنه : بانه که تان
- نهده بیو گوواریکی نهده ب
- ههله سستی بیگانه
- کوردی به ناوبانگ
- نه نشستن
- نهده بیو میل و کلاسیکی قیت نام
- دیپلومی به دزو کورده گانی سو قیه ت
- نهی هونراوه (هونراوه)
- نه بلول خوینساری
- مانگی کوردی
- دکتور صدیق نه تروشی
- علاء الدین سجادی
- ناظم حکمت ، بیاتی ، ولیم بلیک
- ج . بابان
- وه درگیر : ک . ف
- وه درگیر : عاصم حیدری
- میکائیل رشید
- عبدالرزاق محمد
- کامه مسم
- بشر بشر

ژمانه وانی

- نازاوهی زاواوه کان
- ژمانه که مان
- جاو بی که و تئیک له که ل باکیزه رفیق حلمی
- عبدالستار کاظم
- جمال جلال عبدالله
- ....

چسیر وک

- شالا سواری که ریشیان بگردابه
- دوزمه که ی مام قیتل
- مسدیا
- حسین عارف

بازاری چاپه مه نی

- نسانوی کوردستان
- کوبه و شاعیرانی
- معروف برزنجی
- صلاح علی

ئابوونەى

دینار

فلس

۱

۲۵۰

بو دەرەزەى عیراق لە سالیکا

۱

۰۰۰

لە عیراقدا

۰

۷۵۰

بو قوتابی

پارەى ئابوونە بېشەكى ئەنیرریت

وہ بەم ناوو نیشانە ئەنیرریت

بغداد - ساحة السباع

المبید عبد علی محمد علی تاجر الاخشاب

گوارایی نهده بی و زانستی مانگانه یه

ژماره ۳۴ * سالی ۵ * ئه یلول ۱۹۶۱

کوردینه ...

خوتان و یانه که تان !!

((دکتور صدیق ئه تروشی))

یانهی سه رکه وتن وه کو هه مو یانه ییکی تر ، ناتوانی
نامه ی پیروزی خوی بگه یینی و به شیوه ییکی راست و
دروست کار و کردوه کانی خوی بیانه سه ر ، نه گهر بی به ش بی
له یارمه تی و پشتگیری لایه نگرو ئه ندامه کانی . یانه ی
سه رکه وتنیش که ناشکرایه له مهیدانی خوینده واری و
کومه لایه تی دا کار نه کا ، وه هه موو جمو جولی به ک له م
مهیداناندا پیوستی به رهنج و هه ول و تیکوشینی کومه لی
خه لکه که بگریت . راسته ، دهسته ی به رریوه به ری یانه له م

- ۱ -

روهوه باری گرانی نه که ویتنه سهرشان و فهرمانی ناراسته
کردن و ههلسورانی کارو باری هونه رمه ندانه و خوینده واری
نه گری به نهستویهوه ، بهلام نه گهر له لایهن نابووری و
هونه ری و زانستی یهوه پشت نهستور نه بیت ، ناتوانیت
فرمانی خوی ببا بهر ریوه . . دهسته ی بهر ریوه بهر - به
داخهوه نه لپین - لهو روزهوه که هه لپزیرا بینی که یانه ی
سه رکه وتن بهم شییوه و لهو باره ی که ته ی یدایه ناتوانی
ئامانجه کانی بینته دی . جاری ئهم خانووه ی کراوه به
(لانه) جگه ل لهوه که له شوینیکی دوورو لاچه پ که وتوووه
وخه لک راناکیشی بو سهردان لی ، خانوویکی کون
شرۆلیشه ، که هه رگیز بو نهوه ناشی بی به خانووی
یانه یه ک . وه که لو په لو شتومه که کانی یانه نه وهنده کون و
شهو و پهق بووه که له یانه یه کی ریز لیگیرای وه کو یانه ی
سه رکه وتنی کوردان ناوه شیتته وه . . . بویه دهسته ی
بهر ریوه بهر به هه موو ئاره زوو خه مخواری به که وه هه ولی دا
خانوویه ک له ناوچه ی (باب الشرقی) بدوژیتته وه ، بهم بونه
که نهوی چاکترین ناوچه ی شاره ، وه بو هه موو که س ئاسانه
ریی تی بکه وی بهلام بی سوود بوو . . به هوی گرانی
کریی خانووی نهو ناوچه یه که یانه که مان له بهر بی هیزی و
نه دارایی له گوزهرانی یا نه ی نه توانی کریی ئهم چه شنه
خانوانه بدات . نا ، لیره دا ، نه بینین که پشتگیری و
یارمه تی دانی نه ندام و دلسوزانی کورد چهن گرنگه ! چونکه
خو چی یان لی کهم ناییتته وه نه گهر نهو پاره یه ی یانه پیویستی
بی به تی بو کری به (تبرع) بیدهن به مهرجیک بییتته هوی
ژیاننده وهو که شانده ی جهو جولی (یانه ی سه رکه وتنی
کوردان) !! که ئهمه تاکانه ده ستایه کی خوینده واری کورده
له به غدادا !

بهلام به داخهوه نه لپین که دهسته ی بهر ریوه بهر رهستی

به‌وه نه‌کردوه که ئەم خەلکه دلسۆزانه بچوکترین ناماده‌یی نیشان بدەن بۆ جێ‌به‌جێ کردنی ئەم فرمانه نه‌ته‌وايه‌تی‌یه پیرۆزه ... ئیتر که ده‌سته‌ی به‌رریوه‌به‌ر بێ هیوا بوو له دۆزینه‌وه‌ی شوینیکی شیاو له‌ناوچه‌ی باسکراوا ، بریاری دا ئە‌گەر چه‌ نه‌بیت له‌ گه‌ره‌کی (وه‌زیره) خانوو‌یه‌که‌ بدوزیت‌ه‌وه ، به‌ تابه‌تی که ئە‌که‌ویت‌ه‌ نیوانی زوربه‌ی زانستگاکانی به‌غدا و بۆ خویندکاران ئاسان ئە‌بێ که سه‌هری بدن و تی‌یا رابوێرن . وه‌ ره‌نگه‌ی کرێ‌ی خانوو له‌وێ که‌مێ نزم‌تر‌بیت و له‌ گه‌ل وزه‌ی گوزه‌رانی یانه‌ بگونجیت ، زور به‌ ئاواته‌وه‌ین ئە‌و نامانجه‌مان به‌م زووانه‌ بێته‌ دی .

* * *

له‌مه‌وه‌به‌ر ووتم که یانه‌ ناتوانی فه‌رمانی سه‌هرشانی خۆی جێ‌به‌جێ بکات ئە‌گەر ئە‌ندامه‌کانی و دلسۆزانی کورد پشنگیری نه‌که‌ن ، وه‌ ئە‌و پشنگیری‌یه‌ش دوو شیوه‌ی هه‌یه : شیوه‌ی مادی و شیوه‌ی گوزاره‌یی ، له‌ لانی (مادی) یه‌وه ، یانه‌ ناتوانیت پشت به‌و پاره‌ که‌مه‌ی ئابوونه‌ی به‌شدارانی بیه‌ستیت ، به‌ تابه‌تی که ئە‌ندامه‌کانی هه‌موو سائیک به‌ ریکو پیکو به‌شدارێ سالانه‌یان تازه‌ ناکه‌نه‌وه ، وه‌ خوودانه‌ سه‌ر به‌شداربوون و خۆ کووتان بۆ یانه‌ هه‌رگیز ناگاته‌ راده‌ی هوشیاری نه‌ته‌وايه‌تی و دلسۆزی نیشتمانی رۆله‌کانی گه‌لی کورد .

ئنجایانه‌ نه‌یتوانی خانووی لیبه‌شاهه‌ بدوزیت‌ه‌وه و که‌لوپه‌له‌کانی تازه‌ بکاته‌وه‌ به‌ هۆی ده‌س نه‌رۆشتوو‌یی و نه‌ دارایی و هه‌ر وه‌ها ناشتوانی کتیب‌خانه‌یه‌کی ده‌وله‌مه‌ندیش دا‌به‌زینی . . ئیتر من بۆیه‌ به‌ناوی ده‌سته‌ی به‌رریوه‌به‌ری یانه‌وه‌ روو ئە‌که‌مه‌ هه‌موو دلسۆزانی کورد و داوای هاتنه‌ ناو یانه‌یان لێ ئە‌که‌م ، وه‌ پێوسته‌ گشت

چوارهمی تهمه نیا ته نیا ۳ ژماره ی لی دهر بچتی ، بی کومان
دهر کردنی گو قاره کوش به شیکه له تنگو په لاهمه ی یانو
گیرو گرفته کانی که له مه و بهر باسه مان کردن ، ناشکرایه ،
دهر کردنی هر گو قاریک له سهر دوو کوله که ی سهره کی
رانه و هستی ،

(۱) نوو سینی گو قاره که ، که پیوسته هر گو قاریک
دهسته یه کی نه گور راوو پرر به بهرو خاوهن توانای هه بی
بو نووسین ، وه هر ودها نه شین خوینده واران ته شچی
بکن به ناردنی وتاری زانستی و ویزه یی بوی . به لام
گو قاره که مان به ته شچی پیوستی خوینده واران شه ره فیار
نه بووه و دهسته ی نوو سهرانی زور جار دهستی کیان نه که و پته
پاشو یه کی کیان نه که و پته پیشس ، به هوی که می بابه تی
شیارو نه و اوو په سهند .

گو قاری هیوا مولکی هه موو نوو سهرانی کورده ،
لاپه ره کانی بو هه موو خاوهن به هر وه توانایه ک کراوه ته وه به بی
چیا آزی . تی که گه لی کوردیش نه مر و له هه موو روژیک
پتر پیوستی به زانستی و زانیاری هه یه ، بویه پیوستی
په ره بیدان و بلاو کردنه وه ی په خشیان له هه موو سچی کی
کوردستان فه رمانیکی گرنکو به کاره . وه گو قاری (هیوا)
ش له سهر دهسته ی چاپه مهنی یه کوردی یه کانا دیت و له
کورری زانستی و خوینده واری دا زور کورده وه ی روون و
دیاری هه یه ، بویه نه بی به خومانی یه وه بگرین و په سندی
بکه ین ، تا کو هر به رده و ام بی له ری گه یانندی نامه که یا . .

(۲) دهرامهت و نابووری ، که دهر کردنی گو قاری
هیوا له لایه ن پاره وه نه رکیکی زوری نه وی ، وه نه ویشی جگه
له پاره ی دانه فر و شراوه کانی ، چی تر شک نابات ، چونکه
ناشکرایه گو قاریکی بازرگانی نی یه و پالی به کری ی (سو
زانین) ی بازرگانی نه داوه و یانه ش چاوی له دهسته گوت و
قازانچی نه م گو قاره ، چیرر نه کردونه وه . نه وه ی مه به سیتی ،

تهنیا دهرهبنانی مایه‌ی خو به تی و چی ترنا ، نه گهر هه موو
دانه‌کانی بفرۆشریت . . به لام جیگه‌ی داخه که هه موو جار
ژماره‌یه‌کی زۆر دانه‌ی نه‌فرۆشراومان بۆ نه‌گهریته‌وه که
خۆ تی نه‌گه‌یانندی خوینده‌واران نه‌گه‌یی و دیاره‌ نایانه‌وی
نه‌ده‌بیاتی کوردی بخویننه‌وه .

وه هه‌ندیک له‌وه‌ خاوه‌ن کتیخانه‌وه باوه‌رر پیکراوانه‌ی
گوفاره‌که‌مان نه‌فروشن پاره‌ی دانه‌ فرۆشراوه‌کان به‌ سه‌ر
راستی نانیرنه‌وه‌وه له‌ نه‌نجاما زیانیکی زور له‌ یانه‌ نه‌که‌وی ،
به‌تایبه‌تی یانه‌ له‌م به‌ ده‌رامه‌تی به‌یدا ناتوانی (جابی) دابنی
بۆ کو کردنه‌وه‌ی پاره‌کان ، له‌به‌ر نه‌وه‌ زور تکا له‌ وه‌کیله‌وه
باوه‌ر پیکراوه‌ به‌ریزه‌کان نه‌که‌ین که نه‌وه‌ پاره‌ی تا ئیستا
لایانه‌ بینیرن و له‌مه‌ولا ده‌م و ده‌ست هه‌ر که گوفاره‌که
فروشرا گیری نه‌که‌ن . وه‌ هه‌روه‌ها روو له‌ هه‌مو
خوینده‌واران نه‌که‌ین که نه‌به‌ی گوفاری هیوا بکسرن بۆ
ته‌شجیع و هاندانی بۆ برینی نه‌وه‌ ریگه‌ی له‌ به‌ریتی . . وه
بۆ نه‌وه‌ خویشیان له‌ خوینده‌وه‌ی کوردی ره‌وان رابین و
چیژی نه‌ده‌بی کوردی بکه‌ن و ئاگاداری جولانه‌وه‌ی نه‌ده‌بی
نه‌ته‌وه‌که‌یان بن .

له‌ کاتیگا که نه‌م راستی یانه‌ نه‌خه‌مه‌ به‌رچاو پاکانه‌ش بۆ
ده‌سته‌ی نووسه‌ران ناکه‌م که بی‌گومان نه‌یتوانی زیاتر ره‌نج
بدات بۆ ده‌رچوونی به‌ ریکو پیکو و له‌ کاتی داندراوا . به‌لام
ئیمه‌ وا به‌لین نه‌ده‌ین به‌ خوینده‌واره‌ خو شه‌ویسته‌کان نه‌گه‌ر
پشگیری و ده‌ستی یارمه‌تی یان بۆ گوفاره‌که‌ درێژ کرد ، نه‌وا
گوفاره‌که‌یان به‌ ریکو پیکو و به‌ شیوه‌یه‌کی قوول و جوانتر
ده‌رنه‌چی و که‌لینیکی گه‌وره‌ له‌ باره‌ی زانستی و خوینده‌واری
کوردی نه‌گری . . . .

« دکتۆر صدیق نه‌روشی »

ئەدەب و گوزارەى ئەدەب (۱)

علاءالدين سجادی

ماموستا سجادی کردویه به پیره و که ووشەى
(ئەدەب) رەپاورەپ لە نووسینەکانیا به کار بهینى ،
لە کاتیکا نووسەرانی تر ووشەى (وێژە) یا (شیواز)
بەم نایە بەکار دیتن ، بچ گومان که ماموستامان زۆر
بە خەم پاك کردنەوہى زمانى کوردی به له ووشە
بیگانەکان ، ئەبج ئەم کارەى بچ (هۆ) نەبیت . . ئیتر
با به ماموستا بلین : مانای ئەدەب چى به و له شیوہى
اصطلاحا چه کارەساتیکى بەسەر هاتوہ و بۆچى
ماموستا نایەوئ وازى لى بهینى ووشەبەکی کوردی
لە جیگایا دابن . . .

« هیوا »

* * *

ئەدەب به جۆریکی تیکرایى به مانا زیرەکی و شەرم و
راگرتنى هەر شتیکه له ئەندازەى خۆیا . عیلمى ئەدەب شت
زانین و زانیاری به که هەر کەس به هۆى ئەوہوہ ئەتوانى
خۆى پیاپیزى له و شتە ناشایستانە که به هۆى زمان وە یا
کردەوہیەوہ به سەریا دیت به جۆریکی تاییبەتیش (ناوہ)
بۆ ئەو کۆمەلە زانیانە که هۆنراوہ و نووسینى جوان و هونەرى
نایاب و مۆزىقاي دلرفین و پیشەى قەشەنگ ئەگریتەوہ .
ئەو شتانە ئەگریتەوہ که رابردوان مروارى قسەى جوانیان
له دەم هاتۆتە دەرەوہ کهوتبیتە سەر کاغەز یا ئەکەوتبچ ،
ئەو گەوہەرانی ماونەتەوہ ئەو نیگارانە که گەلج داستان له

(۱) ئەمە بەشیکه له کتیبیکى دەستنوسى ماموستا

- ۷ -

لاپه ره کانی روزگارا به وینه و وینه کاری له سر به رده کان
شت نه گیرنه وه ، نه و هونه ره به رزانه که لاپه ره ییکی زیرینی
ئاده میزاد دهر نه برن له گهل نه وای ته لی موزیقاکانا دل و
میشتک نه گه شیننه وه و نه بوژیننه وه ، نه دهب نه مانه هه موو
نه گریتنه وه و ناوه بو نه مانه .

نهمه مانای نه دهب و زانیاری نه دهب بوو به چه شنیکی
گشتی و تایبه تی بو هه موو گهل و قه ومیک . نیمه نه مانه وی
لیره دا له نه دهبی کوردی بکولینه وه و قسه ی لیوه بکه یین .
له بهر نه مه پیویسته نه و چه مکانه (۲) که واژه ی نه دهب بیان
بو دانراوه واژه که بزاین له زمانی نیمه دا که زمانی کوردی یه
چی یی نه لاین و چی یی بلین ؟

وه کو سهیر نه که یین نه و چه مکانه که به و جوره واژه ی
نه دهب بیان بو دانراوه وه نه بیج واژه که بو نه وانه له دهوریکی
زور کونه وه هه ره بوو بیت ، به لکو نه م باوه ره — باوه ری
چه مکه کانی نه دهب — له دهوری درایی دا داها ت وه وه ختی
که وته ناوه وه که زانیاری یه هونراوه و په خشانه کان
کوکرانه وه و خرا نه به یینی هه ره دوو بهرگی کتیبه وه ، نه مانه ش
وه نه بیج ته نها سووچیک له سووچی زانیاری بوو بیتن تا به
پی یی نه و تاقه زانیاری یه ناوی بو دابنیین وه کو وینه ی
علمی صرف وه یا نه حو وه یا به لاغه به لکو نه م هه موو
نه گریتنه وه په لیش نه هاویژی بو شوخی و مه ته لو واژه ی
قه شه نگ و قسه ی نه سته ق . له بهر نه م هه موو شتانه و
له بهر نه م هه موو گوزارانه واژه ی نه دهب — که له پیشه وه
زانیان چه مکه که ی چی بوو — دایان نا به ناو بو نه و کومه له زور
به سانه (۳) دیاره ناشنایه تیش له به یینی وشه که و یه کیک

(۲) چه مک : مفهوم

(۳) به سه : مانا ..

وه يا چند دانه ييك له ماناكانا ههيه بويه ههر ئهم ناوهيان
بو دانا .

گهلى كورد كه يه كيكه له گهله كانى رۆژهه لات به حوكمى
ته بيهه تى ئارى يه تى هه لسوو كه وتى زمانه كهى له پيش داها تى
ئىسلاميه ت چه شنى هه لسوو كه وتى له گهله زمانى عه ره بيشدا
په يندا كرد ، واى لى هات بو ئه و كه سهى بيه وى له بنج و
بناوانى زمانه كه و له ئه ده به كهى نى بگا ئه بى ئاشنايه تيه كى
ته وا ويشى له گهله زمانى عه ره بى و فارسى دا (به تاييه تى)
هه بى .

ئهم ئاشنايه تى يه له گهله زمانى عه ره بى دا له پيش
هه موو شتىكا ئه وه مان پيشان ئه دا كه واژهى ئه ده ب بو ئهم
مه عنايه نه كه له پيشه وه زانيمان تازه له ناو عه ره به كانيشا
دا كه وت و كرديان به ناو بو ئهم مه به سه ت ، ئه مه ش له ده ميكا
بوو كه ئه ده بى خو يانيان خسته ئهم فه ساله ي ئىسته وه ،
ئهو وه خته توانيان ناوه كهى بو دانين ، واته له پاشس
كو كردنه وهى هه موو چه شنه ئه ده بيكيان ، حوكمى
ئىسلاميه ت ئهم واژه يه ي خسته ناو كورد يشه وه ، ئه مه و
ديسان كورد له بهر ئهو شتانه كه له مه ودوا باس ئه كرى
بوى نه لواوه له ده وره كانى پيشوا خه ريكى زمانه كهى بى و
هه موو شتىكى بخاته قالبىكى ريك و پيكه وه . . . به تاييه تى
بوى نه كراوه مه فهومى ئه ده به كهى خو ي پيكه وه بنووسينى
تا ئهو وه خته ناوى بو دانبرى .

كه وا بوو ئىسته ئيمه ههر له ژير ناوى (ئه ده ب) دا
جارى ئه مينينه وه ، وه ههر به و ناوه وه قسه له ئه ده بى
زمانه كه مان ئه كه ين ، كه ئه ده بى كوردى يه . . .

علاء الدين سجادی

به ئارهقهو به خوین (۱)

((ناظم حکمت))

وهستای گهچکار گۆرانی ئه لێن
گهچ کارپیش گۆرانی ووتن نی یه !
کاریکی نهختی گرانتره ...
دلێ وهستا گهچکاره کان گۆره پانی جهژن و ئاههنگانه ،
که قورو باوو به فری تیدا ئه بینى !
دهسته کانیاں ئه تهکنه وهو شهقار ئه بن ،
لیرهش نان هه موو دهم گهرم و گورر نی یه
قاوهش هه مو جار گهرم نامینیته وه
به لکو هه ندی جار شه کریشی تیا نابی !
هه موو پیاویکی ئیره خو پاله وان نین
دۆستیش هه مو دهم هه ر دلسۆز نابن .
گچکاری گۆرانی ووتن نی یه
به لام وهستا گهچکاره کان
— رۆله سه ر که شه کانن —
کوشک و باله خانه هه ر بهرز ئه بیته وهو خو ی به درێژایی
ئاسمان ئه گری ...
بو به رزی و به رزتر ، هه ر به رزتر .
وا له نهۆمی یه که ما (گلپنه — کونج) ی گولانیان ریز کرد ...
بالنده کان به سه ر بالیا نه وه تیشکی رۆژ ئه هیننه نهۆمی
یه که مو
باله خانه که هه ر بهرز ئه بیته وه ،
هه ر بهرز ئه بیته وه به ئارهق و به خوین . ۱۹۵۵

(۱) له کتییی : (ئای له ژبانی دوور ولاتی چهن کاریکی سهخته)

وه رگبراه

خه می بینه وشنه

« عبدالوهاب بیاتی »

ئهو ملیونه هایه ی رهنج ئه دهن ، بیرناکه نه وه له مهرگی
یه پوله یه که و خه مگینی بنه وشه یه که و چارۆگه ی که شتی یه که
که له بهر تریفه ی مانگی سهوز ، له شه ویکی هاوینا
ئه برسکیته وه یان له دلدار ی شتیکی خه یال .

ئهو ملیونه هایه ی رهنج ئه دهن و

رووت ئه بن ،

دائه وه شین ...

ئهو ملیونه هایه ی که شتی یه که بۆ خه والوو ی دروست

ئه کهن ...

ئهو ملیونه هایه ی دهسته سرتیک بۆ عاشقیک دروست

ئه کهن .

ئهو ملیونه هایه ی ئه گرین

گورانی ئه لین و

ئازار ئه چیژن

له چوار قورنه ی زهوی دا ، له کارخانه یه کی پۆلا یا له

کانیک دا ...

له تاو مهرگی چاوه روان کراوا ، کولیره ی (خۆر)

ئه جوونه وه ..

له قوولایی یانه وه پی ئه که نن

پی ئه که نن ..

دلدار ی ئه کهن .

بهلام نه که وه کو دلدار ی عاشقیک له گهل خه یالا

له بهر تریفه ی مانگیکی سهوزی شه ویکی هاوین

ئهو ملیونه هایه ی ئه گرین ..

گورانی ئه لین

ئازار ئه چیژن

له بهر خۆری شهوا خه و به پاروه نانیکه وه ئه بیئن .

منالیکى رهشى (۲)

« وليهه پليک » ى نه مريکى

له دهشتى (خواروو) وه دايکم ههلى گرتووم

رهنگم رهشه و گيانم (سبى)

سبى ههروه کو فرشته و بهويينهى منالى (ژوووو)

بهلام رهنگم رهشه ، رهشه

وهك روناکيم تيانه ماين .

له ژير دارا

دايکم تى گه ياندم جارتيک :

که چاوه روانى پرشنگى روژى نه کرد

منى نه نايه باوهش و ماچى نه کردم

روژهه لاتی بو ديار کردم ...

دايکم ووتى :

« ... بروانه روژى ههلاتوو

خوای ئيمه له وى نه ژي

روناکى و گرر ، پهخشان نه کا .

گولو درهخت .. دررنده و خهك ،

حهسانه وه له بهيانا

شادى له نيوه رويانا

وهرئه گرر !

نه م روژانهى راى نه بويرين گه لى کورتن ..

نه بين ئامانجمان فير بوونى ..

.. شادى به پيره وه چوونى

پرشنگى خو شه ويستى بين !

(۲) له گوڤارى الثقافى ميسرى ژماره ۹۶۰۲/۷۲۸

کوردی به ناوبانگ

گۆینده دهنگ خوۆشه گانی ناوچهی سلیمانی — نه کونهوه تا نه مروۆ —

نووسینی : ج . بابان

له کوردهواری دا دهنگ خوۆشو گویندهی وا
ههلهکهوتوو هه بون و هه ن که پیویسته هه رگیز هه ر به
شانازیهوه ناویان بیرۆ و له هه مان کاتدا هه ولی ئه وه بدری
که نه هیلرۆ ناوی ئه وانهی رویشتون له بیز بچنه وه پیویسته
ناوی ئه وانهی ئیستاش هه ن بخرینه پیش چاو خوۆ ئه گه ر
بوۆ شانازیش نه بی ، با هه ر بوۆ میژوو بیت و به س .
جا پیش ئه وه ی بیینه سه ر باسه که به پیویستی ئه زانین
ئهو گورانی و مه قامانه بخه ینه پیش چاو که له زوه وه
وتراون و ئیستاش هه ر ئه بیژرین و هه رگیز نامرن .
ئهو گورانی و مه قامانه ئه مانه ن

قه تار ، ئه للا وه یسی ، لاوک ، چه یران ، ناوده ربه ندی ،
ئای ئای ، نه وا ، سه با ، شوۆر ، به یان ، راست ، سه جگا ،
چوارگا ، قه زاز ، راست ، حسینی ، ئیبراهیمی ، چه کیمی
عورفه ، دیوان (۱) و پاو مووری ، ده شتی ، حجاز . . .
تا دوایی

زور له گورانی بیژه کان و مه قامه کان ناویان له شیعی
شاعیره به رزه گانی لای خومانانا هاتوه وه که مصطفی بگی کوردی
(۱۸۰۹-۱۸۴۹) . له و پارچه هه لبه سه ته ی دا که به
دل له محنه ت که یله ئه ی پیری موغانی به زم ساز
هه ر ئه توی بوۆ باره گای عیث و طرب مسند طراز
ده ست پین ئه کات ئه لی :

(۱) ئه م دوانه هی ناو هه مه وه ندن

مهى حرامه گهر به فتوى زاهدو قولى جديد
(۱) پيرى من جار جار به قوليكى قديم داويه جهواز

(۲) (۳)

(خاوكير) هى (خاتمه) (قهتار) هى (صول) و (سوزه) هى
(۴)

نسمه جان

(۵) (۶)

ره قسى (سمكه) و (نازى) (شهرآ شوب) و غمزه هى
سروى ناز

(۷) (۸) (۹)

(دائره هى مصرى) (چه قانه هى گه وههر) (له نجه هى سهمه ن)

(۱۰)

دهنگى چاوهش بى به لا هاويته گيانم بى نهواز

(۱۱) (۱۲)

(ناغا ذا النون) لى بدا سينه كه مان فارس گرفت

---

(۱) پيرى من = شىخى من

(۲) و (۳) و (۴) و (۶) : همو گوینده و دهنگ خۆش بون و ههر
يه كه بهو مقامانوه ناويان دهر كرده كه مصطفى بگ باسى كردون به
ته نشت ناوه كانيانوه .

(۷) دائره هى مصرى : مه بهسى له جوريكى كۆرر گرتنى كوردیه

(۸) چه قانه هى گه وههر : واته چه قه نه ليدان له لايه ن گه وههر ناوه وه

(۹) سهمه ن : ناوى نا فره تيكه .

(۱۰) وانا دهنگى گورانى بيژبيت

(۱۱) ناغا ذه نون كه مانجه ژهن بووه و نه بى سنه بى يا خود مه جه م بوبيت .

(۱۲) فارس : ديسان ناوى موسيقاريكه

(۱۳) (۱۴)

(نه لکه) ته مېورو ده ف و اسعد بدات ده ستنج به ساز
مستو ابراهيمي نه وره حمان نه و او فتحی حزين

(۱۵)

مصطفی بگ ناری و سیگا یونس بلی شهری و حجاز
باره سول هه لداته راست و صالح بلی نیوه شهوی

(۱۶)

محي الدین چوارگاو قهره ده ننگ بلندکا بو قه زاز
چار به جار به کزیکه وه هه ستنی له په رده ی ظاهری
یاره که ی عاشق کوژو معشوقه که ی دشمن نه واز
مطرب نه و ابن فیدایان بیت نکيساو باره بود

(۱۷) (۱۸)

ساقی نه و ابی به قوربانی دو دیده ی بچ نه یاز
مجلس نه و ابی هزار جمشیدی جهم فهرراشیه
مه ی نه گهر و ابی به های جامیکی ایران و حجاز

نه مانه ش گوینده و ده ننگ خوشه گانن (۱۹)

۱ - فقهی محمد : خه لکی دئی (قووله) که له سه ر

(۱۳) نه لکه : یا خود علی ناو ته مېورو ده ف ژنه

(۱۴) اسعد : هه مدیسانه وه په کیکه له وانه

(۱۵) مصطفی بگ : هه ندی که س نه لین مه به سی له م مصطفی بگه

خویه تی ! نه و دی گومانیشی تیا نیه که مصطفی بگ خوی ده ننگ خوش بوه .

(۱۶) قهره : یا خود قهره نی نه ویش ناوی قه زاز بو یژیک بوه

(۱۷ و ۱۸) دو گورانی بیژو ده ننگ خوشی به ناوبانگی کونی عیراقن

(۱۹) زوربه ی نه م باسه له ماموستایانی به ریز نجم الدین مه لای داناو

کله م . هوه نکه وه وه گروره . زور زور سوپاسیان نه کم .

- ۱۶ -

ناوچهی چه‌چه‌ماله . سه‌د سال نه‌بی نه‌ماوه نه‌م فه‌قی
محمده له وتنی قه‌تارو نه‌للا وه‌یسی‌دا گوینده‌یه‌کی بی وینه
بووه سه‌ره‌رای نه‌وه‌یش شاعیریشس بوه . نه‌م فه‌رده
هی نه‌وه

قوله‌یی نه‌و شه‌و قوله (۲) که‌رد پی‌مان

هم‌بی ده‌ساقی هم‌ بی وه‌مه‌ی مان

۲ - که‌ریم سووراحی . خه‌لکی دئی (هه‌کز) که‌ له‌سه‌ر
ناوچه‌ی چه‌چه‌ماله . له‌ قه‌تارو لاووکو حره‌یران‌دا
گوینده‌یه‌کی به‌ناوبانگ‌بووه وه‌ له‌ سه‌ره‌تای شه‌ری گه‌وره‌ی
یه‌که‌م سالی ۱۹۱۴ دا کوچی دواپی کردوه .

۳ - فه‌ره‌ج : خه‌لکی دئی پوشینی ناوچه‌ی سروچک
(برزنجه) بووه . گوینده‌ی تایبه‌تی شیخ مصطفی‌ی نقیب
بووه . له‌ گورانی حه‌یران و لاووکو ناو ده‌ربه‌ندی‌دا زور
تواناو ده‌نگ خوش بووه .

۴ - سه‌ی که‌ریمه‌ کویره : خه‌لکی دئی (دۆلان) ی
ناوچه‌ی قه‌ره‌داخ بووه . له‌ مه‌قامی (حه‌یران) و (نه‌للا
وه‌یسی) و (نای نای)‌دا گورانی بیژیکی زور ده‌نگ خوش
بووه .

۵ - حاجی صالحی سابون‌چی : خه‌لکی سوله‌یمانی و له
هه‌مو مه‌قامیک‌دا شاره‌زابووه وه‌کو : نه‌وا ، سه‌با ، شه‌ر
به‌یات ، راست ، سی‌گا ، چوارگا ، قه‌زاز ، حسینی ،
ئیبراهیمی ، حه‌کیمی ، ناو ده‌ربه‌ندی ، قه‌تار ، حه‌یران ،
لاوک . له‌ سالی ۱۹۳۲ دا کوچی دواپی کردوه و به‌ناوبانگ
بووه به‌ حاجی صالحه‌ شه‌له‌ی سابون‌که‌ران ، خوا لی‌خوشبو
هه‌م گورانی بیژو هه‌م گوینده‌ش بووه که‌ نه‌م دو تواناییه‌ له
که‌م که‌سدا کو نه‌بیته‌وه .

حاجی صالح له‌ هه‌مو شوینیک‌ گورانی نه‌وتوه به‌ تایبه‌تی
جارو بار چوته‌ لای شیخ محمودی حفید گورانی بو‌ نه‌و وتوه

←

(۲) قوله : بانگ و چریکه ، کاره ساتیشه

بو کونگره‌ی شه‌شه‌می خویندکارانی کورد له ئه‌وروبا

برایانی تی‌کوشه‌ر . .

به ناوی ده‌سته‌ی به‌ریوه‌به‌رانی یانه‌ی سه‌رکه‌وتنی
کوردانه‌وه له به‌غدا ، گه‌رمترین سه‌ه‌لاوی سه‌کیتی و
برایه‌تیتان پیش‌که‌ش ئه‌که‌ین روله‌کانی کورد ئه‌و روله
کوردانه‌ی که‌وا به‌ ناوی خوینده‌واریه‌وه چونه‌ته وولاتان بو
ئه‌وه‌ی له لایه‌ن ئه‌و به‌هره‌یه‌وه ، وولاته‌که‌یان له چنگی
موته‌که‌ی نه‌خوینده‌واری رزگار که‌ن .
ئیمه به‌و ناوه‌وه پیروزبایی ئامانجه‌کانتان ئه‌که‌ین وه
هیوادارین هه‌میشه له هه‌مو پله‌یه‌کی به‌رزتانا پیشکه‌وتوبن .
سه‌رکه‌وتوبن .

ئه‌بی ئه‌وه بزانی که نه‌ته‌وه‌ی کورد له وولاتی کوردستان
چاوه‌روانی تی‌کوشان و کوششی ئیوه‌یه ، ئیمه‌ش به‌ناوی
یانه‌که‌مانه‌وه ئه‌و هیوایه‌تان هه‌ر لی ئه‌که‌ین .

دکتور صدیق ئه‌تروشی

باوه‌ر پی‌کراوی یانه‌ی سه‌رکه‌وتنی کوردان

→
جار جاریش چوته‌خانه‌قای مولانا له سلیمانی له گۆرره‌ی
خه‌تما به‌ ئاوازی چه‌زین چه‌ند فه‌ردیکی وتوه‌ پیاوی
هیناوه‌ته‌ گریان .

شاعیری مه‌زن خوالی خوشبو ملا محمودی پینجوبین
به‌ بونه‌ی کوچی حاجی صالحه‌وه له کاتی خۆیا ئه‌مه‌ی وتوه‌!

که سالی مغفراه‌تی حاجی صالحم پرسى

له شاعیریکی وه‌کو بیخودی بدیعه‌نکات

ئه‌ویش مناسبی ئه‌و جان فدای ساداته

وتی (شه‌ید صحیح محبت سادات)

واته‌ میژوی کوچی حاجی صالح به‌ حسابی أبجد ئه‌کاته

(ماویه‌تی)

سالی ۱۳۵۱ی کوچ

ئەمە پەزراوی یەکی جەوت پەرەیی (تیبینی نەسبی گشتی) .
 ● ئەوێ بوو ھۆی بەرز بوونەوێ ئەو بیرو باوەرە
 بوو کە دەری بری (ئەو یاسایانەیی دەسەلاتیان بەسەر
 (مادە) یا گرتوو ، ھەر ئەو دەستی بەسەر ھێزا گرتوو
 وەك کارەباو موگناتیس . . یانی مادەو ھێز دوو وینەن بو
 یەك شت ، بەلام ئەو پەیوەندی یەیی پیکیانەو ئەبەسەیی
 (نەگۆرە) ، مەدی کات کورتو درێژ ئەبێ بە پی
 سروشتی شت . سەت بە نەسبەتی مێرولە وەك سەت
 نی یە بە نەسبەتی پیاویکی خێرا بە کورتی چوار ماوێ
 ھەیی ، درێژی ، پانی ، بەرزی ، ئەوێ تریان کە نەسبی یە
 جوولە یە) .

● یەكەم یاسای کە داینا ئەمە بوو :

ھێزی شاردراوہ = قورسی × (خێراییی رۆژ) ۲
 وە لە دوایی دا ، ئەم یاسایە بوو بناغەیی چەکی

ئەتۆمی .

● شانزە سال خەریک بوو ، تەنیا ئەو تاکە معادلە یەیی
 تاقی ئەکردهو ، کە چەکی ئەتۆمی پێ دروست کرا .

● ۱ سالی ۱۹۱۵ دا دەری خست کە ھیلی راست
 « خط مستقیم » کورت ترین ریگانی یە لە بەینی دوو
 نقطەیی زانراوا .

● پاش ئەوێ چەکی ئەتۆمی دروست بوو وتی « من
 بو زانیاری و زانستی ئەمەم کرد ، ئەگەر ئەم ئەتۆمە زیان بە
 ژیان بگەینیت ، من ھیچ پەیوەندیکم پیو نی یە . . من بەرئیم
 لی »

● لە ماوێ ژیانانی دا گەلی پەراوی دەرھینا دەربارەیی
 ناشتی و نەھیشتنی بەرپا بوونی جەنگی لەناو چوون .

● کە پاداشی (نوبل) ی وەرگرت ، پارەکەیی بەسەر
 ھەژارو پێ کەسانا دا بەش کرد .

● دەربارەیی نازی یەکان ووتویەتی « دوژمنی گەلان »

ئەي ھۆنراوہ

عبدالرزاق محمد

لە کوئى ئەي دەنگى ھۆنراوہى درەوشەدار
ئەي ئەستىرەو گۆلدانى پىر
گۆلى رەنگاۋ رەنگى بەھار
لە کوئى . . لە کوئى ؟
لە دوا لوتكەي كام شاخى بەرز ،
لە كام مېرگۆلەي دەشتى سەوز ،
كانياۋەكەت . . ئەجریۋىنى ؟
ئاۋازەي مەستى ئەچرىنى ! ؟
ئەي كانى زىۋاۋو گولۇۋ
لېۋم لېۋى بىابانە ،
بىابانى گەرم و سوتاو
چون ئەگەمە زىۋاۋەكەت
گولۇۋەكەت ،
لېۋم تەر كەم بە فېنكى يەك دلو! پە ئاو !
ئەي دەنگە ئەستىرەيى يەكان
ئاخ . چۆن . كەي خىرتان كەمەۋە
ھۆنراۋەكەم بەۋنمەۋە
تاكو پىي برازىنمەۋە گەرنى ژيان ! . .
ھەر چەن ئەمرو
ۋەستاوم ، شىۋاۋ ، سەرگەردان
بە پەستى و شىۋاۋىمەۋە . . .
بە ھىۋاى تۆزاۋىمەۋە .

— که دوینج بوو له خوځلی مهینه تا گهوزي !
 که گیان سه تا پیا بوی له رزي . .
 نه روانمه ناخی دهر وونم
 به لکو مایه ی ره نجه روپی و وهرز بوونم
 نه بینم له م ناوینه یه .
 به لام ناوینه که ی دهر وون
 وهك نه و بیره لیلله وایه ،
 که ههر بیتو هه ل کا با ییج
 چی پین بوو ییج خاشاک هه مووی له ناوایه !
 نه ی کوانج کانیای و نه ووز
 که وایه له دوا شاخی بهرز
 له ناو میتر گوله ی ده شتی سهوز ؟
 نه مه دهر وونی من نی یه
 گوایا ئیره کانگای شیعره
 ئیره کووچه و ناوایی یه
 نای له م راسته قینه سهیره .

* * *

نه ی هونراوه ،
 نه ی دهر ووی روناک ، نه ی باوه ری
 له تاریکی شهوی ترسا
 له گهل دهر وونا سهرومی
 گارت نه کهین ، به گورانج
 به بهسته ی خه ماوی و به گورر
 نه ی هونراوه ی ، دره وشاوه —
 مرواری یه کان
 وهك گول و نه ستیره ی شهوان
 له کوئن تا کوتان که مه وه
 ده نك ده نك بو ملوانکه ی ملی ژیان
 جادویی ، بتان هونمه وه . . .

— ۲۲ —

زمانه وانی

ئاڙاوهی زا راوه کان

به غدا : عبدالستار کاظم

ٺهوهی جي شانازیه ، ٺهه ههسته پيروزه ی که له گیانی لاهه خوینده واره دلسوزه کانمان دهرٺه چي ، بو پيوستی چاک کردنی زمانه که مان ، ههر دلسوزه له لایه که وه به پی توانای خوی لچکی چالاکی لی هه لکردوه بو لی کولینه وه و دووان و پشکنین و نوسین له باره ی سه رکردنی ٺهه هه مو دهرده سه ریه ی به سه ر شیوه کوردیه کانا هاتوهه . به لام لام وایه هه ندی لهه نوسه ره به ریزانه مان به هه له چوون چونکه ته نیا له سه ر ٺهه شیوه یه ٺهه نوسن و چاره ی بو دائه نین که خویان قسه ی پی ٺهه کهن . سه ره رای ٺهه مه ش ٺهه یانه وی به هه مو کوردیکی سه لمینن که ٺهه شیوه یه ی خویان پیوه به ستوته وه و چاره سه ری ٺهه کهن ، له هه مو شیوه کانی تری کوردی پیش که وتوتره و پیوسته بیته زمانی نوسین و زانیاری و هونه ر . . . بو ٺهه مه ش گه لی به لگه ی وا ٺهه هیننه وه که لایان وایه ، ٺیتر هه مو کوردی بیرو باوه ره که یان سه لماند . ٺهه نو سه رانه ش سه به شن ، هه ندیکیان له و باوه ره دان که شیوه ی سورانی بوته زمانی نوسین و دانان و هونه رو زانیاری ، وه ٺیتر پیوست ناکا خومان به شیوه کانی تره وه به ستینه وه . ٺهه ما دهسته ی دووه میان داوای بلاوبونه وه و په ره سه ندن و پیش که وتن و زلبونی شیوه ی بادینانی ٺهه کهن . به لام ٺهه دهسته تازه یه ی

که داوای « موتوربه - تطعیم » ی شیوه‌کافی کوردی
نه‌کن . . زور به گهرمی ههول نه‌دهن ، به زوو ترین کاتو
به نزدیک‌ترین رری راستی بیرو باوه‌ریان بچه‌سپینن . .
نه‌وانه‌ی نه‌یانه‌وی بادینانی به سهر شیوه‌کافی تری
کوردیا زال بی بی . . نه‌لین : شیوه‌ی بادینانی سهره‌رای
زمانی زوربه‌ی نه‌ته‌وه‌ی کورده ، گه‌لی شتیکی وا ریکو
پیکیش هه‌یه که وامان لی نه‌کات بیکه‌ینه زمانی گشت گه‌لی
کورد ، بو راستی . . . ده‌رخستنی گیاوازی له به‌ینی نیرو
می‌دا له قسه کردن .

واده‌نه‌که‌وی نه‌م ماموستایانه نه‌وه‌یان له‌بیر بردوته‌وه
که نه‌وه مه‌رج نی‌یه نه‌و شیوه‌یه‌ی زوربه‌ی کوردی زمان
قسی پی بکا ، بیته زمانی زانیاری و هونه‌رو نه‌دهب . . بی
نه‌وه‌ی بگه‌رینه‌وه‌و ته‌ماشای نه‌وه بکه‌ین ، وه بزاین چهند
گورینی به سهر پیته‌کانیا هاتوو . چاویان له لی کولینه‌وه‌و
شی کردنه‌وه پوشیوه له به‌ینی ووشه‌ی هه‌مو شیوه‌کافی
کوردی . نه‌م ماموستایانه ، به ته‌واوی له‌وانه نه‌چن که
نه‌یانه‌وی زمانی « جلفه - به نسبه‌تی عه‌ره‌به‌وه » بکه‌نه
زمانی نه‌دهب و زانیاری و زانستی له‌جیاتی زمانی - فصیحی -
به‌لام نه‌و ماموستایانه‌ی که خویان به شیوه‌ی
سورانیه‌وه به‌ستوته‌وه ، نه‌لین : ههر چنده سورانی
به‌شیک له کوردی ئیره قسه‌ی پی نه‌کن ، به‌لام ده‌میکه به‌و
شیوه‌یه نه‌دهب نه‌نوسری و گرامه‌ریکی ریکو پیکو بو دانراوه
که خه‌ریکه جیگای خۆی بگری . وه هه‌روه‌ها نه‌م شیوه‌یه‌ش
وه‌ک شیوه‌ی بادینانی گه‌لی شتی ریکو پیکو تیایه . به‌لام
وا ده‌نه‌که‌وی نه‌م نووسه‌ره به‌ریزانه‌مان سهره‌رای نه‌وه‌ی
لی کولینه‌وه‌یان خستوته پشت‌گوی ، له خویان بایی بوون .
خو نه‌گه‌ر ته‌نیا چاویک به‌سه‌ر نه‌و زاراوانه‌دا بخشینن که
نه‌م ماموستایانه دایان‌ناوه بومان ده‌نه‌که‌ویت چهند به
ناریکی دانراون وه چون ته‌ماشای گرامه‌ری کوردی

ته‌کراوه‌و گوی نه‌دراوه‌تی . وه به‌م کرده‌وانه نه‌ک ته‌نیا
زیانیان له زمانه‌که‌مان داوه ، به‌لکو ئەم به‌م چه‌شنه
دوو‌چاری ئاژاوه‌ی زاراوه‌ بوین .

به‌لام شیوه‌ی لوری که به‌هه‌له به‌ فه‌یلی - ناو
ئه‌بری ، وا دهر ئه‌که‌وی خۆی دور گرتوووه له‌م که‌ین و به‌ینه‌،
چونکی زوربه‌ی ئه‌و کوردانه‌ی قسه‌ی پی ئه‌که‌ن چ لیره‌ وه‌یا
له‌و دیو دو‌چاری نه‌خۆشی نه‌خوینده‌وارین . وه
بویه - به‌ داخه‌وه ئه‌لیم - هه‌ندی له‌ کورده‌کان داوای
ئه‌وه‌یان کرد که (جنسیه) ی کوردی لی وه‌رگرنه‌وه ،
چونکه گویا « لوری - شیوه‌یه‌که له‌ شیوه‌کانی فارسی »!!
به‌لام با ئه‌و ماموستایانه‌ بیزانن که کوردی و فارسی دوو
خوشکن له‌ یه‌ک دایک ، ئه‌گه‌ر یه‌کیکیان دایکی ئه‌وی تریان
نه‌بی .

ئه‌نجا با بیینه‌ سه‌ر مورتوربه : پیش هه‌مو شتیک ،
خوینده‌واری خوشه‌ویست مورتوربه مانای که شیوه‌یه‌ک
- به‌ تابه‌تی سورانی - وه‌ک داری لیمو لقی داری تری بو
بینری و مورتوربه‌ی له‌ سه‌ریکه‌ن . ئه‌مه‌ش وا دهرئه‌خا که
ئه‌و لقانه‌ی بوی ئه‌هینری ، گه‌لی گه‌لی لیک جیاوازن ته‌نیا
ئه‌وه نه‌بی که له‌وه‌ختی خویا له‌ یه‌ک (فضیله) بوون .
به‌م پی‌یه ، وا دهر ئه‌که‌وی ئەم ماموستایانه ، هه‌ر
شیوه‌یه‌کیان به‌ زمانیک داناوه ، وه ته‌نیا ئه‌وه‌نه هه‌یه که
له‌ کونا هه‌مویان له‌ یه‌ک دایک بوون . بوی ، داوا ئه‌که‌ن
که ووشه‌یه‌ک ، له‌ شیوه‌یه‌کی تره‌وه بینن و مورتوربه‌ی بکه‌ن
له‌ شیوه‌ی سورانی . . وه ئیتر شیوه‌کانی تریش بخزینه
پشت گوی . وه یا هه‌ر به‌ یه‌کجاری له‌ ناویان به‌رین .
ئه‌م ریگه‌یه‌شس زیانیکی زور ئه‌دا له‌ زمانه‌که‌مان ،
سه‌ره‌رای ئه‌وه‌ی که پشتمان سارد ئه‌کاته‌وه له‌ چاک کردن و
یه‌کگرتنه‌وه‌ی هه‌مو شیوه‌کانی کوردی بی جیاوازی .
خوینده‌واری به‌ریز : هه‌مو ووشه‌یه‌کی کوردی له

هه مو شیوه کانا که یهک مانا ئەدا له یهک سه رچاوه وه هاتووه ، بهس هه ندی گورینی تیا روو داوه ، به هـۆی جیاوازی سروشتی و به رهه لسته دروست کراوه کانی به رده می کورد له هه مو پارچه کانی کوردستان و لیک نزیك بونه وه و تیکه ل بونمان له گه ل نه ته وه و گه له کانی دراوسیمان . وه بو ئەم راسته ییش با چاو به هه مو ووشه یهک بخشینین که یهک مانا ئەدا له هه مو شیوه کان .

ته نیا به چاو پیا خشانیک ، به هه مو شیوه کانی کوردیا ، راستی لیک دور نه بوی شیوه کانمان بو ده رئه که وی ، وه ئەوه مان بو روون ئەکاته وه که له توانا مانا هه یه بیکه یه نه زمانی ئەده بو زانیاری و له گه ل پیوستی شارستانی تی ئەم سه ده یه بروا .

ئیمه ناتوانین بلین زمانی کوردی گورانی تیا روو ته داوه ، وه یا ووشه ی بیگانه ی تیا نه ، به لام ئەوه ی جیگای شک نه « ئەو ووشه بیگانانه ، له جیگای ووشه یهک دانراوه که یا له بیر چوته وه وه یا به ره و له بیر چونه وه ئەچی » له بهر ئەوه پیوسته به شیوینیا نا بگهرین ، نه وه ک بکه وینه دارشتنیکی به ره لای ی .

بو ئەمه ش پیوستمان به خو لی بو ردن هه یه چ به مال چ به « ئیستراحه تی »

ماموستایان : ئەوه نه ی پیوستمان به لی کولینه وه و پشکنین هه یه له ره گو ریشه ی ووشه کانی کوردی ، له هه مو شیوه کانا ، ئەوه نه پیوستیمان به بلاو کردنه وه ی نوسراو نی یه له سه ر جیاوازی به ینی شیوه کان .

ئه گه ر به نیه تیکی راست و گیانیکی پر له هیوا و دلسوزانه و چالاکانه ، تی بکوشین و خو په رستی و بروای گویرانه کردن له ناوما نا ره ک بیرین ، ئەم کاره گه رانه زور سولک و ئاسان ئەبی ، وه به ره میکی نویمان دیته ده ست که ئەویش « زانیاری زمانه – علم اللغة » . ئەو زانیاریه ی

که هه مو شیوه کانمان بوشی ئەکاتەوهو بی کهمو کوری
ریکی ئەخاو پەرهی پی ئەسینی . . . ئەوسا گرامەریکی
کوردی چەسپاوی ئەبی و پەلو پو بە ئەدەبو و نوسینە کانمان
ئەدا .

راسته ، لەم ماوهی دوايه دا ههست به جولانه وه یه کی
ئاشکرا کرا بو دانانی گرامهرو فەرهنگی کوردی ، به لام
سەرەرای کەمی ئەم دلسوزانه ، کاره که شیان بی کهمو
کوری نه بو ، وه هۆی ئەمهش له سهریکه وه چونکه کاری
تهنیا که سیکه ، وه ههروهها نوسه ره به ریزه کانمان
شاره زایان نه بووه له هه مو شیوه کانی کوردی ، بیگه
له وهی شاره زایشیان له زمانه کانی روژه لات نیه ، به تایبه تی
فارسی و تورکی و عه ره بی ، که کاریان کردو ته سه ر
شیوه کانی کوردی . جگه له وهی که پیوسته لاتینی بزانه
له گه ل زمانه کونه کانی روژه لات وه ک سنسکریتی .

شتیکی ئاشکرایه ئەم کاره گرنگه - دانانی زانیاری
زمان - به چهند که سیک نایه ته به ره هم که هه ر یه که له
قولیکه وه ئیش بکا . له بهر ئەمه زور پیوستیمان به (کو
زمانیکی زانیاری کورد - مجمع العلمی اللغوی الکردی) هه یه
که دهسته یه کی داناو دلسوز له کورد سه ره رشتی بکاو
تیایا بجولیته وه .

تهنیا بهم ریگه یه زمانه که مان له م ئاژاوه یه رزگاری
ئەبی و جیگای خۆی ئەگری له ته ک زمانه گرنگه کانی بیگانه .
ئیتەر هیوامه ئەم کاره گرنگه بکه ویته سه ر زمانی هه مو
دلسوزیک ، بو دوان لی . . تا کو به زوو ترین کات ئەم بیره
گه لاله بی و دهستی پی کری .

زمانه گه مار .

به پینوسی : جمال جلال عبدالله

له (مه‌شیگان) هوه . .

۱ - پیت یا تیپ

تا ئیستا سڄ چوار جار ئەم باسه تازه کراوه تەوه بڄ
ئەوهی لی کۆ لەره‌کان بگه‌نه ئەنجام دەر باره‌ی راستی به‌کار
هینانی یه‌کیک له‌م دوو وشانه‌ی سه‌ره‌وه . سه‌یریش
ئەوه‌یه نووسه‌ره‌کان ئەم پرسه‌ ناخه‌نه به‌ر خوینده‌واره‌کان و یا
ناچن ژماره‌یه‌کی ته‌واوی به‌کار هینانی ئەم دوو وشه‌ی بکه‌ن
بو ئەوه‌ی لیان ئاشکرا بڄ کامیان زیاتر به‌کار ئەهیندرین .
چونکه وه‌ک هه‌موان ئەزانین تنها زور به‌ی خه‌لکه ئەتوانی
بلی کام وشه‌ باش یا باشتره به‌کار به‌یبری ، نه‌ک چه‌ند
نوسه‌ریک که چه‌ز ئەکه‌ن بگه‌رین به‌ دوا‌ی هه‌ندی وشه‌ی
به‌کار نه‌هینراو .

بینه‌وه سه‌ره‌و کاری ئەم دو وشه‌یه « پیت » مانای
شتیکی چو‌ک ئەگر ته‌وه وه له‌به‌ر ئەوه‌ی « حرف »
پچو‌کترین پیوانه‌ی ده‌نگیکی تایه‌یه‌ته‌ *Phoneme*
(ئەگه‌ر چی ئەو ده‌نگه دوو سڄ شیوه‌ی جیاوازی هه‌بی له
کانی دەر بریندا وه‌ک « ک » ئەم وشانه‌دا : کاک ، کیرد ، که‌و
کویر .) وا ئەزانم که واژه‌ی « پیت » به‌کاره‌ینان به‌رامبه‌ر
« حرف » ی عه‌ره‌بی زور چه‌سپو په‌سنده .
به‌لام واژه‌ی « تیپ » که کورد به‌کاری ئەهینسی بو
شتیکی تر وه‌ک تیپی فوتبول . . . هتد زور راستنی به‌کار

بهینری بو « حرف » چونکه له پیش هه مو شتیکدا زوربهی کورد وای به کارناهیینی و له زمانه کونه کاندای ئەم وشهیه هه رگیز بهم مانایه به کار نه هینراوه هه ر چهنده هه ندی ماموستایان وای ئەلین .

ئوهی ئاشکرایه ئەم ووشهیه له « تایپوس » ی لاتینی وه رگراوه یا له « تیپوس » ی یونانی ئەمانهش هیچیان مانای حرف ناگرنه وه .

ههروهها نه زمانی انگیزی و نه فه ره نسی « تایپ » به و مانایه به کار ناهینن .

کهواته وای دهر ئەکهوی به کار هینان وشهیه « پیت » بو حرف باشتره و جی گیرتره له وشهیه تیپ .

۲ - پیتی بی دهنگ و دهنگدار

ماموستایانی زمانی کوردی دوو وشهیه تر به کار ئەهینن که بروا ناکه م به کار هینانیان زور راست بی . ئەوانهشس « پیتی بی دهنگ » بو الحروف الصبیحه یا Consonant Letters . و « پیتی دهنگدار » بو حروف العله یا Vowel Letters .

شاره زایانی دهنگ و دروست بوونی Phoneticians به و دهنگانه ئەلین بی دهنگ که له کاتی دروست بوونیاندا له ناو ده م و قورگدا رایه له کانی دهنگ له ناو قورگدا Vocal Cords ناله رینه وه وه که دهنگی ف ، پ ، ت ، ش ، س ک ، ... هتد . وه به و دهنگانه ئەلین دهنگدار که له کاتی دروست بوونیاندا ئەم رایه لانه ئەله رینه وه و دهنگ پهیدا ئەکه ن وه که ف ، ب ، گ ، ژ ، م ، ن ، ... هتد .

له بهر ئەوه من له و بروایه دام که وشهیه پیتی بی دهنگ به کارهینان بو هه مو جو ره دهنگیک (دهنگدار و بی دهنگ) به تیکراییی و بی جیاواز کردنه وه راست نییه . هه ر ئەمه شه

هانم ئەدا داوا بکەم لە زمان زانەکانمان و ماموستای زمانی کوردی که ئەم ناوہ بەکار نەهینن ، ووشەیکێ تر بەکار بهینن لە باتی ئەوہ وەک پیتی « تەواو »

هەرۆهەا بەکار هینانی ناوی « پیتی دەنگدار » بو . « حروف العله » تەواو نی یە چونکە وەک لە سەرۆه دەرمان خست « پیتی تەواو » ئەکرین بە دوو جور ، یا دوو بەشن ، دەنگدار و بێ دەنگ . و بو ئەوہی ئەو دوو چەشنە پیتە جیاکرینەوہ لە یەکتەر بە ئاسانی ، پویستە وشەیکێ (ناویک) تریان بو بەکار بهینن . واش ئەزانم کہ ووشەي « پیتی بزوين » کہ کاک نوری علي امين لە ریزمانەکەیدا بەکاری هیناوه زور باش و چەسپە .

ئەبێ ئەوہشمان لەبیر نەچیتەوہ کہ پیتی بزوين هەمویان دەنگدارن وە لە کاتی دروستبویناندا هەوا لە سێبەوہ دیتە دەری بو قورگۆ ناو دەم وە بەسەر زمانا تێپەر ئەبێ بو دەرۆه . وە لە کانی دروستبویناندا رایەلەکانی قورگ ئەلەرینەوہ . زمانی کوردی نو پیتی بزوينی هەبە بەلام تنها حەوتی ئەنوسریت بەو پیتانەي کہ ئیستا بەکار ئەهینرین بۆ نوسینی ئەمانەش : ئا ، و ، و ، وو ي ، ئ ، ه .

٣ - باسی هەزی وشەي لیکدراو

لە ژمارە (٣٢) ی هیوا ماموستا طاهر صادق پیشنیاریکی زمانەوانی بلأو کردبووہ باسی هەندی ناوو ئاواناوی لیکدراوی تیا کردبوو بە شیوہیەکی کال و ساویلکانە .

لە ژمارە (٣٣) ی هیواشدا ماموستا پاکیزە بژاریکی سەرپێی کرچی ئەو پیشنیارەي کردبوو . هەر لەبەر ئەوہیە بە پویستم زانی بریک لە دروستبوونی ئەو ناوو ئاواناوه .

بدویم بهو هیوایه‌ی که خوینده‌واری کورد که لکی لی‌وهر بگریت .

۱ - روژ ژمیر : ناویکی لیکدراوی ساده‌یه ، له دوو ووشه‌ی ساده‌ی ته‌واو دروست بووه : « روژ » و « ژمیر » ههر دوو پیتی (ژ) ده‌نگدارن وه دهر برینیان گران نی‌یه بو کورد زمان چونکه نه‌گهر گوئی له کوردیک بگرین له کاتی وتنی ئەم ووشه‌یه به ناشکرا ئەبیین که ههر دوو پیتسه ده‌نگداره‌که دهرئه‌برین . له‌بهر ئەوه پیویست نی‌یه تیپیکی (ژ) فری‌دری له‌م ووشه‌یه ههر له‌بهر جوانکردنی .

۲ - ئاوینه : یه‌ک ووشه‌یه ساده نه‌ک لیکدراو وه‌ک ههر دوو ماموستا بلاویان کردبووه ، چونکه ئەم ووشه‌یه له « ئاو » و « وینه » دروست نه‌بووه . به‌لگه‌ش بو ئەمه ئەوه‌یه که له زمانی فارسی کۆن و په‌له‌وی که دوو ره‌گی گه‌وره‌ی زمانی کوردین ووشه‌ی « ئاینه » که ئاوینه‌ی خومانه ههر تاک بووه و بهو مانایه‌ش به‌کار هینراوه له دیر زمانه‌وه .

هه‌روه‌ها له زمانی « بلوچی » که یه‌کیکه له‌و زمانانه‌ی زور نزیکن به کوردی چونکه ئەویش وه‌ک زمانه‌که‌ی ئیمه‌ زمانیکی هیندی ایرانی‌یه که لقیکی گه‌وره‌ی ئەو کومه‌له‌ زمانه‌ی که پی ئەلین Indo-European .....

ووشه‌ی « ئاوینه » تاکه و لیکدراو نی‌یه و هیچ په‌یوه‌ندیکی نی‌یه نه‌به « ئاو » و نه‌به « وینه » .

۳ - قژن : ئاو‌ئاوه له زمانی کوردیدا هه‌ندی ناو هه‌ن که به پاشگری (ن) ئەکرین به ئاو‌ئاو وه‌ک ورگه‌ - ورگن ، گووپ - گووپن ... هتد .

ئوه‌ه ناشکرایه ئەم ووشه‌یه تاکه و لیکدراو نی‌یه وه‌ک کاک صادق ئەل‌یت له پیشیاره‌که‌یدا .

۴ - نیوه‌رۆ : ووشه‌ییکه لیکدراو له « نیو » و « رۆ » دروست بووه .

(- رۆ) پارچه‌ییکه پاشگره چونکه به‌ته‌نها ناوتریت و

به کار ناهینریت ، ماناکه ی « روژ » نه گریته وه .
 زانیاره کانی زمان و زمانه وان ی دوو به شن .

۱ - نه وان ه ی باسی میژووی زمان نه کهن و خو یان
 خه ریک نه کهن به دوزینه وه ی اصلی ووشه کان و چون یه تی
 زمانیک له کاتیکی رابوردوودا . نه مهش تنها سوودی
 نه وه ی هه یه که له زمانه کانی تر شاره زابن و شیوه ی
 گورینه کانیان بزائن . (زمان ی انگلیزی کون زور جیاوازی
 هه یه له گهل انگلیزی تازه و زور کم له یه ک نه چن) .

۲ - نه وان ه ی که باسی زمان نه کهن له و کانه ی که تیا
 نه زین ، بی نه وه ی گو ی بده نه کون و شیوه ی زمانه که له مه و
 پیش . و هه ر له سه ر شیوه ی زمانه که له و کاته دا هه ول
 نه دن ریزمانه که ی بدوزنه وه و چون یه تی دروست بوونی
 ووشه ی لیکدراو و رسته .

نه گه ر نیمه بمانه وه ی باسی زمانه که مان بکه ین که
 چونه ئیستا ، نه و ا پیویسته بلیین (روژ) باشگره بی نه وه ی
 گو ی بده یه نه وه ی ئایا له « روژ » هاتوه یا نهء
 هه ر به م جو ره نه توانین ووشه ی « جوامیر » لیک
 بده یه نه وه و بلیین که نه مه ووشه ییکی لیکدراوه وه له دوو
 پارچه دروست بووه یه کیکیان پیشگره « جوا - » دوو
 هه میشیان « - میره » ه که پارچه ی دووه میتی .
 بوگهن : ووشه ییکی لیکدراوه له (بو -) و (گهن)
 دروست کراوه .

(بو -) پیشگریکه زور به کار نه هینریت له کوردیدا
 نه م ووشانه هه مویان به هو ی (بو -) دروست بوون :
 بوکز ، بوچه ک ، بو با ، بو درن ، بو سو ، . . هتد
 نه مهش پیشانی نه دات که پارچه ی یه که م پیشگره
 مانای « بو ن » نه گریته وه .

باگردین : ناویکه له پیشگریک و ووشه ییکی تر
 دروستکراوه پیشگره که له م ووشه یه دا « با - » یه که به

- ۳۲ -

مانای « سهربان » یا « بان » به کار نههینریت .
 بروا ناکه م که « ن » فری درابی له م ووشه یه چونکه
 کهوتوته نریک پیتی « گک » چونکه ووشه ی ترممان هه یه نه م
 چه شنه گورینه یان به سهردا نه هاتوه وهک (بان گيرو بان
 گوش) . نه مهش به لگه یه کي ته واوه بو نه وهی (با -) دابنن
 به پیشگیر .

نه مر : ووشه ییکی لیکدراوه (ئاولناوه) ، له ئامرازی
 نفی (نه) و ره گی فه رماني مضارع دروست بووه نهک وهک
 ماوستا صادق نه کیت له (مردن) هوه هاتوه .
 نه وهی ئاشکرایه نه م چه شنه ئاولناوانه زورن وه به
 هوی ئامرازی نفی وره گی فه رمان دروست نه بن :
 فه رماني (نه - مر - یت) له سی به شه وه دروست
 بووه . یه که م نیشانهای مضارعه ، دووه هم ره گی فه رمانه ،
 سیه هم راناوه .

نه گهر ره گی فه رمانه که وه رگرین و بیخه ینه پال (نه)
 ئاولناو دروست نه بیت : سه یری نه م ئاولناوانه ی خواره وه
 بکه :

نه فام له نه + فام دروست بوه ته ماشای نه فام - یت بکه
 نه ناس = نه + هات = = نه - ناس - یت =
 نه هات = نه + هات = = نه - هات - یت =
 نه بهز = نه + بهز = = نه - بهز - یت =
 نه ویست = نه + ویست = = نه - ویست =

ه - له ووشه ی (دهستان) ، پیتی (ت) ئامرازی
 کۆ نی یه وهک له هیوای ژماره (۳۳) باس کرابوو . (- تان)
 ئامرازی کۆیه ، راناویکی پاشگره که بو قسه له گهلدا کراو
 (مخاطب) به کار نههینریت . نه مهش له گهل ناوو له گهل
 فه رماني رابوردوودا به کار نههینریت :
 له گهل ناو : براکه م ، براکه ت ، براکه ی ، براکه مان ،
 براکه تان ، براکه یان .

له گهل فهرمانی رابوردوو : نوسیم ، نوسیت ، نوسی،
 نوسیمان ، نوسیتان ، نوسییان
 ئەم پاشنگره ئەگەر به ناویك یا فهرمانيك بهسترا كه
 دوايي به پیتی (ت) دیت پویسته ههردوو «ت» بنوسرین
 وه هیچیان فری نهدرین ، چونكه له قسه كردنیشا خهلق
 ههردووکیان دهر ئەبرن و كهس هیچ کامیکیان ناخاته ژیر
 لیوه وه .

جمال جلال عبدالله
 له (مهشیگان) هوه . .

له یانهی سهركهوتنی كوردانهوه

ماموستایانی بهریز
 یانهی سهركهوتنی كوردان ، یانهی ههمو كورده ، بو
 خزمهتی زانیاری نهتهوهی كورد تی ئەكوشي ، وه به هیچ
 جوریک له وریبازه لانا . .
 وه ئیستاش ، کتیبخانه کهی کردوتهوه بو ههمو ئەو
 دلسوزانهی که بهرهمیان بلاو کردوتهوه ، بو ئەوهی بیته
 سهرچاوهی نووسراوه کانی کوردی ، وه ههروهها بو ئەو
 ماموستایانهی بو سهرچاوهی نووسراوی کوردی ئەگهرین .
 جا یانهی كوردان ، هیوای وایه که ههمو دانهریکی
 بهریز ، بهلانی کهمهوه ، دانهیهك له بلاو کراوه کانیانمان بو
 بنیرن . . بو پهره پی سهندنی ئەو کتیبخانهیهی که بو
 سودی گشتی باوهشی خۆی کردوتهوه . پیشهکی
 سوپاسیان ئەکهین .

چاوپي ڪهوتنيڪ له گهل :

ماموستا پاڪيزه ره فيق حيلمى

ٺهوهى ئيجگارى مايهى شانازى به كه پو يه كه م جار
 بهشى خويندنى كوردى له زانستگاي ئاداب كرايه وه ،
 يه كه م كهس ئافره تيكي خاوه ن باوه رنامه شهادهى
 بهرزو پي گه يشتوو بوو ، پو سهروكايه تي ئه م به شه
 هه لپڙيرا وه بوو به ماموستاى پڙيمانى زمانى كوردى ،
 وه به وينه ي داىكيكي ميه ر بانو ماموستا يه كي زاناو
 كوردىكي دلسوز ، تا ئه م دوو ساله (به شه) كه ي
 به پڙيوه بر دو دلسوزانه كارى تيا كرد . ئيستاش كه
 ئه چن پو دهره وهى عيراق نيشتمان و كورپه
 خوشه ويسته كه ي « به شسى خويندنى كوردى له
 زانستگاي ئاداب » به چن ئه هيلن ، ده سته ي
 نووسه رانى هيو ا به پيوستى زانى چن د پرسيارىكي
 روو به روو بكات ، ئه گهر چى وه لامدانه وه كه ي
 سه رپن پى و به په له ش بوو ، به لام هه ميسان سوودى
 پو خوينده واره به ريزه كانى هيو ا هه ر ئه بيت ...
 * * *

پرسيارى يه كه م : ماموستا ، پله ي خويندنت تا چهنده ؟
 وه له كوئى و له بابته چى يه وه خويندنت ته واو كردوه ؟
 ● پاش ئه وه له سالى ۱۹۴۲ له (دار المعلمانى ابتدائى)
 دهرچووم و امتحانى (ثانوى) به شسى ئه ده بيم دا له هه مان سالا ،
 له سليمانى كرام به بريوه به رى قوتابخانه ي (گويژه) ، له
 سالى ۱۹۴۳ - ۴۴ هاتمه زانستگاي (دار المعلمينى عالى) و له

۱۹۴۸ له لقی آدابی عه‌ره‌بی تیا ده‌رچووم . له ۱۹۴۸-۱۹۴۹ کرام به (مفتشه) ی لوای دیالی و کرکوک . له ۱۹۴۹ چووم یو ئه‌مه‌ریکا له جامعه‌ی هارقه‌ر له سالی ۱۹۵۱ (ماسته‌رم) وه‌رگرت له زمانه کۆنه‌کان و دراستی شرقی . که هاتمه‌وه به‌غدا له (زانستگای تحریر) کرام به مامۆستا . پاش چوار مانگ به (بعشه) چوومه له‌ندهن . له‌وی له‌گه‌ل روژه‌ه‌لات ناسی به‌ناوبانگ (سیدنی سمیث) سالیك زمانی ناشوری و عیبرانی م‌خویند وه نامه‌ی دکتۆرام له ماده‌ی کو کردنه‌وه (جمع) له زمانی عه‌ره‌بی و زمانه سامی‌یه‌کانا ده‌س پی‌کرد ، به‌لام له‌به‌ر نه‌خۆش بوونم ، به‌پیی راپوری پزیشکان خویندیم گوێزایه‌وه (قاهیره) ، که له سالی ۱۹۵۳ له جامعه‌ی قاهیره رساله‌که‌م تومار کردو له‌گه‌ل پروفیسور یحی خلیل النامی (که شاره‌زایه‌کی به‌رزه له زمانه سامی‌یه‌کانا) له‌گه‌ل اطروحه‌که‌م دا خه‌ریک بووم وه به‌ناچاری یه‌ک سال زمانی حه‌بشی م‌خویند ئه‌مه‌ جگه له زمانانی عیبرانی ، ناشوری ، سومیری ، عه‌ره‌بی ، توگریتی ، سریانی ، ئه‌که‌دی . . تاد . . پاش شه‌ش مانگ نه‌خۆشی له نیسانی ۱۹۵۹ رساله‌که‌م ته‌واو کردو بریار وابوو له ۱۵ مایسی هه‌مان سالا مناقشه‌ی له سه‌ر بکری و لیم وه‌ر بگیری ، به‌لام له ۲۵ نیسانا بریاری دوور خستنه‌وه‌میان‌دا له خاکی کوماری عه‌ره‌بی یه‌گرتوو‌دا که پیوست‌کرا تا ماوه‌ی ۲۴ سعات ئه‌وی به‌جی - به‌یلم ، چوونکه مانه‌وه‌م (خه‌ته‌ره) له سه‌ر ئاسایشی کوماری عه‌ره‌بی . که هاتمه‌وه عیراق له سالی ۱۹۵۹ به‌شی خویندنی کوردی له زانستگای ئاداب کرایه‌وه من بووم به جی‌نشینی سه‌ره‌کی به‌شه‌که‌و ماموستای زمانی کوردی .

- پرسیاری دووه‌م : بابه‌تی ده‌رسه‌که‌ت تا چه راده‌یه‌ک سوودی گه‌یاند به‌ پهره سه‌ندنی زانیاری زمانه‌وانیت وه یارمه‌تی‌دایت له پشکینه‌وه‌و ده‌رسکردنی زمانی کوردیا .
- بی‌گومان شاره‌زایی له ریزمانی زمانیکا یارمه‌تیت

ئەدا بۆ ئاسانی شارەزا بوون لە زمانیکی ترا ، خو ئەگەر ئەو
 زمانە زمانی دایکی خوت بێ زیاتر ریت بۆ خووش ئەبێ .
 بۆ نموونە کە لە (رسالە کەما) دەرحەق بە (جمع) لە
 زمانی عەرەبیایە ، ناچار بووم هەول بەدەم گەلی زمانی سامی تر
 فێرو شارەزابم ، ئنجا کە زمانی کوردی لە خیزانە زمانیکی
 تاییەتی بە ، پێویستە ئەو کەسە ئێهەوی لە ریزمانی کوردیا
 شارەزایی پەیدا کات ، دەس بکا بە فێر بوون و دەرس کردنی
 زمانە (خزمەکانی) زمانی کوردی بە وینەیی فارسی و
 پەهلەوی کون و زمانە هیندیەکانی وەک ئوردو ، پالی ، پشتوو
 وە هەر وەها ئەو زمانانەیی کە خزمایەتی یان لە گەل کومە لە
 زمانی ئیرانی هەیه وەکو کومە لەی لاتینی ، جەرمانی و سلاڤ .
 ئەمانە لە لایە کەو وە زمانە کۆنەکانی زاگروسی و
 ناوچەیی قەفقاس لە لاییکی تره وە وەکو زمانانی ، لولو ،
 سوباری ، گوتی و خالدی و خاتی . . تاد

● پرساری سێیەم : کردەو کانت لە زمانەوانی دا
 چی و چن ؟ و ئەو کۆسپ و تەگەرانی هاتوونە تە ریت لە
 نووسینی ریزمانی کوردیا چن ؟ وە چە بە چاک ئەزانی بۆ
 هەموو ئەو کەسانەیی لە ریزمان نووسین و پشکنینە وەیی زمان
 کار ئەکەن ؟

● کردەو وەیی یە کەم رسالەیی دکتۆرا کەمە کە
 دەربارەیی فقهی کومە لەی زمانە سامی یەکانە ، وە بابە تە کەشی
 ئەو یە (الجموع فی اللغة العربیة ومقارنتها باللغات السامیة) ،
 وە چەند وتاریکیشم لە گوڤارو روژنامەکانا بلاو کردو تەو ،
 وە کتیبیک بە ناوی ریزمانی کوردی کە لە تەواو بوونایە ، بە
 هۆی نەبوونی پیتی لاتینی پێویست و تەواو لە عیراقا نەمتوانی
 چاپی بکەم ، هیوادارم ئەگەر بتوانم لە لەندن چاپی بکەم .
 وە ئەو کۆسپ و تەگەرانی هاتوونە ریم زورە ، بەلام
 بە کورتی ئەمانە یە :

(١) یە کە نەبوونی نووسین (ئیملا) کوردی

(٢) جياوازی شیوه‌کانی زمانی کوردی ، که به هۆی دابه‌شی و پارچه بوونی وولاته‌که‌مان وه نه‌بوونی کیانیکسی تایبه‌تی بو نه‌ته‌وه‌که‌مان ، تا هاتوووه شیوه‌کان لیک جیا یوونه‌ته‌وه و نه‌کراوه ته‌نیا یه‌که تاکه شیوه بگرن و ببی به شیوه‌ی نووسین ، وه هه‌ول نه‌دراوه شیوه‌یه‌کی تایبه‌تی بو نووسین په‌یدا بکه‌ن

(٣) تا ئیستا ریزمانی کوردی به شیوه‌یه‌کی عیلمی نه‌نووسراوه و هه‌ر شیوه‌یه‌که ریزمانیکسی جیا جیا ی بو داندراوه که هیچیان نا‌کرین به نمونه‌ی ته‌واوی ریزمانی کوردی ، وه‌کو بلی‌ی هه‌ریه‌که ریزمانی یه‌که شیوه‌ن نه‌که هی هه‌موو زمانی کوردی به تیکراییی . . . ئیتر ته‌وه‌ی به چاکی ته‌زانم بو ته‌وانه‌ی له ریزمان‌ئیش ته‌که‌ن :

(١) ته‌بی ته‌لفو ببی‌یه‌کی تایبه‌تی دابندری بو ته‌و شیوه‌یه‌ده‌س بدات که له ته‌نجامی په‌ره سه‌ندنی خوینده‌واریا ته‌بب به‌شیوه‌ی نووسین و خویندنی کوردی . وه رای منیش ده‌رباره‌ی یه‌که‌کن‌دنه‌وه‌ی شیوه‌کان ته‌وه‌یه : « که له ته‌نجامی ظروقی سیاسی و په‌ره سه‌ندنی خوینده‌واری و به‌رز بوونه‌وه‌ی پله‌ی بیر کردنه‌وه و هه‌ستی نه‌ته‌وایه‌تی ، شیوه‌یه‌کی تایبه‌تی په‌یدا ته‌بیت که ره‌نگبج له هه‌موو ته‌و شیوه‌یه‌کی ئیستا پی‌ی ته‌نووسری دوور بکه‌و‌یتته‌وه وه ته‌توانین پی‌ی بلیین شیوه‌ی خوینده‌واری و نووسینی دوا روژ . »

(٢) ته‌و که‌سانه ته‌ببی شاره‌زایی له هه‌موو شیوه جیاوازه‌کانی زمانی کوردی په‌یدا‌که‌ن ، وه که ریزمانیشیان نووسی ، ریزمان بو هه‌موو زمانی کوردی بنووسن ، نه‌که هه‌ر بو یه‌که شیوه . . وه لیره‌شا چاکترین به‌ش له هه‌ر شیوه‌یه‌که هه‌لبزیرن و له ریزمانا به‌یلریتته‌وه وه ته‌و به‌شانه‌ی له شیوه‌کانی‌ترا به‌کار هینانیا په‌سندنی‌یه وازیان لی به‌پنری .

(٣) شاره‌زایی‌یان له کومه‌له زمانه ئیرانی‌یه‌کانی وه‌که

فارسی تازه و پهله‌وی و پشتووی (افغان) و سوغدی و زمانی تاجیکی هه‌بی (به تایبه‌تی زمانی تاجیکی زور له کوردی‌یه‌وه نزیکه) جگه له‌وه شماره‌زایی‌یان له زمانه ناری‌یه‌کانا هه‌بی ته‌گهر له به‌شیکیش له به‌شه‌کانیان بی .
 (٤) ناگیان له زانیاری ده‌نگ Phonetic و زمانه‌وانی « فیلولوژی » هه‌بی .

● پرسیاری چوراهم : به‌شی خویندنی کوردی ، که‌می و کورری و ته‌نگو چه‌له‌مه‌کانی چۆن ته‌بینی .

● له باب‌ت که‌می و کورری به‌شه‌که‌وه ، راپورتیکم داوه به جامع‌هی به‌غداو وینه‌یه‌کیشم لی‌داوه به وه‌زیری معارف (وا ته‌یده‌م به گو‌فاره‌که‌تان ته‌گهر توانیتان بلاوی بکه‌نه‌وه ته‌وسا وه‌لامی ته‌م پرس‌سیاره‌تان چاک‌تبه‌ بو روون ته‌بته‌وه . به‌لام به کور‌تی ته‌لین که‌می و کورری‌یه‌کان ته‌مانه‌ن

١ - نه‌بوونی ماموستا . (ناتوانم بلیم کورد ماموستای تیا‌نی‌یه به‌لکو زوری هه‌یه ، به‌لام که‌مته‌رخه‌می ته‌که‌ن وشانی خویان ناده‌نه به‌ر ته‌م باره .)

٢ - نه‌بوونی کتیب و سه‌رچاوه ده‌باره‌ی میژوو زمان و ته‌ده‌بی کوردی ، وه ته‌و که‌مه‌ی هه‌یه ، ناشی به سه‌رچاوه بو‌ خوینده‌واری به‌رز له جامع‌ه‌دا ، بو‌یه تکا له خوینده‌واران و خاوه‌ن شه‌هاده‌کان ته‌که‌ین که ته‌وزی به‌زه‌یی‌یان بی‌ج به میژوو زمانی ته‌ته‌وه‌که‌یان و ته‌وه‌نده که‌مته‌رخه‌می ته‌که‌ن له نووسین و خوینده‌وه ، چونکه به‌رز کردنه‌وه و ده‌رخستنی میلیله‌تی زور‌تر له سه‌ر شانی خوینده‌وارانیتی .

٣ - که‌م یارمه‌تی کاره‌به‌ده‌ستان .

● پرسیاری پینجه‌م ، جگه . له زمانه‌وانی هه‌سنتی ته‌ده‌ب په‌روه‌ریشته لی‌ دیاری داوه ، ئایا به‌شداریت له

ئەدەبىيەتتا چەندە وە لە كام لىقى ئەدەبە لە ھۆنراوہ و چىرۆلكو
وتارا ؟

● نووسىنى ئەدەبىم ھەيە ، بەلام (ھۆنراوہ) وە بەو
وینەيەي سنوورى بۆ كىشراوہ كە ئەبى كىشىس (وەزن) و
قافىيەي ھەبى پەيرەوم نەكردوہ ، لەبەر ئەو ھەر لە زووہ وە
خاوہن سروشتىكى سەربەستانەم حەزم نەكردوہ وە
ناشتوانم خۆم بە وەزن و قافىيە بەستەم وە ، ئەگەرچى نابى
ئەو ھەش لەبىركەين كە زمانى كوردى زمانىكى بە موسىقاو
شيعرىيە .

وہ لەم چەشنە نووسىنانە كە ئەتوانىن پىي بلىين
« ھۆنراوہي پەخشان » - شعەر منثور - كىبىكم بە ناوى
(ژيانىكى پر ئەندىشە) نووسىوہ كە وا لە ژىر چاپدايە .

بە سى زمان ئەتوانم بنووسم ، كوردى و ەرهەبى و
ئىنگلىزى ، لە زۆر لە گوڤارەكانا و وتارم بلاو كردوتەوہ وەكو
گوڤارى (الادىب) يى بىروتى بەناوى (الثرىا) و لە (المعلم
الجديد) و گوڤارە كوردىيەكانى وەكو گەلاويزو نزارو ژىن و
ھىواو روناهى . . . تاد .

بەرھەمى و پزەھىم ، يادداشتىكى سىاسىيە دەربارەي
ژيانى سىاسى كورد كە لام وابى ماوہى چاپ كردنى نابى وە
كتىبى (مىژوى كورد) ھىشتا چاپ نەكراوہ ، وە دراسەتيك
لە سەر زەردەشت . كۆمەلە ھۆنراوہيەكى سەربەست بە
زمانى ەرهەبى كە تەمەي چاپ كردنىم نىيە . وە يادداشتى
ژيانى خوم و خويندنىم لە ئەمريكا . . . . .

● پرسىارى شەشەم : ئايا ئەدەبى كوردى تازە چۆن
ئەبىنى ؟ .

● ئەگەر ماوہم بەدەن بە كورتى ئەلیم كە ھىشتا وەكو
بەرىكى نەگەشتوو وايە . . . . .

- ٤٠ -

دوژمنه که ی مام قینته ل

حسین عارف

هاوه له که م ده سیک ی در یژ ک رد بۆ به رده رگای
مزگه و ته که و ووتی :

– ئا ئه و جو و ته ئه بی نی ؟ !

منیش هه روا به که مته رخه می به که وه ، لا به کم
لین کرده وه له وه راما و وتم :

– به لئ . . با پیرو کور ره زانین ؟ !

که چی وا دیار بوو چه زی ئه کرد ئه مه وه رامم بئ ، بۆ یه
به دم زه رده خه نه یه کی دل نیایی به وه ووتی :

– خۆم هه ر ئه مزانی وه هایان تئ ئه گه ی ، وه ک هه موو
که سانیک ی نه شاره زای تر . به لام وا نی به . . ئه زانم چه ز
ئه که ی بزانی چۆنه ! . . که و ابوو گوئ بگره بۆ تی باس که م .
ئیتر بئ ئه وه ی چاوه ری ی وه لام بکا ، له سه ر پیشه ی
خۆی (که خوا بئ قه زاو به لای کا !) بواری که س نادا له قسه
کردنا ، که و ته گیرانه وه ی باسه که و ووتی :

ئه و مناله ی ئه بی نی ، ئه ئاوا قنچ و قیت ، له بن ده ستی
ئه و پیره میرده وه دانیش تو وه ، تا ئیستاش که س نازانی
کئ یه ؟ . . دایک و باو کی کین ؟ . وه خه لکی کوئ یه ؟ ! هه ر
وه کو که سیش نازانی له کوئ وه ، وه چۆن هاته گه ره که که وه ؟ !
ته نها هینده مان لئ ئاشکرایه که چه ن مانگیک له مه و به ر ،
روژیک له روژان له گه ل ئه و پیره میرده دا ، کرد یه شه رو

هه‌راو ئازاوه و ئه‌وسا ناوی که‌وته سه‌ر زمانی هه‌موو
دانیشتووانی گه‌ره‌ک وه به (دوژمنه‌که‌ی مام قیتهل) ناوی
ده‌رکرد . ئارام بگره . . ئه‌زانم ئه‌ته‌وی پیرسی مام قیتهل
کئی به ؟ مام قیتهلش ئا ئه‌و پیره‌میرده‌یه که به ته‌نشست
مناله‌که‌وه دانیشتووه پالی لی داوه‌ته‌وه .

بۆ مناله‌که‌وه کو پیم ووتی ، چه من ، وه چه هه‌موو
دانیشتووانی گه‌ره‌ک ، هیچ شتیکی ئه‌وتۆ نازانین ده‌رباره‌ی
ژیانی که شایانی باس کردنی بچ . به‌لام مام قیتهل ، به
دریژایی ته‌مه‌نی خۆم شتی لی ئه‌زانم . چه‌ز ئه‌که‌ی که‌میکیت
بۆ باس بکه‌م ؟ . . باشه گوی بگره ! . .

مام قیتهل وه‌ک ئه‌ی‌بینی ، ناوی خۆی به خۆیه‌وه‌یه !!
له‌گه‌ل ئه‌وه‌شا که به ته‌مه‌ن خۆی له شه‌ست سالان ئه‌دا ،
که‌چی به سرو سه‌کوت ، به شان و باهوو ، به شـیوه‌ی
رویشتن ، ته‌نانه‌ت به جووته سمیله‌که‌شیا ، هه‌میشه قنچ و
قیته‌وه ئه‌م ناوه کت و مت پرر به پیسته‌تی ! . جا توخ‌خوا
وانی به ؟ ! . . تۆ باش لی ورد به‌ره‌وه . ئی . . . ئی . . .
ئارام بگره . . . . باشه . . . .

ئه‌م مام قیتهل ، پانزه سالی‌ش ئه‌بوو ، چه‌لوا فرۆشی
ناو گه‌ره‌که‌که‌ی گرتبوه ژیر ده‌ست و منالانی ئه‌م په‌ررو ئه‌و
په‌ری گه‌ره‌ک ، له‌و به‌ولاوه یه‌کیکی تریان نه‌ئناسی . . وه
هه‌موو لاوه چوار شانه‌کانی ئیستای ناو گه‌ره‌که‌که ، که
برای بچووکیشت یه‌کیکه له‌وان ، تامی گه‌زۆو مه‌سکه‌تی
سه‌ر ئه‌و سینیه مسه ژه‌نگاوی‌یه‌ی مام قیتهل ، تا ئیستاش
له ژیر زمان و بیخی دانه‌کانیانه !! وه عانه‌و دوو فلسی
هه‌موویان چۆته ناو ئه‌و کیسه خامه چلکنه‌وه‌ی که ئه‌ی‌بینی
له باخه‌لیا گرموله‌ی خواردوووه ! .

با دریژه‌ی نه‌ده‌می و سه‌رت نه‌یه‌شیم ، مام قیتهل له
پانزه سال له‌مه‌وبه‌ره‌وه ، له‌و رۆژه‌ی ژوووه بچکۆله‌که‌ی لای
خوارووی مزگه‌وته‌که‌ی بۆ خوی داگیر کردو به‌رده‌رگاگه‌یشی

کرده (کوگا) ، ئیتر تا (۳) مانگ له مه و پیشیش ، که سیک
هه لنه که وت بتوانی له هه لوا فروشی ناو گهره کا
به ره ره کانی بکاو شان بدا له شانی . ئه وانه شی جار جاریک
هه ولی ئه مه یان ئه داو سه ریان بهرز ئه کرده وه ، ئه وه هه
زوو ئه یدان به زه ویاو ته می خوار دووی ئه کردنو !

به لام (۳) مانگ له مه و بهر . . کاکى خوم قهت
مه پرسه ! مام قیتهل تووشی (گون رهشی) خوی بوو ! ئه و
مناله چه توونه سهر - سهخته ی لئ په یا بوو . وه کو مووی
لووت پیوه ی لکاو به ئامان و زه مان لی ی نه بوه وه ، تا کولی
پی داو بو یه که م جار مام قیتهل بۆرر درا !!
ئەزانی به چه جۆریک ؟ ! . . . جاریکیان مام قیتهل
خوی بۆی گیراینه وه و وتی :

« . . . به یانی یه کیان زوو ، که هیشتا خیر و شه رر
به شه نه کرابوو ! به دهم بانگه بانگی منالیکى زیقاو له وه له خه و
چاوم هه ل هینا . له سه ره تا وه گویم نه دایه و وام لیک دایه وه
که ئه بیج به ریبواری ریى که وتیته ئه م کولانه و هیچی تر !
به لام که باش گویم رایه ل کردو دلم دایه ، بانگه بانگی مناله ،
نه دوور ئه که ویته وه نه نزیك ئه بیته وه ! له وه ئه چوو له
کولانه که دا دانیشته بیج و جیگه ی خوی خوش کرد بیج ! . ناچار
بۆی چوومه دهره وه . ئه بینم منالیکى هه شت سالانه چوار
مه شقی له بن دیواره که ی ئه و به را دای کوتا وه ! ده وری یه کی
قه لاپه چنیشی هه لوا له بهر ده میا دانا وه په یتا په یتا پر به دهم
هاواری بۆ ئه کا ، وه وه که شاره زا ترین هه لوا فرۆش ، جیا یان
ئه کاته وه و یه که له سهر یه که ریزیان ئه کا ، به و نیازه ی دیمه نیکی
دلگیری دلفرینیان باتی ! خوا درۆی لئ خوش نایه ! . . .
منیش هه روا سوو کیك لی ی چوومه پیشه وه و به ده ستیک
په لیکم گرت و به ده سته که ی ترم ده وری یه هه لوا که ی ، وه
هه لم - ستانه سهر پی و پیم و وت :

— کوررم ئەم بانگه بانگ و ئاژاوهیەت لە چیی ؟ ! . .
برۆ لە شوینیکی تر ئەمە بکە !

کەچی پیره منال دەوری حەلواکەیی اه دس راپسکانم و
خۆی لێ گرژو مۆن کردم وه به توررهیی یه که وه وه لامی
دامه وه :

— جا تۆ ههقت چییە ؟! تو برۆ مجه ووری خوت بکە ! . .
چیتە به سەر منه وه !

خوا درۆی لێ خوش نایه . . که ئەمەم لێ دی ، چاووم
په رری یه پستی سهرم . تومه ز من کورتی بۆ دهرچوو بووم . .
من چوزانم ؟ له وه پیش منالی ئاوه ها چه توونم نه دیوو ئیتر
وام لێ هاتبوو ، خه ریک بووم به زلله دای گرم . به لام شهیتانم
به له عنهت کرد ! . تهنها چاویکم لێ مۆرر کرده وه ، خۆم لێ
سوور کرده وه و قیررانم به سه ریا :

— حه رام زاده ی دهم هه راش . . نازانم هه تیوی چه
ناکەس — به چه یه کی . . من مجه وور نیم !! . . من پیت
ئه لیم ئیره جیگه ی تو نی یه . برۆ ئەم ناوه چۆل که ! . که
ئه م قسانه م پین ووت وا دیار بوو گومانی بۆ شتی برد . بۆیه
که میک لیم چوه دوا وه هه ر به و روو گرژی یه وه وه رامی
دامه وه :

— ئەي جا خۆ تاپۆت نه کردوه ! ئه رزی خوا یه و لی
دائە نیشم ! خوا درۆی لێ خوش نایه ! . . ئەوی راستی بێ له وه
زیاتر خۆم پین را نه گیرا . په لامارم دایه که میکی بکوتم . که چی
شهیتانه ، وه که که رویشکیک له زیر چنگما قه له مازی داو
بوی دهرچوو .)

مام قیتەل خوی سه ره تای کاره ساته که ی ئا به م جۆره
بۆ گیراینه وه . به لام ئەوه که ی تری ، ئەوه هه موو دانیشتوانی
گه رره که ئاگامان لێ یه تی . ئەزانی چۆن ؟ !

کاکي خوم ئەو به یانی یه کاتێ مندالانی گه رره که که وتنه
جم و جوول و به عانه و دوو فلسه کانیا نه وه به ره و لای مام قیتەل

کهوتنه ری ، مناله م مناله ، سه ری کولانی لی گرتن و یه ک له
دوای یه ک نهی قوستنه وه . مه گهر تالکو ته رایانی لیلی
دهر چوایه بو مام قیتهل . واته مام قیتهل ده سنی له بنی
هه مانه که وه دهر چوو ! ، وه تنهها هینده ی بوما بووه ، ههر
ساته ناساتیک ، په لامار بداته نریکترین دار یا بهردیکی
ته نیشتی په وه و رادووی مناله بنی . نه ویش له هه مو جاریکا
ههر هینده بلی ی یه کو دوو ، پری نه کرد به پیره دهوزیاو
نه یدایه چوار ناله . به لام خو ههر که مام قیتهل پی ی
نه نایه وه جیگه که ی خوی ، نه ویش له ویوه دای نه کوتایه وه ! .

ئیتر نه وه ههر نه و روژه ، باسه که به خواری ژووری
گهره کا بلاو بووه ، وه بوه بنیشته خوشه ی ژیر زمانی
گهره و بچووی دانیشتوانی ههر کوریکی گالته و گه پ و
پن که نین بچووینایه ، نه م باسه تیایا ، پستی هه موو باسیکی
تری نه دا له زهوی .

ئیمه ش . . . به شانازی نه بی ، خو خوت نه مان ناسی
چه به لایه کین ! ، له و لاوه نه چووین مناله مان هان نه داو نه مان
کرد به گز مام قیتهل . له ماشه وه مام قیتهل مان له تیژ
نه کردو لیمان ناگر نه دا . ئیتر نه وه به زم و پن که ئینیک بوو
قته مه پرسه !! . ها . ها . ها . های . . . چی ؟ ! . .
گونا همان نه گه یشت ؟ ! . بو ؟ ! . . . نه م دل نه رمی و
به زه پی یه ت له که یه وه ؟ ! . . . نه م قسانه ههر له هه گبه که ی
خوتا بهیله ره وه !!

ناچن به گوئی منا ! . . . دریزی مه ده ری . . .

گوئی بگره کوتایی باسه که ت بو بگیرمه وه . جا بزانه
خراپمان کرد یان چاک ! . ها . ها . گوئی بگره . . .

نریکه ی سی هه فته نه م جووته ، نه مه پیشه یان بوو .
یه کترین نه هیناو نه برد . مام قیتهل نه ی ویست نه و به زینچ

و بيدا به زه ويا ، ئه ویش له خواى ئه وىست ئه م يارى يه
خوشه ي له گهل مام قيته لا هه ميشه كوتايى نه يه ت ! به لام له
ئهنجاما ، مام قيته ل وه ررس بوو ، شل بوو ، به زى . به زى نيكى
سه يرو زور سه ير . . شتى وه ها قه ت نه بوه ! .

له گهل مناله دا ريك كه وت ، كه ئه و ببى به كوررى ئه م ،
ئه ميش ببى به باوكى ئه و . پيكه وه ئيشه كه بكهن . وه
پيكيشه وه بژين !

ئيتر سا مام قيته ل له سه ره تاوه مه به سى هه رچى يه ك
بووبى له م ريك كه وتنه ، هونه ر ئه وه يه كه ئىستا به راستى ،
وه ك باوكو كورريك ، وه يا له سه ر ووتهى تو وه ك باپيرو
كورره زايه ك ، پيكه وه ئه ژين . . .

من سه رم له كارى خوا سورر ماوه ! . . مام قيته ل
له سه ره تاوه چهن رقى له مناله كه بوو ، ئىستا سه د ئه وه نده
خوشى ئه وئى و كه ليشى ئه پرسى له م باره يه وه ، له وه زاما
ئهلج :

— قه ت باوه رر ناكه م ئه مه مناليكى سه رزه مين بچ . . .
نه خيتر . . فريشته يه كه و خوا له ئاسمانه وه بو منى نارده
خواره وه كه وه جاخى كويرى شه ست سه اله مى پچ روون
كه مه وه .

ديسان هه ر له خوت ئه پرسم : خراپيمان كرد نه مان
هيشت مناله كول بدا يان چاك !! . .

منيش له وه راما هه روا به كه مته رخمى يه كه وه ،
سه ريكم له قاندو هيچى تر . . .

شعبه ١٥-١١-١٩٥٧ .

له په رراوى ((منالانى شماره كه م))

* * *

بازاری چاپه مه‌نی

شانوی کوردستان

چوار ئوپه‌ریتی شانو ، ۱۰۴ لاپه‌ره‌یه دانهری
عبدالرزاق محمده

(ره‌خنه‌و لیکولینه‌وه‌ی : معروف به‌رزنجی)

« ... هیوادارم به ره‌خنه لی گرتن شه‌ره‌فناکی بکه‌ن . »

به‌م بچ‌ه‌وایی‌یه‌وه که نیشان‌ه‌ی دلسوزی‌یه له مه‌یدانی
ئه‌ده‌بدا کاک عبدالرزاق ره‌خنه‌م لی ئه‌خواری ، سه‌رنجی
ئه‌م گیانه‌ بدن له پیشه‌کی‌یه‌که‌شیا « ... ئه‌گه‌ر له
چاپکراوی‌یه‌که‌م‌دا لایه‌ن پاره‌وه زیانم لی که‌وتبچ ... ئه‌وه
تی‌گه‌یشتم که نووسه‌ر له ته‌ک ره‌نجی نووسین و میشک
گوشین و توانه‌وه‌ی ژیان و ته‌مه‌نی خو‌ی له نووسینا ده‌شبی
ئه‌رکی زیان لی که‌وتنی پاره‌ش بخاته‌ سه‌ر شان‌ی خو‌ی ، ئه‌بچ
له هه‌ردو لادا شه‌ره‌فی ره‌نج و تیکۆشان له پیناوی ئه‌م
خه‌لکه‌ پاکو به‌ نرخانه‌دا وه‌ر بگری « ئا به‌م گیانه‌ نه‌به‌زه‌وه
هاتوته‌ کۆری ئه‌رک بین‌ی و فه‌رمانبه‌ری ئه‌ده‌به‌وه ، به‌ تاییه‌تی ،
دراما ، له‌ ری‌ی دامه‌زراندنی شانۆی کوردستان دا .

پیش‌چوونه‌ ناو لیکولینه‌که‌مه‌وه ، ئه‌مه‌و‌ی له‌ شتیکی
که‌ش بدویم که‌ کاک عبدالرزاق به‌ دلپاکی خو‌ی ویستویه‌تی
پاساوی‌بدا ، ئه‌وه‌شس که‌مه‌ته‌رخه‌می و دریفی کردنی .
خۆینده‌وارانی نه‌ته‌وه‌که‌مانه‌ که‌ به‌م چه‌ند ملیونه ، با هه‌ر
کوردی عیراقت بو‌ بژمی‌رم ، نامیلکه‌یه‌کی ئه‌ده‌بی کوردی ، یا

دوو سڀي گوڦاري مانگانه مان به باشي ساغ ناکهينه وه ، ئايا
 له دوو مليون کوردي عيراق ئه گهر له ۱۰٪ شي خوينده واربن
 نابي ۲۰۰/۰۰۰ خوينده وارمان هه بن ؟ با نيوه شي بۆ ئه وانهي
 کوردي ناخويننه وه يا نازان ، با نيوه که شي بۆ که مو کورري ،
 هيشتا هه ر په نجا هه زاري ئه مينتي . با چل هه زاره که شي
 نه بي ، ئايا ده هه زار خوينده واري کريارمان ني به ؟
 که چي هيچ نامه و گوڦاري کمان دووه هه زاري لي
 نافرو شرپت . ئايا ئه مه که مته رخه مي ني به چي به ؟
 به راستي پشتيواني ئه م پاساوه ناکه م ، ئه بي
 خوينده واران کورد چا په مه ني نه ته و ايه تيمان بزيه نن ، چونکه
 گرنگرين پايه ي ژيان و بوژانه وه ي نه ته وه که مانه .
 با بي ينه وه سه ر ليکولينه وه که مان ، شانۆي کوردستان
 کاک عبدالرزاق وه ک دلسۆزيکي زور به په رو ش هولي لي
 هاتوه بۆ شانۆي کوردستان ، له بهر ئه وه له کاني دلي يه وه
 و به هه موو هيزو توانايه وه له دراما نه ويوه ، چه به په خشان
 چه به هه لبه ست . له منيشي ويستوه به ره خنه به ره مه که ي
 ئه مجاره شي « شه ره فناک » بکه م . به ش به خۆم له پيشه وه
 زۆر سوپاسي ئه که م ، ئه مجار ئه لييم من شه رمم به خۆم دي
 که خۆم به ره خنه گري شانۆ دابنييم .
 کاکي خوشه ويست : خۆت ئه زاني بي گو ماو که س به
 مه له وان نابي ، هه روه ها بي شانۆش زور گرانه ره خنه گري
 شانۆو دراما هه لکه ون . ديسانه وه دراماتيستي پوختيش له
 ناو شانۆدا هه ل ئه که وي . جا بۆيه خۆم وه ک ئه و که سه
 ديته بهرچاو که له کتيبا فيري مه له واني بووي .
 هه لکه وتواني ئه ده بي شانۆ په يوه ندي يان زۆر به تين
 بووه به شانۆگه ري يه وه ئه بي هه رواش بي . له سه رده مي
 (ئه رستۆ) وه تا (شه کسپير) و (بهر نار دشتۆ) و (بريخت) و
 (لاجوس ئاگري) و ده ها هه لکه وتواني که ، ئه م راستي يه مان
 بۆ ساغ ئه که نه وه .

له دراماتيكي چيني دا - په كين ئوپرا - شتيكي جوانم
 خوينده وه نه لږ : چاكترين نوينه « نه كتهر » له چين دا هه
 نوينه ري چاك نين به ته نيا ، بهلكو چاكترين به ره هم - هينه
 « منتج » و دراماتيستيشن . نه رستو نه وهنده په يوه ندي
 به هيز بوو به شانو ، تا وهك عيلميكې ته واو ده ستووري بو
 دانا . شه كسپيرو به رنارد شوو بريخت و لاجوس ناگري . . تاد
 له ناو جهرگه ي شانوو هه لكه وتوون . يوسف عاني خو شمان
 شاره زان . نه لين سه ر نه كه وتني (توفيق الحكيم) له
 دراماكانيا نه وه په كه له شانودا ده ستې ني په . نه گه ر نزيكي
 بير له كردار له هه ر لفيكي زانستي دا پتويست بڼ ، له
 شانودا پويست تره . دراما هه ر چهند عيلميكه و ده ستووري
 خو ي هه په به لام هه ر به خويندنه وه پيك نايه ت ، بهلكو له
 كرداري شانودا ته واو نه بڼ ، ميشك و به هره ي هونه رمندي
 پي زاخاو نه دري و پوخت نه بي . جا نه گه ر هه ر نووسياريك
 له نووسيني درامادا بو شانوي كوردستان كه مو كوري هه بي
 له نووسينه كانيا ، سووچ سووچي خو ي ني په به ته نيا ، بهلكو
 سووچي بڼ شانويه تي په . نه وهش وهك كاك عبدالرزاق له
 پيشه كي په كه يا ده ري خستوه « تاوان نه لكېته وه به چاره ي
 گراني ئيمپريالزم و كونه په رستيتي و داگير كه رانه وه . . » تا
 شانوي نه ته وا په تي دانه مه زرينين نه ده بي شانومان گه شه ناكاو
 ناگاته پا په ، شانوي نه ته وا په تيش به مافي نه ته وا په تيمانه وه
 به ستراوه كه له سا په ي رژيميكي ديموكراسي دروست دا
 ده سمان نه كه ويت . جا با هه ندي كه س هه ر بلي ن سياسي ت و
 هونه ر دوورن له يهك .

شانو به ساله هاي سالو به سه دان فه رمانبه رو نه رك
 بين و هونه رمنه ند پيك دي . وه كو له سه ره وه وتمان باشترين
 نوسياري دراماش له ناو جهرگه ي شانوو هه اتوون . نوينه ري
 هه لكه وتوو بليمه ت ناته واوي و كه مو كوري دراماش چار
 نه كا . كه ره سه و نوينه رو موسيقاو سه ما ئوپيرا ته واو نه كه ن ،

نووسيار ھەر پيرەكە پيشكەش ئەكا ، ئەو پيرەش گەلىن جار
جەوھەرەكەي ئەپاريزرى و ئەمىنئەتەوہ لە ژير دەستى
شانۆگەران دا . بەلى ئىستە تا رادەيەك ئەتوانىن پيشەكى
بريار بە سەر درامادا بەدەين ئايا دروستە يا نا ؟
چونكە دەستوورىكى روونمان بە دەستەوہيە ، بەلام
نواندنىش گەلىن جار سەرکەوتن بە دراما ئەدا . وەكو وتمان
شانۆگەرى بليمت چارى گەلىن ناتەواوى ئەكا ، بەلام لەگەل
ئەوہشا ئەبى دراما دەستورە بنچينەيەكانى پارازتبى كە
بريتىيە لە :

۱ - سەرەتا ، يا (فكره) ، سەرەتاي روون و پوخت و
بايەخدار

۲ - كەس « شخصية - كارەكتەر » . كەسى ئەبى
نموونەيى .

۳ - دوو بەرەكانى « صراع »
لە دەستوورى ئەمرۆى شانۆدا (كەس) گەلىن نرەخدارە
كەس سەرچاوەي ھەموو جموجوول و بزىوو دووبەرەكايەتىيە
كە ، سەرچاوەي گرىيە .
با بچينە ناو باسەكەمانەوہ :

مردنى ئاوات : لە دلدارى لادىيانە ئەدوئ لەژير
لوولەي جانپىزاري جاندرمەي عوسمانلى داو چنگى رەشبگىرو
زۆر ستەمدا . گروو بليسىەي خوشەويستى ديھاتى
كوردەوارى و چينى رەنجبەران ، وەفای كچە مسكين و خو
نە دۆررانى بو كورە ئاغا نيشان ئەدا . كاك عبدالرزاق
سووچيكى كاريگەرى لە ژيانى رابوردوومان دۆزيوہتەوہ .
كارەساتى گرانى و شەرى گەورەو رەشبگىرو برسپيەتى
كاريگەرن لە يادى نەتەوہكەمانا . خوشەويستىيەكى
بليسىەداريش ھەر لە مالى ھەزارو رەنجبەرانا بليسىەدارە .
وہك لۆركا ئەلىن :

« خوشەويستى ھەر لە لەشى بريندار كراوى

تینو هتی داو له و کوڅه شرانه دایه که له گهل تو فانا بهر بهر ه کانی
نه کهن ، له چاوی شوو شه و پشت بته کان دانی یه . . . «
بیره که و دوو بهر ه کایه تی یه که به جی یه ، نالوژی و لو تکه
(ازمه و قمه) ی په سندی تیایه .

ژیانی لادی و سهرده می مندالی کاری له دهروونی کاک
عبدالرزاق کردوه بو یه به گهر می یه کی زیندووه وه باسی مهل و
بالنده ی جوان و به سهر داز مازو و قه زوان دا هه لگه ران و
په پوله و نهرگس و چیاو به فر نه کا . بو یه (نومهر) نه لی : نای
له شادی هه ر دوینی بوو منالیک بوووم . . . .

خوزگه زورتر له گهل که سه کانی دا بزیایه تا پتر گه شه یان
بکر دایه . چونکه نه م ئوپه ریت هی توژی په له ی پیوه دیاره ، چه
له لایه ن دارشستنی و پوختی زمان و چه له لایه ن رهوت و
ریکی هه لبه سته وه . ههروه ها له هندی گپروگرفتی
سهرنج و بیردا . له گهل لایه لاهه جوانه ، به لام له هندی لاهه
ناهه مواری هه یه له ده بربرین و سهرنج و له له نگی شیعه کانی
بو گه شی که سه کان پیوستی به گه وره کردنه وه « تجسیم »
هه یه ، تا نه ک هه ر له ساده یی یه کی خو سایی دا وینه ی
که سه کانی بکیشی . جمو جوول که متره له گفتو گو له مردنی
ئاواتا . بو گه شی « کهس » ، گولی خویناوی و شیرین و
فه رهادو شه فی و شیرینی خوت نمونه ی گه شی که سن .

له کرداری نه ده بی دا دیمه ن و ناوه روک لیک ناترازی نرین
دوو رووی یه ک شتن ، به هه ردوو کیان پیکه وه کار نه کهن
وه ک دوو ده می قه یچی « مه قه ست » ، دیمه ن نه بی له پی
بیرو ناوه روک به رزو شوخ بی ، روون و رهوان بی ، هه له ی
ده ستوری زمانی تیا نه بی ، نا له م چه شنه ناهه مواریانه به دی
نه کریت . نه گه ر له جیگای (له دهشت و سهر نه م گردانه) و
(خوم هه ل نه واسی به لقی دار به رووی زل) و (تو نه بینم له
پیاوه تی سوار چاکه کان . جووتیاره کان) بی ووتایه : « له م
دهشت و سهر نه م گردانه » « دار به رووی زل دا . » « دا »

— ازمه —

پسويسته ، سوار چاكانا . . . جووتيارانا » « له لاوكاو له
حهيرانا » چونكه كوردی رهوان و دروست وا ئهبيژری يا
له لاپهري « ۱۵ » دا ئهليج « گولله باران چۆن ئهبيج به بهرده
باران ؟ ئهباويه گولله بارانت بووتايه ، بهردهباران له چاو
گولله باراندا چه ترسيكى تيا ههيه ؟ . يا به زمانى ئۆمهرى
لاوهوهه ئهليج :

« چهند گوشادو بهختيارم ئهمرۆ » پاش ئهوهى له يادى
سهردهمى مندالى ديتهوه ، ئهمه راست نىيه . چونكه هيچ
گومانى تيدا نىيه كه ژيانى سهردهمى مندالى له هي گهورهپى
خۆشتره ، به تايبهتى بۆ مندالى لادى و چينى رهنجدهران .
پياو كه بيري خۆشى مندالى ئهكاتهوه ناخۆشى ژيانى
ئىستهى پالى پيوه ئهني ، جا كاك عبدالرزاق چونكه راست
گوويه و بهرامبهر به ژيان ههه خوى راستى بۆ
دهرختووينهتهوه . له لاپهره « ۱۱ » دا ئۆمهر ئهليج :

« با مهينهتى بۆ چهن ساتيك له بير بكهين » يا له
لاپهري ۱۴ دا ئهليج « كهى ئهمه شادى و نارام و دلدارىيه ؟ »
ئۆمهر له راستى دا له ژير « مهينهتا » ئهنايىن تهنها
تروسكهيهكى شادى ههبيج ئهويه كه يهكيك ههيه خۆشى
ئهوئى و « ئهسمهر » نووسهر له راستى ژيان دوور ناكه ويتهوه
كاك عبدالرزاق « ههى رۆ » ي به زمانى ئۆمهرهوه ووتوه ،
ههه وهك به زمانى گهنجۆ و شهفیشهوه ووتويهتى ، لاپهره
۱۴ ، ۵۳ ، ۹۰ . ههى رۆ پياو نايلج هي ژنه . وهك به زمانى
ئهسمهرهوه له لاپهره « ۱۸ » دا ووتويهتى ، جيى خۆيهتى
بهلام بروانه جوانى ئهه دهبرينانهش :

كهى دلدارى له ژير ترسو له رزا پشكووتوه ؟
يا پهيمانهكهى ئهسمهر له لاپهره ۱۶ دا يا ئۆمهر له
لاپهره ۲۰ دا ، چهن بهرزه كه ئهليج : « ژيان بهبيج ئازار . گوله
بيج بۆن ، ساله بيج زستان و بههار . ترسي هههه گهورهه من
بژيم . . . بمرى ئاواتم » بيج ئاوات ژيان تلهه . . يا دووانى

ئەسمەر لاپەرە ۴۱ و ۴۲ و ۴۳ چە وەسفیکى دلگىرى گرانى و
بى كەسى و رەشېگىرو جاندرمەى عوسمانلى برسېتى ئەكا
لەگەل ھەستى دلدارى پر وەفای ئەسمەرا بۆ ئۆمەر . ھولى
مردنى خۆى نىيە ، ھولى مردنى (ئاواتى) ئومەرىتى . .

كاك عبدالرزاق وەك دلسوۆىكى ژىر كانگای بايەخداری
دوزیوئەتەوہ بۆ نووسىنەکانى ، ئەوہش فولکلورى نەتەوہ کەمانە
لە بەیت و داستان و چىروۆكى رابوردو و لەبەسەرھاتى نەتەوہ .
ئا لەم سەرچاوە دەولەمەندەوہ (کەس) و (رووداو) وەر
ئەگرى ، کە پررە لە راستى ژيان و ھەستى بە جۆش و ئاواتى
برىسکەدارو خەباتى پرر نازارى ژىر دەستى بیگانان . بەلام
لە لایەن زل کردنەوہ و گەشە پىدانى کەس و رووداوہ کانەوہ
ھەنگاوى بەرزترمان لى ئەوئى .

« گەنجۆ » شوانىكى شمشال ژەنە ، پەرى خوى
نیشان داوہ ، خۆى ناوى ناوہ خەو و خەيال ، بەلام ھىچ
کردارىكى ئەدەبى - بى خەيال نابى ، « رىالزمى » - واقعىت -
ھەر ئەوہ نىيە لە رووداوىكى « ممکن » بدوئىت . نا ، با
ھونەرمانەند و اى لى بىکا پەسەندى لمان و باوەرمان رابكىشى
واتە قەناعەتمان پى بىنى ، ئەوہشس بە ھۆى ووردبىرى و
شىرىنى و رىكى پىا ھەلدان و لىكدانەوہ و وینەى فنى دلگىرەوہ
پىك دى . ئەگىنا « ئىن فىرنۆ » ى دانى كە شا كارىكى نەمرە
چى بە سەر ژيانى ھەستى بەوہ ھەيە ، ھەر کردارىكى
خەيالكار نىيە ؟ يا ھەزازان کردارى ھونەرى و ئەدەبى كە
بە ھەموو خۆشى بەكەوہ رىالزمى اشتراكى وەرى ئەگرىت و
پەسەندى ئەكات .

وا بزائم فلىمى « الزهرة الصخرية - گولى بەردىن » تان
دیوہ ، چىروكەكە ھەموى خەيالكارە ، بەلام مانا دارو باوہر
ھىنەر و پەسندە .

گەنجۆ گرىقتارى پەرى ، زۆر سورە لە سەر خەيالە

خه واوی به که ی خۆی نه پارانه وهی دایک و نه زمان لووسی ناغاو
نه فریوی کچه شوان ههلی ناخه له تینتی و له شمشال لیدانی
ناکاو پهیمانی بیج ناشکینتی و واز له ئامانجی خۆی ناهینتی ،
دهس له خه وه که ی بهرنادا تا دیته دی له م ئوپه ریته و له
شه فو شیرین دا زۆر به دوای دهر برینتی تازه نه گهری . .
« دهنگی نه رمه له رزه ی پووشی ناوپاوان ، میوه ی نه ستیره ی
نازدار ، چاروکه ی تریفه ، خۆلی فینک وهک پۆدره . . »
چهند جوانه که نهلی : « من په ایمانم ناشکینم . . دل و
پروا و ئاواتی دل . گورانی و خهنده و زاری گول . ناکه مه
دیلی تارو تهرم . . خه نجهر . . هه سپ . . هیزو سامان ،
تاریکی دیننه ژیان . » وه یا « کراسی ته نکی وهک شه مال .
ئاوه ها کۆل نه دان و به دوای مه به ستدا رویشتن و فریو
نه خواردن خه و دینینه دی ، ئاسمان دینینه سه ر زه وی و زه وی
ئه باته ئاسمان !

ديسان پيوسته هه ندی ناهه مواری زمان بخه مه بهر
چاو ، وهک ، ووشه ی « ئیمرو » له کوردی دا « ئه مرو » به . .
ئیمرو ئیمروزی فارسی به .

شه فی و شیرین : زور گهش و ئاودارو پاراوه ، هه رچهند
ئه میش خالی نی به له هه له و ناهه مواری زمان . « سفیده ئیواره
به تاون « سفیده و ئیوارانی تاوین » یا « قه لبه زه ی ئاوی سه ر
هه رد » « ناو هه رد بووترایه ریک تریوو . « له چاو خۆتان »
ئه بیج له « چاو خۆتانا » بیج لاپه ره ٦٨ ، ٦٩ . یا « هاتن به
سه ر چاومانه وه » « هاتن به سه ر چاوان یا چاوانمان »
ئه ووتری .

لهنگی هه لبه سه ته کان له گه لی لادا دیته ریمان مه گه ر
تیپی ئوپه ریت به هونه رمه ندی خوی له گه ل سه ماو گورانی و
موسیقاکانا ریکی بخا . ئه مه ئیشی من نی به .
نووسه ر ، ووشه ی « له م » زور به کار دینتی له جیگای

« لهو » وهك ئهلى « لهم كاتهوه كه شهفيم دى » كه ئه بى بلج
« لهو كاتهوه » يا ئهلى « ئاغا كچ » وام نه بيستوه ههر
« كچ ئاغا » م بيستوه ، له مهش نه گه يشتم : « لهم ساته دا كه
نيوه رۆ دلدارى لى جۆش داوه . »

ديمهنى خه يالكارى دلگيرى كيشاوه ، له لايه ن هه ستي
بۆيزانه و دهر بررينه كاني يه وه ، شيوهى « لوركا » ي پيوه
ئه بينم . . دهر بررينه كاني « هيواي سهوز » ل ۸۰ « له
روناكى دهنگ گولشه ن ساز ئه ده م » ل ۸۱ . « دو كه لى گريان
له گه رووما ئه دۆشى » ل ۸۴ « مردن ههر تو جواني . وه ره
ئهى بالدارى رهنگين ، ئهى په ررو بال ئاسنى قورس » . به لى
مردن جوانه ، مردن رهنگينه لاي دليكى زويرو نامراد ، له
لايه كى تريشه وه مه رگه بالداريكي په ررو بال ئاسنينه ئه مهش
جوان و په سه ندو تازه يه .

سه ركه وتنى به هار : جوان و ريك و په سه نده ، وهك له
تاقى كردنه وهى شانوشدا سه ركه وتوه .

دوا هيوام بۆ كاك عبدالرزاق ئه وه يه كه كۆل نه داو
دلنيام كه كۆليش نادا . وه له وه سه رچاوه يه وه كه خوى هه لى
بژاردوه گه وه هرى نايابترمان بۆ بدۆزيتته وه و بيخاته وه بازاری
ئه ده بى تازه مانه وه ، به لام لى ئه خوازم ،

۱ - چاكتر له زمان بكوليتته وه .

۲ - پيش چاپ كردنى كرداره كاني پيشانى هاوري يه كى
شاره زاي بدات ، تا هه ندى هه لهى بچووك نه بى به (كاو
كوزه ر) بۆ كرداره كاني چونكه به راستى كرداره كه يم وهك
گه نميكي كوردى ناياب هاته پيش چاو كه ته ته له نه كرابى و
كوزه رو كاي پيوه مابى به تايه تي له « مردنى ئاواتا » .

معروف بهرنجى

۱۹۶۱-۶-۲۹

کویه و شاعیرانی

صلاح علی

کاک کریم شاره‌زا نووسه‌ری کتیبی کویه و شاعیرانی که چهند لاپه‌ره‌یه که له ئه‌ده‌بی کوردی رهنجی به با نه‌چووه ، شایانی سوپاس و په‌سند کردنه به هوی ئه‌وه‌وه که که‌لینیکی له کتیبخانه‌ی کوردی پی‌گرت‌ه‌وه ، وه چهند خوش ئه‌بوو وه‌کو خوی له سه‌ره‌تاکه‌ی نووسیویه‌تی نووسه‌رو شاعیرانی کوردستان ههر که‌س به‌پی‌ی مه‌لبه‌ندو ناوچه‌ی خوی ده‌س بکه‌ن به کو کردنه‌وه‌ی زانیاری ئه‌ده‌بی ده‌باره‌ی شاعیرو نووسه‌رو زانیانی کورد بو ئه‌وه‌ی گه‌لی سه‌رچاوه‌ی فراوان بو میژوی ئه‌ده‌بی کوردی بدوزینه‌وه .

پیش ئه‌وه‌ی ره‌خنه له کتیبه‌که‌ی بگرم سه‌ر له نۆی به بن گوی دا ئه‌خوینم که کاریکی شایسته‌ی سوپاس و ریزگرتنی کردوه و به‌لام ئه‌وو هه‌ر که‌سیکی که که‌بیته سه‌ر نووسینی ئه‌ده‌ب و میژووی ئه‌ده‌ب پیوسته زانیاریکی ته‌واوی هه‌بی ده‌باره‌ی میژوی ئه‌ده‌ب و مانای ئه‌ده‌ب و سه‌ره‌تای داها‌تن و به‌شه‌کانی ئه‌ده‌ب و جو‌ره‌کانی هونراوه و چیرولکو و تار به‌پی‌ی ماناو بیرو شیوه و داررشتن وه له هونه‌ری بلاغه‌تی کون و هونه‌ری اسلوبی تازه‌ش ئاگادار بی . چونکه ئه‌گه‌ر نووسه‌ر ئه‌مانه‌ی نه‌بیت ئه‌وا هه‌ر وه‌کو گرامافونیک و چی بیستوه و خه‌لک چی‌یان بو هیناوه هه‌ر ئه‌وه تومار ئه‌کات و ئه‌یلی ته‌وه ، ئه‌و ده‌م له باتی ئه‌وه‌پیی بلین دانه‌ر ، چاتر ئه‌وه‌یه پی‌ی بووتری (تومار که‌ر) .

که ئه‌مه ئه‌لین وه نه‌بی ماموستا شاره‌زا که‌م و بیش له‌م کتیبه‌دا ئه‌مانه‌ی هیچ نه‌بوو بیت ، نا به‌لکو هه‌یه‌تی به‌لام پیاو هه‌ست به قوولی پشکنینه‌وه و وردی شسی کردنه‌وه (تحلیل) هه‌کی ژیان و شیعی شاعیره‌کان ناکات به‌لکو ئه‌وه‌ی

به سهر سهر پوته لاکي شاعيري هه لدا به سهر گه ليکي تريشي
هه ل نه دا .

کتیبه که - به داخه وه نه لیتین - یخ به شه له سهر
چاوه ی به نرخی نه ده بی نه گهر لاپه ره ۱۷ بگورین و کتیبه ی
نه ده بی بکه ی به سهر چاوه که له پولی سنی متوسطه
نه خویندری راستی نه م قسه به مان بو ده رنه که وئ ، نه مه له
کاتیکا ده ها کتیبه به عه ره بی له سهر نه ده بی چه رخی هه ژده و
نوزده ی عه ره بی و زمانه دراوسیکانی تر نووسراوه ته وه سه ده ها
کتیبه ی باسی هوندری نه ده بو ری نیشاندانی میژوه
نووسی نه ده بیان تی دایه . . وه ته نانه ت له باسی ژبان و
شعیری زور له و شاعیرانه ی خه لکی تر له سهری نووسیون
وه کو مه لا محمدی جلی و حاجی قادرو نه خترو صافی و
تاد . . نووسهر نه ی هیناوه شتیکی تازه ی بخانه سهر وه
یا نه گهر هیچ نه بیت له به رگیکی تازه و به زه و قیکی جیاواز
پیشکشی بکات . . .

کتیبه که ، که توماری سوچیکی نه ده بی قهرنی نوزده
هه می کردوه که بریتی به له نه ده بی کلاسیکی - تقلیدی کورد
پره له نمونه ی به رزو دلگیری نه ده ب . پره له شیعره
دارژراوو به ناههنگه کان له ورده کاری به لاغته تی وه کو جناس و
استعاره و تشبیه و لفو نشرو کنایه تا . . به لام داخه که م
ماموستا له هه ندی شوینا . دی کتوو پر نه دا له بیته ی زه و قی
خوینده وار به تایبه تی که نمونه ی شعیری شاعیری
پیش که ش نه کاو ته نها به یته ی به که م و به یته ی دوایی لی بلاو
کاته وه . . نایا تو بلی ی نرخی شیعر به ته نیا به یته ی سه ره تا و
کوتایی دیار نه که وئ ؟ . . نه خیر . .

نازانم چون کاک شاره زا له لایه ن میژوه وه تووشی
هه له یه کی گه وره هاتوه و ده رکی پی نه کردوه ؟ له لاپه ره (۱۴)
له باسی حاجی بکر آغای قاصد نووسیویه تی که هاو چه رخی
محمد پاشای ره واندوزو نه وره حمان پاشای بابان بووه . . .

که تماشای کتیبه میژویی به کان به وینه گه شسته که می
 مستهر ریچ یا میژوی سلیمانی امین زه کی و کتیبه کانی تر
 چه وتی نه و (هاو چه رخی به مان) بو ده رنه خا که هر گیز
 ناوره حمان پاشا هاو چه رخی محمد پاشای ره واندوزی و
 حاجی بکر آغا نه بووه ، به لکو ته نیا محمد پاشاو حاجی بکر
 آغا هاو چه رخی بوون و ناوره حمان پاشا زور پیشس نه وان
 که وتوتوه ره نگبی هاو چه رخی نه حمد پاشای بابان یا محمود
 پاشا بووبن . .

له لاپه ره (۳۸) دا هاتوه که نالی هاو به شی کۆبونه وهی
 شهوانی مالی امین ناغای نه ختهری کردوه ، و بو نه مهش
 به لگه ی ژماره (۹) ی سالی به کی گو فاری هیوایه ، که
 سرنجیکمان دا به لگه که ی چه سه رچاوه به کی راست و میژویی
 مان لی به دی نه کرد . . . وه لام و این نالی نه بووه ، چونکه
 نه گهر چه نه بچ نالی ۳۰ ، ۴۰ سالی که ته مه نا پیشس نه و
 که وتبوه وه و ماوه ی کوبونه وه یان به م شیوه به ی نه و نه یه وی
 نه بووه . .

له کوتایی نه م کورته و تاره ما داوا له نووسه ری به ریز
 ماموستا کریم شاره زا نه که م که سرومرر له مه ی دانی نووسین و
 پشکینه وه و زانیاری نه ده با هه نکاوی سه رکه وتن بنی بو
 پیشه وه . . وه هر چند کتیبه که ی له م چند خه وشانهش
 خالی نه بوو ، دیسان زور جیگه ی ریزگرتن و په سندی به . .

سه ر گول

چیر و کیکی دل داری دل بزوی و به تامه ، ماموستا
 مه دهوش به راویژیکی ساکارو ره وان ، چیرۆکی کومه لایه تی
 کوردت بو نه گیتینه وه . هر که دیریکت لی خوبنده وه سه ری
 له سه ر هه لنگری تا کاتیک نه زانی وا کوتایی هاتوه !

بپوره

چیرۆکیکی سهر شانۆیه ، ١٤٤ لاپهرهیه نووسهرهکهی
کاک کمال رۆوف گهلج دیمهنی ناو کۆمهل و گهلج نیگاری
گریینهرو پیکه نیناویت نیشان ئەدا ، دل و دەرروونی کچی
تازه – پئ گه یشتوو و کوری هه ره تی گهنجیت بۆ ئەکاتهوه . .
له نیوان زهرده خه نه و فرمیسکا باسی سهر به سستی و
گوزهران و نه ریت و بیرو بروای گهلت بۆ ئەکا
ئه گهر خوینده واران ئاگاداری چۆنیه تی چاپ کردنی ئەم
کتیبه بن ، ئەو وهخته ههر چونیک بیت ناهیلن ئەم لاوه تازه
پئ گه یشتوو زیانی پارهی لئ بکهوی

بهشی سی بهم له فۆلکلوری کوردی

کوۆ کردنه وه نووسینی ماموستا محمد توفیق وردی
له ژیر چاپدایه ، بهم زوانه ئەکه ویته بازاره وه

له یانهی سهر کهوتنی کوردانه وه

خوینده وارانێ خۆشه و یست .
له ماوهی ئەم دوو ساله ی دوايه دا ، چند کتیبکی
کتیبخانه ی نادێ براوه ته وه دهره وه تا ئیسـتاشـ
خوینده وارانێ به ریز نه یان هیناوه ته وه ، ههر چهنده ناویان
لامان نوسراوه .
به راستی ئەمه کاریکی دلته نگه ره ، چونکه بردنه
دهره وه ی کتیبی یانه ، سهره رای ئەوه که زیانیکه له یانه ی
کوردان ، خوینده وارانێ تریش بی بهش ئەکا له و به ره مه
گرنگانه .

بو دوا جار ، ئاگاداری ئەم ماموستایانه ئەکه ین به
زووترین کات ئەو کتیبانه ی لایانه بومان بنیرنه وه ،
گله ییان له سهر خویان .
مدیری ئیداره

ناوی مانگه کوردی به کان له چی به وه هاتوووه؟

ماموستا بشیر مشیر

له ژماره (۳۳) ی سالی ۱۹۶۱ له گوڤاری هیوادا و تاریکم بلاو کرده وه له بابهت بهرواری کوردی به وه ، بریارم ، دابوو که له ژماره ی هاتوووا باسی مانگه کوردی به کانتان بو بکه م ، وا لیره ناوه کانتان بو نه نووسم وه له سالی ۱۹۲۷ دا له نامیلکه ی (ههق په رستی) دا بلاوم کردوته وه که ئه بی هه موو گوڤارو روزنامه کان به پی ی ئه م ناوانه بهرواری کوردی بنووسن .

((مانگه کانی به هار))

- هه رمی پشکوان « مارت » ۳۱ روژه ، له م مانگه دا درهخت ئه پشکوی و جررو جانه وه ، دهسس به بزوتنه وه ئه کات .
- شهسته باران « نیشان » ۳۰ روژه ، ناوه که ی به خۆیه وه یه باران وه ک کونده ی سه ره به ره و ژیر ئه باری . کیچ زور ئه بی خه لک ئاوی باران ئه خونه وه بو شیفا .
- بهخته باران « مایس » ۳۱ روژه ، ئه گه ر باران باری ئه وه له بهختی خاوه ن دهغل و دان و درهخت و کشت و گیاو سه وزه واته . عیل ئه که ویته خوی بو کویستان چوون .

مانگه کانی هاوین

- باران بران « حزیران » ۳۰ روژه ، کوردستان زور خوش ئه بی ، قوررو چلپاو نامینی ، دنیا سه وز ئه بی . مالات داوای ئاوی سارد ئه کا .

● میوه گه‌نان «ته‌موز» ۳۱ روژه ، پیاو له به‌غدا وه‌کو
 میوه نه‌گه‌نی . له کوردستان نه‌چنه دهره‌وه بو نووستن
 ● گه‌لاویژ « آب » ۳۱ روژه ، له شه‌شی ئەم مانگه
 ئاسک نه‌چیتته سهر شاخه بلنده‌کان تا نه‌ستیره‌ی گه‌لاویژ
 بیینی . به‌راز خوی له چال ئەنی تا نه‌بیینی . دوا‌ی ئاسک
 ئەسپ ، ئنجا گیان له‌به‌ره‌کانی تر گه‌لاویژ نه‌بینن .

● مانگه‌کانی پایز . .

● هه‌وه‌ل پایز « ایلول » ۳۰ روژه ، له شه‌شی ئەم
 مانگه‌دا له‌به‌ره‌ده‌رکی سلیمانی (۱۹۳۰) قه‌لاچوی لاوی کورد
 کراو ئیستاش هه‌موو سال ئەبی به‌بی ده‌نگی پادی ئەم روژه
 بکه‌نه‌وه .
 ● گه‌لا ریزان « تشرین ۱ » گه‌لای دره‌ختان زه‌ردنه‌بن و
 هه‌لئه‌وه‌رن .
 ● که‌وه‌دار « تشرین ۲ » له‌م مانگه‌دا که‌وه‌نه‌چیتته
 سه‌ردار خه‌لوز نه‌کرئ ، گه‌لا گیشه‌نه‌کرئ . راوه‌که‌وه‌زور
 ئەبی . کورد ئەلیت « ئیمشه‌وه‌شه‌وی پایزه‌میوان لای کورد
 عه‌زیزه »

« مانگه‌کانی زستان »

● هه‌وه‌ل زستان « کانونی یه‌که‌م » ۳۱ روژه . زه‌خیره
 دانه‌نرئ بو زستان . عیل له گه‌رمیان شه‌قام گیرئه‌بی .
 گوره‌وی بازی و فنجانین ده‌ست پی‌ئه‌کا .
 ● چله « کانون ۲ » زور سارده . ئەم مانگه‌ به‌ره‌ه‌ردوو
 چله‌نه‌که‌وی
 ● بازه‌به‌ران « شباط » ، ناوه‌که‌له‌وه‌وه‌هائوه‌که‌وه‌روژ
 له بورجی خوی به‌وینه‌ی به‌ران باز ئەدات بو بورجیکی تر .

(ماویه‌تی)

ئەیلۆلی خویناوی

کاکە مەم

تەنیا پینچ روژ بە سەر ئەیلۆلی ۱۹۳۰ دا تێپەری بو ،
بۆ سبەینی زوو لە گەل کەوتنی روژی شەشەم ، خوینی
دەستە یەکی نە بەزی چالاکی کورد رژێنرا ، وەك شەبەش
گوللە بە سەریانا رژا ، نالە ی دایک ، زریکە ی منال ، ئاخی
لاوہ بریندارە کانمان ئە گەیشتە ، شاخەکان ، دەنگی ئەدایەوہ ،
بە لێ . . کورد هەتا وای ئەمە بەشی ئەبێ ، داوای ئازادی
بکا بە رەشاش وەلام ئەدریتهوہ ، بو تەنیا داوای ژیاکی
بەختیاری ، سیدارە ئامادە کراوہ ، خۆ رزگاری . . تاوانیکە
بوردنی بۆ نە . . کورد . . رزگاری ! نەبووہ ، نای . . چون ؟
هەر ئەبێ لە ژیر کوت و زنجیر بنالینێ . . ئەمە بەشیەتی . .
رازی نەبوونیش وەلامە کە ی هاسانە . با لە خوینی خۆی
بگەوزی تا مردن . .

یاد کردنەوہ ی ئەو روژانەش ، روژیکی لەو رەشتری
بەسەر نە بردایا ، خۆش تر نە ئەبو . . چۆن یادی ئەو
شەھیدانە بکرینەوہ کە بەرامبەر امپریالیزمی دۆست
وہستاون ! داوای ژیاکی لەمە خوشتری لێ ئەکەن ! .
ئەمەش بوو پای کلکەکانی ، بیرو باوہری نیشتمان
داگیرکەرانیان . .

بەلام شەشی ئەیلۆل واپەرینەکانی تری کورد ،
نەرۆییوہ و ناروا ، بی یاد کردنەوہ یان ، بی سود وەرگرتن
لە زیانەکانیان چونکە ئەو روژانە یە رێ خەباتی نەتەوا یە تیمان
بو ئەکیشی و رون ئەکاتەوہ ، کەندو کوسپی رێی بەختیاریمان
دەرئەخا ، شەقامی ژینمان رون ئەکاتەوہ . .
هەر چەندە ، کوت و زنجیرو بەندیخانە و کوشتن و

هه‌لواسین به‌شمان بچ .. به‌لام به هیچ جوریک چاومان
 ناترسینج ، ماندومان ناکات له روخاندنی قه‌لای امپریالیزم و
 نوکهره‌کانیان .. شتیکی سه‌یره ، ئایا تاکو ئیستا امپریالیزم و
 کلکه‌کانی هه‌ستیان به‌وه نه‌کردوه که نه‌ک ئه‌م کارانه ، به‌لکو
 چه‌کی ئه‌تومیش به هیچ جوریک ناتوانی ژبانی به‌ندیخانه‌و
 ژیر چه‌پوکی به کورد به‌لمینی هه‌میشه‌و هه‌تا هه‌تایه ؟ !
 شه‌ری شه‌شی ئه‌یلولی خویناوی ، کورد
 به‌رپای نه‌کرد ، وه کورد هه‌میشه ئه‌وه‌ی به‌یادا
 نه‌هاتوووه نایه که رۆله‌کانی بکاته قه‌لفانی
 گولله ، هه‌تا ریگای ئاسایش مابی ، ئه‌گه‌ر کورد بی‌ویستایه
 ئه‌و رۆژه ، شورشی به‌رپا کردایا ، هیچ نه‌بوایه چه‌کی له‌گه‌ل
 خۆی هه‌له‌گرت .. روت ، بی چه‌ک روی نه‌ئه‌کرده به‌ر
 ده‌رکی سه‌را بو داوا کردنی ئه‌و مافانه‌ی خراونه‌ته ژیر
 لیوه‌وه . به‌لام زوردار چه‌ک دارو بی چه‌ک ناناسی ، بی چه‌ک
 بی باشترت لی ئه‌دا .. ئه‌مه‌ بوو یه‌که‌م ده‌رس له‌و رۆژه
 ره‌شمان وه‌رگرت ..

روژنامه‌ی خه‌بات ووتی : که کورده‌کان ویستیان و
 داوایان کرد شوینیان دیاری بکری ، وه‌کو نه‌ته‌وه‌یه‌کی
 دوهم له‌و حکومه‌ته تازه‌یه‌دا ، وه داوایان کرد شوینیان له
 سه‌ر بناغه‌یه‌کی سروشتی دیاری بکری . وه‌کو چۆن
 ده‌وله‌ته فره نه‌ته‌وه‌کانی له سه‌ر دانه‌مه‌زری ، که ئه‌و
 بناغه‌یه بریتی‌یه له دان‌نان به‌هه‌مو مافو پیوستی
 نه‌ته‌وه‌کان ، چۆن یه‌ک ، وه‌کو نه‌ته‌وه ، نه‌ک وه‌کو ئه‌فواد ،
 به‌لج .. که کورده‌کان ئه‌مه‌یان ویست ئیستیعمار روبه‌روی
 ئه‌م داخوازی‌یه راسته شه‌ری‌یه راوه‌سنا . «

ئه‌مه‌یه میژوی شه‌شی ره‌شی ئه‌یلول له چه‌ند دیریکا .
 به‌لام ئایا امپریالیزم به‌وه رازی بو .. نه‌ه .. کورد داوای
 جیا بونه‌وه ئه‌کا !! .. وه‌کو جیا بونه‌وه قسه‌ روته‌کانیان بی ،
 به‌لینه درویه‌کانیان بی .. جیا بونه‌وه شتیکی ئه‌وتۆ نی‌یه

كورد وا به ئاسانی ، بی چەك ، هەلی گری .. وه ئایا ..
 یۆچی داوا کردنی مافی نەتەوا یەتی جیا بوونە وه بی .. بەلام با
 امپریالیزم و زورداران ئەو یان لی رون بی .. ئەو هی ئەوان
 ئەیانەوی خەیاڵ پلاوه ، بە هیچ جوریک نە عەرەب نە فورس
 نە تورک بەم قسانە بروا ناکەن .. کورد خۆی بە هاوری
 هەمو گەلیک داناوه و چ جای دراوسیه کانی ..
 ئەوا ، یادی شەشی ئەیلولیشمان بە یادو فرمیسک و
 عبرەتە وه تی پەراند .. ئەو هی پی ویست بو لیمان وەرگرت .
 بە تاییه تی لە شەشی ئەیلول کە بی تاوان ، روت ، بی چەك
 گولە باران کراین .. بەلام کلپه گرتنی خەباتی ریکو پیکمان
 خوش تر بو ..
 نەمری بو قوربانی یە شەهیدە کانی شەشی ئەیلول
 مەرگ و سەر شووری بو داگیرکەران و نوکەرانیان .
 ژیان بو کوردو بو کوردستان .
 ئاشتی و دوستایه تی و برایه تی بو هەمو گەلان .

ژان ژاک رۆسو و وتویه :

- پیت ئەلیم گوئی لە داگیرکەر مەرگه ، چونکە ئەگەر جاریک تەنیا گوئی لی راگری لە ناو ئەچیت ، .. بەرو بوومی زهوی هی هەموومانە بەلام زهوی مافی کەسی پتووه نی یە بە تەنیا .
- ئەو هی کە قسە ی پی ناوی ، وه لە راستی یا بنچینه ی مافی سیاسی یە گەل سەر و کە کانی داناوه بو ئەو هی سەر بەستی بیاریزن نەك بی خەنە ژیر رکیفی خویانە وه .
- دادپەرستی و راستی یە کەم شتە ئادەمیزاد خوی پیوه بەستوتە وه وه مروقایه تی و نیشتمان یە کەم شتە مروف کە خوشی ئەو ئی ، کە هەر کاتج ویستی . سەر بەرەو ژیریان بکا ، گەورەترین تاوان ئەکا .

ئەدەبى مىللى گون و ئەدەبى كلاسىكى قىت نام

وەرگىر عاصم حەيدەرى

قىت نامەيى يەكان مېژويكى پر لە قەوماويان ھەيە ، دەنگو باسى مېژوو وا نیشان ئەدا كە دەولەتى « اولاك » AULAC لە سالى ۲۷۵ى پيش زايين لە قىت نامى ژووړوړى ئىستا دامەزراوہ . ھەر وەھا پاش ئەوہ دەرەبەگەکانى چين ھەزار سال لەم وولاتە حوکمرانيان کردووہ و لە پاشى خەبات و تىكوشانىكى گرنگ وولاتەكە لە سالى ۹۳۹ى زايين سەر بەخۆيى وەرگرت و شارى (ھانۆي) لە سالى ۱۰۱۰ى زايين بوو بە پايتەختى وولات . رژیمی کشتوکالى بە (سەر تايى يانە) مايه وە لە ژير سيبەرى ئەو دەرەبەگايەتى يە لە زوو وە لە قىت نامدا دەرکەوت ، بەشى زورى دانىشتووانى وولات جوتيارى پىخواسو و خۆلاوى و دەست بە قرىژ بوون ، برنج چاندىن نەبى شتىكى تريان نە ئەزانى ، بەلام لە گەل ئەمەشدا روو بەرووى زولم و زۆرى دەرەبەگەکان و جهورى ئاغاو ميره كان راپەرينى چە کدارانەيان زۆر بوو ، كە لە دوایى دا بوو بە تىكوشان و خەباتىكى رىكو پىك لە رىگای ئازادى نىشتمانى دا .

ئەم روو وە مېژوو قىت نام تەئسىرىكى گەورەى ھەبوو لە سەر گۆرىنى ئەدەبى قىت نامى ، كە بوو بە ھۆى بوونى پەيوەندى يەكى نەچراو بە ئەدەبىياتى مىللى : بە مەقام و ستران و سرودى بى ژمار بە بەندو ھەلبەست ، كە كور لە باوكى و ئەو لە باپىرى ئەيان گىرايه وە لە ھەرىمىك بوئەوى تر بلاو ئەبوو وە .

ئەم مەقام و ستران و ھەلبەستانە لە دىھاتەكانا دەرکەوتن وە لە ناو ئەوانەدا ، گەلى مىللەت باسى ھەستى دەرروونى خوى ئەکردو بىرو باوهرى تيا دەرئەخست ،

کهوا ئاوینه‌یه‌کی روون بوون بوؤ ئاره‌زووه‌کانی چاکه‌خوازی،
میلله‌ت ، وه پیک هاتبوون له‌ئازارو هیوای میلله‌ت ، له
هه‌ستی تیکوشان روو به‌رووی کار به‌ده‌سته‌ده‌ره‌به‌گه‌کانو
هه‌ندی جاریش رووبه‌رووی قه‌رال

له‌به‌ناو بانگترین چیروکی شیعی میلی هه‌لبه‌ستی
« تاش‌سانهه » (Thachsanh) که بریتی‌یه‌له‌هه‌زار به‌یت
شیعر باس له‌کرده‌وه‌ی مه‌ردانه‌ی دارکه‌ریکی هه‌ژار ئه‌کا که
توانیتی نو‌قومی ژیر ده‌ریابی و ژماره‌ییکی زور ماری ژه‌ه‌راوی
بکوژی . هه‌روه‌ها چیروکی (سه‌ندریلا) چیروکی « راوکه‌رو
کچه‌میر » و « چیروکی ماسی و بوک » به‌ناوبانگن ، ئه‌م
هه‌لبه‌ستانه‌ بو‌گه‌لی میلله‌ت نووسراوه‌و جیاوازی هه‌یه‌له
گه‌ل ئه‌م هه‌لبه‌ستانه‌ی بو‌چینی زانایان نووسراوه‌ته‌وه .

له‌به‌ر ئه‌وه‌که‌زمانی (چینی) زمانی نووسینی میری بوو
له‌قیت‌نام ، بو‌یه‌نووسه‌ره‌کانی ئه‌م وولاته‌روویان کرده
زانستی چینی ، ئه‌نجامی ئه‌مه‌ش ئه‌وه‌بوو که‌چهند په‌راوی
قیت‌نامی به‌زمانی چینی ده‌رچوو وه‌کو په‌راوی « میژووی
قیت‌نام » نووسینی « لوقان هو » Levan huu
که‌به‌۱۳ جزم ده‌رچوو ، وه‌په‌راوی « سه‌ده‌ی سیزده‌هه‌م » و
« نووسینه‌فله‌سه‌فی‌یه‌کان » نووسینی لوکی‌دون Lekuy Done
و په‌راوی « سه‌ده‌ی هه‌ژده‌هه‌م » و گه‌لیکی تر . .

زۆر به‌کار هینانی ووشه‌چینی‌یه‌کان ، نووسه‌ره
قیت‌نامه‌کانی هان‌دا که‌ووشنه‌ی نه‌ژادی تایبه‌تی خویان
بدوزنه‌وه‌و به‌ناوی « نوم Nom » ناسرا . له‌سه‌ده‌ی
۱۳ هه‌م بویژی به‌ناو بانگ هان‌توین Han Ahoyen
توانی هه‌لبه‌سته‌کانی که‌به‌له‌هجه‌ی « نوم » نووسرا‌بوو
هه‌نگاویکی به‌ره‌و پیشی یی بنی و سه‌رکه‌وی نیایا ، وه‌له‌م
کاره‌دا شوینی هه‌لبه‌ستی کلاسیکی چینی که‌وت .

په‌یدا‌بوونی ئه‌بجهدی نه‌ژادی بانگیک بوو بو‌گورینی
ئه‌ده‌بی کلاسیکی قیت‌نام . له‌سه‌ده‌ی پانزه‌دا ئه‌کادیمیه‌کی

چه سپاوه ... تا ئیمرو (هوسۆآن هونگ) خوشه و یستترین شاعیره لای گه لی میللهت .

شاعیری گه وره ی سئیمه (نوین دو) ه (Nouyen Du) که ژیانی ئه و سای قیت نامی وینه گرتوه و پاله وانانی هه لبه سته کانی لای میللهت خوشه ویت بوون ، ته نانهت به شیکی نه مرن له ئه فسانه کانی ناو میللهت ، گرنگترین هه لبه سستی چیروکی به کیکه به ناوی (ئوی کیو) Thoykie که باس له چیروکی ئافره تیکی جوانی بلیمه تی لادی پی ئه کا ، ئاگاداری و تی گه شتینی ته واوی ژیانی کۆمه لایه تی و چینه کانی گه لمان تی ئه گه یینی . . و بۆگه ن بوونی رژیمی دهره به گایه تی ئاشکرا ئه کا .

وه ههر له م چیروکه شیعری یه دا لای قیت نامی (توهی) میردی ئافره ته جوان و زاناو بلبمه ته که یه ، ناره زایی گه ل له دژی رژیمی زورداری نیشان ئه دا ، که ئه م لاره شه رکهریکی ئازادو دلپاکه ده ست و پیوه ندو چلکاو خۆره کانی پاشا هه لیان خه له تاندوه و کردوو یانه به لایه نگیری خویان ، به لام له سه ر ئه وه شه وه کوره که ئه مرئ ، پاله وانانه ئه مرئ .

جگه له مه هه لبه سستی (کیم فان کیو) هه یه که بریتی یه له ۳ هه زار به یت که به ملحه مه و سرودی خوشه و یستی ئه ژمیررئ ئه توانین بلیین به رزترین پله ی پی گه شتینی زمانی قیت نامی یه به راستی (نوین دو) نووسه ری ئه م مه لحه مه یه هه ر وه کو شاعیری به رزی روسیا (پوشکین) ئه ژمیرری له چاو ئه ده بی قیت نامی دا . کیم فان کیو میراتیکی کلاسیکی به نرخه ، هه تا ئیستا له دیهاته کانا به یته کانی بۆ منالان ئه خویننه وه .

+
+ +
- ۶۸ -

دیپلومی بهرزو کورده‌کانی سوڤیه‌ت

نووسینی ماموستا : میکائیل ره‌شید

ووردی : له روژنامه‌ی ریبا تاره‌ی ژماره ۱۰۶۴ ی‌وه‌رگرتوه

له شاری ئه‌ریفان‌دا له گه‌لی قوتابخانه‌ی بهرزدا کچو کورانی کورد خویندنی خویان ته‌واو ئه‌که‌ن . پاش ماوه‌ی مانگیک به‌هوی یاریده‌دانی به‌ریوه‌به‌رانی ئه‌و قوتابخانه‌وه خویندنه‌که‌یان کوتا ئه‌بی وه ئه‌چنه ناو کومه‌له‌وه بو ئه‌وه له به‌رنامه‌ی که دانراوه ده‌ست بکه‌ن به ئیش و فرمان‌جی‌به‌جی کردن . ئه‌وانه‌ش وا ئیستی خویان ناماده ئه‌که‌ن بو تاقی کردنه‌وه‌ی ده‌وله‌تی له‌ناو جامعه‌ی (یونیفر سیتیا) ئه‌ریفانی دیسان ئه‌و قوتابه‌ کوردانه خه‌ریکی ئه‌وه‌ن که دیپلومی خویان ته‌واو بکه‌ن . له پیشه‌نگو پیشس ره‌وی ئه‌وانه (جه‌لیلی جاسم) و (نامائوسف) و (سی‌ماند) ه . ئه‌وانه‌ی که له بابته شتی میلی کورده‌وه (اطروحه) ئه‌نووسن .

ئه‌وه‌ی که پیوسته له سه‌ریان ئه‌ویش ئه‌وه‌یه‌که ده‌بی بزانی کام شت به نرخه ئه‌وه بنووسن وه ریگا پیشانی کومه‌لو میلیته‌که‌یان بدن . ئه‌و ناوبراوانه به‌م زوانه ئه‌گه‌نه هیواو نامانجی خویان . ئه‌و نووسینه که ئه‌وانه ئه‌ی‌نووسن پی‌ی ئه‌لین (دیپلومی باشقه - ممتاز) . جه‌لیلی جاسم اطروحه‌ی خوی له بابته میلیته‌ی کورده‌وه ناماده ئه‌کات . عنوانی نووسینه‌که‌ی که دیپلومی تیا وه‌ر ئه‌گریت به‌و ناوه‌یه : (حالته‌ی کورده‌کان - باسی ئابووریان له کاتی رژیم سوڤیه‌تی‌دا) .

له‌ناو نووسینه‌که‌ی‌دا جه‌لیلی جاسم باسی زور کونی میلیته‌ی کورد ناکات به‌لکوو ده‌ست پی‌ئه‌کات به په‌نجا سال

ئەمە و بەرمان لە کاتیک دا که ئیمرو که لەباری کوردانی سووئیه تی دا گوررانیکی زور گرنگ رووی داوه . ئەو بو ئاماده کردنی اطروحه کهی زور شتی کو کردو تهوه وه زور ههولو رهنجو تهقه لای داوه . ئەوهی که دهبی له پیش ههموو شتی بووتریت ئەویشی ئەوهیه که له ناو ئەو نووسینه تی دا به ریگایه کی زانستی و علمی ریگا بو . میلیله ته که مان روون ئە کاته وه له بابەت ئەو شتانهی کورده وه ئەدویت :

ته بیعه تی (خوو ره وشتی) کورد ، ههلسان و دانیشتیان ، زبانی کوردی ، وه گه لی شتی میلی تر .

چه لیلی جاسم له نامه کهی دا ریگایه کی زانستی و به نرخی گرتونه بهر ، وه کوو زانایایه کی بهرز به لگه ئەهینی ، له بیری کهس رازی نیه خوی هه مووی له بیری زادهی خوی وه رگرتوه .

له سه ره تی نامه کهی (اطروحه) ی له بابەت نیشتمانی کوردو ژماره ی ئەدویت له خاکی تورکیا و ئیران و روسیادا له ده می قه یسه ری . له و بابەت وه زور شتی گرنگ و به جی یاس ئەکات ، له بابەت هه موو شتیکی ئەو کوردانه که له و خاکانه دائه نیشن ئەدویت .

له پاشا نامه کهی دیته سهر باسی باری ئابووری میلیله تی کورد له ژیر سیبه ری رژیم ده وله تی سوسیالستی (هاو بهشی - اشتراکی) دا ، دیسان باسی تیکوشانی میلیله تی کوردو حالیان ئەکات له ناو وولات و خاکی هاو بهشی مه زندا که به چه سووریکه نیستی . . .

ههروه هاش له بابەت نه زانی و حالی کورده کان ئەدویت له ژیره رژیمی (ده ره به گی - فودالیزم) دا دیسان وه له بابەت ده ولت و کاسبی و ئیش و ره فتاری کوردیش ئەدوی .

باسیکی جوانیشی به دوروو دریزی تیایه له سهه
کوشتن و بررین و نازاردان و لهناو بردنی گهلی کورد له ئیرانی
فاشستی دا ، له روسیای قهیسهری حالهتی کورد چوون بوو
باسی ئەکات وه چیان به سهه هات ئەوهشی پیشانداوه .

ههول و تهقهلاو کوششی ماموستا جهیلی جاسمو
نووسینه کهی لهو نامیلکهیه (اطروحه) زور به ترخه و
شایانی سوپاس و شانازی ههموو کهسیکه .

ههروهه رهنج و تهقهلای کچه کورد (نامانوسف) پش
رهنجیکی بهرداره . ئەو کچه له بابته مقامی کوردی و گورانی
به دهنگ (حهیران و لاوک و بهسته) اطروحه کهی نووسیوه .

باسی ئەنالیزی (نهغه و بیر) ی که لهو شتانه دا
ههیه و بهوردی ئەکات ، ههروهه لهو گورانیانه ئەدویت که
له شای و ههله پهرکی ئەووترین . بویه لی کولینه وهی ئەو
خوشکه زور به سووده .

باسهکانی فولکلوری میله ته که مان یهک جار دهوله مهنده
وه زوور سهه سوررمینه ره لهو باره شه وه (ناما ئوسف)
گهلی گورانی و بهستهی کوردی نووسیوه و هیناویه ته سهه
کاغهزو باسی گهلی تریشی کردوه ، ههندی بهسته و گورانیشی
هیناوه که خه لکه که به تیکه و پیکه لهی لین ئەوانه ی راست
کردوته وه ، وه باسی ئەو مقام و گورانیانه شی کردوه که
پیش که وتوووی رژیم سو فیه تی ئەخه نه بهر چاوی میلهت .

به رزی ئەو نووسینه له وهیه که باسی ئەو گورانیانه شی
کردوه که بوته بانگ هیشتیك (دعوة) بو به ره و پیشه وه
بردنی سوسیالیستی و پال پیوه نانی میله تی کورد و کوردایه تی

ديسان ئەوهی پیشانداوه که بیرو باوه رزی هاوبه شی
زور جوان ئەبیریت له ناو گورانی و باسی فولکلوری میلی
کورددا ، فولکلوری کوردی باسی ئەو شتانه ئەکات : شتی

پیوست ، هیواو مرازو ناره زوو ، شکایهت کردن و پیشان
دانی دهر دو نازارو برینی کومهل و کومه لایه تی له ناو کورده-
واری دا .

(نامه ی ئوسف) توانیویه له بابته لهو گورانیانه
بدویت که بو شایی و ههل په زکی نه شین وه به پیوستی
نه زانیت که نووسهر لهو مقام و گورانیانه بزانتیت وه بوچی
ووتراون . ههر وه هاش لی نه کولیتته وه له بابته لهو بیرانه ی
که له ناو نهو گورانیانه دا هه به وه بوچه نامانچیکیش ووتراون
به تاییه تی له سهر گورانی به دهنگ (بهسته و لاوک و حه بران)
وه دهری خستوه که لهو گورانیانه زور جوان و پرر مه عنان ،
وه به پی پی پیوستی گهل و کومهل له هه موو کاتیک دا هاتونه
دانان .

باسی نه وه شی نووسیه که گورانی و مقام چه کاریک
نه کاته سهر دلی دوو دلدار که نه ی لین ، دیسان خه لکی ته نیا
له ناو مال دا خوی بهو گورانیانه نه خافلینی له کاتی دل تهنگی و
خه م باری .

(نامه ی ئوسف) پیشانمان نه دات که له گورانی میلی
کورد دا زور شتی نایاب و گه لی بیری بهرز هه به وه جووری
ووتنی گورانی کوردی به دهنگ بهک جار پرر مه عنایه .

نهو بیرو برروایه به گه لی وینه و هو دهری خستوه
نووسهری ئیمه ی لاو باسه که ی دینیتته سهر جووری ژپانی
کچو ژنانی کورده واری و باسی خوشه وستی و ناواته کانیا
نه کات ، دیسان باری جوری نابوری به چه دهوریک دا
رویشته و ئیستی چونه له کاتی رژیم سوقيه تی و
سوسیالستی دا نه وه ش نه خاته روو .

ماویه تی

شاللا سواری گهريکيشيان بگرديتايه

میدیا

سځ به سځ له دهورو بهری ساعات یانزه ی سهر له بهیانی دا بهره و ژوور بوینه وه رووه و مالی ماموستا عزیز بۆ نان خواردنی نیوه پوؤ ، به لام که گهیشینه لای چاپخانه گوره که ی سهرشه قامه سهره کی به که ی شار که ری پره وی گه لځ له شوینه گشتی به کانی ناو شماره و ام پیش نیاز کرد که لابده ی تا کو شتیکی سارد بخوینه وه و گه میکیش و هخت به سهر بهرین چونکه هپشتا کات به بهر به وه ما بو و ، که من و ام ووت ماموستا عزیزیش واته که می په سند کرد ، نه توانم بلیم پیشنی خوش بو و ، چونکه ووتی نیوه دابنیشن منیش تاناو بازار نه چم راسپارده به کی باو کم هه یه نه ی گه ینم و گورج نه گه ریمه وه لاتان نه وسا پتکه وه نه روین ، بهم جوره نه و به لای کاری خوینه وه و نیمه ش بۆ ناو چاپخانه که ملعمان نا .

که چوینه ناو چاپخانه که وه روومان کرده قوژبنیک له دهوری میزیک لری دانیشتن و وورده وورده که وینه قسه کردن ، هاورئ که م شاری نه بو و وه له پرواله تیش دا زور پوشته و بهرداخ نه بو و به لام له چاوه کانییا سوور بوون بۆ گه یشتن به ناواتیک دیار بو و ، وه له ناخی دهروونیا گه لی هیوا و ناواتی په نگ خواردوی ناو میشکی نارامی گرتبو و ، چاوه روانی کانی خوینان بوون تا کو وهک تیز له نیوانی دوو لیتوی باریکیه وه دهرچن به ره و نه و لاشه یه ی که قازانجی نه و دهسته براكانی له سمینی سهر دلی دایه .

دوای نه وه ی جگه ره به کی به چه رخه که ی داگیرساند ثانیسکی راستی دادایه سهر میزه که و مژبکی قوولی له

جگه ره که ی داو زۆر به شینه یی ووتی : مامۆستا له میژه به خزمه تان نه گه یشتوم ، به راستی ئیمه که لکی نه وه مان پتوه نه بوو که تۆ به جیمان بهیلتیت ، خۆزگه جارێکی تریش نه هایتته وه ناومان .

منیش و وتم کاکه عه لی ، خدمت نه بێ ، بروات بێ که هه موو مامۆستایه کی دلسۆز له من زیاتر به ته نگتانه وه دی ، ئه ری به راست ئیستا باری ژیا تان چۆنه و کۆمه له که تان له چی دایه ؟

– هه ی بێ قه زابی له چی ئه پرسیت به سه ری تۆ ئه و ده مه ی که تۆ لامان بویت چۆنت دیوین هه رواین ، کۆمه لیش له چیا بێ ! بروا بکه وه ک میوزه قه رپۆک هه ر قه لوره که ی ماوه و هه یچی تر ، به م جۆره بوون و نه بوونی وه ک یه که ، راستی به که ی هه ر چه نده سه مه ره که زۆری به سه ر ئیمه هاتوه چو نکه ئیمه زوره ی دانیش توانین و چی به چی کردنی مه سه له که مان کیشه ی زۆره و ئه بێ دووره و په رپێز نه وه ستین و راسته و خۆ تێ هه لچین به لام زۆریش هیوامان به لاوان و رۆشن بیرانی شاره که ریمان بۆ رۆشن که نه وه ، جگه له وه ی له م کاته دا که وولایش پتویستی به کۆمه کی هه موو ئه و که سانه هه یه که له پاشه رۆزا ئه حه وینه وه وه ئه بێ به شی خۆیان وه به پنی توانیان هاو به شی خه بات بێ ، که چی به پێچه وانه وه گه لیک له و لاوانه خه ریکی خواردنه وه و قوما رکردن و وه خت به سه ر بردن به قسه ی هه یچ و پوچ و ... با هه ر قسه نه که م له وه ش خراپتره ، ئیتر وازی نه خۆت له منی با شتر ئه زانی .

– تو سه ری خۆت ئه گه ر ته واوی نه که ییت .

– چی ته واو که م بێ قه زابیت گوایه تۆ هه ست به هه یچ نا که ییت ، هه ر له م چایخانه یه دا ئاله و سه ی چوار ئه فه ندی به قسه ی وام گوی ئی بووه بیان خه یته سه رنان سه گ بۆنیان پتوه ناکات .

– کامانه .. ئه مانه ی ته نیشتمان که بێ ئه که نن ؟

— به لېږ ، به لېږ ، ئه ی خوا له وه جاخیان دا نه هیلې ،
چاوت له و یه که یان بیت ، قزی وهك پوینه ی عه لی شیشس
هیئاو ته سه ر لووتی ، تو گوئ بگره ئه وسا بو ت دهر ئه که وی
به چی پی ئه که نن .

له و کاته دا سیانه که ی تریان روویان کرد بووه بوگله
به سه رو به دهم پیکه نینه وه لی ی ئه پارانه وه بو ئه وه ی ئه ویش
به سه ره اته که ی دوینجی خوی بگیریته وه ، تا له ئه نجام دا
ووتی ، باشه بو تان ئه گیرمه وه ، به لام به شه ره ف قسه ی تیا
بکه ن لیتان زویر ئه بېم ، یه که میان له لای راستی یه وه ووتی :
جوانه مه رگ بېم قسه ناکه م ، دوانه که ی تریش ووتیان : گیان ،
به چاوی بالا بهرز وورته له ده ممان نایه ته دهری .

— ده گوئ بگرن ، شوخه ئه سه مه ره که ی له مانگی
پیشودا له کولانه که دا له گه ل ئیوه تووشی بووم ... ئه ی
هاوار ئه و نازداره چی یه خوا دروستی کردووه ، به
شه ره فی ...

له پر یه کیکیان قسه که ی پی بری و به دهم پی که نینه وه
ووتی : ناخ ...

ئهمجا بوگله به سه ر ووتی * ناخر نه م ووت قسه که م
پی نه برن ، به شه ره فی جماعت له جوانیا قولپ ئه دا ،
وه ی ، وه ی کویر بېم بو ره وتی له سه ر خو و لارو له نجه ی .

— ئه ی دایکم به قوربانی بیت .

— ئای ئهمجا نوره ی تو یه ، مالتان به قور گیری ،
لووتی قنچی رووی له کوره کاژاوه ، که جارو بار به ریکه وت
له زیخیک هه ل ئه دات ، زیخه که وهك له خو شیا نارامی له بهر
برابیت ئه و دهر په رینه ی که دهر ئه په ریت تا له چاو وون
نه بیت ناگیر سیته وه .

— کوا یه کیکی له توش هه ل بدایه ، به لام تو ئه وه نده
به خته وه ر نیت .

— ئه ی مردوتان مرئ که دریز دادین هه ر تو ما بووی

تۆش خۆت پى رانه گىرا ، ده لىم گهرين با ته واوى كه م .

– ئى دەى فەرموو . . ئاو زاىه دەممان .

دوئينى تووشى بوومەوه ، وه كو جارى جاران خۆتان .
ئاسايى تەنگم پى هەلچنى يەوه ، هەر چۆنى بوو بە توانىچو
پىش كەوتن و سەرسووچى كۆلان ئى گرتن و گەرانە وهو زەرده
خەنەى وه ستايانە هينامە قسە كردن ، وه لاگهى رۆح لە
جىگە بەكى سەختايەو نايەتە دەرى ئەگىتا ئەبو من هەر
ئەوساتە دكم بوەستايە ، سەرتان نە يەشپىم قسە كەش هەر
ئەوه نده بوو كه ووتى : پاش نيوەرىز سەعات پىنجو نيو
كەسمان لە ماله وه نايى ئەگەر توانيت سەرىك بەدە لە دەم
دەرگا كەدا رىگهى يەك دوو قسەمان ئەبىت .

– ئى ئى . . .

– بەخوا خۆشە ئەمە يە زيان

كەوا بو وازت نەهينا هەتاكو بە ئاوانى دلت گەيشتى و
كەوتنە گفوت وگۆ ، ئىمەى نەگبەت نەبىن بەم رۆزگارە خولەمان
دپت و مايمەمان بە مايمەى پياز فرۆش .

دە بەسە مالتان ويران بىن بو ئەوه نده خۆ پەرسىن ، لە
كورتى بى برمەوه ، نيوەرىز دواى نان خواردن ريش ئاشرا ،
هەر چەند بەيانيش تاشى بووم .

– بە راستى هەر لە خۆت دى

جلى نويم لە بەر كردو وه ستايانە سەرم داھيناو بۆن .
بەرامە بەكى تەواوم لە خۆم داو كەوتنە رى ، خۆشم نازانم
چۆن گەيشت بومە بەر دەرگا كەيان و دەستم نا بە زەنگە كەدا
بەلام لەشم وهك كلبەى ئاگر هات بووه جۆش ، دكم . . . لەم
كانەدا يە كىيان هەلى داىه و ويستى بۆى تەواوكات ووتى :

– وهك . . .

بۆگله بە سەر نەى هيشت زياتر لە سەر بىروا قسە كەى
پى برى و ووتى :

– دە ووتى بە ، دكم فرتە فرتى بوو لە پر دەرگا كە

کرایه‌وه مانگی چوارده له درزی دهر وازه‌وه دهر کهوت و ووتی:
فهرمو وهره ئەم دیو ، که له دالانی سهر دەرگا که تی پهریم و
چومه حه وشه کهوه ئەوسا ئەویش دەرگا کهی داخست ،
چیتان بۆ بگێرمه‌وه له کوی بوون له ساته‌دا .

– له کوی بووین به‌ملی شکاومان ههر له‌م چایخانه‌یه

بووین ، حه‌یف نی‌یه ئیمه له‌خۆشی‌دا بین .

– ئەوه ئە‌کئی چی ! خراب تی گه‌یشتوی ، به‌شهره‌فی

هه‌موومان نیو سه‌عات زیاتر یه‌ پینج شه‌شیک به‌ شه‌ق

ته‌راتینی حه‌وشه‌که‌یان پین کردم .

– ئەی شو‌خئی له‌ سه‌ری هه‌ل نه‌دایتی ؟

– راست ئە‌کات با قسه‌یه‌کی خیری بۆ بکردیتایه‌ خو

کفر نه‌ ئە‌بوو .

– کوره‌ قسه‌ی خیری چی ، هه‌یج نه‌بوایه‌ ئەویش

شه‌قیکی تی هه‌ل‌دایه ، ئەی توخوا تی هه‌ل‌نه‌دای ؟

– نه‌خیر ، ئەو بی‌زی تایه‌ت شه‌ق له‌من هه‌ل‌دات ، به

ده‌م زه‌رده‌ خه‌نه‌یه‌کی گالته‌ پین کردنه‌وه پالی‌ دابوو به‌ دیواری

ژووره‌که‌ی ئەو به‌ره‌وه‌و سه‌یری ئە‌کرد .

– ئەی دوای ئەوه ؟

دوای ئەوه‌ش سه‌تلی خو‌له‌میشیاویان کرد به‌ ته‌وقی

سه‌رماو دەرگای دهره‌وه‌یان بۆ کردمه‌وه‌و به‌ یه‌ک شه‌ق

فری‌یان دامه‌ کو‌لان .

له‌م کاته‌دا که‌سه‌ی هاویری‌که‌ی له‌ تاسه‌وه‌ چوو بوونه‌وه

له‌ پیکه‌نیناو ده‌ست و پین‌یان بپررایه‌ به‌خویان نه‌ ئەزانی ،

هاویری‌که‌ی منیش له‌به‌ر خو‌یه‌وه‌و به‌ ناوچه‌وانیکی گه‌رژو

تال و دلێکی پر له‌ داخه‌وه‌ ووتی : ئەی ده‌ستیان خو‌ش‌بیت

شاللا سواری که‌ریکیشیان بکردیتایه‌و کو‌لان به‌ کو‌لانی شار

بیان گێریتایه‌ ، ئەمجا رووی کرده‌ من و ووتی : خو‌ گویت

لێ‌بوو ، ئیتر هه‌یج پیوست به‌ من ناکات قسه‌ت بۆ بکه‌م ،

ئەوا مامۆستا عه‌زیزیش هه‌لته‌وه‌ فهرموو با‌برۆین نانه‌که‌مان

– ۷۷ –

بخۆین .

ههستیکی بهرز

لهم دوایی بهدا به شیوه یه کی ئاشکرا ههستی به سۆزی
خوینده وارانای (هیوا) به جۆشتر له جاران ههل نه قولی و
سه ره نوئی پیروزبایی و پهیمان له گهل هیوای خوشه و یستیان ،
نوئی نه که نه وه . . له گهل لایه لایه نامهی نه ده ب پهروه رو
خوینده واره به ریزه کانمان بۆدی و گشتی دلیایی و
شاگه شکه یی خۆیانمان پین نه گه یئن و په سندی ژماره کانی
هیوا نه کهن ، که بی گومان په سندی گیری و دلیایی نه وان .
رونایی ریی دوورو دریزی هیوانه . . .

● جارئ ماموستا (میدیا) له سلیمانی به وه له گهل
چیرو کیکی پوخته دا نه م چه ند دیره ناسکه شی بۆ نووسیوین :

دهستی نووسه رانی گو قاری هیوای به ریز
روژتان باش ، برایان نه وه ی که ههستی پین نه کریت
لهم ژمارانه ی دوایی گو قاره که دا پیش که وتن و بهرز بوونه وه ی
پاده یه تی له گهل لایه لایه ،
دوای نه وه سکالا نه کا نه لی : ته نیا نه وه زنده هه یه
خۆزگه له مه ولا به ریک و پیک هه موو سه ری مانگیک نه که وته
دهست خوینده واران . پاش نه م ئاواته به جی به نووسیویه :
له بهر نه وه منیش به پیوستی نه زانم به شداریم له
نووسینا بۆتان وه هیوام وایه پیتان لای نه بریم . . .

● دوای نه وه نه و به لینه خوشه مان پین گه یشت ،
نووسه ریکي (هیوا) دۆست ، ماموستا محمد نوری توفیق
له روژنامه ی (ژین) ی خوشه و یستا ، دلسۆزی خوی
به رامبه ر گو قاره که نیشان دا بوو وه زورتریش گله یی له
دهست دهرنه چووتی ریکو پیکانه ی کردبوو . له وانیه به

خویندنه وهی ئەم ژماره یه تهنگو چه له مه کانی هیوای چاکتر
بۆ روون بیته وه ، وه له ریزی رهخه گرانه وه بیته ریزی
چاره که رانی ده رده کانی

● وه (گهنجیکی) ههولیری بی ناوو نیشان ! پاش
سه لایکی گهرم نووسیویه : « گوڤاری هیوا زور نایابو
جوانه وه به تایه تی ژماره ی ۳۳ به لام رهخه م ئەوه یه که
هه موو مانگ به ریک و پیکی ده رنای . . . وه ئەنگۆ له یه ک
ژماره پینچ چیروکتان بلاو کردوته وه ، هه ر ژماره یه ک یه ک
چیروکی به سه . . . »

پاش سوپاسی کاکێ ههولیری ئەلین ئەگه ر سه یریکی
گوڤاره عه ره بی و ئینگلیزی یه به رزه کان بکه یت « بۆ نمونه
ئادابو المجله . وه ربگره » ئەینی هه موو جار له چیروکی
زیاتر بلاو ئەکه نه وه ، له وانه یه ته نیا گوڤاری (گه لایژ) ی
کردبی به نمونه ، که بی گومان ئیمه ۱۵ سال پیش گه لایژی
به ریز که وتووینه ته وه له کاتا ، وه پیلانی ئیمه ش به ره پیدان و
ته شجیع کردنی چیروک و هونه ری چیروکنووسی یه که
ئەده به که مان له هه موو شتی تر زیاتر پیوستی پی هه یه . .
وه پیشنیاره کانی تری ئەم براه وه کو وه رگیرانی
وتاری زانستی و فه لسه فی و نووسینی وتاری میژویی زۆر
به جی و په سندن .

● کاک جلال مه لا حسن معلم له ژووری (گرتوو
خانه ی) اعظمیه وه ههستی خوی بۆ ده ر بریوین ، له نامه که یا
ئەلین :

گوڤاری هیوا - ژماره ۳۳ - به دهستم گه یشته له
(مووقفی اعظمیه) که خویندمه وه گه لین پین دلشاد بووم
چونکه ماوه ی (۹) مانگه چاوم به روژنامه و گوڤاری کوردی
نه که وتوو .

● وه له قاهیره وه کاک عثمان اسماعیل نوغرانی
نامه ییکی بو ناردووین ، نووسیویه :

« به راستی گه‌لی به‌ختیار بووم هر که به ریک‌کهوت
چاوم کهوت به گوشاری هیوای ژماره (۳۳) . . . . « نه‌وهی
یک اجار دلی فراندم نه‌وه‌بو که له ناو لاپه‌ره‌کانی گوشاری
هیوا چاوم کهوت به ته‌وژمی بزوینه‌وهی نووسین و بیرکردن
له لای خوینده‌واره‌کانی نه‌م گوشاره به نرخیه ، نه‌مه‌ش
شتیکه موژده ده‌دات به نریک بوونی روناکی روژی کورد
چونکه زانیاری چرای هر گه‌لیکه .

له‌م کاته‌ی ده‌لیم ته‌زینی شادیمانی گرتمی . . به‌م
ه‌ویه‌وه تکای بوورین ده‌که‌م ، چونکه من ده‌میکه له کوردستان
دوورم ، لیره ده‌خوینم له قاهیره ، به راستی مه‌وداییکی
دل فینک‌که‌ری دوور هه‌یه له نیوانی پله‌ی بزوتنه‌وهی
نووسین له کاتی پیشا‌هر که خوم له کوردستان بووم له
گه‌ل ئیستای . . . . . تاد »

● نه‌مانه‌و بی‌جگه له نامه‌ی تایه‌تی و ره‌زامه‌ندی
نه‌وانه‌ی پ‌ی‌یان گه‌یشتووین . . هه‌مووی نیشانه‌ی سه‌ره‌تای
گه‌رمی رووتی کردن و په‌سندی خوینده‌واران نه‌گه‌یی‌نی و
ئیمه‌ش هه‌ول نه‌ده‌ین پشت به پاره‌ی ئابوونه‌دارو ک‌ریارانی
هیواو نه‌ندامانی یانه‌و گه‌نجه دلسوزه‌کان ، ئاواتی گشت
به‌ینینه‌ی دی ، که ده‌رچوونی هیوایه هه‌موو مانگیک به ریکو
پیکی .

میژوی کوردو کوردستان

برایانی خوشه‌ویست

له‌م روزانه خلاصه‌ی میژوی کوردو کوردستانی ماموستای
نه‌م محمد امین زکی که‌وته بازار جا له‌م‌رووه دانه‌ی خوتان
بکرن له لای ماموستا بشیر مشیرو هه‌موو کتیبخانه‌کانی
کوردستان

ناو و نیشانی هیوا

بەخدا : شەقامی زەهاوی ، یانەی سەرکەوتنی کوردان

(نادی الارتقاء الکردی)

تەلەفۆن ٢٨٤٠٥

خاوەنی نیشانیاز : یانەی سەرکەوتن

مەدیری مەسئول : دوکتور هاشیم دوغانمەچی

لە یوستەخانەدا تۆمار کراوە بە ژمارە ٤٩

لە ژمارەی هاتوودا

بۆ پێشەوه (چیرۆک)	مەجید ناسنگەر
دەرپەندی نا تراوی	جیبان عومەر
تۆوی ناکۆکی	دەرگێز : مەسئولێ رەزا
ناژداری هیندۆز	حەسەن قەزەلجی
شیرۆک (هونراوه)	مەجید مەلا کریم

سەپۆ ژمارەکانی هیوا لە یانە دەست نەکوونت

بۆجگە لە ژمارە (٥) ی سالی (١) و ژمارە (٥٤)

جگهره‌ی تورکی

چاکترین جگهره‌ی خومالی‌یه

وه له ریزی باشتترین جگهره‌ی جیهاندا‌یه

ملیونه‌ها جگهره خور له (تورکی) به‌ولاه

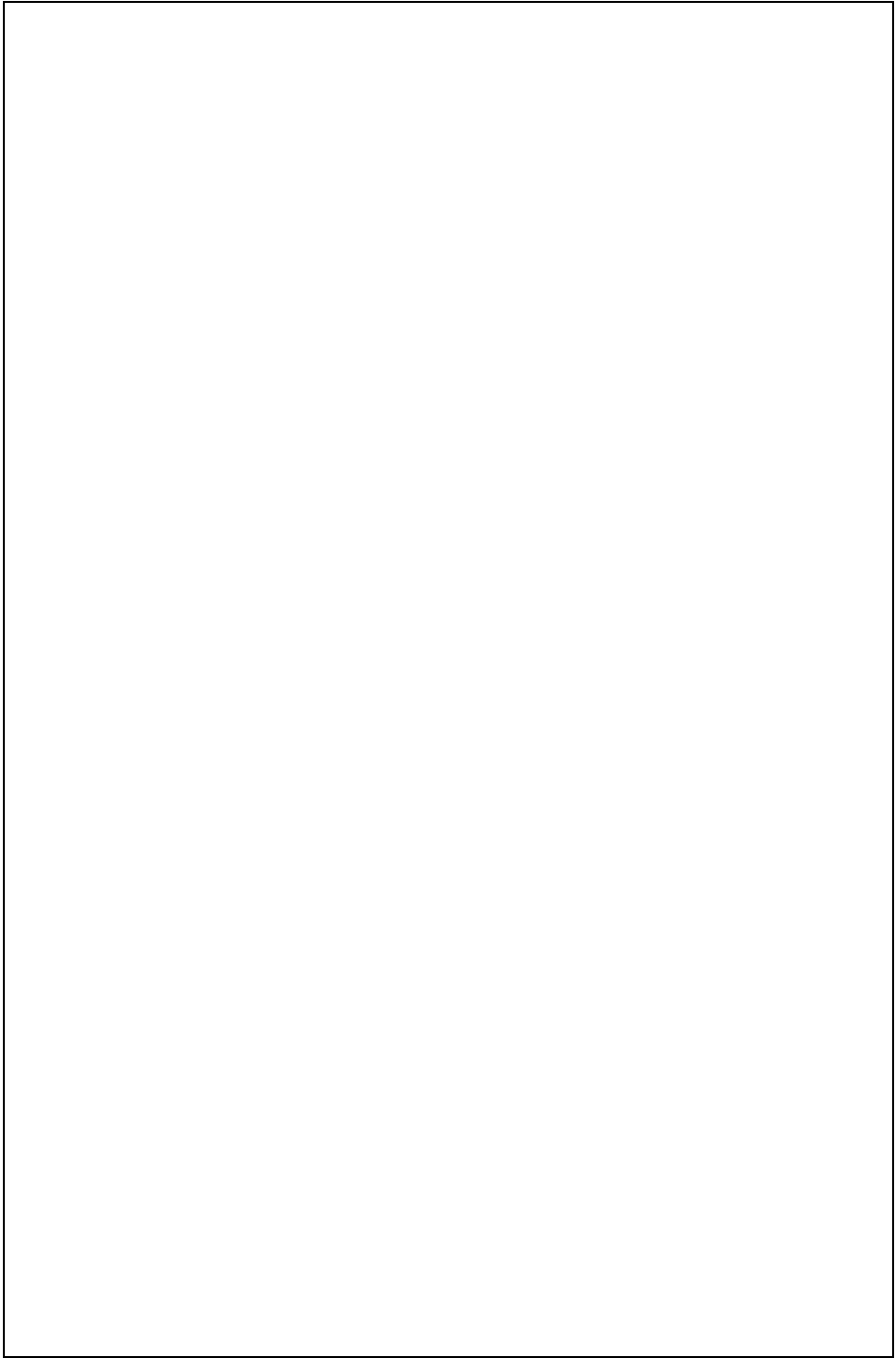
جگهره‌ی تر ناکیشن

ترخی (۱۰۰) فلسه

له چاپخانه‌ی (صلاح‌الدین) له به‌غدا له چاپ دراوه

گۆقاری هیوا

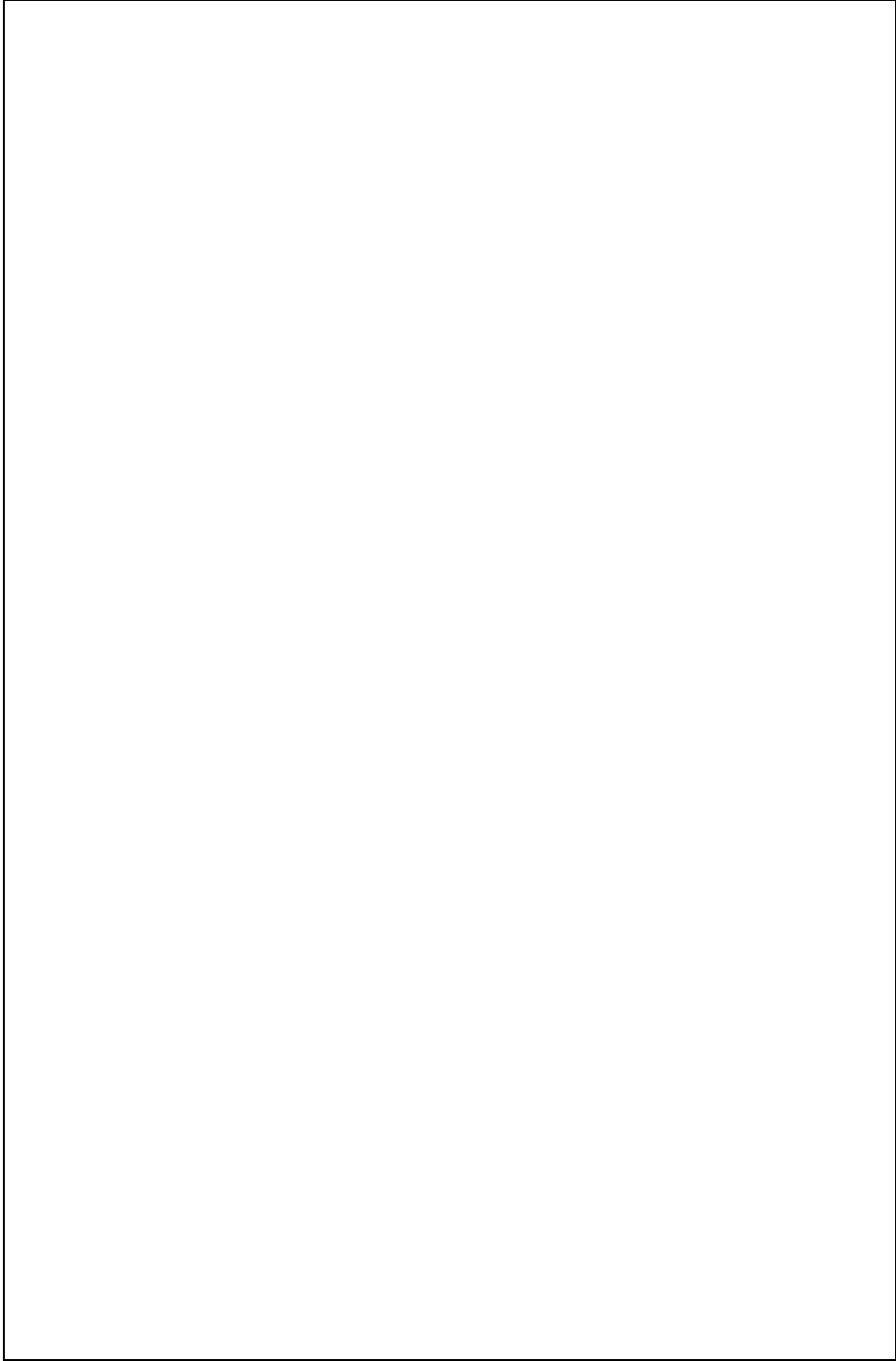
ژماره 35 سائی 5 ئاداری 1961

ژماره‌ی تالیبه‌تی (نه‌وروز)

جه ژنی نه وروز

ټه مساليس وه كو سالان ، بو كي نه وروز ، له كهل گزنكي
روژي كه زمي به هارا ، له ناسوي په مهي رهنگا ؛ له دوا شاخه
به رزه ، به فرينه كاني كوردستان ، په رده ي روژگاري لا كرده ووهو
خوي نيشان داينه ووهو چه پكه گولي جه ژنانه ي پيشكهش كرده ين
بو كه جوانه كه ي نه وروز ، كه هه مو سال لهم هه وارو له يو
به هارده دا سه رمان ټه داتو ياد گاري باوو ياپيرانمان دينيته وه يادو
هه ستي نه ته وايه تيمان ټه جوولپني و چه پكه گولي ره نكيمان
ټه داتي ؛ كي ټه لي : به دليكي ره نجاوو چاويكي پر له فرميسكه وه
له ده وري پيشووي كوربه كورا چه نديجار ، تاراي ناكمي داوه
به خويو پاشه وپاش كه راوه ته وه مه ليه ندي پروزي ديريني
هيژونيا .

به لام ټيمه ي كورد ، له هه هه وارو هه به هاريكا بين ،
وه فو جواميري پشتاو پشتمان بيرنا كه ين و جه ژني نه وروز سال
له دواي سال كه زمتره ره نكين تر ټه گرين .

خوينده وارانې (هيواي) خوشه ويست :

به م بونه يه وه ، كه زمترين پروزي باني كوردانه تان پيشكهش
ټه كه ين و له كاني دلمانه وه ټاواتي پاك تان بو ټه خوازين ، له م چند
لاپه رانده چند گوليكي سه وزو سووري دهس چيني شاعيران تان
پيشكهش ټه كه ين ، كه نمونه ي كولا له سووره و نه رگزي
چاومه ستو وه نه وشه ي شهرمني ميرگو و لاله ژاره كاني به هاري

کوردستان بیت

ره‌نگی چاره‌روانی ئه‌وه‌شمان لی‌بکه‌ن که‌له‌ لایه‌ن
هیژ‌وشه‌وه ، دوورو‌دریژ‌له‌ جه‌ژنی نه‌وروزو سه‌رم‌تای داها‌تنی
بدویین ، به‌لام ... له‌ گه‌ل ئه‌وه‌ش ئه‌م باسه‌ گه‌لی کراوه‌ ، ورووی
گو‌فاره‌کانی پی‌نه‌خشیرانه‌وه‌و پینووسی ره‌نگیئی گه‌لی نووسه‌زو
ویژه‌وانانی لی‌هاتوته‌ ده‌م ؛ به‌لی له‌ گه‌ل ئه‌وه‌شه‌وه ، ئه‌م باسه
لی‌ئه‌ گه‌ریین و دوو و ته‌ی ره‌پو‌راست ئه‌ که‌ین و ئه‌لین :

ئه‌ گه‌ر ئه‌م جه‌ژنه‌ سه‌ره‌تای داها‌تنی ، کوشتنی (ضحاک) و
شورشی کاوه‌ی ئاسنگه‌ری قاره‌مان و پیشه‌وای ره‌نجبه‌ران و ئه‌هلی
شار بیت .. یان جه‌ژنی به‌خیر هیسانی به‌هارو خوشی ره‌وینه‌وه‌ی
به‌فرو سه‌هولی زستان بیت ... وه‌یا نه‌ریتیگ بی له‌ نه‌ریتی گه‌لانی
روژه‌لات ، که‌ بو‌روباری نیل له‌ میسر و بو‌مه‌ر برینه‌وه‌ له‌ بابل
جه‌ژنیان کردوه ، .. ئه‌ گه‌ر ئه‌فسانه‌ بیت یا میژوو .. دروشمیکی
ئایینی بی یا کومه‌لایه‌تی ... گرنگ ئه‌وه‌یه‌ جه‌ژنیکه‌ و دلو
ده‌روونی هه‌موو نه‌ته‌وه‌ی کوردی له‌ به‌رامبه‌را ئه‌ کریته‌وه‌و
به‌جه‌ژنیکی نه‌ته‌وایه‌تی پیروزی دانه‌نین .. ئه‌وه‌ شایانه‌ که‌ به‌هه‌موو
شانازی و ئاره‌زوومه‌ندی‌یه‌ که‌وه ، ئاهه‌نگی بو‌بگیرین و به‌مالی
یزانین ..

ئیتز با جه‌ژنه‌ پیروزه‌ له‌ یه‌ کتر بکه‌ین ، جلی ئالو والا
بیوشین ، سه‌یران و هه‌له‌په‌رکی و زه‌ماوه‌ند جوش ده‌ین ، وه‌ به‌به‌زمو
ره‌زمی دولبه‌رو دلارانه‌ به‌خیر هاتنی بوو کی نه‌وروز بکه‌ین .

نہ روزی من

نبیراھیم نہ حمد

بیمم، تہ لین نہ روزہ تہ مرو

روژی جہڑن و خوشی ینہ

وہختی ہلپہرکی و سہمایہ

سہوشمی تہر پوشی ینہ

دہشت و دہر گول پوشہ

تہم رہش پوشی بہت ، بی ہوشی ینہ

مونی رووت بی جی ینہ

عالم کھیلی بادہ نوشی ینہ

« من تہ لیم نہ روزو شادی و جہڑنی دیل : نازادی ینہ »

جہڑنی نہ روزت یاخوا پیروز بی

سہوارت بہرزو تیرت بہروز بی

سہر تہم روزہ بوو ، کاوی کوردی کورد

میشکی زووحیاکی بہ چہ کوش وورد کرد

خوالی خوشبو شیخ (سہلام)

به هار

نالی

گهرمی و تهری به هاره که پشکو کوژایه وه
پشکوی گول ئاته شینی نهسیم بوو. که شایه وه
لاله که مه جمهریکه به باخوش و گهش ئه بی
ناوی که پر خه لووزه ، به شهونم که شایه وه
ههنجیری نه و شکوفه که پر بوو له شیرری ساف
(طفلی عنب) شکوفه ی کردو رشایه وه
غه پیری تهری عشقی (حهارهت) نوما نه ما
به فریش له سهرده و گهرمی خه جالهت توایه وه
هر (چاوه) یه که وو شکو (عقیمی) بلندی یه
وه که ته بی من به (نظمی) خوشی نه غمه ، زایه وه

نه و روزی خانی

نه حمه دی خانی

سال تازه ده بیته وه ، که هاتن
سه رما ده که ویته ، سه ره هلاتن
گیرایه وه بوم پیاوه کی پیر
پیریکی به بیرو زیت و ژیر
کوایا ، که له روز گاری پیشین
جهنگه و ههره تی ، که ده رده بی شین

واتا ، كه ده بوو به روژی سهر سال
 ههراکس ده ده چوونه دهشتو بهرپال
 کیزو کورو لاو و کونه سالان
 باپیرو نه نک ، له گهل منالان
 جیزنی هه ره زهل بوو جیزنی نه روز
 تاپیوه بنووسه ، جیزنی پیروز
 تاکی نه ده مایه وه له ناومال
 ده پدا له دهرو له چولگه ، بای بال
 نه خوازه کورو کچی گه یشتوو
 چی هیسته له یه کدی جیزنه چیشتوو
 رازاوه له خشلو بهرکی باشا
 چاوتیز بوو ، هه موو له بهر ته ماشا
 هه ر لاوی له بیری خواستنایه
 باکیژی بییتی چی تی بایه ؟
 روژی که ده چوونه گه شتی ده شتی
 دهشت هشت بوو له میوه یی به هشتی
 هه ر جوان بوو له یه که ده بوونه کریار
 سهودا به دلو به چاوه بریار
 هه ر تاک بوو له جووتی چاو ده کیرا
 تاک بوی ده چوو ، جووت ده هات له ویرا

به‌هار

مه‌وله‌ی

وه‌هارهن ، سه‌یره‌ن ، سه‌وزه‌ی دیاران
نم‌که‌وت نه‌دیده‌ش چوون شه‌و بیداران
په‌ی دله‌ی مانای ده‌روون مه‌لالان
سایه به‌سته‌وه خه‌یمه‌ی گوللان
بوی یه‌خه‌ی سه‌هر په‌ی ده‌ماخ دل
مانو ، وه‌نه‌سیم جیب جه‌مین گول
چوون دیوانه‌ی شور ئازیز نه‌سه‌ردا
شه‌تاوسه‌ر هورگرت وه‌ده‌شتو ده‌ردا
شه‌تاو سه‌ر هورگرت خاتر پرده‌ردان
ره‌وان وینه‌ی وه‌صل گکردن بی گه‌ردان
های جه‌شئوی وه‌ش ، روح ئه‌فزای کاوان
ئای جه‌شاخه‌ی تاق ، ساق سه‌راوان
نه‌ک چوون تاق ، چه‌م پر ئه‌سرین چه‌رخ
بارک‌الله چه‌رخ ، هه‌ی ئافه‌رین چه‌رخ
چه‌نی جه‌هه‌ستی‌ی ویت ته‌واساییت
چه‌نی جوش عه‌شق مه‌جنوون ئاساییت
بدیه چوون هوردان ، وه‌نام ونه‌نگدا
بی په‌روا مدو ویش ، وه‌رووی سه‌نگدا
های ساقی هه‌لای سه‌رمایه‌ی خامی
نمه‌دوم ، وه‌ده‌س رای نیک نامی.

با وهره ووش ووش ساده‌ی هه‌ی په‌ی که‌ی
ناف قه‌لوه‌زه‌ی ساق شیشه‌ی مه‌ی
مه‌و‌ج‌ش بېنچینه‌م بـ دو و سه‌م دا
هه‌ستیم دوو ، وه‌به‌رد هه‌رد عه‌ده‌م دا

نه‌وروزو دل و ويار

وه‌فایي

نه‌سیمي بایي نه‌وروزي ، شه‌میمی عه‌به‌ری هیئا
به‌ریدی عاشقان ، دیسان ، په‌یامی دولبه‌ری هیئا
نوید ئه‌ی عاشقانی دلفیگار ، یار هاته‌سه‌ر خه‌نده
سه‌لا ، ئه‌ی بولبولان ، دیسان دره‌ختی گول به‌ری هیئا
مه‌گه‌رری‌ی که‌وته‌زولف ورووی حه‌بیم بایي نه‌وروزي
حیاتیکی به‌دونیا داوه بو گول عه‌به‌ری هیئا
ده‌لی‌ی چاوی منه هه‌وری به‌هاری دم به‌به‌دم ده‌گری
ده‌لی‌ی ئه‌ی منه به‌رقی دره‌خشان ئاگری هیئا
که‌ ئیسلامی به‌هار فتوای جهادی کافری (ده‌ی) دا
سنه‌وبه‌ر نیزه ، گول بن‌گورزو سووسن خه‌نچه‌ری هیئا
نیسار ئه‌فشان ، به‌پا ئه‌ندازی سلطانی به‌هار هاتن
سه‌مه‌ن (دیبا) شه‌فایق ئه‌تلس و گول مجمه‌ری هیئا
له‌ شادی داره گول مسند نشین بوو هاته‌ پشکووتن
چه‌مه‌ن نه‌ختی زومه‌رره‌د ، گول له‌یاقوت ئه‌فسه‌ری هیئا
له‌ ده‌نگی سازو چه‌ه‌چه‌ی بولبولان سوتا هه‌مو دونیا
سه‌دایی تاره - زه‌ن ئاوازی خوشخوان ئاوری هیئا

به شهوقی رویی لاله و گول له باخان و اچاراخانه
دهلیی باخ جه ننه ته ئه مسال بهری حور و پهری هینا
چه بی شایشی سهر به قسهی (وه فایبی) گول چراخ نابی
که بولبول ههر زهمانی هه ندیه په روانهش سهری هینا

به هاری گوردستان

حاجی قادری کوی

ووتم به بهختی خه والوو ، به سه ، ئه تو بی خوا
له خه وه هه لسته زهمانی بچینه وه ئه ولا
گورزه ی به هاری به ئیستیکه شاخ و داخی و ولان
پره له لاله و نه سرین و نه رکسی شه هلا
له گرمه گرمی (سحاب) و له هاژه بی باران
چیایه پر له هه راوو ، نه واله پر له سه دا
پره له سهیل و له گولاوی کانی ، رووی زهمین
پره له بهرق و بریقهی بر ووسکه چه ری سه ما
شکوفه دره می شایشی بای و هعه ده کا
که شهوقی مه قده می خه ملییوه دارو به ردی چیا
پیاله ی زهرری نه رگس له سه ر که فی سیمین
پره له شه و نومی وه ک دورری له و لو و لالا
گولیش به په نجه ی پیروزی جامی یا قووتی
که بو نیساری موهه بیایه ، پر له زهری ته هلا
له شادی ، وه ک سه فی شایی له کیوو که ژ نه زهار
هوژا به خه لعه تی گولگون ده که و ته ره قص و سه ما

چيا له تهوقه سسڼې دارژاوه تا که مڼې
چوو زولڼې سنبلې درهم؛ چوو پهرچمې بهرزا
به چوشي ټاکري کولناري کاني هل ده قولې
هيسالي ديدڼې (وامق) له حسره ټي (عزرا)
قلاتي زيوي روخواه، هدرس به توپي نهسيم
سوپاهي لالهو گول، چادري له جي هلدان
له گولشېن که قازو مراوي دينو ده چن
نه زيري ماهو ستارن له قلزمي مينا
شنهې نهسيمه سدهاي ناوي سافي سهر قهلبه ز
به ورشه ورشه کيا، (شنگه بي) بووه شهيدا
خرنگو هوري قولنگو قه تاري سي له سهران
ده بيتو کهو ده فریتو شهين چريکه ده کا

* * *

چيايه (شيخ) و (کهوا) سهوزي و (میزهري) به فره
(سيواکي) چووزره ريواسه، (تهيله ساني) که لا
چمهن له لالهو ره يجانو نه سستهرين ئيمرو
شه بيهي سويح شهوه، ئافتابي وهختي (ضحان)
چنازو عه رعه ره ده ف زهن، هوزاره نه غمه سهرای
(کيا) ش زا کره، ته زبيحي شه ونمي له ملا ..
له ژووري ميگه لي هه وره، له ژيري ميگه لي مهر
شه بيهي کوولشه ني (خه زرايه) تووده يي (غه برا)

—۹—

گورانی نه وروزه که مان

پیره میرد

ئهم روژی سالی تازه یه ! زه وروزه هاته وه
جه ژنیکی کونی کورده ! به خوشی و به هاته وه
چهند سال گولی هیوای ئیمه ، پی بهست بوو تا کوپار
هر خوینی ، لاهه کان بو ، گولی ئالی نه و به هار
ئه ورنه نگه سوره بو که له ئاسوی بلندی کورد
موژده ی به یانی ، بو که لی دورو نزیك ئه برد
نه وروز بو ، ئاگریکی وه های خسته جهر که وه
لاوان ، به عشق ئه چون ، به به ره و پیری مهر گه وه
وا ، روژ هه لات !! له به نده نی به رزی وولاته وه
خوینی شه هیده رهنگی شه فهق شه وق ئه داته وه
تائیسنا روی نه داوه له تاریخی میلله تا
قه لغانی گولله ! سنگی کچان بی له هه لمه تا ،
پی ی ناوی بو شه هیدی وه تنه شیوه و گرین
نامرن ئه وانه وا ، له دلی میلله تا ئه ژین

ههلبژاردەى نەوروز

(١)

هەيکەلى سەرما ، لە گەرمەى هەورى نەوروز راچەنى .
گياو چيمەن مافورى هەلدا ، مەرغوزارانى تەنى
بئىلى شەيدا کە گريا خـونچە پردەم پى کەنى
گيان لە بەر تا کو نەباتيش کوتى دىلى دا کەنى
بەر گى تازەى کردە بەر ، عالم بەرەو ئازادى هات .
عثمان مصطفى خوشناو

(٢)

مۆژدە لەم کەلو هوزە	زەمىن بو تە پىروزە
روژىکى زور پىروزە	جەژنى نەوروزە ...
لە ناو گولان وە کو هەنگ	ياپەپولەى رەنگاو رەنگ
نەو نەهالانى قەشەنگ	جوان و شوخو شەنگ ...
هاتو چويانە ، شادن	واتى ئە گەن ئازادن !
لە ناوچەو جەرگەى دادن	کاوه نەژادن . .
	دەسزار

(٣)

وانەوروزى دلانە	فەسلى باخو گولانە
وہك (بوو كى سوور) رازاوه	چە دەشت ، چە گولستانە
ئەو خاكە كوردستانە	بويە واشەنگ و جوانە
شوينى نەوروزى سوورە	جىى كاوهى قارەمانە
	محمد توفيق وردى

-١١-

نه روزی ۶۱

گوران

وه نهوشه‌ی بن درك خراو
چقاوی ره‌شی کرده‌وه ، دی
نیرگسه جار به هه‌زار چاو ،
پی‌ئه‌که‌نی : زه‌ردو سپی !
نیرگسی به‌ره‌تاوی که‌رم
مژده‌ی پی‌بوو بو وه‌نه‌وشه ،
وتی : خوشکی
خوشکی جوانی چاو پر له‌شهرم
خر داخراو ده‌رگای هه‌وشه ،
فرمیسک له‌چاوت بو ئه‌تکی ؟ ..
وا به‌هاره ..
له‌سه‌ر لووتکه‌ی سپی دیاره
ورشه‌و پرشه‌ی یاقووتی ئال ،
گری جه‌ژنی سه‌ره‌تای سال ! ..
وه‌نه‌وشه‌ی چاو ره‌شی شهرمن
ده‌ستی کرد به‌به‌سته و تن !
بی‌سل کردن
له‌نووی خه‌نجه‌ری دوژمن ،
خوی هه‌یشته باوه‌ش چه‌پک
گولی وه‌نه‌وشه‌ی ناودرک

که گه‌یشته دهستی تاسهم ،
پر له بوونی بوو هه‌ناسهم ؛
عه‌تری چیه‌ی تکانده گویم ،
مژده‌ی : « هات .. نه‌وروز ! » ی داپیم

* * *

ئه‌ی ئه‌و جه‌ژنه‌ی هاتیتو ، چوو
له‌دهم ، تالنی پاری مردوو ؛
ئه‌ی ئه‌و جه‌ژنه‌ی هه‌زاران سال
له‌رابوردووی کوردی زورتال
تاقه‌بزه‌ی یاد‌گاریان
هه‌رتو بووی : جه‌ژنو به‌هاریان !...
له‌خه‌می کون ، ئازاری کون ،
زووخاوی ده‌ست زورداری کون
یه‌ك سالی‌تر دوورت خستین ؟
له‌ولاشه‌وه ، جه‌ژنی شیرین ،
به‌هاتنت یه‌ك سالی ده‌ق
کاروان پیشکه‌وت : به‌ره‌و شه‌به‌ق !
واتا : ریکا بیرن به‌ده‌و ،
سالیك زووتر دوایی دی شه‌و ؛
ئه‌و شه‌وه‌ی مه‌شخه‌لی که‌لان ،
ئاگری به‌ر ئه‌دا له‌گیان

-۱۳-

له هەر چوار لای جیهانهوه ،
تا به دەم بای سووتانهوه ،
نوزی له رووی پهره ی میژوو
ئەنیشی وهك خاكه ی ریتوو !...
ئەوسا ، نهوروز ،
جهژنی پیروزا !

درك ئەرزی و داخی دلی ،
ئەبی به بوگەن بوگلی !
تویش ئاهەنگی به هاره کهت
نەخشی لووتکه و نزاره کهت ،
له باخچه ی کولی کهلانا
کولیک ئەبی له مهیدانا ..
هەر مروقی دی و بونی کرد
ئەلی : بژی ، نهوروزی کورد ! ...

دیاری نهوروز

کامهران

بو ، روژی نهوروز سی چهپک
له نیرکسو کولی ناسک
ئەگەم به دیاری به کی جوان
بو گەلی کوردی قارمان

گولاله سوورهی پارچهی دل
هی دلیک ، که کهوته ژیر گل
دلی نهو لاهوی بو میللهت
چهرانیان له کهردنیا پهت
چرای گیانیاں کوژانهوه
شهمال جهستهی شهکانهوه
نهم چهپکه گولهی من پیشکش
بهوهی گر نه کیریتهوه باووش
بهولوانه ، که بو وهتهن
له خهباتا پشوو ، نادهن
بو ژینی کورد ، بوون بهپیشهنگ
بوون بهمهشخهلی شهوه زهنگ

* * *

نیرکسی دهشتی هیوای ژن
که ، بو روژیک ، تی نه کوشن ؛
چهر گیان بهسهر ، درکا ، نهدن
نه کریجه ، دهسکه نه ، نه کهن
روژیک بی ، کورپهلهی روو خوش
زوردار ، نه یفرینی له کوش
نهم چهپکه نیرکسهی ژیان
پیشکش بهتو بی ، دایه گیان

-۱۵-

به تو و ، بهو ژنانه‌ی دوژمن
کوره ، گه‌نجه‌کانی کوشتن

* * *

گوله زهردی کولمی هه‌ژار
که ، وه‌ریوه به قامچی و دار
پیشککش بی ، به‌هاوری پاله
به‌وی ژیانی لاتاله

به هه‌ژارانی شارو دی
به‌بی که‌سانی سه‌ره‌ری

* * *

ئهم گولانه ، ئهم سی چه‌پکه
که ، په‌ریان ، تهر ، ناسکه
له یه‌ک ده‌شتا ، یه‌ک چیمه‌نا
له ناو ده‌روونی وه‌ته‌نا
هر له یه‌ک جو‌گه‌له‌ی یه‌ک شوین
مژیویانه ، دلویی خوین

* * *

دوای پیشککش کردنی دیاریم
ئهلیم : بی‌شک ، کورده‌واریم
ئهی نه‌وروزی هه‌زار ساله ،
لی‌ی هه‌لدیت ، شه‌به‌قیک ئاله

-۱۶-

مژدهی نه‌وروز

نوری علی ئەمین

مژده ...

مژدهی ئازادی ،

ئازادی کورد ، له دهست ئازارو کوشتن ...

مژدهی رزگاری ،

رزگاری کوردستان له دهست کریوهی زستان ...

مژدهی سهر کهوتن ،

سهر کهوتنی هیزی ره‌وا ، به سهرهیزی ناره‌وادا ...

مژدهی جهژن ،

جهژنی نه‌وروز ...

جهژنی ههل هانی روژیککی نوی له پاله‌و جووتیارو ره‌نجیهر ...

جهژنی ئازادی و رزگاری و براییه‌تی و ناشتی ...

جهژنی سهر کهوتنی میلله‌تی کورد به‌سهرزووحاکی خوین‌ریژا ،

به‌سهر فه‌رمانره‌وايه کی خوین مژی نه‌یارا ،

به‌سهر جان‌ه‌وه‌ریکا ، که به‌خویننی سهری میللدت تینو بوو ...

به‌راستی مژده‌یدو جهژن ، نه‌ک گالته ! ... چونکه :

کو‌تایی به‌زورداری پی‌هینرا ،

چه‌کوشی کاوه‌ی تیا به‌کار هینرا ،

ده‌نگی تاسینراوی پی بووژینرايه‌وه ،

ئا‌بروی کوردی پی‌ههل سینرايه‌وه ،

توله‌ی دایکی کور کوژراوی پی‌سنرا ،

بویه له هه موو لایه کی وولاتا :
 ئاگری سهر کهوتن کرایه وه ...
 بوو به ئاهه ننگه و گورانی ،
 بوو به چه پله ریزان و شایی ،
 بوو به سهیران و شادی ،
 بوو به جهژن ، جهژنی نه روز ...
 ئه و نه روزهی ، که :
 ئیمپریالیزم ، کونه په رستان ، دوژمنانی دیمکراتی و ئازادی و ئاشتی ،
 لئی به داخن ، لئی بیزارن ، زراویان لئی چوووه ...
 ههر که ناوی ئه بیسن :
 خووریه بهر ئه بیته دلیان ...
 هیزی ئه ژنویان نامینی ...
 تارما ییبه که بهر چاویان ئه گری ...
 شیتگیر ئه بن ؛ چونکه :
 دروشمی جوامیری و ئازایی و خهبات و نه ته وایه تی کورده ...
 ههر له بهر ئه مه بووه :
 له نه وری پاشایه تی بو که نا ،
 له پیش هه ل هانی روژی چوارده ی ته مووزی نه مرا ،
 له ده وریگا ، که ئیمپریالیزم به ئاره زووی خوی له م وولاته دا :
 بای بالی خوی ئه دا ...
 رووی چه وری ئه گلاند ...

ئەھى كۆشتو ئەھى بىرى ، بى ئەھوى كەس دەست بەھىنیتەرىھى ...
 رى بەھىللەھى كورد نەئەدرا ، كە بەئاشكرا :
 يادى ئەھو جەژنە پىروزەى بكاھوھ ...
 يادى ئەھو رۆژە نەمرە پىر لە شانازى يەھى بكاھوھ ، كە لە پەھرى
 ۱. لەھى خوشەوېستر بووھ ...
 بەھام ، مېللەھى كورد ھەتتا تېشكى زىرىنى رۆژ بەھىنى :
 يادى نەوروز فەراموش ناكا ...
 يادى كاھى نەمر لە دل دەرناكا ...
 سەھىرانى خوى ھەر ئەھكا ...
 لە گەھل گەھلان دا :
 بو گىيان كېشانى ئىمپىريالىزم ،
 بو بلاو كۆر نەھوى ئازادى ،
 بو جى گىر كۆر نى ئاشتى لە جىھاندا ئەھچى ...

لەم لاو لەھولا

يانەھى سەر كەوتنى كوردان لە ۲۳ / ۲ ھەلبىژاردنى دەستەھى
 بەھرىوھ بەھرى تىا كرا ، ئەھ ماموستا يانە ھەلبىژىران : ماموستا
 فائق ھوشيار ، دكتور صدىق ئەتروشى ، دكتور ھاشم
 دوغرىھى ، ماموستا مكرم طالەبانى ، ماموستا ناھىدە سلام ،
 ماموستا عبد على ، حمىد حسين فەھلى ، ماموستا نورى على
 ئەھمىن ، عبدالرزاق محمد ، وە كاك جمال خزنەدارو كا كە مەھ

فخری بوون به ئەندامی جیگر ..

* له مانگی رابردوودا له قاهیره کونگره‌ی نووسه‌رانی ئاسیاو
ئەفریقا بەسترا ، بەلام چه نووسه‌ریکی کوردی تیا بەشدار
نەبوو .. وه کونگره گه‌لی بریاره‌ی به‌نرخ‌دهز کرد که گشتی
کردانیکه وه بهر خه‌بات له پیناوی ناشتی و دیمو کراسیه‌ت و
ئزادی دا ..

* کتیبی فولکلوری کوردی ، ئاماده کردنی و کو کردنه‌وه‌ی
نه‌قابه‌ی ماموستایانی سلیمانی واخدریکه نه‌که‌وێته بازار
پاش چاپ بوونی به ۱۲۳ لاپه‌ره .

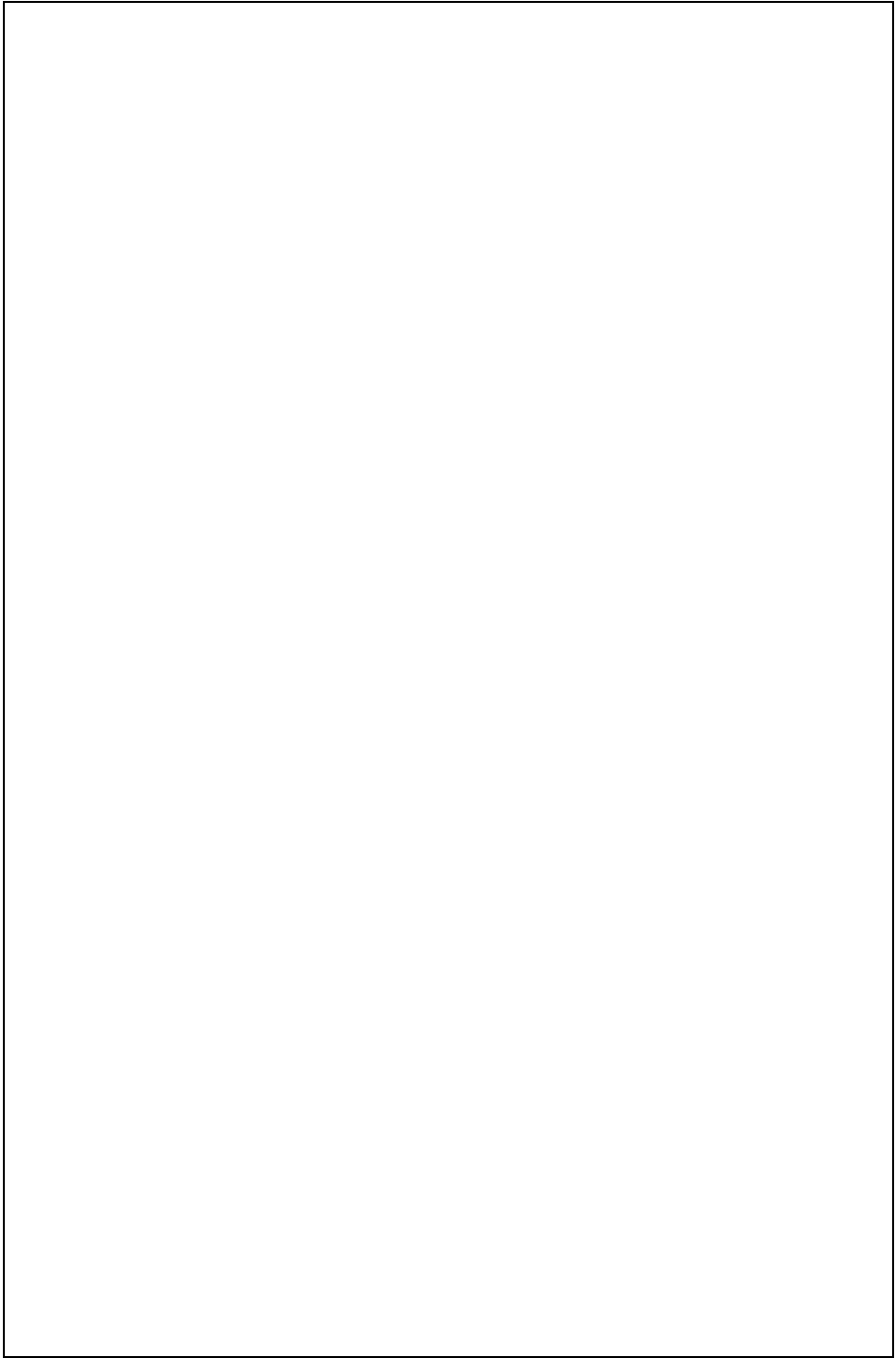
* ماموستا علاءالدین : خه‌ریکی چاپ کردنی کتیبیکی
قوتابخانه‌یی‌یه ، بریتی‌یه له‌فارسی و ، عربی ، کوردی ، زیزمان
وزمان و فره‌نگک .

* ماموستا جگه‌رخوین ، قاموسیکی (کرمانجی) ئاماده کردوه بوچاپ
* دوا‌ی ئه‌وه ماموستا گوران نه‌خوش کهوت و بو گه‌شت‌خه‌ریکه
بچیته ده‌ره‌وه‌ی عراق ، ماموستا شا کر فتاح ده‌رسی (ره‌خنه‌) و
(زمانه‌وانی) له کلیه‌ی ئاداب - به‌شی کوردی ئه‌لیته‌وه .

* هه‌وال واهاتوه که له هه‌موو شاره‌کانی کوردستان ئاهه‌نگی جدژنی
نه‌وروز کیراوه ، هه‌روها لیره‌ش له به‌غدا یه‌ کیده‌تی قوتابخانه‌ی
گشتی عراق ئاهه‌نگیکی زور گه‌وره‌ره‌نگینی له (اطیفیه)
به‌م بونه‌وه گیرا وه کومه‌لی قوتابی تر له (سلمان پاک)
ئاهه‌نگیکی تریان بو نه‌وروز ریک‌خستبوو ..

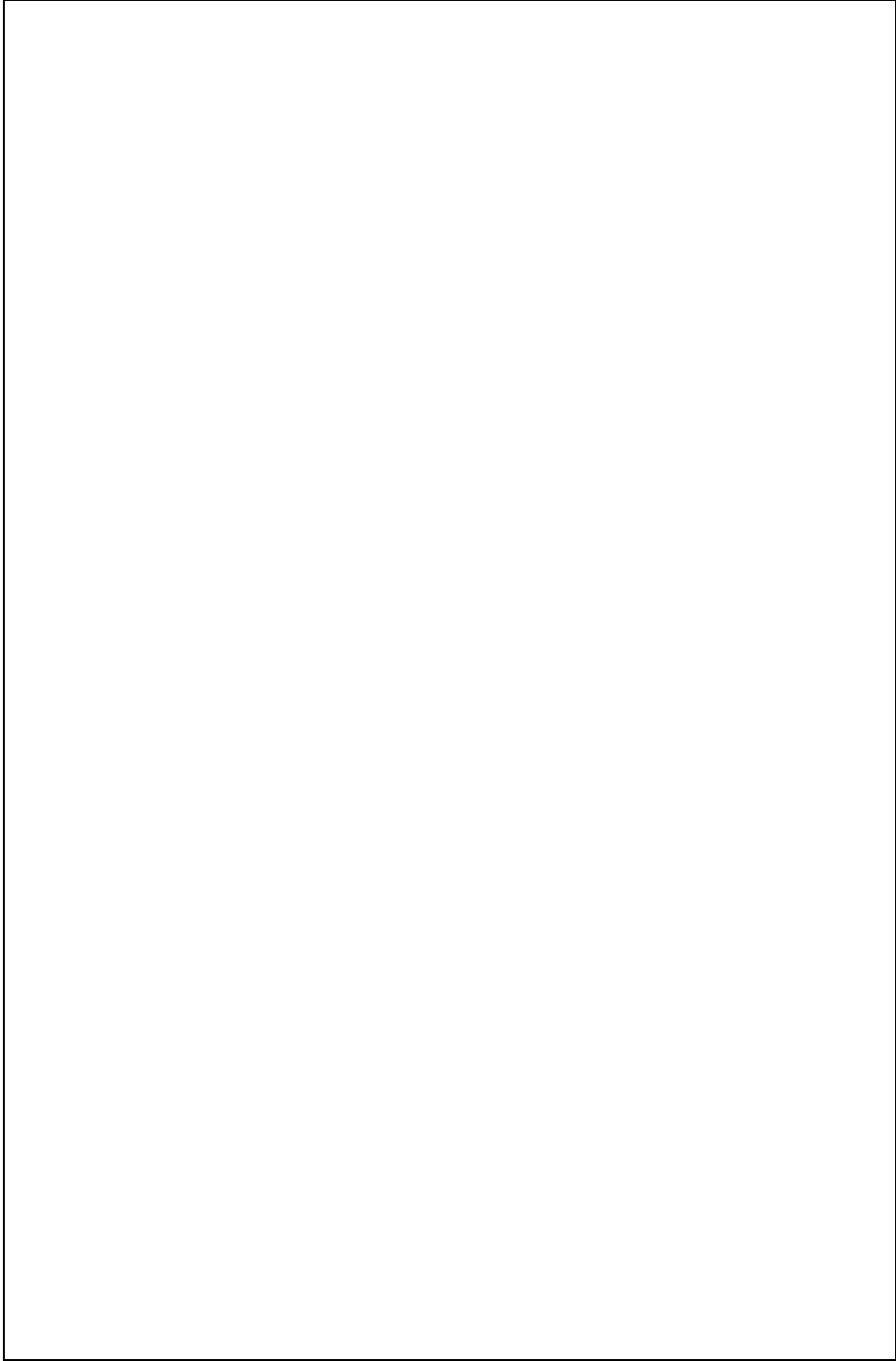
گۆقاری هیوا

ژماره ۳۶ حوزه‌یران و ته‌مووزی ۱۹۶۲

هيو

گوفاريكي مانجانهي نهده بي کومه لايه تي به

ژماره (۳۶) حزران ۱۹۶۴

ئايا نه بي نووسه ره کانمان بنووسن يان نا ؟

« ع »

زور له ميژوو نوساني نهده ب ، لايان وايه نهده ب پهروه ده ي
کات و سرده ميکه هر گوررانیک به سر نهو سرده مه دا هات ،
نهده به کاش نه گريته وه ؛ که دینه سر پشکنيته وه و درس کردني
نهده بي نه ته وه بهک ، پيواني گه شانفوه و کزي ، پيش که وتزو
دوا که وتني ي به چونه تي نهو سرده مه لیک نهده نه وه که تيا
پهروه ده بووه .

ئيسپانيا و ئيتاليا سرده ميک کانگهي نهده ب و به تايپه تي
چيرو کي جوان بوون ، خو هه ليه ستي (نه له ماني) له ناسکيدا چ
هه ليه ستي وولاته نه ورپايي به کاني تري نه نه گه يشتي ، به لام زال
بووني به ريتانيا له هه يداني بازار کاني و ده سه لاتداري دا نهده بي
ئينگيزيشي - به هه ليه ستي و چيرو که وه - که يانده ناسماني به رزي و
به جيهاني ناسي ، بهم بونه يه وه هايه ي گه شه کردني نهده ب له
به ريتانيا دا ئيجکار زور تریوو له شويينيکي وه کو (ئيسپانيا)

-۱-

که پاش بهزینی (نهر مادا) بهره بهره نهدب ثیا یا بهپی ی گوررانی
سهردهم نووشی سیس بوونو کزی هات .

پیش بهمووشتیك ، نووسهز ، پیویستی بهدلنیایی بیرو
سهر بهستی باوهرو مهیدانی فراوانی بلاو کردنهوه ههیه . نووسهز
نه گهرمی ی بازاری نهدب با ههست به جوولانهوه نهکاوه کو کهو
بانگهوازی کهوانی تر نهستینهوهو نهخوخی . نووسهز پیویستی
بهپهسند کردنو دهس له پهشت دانی نهدب پهروهان ههیه ،
نهدب کواپکه لهزهوی بیرو له زیر تیشکی ئاسمانی سهر بهستی دا
بهشفهی ئارامو ئاسایش نه گهشینهوه

بهلام دهسهتهیه کی تر له میژوو نووسانی نهدب
لیکدانهوهیه کی تر بان ههیهو لایان وایه گهلی نهدب بی راستهقینهو
به جوش له گهرمی کارهسانی ئالوزاوو له ناوچهه گهلی بهره ره کانی
وتیکوشان دا سهری ههلاوه .

لامان وایه ، که سنووری ههردوو (لیکدانهوه) نهوه نده
لیك دابراوو جیاوازی یه و ناگاته رادهیه کی بی هه بهر . چونکه
نهدب گهلی لکی ههیهو ههراکمشی گهلی ره ننگه و گهلی جووه .
نه سهردهمیکا که پشکنینهوهو لیکولینهوهو دراساتی نهدب بی زور
نه بی و ره خنه بهره نهستینی ، نه سهردهمیکه ترا ههله بهست پزیسکی
نه ناوا بلاو نه بیتهوهو نه کهویته کلپه و گر . که نووسهز نه یوانی
جوش و ههستی دلی به کولی بهخاته ناو چوارچیوهی ههله بهستهوه ،
نه توانی بهپشوویه کی هیمن و قوولهوه پهرو باوه ریکی کاریگهر له ناو

پارچه‌کافی چیرو کیمی کورتا جی بکاتوه . نووسر نه توانی
بی نه‌وی نیشانه گهری (ره‌مزیت) به‌کار بهیتی ، دهس بدانه
لکیمی نه‌دهب که زور مه‌یدانه کدی فراوان بی و بتوانی تیایا
هونه‌رو ره‌نجی میشکی لی بخاته کار .

تیش هر له سهرده‌می رووسیای قه‌سه‌ری دابوو ، پوشکین و
تولستوی و چیکوفو دستوفسکی و کوله‌گه‌کافی نه‌ده‌بی رووسی
هه‌لکه‌وتن وه‌به‌هویانه‌وه نه‌ده‌بی رووسی که بشته ته‌ختی به‌رزی و
به‌جیهان ناسرا ...

وه له ژیر سته‌می ی شهوانی به‌ندیخانه‌دا نازم جیکممن
گهرترین و ناسکترین هه‌لبستی مروقانه‌ی نووسی

* * *

له چاو نیمه‌وه ، مه‌بیس له نووسیندوو شته ، یه‌که‌م
ژیا‌ندنه‌وی زمان و چه‌سپاندنی ته‌به‌بو بره‌و پی‌دانیستی . که‌نه‌مه
نه‌ک هر به‌نده به‌ ناره‌زوری نووسه‌رانه‌وه (نه‌ده‌ب بی بو نه‌ده‌ب)
به‌لکو فه‌رمانیکی نه‌ته‌وایه‌تیمانه‌و پیوسته به‌کیک له نیشانه‌ی
(بوون) و په‌یدا بوونی نه‌ته‌وایه‌تیمان که خوینده‌واری و نه‌ده‌بو
هونه‌ره‌ بپاریزین و به‌رزی بسکه‌ینه‌وه . . . . . ئنجا بو‌ئهم مه‌به‌سه ،
هر رسته‌و واتایه‌کی نه‌ده‌بی ، هر لاپه‌ره‌یه‌کی چاپکراو ، وه‌کو
به‌ره‌یکه له کوشکی (کیان و بوونی) نه‌ته‌وایه‌تیمان جی
خوی نه‌کاتوه .

دووم ، مه‌بیس له نووسین ، ناراسته‌کردنی کومه‌لو

په گه یان د نیشی و پاریز گاری مافه کانیسی .. به جوش کردنی گیانی
کول نه دان و تیکوشان له ناو روله کانی .. بهر به ره کانی کردنی
چهوسانه وه و خوین مزین .. تاد .

که نووسه رانی کورد به پی ی سزدهم ، دسه لاتیان نه وه
بو نه وه له ئاسمانیکی فراوانا بنووسن وه یا تووشی همه جور
روژگارو شتی سهر سوورمینه ر بین . ! لیره دا پرسیاره که بیان
رووبه روو ته بیته وه ئایا ته بنووسن ؟

بو وه لامی ئهم پرسیاره ، نه کهر نووسه ران بهر اووردیکی
حالی نه ته سه وه که بیان و راده ی خوینده واری ی بکه ن ، وه شتی
(گشتی) پیش شتی (تایه تی) بخهن ، وه به چاو یکی (واقع
په روهری یه وه) بروانته پیوسته کانی ژبانی فکری و سوونی
نه ته وایه تیان .. نهوسا نه نووسن ..

وه ههر خویشیان نه زانن (چی) نه نووسن ، وه (چون)
نه نووسن !
- ع -

نه ی کوردی دلسوز

یانهی سهر کهوتن هی توو هه موو کوردیکه
یاره تی بده هاوبه شی بکه له گه لیا بو خزمهت کردنی
که له کهت ...

ههلبهست و تیکوشان و ئافرهت

له روزنامهی (البلاد) هوه

له چهند مانگی رابردوو دا که کونگره‌ی نووسه‌رانی ئاسیایه ئه‌فه‌ریقا له (فاهره) به‌ستراو ژماره‌ییکه زور له نووسه‌رو و پڕۆژه‌وانان تیا یا به‌شدار بوون ، شاعیری گه‌وره‌ی تورک ناظم حکمهت به‌کیک بوو له‌وان ، هه‌روه‌ گه‌وه‌ی بێنده‌واران به‌شاعیریکی تیکوشه‌ری مرو‌قاپه‌تی - ئه‌ناسن که‌هاوه‌ی ۱۷ سالی له‌ به‌ندیخانه‌کانی تورکیادا رابورد ، ئیستا له‌ پوله‌نده‌ دائه‌نیشتی .. نووسه‌ریکی میسری ئه‌م چهند پرسیاره‌ی رووبه‌روو کرد وائیمه‌ ئیره‌دا بلاوی ئه‌گه‌ینه‌وه‌ :

پرسیار : تو که شاعیریکی و گه‌وره‌ترین داواکه‌ری به‌رچاو روونییت (تفاؤل) ، وه‌له‌م مه‌یدانه‌دا که‌س نات گاتی ، مه‌گه‌ر (ویسمان) ی شاعیری ئه‌میریکی نه‌بییت ، له‌ گه‌ل ئه‌وه‌شا به‌یستوهانه‌ که‌ تو له‌ به‌ندیخانه‌دا ویستبووت خوت بکوژی .. تیا ئه‌مه‌ راسته‌و بوچی ؟

شاعیر ده‌موچاوی کرژ کرد هه‌روه‌ کویان گاری ئازارو به‌سختی بینیته‌وه‌ به‌رچاو خوی گوئی :

من هه‌ولی خو کوشتم نه‌داوه‌و باوه‌ریش پی ناکه‌م ، به‌لام تاییست روزمانم له‌ خواردن گرت ، بو بیزاری ده‌زبیرین به‌رامبه‌ر حکومه‌تی تورکی که‌ منی دیل کردوه‌و ئازارم ئه‌داو هه‌موو بیانگی که‌ بو سه‌ر به‌خوبی ته‌واوو ئازادی پی کپی ئه‌کا

گوتم :

حزب ته که ی بیت بلین شاعیریکی تی گوشه ر ، یان ،
تی گوشه ریکی شاعیر ؟

گوتمی : من جیاوازی نا که م له نیوانی هونهر و نیکوشان و
ویژه و سیاستا .. نهوانه به یه کتره وه به نتر اونته وه ، به لکو من
لام وایه (پیاو گیان له بیریکی سیاست زانه) ، وه هر گیز
پیاو یگ نی یه سیاسی نه بیت ..

گوتم :

ره خنه گران ، هندیکیان وه کو (نه ندیره موروا) نه لین ،
ویژه ی سوشیالستی ویژه بیکی ده موده سستو نهر نی یه .. تو
نه لی ی چی ؟

یه نه خیر ، نه مه هله یه .. ویژه سوشیالستی نه بیت نهر
نابیت .. وه له زاستیشا هه موو ویژه یه که مرو قایه تی بیت ،
ویژه بیکی سوشیالستی یه ..

پیم گوتم : که وایی چه نساوویکی هونهری پهنده که بیت ؟
به گهرمی به وه و لاهی دایه وه :

- نسلووی سن به دوو وشه دیته نه انجام : کورت و

ناشکرای

گوتم : نایا شیمری کام شاعیرانی روژ هه تیت خویندوته وه و

کاری تی کردووی ؟

گوتمی : شعر ی تا کوورو ممری و عمر خیامم به تر چه مه-

دیوانی ((قالچیچەك))^(۱)

به پینووسی : معروف خزنه دار
ناموژمای نه تهوه کانی ناسیا
نه کادیمییهی زانستی سوفیهت - لینینگراد

همه دیوانیکی شیعری تازهی کوردهی به ، له (۴۸) لاپه ره
دایه ، به شیوهی کرمانجی سهروو و تهپی رووسی له مانگی
کانرونی به کهمی سالی ۱۹۶۱ له پهرفان بلاو کراوه تهوه . هم
کومه له شیعره له بهرهمه کانی شاعیری تازهی کورد شکوی
حهسه نه ، که ئیستا که له لینینگراد دا ئهژی ، خویندنی بهرزی
له بهشی کوردهی نه کادیمییهی زانستی سوفیهت ته و او ئه کا .

هم کومه له شیعره به شیوه بیکی گشتی به سه ر دوو بهش دا
دایهش دراوه ، بهشی به کهم له ژیر ناوی هوه تهن دا ئهز حهیران
کو ئه بیتهوه ، بهشی دوووم له ژیر ناوی «حوبو ئه قینا دلی من»
کو ئه بیتهوه . هر چهنده شاعیر له بهشی به کهم دا خوشهویستی

(۱) قالچیچەك : گولیکی شینه ، له سه ره تایی به هاردا ، له پاش
توانهوهی به فر ده ئه چی ، واته به کهمین گولی به هاره . له وانیه
هوشه که تور کی بی ، به تاییهتی «قال» له ووشهیی «قار» هوه بی
که مانای «به فر» ئه که بیینی له تور کی دا .

سد

راسته قینهی خوی دهر نه بری بهرام بهر نیشتمانی خوی ، چونکه
 نه نیشتمانه هی هموو که سیکه ، وه له ریزی په کهم دا نه
 رژیمه تازه به سوودیکه زوری بووه بو نه ته وه دوا که وتوو که
 نه ، که کورده ، بهلام له بهشی دووه میش دا ، دیسانه وه نه
 خوشه ویستهی نیشتمان له کهل خوشه ویستی کچی کورد تیکهل
 نه کا ، چونکه نه کچه کورده تازه به سیمای له سیهای رژیمی
 تازه نیشتمانی تازه وهر گرتوو .

چاو پی خشان د نیک به ناوی شیعره کان ، فراوانی بیرو باوه ری
 شاعیری سو فیه تیمان بو دهر نه کهوی ، که ههر گیز وولانه
 بچوو که کهی خوی ، که ناوچهی کورده کانه به نه رهنه نستان و
 هموو سو فیهت گری نه دا ، نه مهش به هموو جیهان گری نه دا ،
 چونکه نامانجی نه و شاعیره نامانجیکی گشتی به ، بویی هاتوو
 لهم باسانه دا نه دوی : « وه تن را نهز حهیران » ، « پارتیا من » ،
 « شاعیر » ، « دهر دو برینتی دهر مان گری » ، « لزا فودی (۱) » ،
 « دبه نی مایی (۲) » ، « دوورخه ن ده ستید خو ژ وه لاتید عه ره با » ،
 « نه نجازیا (۳) » ، « گولنازو که لهش » ، وه که ای شاعیری تریش .
 نووسه ری کوردهی سو فیهت نه مینی عه بذال له با بهت نه

- ۱- زافود : وو شه بیکی رووسی به ، واته « فابریقه » .
- ۲- په کی مایی : مانگی نه یار « چه ژنی کریکارانی جیهان » .
- ۳- نه نجازستان : کوماریکی خومالی به « جمهورییه ذاتیه »
 سه ربه کوماری کورجستانی سو فیهت .

دیوانهوه ئه نووسی :

« زمانه شاعیر شیرینه ، ئه گهر کهم و کووری بکیش له
کیشی شیعره کانداهه بی له نرخه کتیبه که کهم نا که نهوه
هویی بهدل ئه م دیاری یه ئی وهز ئه گرین ، وه پروز بایی و
سو پاسی ئه کهین (۱) » .

شاعیر له شیعره « دهردو برینید ده زمان کری » دا ،
بهراورد له بهینی دووژیانی جیاوازی کورده کانی سو فییهت ئه کا ،
پیش شورش و پاش شورش ، له دیلی یهوه بو ئازادی ، له برسیه تی پهره
بو تیری ، له نه خوینده واری یهوه بو خوینده واری ، ئاووریش له
زولمی روم ئه داتوه ، وه ئیستای کورد به یان گاری رابردوی
نه ته وایهتی ئه به ستیه وه ئه لی :

کا ئه و گوندی یاشدا مایی
گوندی تاری (۱) بی روناهی
گوندی جهوجی نانی تسی (۲)
ز بهردینا بین فهتسی (۳) ؟
کا ئه و کوخید تاری بی بن عهد ،
ل کو میقان - تم کولو دهره ،
ئالیک (۴) دز ، ئالیک چهره ،
ئالیک کهلا ، چیدارو (۵) فهید .

۱- ریا تازه ، روزنامه ، یهرفان ۲۱ کانوونی دووهمی ۱۹۶۲ ،

ژماره (۶/۱۳۳۸)

ئالېك - قەزىيا ، ئالېسكى - شەك ،

ئالېك - ئاغا ، ئالېسكى - بەگك .

كا ئىدو مالېد خىودان ھىوى

مالېد بى ھىر ، تىزى سىوى (۶)

تەقە نەخوش ، تەقە باوى (۷) ؟

ئەم قاس كاسىب ، ئەم قاس كونه

ھەر كىنچە كى ھەزار پىنە

سەر پىچىرى - چىرا بىز (۸)

دو ، تەپل خان ، بىنا كىز ...

پادىشاھ ، وشاھ ، خەلىفە ، سىلتان

ئوردارا تىم - قومى نەمام (۹)

ئورد سەرى رىا ، سەرى دەريا

ل بەر شوورا (۱۰) ل بەر دەريا (۱۱) -

خوونى داۋىد زەنگىوى ھەسىا ،

ژنى جەملە - سەرى سونگىيا ،

زار (۱۲) دەۋە قىيان نولى روۋىيا (۱۳) ،

مەزار عىتى (۱۴) ، ھەزار نقر ،

ھەزار چىرو ، ھەزار كىر :

(۱) تارى : تارىك . (۲) نانى تىسى : تەنيا نان بەبى پىنخور . (۳)

بىنى فەتسى : ھەناسەى نانى . (۴) ئالېك : لايىك . (۵) چىدار :

كەلەپچە . (۶) سىوى : ھەتىوى . (۷) باوى : نەخوشى با - رومانىزىم .

(۸) چىرا بىز : چىراى كون كە بەزەيت ھەئە سىر سا . (۹) قومى نەمام :

دوژمىنى پىس و خراب . (۱۰) شور : شىز . (۱۱) دەرىپ : تەور . (۱۲)

زار : منال . (۱۳) روۋى : رىوى . (۱۴) عىتى : جوين .

ههلبهسته کانی (علی تهرموکی)

- هاوار -

علی تهرموکی یه کیلک بوه له شاعیره بهرزه کانی ناوچهی
بادبنان که نزیکههی هزار سالیک لعمه و بهر هاتوته جیهانه بوه ،
له بابته ژیاپی علی تهرموکیهوه شتیکی نهوتومان دهسگینهوه
تانیسته ، ههروه اشعره کوردی یه کانی شمان ههرنه دیوه ، ته نه او هختی
خوی ژنه نه دیبیککی فرانسزی که ناوی لوسی پول هارگریت بوه
له سالی ۱۹۳۷ دا په رتو کیکی به فرنسی له چاپداوه له باره ی
شعری کوردیهوه ، لهو په توو کهیدا چنه ند شعریکی علی
تهرموکی وهر گیراوه به فرنسی ، ههوستای نهر ههوستا رفیق
حلمیش نهو شعرانهی له فرانسیه وه وه گیراوه بو زمانی عه ره بی ،
تانیسته هیچ تده لایه که به دراوه که کهسیک به شوین نهو شعره
کوردیانه ی علی تهرموکی دا به گه ری سایاله پاریس یاله شوینیکی ترا ،
بهلام من سوزی خوشی نهو ههلبهستانه خستیمیه بهر سهودای
تهوهی که چهند پارچهیه کی دوباره بکه مهوه بو کوردی شیوهی
حسورانی ، من هه رچهند کومانم لهوه دانیه که نهصلی شعرم
کوردیه که زور بهر زتر بوه ، وه نه م وهر گیرانه ی من لهوه نه چیت
که چارچه قوماشیککی چنراوی کون دو سی چار ههلوه شایسته وه و
دووباره بهو تاوه ههلوه شاوانه دوباره بچنریته وه چ چسوره
قوماشیککی لی دهر نه چیت نه م وهر گیرانه ی منیش ههروایه . . .

سرودی نیشتمانگه

ریښاکه‌ی دووره کاروانی جیهان
کوتایی نایه ژبانی گیلان
هه‌رچند نه‌روانمه لاسمانی شینت
یا خود سه‌ر چاره‌ی مپی زیویت
تی نه‌گه‌م هه‌رچی شه‌وی ره‌وانه
هه‌موی به‌ره‌می دیمه‌نی جوانه
ناخو، نه‌و وو شه‌و باو بانگه‌وازه
که‌تی بان ناسه‌ین چیان نیازه

-۴-

شه‌و سه‌ر دریزو ناسوره‌ش پوش بوو
به‌لام هه‌ستانی به‌ر به‌یان خوش بوو
که‌نهم شمشاله‌ فوی پیا ته‌گرا
ناوازه‌ی شادی پی ئی نه‌درا
نه‌و ناوازانه‌ دانه‌ی مرواری
له‌ سه‌رووی شمشال نه‌رژاو نه‌باری
نه‌و مرواریه‌ی که‌وا هه‌ل رژا
سه‌لیک جوانتر بوو نه‌هی بن ده‌ریا
وشه‌ی که‌ورد هه‌تا دنیا دنیایه
ون نایی و هه‌ره‌ریز له‌ سه‌شه‌دایه

تاقه وشه‌یه‌ک

دوینی له‌ به‌ری به‌پانا روسته‌م
بو سه‌شتو سه‌یران هه‌تا به‌باغه‌که‌م

-۱۳-

پيم ووت لهی شیری به ناو بانگو و نیر
 نه لوی نه مر م بو خوم بژیم تیر
 ده ساله له و ناوهی که زور پیروزه
 له چاوسگی زینده سانی هه لگوزه
 بیکه به سه رما بابژیم بو خوم
 سه رچی بای پایز دیت ، با له سه لکوم

.....

ناوری دایه وه و پیکه نی روسته م
 وام زانی سه لته نه کا به ووتنه م
 به ده نگیکی نیر وتی نهی بویژ
 لهی خاوه ن به هره و هونه ری خوش بیژ
 توی خاوه ن به هره و توی خاوه ن هونه ر
 هه ر وشه په کت له ده م بیته ده ر
 له یادی خه لکا نه ژی تامردن
 زورتر له ماوهی مهستی سه رکهوتن

- سه ردانهی یاقوت -

په ری خان وشه ی زمانه ی کوردی دانه ی یاقوته
 نه م ملوانکه په ت بولی به ونه وه مه عده نی رووته
 مهستی سه رخوشی زوری پی ناچی نه ره ویته وه
 په ری خان تافی جوانی توش وایه هه ر له بریته وه
 که وه ختی پیر بوی ته و او په کت کهوت بوی به پیریژن
 نه م ملوانه که به که تیفاته وه یاد خوشه ویستی من

- ۱۴ -

نهوسا دوای خوشت به کسی نه کچه گان هه لئ نه سمری
 ورشای گولالهی به هاریکی نوی تیادا نه بیری
 کچه بچو که کهت خوی پی جوان نه گاو نه چینه ده ری
 ملوانکه ی شرم هه رناوه که ی نوی لی هه ل بکه نری
 هه ر تراو هه ر میز ناوت وون ناگاو تا هه ر نه مینی
 نه دلی خه لگاوه ک نه خشو نیگار خوی نه چه پینی

کوچی دوایی ماموستا نجم الدین مهلا

روزنامه‌ی (ژین) ی خ-وش-هویست له سلیمانی ،
 هه والی مردنی ماموستای ویژه وان و شعر درست نجم الدین
 مهلای بلاو کرده وه ، که ماموستای کوچ کردوو نامرد ،
 بو ویژه و زمان و میژووی کورد ژیا .
 نه کاتیکا زور کهس نه بیان نه زانی پاپیتیککی کوردیان
 نه نه نووسی نه وروشنایی جا و ورونی میشکی خوی نه تا وانه وه
 شعری شاعیران و سهر گوزشته یانی نه نووسی به وه به ره هه می
 میژوو نووس و نووسه رانی کوته کرده وه .
 ماوه به کی زور روزنامه‌ی (ژین) ی به (شعرو
 شاعیرانمان) و (چپروکی مندالان) رازانده وه . پسپوریک
 بوو له زانیی ره وشتو نه ریتی کومه لایه تی ی کورد .
 خوز که خاوه نی قوتا بخانه ی که شتی نووح ، ته مه نی
 نووحیشی نه بوو .

مه بهست چي به له م هه مو و وشه تازانه

جمال جلال عبدالله

ماوه بيكه نووسه راني تازهي كورد قوليان هه لمانيووه
به هيمه تيكي پالوانانه ي كول نهدر خهزيكن وشه ي تازمه
دروست نه كهن بو زمانه گمان ، نه ناهت واي لي هاتوووه نهو
كورد ي تو زيك خو ينده وار بيتو له زمانه يكي بيگانه شاره زا
نه ي ، نه ي كه كتبيكي كورد ي خو ينده وه وشه تازمه دروست
كراوه كان خونجه بگات يافه ره نه گيكي له گه لدا به كار بهيني يان
له ماموستا كان ي پرسيت بو نه وه ي ماناي وشه تازمه كان بزانيت
وبتوانيت له نووسراوه كان بگات . خو نه گه ره نه مانه ي نه كرد
راست واز له خو ينده ي كورد ي نه هينيتو بهك سهر دهست نه گات
به خو ينده وه ي كتبه بو گو قاري عه ره ي چونكه نه گه ره نه مه ي
لا ئاساتر نه بيت نهوا وهك بهك ته يان نه گات و ره نه گيشه ماندوو
بووه كه ي خو ينده ي زمانه ي تری ي خو شترو باشتر ي .

هه ره بهر نه وه شه نه هين ي به هه زاران كتبي عه ره ي له
ولا ته كه مانا نه فرو شرين و نووسه ره كان يان قانزاجي چا كيان
لي نه كهن له كانه كدا كه كتبه كورد ي به كان به هه زار حال ياره ي
چاپ كردنه كه يان نا گره وه . هه ره نه وه شه واي له زور نووسه ري
كه نه چ كردوه كه دهست نه دانه نووسين و ترجمه كردن .

گومانیشی تیانی به که خوینده وارە کان نایانەوی خویان
 توشی ئەرکی گران بکەن لەکاتی خویندەنەوی و تاریکی کوردی
 یا چیرۆکیەک چ کورت بی چ دریسژ چونکە مە بەستی یە کەم
 لە خویندەنەوی خوشی و کەلک وەر گرتنە لە نووسینانە ئەک فیری
 زمان بوون یا سەرە خولی بی کەوتن لەئیکدانەوی مانای وشە
 تازە زور ... که ئەوەندە زور بوو نووسەرە کان خویان مانا کانیان
 لیک ئەندەنەوی بە ١٩٤٨ یی !!! یالە تەنیشتیان یالە خواروی لایەرە کان!
 ئەوەی زور سەیریشە و سەرنجی هەموو کەسیک رانە کیشی
 ئەوەیە که نووسەرە کانمان وائەزانن کە ئە گەر وشە عەرەبی نەما لە
 زمانە کە مانا ئیتر زمانە کە پاک و پوختو جوان ئە بیت !!! ئە گەرچی
 وشە عەرەبی یە لە کون وەر گیراوە کان بگورن بەوشە فارسی تازە
 یا زمانیکی تر وەک ئینگلیزی یا فەرەنسی یا روسی چونکە
 بروایان وایە کە هوی گەشە نە کردنی زمانە کە مان ئەوەیە
 کە وشە عەرەبی زور تیا دا هەیه !!! (لە و تاریکی تر باسی هوی
 گەشە نە کردنی زمانی کوردی ئە کەم) .

نۆنەیی ئەو وشانەیی کە تازە گورراون وە وەر گیراون لە
 زمانیکی تر لەمانەن :

« ساختمان » کە لە فارسی بەو وەر گیراوە بە کار ئە هیتیریت
 لە جیاتی وشە (بینا) کە هەموو کوردیک بە کاری ئە هینیشو
 ئەیزانیت .

« بوجه » لە ئینگلیزی بەو وەر گیراوە وە لە جیاتی وشە

«میزانیه» ی عهدهیی به کار نههینریت .

«موسی یا هوزی» له فهره نسیهوه وهر گیراوه و له بساتی
وشهی «متحف» ی عهدهیی به کار نههینریت که هرجی قوتایی و
خوینده واری کورد ههیه نهیزانی و بیستویتی .

«پرنسیس» له ئنگلیزی سهوه وهر گیراوه و له بساتی
«امیره» ی عهدهیی به کار نههینریت .

ئهم وشانهو وشهی تریش و هک کولپچو دانشگاوه هزارانی تر
که لیره دا جیی نهوه تهیه پاس بکرین زوربهیی خه لک نایانزانی
ونهیان بیستوه . نه مانهش گورراون ته نهها له بهر نهوهی عهدهیی نین .

ئه گهر سهرنجیکی سهرییی بدهین له زمانی گهلانی تر
نههینن که ههموو زمانیک له وانه وشهی زوری وهر گرتوه له
زمانه های تروه وه تالیستا زمانیک نه دوزراوه تهوه که بهههزاران
وشهی وهر نه کرتبی له زمانه کانی تر ، ته نانهت ئیستاش ئنگلیزی
وفهره نسی و رووسی ، وشه له یه کتر قهرز نه کهن وه ههموویان له
یونانی ولاتینی کون وشهی تازه دروست نه کهن له گهل نهوه شدا
کهس نالیت ئهم زمانانه باش نین یا که هو کوریان ههیه ، چونکه
که نهو وشانه وهر گیران به پیی سروشتی ریزمانی زمانه قهرز
که ره که به کار نههینرین و نهوش بهسه بو نهوهی نهو وشانه بین
یه پارچه یکی جیانه کراوه لهو زمانه .

له بهر نهوه نه گهر بو نمونه وشه یکی عهدهیی وهر گرین
وهک «کتاب» نههینن ئهم وشه یه له کورده یا کراوه به «کتیب»

جراتا شیوه کھی به تھواوی گورراوه وه له کاتی به کار هینانیا بو مان
 دهه نه کهوی که تهم وشهیه توینراوه تھوه چونکه ئهلین کتیبیکه
 بو ناوی نه ناسراو یا بو ناوی تاک و ئهلین کتیبه که و کتیبه کان،
 بو ناوی تاکه ناسراو و کوی ناسراو . بهم جوره تهم وشهیه لهوه
 ده رچوو که عه ره یی بی . و به کار هینانی تهم وشهیه که هه موو
 زبانیگ ئه یزانی باشترو ئاسانتره له وشهیه « پهراره » که له کاتی
 بیستنیاهه خه لک به زه رده خه نه یه که وه تهماشای یه کتر نه کهن .

جا له بهر تھوه بروام وایه که پیویست ناکلت نووسه رو
 بو یژه کانمان چاکی زمانهوانیانی لی بکهن به لاداوه له کونوو
 که له بهری زمانی تر چ کون چ تازه بو تھوه ی زمانه که مان
 دور خه ن له زمانیکی تایبه تی و له وه و ئوت ته لایمه کوردی یه که
 بکهن به نیمچه زمانیکی بیگانه له کورده کان که شه وو روز به کاری
 تھه یین و له که لیا ته یین . پیویستیشه تھوه مان بیه نه چیتھوه
 که زمان تھوه یه زور به ی خه لک ئه یزانی و به کاری تھه یین نه که
 تھوه یه که چند که سیک به زور ئه یان تھوه ی وشه ی تایبه تی به یین
 به سه ریا تھوه ش ئاشکرایه که هه رچی خه لک به زوری به کاری
 نه هینی هاوه ی ژبانی زور که مه . جا له بهر تھه شه واجییکی
 میژوو یی که وتوته سه رشانی نووسه ره خوشه ویسته کانمان ،
 که گومانی ئیانی یه ئه یان تھوه ی به دل خزمه تی زمانی کوردی بکهن ،
 بو هه و ئدان و کوشش کردن له ری ی پهره سه ندن به خه یینده واری
 و خسته به رده می که ل تھوه به ره مه چا کانه ی بیه ی خویان بو

ٺهوى سوونى لى وه بگيريتو زانبارى تهشنه بگات له كوردستانه،
له هاويه كى كه صدا نهك تهنها بهوه خهريك بن كه زمانه كه.
پاك بگه نهوه ۱۱۹ چونكه لهم جيپهانه دا زعاني پيس و پاك نى به .

مەشیکان - ئەمەریکا جمال جلال عبدالله

ویلان ئەلى :-

ئەلى كى بى .. بانگه و هاوارو پهيام
بگه به نيته كوى كورى د خهيام .

بلى ههى سه رشيت كوشتهى كرى تهر
كهه تيتا هاوه يهك هموز لرخو فهر
مو له سههه پاكهى : شورشه كهى شان
له كهه خوادا كردهت به زوران ..
ههلسه بههه و ئەم ناوه ههه موتهى
نهك شووشه شكا .. واژهز ته سووتهى

له ررژنامهى (ژين) هوه

--۲۰--

دونگ سوون ژوی

وه رښير له چيني يوه:

محمدی شیخ محمد

دونگ سوون له مالى ۱۹۴۲ دا تمهني (۱۳) سالان بوو ،
ثاواته خواز بوو روژيك (سوپاي هه شتمى رزگارى) بيینی .
پاش نيوم روپك كه گهرايوه مالهوه وهستى به نان خواردن كرد
تفهني تفهنگيكي هاته بهر گوي ، خپرا راى كرد بو دهرهوه
دهر گانهى داخستو سهر كهوته سهر ديواريك چاوى هه لخت
بو دهرهوهى ثاوايى .. بيینی ئهوا چهند سواريكى (يابانى) به غار
كردن بهر وه دى دين ... زورى يى نه چوو تفهني تفهنگيكي نرى
بيست .. دى سوارى به كم له پيشهوه كهوته خوارهوه .

- : كى يى كوايا اهمه ي پيكا؟

له پرايه نيك له نزيكهوه ووتى :-

كوره دهر گاهم بو بكهروهه !

بى ئهوهى بزاني له كه به كهوه ، هم پياوه زلو دريژه خوى
په ساردوه به تفهنگه كه به وه ، واما ندويه تى را كردنى لي دهر ته كهوى .
ثاى .. دياره اهمه يه تفهنگه كهى ته فاندوه ا كهوا بوو به كيكه له
سوپاي هه شتمى رزگارى !

دونگ خپرا دهر گاهه كى كردهوه ، پياوش ووتى : برا
بيچكوله كهم په نام ده ! دونگ خپرا يردى بو كايه نيك به لام

پیاوه که وتی : ئیره بو خویه نادان ناشیت ، لهم کاتهدا بینی چندد.
 حاسیریکی لوول کراو له بهر په نجهره که دا د انراوه ، خیرا چوه.
 ناو حاسیریکه وه وتی : برای بچوگ ، ته گه ر جه ندرمه کان هاتن ،
 دهر گا که بکه نه وه ، مه ترسه ، هرچی به کیان پرسى بلی نازانم ،
 دایک بو خوشکه که وره کهی دونگک هاتنه بهر دهر گا که و
 هرسي کیان به ته نشت به که وه وستان و پالیان پیک دا ، له پرا
 به کیک له جه ندرمه کان فیژانی : دهر گا که بکه نه وه ! دهر گا که
 بکه نه وه !

گشتیان ترسان ، به لام دونگک و تهی پیاوه کهی هاتوه
 بیرو نازایی دابه خوی وه دهر گا کهی بو کردنه وه ، به لام پیش
 نه وهی سهره لبری له پرا دوو شاپازللهی خوارد : « بو زوو
 دهر گا کهت نه کرده وه ؟ »

جه ندرمه کان به لای احسیرمکان داتی به ربوون بو ژووره وه ،
 به کیکیان له دایکی دونگی پرسى : کهس لیره هه به ؟
 - : نه خیر .

نه بچاره له دونگی پرسى : کهسیک له سویای هه شته می .
 رزگاری لیره به ؟ دونگک وتی : سویای هه شته می رزگاری ؟
 « نازانم » ، بی نه وه پرسیار یکی تر بکات ، دهستی کرد به پیشکنینی .
 ژووره که .. هیچی نه دوزیه وه .. روز هاته ئاوا بوون و ئاوا بوو . . .
 لهم کاتهدا به کیک له دهر گاوه بانگی کرد : کوپنه وه ! کوپنه وه !
 بهوانیش دهر چوون ، به لام به کیکیان له په نجهره که وه چاوی

به حسیره کان كهوت ، به گورجی چوو قناچيكي ژهن له
 حسيريكهوه و وتی : كهسی تيا به ، دونگه وتی : « نهخير ، خيرا
 به كيكي تری كردهوه .. هيچ نه بوو ... دونگه له ترسا دلی
 لی ی نهذا ، دیسان به كيكي تری كردهوه .. بهلام دوو هاوری كهی
 تری كه له بهر گا كه دا وهستا بوون و چاوه روان بوون و تیان :
 خيرا كه .. خيرا كه .. هرهنگه بابر وین !

كاتی چه ندرمه كان هووو كهوتنهوه دونگه چوو به لای
 حسیره كهوه وتی :

مامه . مامه .. بیره دهرهوه ، رویشتن !

مامهش به زهرده خه نه به كهوه هاته دهرهوه ، دهستی دونگی
 گرت ، وتی :

سوپاس . سوپاس ! برا بچكوله كهه .

* * *

بهمه ، باسی نازایی دونگه نابریتهوه ، بهلكوله كاتی شورشی
 رزگاری دا چوار كردهوهی چالاکی كردهوه كه له ههر چوار یانا
 په سه ندی سهر كردهی سوپای وهر گرتوهو چواره میان نهوپه ری
 شانازی پیوه نه كریت :

له كاتیکا سوپای هه شتمی رزگاری نابلقه ی فهزای
 (لونگه هوا) و شاری (هه بهی) دابوو دوژمن جیگه ی خویان
 قایم كردهوو ده بتیان به سهر سوپای هه شتمه نهرویشته ، به گولله
 باران نه یان ده هیشته هه نكاویك بنینه پیشهوه ، ته نانهت دوو چار

پیش‌مه‌ر که بیان نه‌نارد بو روخاندن و شیواندن هه‌ندی چیه‌گای
 دوژمن به‌دینامیت ، به‌لام هه‌ر دور جاره که نه‌یان نه‌توانی بچنه
 پیشه‌وه ، تا له دوا جارا (دونک) دینامیته‌کانی هه‌لگرت و له
 گولله‌و تا گری دوژمن سلی نه‌کرد تا که‌یشته پردیک که‌دوژمن
 به‌سه‌ریا نه‌روات . چوه ژیر پرده که‌وه له‌وکانه‌دا سوپای هه‌شته‌م
 بوقی (شه‌پوری) چوو نه‌پیشه‌وه‌ی لی‌دا ، دونک له‌دلی خوی‌دا
 وتی : یه‌ک ده‌قیقه دوا که‌وتن نه‌بیته هوی نه‌مانمان ! بو ئه‌مه هه‌ر
 چه‌ند که‌را شوینیک‌کی باشی نه‌دوزه‌وه دینامیه‌که‌ی تی بخت ،
 تا ناچار بوو خسته‌یه‌ سه‌ر له‌پی ده‌ستی و ده‌ستی دایه ژیر پرده که‌و
 تا گری تی‌به‌ردا ، هینه‌دی ، پی‌نه‌چوو پرده که‌ پارچه پارچه بوو
 له‌ که‌ل دونک‌دا

به‌م جوزه که‌وره‌ترین سه‌ر که‌وتنی‌دا به‌ سوپا‌که‌ی
 وه به‌خوبه‌خت کردنی‌کیانی ، ئیستا له‌ شاری (هه‌به‌ی) په‌یکه‌ری
 کیان به‌خشی دونک‌ خه‌لک بیر ئه‌خازه‌وه به‌و خوبه‌خت کردنه
 له‌ری‌ که‌ل و نیشتمانا .

حاجی قادر ئه‌لی :

سه‌د شاهه‌نشا‌ه و پادشا‌ه مردن
 سه‌یری که‌ کوردی ئیعه ، هه‌ر کوردن

چون ههزار

نوری ئەلی ئەمین

راست ئەکە ی ، ئە ی ههزار ! ...

بی ووچان .

به شهوو به روژ .

به سه رماو به سه رما .

له خوشی و ناخوشی دا .

رهنج ئە دە ی ...

شان ئە کوتی ...

کول ئە کیشی ...

تاره ق ئە ریزی ...

هه تا . تاوی به ختیاری بچیژی :

برستی ، که :

له روو لاوازی کردوی .

رهش دای سه پساندوی .

که له که ی قوپاندوی .

نه خوشی ، که :

پرزە ی لی بزوی .

چو که کانی بی هیز کردوی .

چاوی ردووی به قولاً ،

پهسته که ی نووساندووی به سه ر ئه که که تا

نه خوینده واری ، که :

روژی لی کردووی به شهو

دوستی لی کردوی به دوژمن ،
بی بهشی کردوی له خوراکی میشک بهخوتوه ، نه بینی ...

راست نه کهی ، نهی هزاره ! ...

دوژمنه کانیشت :

دره ندهن ... خوین مژن ... چاو جنوگن ...

تامانجیان نه زیاندا !

هر نهوهره نه میرمی پاراودا ...

هر رابواردنه نه بهرگی داوین پیسی دا ...

هر رووتاندنهوی نیوهی کریگارو جیوتیاره ...

هر خنگاندنی دهنگی نازادو دئیره ...

نه یانهوی نه سهرشانی نیوهی هه نامه سارد :

خوشی ژبان هر بو خویان بهرن ...

کوشکی چهند نهوم بهرن به جهوادا ...

کیلجی سمورهی لی راکیش

بانفەگان پرگەن نه دراو ...

کارسه گانیان چهکی کوشندهی پی ساز بدهن ...

بو نهوهی ، که :

نازادی پی بختکین ...

داد بهروهی کومه لایهتی پی له ناو بهرن ...

بنچینهی ناسایشی پی له بهرته هه لته کین ...

شەرو نازاوهی پی بنینهوه له ناو سهلان دا ...

نه هیلن ناشتی به ره بسینی ...

تاره ژیمی دارزاویان نه رووخینی ...

بهلام لهسهل لهمانهشدا ، نهى هزارا ...
 زه پروزهنگى دووژمن چاو ترسنت ناگا ،
 له رى راست لات نادا ،
 كوكت پى نادا ،
 نه. ... لهمانه ههرگيز نابن ، به كه ندو كوسپ ،
 له رى خه باتو تى كوشنتا ،
 له رى باوه رى به رزى نه مرتا ،
 باوه رى زال بوون :
 به سر دوژمنه كه تا ...
 به سر خوین مزه كه تا ...
 به سر چهوسينه ره وه كه تا ...
 چونكه دوژمنه كه ت ههرچهند به هيزبى ، به رانبه رت
 به به كيتى ، به وورپايى ، به ريك و پيكى ئيوه ، خوى
 پى ناسپرى ،
 زوو ووره به رله دا ،
 چهك فبرى له دا ،
 رى به ره لالا نه كا ،
 نازادى نه كه وینه دهست سهل ...
 به ختيارى خوى دهر نه خا ، له كهل ...
 ره گمى زوردارى دهر له هينى ...
 بيكارى له مرينى ...
 برسيلى نه فاهوتينى ...
 نه خوینده وارى ناهيلى ...
 نه خوشى سارى تيا نه جي ...
 -۲۷-

ئاسايش جى سىر ئەنى ...
 بار بەرقو دووبەرەكى ئاوسەل ئەكرى ...
 شادى و خوشى ئەوولانا بەخش ئەكرى ...
 بەكىتى و پرايەنى پەرورده ئەكرى ...

سكىچى گورانى «دروينه»

(۹)

- لە كاتى دروينەدا -

گوران : هە دروونە ، دروونە ، دروونە

دەسە كى دان م بەرونە

كچان : هە دروونە ، دروونە ، دروونە

دەسە كى دان م بەرونە

گوران : بازووى نازدار بە پازنە

گولە كە زىرى منە

زەوى مەرى كەلى چورە

بەلام گشت بو پاره زورە

* * * *

كچان : كەزى بەفرين ...

ئاسمانى شين

ئيمە كچى كوردستانن

ا لە سەماو گورانين ا

-۲۸-

گوران : نازداره کان ،
 گولی کیوی بههاره کان
 چهند شەرو چهند زوردارمان دی .
 نالهو ئاخى شهوکارمان دی
 کچان : نانەوی
 نانەوی
 هریک مانى خوی ئهوی
 شمال : «دهنگیى دیت»
 گوران : ئهى ئاوازی شمشال
 به کوتر بگره بال
 کچان : «ئەمە ئەلینەو»
 گوران : بهسەر عیراق دا یابفری
 چله زهیتوونیک ههلبگری .
 بو برایهتی کوردو عههه ب
 خوشترین گورانی بچری
 شنهى ئاشتی و برایهتی
 ئارهقی ئازارمان بسری
 گشت : کوتر ئهفری
 داری هیوامان بهر نه گری ...
 ههه بهر نه گری

بازاری چاپه‌مەنی

(۱) فەرھەنگا کوردی جەمەر خوین

بە ۳۲۰ لاپەرەو بە یارمەتی جامەعی بەغدا چاپ کراوە ،
فەرھەنگیکی کوردی یەو ناو ناو بە ھەرەبیش مانای لی دراو ھەو
لە چاوشیوە زمانی (کرمانجی) کە لکیکی زور ئە گەیی و بو
دوا روژی کوردەواریش ئە بی بەسەر چاوەبەک لە سەر چاوەکانی
(زمان) . ھەر چەندە پشتگیری ھەموو چاپەمەنی یە کی کوردی
ئە کەین کەزمان و وێژەو میژووی کوردی پی برەو بسینی ، لە
سەر ئەو ھەو ، ئەم قەسبە ناگیرینەو ، کە فەرھەنگە کە زور
جیکە ی رەخنە لی کرتەو لە کەلی لاو ھەلە ی بی رەزای تیا
روو داو .. بناغە ی ھەلەکان لە سەر ئەو دامەزراوە کە وادیارە
ماموستا کوردی سوراتی و فارسی و عەرەبی ، یاش نازانیتو
بی گومان لە ئەنجامی ئەمەو تووشی گەر داویکی سەخت دیت .
ھەرچونیک بیت ، داوای چاکە ی بو ئە کەین وەھیوادارین
خویندەواران دریغی ئە کەن لە کرینی ...

(۲) دەستوور وە فەرھەنگی زمانی

کوردی - عەرەبی - فارسی

کتیبیکی قوتابخانە ییری ، لە نووسینی ماموستا علاءالدین
سجادی ، ۲۴۰ لاپەرەبە ، راپەرکە باسی ریزمان و فەرھەنگی

وه له باره ی هونگری شعریشهوه ره زنگبو زوویه کی باشی ههیه ،
وهه یوای دواوژیککی روونی بو ئه کهین . بعههرجی ئیکوشانی له
ههیدانی خویندهواری و زانستی ی شعرا فرهوسهروم ی .

(۵) گوفاری (روناهی)

ژماره (۲) ی مایسی گوفاری روناهی بهریز دهزچوو به (۱۶)
لاپهروه له فهباره بیککی گهوره دا ، وتاری دهسته ی نووسهرانی
که باسی حالی روناهی ئه کات بهراستی دههاری خویندهواره
دلسوزمان کرژ ئه کات و هانیان ئه دا بو هاوبهشی کردن له
سکلاکانی له باره ی دهس نهرویشتوو یی و نههاری ی گوفاره نه له
روژگاری ئهستادا .

وتاری (بزووتنهوه ی کورد بو نازادی) نووسینی نووسهری
کوردی سوخته جاسم جهلیل زور به سووده ، چونکه قوولو
به پشوو له شورشی (شیخ عبیداللهی نههری) کولیوه تهوه و
ئه نهجامیکی روون و کاریگهری داوه به دهست .

ههروه و تاری (ئاوره ک بو کونه چیرو که کانی کوردی)
که لیکولینه وهیه که له سه چیرو کی سهه و زین و له زنجیره ی
ئهم جارمیا تهوه روون ئه کانه وه ئایا (مهم) عه ره به یا کورده ؟ .
ئهمانه و گهلی وتارو شعر ی جوانی تیا بلاو کراوه تهوه .

(۶) دیوانی نه ده ب ، کوردی ، دلدار

ماموستا گیوی موکریانی له ههولیر ، پاش چاپ کردنی
فه رهنگه ناو داره که ی (مههاباد) دهسی داوه ته چاپ کردنی

دیوانی شاعیره بکان ..

بویه کهم جار دیوانی شاعیری نه مرو هوننه ووهری کورد
یونس رڤوف دلداری به چاپ گه یاندوه . هه روها دیوانی مصطفی
به گی کورزیسی بو جاری دووم چاپ کردوتسهوه ، وه کو
بیستوهانه خهریکی چاپ کردنه وهی دیوانی (نالی) شه .. بی گومان
ماموستا شایانی سوپاسه ، وه تکامان وایه گوی بگریته ره خنده و
سهرنجی خوینده واران و نووسهران ، به تاییه تی که دهربارهی هم
دوودیوانه پیشانیان داوه . ئاواته خوازی سهر که ووتنی بوئه کهین
له مه پدانی خزمه تی ویزه و زمانا ...

ئهی کوردی دلسوز

یانه کهت نه بووژتسهوه ، ئاهه نکه ئه گیری ، خزمه تی
لی قهوماوان ئه کات ، کو بوورنه وهی زانستی و ئه ده بی پیک دینی
(هیوا) به ریوه ئه بات ، ئه کهر یارمه تی بده بیت !!

(قوتابخانهی یانه)

یانه ی سهر کهوتن ، ئهم هارینه ، قوتابخانه یه که ئه کاته وه
بو فیر کردنی نووسین و ئاخاوتنی کوردی ، شیوه ی سورانی ،
ههر کهسی ئاره زووی خویندنی هه یه ، لای سکر تیری یانه ،
ناوو پیشه و پایه ی خوینده واری و ئه درسی خوی بنووسی بو
وهر گرتن .

هېڅو بو ... پيشه وړه

« مجيد لاسنگر »

نهو شه وړه ، تا دړه ننگ ، خو نه چووه چاوي ، زور جار له
 ناو پي خه وه کونه که يا ، له سر زهوي ژووره سارو چوله که يا ،
 نه مديو نه وديوي نه کرد- وده باريکي له بردن- نه ها تووي ئيچگار
 گرانو به سئنگي ترا بيته سهر سينه و هولي فريداني بدات
 ئاوا بو ، جوړه ها وينه ي جياوازو ديمه ني هم مړه نکه ، وده شانو ،
 له پهرده ي يادي يا تپهر نه بوون .. زوره ها پيري همه - چه شنه له
 روخي پهره ي هوش ي نيمچه - به ئاگيا ئالوزو تیکه لاهو بوون ..
 تنه نيا ، ديمه ني کار گه و وينه ي خيزانه که ي و پيري ئيش و
 کامه راني له گشته ئاشکر او رووتتر له کيزاوي زينده -
 خه وه که يا هر تاوه نا تاويک به زور خويان پيشان ئمداو له ناکو
 گهر داوي پرر زوخمی گومي شله قاوي شانو لوولي ئمدان و ...
 گوم نه بوون !

لهو کانه دا که وبستی ئاره زووي به تيني خو به سهر هموو
 شتيکی ترا بسه ييني و به زور هستي به کولي ي دامر کينيتته ووه
 نه ختي ميشکی هراسانو ماندووي بحه سينيتته وه ، که پيلووي
 چاوه سوور - ه لگه راوه کاني پيک دا دا ، کتوو پرر شيوه ي
 رووداوي نه و روژه ي هاته وه بهرچاو که له ده مي خسور هه لاتا

له گهڼه هاوړي کانيا له حهوشه زله کېدا ريز کران و بکړي
 کلر گه که ، به وورگي زل ورووي هه لفر چاوي يهوه ، له روويانا
 ووستاو به هوي چاوي لکه - جام - نه ستوور و کانيده و تاوي شو
 کلر گه رانه ي خوینده وه که بر ريار ي دهر کردنيان درابوو ... ديمه نې
 ياساو له چه کداره کان که هغه شو خوین له چاويانا نه باري ،
 له راستو چه پي بکړه کېدا ، نزيك بوونه هوي کاره ساتيکي
 کوشنده و سامنا کي نه گهياندا ؛ نه مه بوو ، کريکاره کان يه لکه ده نگه و
 يه که دل وستان و داواي هه لوه شانده هوي نه و برياره ناهه مواره بان
 کرد ... چر په و فسکه په يدا بوو ... بازووي رووتو مه چه کي
 پولايي و اوولهي ناسن نيك قران و بوو به پاله په ستو ؛ چاوي لکه ي
 گه وره له سر لووتی خاوه نيا سهماي نه کرد ، وورگي زل هاتېوه
 هه ژان له فيژمي ' بکره ... په رده ' و له هات وهاواري ' بزي .. و
 .. برروخي ' دا شريخه ي شسته تير ده ننگي دايه وه .. و به جار يک
 شش لاشه ي که رمي به ردا يه وه ؛ سپامه ند که به هوش هاتوه
 نه ختي سه بري نه ولاو نه م لاي کردو - هر چند سوارو سکوي
 کوري و هميشي دايکيان کړو غه مبار به لايه وه هه لتوتر کا بوون و
 هه رچند نه وروزي کچي وه که پيري ي گهش و بي باک نه خولا يه وه
 و فيژه پيسکه نيني ژوره که ي پرر کرد بوو - سپامه ند خوي له
 شينيکي لي - را - نه هاتووا بيني ؛ ليوه هيش که کاني کرده وه و
 کومه له پرسپاريک خه ريکي ته قين بوون ... هاتنه ژووه رووي
 بزيشکو برين - پيچو نافرته سپي - پوشه کان له و کانه دا گومان و

سووی نه هیشته تا راده پیک هه موو شتیکی بو روون کردهوه .
 له دواي تیمار و دهرمان . گورین پزیشکه که به سوز سه پریکی
 مناله کانی کرد ، دلی هه مینی دایهوه و چوونه دهرهوه . هه مین ،
 به چاوی به له کی فرمیسی - تی - زاواو زولفی رهشی له ژیر له چه کا
 دهر هاتوودا رووی به فرینی هه ندهی تر شیرین و دلگیر بوو ، له
 سیامه ند نزدیک بووهوه و لی پرسی : « باو کی سوار ، چونی
 گیانه کم ؟ » له ویراما سیامه ند هه ناسه پیکی پرر نازاری
 هه لکیشاو به ده نگیکی روشکو بی هیزا ووتی : « زور .. باشم . »
 یه که له دواي یه کا دهستی به سه ری مناله کانی هیناو ئه مانیش
 به گهرمی ماچیان ئه کرد . له پاش ماوه پیکی بی ده نگیکی هه ست
 - بزوین هه مین ، به نه رمی و زور له سهر خو ، کهوته گیرانه وهی
 کاره ساته کهو باسی ئه مهی کرد که چون بریندازه کانیان به خو
 نیشان دانیکی نیجگار که ورهوه گویزایه وه نه خوشخانه که ،
 وه چون تهرمی چوار شه هیده کانیان به شه قامه کانی شارا گیراو
 هه زاره ها قور که تیکرا داوای (خوین و توله) یانی ئه کردو
 چون به ئه هه نگیکی میللی سامنا که وه ئاواره ی خاکي پیروزی
 نیشتمان کران ... سیامه ند هه ناسه پیکی تری هه لکیشاو
 خه نده پیکی پر ره یوای هاته روو ، به ده نگیکی به سوز باوه ریکی
 چه سپاوهوه گوتی : « دننیم ، که ئیمرو زور بهی زوری کهل
 هه سستی به نه ردی خوی کردووه و دوزمنی هه ره که وره ی خوی
 ناسیوه که ئیمپر یالیزم و کونه په رستی و دوبه ره کی بهو ریگهی
 راستی خه باتو تیکوشان و یه کیه تی دوزیوه ته وه ، دننیم که

پاشه روزی گه شو سهر کهوتن هر بو ئیمهیه ... بو گهل ۱
 ئا، ئمه ئه هه موو روژه دوورو دریزانهی دوای دهرچوونی
 له نمخوشخانهدا سیامه ند به شوین کلرا ئه گهراو روژگاری له
 چایخانهو شهقامه کانا ئه برده سهر و مناله کانی لاوزو رووتو برسی
 تالای ژینیان ئه چیرا ... تاله ئه نجاما ، له کارگهی چیمه نتودا
 به روژانه بیکی زور کهم دامه زینرا ... که له شانوی ژینی
 رابوردوویا روویدا بو ، ئه و شهوه پیش ئه مهی به تهواوی ئاگای
 ئه خونهمینی و پرخه ی شهوی لیوه بی ... له سهر (شانوی خه یالیا)
 دوورو دریز دووباره کرایه وه ...

دیل به سهر به سستی و ئینوو شهوه به ئاوه وه ئه بیی ۱
 شهوی ئه و نیوه شهوه ی سیامه نندیش به شیک بوو له
 چیرو کیکی پرر کاره ساتو رووداوی زیندوو ... هر ئه مه بوو
 هوشی په نگه خواروووی جلهوی بوشوره سواری شه واشور کرد...
 وهك زنجیر روژانی رابوردوووی تیک هه لکیشرانه وه سیامه ند له
 کورری هه مان ژینا ئه لقه ی تری پیوه ئه به ست له شه وه دا سیامه ند
 خسوی له گهل هاوری کانی بیی .. پول پول کریکزه کان کووه
 ئه بوونو گفتو گو یان ئه کید ، له باره ی مانگرتن و خویشاندانه
 تیکراییه که وه ئه دوان و پیلانیان بو دائه نا ... له کات و شوینی
 دیاری - کراوا هر کومهل بوو ئه گه یشتو دروشمه نووسراوه کانی
 بهرز ئه کرده وه ... تا به ماوه بیکی زور کهم له شه قامه دریزو
 بهرینه که دازه لام زه لامی ئه سمی و ... له گهل نیشانه ، وهك شه پولی
 ده ربا لافاوی گوشتو خوین خزی .. ! له هر لایه کا داخوازیه کانی

گهل ده ننگی نه دایه وه :

« بژی یه کیه تی کریکارو جووتیار ، مردن بو دهره به گه و
کوبه په رستی ی . نیش بو کریکارو زهوی بو جووتیارو ناشتی بو
گهل . بروخی دا گیر کهره کلک و نو کهره کانی . چپشان نهوی ؟
- نان ، دیمو کراسی ، رزگاریی ، بژی ناشتی له جهانان . با بژی ،
بژی .. بزیته ! » سیامه ند لهو گهنده خه وه دا ، خوی سر کرده بی
نهو هیزه نیشتمانی به پشه وه له شان . نه هاتو وهی نه کرده
به چالاکی رووه و نامانچ هلمه تیان نه برد . له بهر ننگار بوون و
پیک . هاتنا کاروانی نه به بزی گهل به سر هیزی چه کداری دوژمنا
زال بو ، هر چه ند ، نرخی سر کهوتنه که ، زوره ها قوربانی داو
بو که یشتن به قوناخ و نامانجا .. له دوا هه نگاویا بوو . نه ستیزی
نازادی بر کامهرانی له ناستودا نه دهره وشایه وه ! که له بابگه بانگا
سیامه ند له خه ورا په رری ، هممین ، دلته نگو که چراو ، له
تزیکیه وه ره قی راوه ستا بوو ! - « به یانی باس ، باو کی سوار -
هیوادارم نه هاتو هاوارت به بونهی خه ونیکی خوشه وه بوو بی ! »
سیامه ند له سه ره تاوه زنجیره ی خه وه که ی هاتو وه یاد ، خهنده بیکی
زهرد لیوه سیسه کانی لیک ترازاندا ، ده سنی همینی خسته ناو له پی
خویه وه به سوز ووتی : « به یانی باشتر ، خوشه ویسته کهم ! . چی به
وا دیسانه که به ستی و په ژاره بالی به سه را کیشاویت ، خوت
لیمان کردوته بازار کانی خه مباری ؟ - « حاجی باین له سهری
کردووین بو پاره که ی ... نیسته یله ی باجه ستینی موژده ی بو
هیناوم .. نه گهر ئیمرو کری ی ههرسی مانکه که ی له سهر یه ک

نه دینی نهوا .. به یانی زوو خانوو کهمان پی چول نه کاو لیفه
 شره مان لی فری نه داته دهره وه ... ناخ ! ناخ ! ناخ ! لهم ژینه تاله ! لهم
 کانه دا کاره کاری سوارو سمکو که یشته گوی یان که له هه یوانا
 له سهر ته نیا کراسه که یانا به کترینان نه هیناو نه برد ! .. د تف
 لهم ژینه تاله ! سیامه ند لیوه کانی خسوی کروشت ؛ وه ک شیري
 زامدار له نوینه شره که یا دهر په زری ... ناوچه وانئ هه مینی ماچ
 کردو به ده نگیکی نزمی پرر بررواوه کوتی ؛ د کوی بکره ،
 هه مین گیان .. نه مرو مانگرتن و لخنویشاندانه ... داوای که رانه وه ی
 دهر کراوه کان و زور کردنی روژانه مان و ههشت سات ئیش و به ربونی
 دهس به سهرو درور خراوه کان نه که مین .. ئیتر ، خوت و جهر که و
 قاره مانیه تیت ، ههروه که جارانی پیشوو .. نا کاداری مناله کان بکه و
 نه بی گیانی به ره هه لستیت هه میسه له به زیدا بی ...

مانگرتن و خونیشاندان مافیکی دان-پیا هینراوی لووسراوه!
 نهو روژه ، سیامه ندو پاله کان چه شنی ناگر دهر وونی
 کومه لانی خه لکیان جوشاند ... فرمانی ریکخستن و پیشرووی
 کردنی خونیشاندانه که یان نازاو نه به زانه به دی هیناو له ههر
 لایه کا وه شیرنر که یان نه هات ... گوی یان نه دایه هیزی دوژمن و ..
 له مردن نه که رانه وه ... ته ناندت له گیزه ی گولله شا ، که به
 سه ریانا نه باری ، نه سله مینه وه ؛

چ-وار ژه ندرمه کان له نا کاو که پرریان دایه و به زور
 هه چه کیان خسته که له پیچه ی ناسنه وه ، سیامه ند ههر هاواری
 نه کر ؛ د بو پیشه وه ... بو .. پیشه وه ؛

هيو

کوفاریکي مانگانهی ئهده بیی زانستی به

ژماره (٣٦) جزیران - ته موز ١٩٦٢

خاوهن ئیمتیاژ :

یانهی سه رکهوتنی کوردان

ناوونیشانی هيو

بغداد - نادی الارتقاء الکردي

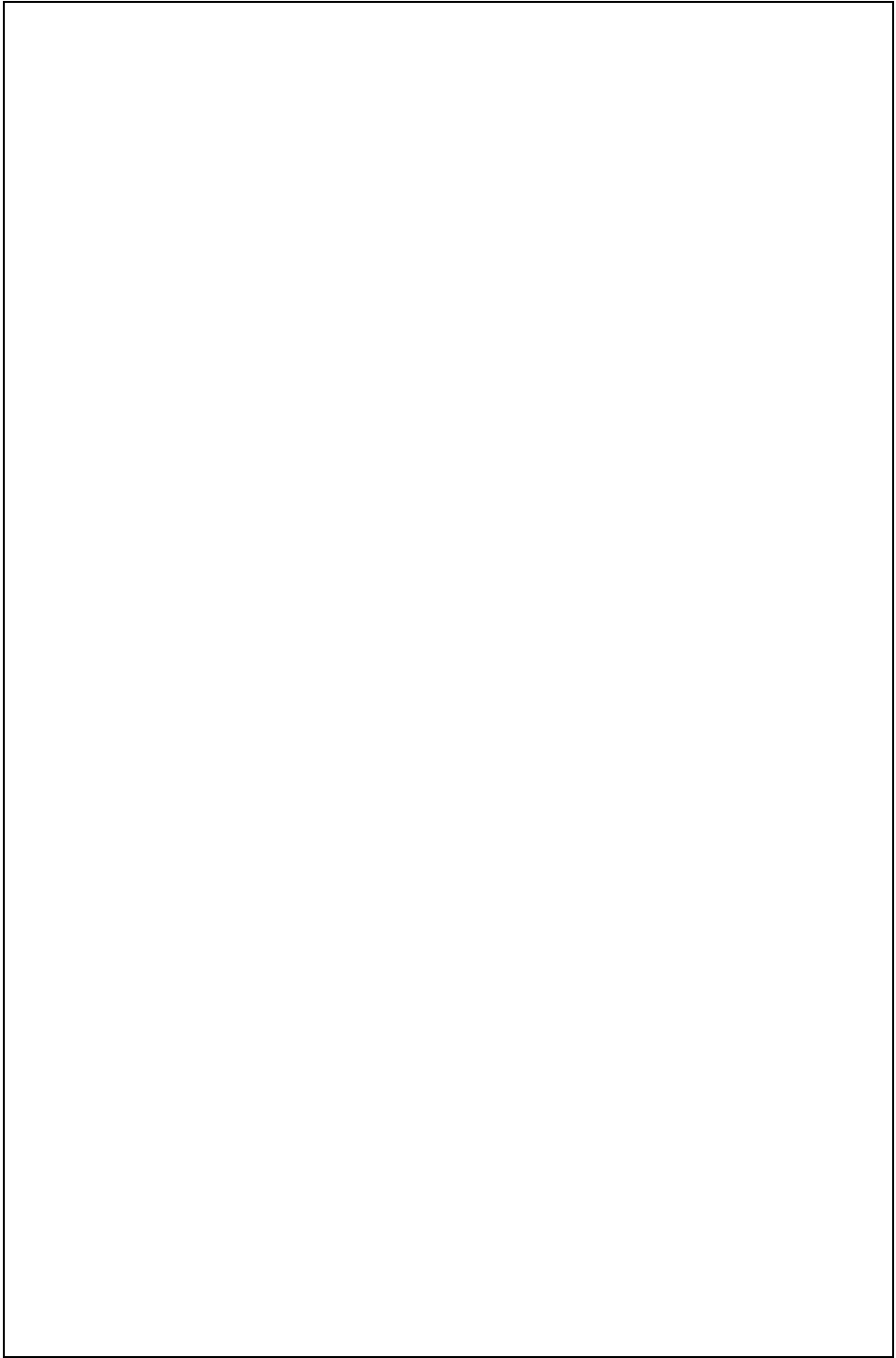
بتاویین ٢٦-١ ک ١٧

ئابوونه بهم ناوونیشانه ئه نیری

بغداد - ساحة السباع ، السيد عميد علي محمد علي

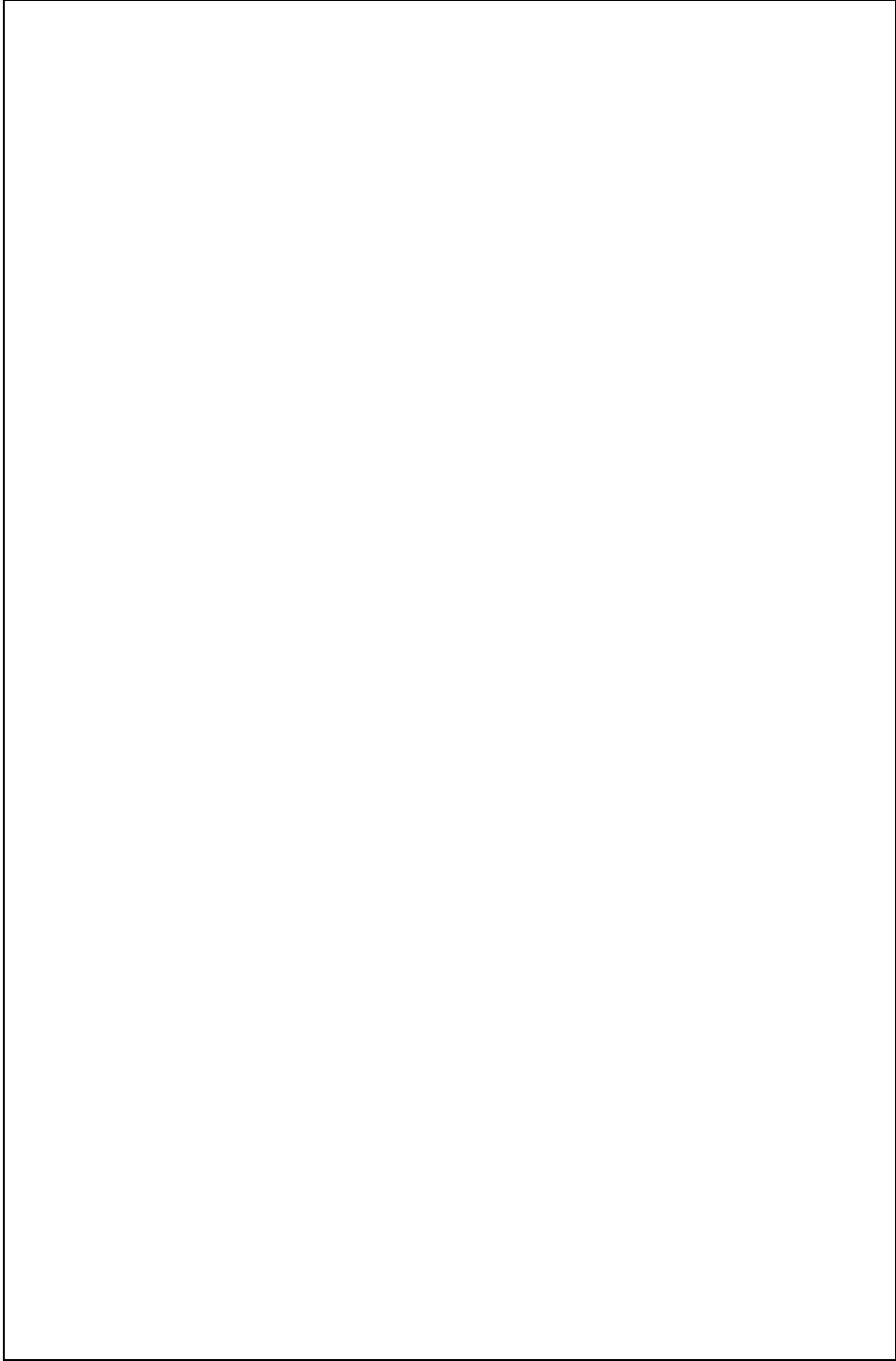
نرخي (٥٠) فلسه

له چاپخانهی (الوفاء) چاپ کراوه - ت ٨٨٨٣٠

گۆقاری هیوا

ژماره ۳۷ تشرینی یه‌که‌می ۱۹۶۲

هيوآ

گوفاريکی مانگانهی نهده بی کومه لایه تی به

ژماره (۴۷) تشرینی به کهمی ۱۹۶۳

ههر ئه بی بنوسن !

- ناکام -

ووتاره که ی ماموستا د عا له ژماره ی پیشوی کوقاری
هيوادا ؛ له جیگای خویا بو که باسیکی وا کرنکی روزی هینایه
کوری .
له روزیکه ی وه کو نه مرودا که نوسینمان نه ماوه و نوسه ره -
کانمان دیارنن و ته نانه ت خوینده واره کانیشمان به شوین چاپه مه نی دا
نا که رین ؛ خستته روی باسیکی ئاوا ؛ زور به جی به . نه وه ی له
وتاره که دا دلم نه ی کری ؛ سهر وتاره که بو که ئه لی : « ئایا ئه بی
نوسه ره کانمان بنوسن ؟ » که نه مه هیچ سی و دو وه هل نا کری ؛ وه کو
بلی ی - نه ری ئه بی نیشتمانمان خوش بوی - وایه . نه هجا نوسه
خوی پیا ئه روا ورونی ئه کاتدوه که نوسین فرمانیکی پیویستی
سهرشانی ئه وانیه که ... نوسه رن ! به لای منه وه باشتر نه وه بو
که دوا دیری وتاره که ی بگردایه به سهر وتار که ئه لی :
« ... نوسه ران ئه بی بنوسن و هر خوشیان نه زانن چی ئه نوسن و

- ۱ -

چون نه نوسن ،

به لی نه مه راسته که نوسه نه بی بنوسی ؛ نه بی له چو نیتی
ژیانی روزانهی خوی بدوی ؛ ناله باری به کانی بخاته روو له هوی نه
ناله باری یانهش بکولیته وه و ریگای چار کردنیشیان بدوزیته وه .
سائیتز نه و نوسه ره نه م فرمانه چون به چی نه هینی خوی نه زانی ؛
یه لام به هیچ جوری ریگای نه وهی نادریتی که به بیانوی ریگا نه بون
یای بی بره وی ؛ هچور کی « به لکو » و « نه وه کو » به له شیا بیت .
قه له می بشکینتی و سه ره ریته وه ناو قاوغه که ی و کروشکه بکا .
بی کوهان که لی کانی وادیته پیشه وه که ته نک به نوسه
هه ل نه چتری و چنکی ناسنی پوشکینن ووها له فور کک و قه له مه کانیان
توند نه کری که به ناره جه تی هه ناسه یان بو نه دری ، به لام نه م
روژه رهش و پرر مه ینه تی یانهش و هرزیکی تایبه تین بو به ره هم هینانج ،
چه شنه نه ده بیکی تایبه تی که له روزانی شینه یی و هیمنایه تی دا
دهست ناداو پی نا کا . . . بو نه وهی پوشکین و چیخوف و دوستوفسکی
و کو کولو کور کی شاکاره کانیان بهینه دی ، سه رده میکی به سام و
توقینه ری داب و دهز کای به سام و توقینه ری قه یسه ری پیویسته ...
جوش سه ندنی سوزه کانی نازم حیگمه ت ، زیندانیکی تاریک و
چر مه ترسی نه وی ... سیبه ری فورس و شان داچه کینه ری چه زره به
جوقه ناره ی نازی نه توانی وا له « فوجیک » ی نه مه ر بکا که له قوژینی
نژیر زه مینی کر توخانه دا وشه ی وا داغ بخاته سه ر قاقه زی ناغزه ،
که بی به یزیسکی نه و نا کره دوزه خی به ی کواو کوی دا گیر

کهرانی بی دامر او سو تو بیان با بردی

نه مانه هیچ کامیگیان به بی تیکه ل بون و به شداری له
به سه رهاتی که له که یان و قه و ماوی دورو پشتیان نه یان نه توانی
نم چه شنه نه ده به مان پیشکش بکن . .

که واته فرمائی نوسر ناشکرایه و نا کوری ، نه بی بنوسی و :
له باری چلو نایه تی که له که ی بدوی ... کورران بو چه شنی نوسینه و
له شیوهی نوسینایه . له روزه کانی سورو به تینی تیکوشانا ، روشو
پیتی به ره می نوسر نه بیته فورقوشمی تواوه ووه و جهر کی دوژمن
هل نه کزینی و نه مه به شیکه له هاو به شی ی نوسر له کوری خه باتی
نازادی دا . . . به پیچه وانهی نه وه ، هه مان نوسر له روزانی خوش و
سه ره خوبی دا که نه نوسی ، وتاره کانی چه پکه گولیکی ره نگین و
بون خوشه نه نریته به رده می تیکوشهرانی سر که وتوی نیشتمان ،
یا له سر کوری شه هیدانی له پیناوی نازادی که لاریز نه کری .

شیرعی نا کرینی هاندان که له روزانی که رده می گیان
به خت کردنا میشکی هونهریکی نیشتمان په روه نهی ده لینی ،
جیاوازه له که ل نه و به ستور کورانی به گیان بزوینده می هه مان
شاعیر له کاتی ناشتی دا بو فلاحیکی نه لی که پارچه زوی به که ی
جوان رازاندوته وه به ره میکی باشی له توتن و لو که و دانه وبله
پیکه پیناوه ، به م بونه به وه چیرو کیکی روداوم بیر که و ته وه له پاره ی
کورینی شیوهی نوسین به پی ی روزو سه رده می جیاواز :

له دواپی به کانی چه رخی نوزده هه ما ، به کی له حکومه ته کانی

ژوروی روزاواي ئه وروپا ، كه واتپوه ژير يازي دا كير كړدني
 بيگانوه . هيزي دا كير كهر ريگاي هموو جوړه هه لسوزانيسي
 سياسي و نه ده بي كرتبو ، نوسين و چاپه مه ني له ژير سانسوريسي
 ئيجكار وردا ئه پشكرا ، نوسه ره كان و هونه رمه نده كان ماوهي هيج
 بلاو كړدنه وه و پيشانداننيكيان نه ئه درايه و ده رفته تي ئه و بيان نه بو
 بانگي نيشتمان بدهن به كوچكهي ئه و هيزه جيا جيا يانه ي ولات
 كه دور به ره كي له يه كترى دا بړي بون و چاو و راوي دوژمن
 نا كو كي به كي خراپي خستپوه ناويانوه . دلسوزاني ولات كه لي
 جار ته قه لاي بلاو كړدنه وه ي كو قاريك ، پيشانداني چيرو كيكي
 شانويي ، كو بونه وه بيكي نه ده بي و ئه م جوړه شتانه يان نه دا ، به لاي
 سانسور دوژمني دا كير كهر هه رچوني بي بيانوي له شتيكا نه دوزي-
 به وه و قه ده غهي ئه كرد .

هه تا روژيك له روژان خاوه ني كه وره ترين تياتروي شار
 چيرو كي نوسه ريكي به ناوبانگي بوسانسور برد به ناوي « سه ماي
 كولان » وه كه په سند بكري و له سهرشانو پيشان بدري . ئه فسه ري
 سانسورچي هه فته يي زياتر هه لي سه نكاندو ليكي دا به وه و بيري
 لي كړده وه شتيكي ئه و توي تيا نه دي ژباني بو خويان و كه ليكي بو
 ولاته كه ببي . . . هه موي بريتي بو له باسي كولو بازاري كولان
 و خو پيشانداني كولان له ريژه « ئيستيعراز » يكي تيكر ايبي دا . ناچار
 برريازي دا قهي ناكا بكري ! . .

ئاكاداري ي كرانه وه ي شانو به چيرو كي سه ماي كولان

له کهل ناوی نوسه‌ری بلاو کرایه‌وه ، سی‌روژ پیش کرانه‌وه‌ی
تیاتر هه‌مو کورسی‌یه‌کانی پیش‌گر کران ، ده‌سته جیاوازه‌کانی
خه‌لك چیکای خویانیان گرت و زور به‌تامه زرویی چاویان بریه
به‌رده‌ی شانو .

موسیقایه‌کی ناسک بیسرا ، په‌رده هه‌لدرايه‌وه ، ده‌سته‌یی
منالو که‌وره کچ هه‌ریه‌که‌ی به‌ره‌نگی جلدو ده‌سه‌سه‌ره‌کانی ده‌ستیان
یه‌کی له‌کوله ناسراوه‌کانیان نه‌نواند ده‌ر که‌وتن ، کوله‌کان له
پیشاوردو ره‌نگیان کال بو ، به‌ره‌به‌ره تا نه‌هات که‌وره‌تر نه‌بون و
ره‌نگیان نه‌کرایه‌وه و روشنایی پروجه‌کته‌ره‌کان زیاتر تیشکی
تی نه‌گرتن ، موسیقاش به‌ئاوازی کاریگه‌ری باشتر کیانی نه‌کرد
به‌به‌ر نه‌م تابلو نه‌خشینه‌دا ... له‌کاتیکا موسیقا له‌نه‌و په‌ری
هه‌ره‌ری ئاوازه شادی به‌خشه‌کانیا بو و کوله‌کان که‌رمه‌ی هه‌له‌په‌ری و
خوده‌رخستن و ره‌نگ پزاندنیان بو ... له‌پرر موسیقا وه‌ستا
و تیشکی کلویه‌کان به‌ره‌و کزی چون ... کوله‌کان به‌ده‌م لرفه‌ی
ره‌شه‌باییکی به‌تینی روخینه‌ره‌وه که‌وتنه له‌رزین و هه‌لوهرین ...
نه‌وه‌نده‌ی بلی‌ی یه‌ک دو ، هه‌ست و جوله له‌سه‌رشانو نه‌مار
ژیانی تیا وه‌ستا ...

نه‌و سالونه به‌رینه‌ی له‌حه‌شامات جمه‌ی هه‌هات و یه‌ک
کورسی خالیس نه‌ما بووه ، له‌وکاته‌دا نه‌ت وت زینده‌وری تیانیه‌و
چولو هوله ... دانیش‌توان هه‌ناسه‌یان له‌خویان بری بو ، ورته‌یان
لیوه نه‌هه‌ت .. نه‌یان زانی شانو به‌سه‌ره‌اتی ولاته‌که‌یان نه‌خاته

به رچاو ؛ چاومزوانی نه نجامی چیرو که که بون . ! !

ماتی و تاریک و لیل ، دقیقه بیک زیباتری خایاند . له پرد
نوزه بیک ته لی که مانیک بیسراو له ولاره به کی له کوله سوره
نالکان جولایه وه له ولاتر کولیک زهرد توزی بزوت و له دور تره وه
شینیک . . نوزه کی که مانچه بو به چپه و تا نه هات ناوازه که ی
ناشکراتر نه بو . . . ره شه با هیشتا هر له لرفه و لوره ی خوی
نه که وتبو . . کولی سور ته کانیکی دا که وته سه ری و به لاره ولاره وه
خوی که یانده ژور سه ری کولی زهرد ، په لاماری داو رالستی
کرده وه ، دستیان کرده ملی به که و به جوته چونه لای کولی شین
نه ویشیان هلساند . . . که ران به سه ره نکه کانی ترا راستیان
کردنه وه و دستیان له بالای به کتر نالاند . . . له که له نه م
جولانه ره به ش موسیقا دهنگی لی نه ل نه بری و به ره به ره روونای
زیادی نه کرد . . . کاتی جوش و زرمه ی موسیقا که یشته وه
دوخی جاران و پرشنگی پروه که ره کان سه رشانوی کرد به نیوه رو ،
دانیشتون به سه سه ورمانیکه وه بینیان که شیوه ی ری زبونی
که له کان ؛ نالایکی که وره ی نیشتمانی له سه رشانو دروست کرده .
دوا به دوا ی نه ره موسیقاش ناوازه که ی گوری و کردی به مارشی
نیشتمانی .

بینه ره کان وها سه ر خوشی نه م دیمه نه بون و جوشیان سه ند
که هیچ هوشی دهره و بیان نه ما . . تیکرا هلسانه سه ری و وردو
درشت له که ل موسیقا که دا دهنگیان ه لبرری به سرودی نیشتمانی .

نیترا راستی و چه پی و خوارو ژور باویشیان کرد به به کا .
گرمه ی چه پله و نر که ی سرودی دانیشتوانی تیاتر
سهرنجی نوبه چی دوژمن و ریبواری شه قامه کانی را کیشا . . دوژمن
که دته خوی و خه لک که له که ی کرد . . به لام تازه کار له کار
تراز ابو .

سه بر که رانی تیاتر دست له ناوده ستاو دم به سروده وه
وه گو تمپه سه ربازیک به ره و کوری شهر باژوی که یشتنه سه بر
شه قامه کان ؛ دسته ی یاری که رانی شانوو تمپه موسیقاش له که لیانا .
خه لی شارینس که نه مه یان دی نه م لاولایان لی کرتن و له که لیانا
دهستیان دایه . . دوژمن که و ته په له قازمو ته قه ی کویرانه به لام
بی سود بو ؛ نه و نا کره ی له تیاتر هه لگیرسابو له وانه نه بو به م
پروشه یه دامر کیته وه . . دانهمر کایه وه هه تا دوژمنی کرد به قه قنه ی
و نیشتمان رزگاری بو .

مه به ستم له گیرانه وه ی نه م چیرو که روداوه شه وه یه که
نوسین نابی بو مستینری ؛ به لام هه ر روژه چه شنه نوسینیک پیوسته . .
نه م چیرو کی « سه مای کولان » ه که هه راییکی وای هه لگیرساند
له روزانی هیمنی و ناسایی دا یا بایه خی نه شه بو یا به پارچه ییکی
نه ده بی ره مزی ی ساده نه ژمیر راو بیده ننگ نه هات و نه روی و که سیش
باسی نه شه کرد .

که واتنه دوزینه وه ی بابته ؛ و اتا « چی بنوسین و چون
بنوسین » به دست نوسه ره و به ستمه به نارزوی خویه تی

به لام راستی « ئایا بنوسین یا نه نوسین ؟ » بی جی به و ماوه ی
تادری . . . ئه و نوسه ره ی له شینه بی دا ئه نوسی و له ته نگانه دا
قه له مه که ی ئه شارینه وه ؛ جگه له . . . ترسه نوک ! ئاو یگی تری
کومان نابهم لی ی بوه شیته وه .

بنوسن ؛ هه ربنوسن . . چون ئه نوسن خوتان ئه یزان و
چی ئه نوسن خوینده وار ئه یزان و نرخ ی بو دا ئه نی . . هه ربنوسن

ئاوات

نووسینی : هومه ر

هیزی که خه مه ره و تینمه و تروسکاییکه ریگه ی راست ده ست
تیشان ئه کا . . سوزیکه سکالای ده رونی پی ده ر ئه بریت مژده ی
ژیا نیکی به ختیار ی و کامه رانی به . ده روازه ی دوا روژیک ی پر ئاشتی و
سهه بهستی . بی چه وسانه وه . . پی برسی کردن . . بی چه ره سهه ری و
ئاره ق رشتنی خورایی . . ئاواتی گشت مروقیکی ره شو و رووت و
ئاواره و ره نجبر او . . ئه وانه ی ئه یکه ن و به ره مه که ی ئاخون و
هاوه ی توزی پشو و دانیمان نی به ، ئاواتی یانه چونکه ئه یانزه ی
به کامی به ره مه می شان و بازووی خویان بگه ن . . تیر بن . . بژین . .
نه چه وسینرینه وه و زوریان لی نه کری . . ده ست خه رو نه کرین . .
ئاواتیانه بی شپرزیه ی و بی کول دان بوی ئه چمین و هه ر گین هه یچ
هیزی ناتوانی تاسه ری یان لی بگری . . چونکه ئاواتیانه و له
کلینه ی چاویانا پهروه رده ی ئه که ن و پاسه وان ی ئه که ن . . تادیته دی .

نامه بيك له شه تره وه

كهريم شاره زا

ههر چه نده ئيرهش خاكي دوستانه
چهره گهي خه بات و جبي سهر به ستانه
به لام خوم ليره و گيانم له لاتان
ئه سوور رينه وه وهك مه ليكي جوان
به سهر قه نديلو هه ييه سو لئانت
به ناو ديمه ني باخ و ره زانت !
ئه مژي پاكيه تي لاله زارانت
بون ئه كا بوني گولو ره يچانت
تا تير تير ئه بي له گولزارانت
له سر وه ي نه رمي ناو نيزارانت
شادو مه ست ئه بي به خوشي خاكت
به مه ي ئاو ننگي گولشه ني پاكت !
زوو زوو بوي ئه كا گه شتي له ناكاو
خي را له ما وه ي جوله ي ني گاي چاو
وهك گه شته گاني يوري گه گارين ،
چيرمان تيتوفو كولو نيل گلين .

منالیک !

به پینووسی : فکتور هو گو

وهرگیری له فارسیه وه :

ووردی

سهر بازه درنده کانی تور کی عوسمانی بهم ناوهدا تی په زری
بوون . هه موو لایه ک ویران و تیک دراو بوو ، بی هستی و هیمنایی
بالی کیشاپوو به سهر هه موو لایه کدا .

(کیو) ئه و درو که جوانه ی که روزی له روزان ئه و
خوراک و خواردنه وه باش باشانه ی تیا دروست ئه کرا سهر تا پا بوته
یه ک پارچه بهردی زره شی بی سوود .

(کیو) ئه و شاره خنجیلانه ی که به دارستانی میوه و
تهلارو کوشکی رازاوه داپوشرا بوو ، وه له سهر که ناری ده ریا
وینه یان له ناو ئاوی شین ئه دیترا بوته شاری خاموشان .

شewan و روزی جهژنان تا کوو به یانی شایی و ههل پهر کی و
گورانی کچانی شه نگه و شوخ - شان به شانی لاوان هه ر بهر ده وام
بوو ، به لام ئیستی دیوی تاریکی و خهم ئه ستم چه نکالی خویناوی
خوی له ملی دانیشتوانی توند کردوه و هستی لی بر ریون ، بویه
شیتی گیان له بهر له ناوهدا جووله ناکات و هستی مروقی
لی نایه ! .

له ژیر سایه‌ی دیواره ره شه‌کان که به دوو کله و هیس
سواغ دراون منالیکه یونانی چاوشین و پی‌خاووس دانیشته‌وه و
سهری بیچاره‌یی و خه‌م باری له ناو یه‌خه‌ی خوی ناوه ...

ئو مناله ته‌نیا تا که کولیک نه‌بی که به‌زیندوویی ماوه‌ته‌وه
له ناو ئو درو که یه‌دا هیج هاوری و خه‌م ره‌وینه‌ک شک ناباته ...
منیش له سهرخو‌لی‌ی نزیک بوومه‌وه و پیم ووت : « ئه‌ی
منالی خوشه‌ویستم تو چیت ئه‌ویت ؟ بو نه‌هیشتنی فرمیسکی
خوینین له پیلوی چاوه شینه ئاسمانیه‌کانت چه‌شتی پیویستمه
پیم بلی ؟ »

« بو ئه‌وه کله جیکه‌ی سیلاوی باران و هه‌وره تریشته‌ی
فرمیسک له‌چاوه که شه‌کانت تروسکه‌ی شادی و باری بدره‌وشیتته‌وه
چیم لی‌داوا ئه‌که‌یت که بیکه‌م ؟ »

« روله‌ی شیرینم چیت لیم ئه‌ویت ؟ بو ئه‌وه ئه‌و قره‌ زیرزینه
په‌ریشانه‌ت که ئه‌لی‌ی ته‌لی ئالتونه‌و وینه‌ی زولفی شه‌نگه‌بی‌نازدار
به‌سهر کولمه‌کانت‌دا په‌خشانه‌ی ریک خراوی و شانه‌، پیم نالی‌ی
چی بکه‌م تا ئه‌و خه‌رمانه‌ ریک بخری و به‌چه‌شهی دانه‌ی له‌علو
شه‌و چراغ به‌سهر گونه‌ی ره‌نگینت‌دا بی‌ته‌خواره‌وه ؟ »

« ئایا ئه‌و کوله‌ شه‌نگه‌ کله که ناری ئه‌و سه‌نگه‌رانه
دارواوه بوت بچینم ئه‌توانی له ئاسمانی ژیانته‌دا هه‌وری ماتمه‌و
ئه‌ندولا بیات و یادی روژه به‌شه‌کانت له میشکا دوور خاته‌وه ؟ »
« ئایا ئه‌و گهر میوه‌ی ئه‌و دارانه‌ت بو لی بکه‌مه‌وه و »

دانه په کيان پخوی دلی زامارت تیمار نهکات یان نه ؟
 یان نه کهر بللیکی جوان و خوش ئاوازی وات بو بگرم
 که دهنگی له دهنگو ئاوازی نهی وه عودو تار خوش تریی له
 سهر لیوتا زهره خه ندهک نه بینم یان نه ؟

« منالی خوشه ویستم چیت نهوی ؟ کول یان میوه ؟ یا نهو
 بلبله خوش ئاوازه پهر ره نگیته ؟ بیم بلی وه لامم بده ره وه ! »
 مناله یونانیه که پاش نهو هموو قسانم ، بهخه جباری سهری
 هه لیری وه چاوه پرر له خمه جوانه کانی تی بریم له سهر خو
 ووتی :

« من هیچیانم ناوی نه کهر نه توانی کواللهو بارو و تم بدهری
 حیکه به دهری من ناخوا !!! »

بسته‌های جو و تیار

« عثمان شار بازیری »

له نیر تیشکی روژیت نه‌رین
 هموو خرم و خویش و براین
 بو ئامانجیک هموو نه‌چین
 هه‌ر چند خانوو ره‌مه‌ز جیان

ساكه واته پيکه وه گشت
وه رن پشتی به کتر بگرين
گه و ره و بچووک و ورده و درشت
بو و ناوانه به رزه بسرين !!

☆ ☆ ☆

با نه هيلين ناگری شهر
له جيهانا به ر بيته وه
به سووتن چي له وو شك و تهر !
شارستاني کوير بيته وه .

☆ ☆ ☆

تهی داس به دهس بده پا کو
له پاوه نی چه سانه وه
به ری ره نجت بکه مه لو
ته وسا خوشه چه سانه وه !!

☆ ☆ ☆

تهی (هيز فروش) بازوو ناس
نانت به خوین په پيدا نه که ی
ترست نی به ههلت واسن
بو باوه شی مه رس رانه که ی !!

☆ ☆ ☆

دهمی پاچی تیکوشانت
بده نه کیوی زور داری
به عاره ق و ره نجی شانت ،
راده پووشی سه م کاری ؟

-۱۳-

کاتی گورزی داخو سته م
لاجوو له سر بهرهی ههزار ،
نهوسا سه رجه م هه موو عاله م
نهژین سه ربهستو بهختیار !

☆ ☆ ☆

نهوسا پیکي خوشی و شادی
نهخوینهوه به کامی دل
هه موو نهژین به نازادی
تهرمی دلی نهخهینه گل !!

☆ ☆ ☆

نای که خوشه له ژيانا
تیکرا بژین وه کو برا
(زور) نه مینی له جیهانا
شادی هه ل بی وه کوو چرا .
نای که خوشه ناغام نه بی
ناغای که سیش نه بی به لام
ژینم زانو نا کام نه بی
نهوسا راسته که بی - به لام -

☆ ☆ ☆

وازایه له ی زه تگی پیشه تگ
نه م زه مینه ی خسته نه رزه !!
نیمه دژین به هه راو جه تگ
(بههشت) نیمرو سه ر رووی نه رزه

— — —

بو خوشه و یسته کهم

سالار نه مین : سلیمانی

ههست و هوش و هه موو دلو دهر وونم واله پالتاو ئا کاداری
توی خوشه و یسته نه کات ... ! هه رچه ند توی به ریز ، توی هیوای
دوار و ژم نیستا لیم دوریت به لام هه موو ئامانجم نه ویه که بگه مه
نه و تروسکایی یه ی که له دور ووه لیم دیاره وه زور به چا کی نه زانم
که نه ووه شوقی توی خوشه و یسته . . . ! به لی ئامانجم نه ویه که
بگه مه تو چونکه بی تو وه بیان دووری تو وه بیان کوی نه دانم
به گه یشتنی تو هه رده بیته هوی تاریک بونی ژیانم ! نه بیته هوی
ناخوشی کوزه رانم ، نه بیته هوی دل ته نکیم له م جیهاندها . . . !
به راستی تو چرایه کی روون که ره ووه ی ژیانی هه موو که سیکی
له جیهاندا ؟ بویه هه رچی نه بینم وه من پهریشانه بو گه یشتن
به تو هه موو زور به پهروشه وه هه زل نه دن بو نه و هیوایه ی من
هه مه . . . ! که و ابوو توی خوشه و یستی هه مووان ، چرایه کی
روون که ره ووه ی ، هه ر که سیک توی ده ست گیر بییت هه موو ژیانی
پرر نه بییت له خوشی و شادمانی . هه ر له بهر نه ویه منیش هوشم لای
خوم نه ماوه به بینینی تروسکه ی پرشنکداری تو نه و پرشنکه ی
که نه چیه چاوی هه موو نه وانه ی که له توی خوشه و یسته دورن
وه و امنیش ژیانی خومم خستوته سه ر ده ستم و به ره و رووی تو دیم ،
بو نه ووه ی له ژیر سایه ی توی خوشه و یسه دا بژیم و رزگارم بییت له
ناخوشی ژیان . . . !

ئەي خوشەويستە كەم
 ھەزارەھا لە ريگەي كەيشتن بەتو خسويان دانان . . .
 ھەزارەھا بە ھيوای كەيشتن بەتو سەريان ناپەو . . . ھەزارەھا
 بەھوي تووھ تووشی تەنگ و چەلمە بوون . . . !
 بەلام بزياریكە و داومە تا دواھەناسەي ژيانم ئەبیت بەرە و
 پيرت بيم بو ئەوھي بتيگەمي . وەئە كەر نەشت كەمي ئەوا ژيانم
 ناوي چونكە كيانە كەم ... ژيان بي تو نەبووني باشترە . . . !!

لەم لاو لەولا

* ليژنەي ئەدەبي كوردو نووسەرە كوردەكان لە يە كپەتي
 ئەديباني عيراق دا كۆبوونەووە بە كەرمي لە گيرو گرتەكاني
 ئيستاي ئەدەبي كورد دووان وە لەم بارەيەو راپۆريكي دوورو
 دريزيان نامادە كرد كە ئەئيدەن پەدەستەي ھەلسورينەري يە كپەتي
 وە تيايا باسي ھەموو قوناغەكاني ئەدەبي كوردو نووسەر و بويژان و
 بەرھەمەكانيان كردووە ، لە تەك باسي گيرو گرتو باري ئيستاي
 ئەدەب لە كوردستان دا . وەرەنگي ئەم راپۆرە لە گوڤاري
 - الاديب العراقى - بەعەرەبي بلاوبكریتەووە .
 * كتيبيك بەناوي (ميژووي كويە) وە لە نووسيني
 ماموستا طاهر ئەحمەد حويزي لە ژير چاپدايەو نزیکەي ۱۵۰
 لايرە ئەبي .

هه والی نه ته وه گهت بز انه

دوكتور نورالدين زازا باسى
چه وساندندنه وهى كورده كان نه كا
له لايه ن عبدالناصره وه (له سه ردمى
يه كيه تى مىسرو سوور يادا ۳۳
كورد دران به داد گاي سوپايى و
۵۰۰۰ كورد به كيش كران بو لى
پرسين و له گهل كو لينه وه - كورده كان
هه لاتن له ترسى مهرگ نهك
۳۵۰۰۰ يان هاتين بو جزيره)

روژنامهى (الصدى العام) ي سوور يه يى له ژماره ۳۲ ي
۱۹۶۲/۸/۱۹ دا به ناو و نيشانى سه ره وه ئهم ووتاره ي بلاو كرده وه :
ئهم به يانه ي خواره وه مان له دوكتور نورالدين زازا وه
بو هاتوه :

له لاپه ره ي پينجه مى ژماره ۲۸ ي روژنامه ي (الصدى العام) دا
ماموستا (شريف الراس) ليكولينه وه به كى روژنامه نووسانه ي
بلاو كرده وه ته وه ؛ و توويه تيا دا : « له باره ي بزواندنه وه ي
ده ماري (شوعووبى) يشه وه تكامان له كونه په رسته كانى روژنامه ي
(البعث) نه وه يه بكه رينه وه سه ر ئهو ليسته و به لكانه ي پيوسته

کوردەکان مەگەر بە هەلگرتنی دوشمی (شیوووعیەت و شوعووبیەت) . مۆتەھەم کردنی خەلک بە شیوووعیەتی هەمیشە خووی حو کوومەتە ئیمپریالیستی و کۆنەپەرستەکان بـوو و تا بلوووبەك بوو هەلیان واسیوو بو بەر بەرەکانی کردنی هەر جـوولانەووێه کی نیشمانی و ئازاد خوا ، بویش عبدالناصر کوردەکانی مۆتەھەم کرد بە شیوووعیەت و بە دروندانە تیزین شیوو ئازارو سزای دان و زورترین ژمارەیی لە توانادا بووی لە ئەفسەر و ئەفسەر ریزەکانی کورد لە سوپا دەر کرد کە هەموو کەس باوەری بە رەوشت و سروشت و قارەمانەتیان هەبوو ، وە بەناشیرین ترین شیوو پەت پەتی پی کردن ، ئەنجامی ئەوێش ئەو بوو هەزاران لاوی کورد لە ناوچە کورد نشینەکانی سووریوو هەلاتن لە ترسی مەرگ و بو دەس خستنی ئازادی .

کارەساتەکانی کوردی، عیراق و سووریا

پاش شورشی ١٤ی تەمووزی عیراق کە شیووێ ئیمپریالیزمی بەد فەسالی لە کولی گەلی عیراق هەلگرت بە کورد و عەرەبێوو لە ئەنجامی شورشە خویناوی بە پر قارەمانەتی یەکانی ئەو گەلەدا بەرامبەر بە پاشایەتی و ئیمپریالیزمی بەریتانیا ، وە بەهاوکاری و پشتی یەك گرتنی هەموو تاقمە نیشتمان یەرۆرەکانی کورد و عەرەب ، بەلی پاش ئەم شورشە دروشمی شوعووبیەت ناوبانگی دەر کرد و روژ لە روژ زیاتر بە شیووێه کی فیلی هاتووێه تر بەرز ئە کرایووێه لە سووریا دا . پاش شورشی عیراق شتیکی زور لە جی

خوی بوو بهندی سیهمی دهستووری وهختی عیراق
به ئاشکرا بلی :

د قهواره‌ی عیراق له سه‌ربنچینه‌ی هاوکاری‌ی نیوانی هموو
هاونیشتمانان دانراوه به ریز کرتن له مافه‌کانیان و پاراستنی
سه‌ربه‌ستی‌یه‌کانیان ، وه عه‌ره‌بو و کورد به هاوبه‌ش دانه‌نرین لهم
نیشتمان‌ه‌دا وه ئهم ده‌ستووره پی له مافه‌نیشتمانی‌یه‌کانیان نه‌نی .
دوایی‌ه‌ات . ئهم به‌نده‌ی ده‌ستووری عیراق به‌س بوو بو تاقمه
کونه‌ په‌رسته‌کان و ئه‌وانه‌ی تابینه‌قافه‌یان چه‌قیوه له‌کونه‌په‌رستی و
نوکه‌راه‌تی‌ی ئیمپریالیزم‌دا که ئه‌وه‌نده‌ی تر دروشمی
شوعووبی‌یه‌ت هه‌لکرن و ئاگری خوش‌کهن و له‌دوو‌رو له‌نزیکه‌وه
باسی مه‌ترسی‌یه‌کی ساخته‌بکه‌ن که گوایه‌هاتووه‌ته‌ری
عه‌ره‌بایه‌تی‌ی عیراق . به‌ریکه‌وتیش نه‌بوو له‌که‌ل ئهمه‌دا
هیرشیک‌ی فی‌لی‌هاتووانه‌ ده‌س پی‌بگری له‌لایهن که‌ره‌ناکانی
قاهیره‌و ئیسکه‌کانیه‌وه له‌لایهن روزنامه‌به‌گری گیزاوه‌کانی
لوبناوه‌نه .

له‌وده‌مه‌دا گورج پیلانه‌که‌ی مووسل رووی‌دا که‌له‌نه‌نجامیا
خوین‌وه‌ک ئاوی که‌رماو لیشاوی کردو پاکترین و به‌شهره‌ف
ترین‌ره‌که‌زی عه‌ره‌بو و کوردی گرتاوه ، وه‌بیرلی‌که‌ره‌وه‌و
ریکه‌خه‌ره‌که‌ی سیاده‌تی جمال عبدالناصری له‌په‌ت ده‌رچوو‌بوو .
هموو‌که‌س له‌ریگای ئیستکه‌ی رادیوی قاهیره‌و صوت‌العرب و
روزنامه‌کانی هیسرو روزنامه‌ناصری‌یه‌کانی لوبناوه‌وه‌ ئه‌زانی که

كوردەكان چ دەوریکیان کیرا له پووچهل کردنی ئەو پیلانەئە
 ناصردا که خەلکیکی زوری عیراقی تیادا بە کوشت چوو ،
 وە بووبە مەینەت و دەردو بەلابو کوردەکانی سووریاش بە جوریک
 کارگەیشته رادەیک ماموستا مەباحیثی یەکان که بەتایبەتی نیرا
 بوون بو سووک کردنی مناله بچکوله کوردەکان ئەو مناله نەیان
 ئەنایە بەر دارو فەلاقە ئەگەر بە زمانە کوردی یە کەئە خویان
 قسەیان بکردایە i

هەلگیرساندنی ئاگری کینە

خەلک هەرگیز ئەو یان لە بیرناچیتەووە کە عبدالناصر
 بە دەستی خوی و بە هوی مەباحیثی یە قارەمانەکانی نوکەری ئەئە
 کرد که ئەهات کینەو بیزاری دەرست ئە کرد لە دای خەلکدا
 بەرامبەر بە کوردەکان ، وە شەری رەگەز پەستی و نەتەووەئە
 ئەنایەووە بو ئەوئە ئاگری جەنگیککی خومالی هەلگیرسینی لە
 نیوانی کوردەکان و عەرەبەکاندا که دیارە ئەنجامی چەند ناخوش
 ئەبوو هەر بو ئەوئە حو کەئە ستمکارانەو داگیر کەرانی خوی
 بەرەوام بی . ئەگەر وریایی و بوردەباری و تیگەیشتنی میللەتی
 سووریا نەبوایە لە وانەبوو حو کەئە ئەم زوردارە زیاتر بخایەنی .
 مە ئەلیم ئەگەر وریایی کوردەکانی سووریا نەبوایە و ئاکادار
 نەبوونایە لە نیازی راستەقینەو شیوەی دروندانەئە ئەم ستمکارە
 ئەئە توانی ئەو پیلانەئە داینابوو بە ئاشکرا جی بە جی بەکا ،
 مەبەستیشی لەو پیلانەئە بوو کوردەکان و ابخاتە پیش چاو کە دوژمنی

یه کیه تی میسرو سووریان پاش شهوهی زوربهی کار به دهست و
ئهفسهرو ئهفسه ریزه کورده کانی لهئیش دهر کرد ، وه بهشیوهیه کی
دروندانه ئهی ترساندن و ئازار و سزای ئه دان . ئهوه بوم سه دان
لاوی به کیش کرد بو سهردا به کانی مه باحیث و بهندیخانهی مه ززه
به بی گوناوه به بی توهمهت .

له گهل کولینهوه و مهحکهمه کردن

له ۰۰۰ره کورد که به کیش کران بو (له گهل کولینهوه و)
سزادان زیاتر له ۳۲ کهسیان دران به داد گا به توهمه تی
(دامه زرانندی دهوله تیکی کورد) . ئه و کوردانهی که ئه بران
بو (له گهل کولینهوه) سزایه کی زور ئه دران تا پی له وه بنین گوایه
ویستوو یانه دهوله تیکی کورد دامه زرینن که ئه وه ش له میشکی
خویدا نه بی له هیچ کویدا نه بوه ، وه ئه یویست له م ریگایه وه
وایان به خه لک بناسینی که گوایه دوژمنی یه کیه تی یه ته وهی
عه ره بن . مایه ی سه به رزی یه بوم هن . ئه و که سه بووم له پیش ئه و
لاوانه وه وه ستام بو ئه وه ی پیکه وه په رده هه لمالین له رووی ئه و
حو که دیکتاتوری یه و به به لگه ی راست ئه و ره که ز په رستی یانه
ده برین که به رامبه ر به روله کانه گه لی کوردی سووریا ئه کران .
هه ره ها مایه ی سه به رزی یشمه که پاش راپه رینه پیروزه که ی
۸ ی ئه یلوول به هیزترین دیاری کراوه کانی پار له مان بم له ناوچه ی
چیزیره و دیسانه وه بگه ریمه وه له چه رخیکا که شه وه ی
دیکتاتوری ته تی تیا لاچوو به سه ر که لی که له وه ، ئه و دیکتاتوری ته تی

که له ژيانا هيچ نافامي جگه لوه که له سر په پيره وى (کهرت-
کهرتيان کهو خو کميان که) بروا به ريوه ، به لام هر گيز کهلى
قارمانى سوور يامان سهرى بو شور نه کرده .

کار به ده سته ناصري په کان

مايهى شهره فو سهر به رزى په بوخومو هه لبريره کانم تووشى
لى دان و نازاردان و په تپه تى پى کردن بين له سهر ده سته
کار به ده سته ناصري په کاندا که هه تا ئيستاش نازاوه و ره گه ز په رسته
نه نينه وه له به شى سهره وهى سوور يادا .

مايهى شهره فو سهر به رزى په بوخومو هه موو روله
به شهره فو کاني گه لى سوور يا له ناوچه ي جزيره به کوردو
عهره بيانه وه ، جى نيشينه کانم له ناوچه کاني ده نگه دان بکرينه
ده وه و صدر که سيان بدرين به داد گاي ناسايشى ده و لغت ده
قاميشلمى به ده سته ناصريه کان که هيشتا کاروبارى به ريوه بردنى
ناوچه که يان به ده سته . به رده و امى مانه وهى نهو ناصري يانه له
ئيش و کارى به ريوه به رايه تى دا هويه کى گه و ره ي نازاوه نانه وه
له نيوانى عهره بو کورده کاندا وه مايهى دلپيس بوونيانه له يه که .
بويه ئيستاش هيرشى گرتن و نازاردان به رده و امه بو سهر کورده کان
وه که بلى ي جزيره هيشتا له ژير خو کمى عبدالناصر دابى
به پيچه وانهى ناوچه کاني تری سوور ياووه . من کار به ده سته
سهره وه م ناگدار کرد له م و يادداشتيکى رسميم دانى له باره ي

ئەو دەردو مەینەتەنەووە کە کوردەکان ئیستاش ئەهی چێژن لە سەر
دەستی خو کەمدارانی ناوچەیی سەرەوێ سووریادا .

رولەیی یەك نیشتمانین

برای شیرینم ماموستا شریف الراس !

واتو ئەوەت خویندەووە کە من بە کورتی بوم نووسیت
لەبارەیی کارەساتی کوردەکانی سووریاووە کە لە گەل توو هەموو
رولەکانی گەلی سووریادا ژیانیکی هیدی و ئارامیان هەبوو بەرلەو
یە کیهتی یە ساختە یە کە بو لە ناو بردنی یاسای پارلەمانی و
دیموکراتی سووریا کرا کە سووریا لە ژێر سایدای حسابووەو
هەلی چون یە کی هەلخستبوو بو هەموو هاو نیشتمانان بە کەما-
یەتی یە کوردە کەشیانەووە . ئەو روژە میللهتی سووریایان ژیانیکی
بەرزو پیشکەوتووی رائە بوارد ، وە جیاوازی خستنی ئە ئەدی
بە هوی رە گەزو نەتەرەو ئاینیەووە .

کاک شریف تو خوت ئەزانی ئازادی نە بەرلەمان دروستی
کردووەو نەفەرماندار بە لکو شتیکی لە ئاودەروونی هەر
هاو نیشتمانیکدا بە بی گوی دانەنەتەوێ و شیوێ بی کردنەوێ و
وریگای ئیش کردنی . ئازادی خوا دایناوە لە سەرەتارەو هەموو
ئاین و نەریتیکی پیان لی ناوەو بە مافی سروشت کردی هەموو
ئادەمیزادیکیان داناوەو ریگای ئەوێیان نەداوە کەس دەس
دریزی بکاتە سەری .

- ماویەتی -

هيو

كوڤاريكي مانگانهى نه ده بى، انستى به

ژماره (٣٧) تشرى به گه ١٩٦٢

خاوهن ئيمتياز :

پانهى سهركهوتنى كوردان

ناوونيشانى هيو

بغداد - نادى الارتقاوالكردى

بتاوين ١٦-٢٦ ك ١٧

ناپورته بهم ناوونيشانه نه نيرلى

بغداد - ساحة السباع ، السيد عبد على محمد على

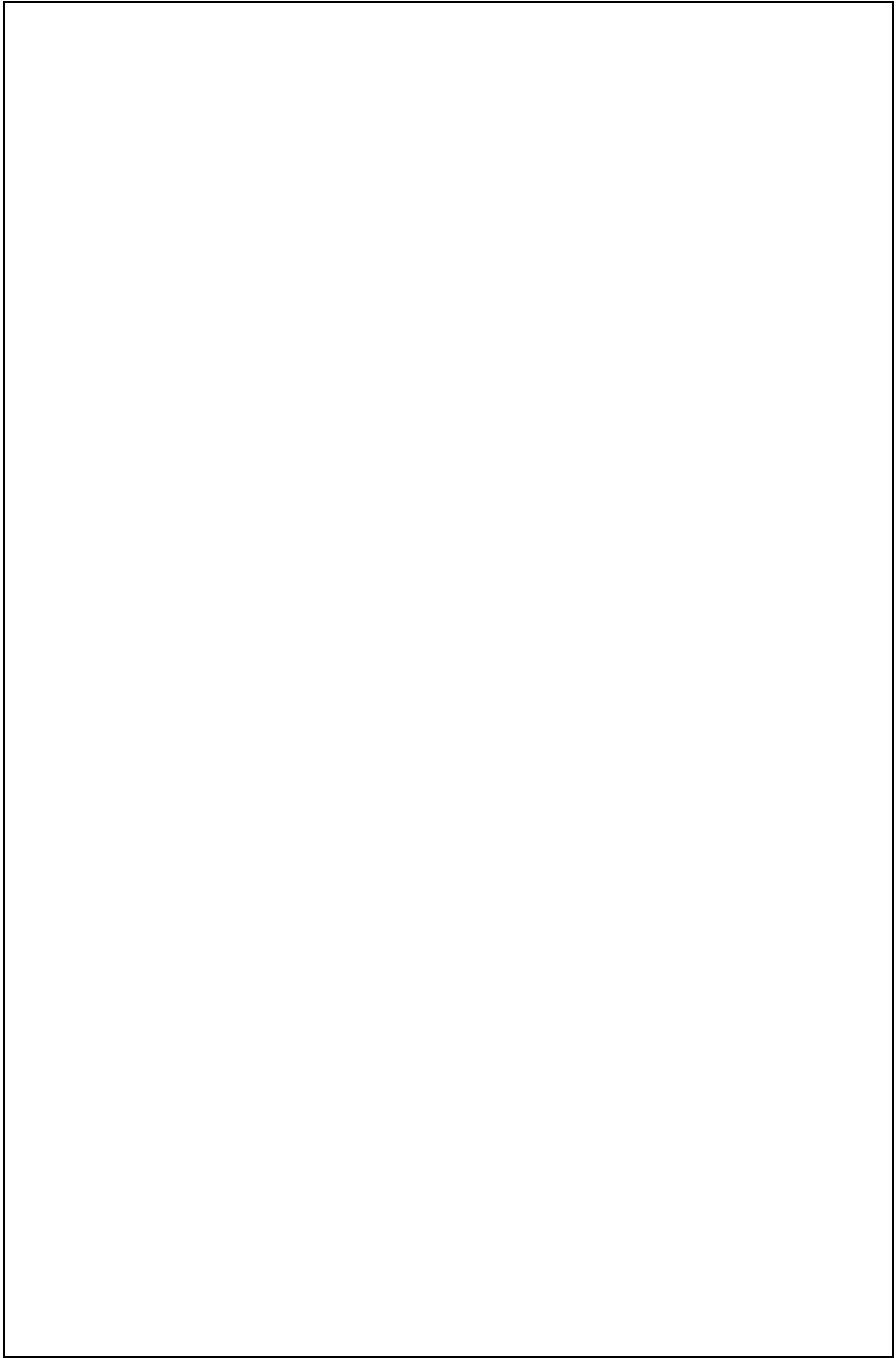
ترخى ٥٠ قله

چاپخانهى (الوفا) ت - ٨٨٨٢٠

گۆقارى هيووا

ژماره ۳۸ سالى ۶ شوياتي ۱۹۶۳

ھيوا

گۇفارىكى مانگانەي ئەدەبىي كۆمەلەيەتى بە

ژمارە (۲۸) سالى (۶) شوباتى ۱۹۶۳

«ھيوا» و «گوران»

ھيوا ، ئەو گۇفاره كوردىيەي يانەي سەرکەوتنى كوردان .
كە ھەمىشە مەشخەلى ئەدەبىي نەتەوايەتى كورد بوو ، بۇ بەرز
كردنەوئى پلەي ئەو ئەدەبەو دەولەمەندکردنى و ، ژباندنەوئى يادى
ھەلکەوتوئى كانى ھەولى داوئى خزمەتى کردوئى ، بە پىويستى سەرشانى
خۆي ئەزانى لەم ژۇزانەدا كە جىپانى ئەدەبى كورد تاراي ژەشى بۇ كۆچى
دوايى «گوران» ى ھەلکەوتوئى بلىمەت پۇشيوئى ، بە تەرخان کردنى
ئەم ژمارەيەي بۇ يادى ئەو شاعىرە نەمرەو ئەو تىكۆشەرە كۆل نەدەرەي
زىنگى ئاشتى و تازادى ، بەشدارى بىكالە زانىنى قەدرى و بەرچاوهيئانەوئى
خزمەتدا بۇ زمان و ئەدەبى نەتەوئى كەي و بۇ ئامانجە پىرۆزە كانى تىكزاي
مرۇئايەتى .

«ھيوا» بەم بۇنەيەوئى ئەيەوئى ئەوئى ژابگەيەنى كە وئە نەيى بە
دە کردنى تەنھا ئەم ژمارەيە جىسابى «گوران» و ئەدەبى كورد تەولو
يىن ، ھەر كەس بە خۇيدا ئەپەرمى با وتارو ئىكۆلئىنەوئى لە بابەت
«گوران» ەوئى بنووسى ، ئەم گۇفارش ھەمىشە ئامادە ئەيى بۇ

گوران

له چند دیریکا

- * ناوی عبدالله بهگی کوژی سلیمان بهکی کانی فارسی به .
- * له ۱۹۰۴ دا له هله بجه هاتووه ته دنیاوه .
- * له حوجره ی فهقی و قوتا بخانه ی سهره تایی هله بجه دا خویندوو به تیی و ، پاشان چوووه ته کهر کوک بۆ خویندن .
- * له ۱۹۲۵ دا بووه به مامۆستای قوتا بخانه ی سهره تایی .
- * له ۱۹۳۷ دا تیشی گواستوووه ته وه بۆ دائیره ی نه شغال ، وه تا ۱۹۵۱ تیا ماوه ته وه .
- * له هزه تی لاوی به وه شیعر ی و تووه و له کوفار و ژۆژنامه کوردی به کانی عیراق و سوور بادا بلاوی کردوووه ته وه .
- * له ۱۹۵۰ دا (به ههشت و یادگار) و (فرمیسک و هونه ر) ی دهر کرد .
- * له ۱۹۵۱ د بۆ به که بچار بۆ ماوه ی سال و نیویک خرایه به ند بخانه وه .
- * له دوایی ۱۹۵۲ دا سهر به رشتی و نووسیار ی ژۆژنامه ی (ژین) ی گرت ه دست .

بلاو کردنه وه ی هه رچی له م ژوووه که لکی لئ وه ربگیری .
تیتر با هه ر زیندووین له دل ی هه موو کوردیکی نیشمان په رووه رو
ناشتی خوازدا ، یادی « گوران » شاء-یری هه لکه وتووی کوردو
کوردستان .

- دهسته ی نووسهران -

- * لە ۱۹۵۳دا (پەيامى كورد) و (هەلبژاردە لە چىرۆكى يىگانە) ى دەركرد .
- * لە ۱۹۵۴/۱۰/۱۷ دا بۇ دووهم جار بە «تاوان» ى ئاشتىخووازي گىراو حوكمى ۱۱ مانىگ بەندى و سالىك دەس بەسەرى ى درابەسەرا، پاشا دادگاى ئىستىفانى كەركووك ۱۱ مانىگە كەشى بۇ كرد بە سالىك .
- * ماوهى بەندى بە كەمى لە سلىمانى ، كەركووك ، كووت ، بەعقووبە ، نوگرەدا بردەسەر ، دە ماوهى دەس بەسەرى بە كەمى لە بەدرە زاوارد .
- * لە ۱۹۵۶/۹/۱۲ دا حوكمى دەس بەسەرى بە كەمى تەواو بوو .
- * لە پاش چەند زۆزىك گىرايەووە لە ۱۹۵۶/۱۱/۱۷ دا عورفى كەركووك حوكمى دا كە يا ھزار دىنارى نەخت بخاتە گەنجىنە مىرى بەو لە بارمەتى ئەووەدا كە تا سى سالى ورتەى واى لە دەم دەرنەبەت و كەدەوہى واى لى نەوہشەيتەوہ كە مىرى لى دىلگران بى ، يا سى سالى كە بچىتە ژوورەوہ !
- * ماوهى ئەم بەندى بەشى لە كەركووك و بەعقووبە بردەسەر .
- * لە ۱۹۵۸/۸/۱۰ دا بە فەرمانىكى كۆمارى لە بەندىخانە دەرچوو .
- * لە پاش بەرەللا بوونى بە ماوہ بەك بۇ بە كەم جار سەرى لە بە كەتەنى سۆفەت و چى مىالى كۆرباى مىالى دا .
- * لە سەرەتاى ۱۹۵۹ دا لە ئىسكانى سلىمانى دامەزرا ، وە تا ناوہ زاستى ۱۹۶۰ ئىشى تياكرد ، ئەنجا بە بيانوى ئەووە كە گوايە بى پرس ئىشى بە چى ھىشتەووە و چووە بۇ كۆنگرەى دووہمى مامۆستايانى

- كورد له شەقلاوہ - لەسەر ئیش لا برا .
- * لە ناوہ زاسەتی ۱۹۶۰ دا ھاتە بەغدا ، وە بوو بە بەزێ-وہ بەری لاپەزەى ئەدەب لە ژۆژنامەى (ئازادى) دا ، ھەروەھا بوو بە مامۆستا لە لقی كوردى كۆلى بەى ئاداب دا .
- * لە سەرەتى ۱۹۶۲ دا نەخۆشى زۆرى لى سەند ، دەرگەوت مەعیدەى تووشى دەردى (شىرپەنجە) بوو ، لەبەر ئەو ەمەلیاتىكى سەرگەوتووئى بۆكرا ، ھەرچەند پاش وادە بوو .
- * لە پاش ئەو ەمەلیاتە ، لە مانگی نیساندا چوو بۆ یەکیەتی سۆڤیەت ، وە نزیكەى سى مانگ لە نەخۆشخانەى [كرملىن] و ھاوینە ھەواری [بەرڤیخە] ما یەو . جەژنى یەکی ئایارىشی لە مۆسكۆدى .
- * پاش گەزائەوہى بە ماوہ یەکی كەم نەخۆشى یەكەى سەرى ھەلدا یەو و داى بەئەرزدا ، لەبەر ئەو ەگەزایەوہ بۆ سلیمانى و لەوئى ئى كەوت .
- * لە سەعات ۹ و نوى بەیانى یەكشەمە ۱۸/۱۱/۱۹۶۲ دا سەرى یەكجاری نایەو .

ھن

من سەربازى ئامانجىكم : پىروزە
 فیداكارى رىگایەكم : بىگەردە
 رەنجىك نەدەم : رەنجى پیاوی دلسوزە
 لەرى یەكایى باك نەمرم : رى مەردە
 - گوران -

له ماموستا گوراندهوه

بو پیره میرد

ئەمەى خواریه وه نامە بە کى ماموستا گورانە له بەهاری ۱۹۳۲دا
له هەلە بچەوه ، ناردوو بە بۆ پیره میرد . . له سەرەتای گرتە بەرى
زىيازى تازەى شىبەریا ، داواى دەربىرى بیروژای لى ئەکا له
بارەى ئەو زىيازەو بەرەمەسى ئەو زىيازەوه . ئەم نامە بە کە
لەم داواى بەدا کاک محمد رسول هاوار له نامە خانەى کاک مصطفى
صائى وه رگرتوو بە لکە بە کى گرنگە له ژيانى ئەدەبى ماموستا
گوراندا . له هەمان کاتیشا ئەو ونە بە کى جوانى ئەدەبى پەخشانی
ئەوسا بە تى . وا لە سەر شىوێى نووسینە کەى خۆى ، وه بى هیچ
دەس کارى بەک ئەىخەینە پێش چاوى خۆیندە وارانى خۆشەوستان

- هیوا -

هەلە بچە ۹۳۲/۴/۴

استادى محترم

ژەنگە له بیرىشتان چو بێت : هاوینى زاوردو ، له دوکانى حمە اغاى
عطار ، بە ملاقاتى کى بچو کتان ، فیضى گەورەم چنگ کەوت . . بەرامبەر
بە ملکەى شەرم ، له ضمنى تشویقا ، متفائل دیار بون .....

هەرچەن أم التفاتەم حرفياً بەجدى وەرنەگرت ، بەلام چوونکى له
شخصیتى کى صلاحیتدارو تجربه دیدەى شعره وه صادر بوو ، حاشا نا کەم ،
قوتى کى مؤثرى بە هیوام بەخشى ....

زانأ پێش ئەو هەش مفتونى (پەرى شەعر) بوم ، أنجا بە هەمەمو
أشتهایە کە وه تىي الام ... یاخۆ له شىکى ائیری الام ، کە هەرساتە

۵

بىز ئىكەنلىكىمىز ، ئەشكىلى ئەمەل دېتە يېشى چاۋم ...

ھاسىلى چە ئاۋىت ، چە شىطائىك ئەشكىلى ئەمەل ، بەرامبەر بەخوۋىيىكى
زۆرى جىگرم ، دلى نەرم بوە ، چەن جارىك خۆي تىلىم كىردوم ... بەرى
ئەم ئەشەمە آگرىمە چەن زۆلەيەكە ، ھىچبەن لە ھىچبەن ناچىن ، ۋەھەرىبەكە
خوۋىيىكى جىئاۋازبان بە لەشا ئەگەزىت ... بەضىكىيا ، دلوۋىك چە ، خوۋىيى
كوردىان تىانىە ، بەلام كەم و زۆر جىريانىكى پەرىيەتى لە ناۋ دەماربان
ھە . بەضىكىشىيان بەكەسەۋە .....

لەم زۆر ئەندە لە دەمى خۆر كەوتنا ، لە ناۋ منظرە بەكى جۋانى بەھارا ،
آخىر يىچومان ھاتە دىنيا . بەخوۋىن ، بەكالا ، بەبالا بە بچكەي كورد ،
لە زۆلەي پەرى ئەچو ... لە خۇشيانا ۋە ختە بو گەشكەم پىنگات ...
نەختىك ، بان گەلىك لاۋازبو . مع مافىە لاۋازى لاي من مەئلب نەبو .
من ، طاسمى سىكوزاى شەرم ئەۋىست - شەرى كوردى - بوم ساغ يىتەۋە .
بە شوقى ئەم آۋات و آھلامە شىرىنەۋە - كە لەپاش تارىكەلتانى
«گومزايى» ۋەك نورى ايمان زۆجى لە أشكەجە آزاد كىردم - كەۋتەمە نساۋ
كۆلانەكانى ھەلەبجە ...

بە تەما بوم شەھادەتنامەى جنسىت ، بو أم جىگر گۆشە عزیزەم ،
بە ھىتى اختيارى «ولاتى خيال» تصدىق بىكەم ...
ھىيات ... ھىتى اختيارى ، بە جلى بىگانەۋە نەبى ، پەرى زادە
ناناسنەۋە .

وتيان : پۇبلانەى متنبى و معرى عرب ، مجوھراتى حافظو سعدي
عجم ، متو موروي نفعى و باقى توركى پىۋەنىە ... لە بەرئەۋە «طبيعى»
لەزۋتق و جاذبەي جمال محرومە ... ئەتوانىن بلىين ھىچ ۋىنەكى لە پەرى

شعرو خيال ناچي! ... ههروا سهرم سزما ... چهن جاريكي تر . به سكهه
قهلبو نازواج ، به دراوي بيگانه « شهدبالله» م لهم ذاتانه كزيه ... نازانم
اوان سكهه صاغ ناناسن ، يا من حقايق پيچهوانه وه نه گرم ؟ ...

به شكو اوان مصيب بن ؟ ... به شكو من علتیكي تقسیم له گهل بيت
سلامتي فکرو ذوقی تيك دابم !؟ ... به شكو من له سهه زيگاي ضلالت ام :
شيطانيكي فاحشه ، به عشهتيكي حرام ، به عشهتيكي سهفيلي ملوث اغواي
کردبم !؟ ... افسوس ! عمري جوانيم خه سارگيزا له پي ناوي عشهتيكا .
كه مايهه ، هيكلی مقدسي خاطرهي حرامزاده بهك دهه چو ! ...

به دم هم چه شنه مجادله وه له بيني ياس و تر ددا ، بيا باني خيال
كر ته بهر نازانم كه مم پشكني ؟ زورم پشكني ؟ ... نه وه نه نه زانم له پز ، برام بهر
به منظره يه كي علوي چه په سام ... له جني خوم - هروهك مينخ - داچه قيم :
له سهه يالتيكي به رزي سهوز ، پز گولاله ، داوين دارستان ... له ويز
سيهه ري زنگاو زه نكي چه ... په له هه وريكي ته نك ته نكا ... دهه ويشتيكي
نوراني بهرام بهر زور زاوه ستابو . پز به دوله كه به بهر ده مي - كه چه ميكي
گورهه ي پيچ پيچو كه ي ، هازه داژ ، پيا نه كشا - په پواه ي هه زار ته رحه
نه جربوايه وه هه زاران پيچه وه بهر ي به ده ورو پستي سهه ربا هه لفر - هه لفر بان
بو ، كه هه ربه كه نه وه نه ي كو تريكي ته قلله باز نه بون ، به لام گه لي جوان تر بون .
ورشه ورشي په اوپزيان گه اي زياتر بو ...

ده ستي راستي ، عاسايه كي پز شنگاوي دريوي پي گرتبو . به ده ستي
چه پش ، دليكي لاوي خوين گه رم و پز نبضي به سنگي خو وه نو سا بو .
پز چيكي خاوي دريوي ، وهك چو زي شير ، به سهه شانو مليا په خشان بو بو .
زبشيكي سپي سپي ، سهه سنگي ، له گهل به شيكي زوري دلّه جوانه كه ي

باوهشي ، داپۇشى بو ...

دهستي عاساكهى لىن ھەل تەكانم ..... به ھەزرا كردن مام ناۋلاى ..
له پاش زيارتي داويئي كه وله كهى به خشوعيكه وه پرسيم :
« قوربان ! بى ادبي نهين - ايوه كين ؟ »
به زه رده خه نه به كي شيرينه وه جوابي دامه وه :
« قهله ندهر »

ناسيم ..... ايتر حاجت نهما به پرسين : له معنای عاساكهى
دهستي ، دلّه تازه كهى باوهشي ، زاوهستاني له ناو تهم منظره شاعرانه دا...
گورج به لي هه نيوه بدبخته كه مم گرت و رژيم دايه به رپيى ..... دهستم
كرد به باخه لاما صورتى شهادتنامه كه درهينا - كه امضانه كرابو -
وتقديم كرد ..... به اصرار يكي استرحام كارانه وه دهستم كرد به لالانه وه :
« تو تهم چنگا مقدسه ! تو نهو شاعرانهى به هه رددو دهست
گرتوتن ! ..... هه رچي ژاسته نه وه م پى بلئى ..... تهم هه تيوه حلال
زاده به ، يار حرامزاده ؟ ... نه گه ر حلال زاده به ، بانجانم بيت له
دهست اشكنجهى وسوسه ..... نه گه ر حرامزاده شه ، يا جه رگي دايكه
فاحشه كهى بسوتينم : زينده به چالي كه !! ..... »

o o o

له وچه له وه به آگرى چاوه نوازي نه تويمه وه : آخو كهى بى « حكمي
قطعي » له قهله ندهرى محترم بيهم ؟ .....

عبدالله ساليهان

موسکوی ئەیار

• بیرەوهری زاوہ ستاتیک لە خۆیشاندانی
چەژنی بەکی ئەباردا لە مەیدانی سوور -
مۆسکۆ ، سالی ۱۹۶۲ .

کە پیکەنی چەژنی ئەیار
بەفری زستان کردی نارهق ،
موسکوی پیشروی دنیای رزگار
جوولەیی تی کەوت لەگەل شەبەق . .

لە کوشکە بەرزەکانی شار
مروف دایدا وەکۆ باران ،
لەفاوی نار شەقامەکان ،
بە گرمەیی وەک هەوری بەھار

بەرەومەیدانی سوور کشا ،
دەریای مەیدان تیک خروشا !

شەپۆل نالای سوور بوو ، گول بوو
رەنگاوەرەنگ نەشە کایەو ،
لەگەل ھەر جوولەو ھەر رەنگیک

جوره دهنگيك نهزرايهوه .
نيچگار شهبش وشهبي پرشنگدار
زووزوو دهنگي نهدايهوه ،

وشهبي ههره پر به ده ميان :
ناشتي ، ناشتي ، ناشتي ، ناشتي ...
دوو رهنگيش بوو ، وهرزشكهبران
وهك پهرده نهچوونه پشتي :
نال : وهك كرلميك گهرمي خهبات ،
سهوز : وهك ژينك پر له ناشتي ! ...

دوايي ، شهپول بوو ، شهپول هات
له خهلكي مرستو بهههشتي ،
نهو خهههبي بههههههه نهخوازن
بو ژي مروف گشني

رشي دهنگو رهنگو جوراه
گياني مني خسته سهربال ،
له ناسوي دووري ولاتم
بردورد گيرام چوي خهيال :
بو رهنگي سهوز ، باش رهنگي نال
بو رزگاري له ژيني تال ! ...

نەك ھەر بو تیماری دەردم ،
بو چارەش بو باغچەى زەردم !

* * *

بەلى ، دوكتور ! خوشكان ! ماتم
ھەر من نيم (مات) ى ولاتم ،

لە ناو ھەزارانا : تاك تاك
ليومان ھەيە پي پكەنى ،
لاى نيمە بو دنيای شادى
واتازە خەلك ھەنگاو بەنى !

۱۹۶۲/۵/۲۵

—————

پيدارى بەك

ژوورم تەنياو ، دنيای بەر پەنجەرەى ژوور
بە چوار دەورى باخچەى كوشكا . ھەتا دوور ،

دارستانی سەرۆھو سەنەوبەرى سەوز . .
شەو رووناكەو ، چاوم ياخي لە ۋەنەوز . .

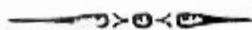
نەى بلبلى شەبەقى شەو ! بخوينە .
ھەستى « جوانى پەرسىتى » م بوورووژينە . .

۱۲

با به زهبری مهستیم به ناوازی نویت
 ویلی دارستان بم کاتیک ، خهک نه نویت !
 نه گهر عه شقی هونهر ، وهک تو ، نهی بلبل ،
 له ناو ره گما له گهل خویندا بدا پل ،
 منیش وهک تو ، خهوم نه خه مه ژیر پیم ،
 دیم به چری دارستانا نه گهریم .
 به لای اهشی سپیی په یکه ره کانا
 تی نه پهرم . دهستی چهپ له گیر فانا ،
 نه شیم گیای بن داری نوقمی ناونگ ،
 بای دارستان له رزین نه مزم ، پر به سنگ ...
 به شه پولی گه لای سهوزا که روانیم ،
 سوزی له ره ی نوی نه چیته گورانیم ،
 وهک شووشه ی عه تر وشه کانی هله به مستم
 نه گرن بونی گولی له یلاخی دهستم ...
 نهوسا ، مه گهر زاتیک بنیمه به رخو ،
 دم له جوانیی تو بهم : هه واری موسکو ...
 هه واری به رفیخه ۱۹۶۲/۶

گوران مردو نەبرايەو

ج . بابان

زۇر جار لە بابەت مردنى ھەندى كەسەو ئەيىسىن كە ئەلەين :
فلانە كەس مردو براپەو . ئەزاسى بىشا نەم وتەبە . بۇ زۇر كەس دەست نەدا
وہ پز بەقەدو بالايەنى و زۇر باش ئەگۈنجىت لەگەليا .

ئەگۈنجىت لەگەل بازىرگانىكى دەولەمەندى پىسىكەو چىرووك كە
بە درىزايى تەمەنى ھەر خەرىكى دەست بىزى و پارە كۆكر دەنەمە بوو
بىن ئەوئى ھىچ بەھەرە سوودىكى بۇگەل و نىشتمانە كەي بوونىت باخود
بىن ئەوئى تەنانەت ئالوزى لە دەرە دراوسىنىش داينتەو . جا ھەر كەس
باسى مەرگى بەكىكى و ھاا بىسىت نەردە خەنە بەك ئەبكرى و بەنە بەدلى ، بوو
نيوہ زەحمەتلىكى بۇ ئەتيرى . خۇمگەر ھانو جارلىكى نر باسى كراپەو
لاى ، زەنگى ھەبە تووزەش بىن و بى : پباو با بەسى يىت كارا مردو
بزاپەو .

ياخود كاپراپەكى نرى خوينەو لاسارو كەلە زەق . لە خوا نەنرىس
كەوا بەزەبرى قامچى و كوتەك خۇيەسەر نەم و ئەوا ئەسە پىننە جۇرلىك
ھەموو زۇر ان كراو داماوئىك شەو بۇزۇ دوغاو نزاى لى ئەكەن .
سنگى ان ئەكوتن ، كە زۇزى خۇيەت و ئەمرىت ، ئەوہ بىجكە لەوئى
كە نا چەند رۇزىك نەم پەيامە ئاۋزىشە دلى ئەزكەسا . ئەكات كە لە كانى
ژبانبا ئەي چەوساندەوہ ، دواى ئەبە ئىتر ئەبانەوئى بە زوہ نرىن كات ئەو

بیرەوهرى به ناخۆش و تەلەى له دەست ئەم ستمەکارەيان چىشتوووه له بىريان
بچىتەوه ، بۆيه هەر که باسى مردنى تازه ئەکریتەوه لايان ئەلین : پیاو دەسا
بەسیهتی ، خۆ و اشوکر مردو بزا بهوه

هەر وه ها له ناو ئەو چىنانەى که له بەبى ئەو پىسەکه بهو ئەم
زۆردارەشدا هەن ، واتا له ناو ژەشایى کۆمەلدا بۆ زۆر کەس ئەم وشە به
دەست ئەداو بارى خۆ به تی ، ئەم جۆرانە که ئەمرن و هیچ شوینە واریکی
دیاری و کرداریکی به هەرە دارى و ايان به جى نه هيشتوووه که به خۆش به وه
بىرى خەلکیان بخانهوه ، نه وانين بلین کابرا مردو بزا بهوه

بەلام چۆن ئەوانین بۆ شاعیر و خۆش بێژىکی وەك (گوران)
ئەمە بلین ؟ کى ئەتوانیت بلنى گوران مردو بزا بهوه ؟ ، نه خیر ،
گوران هەر چه ندمرد بەلام نه بزا بهوه . یا خود گوران نه مردو
نه بزا بهوه . ئەوه نده هه به که تیر هچى ترمان بو نالیت و ناووسیت یا خود
زوبه زوو نامان دەینیت . بەلام ئایا ئەوه ندهى که تانیستا بۆ نووسیوین و
ئەم شوینە وارهى که بۆ به جى هيشتووین بهس ني به بۆ ئەوهى که هتا
کوردى زان و ئەدەب دۆست و شاعر بازیک له کوردستانا
ههين ، گوران له بىر چیه وه وه هەر به زبندوو نەمر بزانی ؟ .

هه موومان نه بزانی که دنیا به بى دلته زى و دلدارى زنجیرهى له بهك
ئەزە وینە وه و چرای ئاره زوو هه لپهى ئاده مىزادى تیا نه کورژتە وه .
ئاشکر اشە که در کابدن و دەر بزبى هه ستي دلدارى يش ژه گو و ژيشه و بناغهى
به گورانی به وه به نده ، گورانی ش به بى شاعر ناگونجیت ، تاكو شيع يش
تەزتر و پاراوتر بیت گورانی به هیزتر و کاریگەرتره ، دلداران توندتر و
دولبهران نهرمتر ئەکات ، زووتر و پتوتر پیکيان ئەگه به نیت . دەسا هەر